

VYCHOVATEL.

ČASOPIS
VĚNOVANÝ ZAJMŮM KŘEŠŤANSKÉHO ŠKOLSTVÍ.

ORGÁN
JEDNOTY ČESKÉHO KATOLICKÉHO UČITELSTVA
V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM.

ROČNÍK XXXIV.

MAJITEL A VYDAVATEL „DRUŽSTVO VLAST“.

REDAKTOR UCITELSKÉ PŘÍLOHY:
TOMÁŠ JOS. JIROUŠEK.

REDAKTOR VĚSTNIKU KATECHETSKEHO
JAROSLAV SLAVÍČEK.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR:
GYMN. PROF. EMAŇUEL ŽÁK.

V PRAZE.
TISKEM A NÁKLADEM DRUŽSTVA VLAST.
1919.

Obsah Vychovatele ročníku XXXIV

Články.

Audience středoškolských profesorů náboženství u J. M. arcibiskupa dra. Fr. Kordače. Str. 163.
Čistotou k novému žití. Podává Ant. Ježek. Str. 4.
Další útok na náboženskou výchovu školní. Str. 97.
Katechetské kursy. Str. 116.
Ke sporům o konfesijní a bezkonfesijní školy. Str. 106.
Ideál výchovy náboženské. Dle prof. dr. Fr. Drtiny. Str. 20.
Jmenování prof. univer. Msgra dra. Fr. Kordače pražským arcibiskupem. Str. 137.
Ministerská nařízení o výchově a výuce náboženství. Str. 89.
Ministrova odpověď. Str. 49.
† Msgr Dr. Antonín Skočdopole. Str. 22.
Náboženská vyznání a škola. Str. 25.
Náboženská cvičení. Str. 83.
Náboženství na střed. školách francouzských. Píše dr. Jos. Hanuš. Str. 37.
Na ochranu náboženství ve škole. Str. 17.
Na okraji velké doby. Některé doklady sbírá K—k. Str. 12, 18, 28, 35, 44, 53, 60, 76, 85, 92, 99, 108, 125, 131, 138, 148, 154, 162.
Násilí místo svobody. Str. 73, 81.
Náš školský program. Str. 121.
Návrh na neodkladnou změnu zákona a nařízení o vyučování náboženství na školách středních a vyšších. Str. 2.
Návrh na osnovu náboženského vyučování na středních školách dle nového vládního nařízení. Str. 102.
Návrh na změnu náboženského vyučování. Str. 9.
Nový typ střední školy. Referuje A. Oliva. Str. 156.
O kříže ve škole. Str. 129.
Odluka církve a státu. Str. 41.

O pražském katechismu z roku 1722. Historicko-pastorální črta. Napsal Václav Oliva. Str. 69.
Prezident Masaryk o výchově školní. Str. 153.
První rok naší samostatnosti. Str. 145.
První zákon namířený proti katol. církvi. Str. 33.
Sdružení katolických rodičů. Str. 16¹⁾.
Sebeurčení. Píše kaplan Kaucký. Str. 114, 123, 147.
Stojanovo resoluce o započítání let středoškolským profesorům náboženství. Str. 133.
Svaz křesťanského učitelstva československého. Str. 105.
Svobodná škola náboženská. Str. 68.
Škola Tolstého a škola naše. Píše Alois Stan. Novák. Str. 43, 51, 58, 66, 74, 90.
Teorie a praxe. Str. 57.
V dusném ovzduší. Str. 113.
Ve stopách Husových. Všem Čechům píše Dr. F. Luks. Str. 98.
Ve znamení kulturního boje. Str. 1.
Výchova charakteru ve škole. Napsal prof. Dr. Lub. Petr. Str. 10, 26, 34.
Vyvolení duchové. Str. 65.
Úprava katechismu. Str. 171.
Z kulturního bojiště. Str. 161.
Z odboru středoškolských katechetů při jednotě duchovenstva v Praze. Str. 117.
Za školu konfesijní. Str. 137.

Směs.

Str. 6, 14, 23, 30, 47, 55, 62, 71, 78, 86, 94, 103, 110, 118, 127, 135, 141, 150, 158, 166, 174,

Literatura.

Str. 8, 16, 40, 56, 72, 104, 112, 120, 128, 136, 151, 168, 176.

Obsah „Učitelské přílohy“ ročníku XXII.

Rediguje T. J. Jiroušek.

Hrudka Václav: Po Haecklovi. (Studium o Monismu.) Str. 5, 11, 15, 19, 23, 25, 29.
Jiroušek Tomáš Jos.: Valná hromada Jednoty katol. učitelstva českého. Str. 47.
Ježek Antonín: Za ranních červánků. (K otázce lidové výchovy.) Str. 1. — Pane, ať vidím! Str. 38. Kříž. Str. 49.
Jakoubek Otakar: Z prvních počátků českého školství. Str. 27, 30.
Grosmanová-Brodská L.: Vychovatelské úvahy. Str. 34, 39, 51.

K.: Prvoučitelé slovanští sv. Cyrill a Methoděj. Str. 50.
Oliva Arnošt: Výchovný význam jesliček. Str. 35, 45.
X. V.: Slůvko k úpravě našeho školství. Str. 21.

Různé zprávy.

Z Jednoty katol. učitelstva českého. Str. 20, 24, 32.
Slovo k reformám ve školství. Str. 20.
Svaz křesťanského učitelstva československého v Čechách. Str. 32.
Školské požadavky střední Moravy. Str. 20.

1189 11

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 14 kor., půlletně 7—K. Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 15 korun, do ostatních zemí 16 korun. Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a neřazují.

Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Eman. Žákoví, prof. na Smíchově, Ferdinandovo nábř. 8. Pro učitelskou přílohu přijímá rukopisy Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy red. Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Ve znamení kulturního boje. — Návrh na neodkladnou změnu zákona a nařízení o vyučování náboženství na školách středních a nižších. — Čistotou k novému žití. — Směs. — Literatura.

Ve znamení kulturního boje

vstupujeme do nového roku. Když po bídném, vši tragiky a dramatiky prostém, nehrdinném shroucení se našeho dřívějšího monarchistického státu zasvitly první červánky míru, ihned zase zazněly první hesla nového boje. Sevětštění manželského svazku, vyloučení náboženství ze škol československé republiky, zrušení všech soukromých a řeholních škol, to byly jedny z prvních návrhů, které se ocitly na presidentově stolci Národního shromáždění.

Nebylo nám dopřáno po prohlášení samostatnosti československého státu ani na chvíli si oddechnouti. Uvědomiti si význam jeho. Načerpati osvěžujícího vánku politické samostatnosti po dlouhé, dusivé atmosféře tvrdé a nám nikdy vlastně nepřející staré byrokracie. Ihned ohlášen nový, kulturní zápas.

Máme na to naříkati? Ano i ne. Naříkáme a žalujeme, že národní svornost, těžko vykoupená, ihned ocitá se v nebezpečí. Heslo náboženství či protináboženství rychle rozdělí náš národ ve dva tábory. Naříkáme a žalujeme, že ve školách kázeň se uvolnila, že náboženství, a ovšem i jeho učitel, kněz, jsou ve škole často bagatelisováni.

Ale těšíme se též, že dávno vlekloucí se choroba urychlí se ve svém konečném vývoji. *Páni navrhovatelé a jich spojenci svými návrhy otevřeli oči všem vlažným a pohodlným, o školu dosud jen málo se zajímajícím občanům. Dali heslo, které nám pomůže při celé příští volební kumpáni.* A toto heslo vydává již své ovoce v náš prospěch. Tisícům otvírají se oči. Jsou plni rozhořčení na tyto radikální návrhy a jejich tvůrce. Dříve lhosejní, nyní hlásí se k nám. Ustydle jich náboženské uvědomění se probouzí.

Nervosní nedůvěra našich nepřátel, ve které tak rychle odkryli své karty, pomůže nám. Kdyby byli s návrhy vyčkali až po volbách, bylo by pro nás rozhodně hůře. Takto proti své vůli sami získávají nám stoupence a přátele. A to je onen pro nás cenný prospěch z jejich návrhů.

A náš úkol v tomto roce? Dřímali jsme. Zpohodlněli jsme. Nyní je na nás, abychom řídili se slovy Páně: *»Vstaňte již a nespěte, nepřítel-zrádce přichází.«*

Musíme jít do boje. Za Krista a jeho víru, za kulturu na křesťanském základě náboženské školy a svátostného nerozlučného manželství zbudovanou.

Nastal pro nás jistě jeden z nejkritičtějších roků. Vstoupíme do něho jako bojovníci. V šiku uspořádaném, jednotném. V nově zbudované Jednotě československého duchovenstva, v níž utvoříme sekce pro katechetské záležitosti na školách obecných a měštanských, a druhou na školách středních, spojíme se v řady stavovské. V lidu, který budeme probouzeti na veřejných schůzích, ve spolcích, a všude, kde příležitost se naskytne, hledati budeme oporu.

Prozřetelnost postavila naše síly před obtěžkací zkoušku. Podrobme se jí. S námi je Ten, který přemohl svět, který vše táhne k sobě. V jeho znamení, jak pevně věříme, na konec i my zvítězíme. r.

Návrh na neodklanou změnu zákona a nařízení o vyučování náboženství na školách středních a nižších.

Ze školského výboru Národního shromáždění vypracován byl pro plenum návrh na změnu školního zákona ve vyučování náboženství v této formě:

§ 1. Vyučování náboženství na všech školách středních a jim na roveň postavených, na měštanských a obecných školách veřejných jest nepovinné.

Rodičům, zákonným zástupcům nebo jejich zmocněncům náleží rozhodovati, mají-li se jejich děti vyučování toho účastniti.

§ 2. Vláda upraví zřetelem k tomu postavení katechetů ve sborech učitelských obdobně jako učitelů jiných předmětů nepovinných.

§ 3. Náboženské úkony, pozdravy, modlitby, písně a pod. náleží výlučně do náboženského vyučování. Účast žactva při bohoslužbách a náboženských úkonech (•cvičeních•) nespadá do vyučovací osnovy.

§ 4. Ustanovení v zákonech a nařízeních, která jsou s tímto zákonem v odporu, se zrušují.

§ 5. Ministerstvu je zůstaveno stanoviti podrobnější pravidla zvláštním nařízením.

§ 6. Zákon tento nabývá účinnosti dnem, kdy bude vyhlášen.

§ 7. Ministerstvu školství a pro národní osvětu se ukládá, aby zákon tento provedlo.◀

Jak patrně, původní návrh prof. Krejčího, dle něhož mělo býti na školách obecných a měštanských náboženství obligátním, ale na školách středních neobligátním, došel značné změny. Postřehnutá nedůslednost prvotního návrhu, poněvadž na nižších středních školách jsou žáci téhož věku jako na školách měšt., a návrh pozměněn v radikálnějším směru: *náboženství ve všech školách budiž předmětem nepovinným.*

Je to zcela v pořádku. Nač všechna ona rozpačitost nepřátel náboženské konfesionální výchovy ve škole? My nechceme a nemůžeme chtíti žádných kompromisů, oni rovněž ne. Když boj, tož boj. Nač odkládati, čemu vyhnouti se nelze?

Řečený návrh byl ve školní komisi přijat 8 hlasy proti 4. Kdy přijde do plena, není dle našich informací dosud stanoveno. Jenom tolik jsme zvěděli, že čekali se na příchod prezidentův ve všech choulostivějších otázkách.

Návrh zákona provázen je »zprávou školského výboru«, jehož předsedou je prof. dr. O. Srdínko; referentem byl navrhovatel prof. dr. Fr. Krejčí. Ve zprávě té uvádí se stručně stanovisko výboru k náboženskému vyučování jakož i důvody, které pro přijetí zákona vidí se závažnými. Ve zprávě se dí:

»Povinným vyučováním náboženství určité konfese na školách středních a nižších obmezuje se právo rodičů vyplývající ze zásady volnosti náboženského přesvědčení a z požadavku náboženské snášenlivosti a rovnoprávnosti. Povinným vyučováním náboženství koná se nátlak na žactvo a na učitele, kteří bývají nuceni konati něco, co se neshoduje s jejich přesvědčením, a katechetům dává se výmínečné postavení ve sboru a vedle ředitelů, ze kterého mohou využití výchovné praxe na prospěch zájmům, jež nemají s vychováváním co činiti, jak na to poukázal svého času nynější prezident československé republiky dr. T. G. Masaryk v klasickém »Zrcadle katechetům«.¹⁾

Z toho vznikají poměry, jichž nápravy se učitelstvo vždy domáhalo a jež nyní jsou tím tíživější, čím více kontrastuje, dřívější rakouský řád s představou života ve svobodné republice. Ústřední spolek profesorů středoškolských, Svaz učitelských organizací, kde jaký spolek a kde jaká organizace odborná nebo politická pozvedají svého hlasu a naléhají na veřejnost a příslušné činitele o nápravu.²⁾ Nejlepším důkazem naléhavosti změny těchto poměrů jest, že ministerstvo školství vidělo se nuceno zasáhnouti výnosem, kterým se upravuje účast žactva a učitelstva na náboženských cvičeních. Učitelstvo všech kategorií uvítalo výnos ten s povděkem, neboť vyhovuje skutečně potřebě a je naprosto legální.

Způsobem, jakým dřívější vlády rakouské si počínaly při výkladu zákonův a vydávání průvodních nařízení, vedl k úplnému zmatku, v němž byrokratická libovůle a mnohdy i zlovůle³⁾ dovedla suspendovati platnost zákonův a nařízení, provedení nějakého nátlaku překážejících, jinými nařízeními, takže dnes z rakouského Verordnungsblattu, jehož nařízení jsou dosud závazná, možno odůvodniti všechno, i věci sobě protikladně odporující. Proto vznikl po prohlášení republiky v praxi školní, pokud se týče poměru církve a školy a speciálně návštěvy služeb božích a p., chaos. Na každém ústavě chápali věc jinak a podle toho se zařizovali, takže je neodvratná potřeba zjednatí pořádek povolnou autoritou, kterouž jest v té příčině dnes jen Národní shromáždění.

¹⁾ Dnes vzpomínati »klasického« Zrcadla katechetů, známé to snůšky klepů, valnou většinou bez udání jmen a míst sebraných, považujeme oproti prezidentu za beztaktní. Na »Zrcadle« si jistě prezident v celé své vychovatelské a politické činnosti nejméně zakládá. A nazvati spisek klasickým může jenom fanatismus, nikoli ale klidné a nestranné filosofování.

²⁾ Referent školského výboru patrně nikdy neslyšel, že existují také katolické a křesťanskosociální organizace, které jistě pro přijetí navrhovaného zákona se nevyslovily a také nevysloví. Také neví ničeho o elementárním hnutí katol. lidu na Moravě i v Čechách, který proti návrhu rozhodně protestuje. Ale ujišťujeme ho, že se o něm doví dříve, nežli jako generální řečník s návrhem před plenum shromáždění předstoupí.

³⁾ Mladá byrokracie naší republiky nevede si jinak. Neboť nařizovati závaznost náboženské výuky a nezávaznost náboženských úkonů svědčí o naprostém neporozumění účelu náboženského vyučování, a vyvolalo chaos, který se zmatkem, jaký zplodila rakouská byrokracie svými »nálezy ve Verordnungsblattu«, vitězně v každém směru souperí.

V tomto smyslu zavádí se paragrafem prvním zákona č. II. náboženství jako předmět *nezávazný* na všech školách středních a jim na roveň postavených (tedy také na učitelských pedagogiích), na školách měšťanských a obecných *veřejných*. O školách soukromých je zákonem stanoveno, že mají osnovu vyučovací míti shodnou s ústavy státními. Slovenských škol konfesionálních, již trvajících, se změna tímto zákonem navrhovaná netýká, poněvadž tam platí dosud zákony uherské.⁴⁾

V § 2. ukládá se vládě upravit ve shodě s navrženou změnou postavení katechetů na ústavě. Hmotné poměry katechetů již definitivně ustanovených zůstávají nedotčeny.⁵⁾

§ 3. obzuzuje úkony náboženské na hodiny náboženskému vyučování vyměřené.

Nebudou tedy modlitby a křesťanský pozdrav činěny požadavkem pro všechny vyučovací hodiny. Pro světské učitele pozbývají pak platnosti všechna ustanovení o nuceně nebo podmíněčně příslušnosti k některému vyznání náboženskému, o nuceném napomáhání a dozoru při náboženském vyučování, cvičích a bohoslužbách.* —

Jaký osud stihne návrh nového zákona? Kdyby nynější Národní shromáždění mělo o něm rozhodovati, není pochyby, že by byl přijat valnou většinou hlasů. Bude-li však příští generální sněm, svolaný na základě vykonaných voleb o něm jednati, možno se nadíti změn ve prospěch náboženství. Proto je na nás na volby se připravovati, pracovati a získávati spojence pro program náš; náboženskou mravní výchovu ve škole.

Osud příští školy nespočívá jen v rukou učitelstva, které si program nadiktuje; ani v rukou nynějšího ministra, který odcírkevnění a zlaicisování školy slibuje, *ale v rukou rodičů a voličů*. Poslanci, jimi do sněmu zvolení, rozhodnou boj o školu. Dle toho je nám potřeba jednati.

Čistotou k novému žití.

Podává ANTONÍN JEŽEK.

Hrůzné jest připomenouti si, jak ohromné tisíce válka připravila o to, co nejdražšího jest v člověku — o *mravnost*. Již před rozzuřením lítice válečné mohli jsme se dočísti z Berlína, že ve schůzi zvláště pro studentstvo svolané konstatováno statisticky, že pouze jedno procento akademiků jest zdrženlivo, 50—70 procent propadá vykřičeným domům a z těchto zase 75 procent odnáší si ohydnou nákazu. A v tuto spoušť dále zaznívala slova *Dr. Heleny Stöckrové*: »Ve slušné formě se vyžítí!«

⁴⁾ Prohlášení toto je vlastně chytrácké, sofistické. Navrhovatel chce jím vyložit, proč si s návrhem svým na Slovácko netroufá. Tam by prostě zákon tohoto druhu vzbudil nejvážnější pobouření a rozhořčení; ba ohrožoval by i politickou jednotu Slovače s námi. Ale hlásati tímž ústy, že Slovácko náleží k nám, ale že tam mají platiti jiné zákony, je prostý nesmysl. Na ten zmůže se jenom filosofie, ale nikoli nefilosofický rozum, který praví, že k jednotě státu, jeho organisace a administrativy náleží též jednotu legislativy.

⁵⁾ Náplast na ústa katechetů. Ti přece věří, že z právního státu přešli do právního státu a že tudíž závazky, smlouvou uzavřené, trvají dále. Ci bude p. navrhovatel také jednou prohlášovati, že hmotné poměry přejatých učitelů zůstanou nedotčeny? Prohlásí to i o učitelích fakticky již neobligátních předmětů?

A hlas, který peklo vnašel v duši i tělo, slyšán byl spíše než rozvážná slova pedagoga *Foerstera*, jenž neustále poukazoval na sebevýchovu energickým cvičením a ovládním vůle. Sám prof. *Dr. Mořic Benedikt* volal: »Jsou to falešní proroci, kteří káží co největší volnost jedinců v pohlavním životě a dodržování nebo nedodržování povinností manželských. Ve všech lidských poměrech musí si jedinec dáti líbiti nutnost a omezení individuální svobody a musí sám si ji ukládati; tudíž nesmí ani v životě pohlavním rozhodovati jedinež individuální záliba. Zde jest třeba odříkání a trpění.«

V této posvátné chvíli, kdy počínáme novou epochu dějin světových a lidstvo svrhlo okovy, které je svíraly k zemi, i vůdčí kruhy nahlédly, jak nešťastní byli by národové, jež by neovládala mravnost a čistota. Želané svobody využili i vojíni, léčení následkem venerických nemocí a opustili léčebný ústav. »Národní Výbor« veřejně v novinách volá je zpět s poukazem, nevrátí-li se, že jména jejich budou veřejně uvedena.

Chce-li stát československý začítí žítí, pak bude třeba, aby začal žiti mravně a potom teprve splní se jeho štěstí, po němž každý touží. Jeť třeba, aby zvláště *mládež dospívající byla naváděna k úctě před ženou*, jejíž plodem jest cudná láska mužova. *MUDr. Curtis* v Anglii napsal: »Toť jest pravá láska, toť jest láska, která mládež pobádá k šlechtnému snažení, která oslazuje zkoušky a starosti zralých let a posvěcuje stáří blahými vzpomínkami. Toť jest láska, která tvoří zdravé rodiny, statečné vojíny, vlastenecké občany, cudné, milující ženy, milující, věrné manžele a poslušné děti, která dlouhý, užitečný a šťastný život končiti dává čestným a váženým stářím.«

Jak přísně a zároveň pravdivě zní slovo *baronky Kopalové*, jež proslovila na sjezdu v Rumburku: »Ženská ctnost a čest podmíněna jest jediným a nerozlučným manželstvím, jež Kristus učinil zákonem nezměnitelným. Co bude z nás, když vášní zkaženého muže nic nebude překážeti? Co zvláště z těch starších, slabších, dětských? Na stupeň pohanský nás sniží zpět; otrokyně mužů budeme, nástroje jeho vášně, služky, obsluhovačky jeho nemocí a slabostí — na výpověď.«

Mužové i ženy vedeny snahou k povznesení lidstva, otvírají oči všem dobré vůle, aby si připravilo radostný život na zemi a ne peklo! Bez mravnosti nelze dosíci štěstí, po němž toužíme, bez čistoty budeme opět jen otroci sebe samých a budeme zotročovati zase jiné.

Bez povšimnutí neměl by zůstati list *George Sandové*, který psala r. 1873 Henrimu Amicovi. Tento dvacetiletý muž obrátil se na 69letou spisovatelku v této otázce a *George Sandová* mu odepsala toto: »Milý pane! Četla jsem Váš dopis a shledala jej dobrým i pravdivým. Děkuji Vám a chci Vám odpověděti přes to, že ruka má dosud churaví. Kladete mi otázku v mém životě již rozřešenou. Zůstaňte čist a ožeňte se mlád se ženou, kterou budete milovati. Budete míti pak krásné, zdravé a života schopné dítka a to jest účelem manželství. Polovina těchto milých bytostí trpí nebo zmirá vinou otcovou. A přejdeme-li od fakta fyziologického k mravnímu, jaká bohatství nahromadí se v duši, která dovedla čekati a se ovládati! Jaká moc, jaká síla, jaké zdraví sídlí v takové duši! A tuto sílu lze přenášeti na jiné . . . Proto připojte se k onomu malému počtu lidí, kteří chtějí kráčetí opět vzhůru po těch stupních, po kterých jiní sestupují, připojte se k onomu nekonečně malému počtu, jemuž náleží vesmír, protože všichni

ostatní jsou ztraceni. Žijte blaze, mějte vůli pozdvihnouti duchovní a hmotnou substanci k jejímu nejvyššímu a nejnmutnějšímu výrazu!

Evropa se obrozuje, vše chce spěti výše a rozpíná svá křídla k svobodnějšímu vzletu. Opět musí zaznít slova: »Vše obnoviti na základě čistoty!« A čistota smýšlení a jednání dá směr k novému životu, který přetrvá věky; čistota v rodinách bude základem nového pokolení nezdeptaného hned při počětí mravní zkaženosti. Z čistého kmene vypučí jen čisté ratolesti a vydají užitek mnohonásobný. A jestli že přec ukáže se ratolest zkažená, pak nechť společnost lidská najde prostředek, aby byla odstraněna, ba i násilím odpoutána, by nenakazila pomalu prašivinou dosud jarý kmen. Každý jednotlivec budiž svému svědomí zavázán a odpověden celé společnosti lidské za své činy, které mají přinést ovoce nezkažené pro blaho národů.

Jen tím způsobem obnovena bude společnost lidská a zkvete štěstí na zeměkouli, nastanou doby, kdy lidstvo bude spěti výš a výše k slunci poznání a pravdy; ono samo sobě připraví ráj, v němž ponenáhu zkvétou květy nevidané krásy a v čistotě myšlení, snažení i konání lidstvo stane se nesmrtelným!

SMĚS.

Z řeči ministra vyučování. V zemské učitelské poradě, která se konala 14. prosince t. r. v Praze, pronesl svoji programovou řeč nynější ministr G. Haberman. Z ní uvádíme aspoň onu část, která se týká jeho názoru na příští školu v naší československé republice. Ministr pravil: »Ve školství jsou rozhodujícími jednak zákony, jednak t. zv. nařízení ministerská. Tato nařízení byla nesena ve starém Rakousku duchem reakcionářským; místo aby se šlo ku předu, brzdilo se, šlo se cestou, která měla vytvořiti ze školy služku byrokratismu a monarchistického reakcionářství. Národní výbor se usnesl, aby zatím platily zákony staré. Reformy mohou se díti dvojím způsobem: jednak novými zákony, které usnese Národní shromáždění, jednak novými nařízeními, kterými má býti napraveno, co bylo pokaženo. Novými ministerskými nařízeními má býti opraven duch, který byl do školství vnesen, chyby a zločiny mají býti napraveny. Mně byla poskytnuta možnost pracovati na tomto druhém úkolu, otevření brány svobodě a pokroku školskému dokončen, aby zavál do našich škol dětem i pracovníkům vánek svobody, pokroku, vánek nadějí lepšího příští našeho státu. Vydal jsem již několik nařízení a oběžníků. Chtěl jsem jimi říci, že už nejste otroky, ale že

jste svobodnými občany a občankami, že máte volnost pracovati dle svého nejlepšího vědomí a svědomí v duchu českém, demokratickém a svobodném. Čili po česku: Bylo vám řečeno, že žactvo a vy nejste povinni k jistým úkonům církevnickým; chtěli jsme říci, abyste vzali slavnostně na vědomí, že jako chceme, aby náš laický stát byl oproštěn církevnických vlivů, chceme též, aby škola byla svobodna ode všech církevnických vlivů.

Je pravda, jsem také ministrem kultu, také tento úkol mi byl svěřen. A musím i zde říci nepokrytě svoje stanovisko. Jsem odchovancem západnických učitelů a myšlenek. Žil jsem ve Francii a v Americe a měl jsem příležitost sledovati tam vítězství laického státu a laické školy. Nabyl jsem pevného přesvědčení, že laický stát a laická škola neznamenají nepřátelství k náboženství a církvi. Shledal jsem v Americe mnoho lidí, víc než u nás, proniknutých skutečným náboženským přesvědčením. Došel jsem k převědění, že svoboda vyznání je podporovatelkou skutečného náboženství, každého přinucování od náboženství odvrací. (Hlučný souhlas.) Jsem bez vyznání, ale chci říci, že našim občanům a druhům, kteří náboženství vyznávají, nebude svobodou ve školství rovněž ublíženo, (Souhlas.) Kdo věří v boha, bude moci svobodně své náboženství vyznávati a v něm své ditky vychovávat, ale takovou svobodu

jako titů občané musí mít také ti, kdo bez církevního vyučování a bez vyznání náboženského budou chtít vyhovět občanským, etickým a sociálním požadavkům života. Prává svoboda není na úkor nikomu. Ale musí tu být svoboda, aby jedno mírně nepoutalo druhého. S át a škola světská musí mít úplnou svobodu pro každého.»

Platy francouzského duchovenstva po odluce církve a státu. Zákon o odluce církve a státu ve Francii má v článku 11. tato ustanovení: »Služebníci kultu, kteří při prohlášení tohoto zákona mají více než 60 let věku svého a vykonávali nejméně 30 let státem, departementy nebo obcemi placené církevní úkony, obdrží roční doživotní pensí rovnající se třem čtvrtinám jejich platu, kteří mají více než 45 let a vykonávali nejméně 20 let církevní úkony státem, departementy nebo obcemi placené, obdrží roční doživotní pensí rovnající se polovici jejich platu — ale ani v prvném ani v druhém případě nesmí pense být vyšší než 1500 franků. Duchovní dosud státem, departementy nebo obcemi placení, kteří jsou mladší než 45 let a konají funkce méně než 20 let, obdrží po provedení odluky ještě 4 léta, než církev dle odlukovacího zákona finančně nově se zařídí, od státu, departementů nebo obcí příspěvek, který se rovná pro první rok celému platu, pro druhý $\frac{2}{3}$, pro třetí $\frac{1}{2}$ a pro čtvrtý $\frac{1}{3}$ tohoto obnosu. V obcích o méně než 1000 obyvatelů a těm služebníků kultu, kteří tam ve svých úkonech pokračují, lze každou z uvedených period (t. j. každý z těch 4 roků) dvojnásobně prodloužit. Práva vzhledem na pensí, na základě dřívějšího zákonodárství dobytá, nejsou těmito ustanoveními dotknuta.« —r—

V československé republice. »*Volná Myšlenka*« zahájila opět svoji činnost a časopisy její budou znovu co nejdříve vydávány. — V celé řadě slovenských obcí byly otevřeny *slovenské školy*. — Správní rada města Prahy usnesla se požádat vládu, aby den 6. července prohlášen byl dnem *svátečním*, den 18. května pak dnem všedním. — *Učebnice a vyučovací pomůcky*, které byly za války odstraněny, pokud jsou po ruce, mají být vráceny do školních síní. Ozdoba učebních síní odpovídá smyslu umělecké výchovy a požadavkům výchovy. — V programu ministeria národní osvěty, jak tajemník dr. Drtina prohlásil, je pečováno o zřizování a finanční zabezpečení ve-

řejných knihoven a čítáren s dětským oddělením v *Husových domech v každé obci*. Kde není možno zříditi Husův dům, bude pamatováno př. stavbě radnice na zvláštní místnosti pro knihovnu a čítárnu. Budou zakládány Husovy školy atd.

—š.

Konec »privatistek«. Ministerstvo osvěty a školství vyzvalo školní úřady, aby poučeny byly všechny školy, že dosavadní privatistky mají býti přijaty za řádné žákyně. — *Prvé československé gymnasium* bude otevřeno v Uher. Skalici. Bude se na něm vyučovati slovensky a česky. — *Německé školy se vyprazdňují*. Ve Vitkovicích přešlo 340 dětí z německých škol do českých. Podobné zprávy docházejí z Olomouce, z Frýdku, Místku a odjinud. Ministerstvo nařídilo, že děti takové mají ihned býti přijímány do českých škol. — *Slovenské školství* říditi bude v ministerstvu osvěty profesor dr. Jaroslav Vlček. Týž vytkl si za přední úkol opatření vhodné učitelské síly a pořízení vhodné učebnice. Pokud se týče učitelstva prohlásil dr. Vlček, že na Slovensko musí se hlásit jen síly nejlepší.

—š.

Žakovská samospráva. V příloze »*Berl Tagebl.*« byl uveřejněn článek o otázce výchovy příštích generací, která se zakládá na samostatnosti zaměstnání, jemuž odpovídá u dítěte radost ze hry a u jinocha kypící síla činnorodého pudu. V tomto směru bylo již pracováno v Mnichově a Berlíně a dlužno říci, že se zdarem. V Berlíně postupováno na základě metody americké. Nejdříve byli žáci přibráni k spolusprávě třídního inventáře, k udržování pořádku, potom stanoveny »zákony« a utvořen z řad žáků všech tříd volený »parlament«, který opět volil představeného. Tím živil se cit pro organisaci a zřízení »soudů« skončena její epocha. Při tom prozřazeno, že i profesorstvo naučilo se ostřeji míti před očima svůj úkol jako vychovatelé a spřátelili se s možností reformy disciplíny. . . Snad by neškodilo pokusiti se o totéž i u nás. V maličkostech prý již kdesi začali. Vederemo! —žek.

Jen ne ukvapeně! Neunavý Dr. *Bouček* podal »Národnímu shromáždění« návrh na uzákonění manželské rozluky. O této věci bylo již ve výboru několikrát jednáno a přijato, aby pro nepřekonatelný odpor manželství mohlo býti rozlučeno. Na celou věc nutno pohlížeti i skly budouc-

nosti a vzpomenouti, co církev katolická obětovala, než by byla v Anglii k tomu svolila. Tam tehdejší vykrváceli pro myšlenku nezrušitelnosti svazku manželského 2 kardinálové, 2 arcibiskupové, 18 biskupů, 500 převorů a mnichů, 38 doktorů bohosloví a práva, 12 vévodů a hrabat, 164 zemani, 124 měšťané a 110 žen. Reformátoři manželského práva vezměte do rukou knihu našeho presidenta T. G. Masaryka a čtěte »Jen v jednoženství — v jednomužství jest skutečná záruka síly, živoucnosti a pokroku. Není-li jednotlivce, ale rodina pravou společenskou jednotkou, pak musíme hleděti, aby rodina byla očištěna, posvěcena. Národ žijící polygamicky ještě se neprobudil, spí mravně i duševně. Ale tak zv. moderními hesly se nespasíme. Jedni, jak řečeno, doporučují předešlím rodní. Ale rozvod věci nenapraví. Když už se musí lidé rozvádět — ať státem nebo církví, jest už zle. K tomu se musí směřovati, aby vůbec rozvodů nebylo nutno. Rozvod jest jenom líčení symptomatické, může prospěti v daném už případě, ale zla radikálně neodstraní. (Mnohoženství a jednoženství.) V této otázce nutno předem varovati příslušné činitele: »Jen ne ukvapeně!« —žek.

Je to pedagogické? Z Prostějova oznamuje se »Našinci«, že tam na návrh učitelské schůze byly obrazy císařovy před dětmi ve vyučování se stěn snímány a dotyčné listy z čítanek trhány a házeny do koše. Také v Olomouci nemohou se na školách pánové už dočkat, až katecheta a vyučování náboženství půjdou ze škol. Jeden z učitelů už 8. listopadu žactvu vítězně to oznamoval. —ž—

Učitelové v Národním shromáždění. Strana státoprávně demokratická vyslala do Národ. shrom. učitele *J. Nohela*, strana agrární nadučitele *Maxe Piláta* a učitele *Jos. Smrčku*, předsedu Ústř. spolku českých učitelů; strana socialistická: *A. Konečného*, učitele v Brně a *J. Kopečka*, učitele v Ivančicích. —ž—

Škola a náboženství. Pojednávají v pozoruhodném článku o tomto thematu Dr. Ot. Tauber v »Našinci« č. 263 píše: »Mocná Anglie podporuje školy katolické, bohatá Amerika jim přeje, zámožné Holandsko je vydržuje, republikánská Francie se do nich vrací a my bychom je potlačovali?

Celý svět se bezbožských škol zřká a my je chceme zavádět? Od roku 1863 máme beztoho již školu bez vyznání... Dnes, kdy katecheti jsou časově vyspělí, dnes, kdy katechetika začíná se vědecky utěšeně rozvíjeti, právě dnes by značilo vyloučení náboženství z rozvrhu a soustavné jeho důkladné probírání značné ochuzení inteligence národní.« —ž—

Hlas Jørgensena v naší dobu. Při podání návrhu za reformu práva manželského vyskytla se i věta, aby na křesťním listě »konfese« nebyla vyznačována. Lid bude prý se dělit na věřící a nevěřící. K tomuto názoru dlužno připojiti hlas *Jørgensena*, konvertity, jenž prohlásil: »Věřící a nevěrec — to jsou pouze theoretická jména, boj však jest praktický; jest to boj mezi vůlí, žádostí ducha a žádostí těla, mezi křesťanstvím a pohanstvím, mezi Bohem a světem, mezi Kristem a Antikristem. To jest jedině pravý kontrast: křesťan nebo pohan. Mnozí z těch, kteří v teorii jsou nevěrci, žijí ještě v praxi z křesťanského vychování, z křesťanských upomínek. Ale počkej ještě jednu generaci a uvidíš, jak bohaté pohanství zkvěti může z duševní půdy, jež byla očištěna ode všech křesťanských látek. —žek.

LITERATURA.

»**Katolický Učitel**«, orgán katolického spolku českých učitelů na Moravě a ve Slezsku dokončil právě X. ročník. Dílo to zasluhuje právem zmínky, neboť zdatně za vedení ředitele J. Kadlčáka odráželo útoky pokrokového učitelstva a neohroženě vystupovalo tam, kde bylo třeba hájiti pravdy sv. víry a náboženství ve veřejnosti i škole. Přítomný ročník vykazuje bohatou serií článků poučných, hlídku i Besedy, jež rády byly čítány, neboť jména Dr. Řehulka a Březnický zajišťují jim zdravý humor a upřímný ořes bránice. Jinak shledáváme se se známými jmény jako jsou: Adámek Fr., J. Buran, K. Cvrk, Ilja, Dr. Kachník a j. Na další cestu přejeme Katolickému Učitelu mnoho zdaru a doporučujeme k odebrání našemu katolickému učitelstvu jako revanče vzájemného pochopení a lásky k vznešené věci! —žek.

„Vychovatel“ vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 14 kor.,
půlletně 7.—K.
Do krajin německých
předplácí se na
„Vychovatele“
15 korun, do ostatních
zemí 16 korun.
Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepočítá a
neřádkují.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého, katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlav. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány budtež
Eman. Žákoví, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.
Pro učitelskou přílohu
přijímá rukop. sy
Vlastimil Hálek, farář
v Liboci u Prahy,
pro Věstník Katechetský
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slavíček,
Katecheta
na Smíchově 992.

Návrh na změnu náboženského vyučování. — Výchova charakteru ve škole. — Na okraji velké doby. — Směs. — Literatura.

Návrh na změnu náboženského vyučování,

„Který jsme v předešlém čísle uveřejnili, čeká nyní svého projednání v plenu Národního shromáždění. Kdy k tomu dojde, nelze říci, poněvadž bude to záviseti na souhlase presidia Nár. shromáždění, vlády, a klubu předsedů jednotlivých politických stran. Školská komise ovšem naléhá na brzké jeho uzákonění.

Se strany informované byl projeven náhled, že pomýšlí se na to, aby návrh zákona byl současně projednáván s otázkou revise poměru církve a státu, poněvadž tvoří její součást. S jiné strany bylo prohlášeno, že přijetím návrhu prof. Krejčího má vlastně býti skoncována otázka laické školy tak, aby náboženství v ní zůstalo, ale jako předmět nepovinný. — —

Prvé je nám zcela lhostejno. Páni, kteří dále vidí, již poznali, že *prof. Krejčí svým návrhem zvířil veřejnost* a pomohl vlastně straně naší. Život v křesťanských jednotách a schůzích, ať politických či nepolitických roste, a bylo radostno sledovati ono nadšení, jaké se šířilo na zemské konferenci zástupců lidové strany, konané dne 6. a 7. ledna v Praze, kdykoli některý řečník otázky náboženské ve škole se dotkl. Rozhodný odpor byl vždy odpovědí k návrhu prof. Krejčího a jeho přátel.

Vláda vycituje, že v prvé řadě jest jí zabezpečiti hranice naší republiky, postarati se o její finance, upravití platy svého úřednictva, zajistiti prameny výživy, čeliti nezaměstnanosti a rostoucí lichvě, které dávají podnět k nebezpečným bouřím, poříditi nový volební řád jak do obcí tak do generalního sněmu, a z toho důvodu nechce vyvolati hrozící rozvrat kulturně-politický odkřesťaněním školy.

Vláda dobře ví, že katolíci jsou odhodláni pasivní resistencí čeliti každému zákonu, který by znamenal ujmy jich přirozených práv a hlavně právu sebeurčení, jež stalo se heslem celého světa. *Odpor proti uzákonění návrhu prof. Krejčího stupňuje se mezi katolíky do té míry, že nechtí a nebudou posílati svých dětí do školy, kde náboženství má býti na prah vypuzenou popelkou.* Když svoboda, tož svoboda pro všechny. Ať mají stoupenci bezkonfesijní školy ústavu

své; my katolíci budeme žádati školy náboženské a to zřizované nákladem státu. Každá konfese měj vsudy školy vlastní, jakmile počet žactva toho žádá.

Ovšem tomu pokrokoví páni rozhodně staví se na odpor, poněvadž *nechtí žádných soutěžících škol*. Kdyby si však vědomi byli své výchovné a vzdělávací povýšenosti, měli by si právě těchto škol přát, aby jich výchovná činnost v konkurenci vynikla, a oni mohli nad slunce jasněji dokázati, že jejich sebevědomí vychovatelské nevyrovnatelnosti není pouhou frásí.

Výchova nesmí se státi a také se nestane státním monopolem jako snad sůl, tabák, sirky a podob. Poněvadž jde o přirozené právo rodičů, o statky duchovní, které jediné ve volné soutěži a svobodné práci mohou býti zabezpečeny.

Jako ve Francii dovedli katolíci na vládě vymoci si toho, aby měli právo na školy soukromé, náboženské, tak dovedou katolíci v československé republice zjednat si právo na školu, v níž náboženská výchova bude podstatným jejím úkolem. *Republika nikoho nesmí zkracovati v jeho základních právech, jinak by podkopávala svůj existenční základ vlastní.*

My přejeme svobodu všem, ale hájiti budeme svobody vlastní

A páni, kteří svým nepromyšleným, o nenávisti k náboženství svědčícím návrhem první vyběhli na útlé a nové hradby samostatné republiky naší s korouhví volnomyšlenkářskou v rukou, brzo poznají, že vyvolali duchy, jichž se tak snadno a rychle nezhostí.

Výchova eharakteru ve škole.

(Napsal prof. dr. LUB. PETR.)

II.

Také pro *spravedlivost* mají žáci velmi jemný cit. Třída neuráží se tím, vyznamenává-li učitel zvláštními ohledy žáka prospěchem nebo mravností vynikajícího; spíše to shledává přirozeným. Ale běda učiteli a jeho autoritě, poznává-li třída, že učitelovy ohledy a různé jeho měření platí jiným *nezaslouženým* okolnostem, žakově zámožnosti nebo vlivnějšímu postavení jeho rodičů. Důvěra žáků v učitelovu spravedlnost bývá tím tak zviklána, že o příčinách tohoto různého chování učitelova záhy vznikají ve třídě těžká, byť i většinou křivá podezření.

Toho musí se tudíž učitel úzkostlivě varovati, právě tak, jako *podezření ze mstivosti*. Tam, kde žák učiteli nějak ublížil, nějak se s ním utkal, byť i byla vina žakova sebe větší a prokazanější, nesmí učitel nikdy chovati se tak, aby budil zdání, že se žaku mstí. Mohu říci, že k žákům, kteří se vůči mně provinili, bezděky choval jsem se vždycky s mnohem větší laskavostí a trpělivostí než k ostatním. Takový postrach budila vždy ve mně myšlenka, že bych mohl býti ze mstivosti podezírán. A všiml jsem si často, jak tento způsob mého chování žáka zahanboval a odzbrojoval. Viděl-li, že bezdůvodna byla jeho obava, pozoroval-li, že nečekám na příležitost, abych ho splel ani na přereknutí, abych ho posadil, ale že s ním vlídně zacházím a trpělivě a často namáhavě ho k odpovědi a tím k dobré známce vedu, jako sním na slunci jihly jeho vzdor a jeho nedůvěra. A kdo z učitelů nepocítil onu nejsladší odměnu svého povolání, již nic nedovede vyvážit, ono blahé uspokojení vyplývající z pocitu, že získává si žakovo srdce? Ale zde jde o víc než o pouhé získání lásky. Zde jde o dobrý

příklad učitelův, jenž do srdce žákovy zapadá jako sémě do úrodné půdy, aby časem přinesl užitek stonásobný. Dávati příklad mstivosti ve škole, kde v těsném soužití mnohých žáků je ke mstivostem tolik příležitosti, bylo by velmi špatnou výchovou.

Nemá spolehlivých základů charakteru, kdo *se neumí ovládati*. A proto všechny úvahy o výchově charakteru byly by jen planým mluvením, kdyby při nich nebyl stále brán zřetel k *výchově silné vůle*, ochotné a hotové jednati přes všechny svody ať zvenčí ať z nitra přicházející, vždy dle zákona Božího a dle svědomí, t. j. dle rozumu, mravný zákon Boží na jednotlivý čin správně aplikujícího.

Tato nutnost sebeovládání a jeho význam pro výchovu silné povahy jest třeba žáku často na příkladech dokumentovati a zase a zase názorně ukazovati, jak při výchově vůle nesmíme čekati na mimořádné události životní, nýbrž jak *každodenně musíme si podávati nové a nové doklady toho, že se máme v moci, že umíme ovládati svá chcení, přání, slova i činy* a přizpůsobovati je svému svědomí. I v nejmenších věcech jest vítězství záslužným činem, a to již proto, že zamezuje vzrůst návyků, jež nepozorovaně přibývajíce, snadno mohou nás dostati do svého vleku a područí. Když místo netrpělivosti v nemoci bolest mužně a odevzdaně jsi nesl, zda nestal jsi se vítězem nad sebou samým? Když mluvil's pravdu, kde jsi mohl lži si prospěti, zda nevítil jsi sám nad sebou? Když byl jsi v pokušení cizí majetek si přivlastniti a tys zůstal poctivým, zda nedobyl jsi rovněž vítězství? Když lákán k pohodlí, k zábavě na úkor povinnosti, odolal jsi a vykonal především svou povinnost, zda neslavíš zase vítězství? Když hněvem puzen k přenáhlenosti, ovládl jsi se a utlumil jsi jeho vzplanutí, zda nedobyl jsi rovněž vítězství? Když ve styku s bratřími, spolužáky hledal jsi míru místo vady, když křivdu odpustil's, když podřídil jsi se zákazu odců, když uměl jsi se svého mála zřici se ve prospěch těch, kdo ještě méně měli, zda nevítil jsi opět sám nad sebou?

Biblický příklad o Kristově trojnásobném pokušení na poušti, přikázání postní, příklady z historie, hojné příklady síly a vytrvalosti čerpané ze současné doby, zvláště z nedávného zápasu našeho národa za samostatnost, poskytnou žáku mnoho látky k přemýšlení i povzbuzení. Jest vůbec doporučení hodno vybíratí příklady z prostředí žáku blízkého.

Dnes jest také zájem žákův o různé druhy sportu mimořádně veliký. Postavte mu před oči člověka vypracovaných svalů, uhněteného těla, jenž v běhu, skoku, plování atd. první dostává se k cíli, a srovnajte s ním člověka zhýčkaného, jenž chystá se k namáhavější vycházce, ale po několika krocích již stírá pot, těžce oddychuje, po odpočinku se ohlíží, v nedostatku silné vůle od svého cíle bezradně upouští, a vysvětlete žákům pravidelnou příčinu tohoto rozdílu. Ukažte, jakou řadou sebezápů, sebeovládání, zápasů se svou vůlí, se svým tělem musil projíti první, než propracoval se k nynější své zdatnosti a kolika porážkami a slabostmi bylo projíti druhému než klesl k nynější své bezmocnosti.

A tak je to se vším: každá tvoje ctnost, každá tvoje přednost je vykoupěna dlouhou řadou úsilí a zápasů, jest výsledkem dlouhého sebezpozorování, sebekarání, povzbuzování, výsledkem opětovných odhodlání.

Jest ovšem třeba býti na stráži, aby silná vůle nezvrhla se v umíněnost, jež dopouštějíc se chyb každé upřílišněnosti, tvrdošijně jde za svým cílem a nedbá výstrah rozumu ani škod, jež si svou úporností způsobuje. Ale na druhé straně jest třeba žáku náležitě osvětliti, že člověku nemůže se nic horšího státi, než musí-li si říci: Víím, že se ničím; víím, že jdu své zhoubě, své hmotné zkáze, zničení svého zdraví vstříc, ale nemohu si již pomoci, propadl jsem již své náruživosti. Tak daleko s tebou nikdy nesmí dojíti. Aby nedošlo, musíš se často podrobovati zkoušce. Zkoušce i *ve věcech dovolených*.

Pozoruješ-li, že některý požitek se ti stává návykem, hned si jej na určitou dobu odepři a stůj ve svém slově, ať třeba pro nic jiného než proto, abys si podal důkaz, že se máš v moci. Člověk tuší dobře velikost takových vítězství v blahém pocitu, jenž se za to dostavuje. Jako Napoleon u pyramid připadá si člověk, jenž byl v takových zkouškách dobrovolně sobě uložených obstál. Tím způsobem nabudeš znenáhla síly i k jiným těžším vítězstvím, k nimž zvláště patří *vítězství nad tělem a jeho smyslností*. Vyžadovalo by zvláštní kapitoly pojednání o prostředcích toto vítězství umožňujících, ale vzdaloval bych se příliš od vytčeného tematu. Nemohu však neupozorniti, že vychovatel musí vyzbrojiti žáka k tomuto těžkému a dlouhému zápasu nejen motivy nadpřirozenými, ale i přesvědčivým výkladem o těžkých škodách, jež si nezdrželivý člověk na svých fysických i duševních silách, na svém zdraví způsobuje, i o prostředcích přirozených, jimiž si člověk zápas tento usnadňuje. (Pokračování.)

Na okraji velké doby.

Některé doklady sbírá K—k.

II.

Mocné hnutí a převraty převalily se na celou téměř Evropu. Opojující vlna svobody dosáhla až k nám. Hymnou zvonů a duněním děl, pestrou básní praporů a svěží ozdobou chvojí, výzdobou průčelí, veselými zvuky nesčetných kapel a jástem tisíců a tisíců vítala Praha a s ní celý nový československý stát před svátky vánočními svého prvního presidenta a v něm svou novou vládu, *vládu svobody všem, rovnosti všech*.

Dříve však ještě než zazněly první zvuky jáсотu, již jakoby z daleké vzdálenosti ozývaly se divné zvuky, *dunění blížící se bouře*. Dříve než rozezvučely se jásavé zvony a děla, bylo slyšeti *zlověstné řeči o násilí*, které se chystá v novém státě katolické církvi, náboženství katolickému. V Národním shromáždění, v časopisech a listech, na schůzích a poradách mluveno a psáno o *vytlačení náboženství ze škol, ze života a naznačováno a hlášáno oddělení církve od státu*. Předpovídán *»Kulturní boj!«* Na první pohled zdál by se vzdálen; ale jisté vrstvy *o překot jej připravují*, pracující za oponou. *Československý lid křesťanský má býti v těchto věcech náhle zaskočen, aby ani nevěděl, že o věci, poklady nejdůležitější, má býti připraven*.

Moravský člen Národního shromáždění, přisedící *Dr. J. Šrámek*, na schůzi v Olomouci (1. prosince 1918) prohlašuje: *»My jsme jisti, že nynější vláda nechce nyní státního boje kulturního, ale cítíme u jednotlivých stran v Národním shromáždění rozvděnění proti všemu, co v našem národě má dosud ráz křesťanský. My varujem před kulturním bojem, který spodní vrstvy jednotlivých stran rozdmýchávají i v Nár. shromáždění.«*

Slova svá, že vláda nechce kulturního boje, opírá přisedící Dr. Šrámek zajisté mimo jiné i o výroky předsedy ministerstva *Dr. Kramáře*, který »*nechce boje s Římem — ale svobodu*« (Vychovatel XXXIII. 195) a prohlásil, že ideálem vlády československé jest *konkordát po způsobu konkordátu Srbska s Římem*.

Konkordát, který uzavřen byl mezi Římem a královstvím srbským má 22 článků a ponechává katolíkům úplnou svobodu vyznání víry, vykonávání bohoslužby a církevní správy.

O náboženském vyučování jedná článek 10.: »*Náboženská výchova katolické mládeže ve všech školách bude státi pod dozorem arcibiskupa a biskupa v jejich biskupstvích. Ve státních školách povedou je učitelé víry, které souhlasně budou jmenovati nadřizený biskup a ministr osvěty a církevních záležitostí. Biskupové mohou zabrániti vyučovati věrouce oněm svým věroučitelům i ve státních školách, kteří by se osvědčili nehodnými pro ten úřad; sdělivše svůj zákaz ministru osvěty, jemuž navrhnou současně jiného kněze, jenž by vyplnil uprázdněné místo. Stát bude platiti věroučitele ve státních školách. Za věroučitele mohou býti ustanoveni i faráři.*«

Těm však vrstvám, o nichž mluví přisedící Dr. Šrámek, nelíbí se konkordát a strana člena vlády, ministra vyučování a osvěty, soudruha *Habrmana*, zajisté s vědomím jeho a jako mínění samého ministra prohlašuje na veřejné schůzi v Praze (v místnostech pražského Hlaholu, 17. listopadu) ústy redaktora *Al. Šaška*: »Velmi důležitou otázkou je také poměr církve ke státu. Dr. Kramář v rozmluvě s tarářem Holubem se vyslovil, že není pro odhnutí, ta že nebude provedena. To je snad jeho osobní názor; ale náhled ten je v rozporu s návrhy našimi a mnoha miliony příslušníky našeho státu. Otázka o poměru církví ke státu je, doufám, úplně vyjasněna jak dosavadním vývojem, tak i theoreticky. Je prostě nemožno, aby stát zachoval privilegia jedné církve, ať katolické nebo protestantské. Všem církvím musí býti dána naprostá svoboda, autonomie jako společností, ale žádná nemůže býti církví státní — staré postavení církve ve státě musí býti zrušeno. Buďte tedy i v české republice tato otázka předmětem řešení. Ovšem není tak naléhavou a může spíše počkat. Ale na řadu přijde. Výrok dra Kramáře není závazným.«

Dle mínění stoupenců ministra *Habrmana* není tato otázka tak naléhavou, a přece ministr sám na táboru lidu v Plzni slibuje lidu volnou školu a vydává výnos, kterým dává na vůli dětem, účastniti se neb neúčastniti náboženských úkonů.

Již v prvním svém oběžníku zavádí nového ducha do školy. Praví v něm: »Revolucí byl osvobozen učitel i profesor, kteří jsou v denním styku s duší mládeže. Bylo by nenahraditelnou ztrátou, kdyby našeho politického osvobození nebylo vychovatelsky užito. Budiž vykořeněn jed, který nalézala do duše české mládeže bývalá vídeňská a maďarská správa. Naše vysvobození buď základem pro výchovu občana československé republiky. Školy a učitelé buďte co nejrychleji vráceni svému povolání; budiž využito veškerých prostředků soukromé péče o mládež, aby chudé dítě bylo ošaceno a nasyceno. Vychovatelské působení učitelstva, vedené velikými ideály lidstva, nebuď omezováno. Právo politického nazírání a svoboda svědomí se zabezpečuje a nemůže býti předmětem disciplinárního vyšetřování. Výzdoba učebních síní odpovídej smyslu umělecké výchovy

a požadavkům výchovy. *Blízká budoucnost má vybudovati československé školství na nových základech ve smyslu demokratického a sociálního pokroku.*

V témž smyslu mluví ministr Habrman 22. listopadu k úřednictvu českého odboru zemské školní rady mluvě o »vybudování lepších poměrů naší české pokrokové a pokrokově demokratické školy, ve které by mladá generace byla vzdělána a uvědomělá a stala se základem českého demokratismu.«

Učitelstvo pozdravuje s plesáním v prvním českém ministru vyučování Habrmanovi, »jednoho ze smělých a věrných budovatelů národního státu našeho«, a v jednom z pozdravů mu zasláných praví: »Z mnoha krásných a hřejivých projevů Vašich, pane ministře, čerpáme ubezpečení, že klenot národa, česká škola, vložena do rukou správce spravedlivého« (oznámila ČTK. denním listům).

Co učitelstvo od nového ministra očekává, co vidí v jeho snahách o vybudování »lepších poměrů naší české pokrokové školy«, to proneseno na *manifestační schůzi učitelstva Velké Prahy* (4. listopadu); to ukazuje na př. projev učitelstva shromážděného na členské schůzi spolku »Budče« v Přešticích dne 5. prosince 1918, kde k návrhu uč. Kratochvíla *vyslovilo se učitelstvo pro vyloučení konfesíonálního vyučování náboženství ze škol*; to dokazuje agitace mezi učitelstvem pro vystupování z církve katolické. *Výbor spolku pražského učitelstva doporučuje učitelským sborům v Praze*, aby se v domácí poradě usnesly: 1. Mládež nebude ve škole používati jesuitského pozdravu; 2. před vyučováním a po něm nemusí se světský učitel se žáky modliti; žáci mohou zpívati písně: »Abý nás Pán Bůh miloval«, »Svatý Václave«, »Kdo za pravdu hoří.« a pod 3. učitelstvo nebude dozíráti při náboženských cvičeních; 4. světský učitel nebude vyučovati kostelním písním v hodinách zpěvu určených. *Orgán učitelstva moravského »Komenský«* píše (č. 3. ze dne 8. listopadu 1918): »Chopme se práce. Nutno zlomiti panství klerikalismu a církvi ve škole, odpoutati se od nich. Dnes nemůže býti v československé republice žádný učitel nucen, aby byl příslušníkem některé dotud privilegované církve, dnes nemůže býti nucen, aby jí přísluhoval. Volali jsme po svobodné škole; dnes přišla chvíle, abychom tomuto osvobození byli nápomocni činy. Netřeba vyučování zahajovati a končiti modlitbou, netřeba, aby se škola účastnila náboženských úkonů oficiálně (korporativně). Dnes dítě rodičů pokrokových nesmí býti nuceno k účasti na vyučování náboženství, na bohoslužbách; právě tak nikomu nebude, nesmí býti zakazováno posílati děti své do kostela, dáti je v náboženství vyučovati.«

Kdo vyvolává kulturní boj?

Dobře napsal Ad. Vašek v »Našinci« (č. 272): »Proti takovému počínání není jiné účinné zbraně, než *bezodkladně a věcně poučování lidu* na manifestačních schůzích.« »Práce se musí tu chopiti na *prvém místě katecheti sami* ne ve vlastním zájmu, nýbrž v zájmu lidu, v zájmu věci náboženské. *Katecheti se užíví, i když budou ze škol vypuzeni*. Non agitur res cleri, sed populi!

SMĚS.

Není to denunciantství? Denní některé listy přinesly dne 9. ledna následující zprávu: »Učitelstvo v ministerstvu školství a národní osvěty. Zástupci všeho učitelstva

Čech, Moravy a Slezska dostavili se k ministru školství a národní osvěty G. Habrmanovi a přednesli mu svá přání. Mluvčí deputace inspektor Pešek upozornil ministra, že v učitelstvu panuje uspokojení ze shody názorů ministrových a názorů učitelstva, zejména také ze shody v nazírání na otázku

náboženskou ve školách. Upozorňuje, že někteří kněží zavedli do škol agitaci proti svobodě školy a školního vyučování a že zneužívají škol i školních dětí k politické činnosti, což neobyčejnou měrou rozhořčuje učitelstvo, které jest ve shodě s ministerstvem toho názoru, že ani škol ani kazatelů nemá být zneužíváno k bojům a snahám politickým. Učitelstvo nechce vyvolávat kulturního boje, žádá jen zajištění svobody pro občanskou výchovu. K ministru školství má učitelstvo plnou důvěru a bude jej v jeho snahách podporovat. Ministr ve své odpovědi zdůraznil, že politické agitace nepatří do škol a do kostelů. Někteří kněží neznající světové situace, vyvolávají odpor uvědomělých občanských kruhů a odpor pokrokové veřejnosti. Značná část kněžstva jest si však vědoma, že k reformám dojde a dojíti musí a reformy ty vítá. Ministr zachová svou směrnicí pokroku a svobody. Bude učiněno vše, aby pořádek na školách byl zaveden a aby škol nebylo zneužíváno. Nepřípustným agitacím musí se také opřítí správce škol, kteří v této snaze okresní školní rady musí podporovat. Ministr stojí na straně učitelstva a jest si dobře vědom, že dělnická veřejnost a pokroková veřejnost vůbec je na straně pokroku. Dílo odluky církve od státu je velikým administrativním úkolem a bude dobře při tom rozlišováno náboženství od církevnictví.

Aby se školy a kazatelny zneužívalo k politické činnosti proti tomu i my rozhodně se stavíme. Ale tohoto zneužívání dopouštějí se někteří pokrokoví pán učitelé, kteří do školy vnášejí hesla protináboženská a proticírkevní. Čím na př. bylo odstraňování kříže ze školních učeben? Kněz má právo a povinnost na kazatelně názory křesťanské hájiti, odůvodňovati, šířiti, ale nesluší se na jiné náhledy a nauky přímo útočit, je sesměšňovati. Při tom volnost slova ve schůzích stejně si vyhražujeme, jako jí užívají naši odpůrci. Že by kněží školy zneužívali k politické činnosti je prostě výmysl pánů z druhého tábora. Toto zneužití objevuje se spíše v jich straně, která ovšem nyní se těší vzácné imunitě a přízni nahofe. A jestli případy zneužití se udály, má zajisté správce školy právo proti tomu zakročiti, nebo učiniti kroky další u okresní školní rady. Choditi s takovými stesky k ministru, kdyby s naší stranou se tak stalo, nazvali by jistě denunciantstvím.

Platy francouzského duchovenstva po odluce církve a státu. Aby nena-stalo nedorozumění, třeba ke zprávě ve »Vychovateli« čis. 1. na str. 7. dodat, že v článku 2. rozlukového zákona francouzského z r. 1905 jest ustanovení, že *dovoleno jest do rozpočtů státních, departementních a obecních zařaditi pouze ta vydání, jež se vztahují na služby duchovních ve veřejných ústavech, jako v lyceích, kolejích, školách, nemocnicích, asylech a věznicích*, a potlačeny jsou státní, departementní a obecní rozpočty na *kulturní potřeby*. Patrně, že duchovní, ustanovení úřady *světskými* na veřejných ústavech, nebyli dotčeni zákonem o odluce církve od státu ve svém služebním poměru a ve svých plátech, nýbrž, že zákon ten platil pro duchovní ustanovené *církevními* úřady v duchovní správě nebo na soukromých ústavech. Kdyby u nás analogicky měla býti provedena odluka církve od státu a při ní zůstalo náboženství *nepovinným* předmětem na školách veřejných, musel by plat učitelům náboženství i na dále býti zařazen v *rozpočtu škol*; byla by to *remunerace* asi podobná jako za vyučování němčině a j. nepovinným předmětům. S definitivními katecheti, kteří ustanoveni byli *školními* úřady, samozřejmě jednalo by se jako s aktivními důstojníky; starší byli by dáni na odpočinek, ostatní byli by zaměstnáni ve službě školní vyučováním náboženství jako nepovinného předmětu a vyučováním *jiným předmětům*, o něž by se sami hlásili, a pro něž by si po případě i potřebnou kvalifikaci časem opatřili.

Z odboru středoškolských katechetů. O naléhavých dnešních otázkách: Nařízení ministra vyučování o nepovinné účasti na bohoslužebných úkonech, o návrhu prof. dr. Krejčího v školském výboru jednáno jednak společně ve školském výboru jednoty 12. prosince, jednak ve vlastní členské schůzi 19. prosince v Křesťanské akademii. Nařízení ministra vyučování o nepovinných bohoslužbách vydáno bylo bez souhlasu a schválení ministerské rady jen jako diktát stoupence socialně-demokratického ne jako zástupce všech stran bez souhlasu rodičů. Nařízení toto ochromilo všecko působení katechetovo ve škole, neposílilo svobody ukázněné, nýbrž uvolnilo svévoli a nevázanost. Žactvo potřebuje uvědomělého vedení a ve výchově ukázněnosti a zde v otázkách nejdůležitějších, nábo-

ženské a mravní lehkomyšlně porušen s místa nejvyššího tento základní princip.

Katecheta vydán na pospas demagogickému štvání Volné myšlenky, různých novin, špatným příkladům některých učitelů i výstředních žáků stěží může udržeti jen nejpevnější ve víře žáky, by mužně hlásili se k náboženským úkonům. Jest sám sobě zůstaven bez pomoci ředitelů, bojících se o úřad, o popularitu, bez zastání u úřadů vyšších. Ředitelé horlící s nadšením dříve pro náboženskou mravní výchovu i mnozí profesori, učitelé přes noc svlékli svoje dlouholeté názory a přesvědčení, ustupují, ano dovedou býti obhájci směru opačného, podvrtného.

Rodiče ve vzácných příkladech dovedli i v tomto rozvratu udržeti děti své v úctě a lásce k náboženství, většinou jsou bezradní, nestarají se sami o návštěvu bohoslužeb svých synů a dcer.

Co se týče exhort, mají býti zachovány dle rozhodnutí nejd. konsistoře v dosavadním rozdělení. K sv. svátostem nejlépe naváděti studenty o nedělních bohoslužbách po skupinách, třídách.

Největší nesnáze působí ono násilné odtržení náboženských cvičení od vyučování dosud povinného. Žáci nechodící do kostela chovají se při vyučování pasivně ano i nepřátelsky, z přinucení dávají na jevo, že se neucí, neodpovídají. A zkoušeti se mají, nutno často vyjítí vsítíc jim otcovsky s láskou, dáti jim možnost, by se sami přihlásili, neschvaluje se dáti známku bez zkoušky; těžko hnáti věc [do krajnosti a dáti známku nedostatečnou, věci se neposlouží.

Výzvy zjevně pronášené stranami nár. sociální a soc. dem. a hlavně Volnou Myšlenkou k vystoupení z církve svedly některé studenty a studentky, že vystoupili z církve; někde přímo na popud některých učitelů. Bolševismus otfásající základy států na poli sociálním, finančním, ho podářském má býti rozšířen i na půdu kulturní a náboženskou při děsivé nevázanosti mládeže!

Odbor byl ve stálém spojení s p. proboštem Dr. Stojanem, tlumočil mu své požadavky, stesky, návrhy, které s velkou ochotou přijímal a jak mohl, uplatňoval. Jemu podalo předsednictvo odboru formulované požadavky o započítání služebné doby ztrávené před zkouškou v duchovní správě a na školách nižších, jak bylo navrženo v býv. rak. státně zřízeneckém výboru.

Jednatel jednoty katol. duchovenstva oznamuje usnesení výboru, že členský příspěvek 20 K nutno žádati v tomto roce pro jednotu celý (a 3 K zápisného) pro velké výdaje a zakoupení inventáře. Vzato na vědomí a v příští schůzi odboru rozhodne se, má-li býti ještě uložen nějaký příspěvek pro odbor.

Dr. Jos. Hanuš,
jednatel.

Věda může uspokojiti jenom hlavu, nestačí pro život a pro smrt. Proto upokojuje pouze z polovice, nedává mravní opory neumi věsti massy.« (*Deset politických, sociálních a mravních myšlenek Tomáše G. Masaryka.*) Dokladem tohoto tvrzení jest před 17 lety zesnulý redaktor wollianských novin F. B. v Liberci, který šťval za svého života proti Římu a hanobil viru katolickou. Když však viděl blížiti se smrt, hlásal: »Zpět k Římu.« Dal si zavolati kněze a smířil se s církví. Na úmrtním oznámení stálo: »Zemřel odevzdan jsa do vůle Boží a přijav zbožné sv. svátosti.« — A náboženství v životě? »Popírati mravní sílu náboženství, které zachránilo svět od všeobecné anarchie a znemravňlosti, jest popírati dějiny. Mravouka Boha Ukřížovaného to jest, jež ve společnosti dává vznik vznešenějším ctnostem a nejvyšší oddanosti.« (*Vacherot.*) —žek.

Zákony a náboženství. V době, kdy tvoří se zákony a nařízení mějtež sbory zákonodárné na paměti slova Dr. Riegra, která pronesl ve své přednášce dne 2. května L. P. 1885. »Nad justici vznešenější jest náboženství. Ty zákony, jež každý z nás zná a v srdci nosí, jsou mocnější než justice; i tam, kam tato nedosáhne, jde s námi svědomí, naše náboženství, mravnost.« —žek.

LITERATURA.

Svatý Vojtěch. Kalendář družstva Vlast pro katolický lid. Ročník 18. Redaktor Vlastimil Hálek. Cena 3-60 K. Upozornujeme své čtenáře na pečlivě vypravený a četnými vyobrazeními opatřený tento kalendář, v němž řadu poutavých povídek vyplnili naši přední a oblíbení katoličtí spisovatelé. Naši přátelé jistě jej doporučí svým známým. Expedici obstará administrace Vlasti, pokud ovšem zásoba stačí.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v administraci celoročně 14 kor.,
půlletně 7.—K.
Do krajin německých
předplácí se na
„Vychovatele“
15 korun, do ostatních
zemí 16 korun.
Administrace „Vychovatele“ je v vlastním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a
nefrankují.

Rukopisy pro hlav. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány buďtež
Eman. Žákoví, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.
Pro náčetkou přílohu
přijímá rukopisy
Vlastimil Hálek, farár
v Liboci u Prahy,
pro Věstník Katechetický
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slavíček,
katecheta
na Smíchově 992.

Na ochranu náboženství ve škole. — Na okraj velké doby. — Ideál výchovy náboženské. —
† Msgr. Dr. Antonín Skočdopole. — Směs.

Na ochranu náboženství ve škole.

Návrh prof. Krejčího a soudruhů na vyloučení náboženství z řady povinných školních předmětů měl pro katolické rodiče týž význam jako hlas zvonu, ohlašujícího nebezpečí velkého požáru. *Vědomí*, že jsou zodpovědní za školní výchovu svých dětí a že škola nesmí jim býti dále lhostejna, *probudilo se měrou, které nepřátelé náboženské výchovy školní nečekali.*

Protesty, podané proti návrhu na rozluky manželství ze školy, blíží se již *k millionu podpisů.*

Tím ovšem není ikerak zajištěno, že k uzákonění návrhů nedojde. Ale zdá se již pravděpodobným, že otázky tyto řešeny budou sněmem, který vyjde z nových voleb a nikoli nynějším, jenom z nutnosti ustaveným Národním shromážděním.

Nepřátelé víry neustanou požadovati laickou školu pro sebe. My rovněž nemůžeme upustiti od práva na školu náboženskou. Jak tedy srovnati oba tábory? Jediné tím, aby *stát zřídil školy dvoje.* Laické, beznáboženské a konfessijní, náboženské. S tím lze se spokojiti. —

Rozhodně však budeme se vzpírati, aby katoličtí rodiče svým nákladem dávali děti své vychovávatí ve své konfessi mimo školní vyučování, a spolu aby nebyly dovoleny soukromé školy náboženské, klášterní a t. d.

K přemému návrhu, kterým nepřátelé naši milostivě nám dovolují obstarávati si konfessijní vyučování na vlastní náklad, pravíme toto :

1. Jest to požadavkem socialní spravedlnosti, aby stát pečoval o náboženskou výchovu konfessijní z vlastních prostředků, poněvadž jde o dobro obecné. Zřizuje-li veřejné knihovny, lázně, chudinské a kulturní ústavy z peněz těch poplatníků, kteří jich sami nepotřebují, musí-li platiti školní přirážky všichni, kdo platí daně, byt neměli dětí, a školy pro ně nepotřebovali, přikazuje *socialní požadavek*, aby z týchž státních prostředků zřizovány byly školy pro náboženskou výchovu dětí, jichž rodiče toho právem žádají. I zde platí slovo apoštolovo: *«Jeden druhého břemena neste.»*

A dále: *Mají býti rodiče*, kteří mají četné dítky a přejí si náboženské jich výchovy, *nepřímou sice, ale přece ctiživě trestání býti tím, že sami mají nésti*

náklad na náboženskou výchovu dětí? Solidní stát má přece rodičům ve výchově dětí jíti vstříc, ji podporovati a ulehčovati. On však chce je vlastně trestati, když odpírá jich dítkám náboženskou výchovu školní z vlastních svých prostředků.

Nebezpečí depopulace jak následkem války tak vlivem neblahého novomalthusianismu je hrozné. Státy slibují různé výsady četným rodinám. Chtí na druhé straně rodiny ty odepřením řádné náboženské výchovy jich dítkám utlačovati? —

A k druhému návrhu, aby nebyly dovoleny soukromé konfessijsní školy, pravíme tolik: *Je to krvavá ironie na heslo »Volná myšlenka«, když právě její přední stoupcí ve jménu volnosti chtějí každou náboženskou školu zavřítí nebo znemožniti.*

Co zbylo jim z jich hesla volnosti? Jak se zvrhlo? Ve jménu volnosti chtí zbaviti nás volnosti vyučovací. My jim právo volnosti koncedujeme; oni nám je upírají. Ó volnosti, pravé tvé jméno je poroba, znásilnění, potlačení!

Kdyby »Volní myslitelé« byli schopni jenom chvíli klidně, bez vášně a předsudků uvažovati, rděli by se studem i hanbou za to, co ve jménu volnosti proti nám katolíkům snaží se uzákoniti.

Na okraj velké doby.

Některé doklady sbírá K-k.

III.

Slavnostně prohlášena samostatnost státu československého dne 28. října 1918 a uvítána na všech stranách všemi vrstvami národa s radostí a nadšením. Mnoho bylo již připraveno a mnoho vykonáno těmi, kteří o náš stát mají zásluhu nekonečnou. Všeobecně však překvapovalo, jak mnohá vládní nařízení, zvláště* proti náboženství katolickému čelící, tak rychle byla zpracována, že sotva samostatnost byla prohlášena a nová vláda utvořena, již byla vydána. *Nepřátelé náboženství pracovali již dříve* v kruzích zasvěcených. Mnohé proti náboženství předem bylo usneseno a nepřátelé pracovali a pracují parou, aby náboženství ze škol odstranili.

Ústřední rada učitelských organisací měla schůzi 26. a 27. října v *České Třebové* a bylo na ní přítomno 10 delegátů z Čech, 8 z Moravy, delegát ze Slezska se omluvil, předem vysloviv souhlas se všemi usneseními. Z Čech za Zemský ústřední spolek byl přítomen Jos. Smrtka a F. V. Moravec; za Zemskou ústřední jednotu učitel. měšť. škol P. Skalický, B. Kádner a Fr. Čálek, za Zem. ústř. jednotu učitelek Bož. Zelinková a M. Lánská, za Svaz učitelstva Velké Prahy Jan Velický, za Ústř. spolek učitelek žensk. prací Lid. Popelková. Předseda J. Smrtka referoval o účasti učitelstva na uspořádání československého státu a jeho školství a podal zprávu o informační a debatní schůzi v Praze dne 20. října. O zásadách, na nichž by se mělo vybudovati národní školství ve státě československém referovali F. V. Moravec, Jos. Úlehla (z Moravy) a Fr. Čálek, kteří pověřeni, aby upravili stylisací zásad, jež by měly být vzhledem ke školství pojaty do základního státního zákona. Základy ty pak přijaty ve schůzi ústřední rady a zástupců učitelských odborů politických stran 3. listopadu v Praze a schválen soubor toho, co třeba vykonati ve školství ihned.

Ze zásad pro základní zákon státní o zřízení veřejného školství usnesených tehdy (o 6 odstavcích) zaznamenáváme z konce odst. 3.:

Zřizovati konfesijní soukromé ústavy a školy, jež by přijímaly úkoly škol veřejných, jest nepřipustno.

Začátek odst. 4.:

4. *Právní a sociální nezávislost učitelova a vyučovací svoboda se zaručují.*

Odst. 5.:

Škola jest světská a vychovává jen podle výsledků vědeckého bádání.

Ani žactvo ani učitelstvo nesmí býti donucováno k účasti na náboženských výkonech a bohoslužebných obřadech ani k šetření svátků některého náboženství.

Nucená a podmínečná příslušnost k některé konfesi a jakékoli výsady příslušníků některé konfesse ve veřejné správě a ve školách nejsou přípustny.

Přísaha obsahu náboženského nahrazuje se slibem na čest a svědomí.

Z toho, co nutno ihned vykonati (12 odst.) uvádíme 2.: Budiž vydáno nařízení, aby bylo šetřeno *interkonfesijního rázu veřejné správy a škol*. Veškeré vlivy církvi a společností náboženských na školách a povinnosti školy k nim buďtež ihned zrušeny. Zejména *budiž zrušena jakákoliv povinná účast žactva i učitelstva na výkonech a obřadech náboženských*. Nucená a podmínečná příslušnost k některé konfesi a jakékoli výsady příslušníků některé konfesse ve veřejné správě a ve školách se zrušují. *Rodičům budiž ponechána volnost, chtějí-li či nechťejí-li dětem svým dáti vyučování náboženského.*

Srovnáme-li s tím první nařízením ministra vyučování soudruha Habermana, vidíme, kdo vlastně nařízení ta vydává. Učitelské časopisy uveřejňují v lednu 39 zásad snesených ústřední radou organisací učitelských, kde jsou ještě dále:

17. *Učitelé světskému se nedovoluje, aby vyučoval náboženství konfesijnímu anebo spolu působil při náboženských cvičeních mládeže*. Přejí-li si rodiče, aby jejich děti byly vyučovány konfesijnímu náboženství, necht postarají se o toto vyučování příslušné církve a náboženské společnosti *svými vlastními orgány* a to ve *chrámu nebo jiném místě mimoškolním*, ač-li místní správní orgán školní nesvolí, aby vyučování konfesijní bylo udíláno *v budově školní v době mimo pravidelné vyučování*.

18. *Místo náboženství konfesijního jako předmětu vyučovacího nastoupí výchově i učbě mravouka.*

To má býti svoboda v nové československé republice. Zdá se, že první, kdo není svobodným, ale *otrokem jiných, jest sám ministr Haberman*, a první *úřad, který svobody a nezávislosti na všech stranách pozbyl, je samo ministerstvo vyučování*.

Když v Bavorsku dostalo se sankce ministerstvem Hertlingovým založení škol beznáboženských, mistr slova a muž odvahy, špýrský biskup *Dr. Michael Faulhaber* napsal pro rok 1914 pastýřský list s názvem: *»Beznáboženská škola a její mravouka«*. Dnes jest list ten akutním u nás ve státě československém kde konají se »přípravy k velikému bezpráví a svatokrádeži, jež mají býti spáchány na dítěti. Chtějí zabrániti dětem padnouti Spasiteli do rozevřené náruče, ba snaží se vytrhnouti z rukou Spasitele děti, nad nimiž již vyřkl své požehnání«. I u nás se zavádí škola, kde »není již modlitby, katechismus z učebního rozvrhu škrtnut — přívrženci nové metody chtějí právě bez víry v Boha, bez zjevení, desatera, víry ve Vykupitele, bez kněží a svátostí — bez každého nábožensky

církevního vyučování katechismu vychovávatí celé a mravně silné lidi. Místo dosavadního vyučování náboženství má vyplniti zvodnatělé vyučování morálce bez věrouky katechismu.*

V listu svém upozorňuje biskup na všechny zlovolné následky beznáboženské výchovy, vybízí k bezohlednému vystoupení proti těm lidem, kteří dítko snaží se připravití o víru v Boha. I u nás třeba vystoupiti — z listu biskupova mnohá naučení v té věci možno čerpati — svolávati schůze rodičů, je poučovati, rozřivovati poučné knihy a časopisy, přednáseti a věc lidem vyložiti.

Je to svatá povinnost kněstva, je to nařízení samého božského Pána a Spasitele, který napomíná: »Nechte maličkých přijíti ke mně!« Je-li škola založena jako doplněk rodinné výchovy a je-li správce školy zástupce hlavy rodiny a učitelové zástupci nejpovolanějších vychovatelů — rodičů, nemohou katoličtí rodičové, rodičové křesťanští trpěti, aby škola dítky jejich od náboženství odvracela. Proto napomínejme rodiče slovy biskupa Faulhabera: »Křesťanští rodičové! Na vaši adresu řídím jménem božského Přítele dítek poslední prosbu: Duše vašich dětí jsou spojeny s duší vaší. Jest to vůle Otce vašeho v nebesích, aby ani jedno z maličkých těchto nezahynulo. Na mnohých místech budou vám slovem i tiskem namlouvatí, byste sami z církve vystoupili a děti svěřili škole beznáboženské. Milení, nevěřte každému duchu, zkoušejte však duchy, zda z Boha jsou. Zde však je zkouška lehká: duchové, popírající jsoucnost Boha a pášící svatokrádež na lidstvu, nejsou z Boha. *Rodiče, kteří nechají děti své vyrůstati bez náboženského vyučování a posílají je do školy s beznáboženskou morálkou, dopouštějí se na nich svatokrádeže.* Křesťanští rodičové! Znáte život s jeho vážnými úkoly, jeho těžkými pokušeními, jeho obětmi, starostmi. Jen pro Boha, nepouštějte děti svých beze světla víry, bez mravních zásad božských přikázání a bez milostných prostředků církve do života. *Děti, které se nemodlí »Otče náš«, jsou sirotky v nejsmutnějším slova významu. Dopřejte dětem času, aby se mohly učiti katechismu!*«

~~~~~

Ideál výchovy náboženské.

Dle prof. Dr. Fr. DRTINY.

Rozhodující vliv na utváření se poměrů ve škole v novém česko-slovenském státě bude míti dojísta státní tajemník ministerstva školství a národní osvěty. Prvním vykonavatelem tohoto nově zřízeného úřadu stal se dr. Frant. Drtina, profesor pedagogiky na universitě pražské.

Jest samozřejmo, že pozornost všech, kteří se zajímají o školství, obrací se především k osobě prvního státního tajemníka, k jeho názorům na školství a výchovu vůbec. Zejména katechety musí obzvlášť zajímati, jak tato nyní nejvlivnější osobnost ve školství smýšlí o náboženství vůbec a o vyučování náboženství ve škole zvláště. Proto snad přijdou vhod mnohým malé ukázky z brožurky, vydané r. 1900 nákladem »Času« s titulem: »*Ideály výchovy*«. (Volné kapitoly.) Napsal prof. Fr. Drtina.

Rozdíl výchovy antické a starokřesťanské podává spisovatel takto: »Vychování antické bylo gymnasticko-musické, usilovalo o to, aby člověk i tělesně i duševně projevil a uplatnil se ve vnějším světě, vychování křesťanské naproti tomu hlásá pokoru a sebezapření, hlásá zapření vši přirozenosti, uzavření se v sebe sama, pohrdání světem, odumření světu a znovuzrození nebi, Nikoli cvi-

čítí, vyvíjetí a zdokonalovati přirozené schopnosti těla i ducha — nýbrž učiti se mlčeti, poslouchati, snášeti příkoří a protivensství, neodpírati zlému v blahém očekávání blaženosti a dokonalosti v žití posmrtném — toť ideál křesťanského života a křesťanské výchovy* (str. 7, 8)¹⁾.

Vylíčov postupně výchovu středověkou, humanismu, realismu, rationalismu a osvícenství, podává spisovatel na str. 29 a n. ideál výchovy *moderní* takto:

»Tušení Nekonečna, na němž závislost člověk pocituje, jest novým charakteristickým znakem skonávajícího století našeho. Počínáme oceňovati význam *náboženství* pro blaho lidské i účinnost jeho výchovnou. A zraky lidstva našeho obracejí se znova ke *křesťanství* a vznešeným ideálům jeho: v pevné důvěře vosti, že pokrok jest možný, nalézá v morálce vlastní výkvět náboženského žití, a stále více přibývá úkazů, jež o to usilují, *aby láska k bližnímu přešla z knih a kazatelen přímo v život, by slovo stalo se tělem*. Člověk moderní přestal sice důvěřovati křesťanskému supranaturalismu, neupírá zraků svých k nebi — tím více však přilnul k pozitivní stránce křesťanství a v účinné lásce k bližnímu spatřuje možnost spásy. Jde nám o životní obrození náboženské a mravní. *Teprve snášelivostí náboženskou*, jež byla vybojována tak draze, jest umožněno, aby život náboženský rozvinul se v plné své zvláštnosti. Stojíme na počátku toho, co bych nazval náboženským a mravním obrozením, ale tolik snad pověděti možno, že skutečný pokrok a vývoj náboženský jest možný jen, přizpůsobí-li se zastaralé poučky novým názorům, zmírní-li se anthropomorfičnost a jednostranná dogmaticnost názoru náboženského. Mnohé nemůže obstáti v té podobě anthropomorfičké, jak se dosud hlásá. Švédský myslitel *Troels-Lund* na dvě zvláště upozorňuje (*Himmelsbild und Weltanschauung im Wandel der Zeiten*, Lipsko 1900, str. 281).

Samo učení o Synu božím jako vykupiteli *světa* nedá se držeti v tomto doslovném znění, jakmile člověk moderní vážně o něm přemýšlí. Neboť co jest »svět«? Není to přece jen tato malá koule zemská a její nejbližší okolí, nýbrž biliony a biliony koulí v nekonečnu? V každém okamžiku zazařují tu nové koule, zalidňuje se nekonečný prostor novými světy, jež z nekonečného Boha vyšly, daleko, daleko nad tím, co ubohá myšlenka lidská pojmuti může. A tento Bůh že má »jediného syna«, kolem jehož zjevu na zemi by se otáčel vývoj celého světa od věčnosti do věčnosti?

Aneb učení o ďáblu a pekle. Nekonečný a všemocný Bůh: že má protivníkem zlou bytost, která by mohla působiti proti vůli jeho? A přece Bůh při tom nepřestává býti nekonečným a všemocným. — A Bůh, o němž se učí, že jest nejen milující, nýbrž láska sama, že by chtěl své tvory, své ditky za vzdorovitost jejich věčnými tresty pekelnými trestati? Každému poněkud vyvinutému

¹⁾ Že autor je v rozporu s naším učením katolickým a naším názorem na křesťanství, je patrné. Kristus, který mluví o Bohu jako laskavém a milosrdném Otci, který slibuje odpuštění hříchů již zde na zemi, jenž v krásném přirovnání: »Pohleďte na ptactvo nebeské, na lilie polní,« učí do jisté míry bezstarostnosti, hlásal radost ze života. Křesťanství naprosto neučí popření přirozenosti. Ono tělesné přirozenosti klade jen určité meze, aby duchovní přirozenost povznesla se nad ni a jí ovládala. Plně žiti duchem, ale nikoli tělem jest jeho zásadou. Křesťanství znamená nejvyšší duchovní aktivitu, nikoli passivitu člověka. To, co prof. Drtina jako křesťanství definuje, je vlastně krajní enkratický gnosticismus a montanismus, proti nimž církev vždy bojovala. Jak křesťanství je zřídlem pravé radosti, o tom krásně jedná spis biskupa K e p p l e r a: »Mehr Freude«, který jest nyní nejrozšířenější náboženskou knihou skoro po celé střední Evropě.

modernímu člověku, který též aspoň v nejmenším pocítil, co jest láska, jest jediná toliko odpověď k takovým představám o otci nebeském: »Styď se!«

Možno však dodati: Mythy a anthropomorfiny netvoří podstatu náboženství. Jsou přirozeně nezbytnou součástí prvního jejího vývoje — netřeba obšírně dokazovati, že ani věda bez mythů není — znenáhla však se symbolisují a posléze úplně odpadají vykonavše úkol svůj. Náboženství samo však stejně jako věda (filosofie) i umění jest součástí všeho života kulturního, a v obrozené podobě své jako vtělení lásky přispěje k tomu, aby tma a bol světa přešly ve světlo a radost, aby naproti takové pochybnosti byla postavena radostná důvěra a láska k životu.

S pokrokem náboženství k ideálu ethickému a snášlivosti vzájemně přirozeně i *školské* vyučování náboženské podstatně se musí změnit. O to půjde hlavně, aby mládeži vstúpilo se přesvědčení, že náboženství jest bezprostřední jistotou lidského srdce o existenci Boha jakožto principu nejvyššího dobra, a že svět v Bohu bytující není lhostejný k dobru a zlu, nýbrž že dobro je posledním smyslem všeho dění. Jeví se býti žádoucím, aby náboženské vyučování nepůsobilo jednostranně na rozum a paměť žákův, aby omezilo část dogmatickou na míru nejnütnější a přizpůsobilo ji modernímu pojímání, za to však aby vštěpovalo mládeži zbožné citění, jež by bylo oporou mravního jednání. *Mravnost* buď posledním cílem náboženského učení, společným mu s ostatními předměty učenými. Ona je společným, konečným bodem, v němž má vyústovati všechno vzdělání školské. Spolu dostávej se mládeži záhy věcného poučení o vývoji a podstatě různých náboženství i o dějinách církevních. Takto budiž šířeno ušlechtilé porozumění pro život náboženský i snášlivost a úcta k náboženskému přesvědčení cizímu. Zkrátka, učení náboženské budiž povzneseno nad konfesijní jednostrannost a nevráživost« (str. 32).

Tak bylo napsáno v r. 1900. Podle rozličných projevů v poslední době možno souditi, že od té doby smýšlení prof. Drtiny se nezměnilo, a že si je osvojili také mnozí z jeho žákův universitních. V praxi jest třeba pozorně sledovati, v jaké míře doporučovaná snášlivost, úcta k cizímu přesvědčení a ušlechtilé porozumění pro život náboženský uplatňují se také, když jde o náboženství katolické!

† Msgre Dr. Antonín Skočdopole,

bývalý profesor bohosloví, papežský prelát, čestný kanovník atd., zemřel ve čtvrtek v noci, dne 15. ledna t. r. v Českých Budějovicích. Stařeček veterán na poli školském, zakladatel první české školy dívčí u sv. Josefa v Budějovicích, na níž sám po dlouhá léta náboženství vyučoval a ji podporoval, vychovatel mnohých zdatných katechetů diecese českobudějovické, slavil za vděčné účasti svých žáků dne 2. prosince m. r. v útulku svém u Školských sester v ústavě sv. Josefa své 90ti leté narozeniny (narodil se 2. prosince 1828 v Soběslavi).

Zásluhy jeho o *katechesi* a o jeho *katechismu*, který po dlouhá léta na školách v českobudějovické a královéhradecké diecesi byl zaveden a velmi oblíben, který mnoho přispěl k náboženskému poučení českého lidu a jehož před-

nosti jsou dosud oceňovány, vylíčili jsme v *loňském Vychovateli* (XXXIII. str. 113 a násl. »Z dějin české katechetiky.«).

Stařeček Skočdopole byl téměř do své devadesátky činným na poli literárním. Za svého života napsal velikou řadu článků vzdělávacích, politických, náboženských, z pastýřského bohosloví, dějin školství, výchovy, právních i časových v *Blahověstu*, *Školníku*, *Časop. katol. duchovenstva*, *Vychovateli*, *Křesťanské Škole* a v mnohých jiných. Z knih nejdůležitější jest »*Příručná kniha bohosloví pastýřského*« ve dvou dílech (prv. vyd. 1872, druhé 1890) »*Biblické katechese*« (prv. vyd. 1882, druhé 1896) a »*Vypracované katechese k vyučování na středním stupni obecné školy*« (1884). — Zaniklá válečnými poměry »*Křesťanská Škola*« ještě v předposledním svém ročníku (XIII. 1914 str. 75 a n.) přinesla od něho obšírný politicko-školský článek: »*Několik volných poznámek o moderním vzdělání lidu*«, v němž jsou poznámky Skočdopolovy ku přednáškám profesora Dra Drtiny ve dnech 3. 10. a 17. března 1912 v Horažďovicích: »*O výchově v rodině, škole a společnosti*«. A ku konci minulého roku v prosinci otiskl »*Čech*« (č. 347. 20. XII.) článek jeho: »*Když se zrušil konkordát*«, jehož rukopis byl zaslán redakci »*Křesť. Školy*« r. 1906, kteráž tehdy z obavy před konfiskací jen ve výňatcích jej otiskla jako feuilleton (roč. V. 329 a n.)

Za dnů národní svobody, jejichž začátků zasloužilý spisovatel se dočkal, otištěn článek jeho celý v »*Českých Listech*« a v »*Čechu*«. Katecheti, ne jen diecese budějovické, ale všichni zajisté, zachovají mu upřímnou a srdečnou pamět.

KŠk.

SMĚS.

Pryč s náboženstvím — pryč s katechety ze škol! volá se z řad učitelských, a když to nejde dosti rychle podle jejich přání, přímo zuří ve svých časopisech. Tak píše »*Škola měšťanská*« v čís. 1. ze dne 17. ledna na str. 24.: *Klerikální agitace* proti volné laické škole se velice rozvinují. Zvláště štvou a rozšiřují lživé petice mnozí katecheti, kteří přece slibovali na okresních poradách věrnost a podřízení se demokratické republice a berou od ní služné i přídavky. Zase jsou to »*státem placení denuncianti*« (Masarykovo »*Zrcadlo katechetům*«). Kolegové, vystupujte bezohledně proti římským lidem, kteří s Habsburky 300 let dusili náš národ, kteří zhehnali válce a nyní ohrožují bezpečnost, sílu a klidný vývoj mladého státu. Svolávejte schůze rodičů, zúčastňujte se veřejných schůzí politických stran, rozšiřujte pokrokové knihy a časopisy, brožury o volné škole, přednášejte, poučujte, pracujte kulturně mezi lidem! Je to svatá povinnost českého učitelstva, ale je to také přání a program našeho ministra vyučování. Dosavadní jeho nařízení, řeč na zemské konferenci a poslední jeho pro-

jev k zástupcům organizací zní přece zcela jasně. Republika nebude mít pokoje, dokud kněz bude v české škole. Proto: pryč od církve!« — Tak štvé učitelský časopis, časopis lidí, kteří pracovali na dvě strany, kteří i dnes nevědí, kam se přiklonit a čekají jen »*kdo dá víc*«. Kdyby dnes někdo přišel a nabízel vyšší platy a častější přídavky, mohl by to být i Habsburk a šli by za ním. Není třeba, aby právě se chlubil páni posledním projevem k zástupcům organizací ministra vyučování. Co to bylo 8. ledna, když bývalý inspektor J. Pešek přivedl deputaci učitelskou k ministroví? V první části *lichocení školské velehlavě*, že je báječné uspokojení v učitelstvu ze shody názorů ministrových a názorů učitelstva; v druhé části *denunciace proti kněžstvu*, poukazování na klerikální agitaci v kostelích a ve školách proti demokratické škole, proti učitelstvu a i proti ministerstvu. A tuto *denunciaci opakovala deputace* ústy svého mluvčího i u *mišerského předsedy* dra Karla Kramáře téhož dne! — Nezapáchá to *denunciantstvím ve vlastních řadách, když na některých okresech utvořily se učitelské rady, které mají vyslechnouti, kteří učitelé provinili se »sklonem k rakušáctví?«*

To bude práce, vždyť i pan cvičný učitel Pešek býval c. k. okresním inspektorem, vždyť i on dělal, co mu poručeno a nařizoval »vlastenecké úkoly« a pod. A náklonnost k Habsburkům? Prohlédněme naši literaturu a shledáme, že právě ze řad učitelstva pocházejí ty četné básničky a povídky, výstupy a divadelní hry, písně a cvičení, v nichž oslavují se ti dnes jimi tak nenávidění. Ku psaní básniček a *zasílání jich okresnímu inspektorovi, aby je poslal výše, nebyl nikdo služebně nucen.* Aby ta dvojaká činnost byla zakryta, proto dnes volají »prýd od církve!« a stojí v čele protináboženského hnutí, hlavně tací, kteří ve válce byli nejhoršími škůdci lidu. Učitelstvo to bylo, které otrocky (nikoli z přesvědčení, ale za své zaopatření) sloužilo Rakousku, vydíralo při rekvizicích poslední pytlík obilí, vymáhalo válečné půjčky na dětech i dospělých a bralo z nich procenta do vlastních kapsy, a byli to i předáci učitelstva, a dnes — učitelstvo prohlašuje se za výkvět patentovaných vlastenců a stává se v čelo proticírkevní agitace. Pánové udělají dobře, ohmatají-li sobě máslo na hlavě a — nepolezou na slunce! Katecheti pak, kterým často vyhrožováno bylo udáním takovým rakouským feditelům, nechťeli si koupiti rakouský knoflík do kabátu nebo pohlednice, udělají dobře, když houževnatě budou poučovali lid, kdo šlve vládu proti náboženství. —š—

Z odboru středoškolských katechetů. Na schůzi členské 15. ledna v Křesťanské akademii podává předseda zprávu o žádosti odboru za započítání let strávených v duchovní správě a na školách nižších před zkouškou způsobilosti (polovičnou let) a za plné započítání 8 let (zákona pragmatiky) z ob. a měšť. školy před nastoupením služby středoškolské a ne jak se stalo — za pouhé doplnění služební doby suplentské již zákonem z r. 1907 započítané na 8 let z doby katechetské na ob. a měšť. školách. Žádost tu odevzdal předseda s jednatelem p. proboštu Dr. Stojanovi a podobnou jednatel Ústřednímu spolku profesorskému. Pro letošní rok upustila sekce od zvláštního příspěvku členského, ježto jednota katol. duchovenstva vyžádala si obnos 23 K pro velké výlohy pro sebe. *Předplatné na Vychovatele na r. 1919 zvyšuje se na 12 K.* Při jednání o reformě katechismu a učebnic odbor vy-

slal jednatele jako delegáta, by navázal styky s komisí zřízenou při katechetském spolku ob. a měšť. škol. Sděleny rady a pokyny, jak si počínati na školách v nynějších pohnutých dobách.

Nespokojeně učitelstvo. Učitelové, kteří v první dny po vyhlášení republiky byl. plni nadšení, pojednou začínají na schůzích svých býti nespokojenými s novou vládou. Žádá učitelstvo za úpravu platů dle stupnic státního úřednictva. Ale ministr financí Dr. Rašín poukává k tomu, že by úprava ta stála 750 milionů korun. Na schůzích učitelstva vyslovuje se politování s postupem dra Rašína, že znemožňuje úpravu učitelských platů, a tvrdí se, že česká republika od 28. října pro učitelský stav nehnila ani prstem. Učitelstvo vůči státoprávní demokracii jako straně kapitalistické se staví nesympaticky, i strana agrární se mu nelíbí a doufá naléztí splnění svých požadavků ve straně socialistické demokratické. Učitelský časopis »Komenský« útočí na stranu státoprávně demokratickou a má za to, že tato strana chce i v československé republice vést učitelstvo po křivožové cestě, jak tomu nasvědčuje jednání školského výboru v Národním shromáždění. *»Lidové Noviny« na to odpovídají, že učitelstvo sblíží se ideově s českými bolševiky . . .* A v »Právu Lidu« dobře rozumějí, jak učitelstvo nachytat; dovedou lichořit (viz »Beseda« v »Právu Lidu« 12. ledna t. r.). —š—

Charakter. Vždycky jsme slyšali o učitelstvu, že je nejinteligentnějším stavem v národě. Ale co zaznamenává »Český Západ« (r. XII. č. 10.) v lokálce pod názvem »Podlost«, šetře prozatím jména pražského učitele, o němž píše, že nespovídaně o veliké inteligenci, ukazuje, kdo dnes v našem českém školství rozhoduje a staví do podivného světla ty, kteří stojí v čele a řídí české školství. Pišeť »Č. Z.«: »Jistý učitel pražský vychloubal se na Smíchově, že se svolením Volné Myšlenky a s vědomím dr. Drtiny, nynějšího tajemníka ministra Habermána, dal se do služeb katol. učitelského ústavu u sv. Jana pod Skálou, aby tam dělal špehouna.« Všeobecně bylo odsuzováno špiclovství, kvetoucí za vlády starého Rakouska, ahle, Volná Myšlenka, jejíž zásady uplatňuje a šíří ministr vyučování, zavádí hnusné to zaměstnání při ministerstvu — osvěty v československé republice! —š—

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 14 kor.,
půlletně 7.—K.
Do krajin německých
předplácí se na
„Vychovatele“
15 korun, do ostatních
zemí 16 korun.
Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepečetí a
nefrankují.

Rukopisy pro hlav. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány buďtež
Eman. Žákovl, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nabř. 8
Pro učitelskou přílohu
přijímá rukopisy
Vlastimil Hálek, farář
v Liboci u Prahy,
pro Věstník Katechetský
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slaviček,
katecheta
na Smíchově 992.

Náboženská vyznání a škola. — Výchova charakteru ve škole. — Na okraji velké doby. — Směs.

Náboženská vyznání a škola.

Katolická církev v boji o školu vždy hájila a bude hájiti své přirozené právo na náboženskou výchovu dítek. A když stát ze školy ve svém nepřátelství vůči ní chce ji vykázati, hájí své právo školu náboženskou samostatně si založiti.

Katolické školství je vyvinuto ve Spojených státech amerických, kde církev má své školy počínaje od nejnižších až po universitu. Zde stát dopřává církvi nejširší svobody, jednak proto, že v ní vidí kulturního činitele prvního řádu, jednak i z toho důvodu, že při různorodosti náboženských vyznání nelze na náboženskou státní školu dobře pomýšleti. Ve Spojených státech amerických o rozluce církve a státu nelze vlastně mluvit, protože tam žádného spojení v našem slova smyslu nikdy nebylo. Ale stát všem křesťanským náboženským vyznáním vychází velmi přátelsky vstříc.

Ve Francii, jak tu již mnohokrát bylo vyloženo, státní školy jsou laické. Ale vedle nich je množství t. zv. *svobodných* (náboženských) škol, které v církevním duchu mládež vzdělávají. Stát nemohl odolati tlaku katolíků a tyto školy prostě trpí. — V Belgii státním nákladem jsou vydržovány školy laické a vedle nich týmž nákladem školy konfesijní.

Jenom v naší svobodné republice *nemají býti náboženské školy ani z veřejných prostředků vydržovány, ba ani soukromým nákladem zřízené na dále trpěny*. Stát si osobuje bezvýhradní školský monopol. Této svobodě rozuměj, jak umíš!

Bylo by zcela vysvětlitelné, kdyby všechna náboženská vyznání v naší republice smluvila se a společně hájila svá práva na vlastní školy. Tak učinila to vyznání katolické, helvetské a židovské v Uhrách, kde deputace jich společně žádala ministra vyučování, socialistického demokrata, za právo na školy náboženské. Mi istr prohlásil, že otázka školská je otázkou politické [moci a bude řešena příštím zákonodárným sněmem.

U nás je zajímavé, že o soukromé školy náboženské uchází se *Národní rada židovská*. Prohlašuje tento program:

1. Židovská škola stojí na národnostním a demokratickém podkladě. 2. Škola se zřídí, jakmile je rodiči nebo jejich zástupci přihlášeno nejméně 40 dítek. 3. Každá, dle odst. 2. zřízená škola, jest *veřejná a bude udržována prostředky veřejnými*. 4. *Vyučovacím jazykem* ve školách židovských v českém i smíšeném území jest *čeština*. Ve třetím školním roce zařazuje se němčina jako předmět vyučovací. Začínaje 4. po případě 5. školním rokem bude vyučováno s ohledem na místní poměry a na přání výboru rodičů školních dítek jednolitým předmětům česky nebo německy. 5. *Zvláštní ráz školy židovské bude zachován: a)* vyučováním hebrejské řeči a literatury, *b)* vyučováním židovským dějinám, *c)* zvláštní látkou vyučovací, *d)* zvláštním způsobem vyučování. 6. Za účelem vybudování a přetvoření stávajících škol židovských a pro výcvik způsobilých učitelů židovských budou vydána zvláštní ustanovení přechodná.

Z toho je patrné, že židé stojí na témže školském stanovisku jako my. Chtějí svoji vlastní náboženskou školu.

Zcela jinak rozhodl se sbor spojených evangelíků. Ti *»z taktických důvodů«* jsou pro státní školu laickou, bezkonfesijní. Co taktikou zde rozumějí, chápeme dobře. Je to boj proti katolicismu. Jsou dosud počtem svých příslušníků v naprosté menšině, a proto nejsou na témže stanovisku s námi. Stará řevnivost kalí u nich smysl pro spravedlnost a přirozené právo. Kdož by nezapomněl oně bájky o závistivém, kterému Jupiter slíbil splniti přání s tou podmínkou, že jeho soupeři dostane se dvojnásob toho, zač on žádá. „Vylup jedno oko mně,“ řekl závistivec, čekaje, že jeho nepřítel ztratí obě oči.

Z prohlášení evangelíků je zřejmo, že věcných důvodů pro školu laickou nemají a také mítí nemohou. Kdyby byli v početnější většině, stáli by na našem stanovisku, jedině možném. Nynější jich hledisko je však prostě křesťanů nedůstojné, nevěčné.

V otázce školské měla by všechna vyznání jíti společně, t. j. pracovati o školu náboženskou. A jednou, až nevěra ještě více se rozšíří a bude sáhati po duchovních statcích všech náboženství, pak věru nastane okamžik, že všechny konfesse budou nuceny se spojití na obranu svých práv proti společnému sjednocenému nepříteli — *proti nevěře.*

Výchova charakteru ve škole.

(Napsal prof. dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Jest arci zbytečno zase dodávati, že výchova žactva k sebeovládání musí býti provázena i *příkladem učitelovým*. Nechci tu přirozeně mluvit o povinnosti učitelově vésti si v občanském životě způsobem, jenž svědčí o sebeovládání. A po té stránce, chceme-li býti upřímní a nezastíratí skutečného stavu věcí, bylo by si přátí mnohého zlepšení. Povolání učitelské je arci namáhavé a podřizuje nervy těžkým zkouškám; ale omluva ta nesmí jíti tak daleko, aby činila tyto nedostatky sebeovládání dovolenými. Kdo má se školou co činiti, ví, že jest tam řada učitelů — neukazují na nikoho a vím, že jsou takoví i mezi kněžími — jichž spodním tonem duše jest *zlostnost a neurlost*. Necht' žák přichází sebe uctivěji a s požadavkem sebeoprávnějším, učitel utrhává se na něho, zahrnuje ho nevládnými slovy a předem, takřka zásadně, neochotně chová se k žakovým přáním. Mezi žáky bývají často hoši společensky vychovaní, hoši vyrovnaného již chování. Lze se domyslití, jak rychle klesá vážnost učitelova v jejich očích,

jak sobě a svému stavu zadává učitel, jenž neovládá se ještě ani na tolik, aby uměl zachovati nejprimitivnější mrav společenského obcování. A dojde-li ve vzniklém konfliktu až i k tomu, že žák v klidu setrvává, přezdívkou zlostných profesora zdvořile odmítá a klidně mu doporučuje, aby se nedal rozčilením strhával k nerozvážnostem, zda nemá ne co činiti s výměnou vychovatelských úloh, jež by si zasloužila pro svoji humoristickou pravdomluvnost péra Shawova, kdyby nebyla tak smutná a zahanbující? Kde je uměřenost, kde sebeovládání učitelovo? Je možno, aby učitel v tomto směru slovy mohl výchovně působiti na utváření žákova charakteru, zůstává-li čin tak daleko za učitelovými slovy? Bylo již svrchu řečeno, že učitel má si vždy býti vědom své převahy, své povýšenosti nad žákem a svého vychovatelského poslání. Vědomí toto bude učiteli ochranou, aby neviděl v žáku soupeře, nýbrž mladého přítele, jehož má vychovávat a jemuž má býti v každém směru vzorem.

Jest ještě jeden nesmírně důležitý cit v člověku, jenž k výchově charakteru neobyčejně přispívá. Jest to *cit estetický*.

Jako dobro nejčastěji souvisí s krásným, tak krásno zase zhusta na pomoc přispívá mravnosti. Lidi s vyspělým estetickým citem odpuzuje často ošklivá stránka hříchu, lži, nepoctivosti, nečistoty silněji než zavržení hodnost pozorovaná s hlediska mravního. Je tudíž nutno také tuto nejvyšší důležitou pomůcku mravnosti náležitě pěstiti.

Nejlepší učitelkou krásna jest příroda, z níž všecko umění čerpá svou inspiraci. Ve velikých městech, v nichž žijeme jako psanci z přírody vyhnání, jest ovšem úkol vychovávat přírodou značně stížen. Ale nikoli znemožněn. Při vycházkách do přírody, jež učitel se žáky podniká, budiž dbáno toho, aby žák uměl se na přírodu dívat, aby si krás jejích všiml, nechodil netečně mimo ně a aby pozvídaje od nich svou mysl k Tvůrci a navykaje si v krásách přírody viděti Boha pozorovaného z dále, byl i mravně vzděláván. K tomu účelu hodí se lépe vycházka s několika žáky než hromadné výlety, v jichž hluku a zábavě pozornost k přírodě se ztrácí.

Pamatuji se živě ze studentských let na své vycházky s příbuzným fořtem po jeho karpatském revíru, vzpomínám s vděkem, jak uměl mi, v městě vychovanému a pro jemnější odsádky přírodních krás nevidomému, otevřít oči na tisíce drobných projevů tajemného života přírodního. Slyšel šustěti orlí perutě nad hlavou, upozorňoval mne na vzdálený rytmický tlukot datlův, poznal ve vřesu včel z našeho úlu dobrých pět hodin vzdáleného, všiml si stop lišky nebo rysa v jehličí, dával mi prstem znamení k tichu, rozpoznával jak sotva slyšitelným šelestem lupení blíží se laň s kolouchy, viděl na jižních stranách kmenů skvostné exempláře lišejníků jako stříbro svitících, a měl šťastnou tichou radost, když slunce proniklo sosnami do lesa parami naplněného a rosou ověšeného a připomínalo katedrálu, v níž po slavných bohoslužbách dým kadidla v kotoučích krouží v průhledných pruzích svitem barevných oken promítaných. Tušil jsem tehdy, kolik v přírodě jest stajeno krás, jež často i nejcitlivějším srdcím unikají a jichž ani nejvyvolenější oči nevidí.

Bylo již v jiném článku tohoto časopisu upozorněno, jaké významné a důležité poslání ve výchově mládeže přírodou může mít český *skauting*, dovede-li ve hnutí sem směřujícím zachovati správné meze. Bude k tomu především třeba, aby sklon mládeže k táboření a potulkám uvedl ve správný soulad se

smyslem pro povinnost a spolu aby z přírody a jejich krás po způsobu skautingu amerického těžil podněty k náboženskému povznesení skautů. *Bohužel, u nás nepochopitelným zmatením pojmů bývá každá náboženská zmínka a každý pokus o náboženské zušlechťení žactva považován již za klerikalismus.* (Dokončení.)

Na okraj velké doby.

Některé doklady sbírá K-k.

IV.

Hrozná litice válečná, která strhla do svého víru všecken svět a všechna plemena lidská a vyžádala si za obět miliony životů, dokonává. Nastává doba nová; doba osvobození národů, která má učiniti nemožným, aby *libovláda jednollivců* nebo *hrubá moc a násilí* rozhodovaly o právním řádu. I národu našemu zasvitla hvězda osvobození ze třistaletého jařma. Vybojovali jsme si a vybudovali svou samostatnost na čistě svobodomyslných a demokratických zásadách republikánských s úmysly poctivými, utvrditi je pevně na nedozírnou budoucnost našemu národu.

Ale hroznější nepřítel, nežli poroba minulých tří set let, vetřel se úskočným způsobem k nám, aby zasil zde símě rozvratu, násilí ku zhoubě a zkáze celého národa. Jakmile z českého člověka spadly čokovy strachu a bázně, zapomněl na své utiskovatele národní a hospodářské, kteří vyssáli takřka život z jeho těla, že jako stín se vláčel ulicemi, a *obrátil se proti víře a proti náboženství*, které bylo tisícům po čtyři léta války jedinou útěchou a oporou.

Mezi prvními, kteří hodili kamenem po náboženství, byli pražští učitelé. Dne 4. listopadu 1918 pořádali schůzi, kde kněžím nadáváno římských popů, tmářů, nevlastenců. Tam usneseno, že náboženství musí ze škol ven, aby škola byla volná. Kříž nutno se stěn školních odstraniti, rovněž modlitbu a křesťanský pozdrav. Škola musí býti bezkonfesijní, prosta vlivu každého konfesního náboženství. A poněvadž správně vytušilo učitelstvo, že by jim a jejich volné výchově rodiče dítek nesvěřili, křičeli po zákazu každé, jakékoliv konfesijní školy.

Tímto činem učitelé ukázali, že neznají ani základních pojmů o svobodě svědomí a přesvědčení; ukázali, že *nepochopili onoho velikého exulanta*, jímž tak rádi se chlubí, že *neporozuměli oněm věšteckým slovům, jimiž vyslovoval pevnou víru, že po přejití vichřic hněvu vláda věcí lidu českého zase se navrátí k národu*; dokázali, jak *daleci jsou toho, by správně dovedli chápati a plniti ten veliký úkol »slavné obnovy všeho národa před očima jiných národů, až Bůh vrchnost dá podle srdce svého«.*

Jak málo pochopili učitelové i jejich vrchnost napomenutí arcidědice národů *Jana Komenského*: »Zdrávi buďte, světla a sloupové vlasti! Nejvyšší pán světa, třikrát nejdobrotivější a nejmocnější Bůh kéž dá, aby všechno, co Vaše jest, veřejné i soukromé, *především pak církve a školy, kvetly na věky!* Kéž paprsky Vaší moudrosti a rozumnosti rozšiřují své světlo dále a svítí zdárně až do pozdního času!«

Dokladem toho nepochopení jest nejen schůze učitelstva škol pražských, ale i schůze jiné, jak soukromé tak i úřední.

Po další přestávce svolány výnosem zemské školní rady ze dne 3. prosince 1918 na den 7. prosince ve všech okresích mimořádné *okresní porady učí-*

telské, na den 14. prosince pak *porada zemská* v Praze. Podobně se stalo na Moravě a ve Slezsku.

Úkolem okresních porad bylo vykonání slavnostního slibu učitelstva československé republiky, provedení voleb delegátů do porady zemské, po případě i volby zástupců učitelstva do okresních školních rad.

Slib učitelstva složen byl hromadně do rukou pověřeného zástupce vládního. Někteří byli přečten tak, jak byl upraven ministerstvem, jiní učitelstvo si jej upravilo a rozšířilo. Vládní úprava slibu zní:

»Slíbují, že budu své vychovatelské povinnosti dle nejlepšího svého svědomí vykonávati, mládež svěřenou k dobru, pravdě a krásnu vésti, že budu prospěch školství vždycky na zřeteli míti, že budu platné zákony a předpisy zachovávat i a že budu na svém místě ze všech sil k povznesení československé republiky pracovati.«

Nová vláda odstranila náboženskou přísahu u vojska i u učitelstva. To, co nyní se odřikává, je několik frásí a není to žádná přísaha. Páni to u učitelstva jmenují slib. Jak mohli ponechat u beznáboženského slibu slovo »svědomí«? Tak úzkostlivě se vyhýbali všemu náboženskému, a slovo svědomí je přece vzato z náboženství, jehož pánové neuznávají!

První okresní porady učitelské ve svobodném státě *vyunikly výkřiky proti náboženství, proti církvi*, proti těm, kteří nebyli stejného smýšlení s protináboženskou stranou; *žádaly resoluci, aby přesloužili přísusníci stavu odcházeli na odpočinek; zamítali předsednictví okresních inspektorů* — předsedové byli na mnoze voleni z řad učitelstva — *a inspektorům vyslovována nedůvěra* pro činy proti národnímu duchu českému, a také pro to, že za svého působení nebyli učitelstvu přáteli a rádci.

Tak stalo se v Praze, Benešově, na Žižkově, na Královicku, v Čáslavi, Žamberku, Litomyšli, Roudnici, Blatné a j. Projev nedůvěry vyslovila okresní porada na Král. Vinohradech zem. škol. inspektorovi VI. Mikanovi. Učitelstvo žižkovské usneslo se na resoluci, kterou žádá odstranění okresního školního inspektora Procházky; učitelstvo soudního okresu říčanského, podléhající dozoru téhož inspektora, usneslo se na resoluci, žádající ponechání inspektora Procházky na dosavadním místě.

Mnozí z inspektorů vzdali se místa (tak na Lounsku, kde po 22 let byl inspektorem vdp. děkan z Loun, který sice dříve několikrátě úřad inspektorský chlél složit, ale *na žádost učitelstva* pokaždé zůstal, nyní odešel). To prý byl »anachronismus ve školství«, napsala »Škola měšťanská«. A tak vysáno hojně nových míst inspektorských: Benešov, Mladá Bleslav, Louny, Třeboň, Poděbrady, Žamberk, Lanškroun; ale tím řada není ještě ukončena, mnozí ještě budou nuceni ustoupiti ze svého místa. Učitelstvo pak žádá, aby na příště nebyla místa ta obsazována konkursem, ale *aby učitelstvo mělo právo inspektory si voliti*.

Zemská porada učitelská konána byla dne 14. prosince odpoledne v Praze. K ní konalo učitelstvo zvláštní předporady, do společné, dopoledne 14. prosince dostavil se i *osobní tajemník ministra Habermana, učitel Kepl*.

Na zemské poradě přítomno bylo 113 delegátů, z nichž bylo 29 učitelů, 30 řídíc. učitelů, 33 odbor. učitelů, 3 ředitelé měšť. školy, 8 učitelek obec. školy, 5 odb. učitelek, 1 ředitelka měšť. školy, 1 učitelka ručních prací, 1 profesor ústavu učitelského (Jos. Pešek), 2 okres. škol. inspektoři (Jan Dyk, Aug. Matolín).

Po zahájení porady (pres. z. š. r. Jan Šindelář) a volby předsednictva (předsedou zvolen J. Smrčka), nastínil ministr školství a národní osvěty svůj školský program. Právil ihned na počátku: *»Program republikánské školy nemůže být proto jiný než lidový, demokratický, pokrokový, upraveně republikánský,«* a vykládal, že demokraté a pokrokoví lidé považili starý režim a nyní musí se snažit, aby všecko staré bylo pryč, aby bylo odstraněno a *»aby vybudována byla škola nová, moderní, škola v republikánském duchu«*. Účastníci mají odcházeti z tohoto shromáždění s vědomím, *»že všecko staré je pryč, a že musí nastoupit život nový«*. Slibuje, že *»budova školského zařízení od ministerstva počínajíc, bude stavěna a spravována odborníky«*.

To je republikánská škola! A pokračuje: *»Mluvíme li tedy o republikánském školství, musíme si vytknouti úkol, na němž musíme pracovati a na němž také vy máte spolupůsobiti.«*

»Je vám známo, že ve školství jsou rozhodujícími jednak zákony, jednak t. zv. nařízení ministerská. Tato nařízení byla nesená ve starém Rakousku duchem reakcionářským; místy aby se šlo ku předu, brzdilo se, šlo se cestou, která měla vytvořiti ze školy služku byrokratismu a monarchistického reakcionářství. (Tak jest!) Národní výbor se usnesl, aby zatím platily zákony staré. Reformy mohou se díti dvojím způsobem: jednak novými zákony, které usnese Národní shromáždění, jednak novými nařízeními, kterými má býti napraveno, co bylo pokaženo. Novými ministerskými nařízeními má býti opraven duch, který byl do školství vnesen, chyby a zločiny mají být napraveny. Mně byla poskytnuta možnost pracovati na tomto druhém úkolu, otevřiti brány svobodě dokofán, aby zavál do našich škol dětem i pracovníkům vánek svobody, pokroku, vánek nadějí lepšího příští našeho státu. Vydal jsem již několik nařízení a oběžníků: Chtěl jsem jimi říci, že už nejste otroky, ale že jste svobodnými občany a občankami, že máte volnost pracovati dle svého nejlepšího vědomí a svědomí v duchu českém, demokratickém a svobodném. Čili po česku: Bylo vám řečeno, že žactvo a vy nejste povinni k jistým úkonům církevnickým (Hromový potlesk); chtěli jsme říci, abyste vzali slavnostně na vědomí, že jako chceme, aby náš laický stát byl oprostěn církevnických vlivů, chceme též, aby škola byla svobodná ode všech církevnických vlivů.« (Bouřlivý, neutuchající potlesk.) (Pokračování.)

SMĚS.

Jest něco shnilého mezi učitelstvem, jak patrně z oběžníku ministra školství Habermána, spolupodepsaného státním tajemníkem Dr. Drtinou. *»Na podkladě dosavadních zkušeností z nového ministerstva školství a národní osvěty lze říci, že nová škola najde mezi učiteli mnoho pracovníků, kteří jsou připraveni počítí obrodnou školskou práci. Ale je třeba zároveň upozorniti, že někteří jednotlivci nedovedli se dosud vymániti ze zvyků, které nutně zaváděla stará soustava. Je to zejména otázka osobní. Jest našim úmyslem a naší snahou, aby zavládla spravedlnost při rozhodování o věcech osobních ve školských úřadech. Tato zásada spravedlnosti vylučuje, aby jednotlivci byli*

protěžováni na úkor soudruhů v povolání. Musíme poukázati na nemilý zjev, že jednotlivci žádají při svých návštěvách v ministerstvu neb i cestou písemnou, aby jim byla přikázána místa, na která nebyl vypsán konkurs, nebo žádají tak až po vypsání konkursu. Takové žádosti jsou práci proti spravedlnosti. Má-li spravedlnost zavládnouti, je třeba, aby individuální případy byly posuzovány s hlediska zájmu celkového. Upozorňujeme zejména proto všecko učitelstvo, aby se nedomáhalo osobních výhod cestou soukromou, za to aby všecko učitelstvo bylo na stráži a dbalo, aby při obsazování míst školními úřady vyloučena byla protekce. Toho docíleno bude, když nikdo protekce vyhledávat nebude. Žádosti o odčinění kvříd je nejlépe podati cestou písemnou a přímo adresátovi. Návštěvy u podepsaných nepřf

se omezí na věci důležitosti zásadní a na dobu co nejkratší.* G. Haberman m. p. Dr. Drtina m. p. —š—

Drahotní přídavek učitelstva na rok 1919. Školský výbor přijal návrh, aby vláda poskytla učitelům na obecných a měšťanských školách drahotní přídávky dle tříd a počtu osob.

Školský výbor Národního shromáždění přijal v zasedání dne 24. ledna návrh, aby školním dětem byly školní potřeby uděleny zdarma z prostředků státních. — Školský výbor je takto sestaven: Dr. C. Stojan (Českoslov. str. 1.), J. Bradáč, M. Pilát, J. Srtka, Dr. O. Srdínko (Česká str. agrární), Dr. Jan Budinský, Dr. Fr. Mareš, Dr. Jai.

Je-li úhrnný služ. čas	1. třída	2. třída	3. třída	4. třída	5. třída	6. třída	7. třída	8. třída
	s t a v r o d i n n ý							
	1 osoba	2 osoby	3 osoby	4 osoby	5 osob	6 osob	7 osob	8 osob
	r o č n í o b n o s k o r u n							
A. pro učitele obecných škol								
Včetně do 10 roků	1212	1800	2208	2604	3000	3408	3804	4200
od 10 včetně do 16 r.	1596	2196	2604	3000	3396	3804	4200	4596
od 16 do 23 roků	1932	2520	2928	3324	3720	4128	4524	4920
od 23 do 40 roků	2196	3096	3504	3900	4296	4704	5100	5496
B. pro učitele měšťanských škol								
Včetně do 10 roků	1596	2196	2604	3000	3396	3804	4200	4596
od 10 včetně do 17 r.	1932	2520	2928	3324	3720	4128	4524	4920
od 17 včetně do 27 r.	2196	3096	3504	3900	4296	4704	5100	5496
od 27 včetně do 40 r.	2220	3648	4152	4656	5148	5652	6156	6648

Přidávky ty jsou upraveny dle přidavků státních úředníků; a sice u učitelů škol obecných dle úředníků v XI.—VIII. hodnostní třídě, u učitelů škol měšťanských dle X.—VII. třídy hodnostní. Učitelům-pensistům škol obecných náleží při služební době do 15 roků drahotní přídavek v roční výši 756 (u učitelů škol měšťanských do 10 roků služební doby), při delší služební době 936 korun (u uč. šk. měšť. v době služební do 20 roků, při delší služ. době 984 K). — Tyto drahotní přídávky náležejí i katechetům, ale při vyměřování opomenuto bylo ono čtyřletí, které předěšlé zákony katechetům přiznávaly k době služební. —š—

Úprava platů učitelských. Koncem prosince minulého roku dostalo veškeré učitelstvo v Čechách poukazy na plat dle nové úpravy, kde zároveň vyměřeno z nového do pense vpočitatelného služného 10 procent do pensijního fondu, které by berní úřady od 1. ledna 1919 strhovaly. Stalo se tak v lednu; ale již v únoru počaly berní úřady strhovat, a strhly i dodatečně i za leden, 20 procent, tak jak to stanoví § 82. vynešení zemské školní rady ze dne 24. července 1918. Také slíbené nestrhování do pensijního fondu, jako je u státních úředníků, a jak učitelstvo se domáhá, nenastalo.

—š—

Metelka (Česká státopr. demokracie), Dr. Jar. Vlček, Ant. Šťáňek (Slováci), Al. Konečný, dr. Fr. Krejčí (Česká strana socialistická), Lud. Aust. Frant. Houser, F. V. Krejčí, Jan Prokeš (Českosl. strana soc. demokr.). — M. Pilát, J. Smrtka, Frant. Houser a A. Konečný jsou učitelé. —š—

Statečné ženy a dívky. Na dívčí měšťanské škole v Hradci Kralové byly po Novém roce odstraněny kříže ze všech tříd. Samy dívky beze všeho popudu nějakého zevnějšího, těžce to nesouce, přišly k p. řediteli se žádostí, aby jim byly kříže opět vráceny; kříže jim dány a ony si je zase s radostí zavěsily na bývalá místa. — Katolické matky v Zábřehu na severní Moravě vyslaly deputaci ke správci obecné školy a podaly protest proti zanedbávání modlitby ve škole. Tak by mělo býti všude. V zájmu vzdělání jednolitě mravní povahy katolické mládeže je, aby dům a škola si pracovaly do rukou. Smí-li katolík a jeho dítě doma se pokřizovat, je to nedůslednost a omezování náboženské svobody, osudné pro mravní charakter katolického dítěte, zakazuje-li se to ve škole. Československý lid, v němž náboženství tkví nevyhladitelně, chopí se zajistit každého zákonného prostředku nutné sebeochrany, aby náboženství a jeho projev ve škole udržel.

To, co dnes ve škole je trnem a solí v oku volnomyšlenkářům, je katolickému lidu, jenž v národě československém je ve velké většině, posvátno. Nutí rodiče, aby děti svěfovali volnomyšlenkářskému učitelí je *tyranie a výsměch svobody svědomí*, jež se naší době tolik velebí a kterou zaručuje moderní stát všem státním občanům. Učitel'ský radikalism otevře oči našemu lidu a vyburcuje jej z nehybné nepodnikavosti, aby si uvědomil a provedl vážný úkol, vymoči sobě *vlastní svobodnou, opravdovou školu náboženskou!* —š—

Duchovní dozor v místních školách v Německu trvá. Jak »Našinec« píše (č. 17.), »vláda pruská poznenáhlu odstraňuje výrony protináboženské politiky Ad. Hoffmanna, ministra kultu a osvěty. Nyní prohlašuje v zápise zasláném arcibiskupu kolínskému, kardinálu Hartmannovi, který první se ozval proti řádění soudruha Adolfa Hoffmanna, jenž otl se v zatímné vládě a nevěda jak stal se ministrem, že *nařízení, jimž byl zrušen dozor kněží ve školách, je neplatné, poněvadž je ministr kultu Hofmann vydal o své újmě bez souhlasu vlády a že úprava této věci je ponechána zákonnému národnímu shromáždění.* Ovšem pruský episkopat nebojácř dříve protestoval! —š—

Práce nás spasí. V národním shromáždění prosadili zástupci socialističtí osmi-hodinovou dobu pracovní, zatím co by právě nyní mělo se tím více pracovat, bychom dosáhli kyženého štěstí. Heslem má býti: »Málo práce — hodně peněz!« Po-diváme-li se v tomto směru na Francii, poznáme, že jsme na republiku j ště nezralí. Naš František Rieger byl tohoto názoru: »Hledme si především práce — opravdové, vytrvalé práce, duševní a průmyslové. Ta nám pomůže nejrychleji k dospělosti, k mužné síle, k moci a slávě. Národ náš dopjal se největší slávy a politické samostatnosti vždy ren tehda, když největší prací duševní, s kterou chodí vždy ruka v ruce největší činnost a výroba hmotná, dosáhl největší své síly.« —žek.

Významná slova i pro nás. Roku 1910 měl v aule berlínské university skvělou řeč Theodor Roosevelt a mezi jiným děl: »... Já osobně nesoudím, že naše kultura zanikne. Avšak zajisté se nesplní zlaté sny o slávě budoucnosti, jestliže je sami zmužijím srdcem a silnou rukou vlastními účinnými skutky nesplníme. My mužové

dneška a budoucnosti potřebujeme mnoho vlastností, chceme-li dílo své dokončiti. Potřebujeme napřed a nejvíce *domácích a všedních ctností.* Jestliže průměrný muž nechce pracovat, nemá-li vůle a síly býti *dobrým chotěm a otcem, jestliže průměrná žena není dobrou hospodyní, dobrou matkou čelných, zdravých dětí, potom začíná stát kolísati, pak zahyne, a je lhostejno, jak skvělý jest jeho umělecký vývoj nebo jeho materiální výkon.* Avšak tyto domácí vlastnosti nepostačují. Musí se k nim přidružiti ona organizační síla, ona schopnost pracovati společně *ku společnému cíli. Avšak potrava ducha jest jistě důležitější nežli potrava těla. Můžeme zajiště vystačiti bez přikré intolerance a bez neplodné intelektuální mělkosti, než nikdy jsme neměli vyšší a jemnější náboženské potřeby nežli nyní.* A ačkoliv se můžeme v dobrém rozmaru smáti některým pretencím moderní filosofie, bylo by více nežli bláhovo, abychom ignorovali naši potřebu vůdcovství duchovního.« —žek.

Jen ke světlu. Již několik set tisíc podpisů sebrá o bylo na družné Moravěnce, které zaslány budou Národnímu shromáždění do Prahy, aby slavně hlásaly, že si nepřejí odstranění náboženství ze škol. Před lety v Dolních Rakousích měl učitel cvičné školy *Bernard Merih* přednášku o kulturních základech tamního učitelstva, v níž dovozoval, že musí býti nalezena formule, která vyrovnání mezi církví a školou provede, protože křesťanství jest podstatnou součástíku kultury. Ohražoval se proti zneužívání slova »volná škola«. Universita může býti »volná«, »volné« badání musí býti jejím cílem; ale obecná ško a jest ústavem výchovným a nemůže bez tak důležitého činitele, jakým jest náboženství, obstáti. — Snad by mohly naše učitel'ské organizace o témž přemýšleti a potom by se nestalo, že by se daly strhnouti k projevům proti náboženství v pravdě nedůstojným. Jen více rozvahy a rozumového pojmání! —žek.

Profesor dr. O. Srdínko, předseda školského odboru Narodního shromáždění a člen agrární strany, jak oznamuje »Našinec« 1. února, vystoupil z katolické cirkve a stal se bezkorfesijním. Pochází z Kuklen u Král. Hradce a jest synovcem bývalého rektora pražského semináře a potomního probošta staroboleslavského, Frant. Srdínka. —š—

„Vychovatel“ vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 14 kor., půlletně 7—K.
Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 15 korun, do ostatních zemí 16 korun.
Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklama, jež se nepečetá a neřankují.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hl. v list zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďtež Eman. Žákoví, p. ofes. na Smíchově, Ferdinandovo nář. 8.
Pro učitelkou při u přijímá rukopisy T. J. Jiroušek, ředitel družstva Vlast.
pro Věstník Katechetický přijímá rukopisy red. Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

První zákon namířený proti katol. církvi. — Výchova charakteru ve škole. — Na okraji velké doby. — Náboženství na středních školách francouzských. — Směs. — Literatura.

První zákon namířený proti katol. církvi,

byl ve čtvrtek, dne 20. února všemi stranami proti hlasům Československé lidové strany schválen. Týká se vložky do § 303. trestního zákona, která praví, že trestního činu dopouští se ten, kdo v chrámě přímo či nepřímo mluví o politice. Zákon dle odůvodnění navrhovatelů chce prý chrániti posvátnost chrámu a slova Božího proti přehmatům kazatelů. Budiž. I kazatel v proudu řeči může se dát strhnouti k nepřístojným výrokům, jako kdysi se přihodilo nynějšímu presidentu naší republiky známým výrokem proti katechetům.

Ale přijatá vložka ukazuje, jaký duch v Národním shromáždění vane a jaký osud sijnhe všechny návrhy, čelící proti církvi. Má býti zákony spoutána i v našem kostele.

V Americe, kolébce demokracie, smí zcela volně kazatel mluvit o návrzích ba i přijatých zákonech republiky, pokud se zájmům a právům církve protiví. U nás, i když velebíme svobody amerických občanů a vyhláshujeme je za vzor, kněz má býti na kazatelně kontrolován. Že neohrožené, pravdivé a přiléhavé slovo, kritisující stávající poměry, může mu býti osudným, je pravda. Pokuta i žalář mu za ně hrozí.

Ale tážeme se: *Když každému občanu na každé veřejné schůzi je dovoleno zcela beztrestně vládu a Národní shromáždění kritisovati, celým stavům, církvi, víře spílati a o nich lháti, proč kněz, kterému snad není potřeba připomínati posvátnost místa a slova Božího, má býti nějakým zákazem spoután? Kde jest tu heslo svoboda a rovnost stejná pro všechny?*

Tolik zdravé logiky členové Národního shromáždění přece snad mají, že chápou tuto nerovnost a nesvobodu. Ale chtějí užiti této nesvobody kazatelen, aby ochránili svoji posici, jejíž nelegálnost ve svém vědomí zcela dobře vycitují.

Demokracie, která se dosud nevžila, neumí si pomoci nežli násilnostmi. Že leká se katolických kněží, lidu, církve je význačno. A přece můžeme vůdčí hlavy naší Československé republiky ujistiti, že nenajdou věrnějších, zákonů republiky a její strážců oddanějších nad katolické kněžstvo a lid. Neboť katolické náboženství klade základy státu, úcty, lásky a poslušnosti k němu, v sama srdce

svých věřících. Slova apoštola Pavla: »Každá duše mocnostem vyšším poddána buď, neboť není mocnosti leč od Boha,« platí i o vládě republikánské. A je nepochopitelné, že republikánské vlády nejprve vždy obrátily ostří svých zákonů proti katolíkům, co zatím jiné sobě nepřátelské frakce, vůdce radikálních stran a programů hýčkaly a jim ustupovaly, ba je favorisovaly. Propouštějí Barabáše a odsuzují Ježíše.

Církev žádá jenom spravedlnost. Každou zákonnou vládu — a opakujeme znovu: za takovou i nynější vládu Československé republiky hned od počátku považuje, — vždy ochotně podporuje a poslouchá. Ale bezprávi cítí a proti němu se brání. To je přec samozřejmé.

Nár. Listy dne 22. února přinesly pod titulem *Nezralost demokracie* zprávu, kde zcela otevřeně doznávají, že dosud jsme dalecí pravé republikánské svobody. Je to zcela přirozeno. Neboť ke svobodě musí býti lid kázní, postupem doby přecházející v mužnou a svobodnou sebekázeň, poněnáhu vychováván. Praví: »Pokud jsme posuzovali evropské lidstvo dle duchového a myšlenkového vývoje předválečného, domnívali jsme se, že společnost z vnitřku dozrává k demokratizaci a že je třeba jenom vnějšího politického otřesu, který by stihl staré feudální a absolutistické řády, aby se život osvobodil a proměnil . . . Každý by se byl domníval, že demokratická organizace rychleji a snadněji prostoupí život, že lidstvo projeví větší sebekázeň a hlubší porozumění svobodě.«

Jak viděti, nastalo namnoze trpké zklamání.

Ani škole a její kázní se neposloužilo známými výnosy ministerstva vyučování, ani svobodě se neposlouží zákonem Nár. shromáždění proti kazatelům.

Pronásledujte církev, dejte svobodu její nepřátelům, a dočkáte se, čeho sami se lékáte: Poslední věci budou horší prvních.

Výchova charakteru ve škole.

(Napsal prof. dr. LUB. PETR.)

(Dokončení.)

Vedle přírody jest nejspolehlivější vychovatelkou krasocitu její učelivá začka — *umění*. Že učitel jest svědomitě užívati všech uměleckých školních pomůcek, aby v žactvu estetický cit vychoval, jest na bíledni. Ovšem narážívá tu učitel, zvláště ve třídách hustěji obsazených na vážné překážky, na velikou ztrátu času a nebezpečí porušení kázně, jímž se umělecko-výchovná snaha učitelova snadno miji s cílem.

Ale učitel nebude se přirozeně obmezovati jen na školní předměty a použije každé vhodné příležitosti k umělecké výchově. Na čem hlavně záleží jest, aby v žáků vypěstováno bylo *opravdové umělecké citění*, t. j. aby žák hned, svým vnitřním citem ve všem rozpoznal pravé umění od nepravého, z pravého umění pocítoval bezděčné uspokojení, k nepravému bezděčný odpor. Kde toho bylo docíleno, žák snadno bude uchráněn vlivu špatné četby, bezcenných divadelních kusů, obscénních obrázků a nemravných snímků biografických. Vyhne se jim z vlastního podnětu, poněvadž se mu přestanou líbiti.

S uměním jest jako s přírodou. Žák musí býti k tomu veden, aby je viděl, aby se uměl na ně dívati. Není-li ve škole dost vhodných uměleckých pomůcek,

učitel dobře učiní, povede-li žáky velikého města do uměleckých galerií, obrazáren ať stálých ať příležitostných, kde žáky nejen na vynikající díla, ale i na technické, koloritní i kompoziční přednosti upozorní.

Ve výtvarném umění bývá mnoho nahoty. Tam, kde jest nahota posvěcena uměním, není naprosto třeba se obávat, že by na žáky zhoubně působila. Zachová-li se před ní učitel způsobem vsí přetvářky a pruderie prostým, uvyknou si žáci brzo dívat se na ni čistě a přirozeně a nebudou se jí urážeti. Ve velikém městě nahromaděno bývá i mnoho uměleckých památek církevních ve chrámech, jejich architektonice, jejich obrazech i sochách. Učitel neopomene své žáky orientovati v předních slozích křesťanských a použije i těchto uměleckých pomníků k estetické a vlastenecké výchově mládeže.

Podobně učitel, pamětliv velikého výchovného *významu divadla*, sám žáky na dobré kusy upozorní a k jejich návštěvě povzbudí. Při vhodných příležitostech rozhovoří se o autorech světových, o dilech, jichž jest každému vzdělanci třeba znáti, i o tom, jak jest rozumnější raději jednou za měsíc viděti cenný kus ve drahém, ale opravdu uměleckém podání velikých divadel, než za laciný peníz denně mařiti čas a kaziti si vkus na pochybných kusech pokoutních smír.

Stejně počíná si učitel i v četbě, snaže se býti mládeži dobrým a spolehlivým vůdcem. Je k tomu potřebí rozhledu i taktu. Docílil-li učitel takové důvěry, že se žactvo ve své lektuře ochotně dává jím vésti, může tím v mládeži způsobiti mnoho dobra. Učitel náboženství chraň se v té příčině jednostrannosti, to jest, nechtěj dávat žákům do rukou jen knihy náboženské nebo knihy příbuzného jim obsahu, nýbrž přihlížež především k mravní a umělecké hodnotě knihy a k věku žákovu. Veď žáka tak, aby znenáhla poznal všechny opravdu cenné knihy literatury domácí i cizí. Mohu říci, že naplněn bývám vždycky pocitem zvláštního dostiučinění a vděčnosti, přicházejí-li ještě i žáci nejvyšších tříd ke mně a žádají-li mne, abych jim od času k času na lístku naznačil a vypsal, co by zvláště cenného měli čísti z literatury světové, zvláště ruské, francouzské, anglické, severní, německé a italské.

Končím svůj článek s vědomím, že jsem v něm nepodal žádných nových objevů. Sebral jsem tu jen hrst svých třicetiletých pedagogických zkušeností a vzpomínek a tak prostě, jak byly zažity, podávám je svým mladším kolegům s přáním, aby jim tu a tam posloužily dobře miněným pokynem a skromnou radou.

Na okraj velké doby.

Některé doklady sbírá K-k.

(Pokračování.)

Po tomto bouřlivém potlesku, který však přece utuchl, vykládal ministr, že je i ministrem kultu (1) a jakým směrem chce v tomto oboru pracovati.

*Je pravda, jsem také ministrem kultu, také tento úkol mi byl svěřen. A musím i zde říci nepokrytě svoje stanovisko. Jsem odchovancem západnických učitelů a myšlenek. Žil jsem ve Francii a v Americe a měl jsem příležitost sledovati tam vítězství laického státu a laické školy. Nabyl jsem pevného přesvědčení, že laický stát a laická škola neznamenají nepřátelství k náboženskému citění a církvi. Shledal jsem v Americe mnoho lidí, více než u nás, proniknutých skutečným náboženským přesvědčením. Došel jsem k přesvědčení, že svoboda vyznání je podporovatelkou skutečného náboženství, kdežto přinucování od náboženství od-

vrací. (Hlučný souhlas.) Jsem bez vyznání, ale chci říci, že našim občanům a druhům, kteří náboženství vyznávají, nebude svobodou ve školství rovněž ublíženo. Kdo věří v boha, bude moci svobodně své náboženství vyznávati a v něm své dítky vychovávat, ale takovou svobodu jako tito občané musí míti také ti, kdo bez církevního vyučování a bez vyznání náboženského budou ehtit vyhovět občanským, etickým a sociálním požadavkům života. *Pravá svoboda není na úkor nikomu. Ale musí tu být svoboda, aby jedno mínění nepoutalo druhé. Stát a škola světská musí míti úplnou svobodu pro každého. Oběžníkem chtěl jsem říci, že jako jste byli nuceni zdobiti učebny nepřeknými obrazy, vštěpovat nesprávné názory proti své vůli, tak že máte nyní volno zdobit školu krásnými obrazy, tradicemi, ideály kultury a odstraněním starého dekorativního způsobu zavésti nového ducha do učeben a vnější výzdobu škol vyurcholiti vnitřním duchem, který tu má panovati. To všecko je možno, byt i omezeným způsobem vykonati.* Moje činnost ponese se tímto směrem.*

Pan ministr mluví tu sice hodně zaobaleně, ale přece jen dosti jasně a lze poznati snadno, odkud pochází jednání oněch učitelů, kteří si pospíšili s odstraněním starého dekorativního způsobu, zavésti nového ducha do učeben. »Kunci přiznává ministr vyučování, že *naše veliká reforma školská musí býti dílem nikoho jiného nežli celého národa, nejpovolanejších kruhů Národního shromáždění nebo generálního sněmu československého*, při čemž musí býti účastno učitelstvo a přechází na poměry učitel'ské a na práci učitel'skou. *»Jsem odchovancem obecné a měšťanské školy, za to, co jsem se naučil, mám děkovat obecné a měšťanské škole. Snažil jsem se ovšem, aby se za mne tyto školy nemusily stydět a doplnil jsem své vědomosti vzděláním na školách v cizině. Srovnával jsem české školství se školstvím jiných národů a došel jsem k přesvědčení, že naše školství obecné a měšťanské vykonalo víc než podobné školství kteréhokoliv jiného národa.*« Znovu připomíná, že učitelstvo musí spolupracovat s ministerstvem, čehož počátkem jsou poradní sbory a končí: *»Prosím, abyste se nedomnívali — když by nešlo vše rychle ku předu — že je vina v naší vůli nebo nevůli. Úkoly naše jsou veliké, cesta je však uvolněna.* A k té práci vá opětovaně co nejsrdčeňji zvu.« (Výborně! Bouřlivý, dlouhotrvající hromový potlesk!*)

Na prohlášení ministrovo odpověděl jménem delegátů bývalý školní inspektor *Jos. Pešek*, jenž poděkoval ministrovi za *»krásný školský program*«, ač vlastně ministr žádný program nepodával a sám naznačil, *jak si učitelstvo konkrétní zpracování školského programu představuje* « Vzdal hold státu, připomíná, že i to je dílem učitelstva, žádal úplného hmotného zabezpečení učitelstva dle norem státního úřednictva, žádal, aby bylo zákonem: Učitelstvu buď zajištěna plná vědecká svoboda, úplná občanská svoboda, volnost metod a prostředkův učebných a výchovných, načež rozvinul školský program, by vzdělání v národních školách bylo všeobecně povinné (zřizování soukromých škol budiž zakázáno), bezplatné, svobodné, národní, opravdu harmonicky a všesřranně vzdělávací.

*) Celý projev ministra školství na zemské učitel'ské poradě, soudruha G. Habermana, přineslo »Právo Lidu« v čís. 11. ze dne 12. ledna 1 18 připomínajíc, že v novoročním čísle »Národních Listů« je projev soudr. G. Habermana o školských úkolech zpracovaný na podkladě rozmluvy a je jen částí oně rozmluvy. — V »Nár. Listech« praví o projevu ministr Haberman: »Chceme školu svobodnou, pokrokovou, světskou a s ní i svobodného učitele, hmotně zajištěného, všestranně vzdělaného. Republika naše bude taková, jaká bude česká škola.«

V bodu c) svobodně, praví: »Školy buďtež zbaveny všeho tlaku politického jak od státu a jeho úřadů, tak i od jednolliových politických stran; dále zbaveny buďtež veškerého vlivu církevního a proto odloučena buďtež od církvi. Církev přinesla škole naši mnoho zla; znemožnila základní zásadu vzdělávací i zásadu pravdivosti a jednotnosti. Protož pryč od církvi! Vyučování náboženství buďtež ze škol vyloučeno a vykonáváno pod kontrolou státu. Republika nebude mít poškoje, pokud se tak nestane.« (Bouřlivý souhlas a potlesk.) Inspektor Pešek vykládá, že zvláštní péče má být věnována demokratické výchově národní, kterou bude ovládati zásada národní morálky, vykládá, čeho je k tomu třeba, a končí výkladem, čeho si přeje učitelstvo od inspektorů.

Řeč ministra vyučování byla poměrně kratší než odpovídajícího mu delegáta, jehož řeč činila dojem, že *on to jest, který udává program a cíl nové školy. Ministr ovšem se všim úplně souhlasil.*

Ministr Haberman řekl ve své řeči, že »budova školského zřízení, od ministerstva počínajíc, bude stavěna a spravována odborníky«. Čím jest vlastně v ministerstvu školství soudruh Gusta Haberman, vyučený řezbář a soustružník? Nezdá se být pouhou figurkou, která se dává ovládat jednostrannými odborníky? Více než zdá, skutečně jest loutkou zavilých nepřátel církve, kteří těžce nesou, že škola vyšla z církve, že je dcerou církve. Chtějí zničit církve a zničí i školu. Nepřítel církve je i nepřitelem školy.

Muž širokého rozhledu, *Karel Havlíček Borovský*, napsal: »*My též myslíme, že musí být církve a škola spojeny, má-li zůstat církve pravou církví a škola pravou školou, a nenáležime tedy do počtu lstivých nepřátel.*« (Sebrané spisy, str. 611.) Kdo má pravdu, zda Havlíček, který znal dějiny národů a jmenovitě českého, či novodobí oprávcové a samozvaní vůdcové národa, kteří vybízejí ve vlastních řadách k odpadu od víry svatováclavské a chtějí i celý národ strhnouti v propast nevěry? Pochopili ti lidé Komenského a jsou ho hodni?

Náboženství na středních školách francouzských.

Píše Dr. JOS. HANUŠ.

Střední školství (*Enseignement secondaire*) jest ve Francii dvojí: Státní soukromé (svobodné). Obojí pak jest zvláště pro jinochy a pro dívky.

Školy státní (veřejné), součást university, našim středním školám podobné, jsou *lycea* (Lycée) a mají vesměs internáty a přípravy (I. odd. přípravné, 1 třídu dětskou a 2 obecné od 6 let — 9, 10 let, II. elementární 2 třídy: osmou a sedmou) rozvrženy jsou na dva cykly: I. trvajíc 4 leta, VI. a V. třídy dvojné A tinou, B s jazykem moderním, a reálné IV. a III. trojí A lat., řečtina, B latina a jazyk živý, C reálná s jazykem moderním, II. cykl trvajíc 3 leta končící zkouškou pro universitu (Baccalaureat) ve 4 odděleních: A latina, řečtina, B latina s jazykem živým, D latina s vědami humánními, D reálné (třídy druhá, první, filosofie A, B, matematika A, B).

Náboženství vyučuje katecheta (aumonier) a bohoslužby koná v ústavě pro ty, které rodiče přihlásí při zápisu a zaplatí ročně 5 fr., na přípravování k sv. přijímání k tomu 5 fr. a za přípravu k sv. biřmování 3 fr. Pro ještě dospělejší jsou 1 hod. týdně zv. konference (přednášky o pravdách náboženských), Pravi-

delné vyučování náboženství trvá 3 leta (2 leta katechismus s přípravou k sv. prvnímu přijímání (v 11 letech) a 1 rok k sv. břimování.

Katecheta má exhortu v neděli a dvě mše sv. pro žáky za pravidelného dozoru jak ředitelstva lycea tak profesorů třídních a tak zv. surveillants d. zorců mládeže. Katecheta v Bordeaux si chválí sbor profesorů. Jak z prospektu Lycea v Bordeaux patrno, jest vyučování náboženství i bohoslužby školní i po rozlučkovém zákoně na Lyceích ponecháno. Zákon odhlasovaný v komoře poslanců ku konci roku 1907 a v senátu r. 1908 ponechává katechety (aumoniers) titulární (definitivní) v jejich postavení i platu až do jejich odchodu do pense a jejich služné jest zajištěno v rozpočtu veřejného vyučování. Vyučování náboženství jest nepovinné, dle přání rodičů, jednotlivá lycea předpisují rodičům takovým určitý poplatek 5, 10, 13, 20 fr. ročně za vyučování náboženství, některá lycea od poplatku osvobozují, ježto tyto poplatky plynou do pokladny ústavu.

Proč zákon rušící všechny platy duchovenstva a rušící vyučování náboženství na školách státních, učinil výjimku s katechety lyceí? Hlavní důvod jest ten, že *lycea mají internáty, kde rodiče přejí si celé výchovy svých dětí*. Kdyby nebylo na školách těch vyučování náboženství, nedali by rodiče mnozí dětí svých do takových ústavů, nýbrž když platí vysoké školné internátům lyceí, dali by je do škol soukromých, řízených církevní vrchností. Mimo to ředitelé (rektoři) lyceí státních při valné hromadě v Paříži r. 1907 se usnesli ponechati vyučování náboženství na školách středních. Nejde zde tak o sociální spravedlnost u nich jako spíše o praktickou potřebu a vlastní zájem o zdar lycea.

Přes to v některých Lyceích státních jest úřad aumoniera zrušen (zvláště odchodem jeho do pense a vyučuje se zde pouze mravouce a to *pouze ve třídách IV. a III. a to hodinu týdně* (naše asi třídy III., IV. a V.), v třídě nejvyšší (Filosofie a Matematika) vyučování jest filosofií 8 hod. (oddělení humanitní A, B) a v oddělení realním (Mathématique A, B) 3 hod.

Ježto na mnohých státních lyceích jest duch nikoli neutrální, nýbrž církvi katolické nepřátelský, *zakázali biskupové francouzští rodičům katolickým posílati děti své do škol těchto a vybízejí přímo, by posílali své syny do škol svobodných (náboženských), kde náboženství se pravidelně vyučuje*.

Škol těchto soukromých jest asi na 600 ve Francii s více než 70 tisíci žáky. Jsou to jednak semináře velké pro výchovu kněží, semináře malé (naše konvikty) pro výchovu dorostu kněžského, jednak školy normální v každé diecési pro vzdělání učitelů a učitelek škol obecných svobodných, pak vysoké školy normální pro vzdělání profesorů a hlavně školy přípravné pro universitu a zkoušky odborné, vysoké všech odvětví universitních a školy střední odborné, zvláště obchodní, průmyslové, řemeslnické, rolnické, námořní, vinařské. V tomto ohledu Francie jest v popředí celého světa, jak organizovala křesťanské školství střední. Školy tyto jsou velmi populární a kvetoucí.

Profesoři těchto škol (kněží a laikové) jsou pevně organizováni v *L'alliance des Maisons d'éducation chrétienne* mající roku 1910 přes 1500 členů tvořících syndikát podpurný a pensijní. Sdružení toto má velmi pěkně řízený časopis *Revue de l'Enseignement secondaire*, kde probírá všechny předměty vyučovací a uvádí praktické články z oboru filosofie a paedagogiky; podobně pro školy obecné velmi poučný jest časopis čtrnáctidenník *L'Ecole*.

SMĚS.

Na ochranu náboženství ve škole.

S úvodním článkem a jeho směrnicemi ve »*Vychovatel*« č. 3. projevuje svůj souhlas známý vynikající katechetský pracovník na Moravě, Dr. Ot. Tauber, v »*Naděj*« (čís. 35.) a píše: »Zřizuje-li stát z veřejných peněz čítárny, lázně atd., má i řádné vyučování náboženské hraditi. Naše záchrana je — *organisace* venku a hlubší výklad pravd v kostele. V Dortmundu v Německu 1000 katolických učitelů žádá nábožensko-mravní výchovu dítek. V mnohých okresích ihned vyhlásili rodiče stávku, nebude-li zase náboženské vyučování ve školách. Přes půl milionu matek se ozvalo rázně a Hoffmann s protináboženskými návrhy — šel. Nový církevní kodex dává směrnice náboženské výuky jasně. (Cituje kanony: 1373., 1374., 1375., 1381.) Důležitě jsou a budou *místní školní rady*. Katecheti *sděluje veřejně své zkušenosti* ve škole v této době přechodného vydání nových výnosů. Jednejme! *Zřizujte spolky matek! Budme svorní!* Vše osobní navzděcky pryč! Je nám třeba začít stavět od základu. Nuže, do práce, ale všichni! — Slova váženého katechetského pracovníka, kteří najdou ohlasu v srdcích všech katechetů k prospěchu svaté věci. —š—

Z programu Československé strany lidové. Navrh programu Katolického spolku rolnictva československého v části kulturně-politické stanoví: 13. Aby křesťanský názor světový v lidu a státu byl zachován, trváme na křesťanském rázu státu a jeho proniknutí duchem křesťansko-sociálním. 14. *Zádáme samosprávu církve, která by o blahu obecném spolupracovala se státem*, a jmenovitě *v křesťanské škole byla vychovatelkou křesťanské mládeže*. 15. Jednotliví občané ať mají svobodu svědomí a vykonávání náboženství ve veřejném životě. 16. Zvláštní péče budiž věnována rodině jako základu společnosti. Vyslovujeme se proti rozlučitelnosti manželství. — Z programu Československé strany lidové vyplývají tyto požadavky kulturní: 1. Vybudování nové kultury a společenského řádu na podkladě křesťanského názoru světového, zásad to spravedlnosti a lásky. Ochranu nejvyšších statků života a lidství: náboženství, mravnosti, pravdy, svobody, pokroku, míru a blaha národního. 2. Ochranu rodiny a kře-

stfanského rázu manželství. 3. *Nábožensko-mravní výchovu mládeže ve škole i v rodině*. 4. Potírání a odstraňování všech vlivů a snah, které směřují k odkřesťanění společnosti a státu. —š—

Orgán pana ministra vyhrožuje. Plzeňská »*Nová Doba*«, jejíž vydavatelem je ministr vyučování soudr. Gusta Haberman, píše v čís. 35. (5. února): »Nepřípustná praxe katechetova! Dr. Farský, katecheta na II. české realce, pokouší se porušovati známý výnos ministerstva národní osvěty a vyučování, dle kterého neúčast žáků při náboženských úkonech nesmí míti vlivu na známku prospěchu. Jmenovaný pán prohlásil žactvu, že v případech, kde u žáka bude nerozhodná známka o prospěchu,lepší se tato pouze v tom případě, navštěvuje-li dotyčný žák kostel, v případech, že žák služeb kostelních se nesúčastní, nebude brán žádný ohled. Upozorňujeme pana katechetu, že dopouští se hrubého porušování nařízení ministra osvěty a že bude se mu osobně zodpovídati z každého případu, kdy bude žáku zhoršena známka z prospěchu z neplatného důvodu, že žák míjel kostelní služby.« — »*Nová Doba*« zapominá, že sama napsala, že katecheta mluvil o *zlepšení známky* a vytýká mu zhoršení známky, za které prý se musí osobně zodpovídati. To ovšem v redakci »*N. D.*« nevědí, že křesťanská nauka učí nejen pravdám, ale i skutkům. Každá křesťanská pravda obsahuje v sobě nějakou výzvu k činu, ke skutku. Bůh je bytost nejdokonalejší, jsme povinni prokazovati jemu úctu a plniti Jeho přikázání. K tomu vybízí katecheta, napomínaje žáky, aby v neděli šli na služby Boží. Rozumný vychovatel ví, že v mládí musí býti hoch vychováván a veden, podle potřeby i pevnou rukou, má-li z něho býti řádný člověk. To platí i v náb. ohledu a proto katecheta jen neučí, ale i vychovává. Ale náš pan ministr je jiného názoru, ovšem jen co do plnění náboženských povinností. Přikázání jeho chce, aby se plnily, ale Boží ne! —š—

Učitelstvo a politické strany. Zdá se, že učitelstvo chytá se té strany, ve které vidí pro sebe nejvíce prospěchu. Byli mladočechy, pak agrárníky; předělali se na státoprávní demokraty a nyní vstupují do strany sociálně-demokratické. Organizace učitelstva sociálně-demokratického ustavena 27. prosince 1918 a zvolen šest členů výbor, v němž je J. Kepl (osobní tajemník

ministra vyučování, bývalý učitel na Plzeňsku), důvěrníkem, A. Doležal jednatel a F. Houser, pokladníkem. Sociálně-demokratičtí učitelé touží po republice socialistické a chtějí připravovat její příští na poli jim nejbližším, ve škole. Hodlají vydávat časopis, který nemá být orgánem stavovským; jako celá organizace sociálně-demokratických učitelů nemá být nositelem zájmů stavovských, nýbrž spíše krokem k činnosti pro školu a výchovu ve straně a pro stranu, tak by také časopis projednával otázky školské a socialistické výchovy. Návrh školského programu sociálně-demokratického bude zaslán všem učitelům straníkům k úvaze.

—š—

Úprava platů učitelých. V prosinci minul. roku poukázala zemská školní rada okresní školní rady, aby učitelstvu ihned byl doplacen *drahotní přídavek* na rok 1918; a dle usnesení zemského správního výboru vstoupila v platnost nová *úprava služného* (trienálky, starobní přídavek atd.). Pensijní poplatek 10% (místo 20% dle osnovy zákona z r. 1913) z nové úpravy byl někde učitelstvu ihned v celku stržen, ale pak vrácen a strhován ve 12 lhůtách počínajíc lednem 1919. Na rok 1919 schválil školský výbor Národ. shromáždění ve své schůzi 13. prosince jednomyslně, aby se učitelstvu dostalo všech těch výhod, jichž dostává se ostatnímu úřednictvu, v čemž obsaženo jest i *promínutí pensijních příspěvků vůbec*. Oním nařizujícím zem. školní rady ze dne 12. prosince 1918 nařizeno, aby drahotní přídavek z r. 1918 vyplacen byl v měsíčních lhůtách i v roce 1919 až do 30. června. *Nákupní přídavek* v částce 50 proc. služného, který byl slíben k vyplacení do 15. prosince, vyplacen dosud nebyl. —š—

Do výtku Československé republiky! Odsouzení člověka ku práci v potu tváře není snad trestem, kterého Bůh udělil, ale velkým odkazem, odpovídajícím svou moudrostí aktu stvoření světa. Jest to odkaz velemoudrý, neboť jen takový jest ve shodě s prazákonom života. Práce jest základní zákon veškeré přírody a všeho, co má v ní podmínky své existence. Necht' si fantazie naše vymyslí blaho v jakékoliv formě, vždy kupnou cenou všeho jest práce. Práce jest živé, o něž se opíráme a v němž do výše stoupáme. Bez ní není úspěchu, není změny, není klidu, není potěchy, není života. Práce

jest vina, na níž mořem nekonečnosti postupuje naše lodička zájmů životních. Nám náleží jí řídit a jí káznit svou povahu. Práce jest náboženstvím i bohoslužbou člověka i přírody. Jest to plnění nejpůvodnějšího a největšího zákona světa, ježž cítí veškerenstvo a ježž snaží se plnit. Práce posvěcuje všechny, kdo jí uznávají a konají. Oddanost a láska ku práci jest přední povinností člověka. —žek.

LITERATURA.

»Eva«, katolická ženská revue s přílohou »*Katolická Učitelka*« dokončila roč. XV. Přinesla svému čtenářstvu řadu básní osvědčených již básníků, mezi nimiž objevila se i nová jména se zdarem. Články poučné i zábavné byly dobré. Vychovatelské statě byly vybrané a rady čteny; v příští době bude tím více třeba jich pěstovati, máme-li zítí pokolení zdravé, mravné, což arcit bude možno pouze na základě náboženské výchovy. Úvodníky bichovaly nepravosti a uváděly na pravou cestu; zahajovaly každý dvojsešit. »*Katolická Učitelka*« jako příloha pro neatrný rozměr (48 stránek v celém ročníku) nemohla svůj program plně rozvinouti. Doufáme, že příští lépe se jí to podaří, zvláště když »hlavní list« slibuje pro budoucno práce hezké a cenné. Redakci obstaral pečlivě P. Ladislav Zamykal. Doporučení hodno! —žek.

Co souditi o rozluce manželské, o tom výstižně mluví 5. řada brožur o manželství: *Tajemství veliké*, s titulem: *Na vždy!* Napsal *Ant. Melka*, spiritual kněž. semináře. Vydjou ještě řady dvě (6. a 7.). Všech 7 řad, ale zvláště *tato pátá*, vykonají dobré služby duchovním správám, postarají-li se o jejich rozšíření mezi lidem. Cena jednotlivých řad 40—50 h, poštou 50—60 h, 10 kusů poštou 3 K 40 h až 4 K; cena páté řady 50 h, poštou 60 h, 10 kusů poštou 4 K. Adresa: »*Hlas Lidu*« v *Č. Budějovicích*. — Tamtéž jest ještě k dostání »*Sv. Antonín*«, kalendář na rok 1919, k uctění sv. Antonína Pad. Cena 3 K 60 h poštou, v tuctech po 2 K 52 h bez poštovního. Dále brožura: *Jakou budeme mít školu?*, osvětlující snahy po vypuzení u nás náboženství ze škol. Cena 40 h, poštou 50 h, 10 kusů 3 K 40 h poštou.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 14 kor.,
půlletně 7.—K.
Do krajín německých
předplácí se na
„Vychovatele“
15 korun, do ostatních
zemí 16 korun.
Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepočítá a
nefrankují.

Rukopisy pro hlav list
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány buďtež
Eman. Žákovl, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nabř. 8.
Pro učitelskou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.
pro Věstník Katechetský
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slavíček,
katecheta
na Smíchově 902.

Odluka církve od státu. — Škola Tolstého a škola naše. — Na okraji velké doby. —
Směs.

Odluka církve a státu.

Revoluce všudy napsala na prapor svého programu *odluku církve a státu*. Dějepisci kulturnímu bude jednou jistě podivno, že křesťanské státy, s mizící menšinou židů a lidí bez vyznání, prohlásili za své heslo, že stát náboženské příslušnosti svých občanů nezná a znáti nechce; ale heslo je dáno. Nezbyvá než s ním počítati.

Co znamená tato rozluka? Nejprve naprosté odcírkvevnění státu. To jest: státoobčanská práva a povinnosti občana nejsou závislé na jeho náboženském vyznání, a toto nikomu nemůže býti ani předností ani překážkou k dosažení veřejného úřadu. Také nikdo, odvolávaje se na své vyznání, nemůže býti zproštěn některé občanské povinnosti. Odluka dále znamená, že stát ve své správě a zákonodárství nikdy nebude míti na zřeteli náboženskou příslušnost svých občanů; »salus publica«, všeobecné dobro, bude cílem jeho zákonů a nařízení. Stát církvi ničeho neposkytne na její ochranu a její potřeby, ale také od církve ničeho nebude žádati.

V teorii snadno lze tento program stanovití. Bude rozhodně těžším v praxi jej uskutečnití. Zájmy kulturní a zájmy náboženské jsou v příliš úzkém spojení, a každý, sebe menší jich rozpor, vyvolá v duši věřících občanů ono nejtěžší dilemma: Koho sluší více poslouchati? Zda státní správy či příkázání víry. Apoštolové vysoké radě židovské bez rozpaků prohlásili: »Více sluší poslouchati Boha než lidí.«

Stát, který naprosto nedbá svých občanů, odstraňuje služební přísahu, ponevadž se netáže, zda kdo v Boha věří či nevěří; snad také zaujme lhostejné stanovisko k některým církevním svátkům, ač přece ponechá svěcení neděle a všeobecně přijatých svátků spíše se zřetele na trvajících, starobylý obyčej a zvyk národů, nežli na víru valně většiny svých příslušníků.

Ale to vše nespadá v program našeho listu. Nás nejvíce zajímá *stanovisko »neutrálního státu« ke škole.*

Mluví se stále o bývalém poručnickování školy se strany církve. Nevím věru při svém více než 30letém působení ve škole, v čem vlastně ono poručnickování záleželo. Nejvýše v tom, že učitelé byli školními nařízeními př.držováni k doзору na mládež o nedělních a svátečních bohoslužbách, při přijímání sv. svátostí a někde i při církevních průvodech. — Dozor tento učitele velmi mrzel. Jich »náboženské přesvědčení« bylo v rozporu s těmito obřady. Ale nikdy jsem néslyšel, že by kdy proti oněm prázdninám třeba jen potichu protestovali. Právě naopak, vítali je s radostí a i dnes za změněných poměrů nebudou jim tyto církevní úkony proti mysli, byť se konaly v době školní docházky, jenom když jich osoby nebudou musiti při nich assistovati. Passivní resistenci prováděli při nich skoro již všeobecně. Odstranění křížů z učeben a modlitby bylo jich samovolné dílo za tichého souhlasu ministra Habermanna, politickým vyznáním sociálního demokrata. Učitelstvo z valné části rychle postihlo situaci a po příkladu své administrativní hlavy též hlásí se valně k jeho straně.

Avšak i to jen mimochodem. Hlavní otázkou, kterou třeba si objasniti, je: *Jaké místo zaujme náboženství v budoucí státní škole?*

Jsou zde tři možnosti. Prvá: že škola vůbec náboženské výchovy mládeže si nevšímne. Ponechá rodičům, aby všechnu náboženskou výchovu dítek obstarali si prostřednictvím svých církevních orgánů. Škola pouze ve svém učebném plánu ponechá volný čas (nebo některý celý den), aby tuto výchovu umožnila.

Druhá eventualita je ta, že stát zavede pro mládež náboženství bezkonfesišní, t. j. několik všeobecných náboženských pouček, bez ohledu na kteroukoli konfesi. Jeho orgánové tyto náboženské artikule stanoví; učitelé budou povinni jim učit. Bude to jakýsi extrakt náboženství bez každého konfesičního zabarvení. Jestli kterýsi kritik nazval toto bezkonfesišní náboženství »novou, státní konfesi«, jistě dobře vystihl tento útvar.

Třetí možnost je konečně ta, že stát převezme do učebného plánu konfesišní náboženství dítek, dle toho, ku kterému vyznání náležejí, přenechá vůli rodičů, zda přejí si své dítky v něm býti vyučovány a zůstavi též učitelům, zda chtějí v dorozumění s orgány dotyčných konfesi vyučování toto opatrovati čili ic.

První poměr byl by nejradiálnějším řešením poměru náboženství ke škole. Ale stát sotva by se chtěl naprosto zřici veškeré náboženské výchovy a jejího vlivu na duši dítěte. Musil by jistě vedle těchto beznáboženských škol povolit školy privátní; jinak by narazil na velký odpor věřících, náboženskou výchovu svých dítek žádajících rodičů. — Druhá cesta byla by nejmilhavější, možná pouze v teorii, nikoli v praxi. Zaváděla by »státní konfesi«. Třetí, jak uvažuje *Erich Förster* ve svém letáku o rozluce církve a státu, byla by nejzdravější a nejspravedlivější. Že by však církev přistoupila na tento způsob vyučování náboženství světskými učiteli, po nynějších zkušenostech sotva lze očekávati. Poslední tři měsíce osvětlily náboženské smýšlení valně většiny učitelstva a vše, co s ním souvisí, přímo bengálským světlem.

Dojde-li u nás k odluce církve a státu, *katolíci českoslovenští budou žádati pro své dítky školu konfesišní*. Pro dítky rodičů jiného náboženského názoru at postaví vláda školu zcela dle jich přání. To je jediné možné východisko. Znásilňovat náboženskou výchovu mládeže nebude na dlouho možno.

I privátní školy s konfesišním vyučováním zakazovati bylo by nejkřiklavější nespravedlností. Když císař Jul'án Odpadlík školy křesťanům zavřel i po-

hanský spisovatel *Ammianus Marcellinus* nazval toto jednání »nemilosrdným, které věčným mlčením má být zasypáno«. Proti tomu elementárně se vzeprou všichni katolíci.

Dovolí li však stát školy soukromé, ale s podmínkou, že si je mají rodiče pro své děti sami vydržovati, pak pravíme: »Ano. Katolíci si budou vydržovati školy pro své děti. Ale nesmíte od nich žádati, aby svými školními přírážkami vydržovali ještě školy pro děti ostatních rodičů. I ti ať si vydrží školy *za své peníze*.«

To jest jediný logický závěr z hesla: *Rovnost a svoboda*.

Škola Tolstého a škola naše.

Píše A. OIS STAN. NOVÁK.

Vzpomínám, s jakým nadšením jsem pracoval jako septimán hradeckého gymnasia přednášku o významu *Lva N. Tolstoj* v paedagogice, která přednesena byla na výroční konferenci učitelstva českořebovského, pro niž jsem přednášku pořídil. A není divu, vždyť za mých gymnasijních studií byl Tolstoj na vrcholu své slávy. Jeho spisy šly z ruky do ruky, na jeho zásady přísahala větší část naší inteligence, a vliv jeho zásad paedagogických byl patrný i v našem školství.

Spisy hraběte Tolstého nosili profesori do tříd, aby předčítány byly ve volné chvíli, někdy i místo latiny, řečtiny a propedeutiky a mnohý profesor uplaňoval již zásady volné školy Tolstojovy tím, že skáňel se k nám žákům víc, než dovoluje autorita učitele, že učil tomu, co se žákům líbilo bez zřetele na objektivnost předmětu i názoru, že utvrzoval nás ve volnosti smýšlení i mravů, že dovoľoval nám samostatnost ve věcech, kde třeba rady moudrého a zkušeného.

Celá společnost české inteligence byla nakažena tím ethickým i náboženským anarchismem, který se sice šatil v krásná slova, avšak obrod společnost lidské nikterak nepřinášel. Tolstoj stavěn byl po boku Kristově, nazýván prorokem, apoštolem Slovanstva. Dnes je však jinak. Po onom hrozném měření sil a třibení duchů minulých let objevují se *dnes v našich denních listech stručné poznámky ba i celé články, že Tolstoj svými zásadami byl příčinou rozvratu říše ruské v minulé válce; že on vyvolal nezdravý směr ruské revoluce, které říká dnes svět bolševismus*. Dnes po osmi, deseti letech je jinak, kdy praktické důsledky filosofie Tolstojovy, jeho ethické, náboženské a sociální theorie tak hrozným způsobem se projeví a ukázaly světu, že zásady Tolstého byly plodem přemrštěnosti a chorobných ideálů.

Tolstoj jako filosof nenáviděl a nemilosrdně bičoval všechna zřízení lidská, jež překážejí štěstí člověka, t. j. dosažení rovnováhy mezi jeho potřebami a možností jich ukojení. Protivila se mu přepjatost potřeb, lživá kultura, z níž kořistí jen někteří a většina lidí strádá, neupřímnost lidských styků, neláska, nevěrnost i nepoctivost, jež musí býti staveny přísahami. Káral kastovnictví, rozkošnické hýření, smilství a všelikou výstřednost (za mládí Tolstoj hověl též životu rozkošnickému), falešnou výchovu, nenávisť národnostní, válku, zneužívání náboženství a vlády, vykořisťování a zotročování slabých. Jak jsem již řekl, byl Tolstoj anarchistou vůči vnějšímu tehdejšímu pořádku církve a státu, zavrhuje

vnější násilí a prostřednictvím, a snaže se vzbuditi přesvědčení, že veškerá rozumná vláda a spása leží v nitru člověka a že toto nitro nutno k tomu účelu osvěcovati a zušlechťovati.

A z těchto zásad a názorů vzrostly i nové zásady paedagogické, které propagoval Tolstoj *volnou svou školou v Jasně Poljaně a které uloženy jsou v paedagogických statích Tolstého*, které nazývali evangeliem nové školy, o níž se šířeji na tomto místě zmíníme.

Tolstoj dvakrát procestoval západní Evropu, v níž seznámil se se všemi směry a systémy ve vychovatelství. Poznal naturalismus se představitelem svým Rousseauem, Kanta, Hegla a Herbartu se svým racionalismem, Herderův, Pestalozziův a Diesterwegův humanismus, eudaimonismus Locke-ův a Basedowův, patriotismus a socialismus, jehož hlasateli byli F. Lassall, K. Marx a Bebel a pod vlivem těch směrů, z nichž ani jediný nemá zřetel na nadpřirozený moment ve výchově, ustavil své názory, které liší se tolik od názorů katolických paedagogů, z nichž *H. Baumgartner* takto def. nuje úkol vychovatele a učitele: »Úkolem vychovatele je, aby všestrannou a harmonickou výchovou tělesných i duševních sil chovancových pomocí přirozených i nadpřirozených prostředků učinil ze svěřence svého nábožensko-mravního, charakterního člověka, jenž v pozdějším svém životě mohl by volně a samostatně dostáti časnému účelu svého života a prostřednictvím jeho dojíti věčného cíle.«

Po studijních cestách usadil se Tolstoj trvale na svém statku Jasně Poljaně, kde založil školu lidovou, již vedl s několika učiteli, vydával časopis, v němž vykládal své paedagogické názory a registroval praxi své školy.

Všimněme si šířeji činnosti vychovatelské hraběte Tolstého, abychom srovnati mohli jeho zásady a názory s konfesionální školou naší katolickou. Tolstoj staví svůj poměr k dítěti jako poměr lásky, přitele, člověka k člověku. Tím předstihl ovšem Komenského i Rousseaua, jenž sice hlásal též volnost a svobodu výchovy, avšak k dítěti se více nesnížil než pastýř ke svým ovcím. Snad nejvíce ještě přiblížil se Tolstoj k Pestalozzimu, jehož hlavní zásady byly tyto:

1. Příroda musí býti svědkyní při každém vyučování a vychovávání.
2. Názor je absolutní základ všeho poznání.
3. Základní prostředky vyučování jsou forma, číslo a řeč, a běrou se z přírody a života lidského — bez ohledu na pozitivní a nadpřirozené náboženství.
4. Nejdůležitější zásadou je postupovati od názoru k pojmu, od jednoduchého ke složitému.

(Pokračování.)

Na okraj velké doby.

Některé doklady sbírá K-k.

V.

Jsme svobodní! Tak zajásali jsme dne 28. října m. r. Radostí dmula se hrud naše při pomýšlení, že balvan, který nás tři století tísnil, spadl s beder našich, že pouta, kterými jsme byli svíráni a zneuctívání, konečně s nás spadla. Budeme samostatní, budeme ve svém páni, žádný cizák nebude nám poroučeti. Budeme mítí svou státní hlavu, svou vlastní správu, své zákony. Budeme na roveň postaveni s národy svobodnými! Ukápnula sice do kalichu radosti kapka žluče hnusnou a podlou událostí na Staroměstském náměstí dne 3. listopadu, ale při-

četli jsme ji na vrub nerozvázným, výstředním živilům. — Ale od té doby již ne po kapkách, ale po plných lžících jedu a žluče lijí jisté kruhy do číše radosti nám katolíkům. (Mír II. 8.) V republice československé počala se záhy projevovati snaha a vůle občany katolického smýšlení z rovnoprávnosti vyloučit a postavití je mimo zákon, nebo pod zákony výjimečné.

A škola byla prvním místem, kde katolíkům bylo pocítiti hesla republikánského: volnost, rovnost, bratrství. Proti katolickému lidu a jeho náboženství první vystoupilo české učitelstvo. Ono to bylo, kterému záleželo na nejrychlejším provedení rozluky církve od státu, učitelstvo hnalo útokem jak na ministra vyučování, tak na ministerského předsedu, upozorňujíc na »klerikální agitace proti republikánské škole«.

Dne 8. ledna deputace učitelstva s inspektorem J. Peškem v čele ukazovala »na klerikální agitace v kostelích a ve školách proti demokratické škole, proti učitelstvu i proti ministerstvu školství«. (Viz letošní Vychovatel str. 14. a 15.) Ministerský předseda upozornil, že »otázka poměru státu, církve a školy musí se řešiti v celku, bez vytrhování jednotlivých složek a ve větším klidu. Tyto otázky zasahují do nitra celého života státního a proto bude nejspravedlivěji je řešit, až se bude stavět celá budova a budou provedeny definitivní volby«.

Ministr vyučování tehdy učitelstvo ujistil, že *stojí na straně učitelstva* a soudil, že »dílo odluky církve od státu je velikým administrativním úkolem a bude dobře při tom rozlišováno náboženství od církevnictví«.

Že však sám ministr vyučování tomuto rozlišování nerozumí, dokázal svými nařízeními o náboženských cvičeních (Vychovatel 1918 čís. 22) a svým programem, který rozvinul na zemské poradě učitelstva.

Jest si vědom, že podal něco nespravedlivého a neoprávněného, něco, co jest úderem pěstí v tvář každé svobodě a poctivosti, omezením práv rodičů a svobodné vůle a nyní obhazuje své dílo, jezdí po československé republice a jak sám praví, »doplňuje svá ministerská nařízení«. Ale opět v témž rámci, holedbaje se svou zkušenosť školskou a náboženskou, které se mu však jako laikovi ve školství a jako člověku bez vyznání nejvyšší měrou nedostává. *Ministr školství dělá agitátora pro volnou školu a pro odpad od náboženství*, jak na schůzích učitelů a profesorů (na př. 25. ledna v Kralupech, 28. ledna v Kolíně, 1. března v Olomouci a j.), tak na schůzích veřejných (na př. v Minkovicích 25. ledna, v únoru na Plzeňsku — ve Škvřňanech, Doubravce, v Nýřanech a j., koncem února na Moravě). Opakuje svou známou řeč ze zemské rady rozšířenou a v rozmnoženém vydání, *zdůrazňuje nutnost laické školy, se kterou stojí a padá!*

V podstatě mluví na učitelských schůzích všude toto :

Učitelstvu nemálo lichotí, představuje se mu jako jeho rádce a přítel, začez sklízí hojný potlesk, který očividně vděčně přijímá. (Ku konci jeho řeči učitelstvo pravidelně slibuje, že bude vždy pokrokové a zvláště dojemně děkuje za dosavadní nařízení, že už nemusí choditi s dětmi do kostela.)*)

*) Pěkně to vystihly matky studentů z Litoměřic v zaslánu uveřejněném v »Deutsch-böhm. Tagespostu : »Nechť se na tom přestane, aby učitelstvo nebylo nuceno k žactvu při službách Božích dosíratí, a budíž tím jeho přání splněno. Nechť se tak stane tím spíše, že pak bude odstraněn špatný příklad mnohých učitelů, kteří svým nenáležitým chováním při službách Božích jejich účel mařili.«

Když mu byl nabízen úřad ministra školství, byl na rozpacích, má-li ho přijmouti; cítil, že není odborníkem, ale laikem. Ale soudil, když pomáhal bourati staré Rakousko, že musí zase také stavěti a také zkušenosti životní, jichž nabyl pobytem v ci ině, dodávaly mu důvěry, a tak se rozhodl, že úřad přijme.

Doby, kdy učitelstvo musilo užívati lži a pokrytectví, vedouc mládež k odanosti k Rakousku a dynastii, navždy minuly. Nyní bude panovati jen pravda. Učitelové nesmějí se již přetvařovati a lháti jako v Rakousku. Táže se, kdy tak činili? A hned odpovídá: »Tehdy, když jste namlouvali svým svěřencům, že Habsburkové český národ milovali; při výkladu dějin, že byli otci národa; kdykoliv jste mluvili o stanovisku vědy a jevíli jste se ústupnými vůči dogmatům, zvyklostem a pověrám. Prohlašuje: Nyní máte mluvití svobodně!

Ministr chce školu svobodnou a demokratickou se svobodným, moderním a hmotně zajištěným učitelem. To bylo jeho programem před revolucí a je i dnes. (Požitky učitelstva však nelze nyní definitivně upravití. Příjmy budou upraveny aspoň tak, jako u státních úředníků.)

Škola musí býti nyní svobodná. Svobodný učitel ve svobodné škole. Když před dvěma léty válečný stav se klonil ve prospěch mocností středních, měl velkou obavu z toho, co přijde. Ale zašel mezi děti a když z jejich řečí poznal, že jsou vedeny k nenávisti proti všemu rakouskému, pocítil radost. Přestal se obávati o naši budoucnost. Děkuje učitelstvu, že tímto směrem mládež vychovávalo. Revoluce se zdařila, ale není ještě dokončená, zbývá mnoho práce ještě vykonati. Jest to hlavně *odluka státu od církve, vyloučení náboženství ze školy. Škola může prospívati, jen když z ní bude vyloučeno všechno náboženství a církevnictví, jen tak učitel bude svoboden.*

Ministr chce reformy své prováděti *na podkladě starých zákonů, které, jak známo, dosud platí* a musejí býti novými zákony pozměněny. Než se to stane, nařídil zorganizování poradních sborů při mi isterstvu školství a národní osvěty, do nichž přibráni odborníci z profesorů, učitelů škol měšťanských i obecných; zřízen tak jakýsi *školský parlament* nebo sněm.

Varuje před míněním, že reformy budou provedeny v několika dnech, týdních nebo měsících. Ale domníval se, že *klerikalismus musí býti ihned ze škol odstraněn* a proto, že nastoupil cestu jinak nebezpečnou — ministerských nařízení, v nichž se snažil vystihnouti a znázorniti vůli republiky. Většina učitelstva vystihla ducha těchto nařízení. Musí přestati veškerý atavismus dlouholeté práce a ztrnulosti, kterou zanechal monarchistický, klerikální, byrokratický, starý rakouský režim. Mnozí, kteří 10 až 30 let let táhli pod vládou rakouskou tu kágu, chtěli by v těch postraňcích, do nichž byli tehdy navlečeni, dále táhnouti. To však musí přestati. Všichni si musejí uvědomiti, že jsou svobodní a ve škole působiti jako úplně svobodní školští pracovníci.

(Pokračování.)

SMĚS.

Zákon o kazatelích — zákon o katedrách. Zákon o kazatelích ve znění, v jakém byl právní komisí navržen a 20. února v Nár. Shromáždění přijat, jest výsměchem zásadám demokracie, jest úderem pěstí v tvář každé svobodě a poctivosti, jest skvrnou nesmazatelnou, kterou jeho původci zohydili čistou řízu naší republiky a zle posloužili našemu národu v očích ciziny. Návrh vsuvky do zákona (§ 303 tr. z.) týká se i školního vyučování, neboť praví se tu výslovně: »Stejně buď pro přečin, pokud tu není těžšího trestního činu, potrestán duchovní kteréhokoliv vyznání nebo jiná osoba v podobné funkci činná, která při úkonu náboženském, zejména při vykonávání úřadu, *při náboženském vyučování nebo cvičení* . . . buďsi přímo nebo nepřímou, promlouvá o věcech státního nebo politického života, kritikuje platné nebo navrhované zákony nebo nařízení vládní atd.« Dobře praví »Mír« (II. č. 8.): Měl-li by býti zotročující tento zákon prováděn, pak *musí katolíci žádati, aby byl vydán podobný zákon proti katedrám, aby chráněny byly děti jejich ve školách* obecných, středních i vysokých před zlym, protináboženským vlivem učitelů a profesorů. Učitelstvo ukázalo v těchto dobách tvář svou a své smýšlení až příliš zřejmě a postavilo se na stanovisko katolickému náboženství krajně nepřátelské, takže katolíci rodičové nemohou míti k většině takovýchto charakterních paedagogů žádné důvěry. — 3 —

Odbor středoškolských katechetů v Praze konal schůzi členskou v Křest. Akademii dne 26. února 1919 za účasti 16 kolegů. — 1. Po přečtení zápisu minulé schůze předseda oznamuje, že podal *žádost odboru za započítání let p. probouštu* S o anoví a podobnou jednatele Ústřednímu spolku profesorskému (polovičku let od vysvěcení a započítání válečných let). Ohledně za očitání celých 8 let po aprobaci ze služby nižší jest praxe u ministerstva vyučování též jako za staré rakouské vlády, nám nepříznivá a nespravedlivá. Referent ministerstva doplňuje 8 let na ob. a měšť. školách službou suplentskou a odůvodňuje to, že dle dřívějších předpisů může se započítati jen 8 let. Také na tuto ne-

spravedlnost jest poukázáno a žádáno, by zákon platný byl vykládán jako zvláštní výhoda pro katechety. Spravedlivé nároky o započítání let v analogii se suplenty beze zkoušek budou znovu formulovány a odevzdány členům státně-zřizeneckého odboru (předs. posl. Navrátilovi, prof. Lukavskému a známým členům jednotlivých klubů), by při jednání o úpravě platů a služební doby byl vzat zřetel na naše požadavky. Dlužno odvolati se také na to, že profesorům tělocviku započítána bude. doba ztrávená na školách obecných a měšťanských.

Ježto obtíž působí naše aprobace středoškolská, usnáší se odbor, by znovu byla požádána nejd. konsistoř, by *aprobaci udělila na základě vysvěcení* i když zůstávají v platnosti předpisy o zvláštní zkoušce středoškolské jako věci interní.

2. Drahotní přídavek II. tř. udileny svobodným úředníkům, živicím a podporujícím nejbližší příbuzné (matku, sestru), byl vyplacen na III. kvartál r. 1918 až do 1. října. O další udělení dlužno žádati. Povoleno na rok 1919, avšak s podmínkou, že příbuzní, žijící ve společné domácnosti, nemají jmění vlastního nebo pense přes 500 K. Kde tomu tak jest, neudílí se ona výhoda. Pense nižší 500 K se pouze doplní do výše uvedené. Žádost tato má býti řádně doložena. Jest nutno ukázati na tuto nespravedlnost, tížící všechny svobodné úředníky v podobných poměrech. »Kdežto *ženatí bezdětní často s velkým věnem své paní* beze všech obtíží a žádosti požívají výhody zákona, musí se svobodní, často chudí a podporující chudé příbuzné, dožebraťati přídavku jako almužny. Nařízení toto týká se pouze nejbližších příbuzných, vrací se bezpodmínečně žádosti po osoby cizí, žijící ve společné domácnosti.

3. K navrhovanému zákonu prof. Dr. Krejčího o katechetech jako učitelích nepovinných předmětů žádají katecheté doplnění § 2. o právním a hmotném postavení katechetů definitivních, že budou jim zaručena práva hmotná i mravní. Petice jest vypracována a bude podána jak klubu českosl. lidové strany, tak i vlivným poslancům ostatních klubů, když se bude o návrhu prof. Dr. Krejčího jednati v Národním shromáždění. Podobně učinili katecheté ob. a měšť. škol.

4. Školská komise má Jednotě spracovati návrh o reformě bohosloveckého studia a seminářů. Budou pozváni k projednání

odborníci z fakulty theologické a společně se usnesou na potřebné úpravě.

Dále poukázáno na směr psaní časopisů studentských, zvláště »Ruchu«, časopisu Svazu středoškolských studentů. Kde jest to ideální snažení o závodění v práci a vzdělání? Ovoce nepravé svobody a nevázanosti.

Jednáno o společném postupu kolegů při sv. zpovědi a přijímání velkonočním a o sv. biřmování žáků, o žádosti k nejd. konsistori, by u ministerstva vymohla školní prázdno ku přijetí sv. svátostí. Exercicie buďtež nahrazeny promluvami o nedělich postních a přeř. sv. přijímáním.

Když vyměněny byly názory o nynějším postavení katechetově na školách a neblahých následcích nařízení ministerstva o dobrovolnosti návštěvy bohoslužeb a sděleny rady, předseda schůzi se poděkováním ukončil.

Dr. Hanuš,
jednatel.

O náboženství, o věřácích a církvích.

V týdeníku státoprávní demokracie, v »Národě« pojednal profesor F. Mareš o napedstných předmětech. Uvádíme několik míst ze řady oněch zajímavých článků: »Žádná věda nikdy nenahradí náboženství. Německý monism zaváděný na místo náboženství vědecky ztroskotal úplně; ale ztroskotat též mravně. Neboť není pochybnosti, že monism a darvinism měl veliký vliv na mravní smýšlení německého národa a připravoval spolu jeho pád. Vítězní národové, bojující za ideály pravdy a spravedlnosti, neoddávali se vědeckému klamu . . .

V Americe hledá věda doplnění v náboženství. — Každý uznává potřebu vychovávat mládež ve škole k mravnosti, pěstování v ní cit povinnosti a závaznosti k národu, k lidstvu, k veškerenstvu. Mnozí však mní, že tato mravní výchova má se díti bez náboženství, podle nějaké vědecké nebo třeba filosofické ethiky Ethika, která příkazuje a zavazuje povinností, souvisí nerozlučně s náboženstvím. Nábožensky-mravní výchova mládeže ve školách jest právě v této době nezbytně potřebná; má býti prohloubena a zvelebena, ne obmezena. Po tom volá tato válka se všemi svými pustými následky. Dosavadní způsob »vychovávání náboženství« nevyhovuje a proto požadují tak mnozí naléhavě, aby bylo nepovinné. Ale nenavrhují lepšího způsobu

nábožensky-mravní výchovy, tak že by se jí aspoň polovice žáků vyhnula . . . Nebude-li katechetů, bude třeba ustanoviti světské učitele pro nábožensky mravní výchovu. Kde jsou? Kde se připravují k tomuto těžkému úkolu? — Základem nábožensky-mravní výchovy ve škole nechť zůstane učení Kristovo, jakožto náboženství čisté. Každý cítí nemožnost toho, aby byla z mysli lidu vytržena tisíciletá tradice křesťanská a umrtvena poesie, spojená se jménem Ježíšovým: »není-li náhrady něčím pravdivějším a krásnějším; neboť náhradou nemůže býti monistická poušť. Kulturní ztráta z toho, kdyby lid byl uveden v zapomenutí křesťanství, převyšovala by nesmírně všechny škody, způsobené válkou. Ano, čisté křesťanství může pomoci vyhojiti rány, zasazené válkou, které hrozí nákazou a jítím. Velice záleží na tom, aby lid byl veden k čistému náboženství, které jest v pravdě katolické, totiž všem lidem stejně platné. — Katolická církev zná ducha českého národa a dějin. Tu stojí zase jako vítěz . . . Velmi záleží i a nábožensko-mravní výchově mládeže, nyní více, než kdy jindy.« Podáno tu několik míst ze článků učence českého, člena Nár. Shromáždění a školského jeho výboru; kdo o další se zajímá, přeči si celé články v »Národě«.

—š—

Učebné pomůcky zdarma. Ve školském výboru dne 20. února usneseno, ednomyslně navrhnouti Nár. shromáždění, aby náklady na učební pomůcky všem školním dítkám hradil stát. Zároveň vysloven požadavek, aby vydávání školských pomůček na přístě nebylo monopolisováno státním knihoskladem.

—š—

Revoluční čítanky. Maďarský ministr vyučování Kunfi nařídil, aby pro školy měšťanské zavedeny byly nové čítanky, v nichž by se jevil revoluční názor světový. K součinnosti budou vyzváni přední spisovatelé maďarští.

—š—

Učení o zhubných účincích alkoholismu a nikotinismu, aby vřádeho bylo do učební osnovy škol obecných, měšťanských a středních schváleno bylo ve školském výboru Nár. Shrom. s tím podotknutím, aby abstinence nebyla přičítána jako plus při kvalifikaci osob učitelských.

—š—

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází l. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 14 kor., půlletně 7.—K.
Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 15 korun, do ostatních zemí 18 korun.
Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrankují.

Rukopisy pro hl. v list zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Eman. Žákoví, profes. na Smíchově, Ferdinandovo nábř. 8.
Pro učitelskou přílohu přijímá rukopisy T. J. Jiroušek, ředitel družstva Vlast
pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy red. Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Ministrova odpověď. — Škola Tolstého a škola naše. — Na okraji velké doby. — Směs. — Literatura.

Ministrova odpověď.

Jak známo, podali členové křesť. lidového klubu v Národním shromáždění interpelaci na mi istra vyučování, již prohlásili nařízení jeho z 25. listopadu m. r. o dobrovolnosti náboženských úkonů jak pro žactvo, tak pro učitele, za nezákonné.

V Národním shromáždění jménem ministerského předsedy dal odpověď na interpelaci za ministra Habermana ministr Švehla. Z odpovědi té uvádíme následující:

Páni dotazovatelé, odporující výnosu tomu, dovolávají se zákona z 25. května 1868, č. 48. ř. z. a ze dne 14. května 1869 č. 62. ř. z., jakož i definitivního řádu školního a vyučovacího z 25. září 1905. Zákonitá ustanovení v dotaze uvedená nejsou však citována úplně.

Tak § 2. zákona z 29. května 1868, neustanovuje jen, že každé církvi, nebo společnosti náboženské jest zůstaveno, aby opatřila a řídila vyučování a cvičení náboženství rozličných vyznavačů víry ve školách obecných a středních a aby k obojímu dohled měla, nýbrž určuje, že se tak má díti bez újmy dohlédacího práva státu, jemuž podle § 1. téhož zákona přísluší nejvyšší řízení veškerého vyučování a vychovávání a dohlížení k němu.

Z tohoto přesného ustanovení nesporně vyplývá právo a povinnost státu, to jest podle § 9. téhož zákona min. školství a národní osvěty, aby řídilo i výchovu náboženskou, nebo, je-li nutno, i omezovalo volné rozhodování církvi o výchově náboženské, mluvili-proto vyšší zájmy státu, zejména též zřetele pedagogické.

V § 5., odst. 5., řák. ze dne 14. května 1869 neustanovuje se jen, že to, co úřadové církevní o vyučování náboženství a cvičeních náboženských stanoví, oznámeno býti má správci školy, nýbrž dodává výslovně dále: »Nařídilo-li by se něco, co by se s obecným řádem školním nesrovnávalo, nebudiž to oznamováno.«

I zde ukládá se úřadům školním přímo, aby korigovaly ustanovení církvi, pokud se přiči obecnému řádu škol, t. j. vůdčím zásadám výchovy.

Kompetence ministerstva školství, vydati ono vynesení o náboženských cvičeních, je tedy plně odůvodněna.

Po stránce meritorní uvádí ministerstvo tyto zásady, jež je k vydání výnosu vedly:

Jako všechny úřady v republice, pokládá i ministerstvo školství za svou povinnost, hájiti občanských svobod všech příslušníků státu — ať jsou to žáci, ať rodiče, a. učitelé. Už čl. 14. zákl. zákona státního z 21. prosince 1867, č. 142. ř. z. ustanovil

že »úplná svoboda víry a svědomí každému jest pojištěna«, a že »nikdo nemůže býtí přidržován k nějakým výkonům církevním, anebo k účasti v nějaké slavnosti církevní«.

Dávaly-li rakouské úřady těmto slavnostním větám výklad čím dále, tím užší, omezovaly-li jejich platnost a osekávaly-li občanské svobody, a to výlučně ve prospěch jediné církve, neplyne z toho, že úřady republikánské měly by jich v tom následovati. Naopak jest povinností jejich, aby na dobu, než zákonodárné sbory v republice vypracují nové zákony o svobodách občanských i nové zákony školské, aspoň v mezích dosavadních zákonů zrušily všechna starší neudržitelná nařízení rakouských vlád, pokud omezují občanské svobody a vědomě skřívují smysl a ducha základních zákonů státních.

Mezi tato nařízení náleží též definitivní řád školní a vyučovací z 29. září 1905.

Není zákonem, nýbrž pouhým nařízením ministerským a může tedy býtí kdykoliv ministerstvem školství změněn.

Mimo zřetel k ochraně občanských svobod rozhodují však zejména zájmy pedagogické.

Správě vyučovací i vši veřejnosti jest známo, že se značná část občanů i při své matřiční příslušnosti k církvi celým životním názorem a přesvědčením s církevním náboženstvím rozešla a setrvala ve svazku církevním z největší části jen proto, že k tomu nucena byla svým postavením úředním, sociálním a pod.

Známo jest, že je dnes mnoho i takových rodičů, kde rodiče jsou bezkonfesijní nebo přísluší konfesi státem neuznané, ale jež přece byly rakouskými vládami nuceny, děti své k určitému vyznání přihlašovati, nebo jim dokonce politické úřady ze své moci děti jejich určitě církvi přikazovali.

Děti takovýchto rodičů nutiti školou k úkonům náboženským znamená vždy, způsobovati nejvýš trapný konflikt školy s rodinou, a to ve věcech tak jemných, jako je náboženský cit. Jestliže se výchově školní dařiti může vůbec jen za svorného spolupůsobení s otcovským domem, je patrné, jak nuceným úcastenstvím žactva při úkonech náboženských byla výchovná práce školy vůbec ohrožena.

Ministerstvo zajisté stejně, jako páni dotazovatelé, si přeje, aby v našem státě žili občané v pravém křesťanském duchu mravouky Kristovy, občané na výsost poctiví a věrní, aby zachovávali republiku a dbali jejího rozkvětu. Jest však přesvědčeno, že k těmto vlastnostem nelze občany vychovávatí násilím, ani nařízenými úkony vnějšími, jež nahrazovati by měly ducha výchovy. Dělo-li se tak soustavně za vlád rakouských, vláda republiky jich v této methodě následovati nehodlá. Správa školská jest přesvědčena, že právě náboženství je půda, na níž třeba dbáti naprosté svobody a beznásilnosti, že náboženské úkony nucené, nařizované, náboženský cit žactva spíše podřívají, nežli upevňují. Je přesvědčeno, že uvolnění žactvo, rodiče i učitelé po této stránce, jednalo v duchu svobodné republiky a prospělo jen zvroucnění náboženské výchovy, vedené heslem Jana Amose Komenského: sponte fluant vires, absit violentia rebus.

V Praze, 9. března 1919.

Za ministerského předsedu: *Švehla* v. r.

Bylo by bezúčelno s odpovědí ministerstva polemisovati. Zadní dvířka § 1. a § 5. zákona z 25. května 1868, která si stará, liberální vláda ponechala, stavena jsou v široká vrata a řečeno krátce: Vláda si ve škole bude dělati, co za dobré uzná. Církevní úřady pro ni v této věci neexistují, dohody mezi církvi a státem nechce. Kdo má moc, má právo. —

Z druhé části odpovědi je zřejmo, že vláda počítá již se školou laickou, byť tato dosud zákonem prohlášena nebyla. Těší nás aspoň to, že si ministerstvo přeje, aby v našem státě žili občané v pravém křesťanském duchu mravouky Kristovy. Jak ovšem budou vychovávatí, když se o Kristu ve škole mluvití nemá, poněvadž Kristovo učení je přece konfesi, a ta ze školy musí býtí odstraněna, je záhadou, kterou budoucí věky rozluští jistě negativně. Všechny

známky politického, národohospodářského a kulturního rozkladu, vsudy patrné, tomu nasvědčují.

Ministerstvo vyučování vychází z předpokladu, že citu náboženského konfesijního škole vychovávat nepřísluší. Vše ponecháno na svobodné vůli žáků, které žák pod terrorem nepřátel náboženství také vlastně nemá. *Panuje kurs protináboženský, který je zakryt vlajkou svobody.*

Za to tím horlivěji stará se vláda o pěstění citu vlasteneckého při každé příležitosti. Schvalujeme to úplně. Ale je nám nápadný rozpor, že jeden, povznářející cit solidarity a lásky považuje za výchovy a pěstění hodný, druhý, povznářející a zušlechťující nechává ležeti ladem. Každá výchova je mravním nátlakem, a vše na tom záleží, jak se tento nátlak provádí. Řiďte se citovanými slovy Komenského *ve všech smérech*, a škola se vám rozpadne, protože svobodu musí předcházeti ukázněnost.

Škola Tolstého a škola naše.

Píše ALOIS STAN. NOVÁK.

(Pokračování.)

Tolstoj však rozumí škole jako životu, krásnému světu o svobodě, volnosti, jen o přirozených zákonech mravních, kde není autority než vzájemné oddanosti. »Dítě jako dospělý,« píše Tolstoj, »vstupující do školy, přináší si svůj určitý, ze života sejmутý a zamilovaný [názor na věci. Aby pak člověk, jakéhokoli stáří, mohl začít se učit, musí si učení zamilovati. Aby si učení zamiloval, je třeba, ať seznal klam a nedostatečnost svého názoru na věci, i aby vycítil nový názor světový, který se mu učením odkrývá. Ani jeden člověk, ani dítě, nebyl by s to se učit, kdyby viděl svou budoucnost jenom v umění čísti, psáti nebo počítati, ani jeden učitel nemohl by vyučovati, kdyby neměl vyššího názoru na svět než žáci. Aby žák cele se mohl oddati učiteli, třeba aspoň s jedné strany odhaliti roušku, pod níž skrývá se veškerý půvab toho světa myšlenkového, vědomostí a poesie, do něhož učením má býti uveden. Pouze vlivem kouzla, jímž vábí žáka skvoucí se před ním svět, je s to svou bytostí tak pro sebe pracovati, jak si toho od něho přejeme.«

Tyto zásady chtěl uplatniti Tolstoj pro všechny děti v Jasnopoljanské škole, kde chtěl nejkrásnější chvíle života, které sám zachoval si z rodinných vzpomínek mládí, dětem připravit. Snad vystihl, jak mládí duševně sblížuje se s prostou lidskou, jak přibuzno jest citovosti, vřímavosti a svéráznosti lidové. Ve svých paedagogických statích rázu praktického podává Tolstoj vyobrazení několika momentů školního života, na kterých bral upřímné účastenství ne jako přísný učitel, jenž žádá, aby se mu všechno podrobilo, ale jako velké dítě, žijící jedinou radostí a bolestí se svými školními druhy a oddávající se jim celou svou duší a dělící se s nimi o své duševní bohatství.

Krásně znějí slova a věty tyto, kterými označen jest Tolstojův poměr k dítěti, poměr učitele k žákům. Než co tomu řekne učitel, jehož vzorem jest Kristus? Princip Tolstojova názoru je nesprávný, absurdní.

Již *Pestalozzi* chybil, když z paedagogiky *vyloučil moment nadpřirozený*, udávaje za hlavní normu výchovy holou přírodu. Než *Pestalozzi* nesnížil se k dítěti tak, aby zmizel rozdíl mezi žákem a učitelem, neboť ve škole *Pestalozzi*ově

zůstala autorita nedotčena. I my hájíme stanovisko autority, božské autority Kristovy, autority dobrého příkladu, neboť učitel má být žákův ideálem, vzorem v mezích autority. Tolstojova škola volnosti, výchova jen o přirozených zákonech mravních, vylučující veškerý vliv náboženský ve výchově, je chybou, protože *vůle lidská vyžaduje pozitivního vlivu vyššího*, nemá-li člověk zdivočit. Vůle lidská je nakloněna ke zlému a vůle dítěte zvlášť, je-li ponechána sobě samému. Kdyby škola byla dítěti jenom místem hry a zábavy a učitel jenom společníkem jeho her a zábav, nemohl by se styk učitele s dítětem nazývat školou, nýbrž spíše hřištěm, kde by učitel byl vydán v šanc nápadům a rozmarům žakovým.

Na Kristu, nejlepším učiteli zříme, že nikdy nesnížil se ke svým žákům jak dětem, tak i dospělým do té míry, aby zmizel veškerý rozdíl mezi učitelem a posluchači. Snad ve volné chvíli mohl by učitel zapomenouti na svoji autoritu a státi se účastníkem dětských her, jak to učinil Kristus, když jsa unaven přece dovolil, aby matky k němu přinášely děti své, a On si s nimi pohráal a jim požehnal.

Že se má snížit učitel k dětem, požadujeme na vychovateli i my, ale rozumíme tomu jinak než Tolstoj. Učitel má se snížit na stanovisko žáků, hledět myslit nebo aspoň dovésti myslit jako myslí děti, ukázat jim, že je má rád víc než sebe, ale vždy v mezích autority. —

Co mluví Tolstoj o požadavcích, aby se žákův ve škole líbilo, shoduje se částečně i s našimi názory. I my jsme na tom stanovisku, že škola má přinášeti dítěti jenom to, čeho dosud nezná, tedy věci nové, aby podle nich si mohl opravit svůj dětský názor, který si s sebou do školy přináší.

Tolstoj praví, že učitel musí míti vyšší názor na svět než dítě. Totéž tvrdíme i my přidávajíc k tomu, že učitel má být dítěti nejen ideálem poznání, nýbrž i ideálem chování, ideálem mravů a charakteru. Na stránku mravní klade škola naše největší důraz. Člověka mravného může však vychovati jenom škola náboženská a nikoliv volná škola Tolstého, jež zavrhuje veškerý vyšší mravní řád. Požaduje Tolstoj, aby žákův školou odhalena byla rouška, pod níž se skrývá veškerý půvab světa myšlenkového, vědomostí a poesie, a mlčí o nejtajemnějším kouzlu světa duchovního, mravního, jenž krásou a záslužností dobrých, bohumilých činů má nadchnouti žáka k chůzi po cestě mravní dokonalosti. —

A jak se choval Tolstoj k dítěti, tak se choval i k lidu. Je pozoruhodno, že jeho názor o lidu velice se blíží názoru Rousseauovu o dítěti, *Nevídí v lidu zla a zkaženosti. Po jeho mínění přichází teprve zlo a zkažka v lid nepřiměřeným, protože nepřirozeným vzděláním.* Uznává i přesvědčil se, že potřeba vzdělání jeví se u každého člověka; lid si ve vzdělání libuje a hledá je, jako miluje a hledá vzduch k dýchání. Vláda i společnost lidská hoří touhou vzdělávati lid; ale nehledě ke všemu úsilí, chytrosti a úpornosti vlád a společností, lid vždy jeví svou nespokojenost se vzděláním jemu nabízeným a krok za krokem se tu podává jen násilí.

I ptá se Tolstoj: »Co jest zákonnějším, odpor vzdělávaných nebo jednání vzdělávajících?« Otázka tato, Bůh ví proč, skoro vždy byla rozhodnuta ve prospěch násilí. Ale k dovršení tohoto násilí je nutný aspoň jakýsi moudrý základ. Jaký? Na tu otázku Tolstoj odpovídá »Základ může býti náboženský, filosofický, zkušenostní i historický.« Všichni filosofové,« praví Tolstoj, »začínaje Platonem až po Kanta, snaží se dosíci jednoho: Osvoboditi školu od historického pouta ji tíživého a snaží se uhodnouti, čeho je člověku třeba.

(Pokračování.)

Na okraj velké doby.

Některé doklady sbírá K-k.

(Dokončení.)

Ministr chce, aby i církev byla svobodná! Práví, že odluka neznamená boj, násilí nebo útisk. Bude ku prospěchu státu i církve, která bude svobodnou. Dle jeho zkušeností jsou nejvyšší kruhy katolické církve na odluku připraveny. Ani Řím nebude se protivit, nebude-li sáhnuo na dogma. Řím byl vždy dobře informován o našich poměrech. Když se nebude nepřátelsky stavěti proti novotám, provede se věc hladce, bez boje. Nejvyšší církevní kruhy katolické mají jen přání, aby rozluka se stala důstojně. Ministr však nechce jen důstojně, ale vše se má provést co nejdůstojněji. *Škola však musí býti zbavena všech vlivů církevnických.*

Naše škola musí býti světská. Cesta jejího oprostění musí býti bez kompromisů až do konce proslapána. Práví, že jako ministr školství a národní osvěty přišel ke cti nečekané býti představeným církví, církvíček a různých náboženských vyznání, že však jedná i se svými duchovními pracovníky demokraticky a otevřeně jim práví, že *republika do všech důsledků provede rozluku církve od státu a škol od církve.* Nechce kulturního boje, nýbrž chce získati jenom nový právní základ pro naprostou svobodu, a stojí na stanovisku, že státu pranic do toho není, jak si kdo svůj duchovní život upraví. Reklamuje svobodu i pro organizace náboženské a církevní; kdo se chce nábožensky vyžiti, tomu v tom bráněno nebude. Ale *škola a veřejný život musejí býti od církevnických vlivů oprostěny*

Ministr vyučování navštěvoval 5třídní obecnou a 3 třídy měšťan. školy české a pokračovací učňovskou školu ve Francii. Také nějaký čas navštěvoval právnickou fakultu v Americe. Nezapomíná, jak prý za jeho dětství katecheta na měšťanské škole káral učitele, že jim vykládal o jedech, že Bůh je stvořil. V naši vládě koaliční pravé křídlo uznává, že rozluka nutná. Pánům prý počíná svítati. Poznávají, že lépe jim bude pracovati s námi, než proti nám.

Dovolává se svých zkušeností ze západu a tvrdí, že ti národové tam nejsou pranic horší než my, ba, všeobecná mravnost je prý tam dokonce vyšší než u nás, přes to, že zásada rozluky je tam již uskutečněna. Spojené státy provedly až do nejzazších důsledků zásadu: *Státu do náboženství nic není: stáť je bez náboženství!* V Americe shledal ministr mnohem větší zbožnosti než v Čechách a neučí se tam ve školách náboženství.*) Do školy nesmí tam ani bible. Třebas je tam 40 procent lidí bez vyznání, přece procítěnost náboženská je tam větší než u nás. To je tím, že si každý svobodně volí víru v Boha, příslušnost k náboženství, a nezřídka na jednom místě na ulici káže katolík vedle evangelika, takže je tam volná soutěž náboženská. Každý si volí to, co se mu nejlépe zamlouvá. V Rakousku však byli jsme nuceni, ztročováni. *V Rakousku srdcem a svědomím dávno jsme stáli mimo církev.* Zesvětštění školy, svoboda

*) V Kralupech nad Vltavou na schůzi ministra Habermána přítomný katecheta Nádvořník přihlásil se ke slovu a podotkl, že dlouholatý spolupracovník českého buditele Hesouna ve Spojených státech, Ehrenberger, jemu výslovně řekl, že zbožnost Američanů jest zásluhou konfesijních škol a nikoli beznáboženských. Ministr odpověděl, že tam shledal zbožnost hlavně u plémě anglo-saského a ne u přistěhovalců, ať prý Čechové tam mají konfesijní školy. Anglosasové, pravil, konfesijních škol tam nemají, jen laické.

pro všechna vyznání musí býti provedena nejen formálně, nýbrž musí býti provedena do hloubky.

Nebude to církvi na škodu, jak to vidíme v Americe, kde si může každý založiti církev, jakou chce, ovšem musí o náklad postarati se sám. Učitel může nyní učiti svobodně, neboť doby, kdy se musil obávat, že narazí na církevní dogma, již navždy minuly. *Vyučující mají býti kněžími a kněžkami svělla pravdy a poznání* a mají toto svaté světlo pravdy a poznání ošetřovati, aby nezhaslo, ale aby vždy mocněji hořelo. *To světlo má nepřátele. Jsou to černé moci, které chtějí je zhasiti. Proti nim musí učitel bojovati.* Učitelstvo, jsouc roztroušeno po městech a vesničkách, může mnoho učiniti.

U nás je ještě málo ducha republikánského. Nestačí pouze jednu firmu odstraniti a druhou pověsiti. Monarchie jest odstraněna, ale není ještě zničena. Republika naše ještě není zabezpečena. Má své nepřátele. Jsou to šlechta, hierarchie, militaristé, kapitalisté. Proti těm třeba býti na stráž. Portugalsko jest nám odstrašujícím příkladem. *Škola musí vychovávat republikány a nové pokolení ducha republikánského.* Kdyby se to nezdařilo, marna by byla naše všechna dosavadní práce. Nesmíme se lekati žádné reformy, ani zastaviti se na poloviční cestě, aby velká doba nenalezla v nás malé lidi.

Ministr prohlašuje, že *ani píď neustoupí od svého programu a kdyby se přesvědčil, že v koaliční vládě nabývají vrchu takové proudy, že by svých zásad prosaditi nemohl, že by ihned vyvodil z toho důsledky a odstoupil zase jako prostý občan do řad bojujících za uskutečnění tohoto programu.* Domnívá se, že od 28. října nově vyvěšená firma nestačí, nýbrž že musí přijíti nový, pokrokový, moderní a lidový duch. — —

Tak a podobně mluví ministr vyučování na svých agitačních cestách, při nichž zapomíná, že *jest ministrem pro celý národ a ne apoštolem pro volnou myšlenku a rudý prapor.* I na veřejných, lidových schůzích vykládá, že očistuje výchovu od vlivu náboženského — či jak říká a deklamuje »církevníckého« — a ponechává vychovatelům úplnou svobodu a volnost, zvláště v tom, aby vypudili Krista a jeho učení z duší maličkých. A to už mnozí o překot dělají a se předhánějí. Vše se zastírá pláštikem rovnocennosti a svobody každého přesvědčení a není než zkracováním práv a navlékáním do prostraňků a chomoutů protikulturních nařízení a zákonů a svazováním rukou do okovů otrockých. Rodičů školních dětí se na mínění jejich nikdo netáže! S jejich dětmi chce disponovati pan ministr a pokrokové učitelstvo dle své vůle — jménem svobody. *Ovšem, jak dlouho si to dají rodiče líbit? Oni v prvé řadě ve svobodném státě musí rozhodovat, jak a v jakém duchu mají býti jejich děti vychovány.*

Za budoucnost a zemi svých dětí umírali naši lidé, jejich otcové, aby jim zachránili vlast. Proto bylo tolik krvavých obětí přineseno na bojištích i doma. Za budoucí vlast tekla krev našich nejstatečnějších lidí a tam tak mnohé zdrcené srdce, mnohá ústa vroucně se modlila a mnoho mysli poslední vzpomínkou na ženu a děti do vlasti zalétalo v horoucí důvěře, že se s nimi shledají tam na věčnosti. To tisícům usnadnilo hořkou smrt.

Vlast je svobodna! Místo, aby se ve škole zavedlo společné uctění všech padlých osvoboditelů, místo aby děti vedeny byly k tomu, aby denně ve společném »Očišnási« vzpomínaly na zemřelého otce, padlé bojovníky, ta víra a naděje tolika statečných osvoboditelů je pošlapána, ze škol odstraněna medlitba,

společné služby Boží a smělou rukou sahá se po vyučování víře po otcích zděděné. Děti nemají slyšati ve škole o Bohu, který byl jedinou útěchou v dobách hrůzy, žalu^a a smrtelné úzkosti jejich otcům, hrdinům padlým za vlast; nemají se učiti a slyšeti o Boží prozřetelnosti a spravedlnosti, která nám tu dávno touženou svobodu popřála. *Bez Boha, bez víry, škola nová pod heslem svobody a pokroku chce vychovati zdárný dorost!*

Ministr vyučování republiky československé, vychloubá se tím, že je bez vyznání. To je jeho věci soukromou; nemusí věřit když nechce, to at zodpoví si před vlastním svědomím; ale jest násilím, rváti víru těch, kdož věřiti chtějí a své děti v této víře vychovávají. Slavný náš dějepisec *Palacký*, napsal roku 1873: »Jakkoliv sám nemohu se nikdy pokatoličit, uznávám upřímně, že i každý prostě věřící katolík, mnohem milejším mi jest, nežli vysoce učený bezvěrec, jenž se domýšlí, že nedorozumem svým dovede sbořiti a zase postaviti celé světy, Boha z nich ovšem vyloučiv.« (Drobné spisy str. 381.)

SMĚS.

Pražské učitelstvo proti návrhu prof. dr. Krejčího o neobligatnosti nábož. vyučování. »Narod. Listy« přinesly dne 16. března následující zprávu: Veškeré pražské učitelstvo škol obec. a měšt., shromážděné na okres. poradě 15. t. m., vyslechnuvši přednášku p. prof. dra. Ant. Uhlíře »O vyučování náboženství a mravní výchově mládeže ve školách«, usneslo se jednoduše na tomto projevu: 1. Shromážděné učitelstvo vyslovuje se pro úplnou odluku školy od církve. Proto žádá naprosté odstranění konfes. vyuč. náboženství ze škol a protestuje proti jakémukoliv kompromisu v této otázce: souhlasí tudíž ani s osnovou zákona, vypracovanou školským výborem Nár. shrom., podle níž by konfesijní vyuč. nábož. zůstalo i nadále ve škole jako předmět nepovinný. 2. Shromáždění vybízí české uč. všech kategorií, aby pilně připravovalo reformu mravní výchovy na školách ve smyslu laické demokracie a aby otázku mravní výchovy učinilo předmětem jednání učitel. porad, literár. diskusí a posléze i sjezdu všeho českosloven. učít.

Víra a věda. Dr. Krejčí neustále tvrdí, že jest rozpor mezi vírou a vědou; proto všemožně usiluje, aby theologické fakulty byly od universit odloučeny. Dr. Dennert podjal se těžkého úkolu vyzkoumati náboženské stanovisko nejznamenitějších přírodopzpytců od dob nejstarších až po náš věk. A výsledek nám podal ve spise »Náboženství přírodopzpytců«. Celkem uvádí 300 mužů. U 38 přírodopzpytců nemohl nic vyzkoumati

o náboženském stanovisku. Z ostatních 262 jest 242, kteří věří v Boha, zbývajících 20 jest buď lhostejných nebo nevěřců. Z těchto zase 5 z doby novější se čítá k materialistům. V procentech jest výsledek tento: Z 262 postavilo se méně než 2 proc. proti víře, asi 6 proc. bylo více méně lhostejných, 92 proc. věří v Boha. Zdá se, že ani tímto důkazem nebude Dr. Krejčí přesvědčen o svém omylu a bude se dále srovnávati se soc. demokratem Douaiem, který ve spise »Věra a věda« dovoluje si tvrditi, že skoro bez výjimky všichni přírodopzpytci byli úplnými nevěrci.*) Kde schází dobrá vůle tam se těžce chápé. —žek.

Odstraňte zповěď! Když v Národním shromáždění bylo jednáno o zosvětlení paragrafu a trestu za zneužití kazatelen, přišlo se také na sv. zповěď. A ozvaly se hlasy z lavic poslaneckých: »Odstraňte zповěď!« Konečně věc po dobrém urovnána, ale myslí probíhá myšlenka, zda by to bylo k užítku katolickému lidu? Náhodou běfeme staré číslo protestantského časopisu »Reichsbote« a čteme: »Čeho církvi naší třeba jako soli, jest, abychom opět zavedli soukromou zповěď. Kdo byl delší dobu duchovním správcem, ví, že jest v naší církvi mnoho lidí, kteří se vyzpovídati musí, i lidé, kteří po tom touží, aby se mohli vyzpovídati. Neplatí jen o vrahu, že nenachází pokoje, až se i lidem z viny své vyzná, tisíce lidí stihá

*) Slavný přírodopzpytec Lavater umíral a oči pozdvíženy byly k nebesům, zatím, co ústa prasila kolemstojícím: »Modlete se za mne hodně, jakož i já za vás modliti se budu, bychom se brzy shledali v nebi.« A kdo to byl ten Lavater? Inu, byl to — protestant!

jejich minulost jako černý stín. Rádi by smyli skvrnu v knize života svého slzami, ano i krví svou a přece rány duševní se tím nezacelí. Chybí jim slovo, které by je na místě Božím ujistilo, že se jim odpouštějí hříchové, slovo Boží z úst lidských. . A jest mnoho duší, které bojují proti svým náklonostem — a konec? — Porážka na porážku. Kdo pase tyto ovečky? Hledají pastýře, ale svému pastoru se se svou bídou nespějí. . . Kam má poslati otec dospělého syna, který se zlomenou perutí ze světa se vrací? Kde jest dům Samaritánův, který skýtá oleje a vína jeho ranám? A kam pošle matka dceru stíženou hlubokým žalem i bolem duševním, kterého ani jih ani mořský vzduch nevytlečí? O, kdyby byla někde Bethanie, kam Ježíš sestupuje nebo Siloe, kde se Spasitel táže: »Chceš býti zdrav?« — Nyní si řekněme upřímně: »Po čem touží protestanté, my bychom odhazovali?« —*žek.*

Na Slovensku je půl milionu dětí školou povinných. Bude třeba přes tři tisíce lidových škol, dosud maďarských, převzítí do slovenské správy vedle 344 škol tak zvaných slovenských. Podobně bude třeba 30 ústavů gymnasií a reálků na čistě slovenském území upravití pro Slováky. To vyžaduje 384 profesory. Viděti, že otázka školská na Slovensku není tak snadná. Zajímalivo, že na Slovensku nechtějí českých učitelů! V turčansko-svatomartinských »Národních Novinách« Michal Bázlik prohlašuje, že velký sbor učitelů by se dal vytvořit z učitelů slovenských, byť nediplovaných, ale už účinkujících, kteří na několikaměsíčních kursech dosáhli by toho, co se jim nedostává. Je i dosti takových učitelů, kteří by mohli vésti školy měšťanské a i gymnasia a reálky. Z řad farářských by se dala vybrati celá řada profesorů. Síly na Slovensku potřebné chce míti Bázlik vybrané z řad vlastních. —*š—*

Vyloučení německého jazyka ze škol v Chorvatsku. Zahřebské listy oznamují, že v nejbližší době budou vydána nařízení, jimiž se německý jazyk vylučuje ze všech škol Chorvatska a Slavonska jako jazyk vyučovací. —*š—*

Počet dětí ve třídě. V Dánsku smí býti ve třídě nejvýše 35 dětí, ve Švýcarsku 40, ve Švédsku 50, v Uhrách 60. V návrhu školského zákona pro republiku československou požaduje se na třídu 30 dětí. —*š—*

Nové blankety na školní vysvědčení. Ve školním knihoskladě vytištěny již blankety na vysvědčení a školní zprávy s novým podtiskem a to žlutohnědým. Místo rakouského říšského orla jsou na podtisku znaky Čech, Moravy a Slezska a Slovenska, jakož i slova: »Československá republika«. Vysvědčení za první pololetí a školní zprávy vydány byly vesměs již na nových blanketech. —*š—*

Socialistická pedagogická internacionála. V Mnichově vyšlo v lednu 1. číslo 1. ročníku nového časopisu »Der Föhn«, který nese podtitulek »Socialistisches Schulblatt«, vycházející dvakrát měsíčně. Obsah je »provolaání k pedagogické Internacionále« v řeči německé, francouzské, anglické, italské, španělské a slovenské, o níž je těžko rozhodnouti, má-li to býti polština či ruština či srbětina. Podepsaná je »Socialistická Unie učitelů a učitelek v Německu, Mnichov«. —*š—*

Školský program Slovenské strany lidové: 1. Jsme pro náboženské školy. 2. Jsme pro závazné vyučování náboženství v každé škole bez výjimky. 3. Dozor nad školami nechť si podrží církev ve svém a stát ve svém oboru. 4. Žádáme zakládání škol odborných: rolnických, průmyslových a kupeckých. 5. Jsme pro závazné dětské opatrovny. —*š—*

P. ministru Habermanovi k povšimnutí. V Holešově stali před soudem jako svědci dva dvanáctiletí hoši z obce, v níž je dvojtřídní škola. Řídící školy byl po celou válku vyreklamován. Když hoši měli se podepsat, prohlásili, že »to neumějí«. Čemu je učitel po šest let učil? —*š—*

LITERATURA.

Církevní dějiny pro školy střední od prof. Š. Pokoje, třetí přepracované vydání, se již tisknou a budou od budoucího školního roku u státního školního knihoskladu v Praze v dostatečném počtu na skladě. Tamže jsou v dostatečném počtu i ostatní učebnice téhož autora: Dějiny zjevení božío ve Starém i Novém zákoně pro školy střední (každé zvlášť), Věrouka (zvláštní vydání pro gymnasia a pro reálky), Mravouka (zvláštní vydání pro gymnasia a pro reálky) a Chrestomatie biblická. Také jsou na skladě Církevní dějiny pro školy měšťanské.

„Vychovatel“ vychází i. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 14 kor., půlletně 7.—K.
Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 15 korun, do ostatních zemí 18 korun.
Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepečetí a nefrankují.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlavn. list zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Eman. Žákoví, profes. na Smíchově, Ferdinandovo nábř. 8.
Pro učitelskou přílohu přijímá rukopisy T. J. Jiroušek, ředitel družstva Vlast.
pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy red. Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 902.

Teorie a praxe. — Škola Tolstého a škola naše. — Na okraj velké doby. — Směs.

Teorie a praxe.

Poselství presidentovo k Národnímu shromáždění bylo zodpověděno. O příštím poměru církvi a státu v něm prohlášeno: *„V zemi, jež byla jevištěm velikých bojů a stala se domovem náboženských tradic, budeme řešiti náboženské otázky vzájemného poměru mezi státem a církvemi způsobem, jenž dle spravedlnosti přičkne každému, což jeho jest.“*

Rozumíme-li dobře těmto slovům, chce odpověď říci, že v státě československém je obyvatelstvo již od dávných dob nábožensky cítící, uvědomělé, a vláda nebude nikdy otázek náboženských tak se dotýkati, aby vyvolala nespokojenost a nové boje. Že vláda chce náboženský život respektovati a nechce dotýkati se práv, která církvím náležejí. Toto prohlášení, jak je napsáno, uspokojuje všechny věřící. Pěkně se čte i poslouchá.

A jak vyhlíží skutečnost? Ministr vyučování zrušuje dřívější prázdniny k vykonávání náboženských povinností dřívější vládou poskytnuté, a tak účast žáků na nich jistě valně stěžuje, ne-li znemožňuje. Učitelé zcela klidně žáky od přijímání svátostí zrazují. Zahájili propagandu nevěrectví, rozpráhli své ruce na školní kříže, a kdyby nebylo rázného zakročení rodičů, hlavně matek, byli by již své nevěrecké obrazoborství dokonali.

Je tu nějaká stopa po spravedlnosti, po ohledu k náboženským tradicím? Co si pomyslí kulturní svět, na př. Belgie, Amerika a všechny státy, kde církev má plnou svobodu, až se doví o tomto kulturním bolševismu, namířeném proti křesťanskému náboženství? Nebude toto jednání považováno za přímý paskvil hesla svobody, rovnosti a bratrství?

Naším úkolem bude nemlčeti, brániti se a celému světu otevřeně říci, jak se u nás ve školách kulturně pracuje ve smyslu svobody. Jak respektuje se náboženské vyznání valně většiny obyvatelstva. Co u nás se děje, není svoboda, ale brutální násilí, jež chce náboženství jako základní prvek kultury v národě vyhladiti.

Hrubá, násilnická nevěra ruší náboženské tradice, kterých ani nejliberálnější vlády, majíce aspoň trochu politické a taktické prozíravosti, nikdy se nedotýkaly.

Nám nejde tu již o klid a ochranu církve. Ty nebudou údělem nejbližších dob. Ale jsme přesvědčeni, že všechna kultura a mravnost národa je ohrožena; že vlast je v nebezpečí, poněvadž odkřesťanění našeho národa bude znamenati jeho smrt. Bez náboženské kultury žádný národ ještě se neudržel a neudrží. »Všeobecné náboženství«, o němž fantastičtí snílkové mluví, není, a jenom náboženská vyznání, tak jak dlouhými věky se vyhranila, mohou trvale uchovati lid před úpadkem a zkázou.

Škola Tolstého a škola naše.

Píše ALOIS STAN. NOVÁK.

(Pokračování.)

Každý pokrok paedagogické filosofie záleží v tom, aby škola byla volnou v tom směru, aby mladší generace byla učena tomu, co jí bude užitečno a nikoli tomu, co za užitečné považuje generace starší. Tato jediná myšlenka táhne se celou historií paedagogiky, ačkoli sama v sobě je spornou, neboť každý chce ustanoviti zákony dle své theorie a tím už utiskuje svobodu.

»*Paedagogická zkušenost ještě méně nás může ubezpečiti o oprávněnosti, paedagogického násilí.* Mimo to zkušenost jest žalostnou. Škola děti zhlučuje, kazí jejich rozumové schopnosti, oderve dítě od rodiny v nejdrahocenější době jeho vývoje, zbavuje je bezstarostné svobody a přetvořuje je v unavené, skrčené stvoření s výrazem únavy, strachu a smutku, opakující jenom ústy slova cí i v cizím jazyku —; kromě všeho toho zkušenost školního vyučování v podstatě neposkytuje nic jiného, poněvadž děje se za podmínek nesvobodných, ničících samotnou možnost pokusu.

»Škola jak by se zdálo,« praví Tolstoj, »měla by býti nejen nástrojem vzdělání, nýbrž i ustavičným pokusem s mladým pokolením, pokusem, jenž poskytuje stále vývody. Teprve tehdy až stane se pokus základem školy, teprve tehdy až bude každá škola téměř laboratoří paedagogickou, teprve tehdy bude ve školství pokrok a pokus bude moci větě paedagogické dáti pevný základ. —

Neméně vratké jsou základy historické. Pokrok života, techniky a vědy uskutečňuje se dříve, než prospěch školy, a proto škola zůstává vždy více a více za obecným životem a tím je stále horší a horší.

Tolstoj byl dále toho přesvědčení, že hlavní částí vzdělání národa nena-bude se ve škole, nýbrž v životě a že pouliční vzdělání vítězí nad vzděláním školním. Tolstojův zákon paedagogický tvrdí, že má-li vychovatel zvědět, co je dobré a co špatné, musí vychovanci nechat na vůli, aby mohl svobodně projevit svou nespokojenost a zamítnouti způsob vzdělání, jenž ho neuspokojuje. To jsou asi hlavní zásady Tolstého, taký jeho názor na lid, vzdělání, školství v němž požaduje zásadní svoji volnou školu.

Co souditi dlužno o těchto názorech? *Názor Rousseauův i Tolstojův na lid odporuje základním principům křesťanské etiky*, neboť poráá dědičný hřích a jeho následky v přirozenosti lidské, a následkem toho i nutnost výchovy o potřebě vykoupení. Už podruhé opakují proti mínění Tolstého, že zlo a zkáza nepřichází jenom a výhradně v přirozenost lidskou výchovou a vzděláním, nýbrž že sémě její tkví v lidské přirozenosti jako následek dědičného hřichu. Ovšem

nelze upříti, že na zkaženosti mravů má vzdělání velký podíl. Důkaz toho je patrný za dnešních dnů, kdy zvrácená výchova — a právě ve volných zásadách Tolstého — je příčinou hrozně a právem obávané zpuštění naší mládeže.

Tolstoj chce dále dokázat, že *každý člověk hledí se vzdělati sám dobrovolně*, beze všeho zevnějšího nátlaku; a proto že veškeré násilí ve výchově je nepřipustné. Snad myslil Tolstoj na školské systémy některých říjí, kde skutečně byla volná výchova potlačována předpisováním čítanek a dějepisů. Myslí-li však nátlakem a násilím povinnou návštěvu školní v dětských letech, nejednal správně. Vždyť i kdyby v člověku sebe více se jevila touha po dobrovolném vzdělání, kdyby nebyl v mládí, kdy ještě nevidí a nechápe cíle svého přirozeného a nadpřirozeného, nuceně veden do školy, přece by zůstal v devadesátidevítí procentech analfabetou. Na dítě nemůžeme jíti s důvody rozumu, dítěti se řekne krátce: »Ty musíš!«

Kdyby povinnost školní začínala 16. rokem a ne 6., snad by byl v jistém slova smyslu přijatelným návrh Tolstého: výchova a vzdělání beze všeho násilí.

Tolstoj požaduje, aby škola byla osvobozena od pouta historického. Co asi rozumí historickým poutem školy? »Mladší generace má býti vyučována tomu, co jí bude užitečno a nikoli tomu, co za užitečné považuje generace starší,« chce Tolstoj, ač sám uznává, že myšlenka tato je spornou, neboť každý chce ustanoviti zákony dle své teorie a tím už utiskuje svobodu a volnost.

Ano, *myšlenka historického pouta školy je spornou, neboť žádný učitel nemůže vědět, co bude jednou žákům na prospěch*, ježto se názory člověka tak často mění jako i metody vyučovací, které všechny mohou plynouti jen ze zkušenosti, t. j. minulosti. Podle Tolstoje spočívala by volná jeho metoda v pouhém dohadu pravděpodobnosti, co bude jednou žákou prospívati. Než nikde nedošlo by k toliko zklamání jako právě v tomto směru, na tomto poli. Kde by byla objektivnost, kde by byla jednota, kdyby každý za vhodnější a prospěšnější považoval něco jiného?

V tomto ohledu je na tom zase nejlépe škola konfesíonální, naše škola Kristova, škola katolická. Kristovy zásady věroučné a etické, jak je podává naše škola katolická, hodí se pro všechny lidi, pro všechny časy, zaručují prospěch pro mladší i starší generaci a proto bez bázně může jim a podle nich vyučovati každý paedagog. A to proto, *poněvadž stojí mimo čas*; neboť věčný Bůh je jejich původcem. Nejen pro každého člověka a každý čas hodí se evangelium Kristovo vychovávající rozum i vůli, nýbrž i pro každé poměry, což jest nejlepší známkou božství a důkazem nejlepšího a nejosvědčenějšího paedagogického principu.

Tolstoj míní, že škola, s jakou se potkal na cestách své zkušenosti, zhluhuje děti, kazí je, běře jim svobodu, běře je rodině v době nejdrahocennějšího vývoje. Nesmíme podepsati tato slova, nechceme-li prohlásiti veškeré školství naše za barbarství.

Jakmile dítě začne užívati rozumu, jakmile začne rozeznávati dobré i zlé, patří beze sporu do školy, která nikterak nekazí jeho schopnosti, učí-li je správně myslet a dobře jednat. Škola neběře dítě rodině, nýbrž ponechává je cele rodičům doplňujíc jenom výchovnou práci rodičů, na kterou oni nemají sil, po případě ani času.

(Pokračování.)

Na okraj velké doby.

III.

Škola měšťanská, věstník Zemské ústřední jednoty učitelstva měšťanských škol českých v král. Českém, píše v čís. 3. ze dne 7. března 1919 na str. 96:

»*Vychovatelé*« (čís. 1.—5.), orgánu Jednoty českého katol. učitelstva v království (!) Českém. Na jesuitské lhaní, na hanobení národního učitelstva a na útoky proti volné laické škole odpovídáme vám jednou pro vždy. Ve své »povýšenosti«, velebnosti nedovedete si asi ještě uvědomiti, že v národě Husově a Komenského vaše vláda minula. Právě zrcadlo vám ukázal již r. 1907 náš president a nebudeme ho novými doklady rozmnožovati. Všichni poctiví lidé vědí, jakými zbraněmi jste bojovali proti učitelům pokrokovým a církvi nepohodlným. Nezachráníte svého panství, třeba jste nyní uváděly názory Drtinovy o náboženství a výchově. Nejedná se vám přece o pravé náboženství, nýbrž o církevníkou nadvládu ve škole. Nikdo náboženství dětem a lidu nebere. (Vzítí se může někomu na př. kabát.) Ztroskotaly trůny a rozplývají se konfese. Vyzývání téhož boha s obou stran stalo se příliš častým a všedním, tak že otfášlo i těmi, kdo dosud patřili mezi věřící. Jméno boží bylo bráno za čtyři krvavá léta tak často nadarmo, že každý myslící člověk — i dítě — poznal, že pravé náboženství tkví v něčem zcela jiném, než jak jste je vykládali, zkoušeli a známkovali. Na dvě strany jste pracovali vy až do 28. října, nikoliv pokrokové učitelstvo. Kdo ze štvavých katechetů byl *p. v.*, kdo byl na vojně? Za své zaopatření jste nesloužili Rakousku? Divíme se, ctní charakterové, když jste proti demokratické republice a jejímu školství, že od ní berete služné a přídavky. (Ostatně prohlašujete, že se užíváte, až budete ze školy vypuzeni.) O pokrokové republikánské učitelstvo a inspektory se nestarejte! Pořádek a očistu ve vlastních řadách provedeme si sami, bez vás a proti vám. Vždyť je známo, že největší černožlutáci byli ve vašich řadách, klerikální učitelé a katecheti, sdružení ve velebné, dosud královské Jednotě.«

Tak odpovídá »Škola měšťanská« »Vychovatelé«. My neodpovídáme na urážky a snižování povýšených pánů učitelů škol měšťanských, sdružených v povznešené, dosud královské Jednotě učitelstva měšťanských škol českých. Zkušenost učí, že vašeň zaslepuje. A zvláště zášť protináboženská činí člověka hluchým i slepým a *pánové nevidí ani titulní list svého časopisu*. Co chce někdo jinému vytýkati, nesmí dělati sám! *Poslední tři měsíce osvětlily náboženské smýšlení valné většiny učitelstva a vše, co s ním souvisí, přímo bengálským světlem, a učitelstvo ukázalo v těch dobách tvář svou a své smýšlení až příliš zřejmě*. Štvání protináboženské, vyloučení náboženství ze škol, odstranění pozdravů a křížů, to jest ta jejich pokroková a republikánská činnost ve škole, o které se domnívají, že jest ku prospěchu republice: Zapomínají, možná že ani nevěděli, že již *Plato* píše ve své »*Republice*« 1. VII.: »*Republika šťastná je obyčejně jen ta, jejíž úředníci jsou vyučeni ve známosti pravého Boha, pravého dobra, poněvadž nevědomost o pravém Bohu a pravém dobru je v každé obci pramenem a původem nesčetných neštěstí veřejných i soukromých*.« Těchto neštěstí chtějí *katecheti* uvarovati republiku i jednotlivce a *nejsou proti republice, ale pro republiku; proti ní jsou ti, kteří známost pravého Boha chtějí pollacítii, ti, kteří chtějí podrývatii náboženské city v duších maličkých*. Mnozí ohánějí se dnes *Komenským* a *Husem*, ale neporozuměli ani prvínmu, tím méně druhému.

Učitelstvo r. 1905 nákladem Dědictví Komenského vydalo, ale nepochopilo krásnou knihu J. A. Komenského: »*Didaktiku velikou*«, kde ve XXIV. kapitole

vykládá veliký Komenský, že s výchovou mravní souvisí výchova náboženská a ukazuje potřebu pěstování zbožnosti ve školách. Náboženství nesmí být pouze na rtech a ve slovech, nýbrž již mládež má mít víru živou. »Neboť hned od začátku vzdělávání je třeba vzdělávati praktické a ne theoretické křestany, chceme-li mítí vůbec pravé křestany.« Dovedou to pochopiti ti, kteří náboženství ze škol vyhazují? Národ náš bude jen tehdy národem Husa a Komenského, bude-li národem praktických křestanů: »Víře, lásce a naději bude vyučováno přiměřeně pro praxi, budou-li děti a to všecky vyučovány věřiti pevně všemu, co Bůh zjevuje, konati vše, co poroučí, a doufati ve všecko, co slibuje.« (Komenský: V. Did. C. XXIV. 23. 1. c. str. 278.)

To chtějí katecheti a proti tomu brojí dnes učitelové, kteří ve své povýšenosti nedovedou si ještě uvědomiti, čemu učil jejich arcibiskup! Katecheti učili víře v Boha, víře praktické, která prospívá národu i republice, nebyli jako učitelové, kteří stavěli se zbožnými, aby z toho měli isk a užitek, nebyli jako mnohý pokrokový učitel, který pořádal veřejné oslavné zpěvy a přednášky na Habsburky a při tom po straně mládež »vedl k nenávisti proti všemu rakouskému«, jak dosvědčuje sám pan ministr Haberman. Že byli katecheti p. v., a že byli na vojně, vědí dobře učitelové, vždyt mnoho jich bylo a ještě více si přálo býti v nejbližší blízkosti vojenského kněžstva.

Co se učitelů pomocí kněžstva dostalo z vojny! Co učitelů bylo a se nabízelo vojenským kněžím za sluhy! Co tu bylo ujišťování, slibů a zapřísahání! Bylo by zajímavé sebrati a vytisknouti ty dopisy a žádosti oněch charakterů. Jak krásné by to bylo zrcadlo! Katecheti ovšem nebyli tak pokrokovými, jako učitelé, aby po provedeném převratu, když nahromadili si jmění z válečných agitací, musili odstoupiti z veřejného života, jako známí předáci (M—R—S) královské jednoty učitelstva měšťanských škol. Katecheti za války mládež učili, Rakousku sloužili jen potud, pokud jim to úřady poroučeli a ředitelové k tomu donucovali! Nebylo však za války oddanějších sinů Rakouska nad učitele. Ať škola trpěla jak chtěla, ať děti pustly a třeba za čtyři roky ani psát, číst a počítat se nenaučily, páni učitelové horlivě agitovali pro válečné půjčky, z nichž měli provise, chodili po polích, co kdo má zaseto, sbírali po lesích s dětmi koření pro erár, šli místo vyučování papírově vločky do bot, jen aby to Rakousko dlouho vydrželo. A kdyby se otevřely archivy školní a vytáhly protokoly o konferencích, tu by celý český národ užasl, jakými černožlutáky byli dnešní republikánští páni učitelé, a jak ve svých poklonách a projevech úcty a loyality se před pány c. k. hejtmany přímo plazili.

Přišla svoboda a učitelové ukázali změněnou tvář. Co sami dělali, rádi by na krk hodili kněžstvu, a když se to nedaří, snižují kněžstvo, překrucují, urážejí a nadávají mstíce se tak na něm. Slavný Polák Mickiewicz ve svých »Dziadeck«, napsal: »Jenom nehlubší sprostota dovede se mstiti urážkami!«

SMĚS.

Odluka církve od státu. Není sporu, že se myšlenka tato skutečně. Mnozí však na ni tlačí vši silou, aby již tu byla. Nebude proti tomu ani klerus, ani Řím. A na rozloučenou stůjtež zde slova učence, prof. university tybínské, *Dr. Sägmüllera*, která si nedají horlitelé odluky za rámeček, za to církev může se jimi honositi. Právi: »Všecka kultura i civilisace, tak jak se vyvinula od vstoupení křesťanství na svět, jest společným výtvorem církve i státu. Proto jest odtržení církve od státu přetržením vši historické souvislosti, což jest vždycky škodlivo, jakožto přetržení vši minulosti, jež působí spoustu zřícenin. Proto ani odloučení v Severní Americe nelze uváděti za příklad, poněvadž tam nikdy nebylo žádného spojení mezi církví a státem a odloučení tudíž nemělo ničivých následků. A z tétož dějinného důvodu jest odtržení také mrzkým nevděkem oproti katolické církvi, neboť ta jediná si získala jako matka nesčíslných zásluh o stát i státy během tisíciletí, ale při odtržení propouští se bez jakéhokoliv vděku či odměny, tak jako leckteré vyznání odevčira. Ba, s velikou škodou odchází tu církev.«

—žek.

Církev v maďarské republice. Stanovisko maďarské republiky k církvi vložil ministr vyučování, socialista Kunfi na schůzi v Jageru. Církevně politické otázky budou řešeny konstituantou. Otázku patronátního práva a maďarské nunciatury vyřídí hlava státu. Diplomatickou cestou docílí se spojení s hlavou katolické církve. Vedoucí myšlenkou má býti *volné náboženství ve volném státě*. Ale při tom nesmí násoženství zaujímati podřízené postavení. *Vyučování náboženství na školách musí býti i na dále zachováno, poněvadž náboženská morálka je silným sloupem států.* —š—

Jaké čtení dávají pokrokoví vychovatelé dětem do ruku. Nákladem Fr. Topiče vychází dětský časopis »Mladý republikán«, který učitelstvo horlivě rozšiřuje. V jakém duchu se tam píše, ukazuje následující vyňatek: »Dva zobáky rakouského orla. Jeden se jmenuje Videň a ten jsme šťastně urazili. Druhý se jmenuje Řím, a ten nás dosud rve a celou naši republiku by rozsrápal. Rozumní kněží žádají znárodnění církve, zrušují bezžehnání. . . . To má býti četba pro mládež? Tu třeba býti na stráži

poctivým vychovatelům mládeže, rodičové měli by býti upozorněni, co se dává do rukou jejich dětem. —š—

Odbor středoškolských katechetů konal členské schůze 12. března a 2. dubna v Křesťanské akademii. Jednáno o dobrovolné účasti studentstva při úkonech bohoslužebných a o nařízení ministerstva, jímž se zakazuje všeliký nátlak na žáky i rodiče ohledně návštěvy bohoslužeb. Všeliké kroky zástupců církve katolické v té věci byly u ministerstva, z něhož vane duch protináboženský, marny. Naopak výslovně bylo nařízením z 12. března zrušeno úřední prázdno žactvo k přijetí sv. svátostí a k duchovním cvičením, ač v zem. šk. radě byla nálada pro to přízniva. O trojí možnosti bylo rokováno. Žáci mohou jíti k sv. zpovědi v sobotu a v neděli k svatému přijímání ve své kapli, nebo poslání do některého kostela, kde je katecheta s pozvanými zpovědníky bude očekávati, nebo co zvláště ve větších městech jest proveditelné, by sbor profesorský se usnesl dáti prázdno na 2—3 hodiny vyučovací pro ty žáky, kteří se přihlásili k sv. přijímání, by mohli se vrátiti domů a se nasnídati. Ostatní studenti by měli vyučování, do něhož by se vrátili na pozdější hodiny ti, kteří byli u stolu Páně.

Nařízení obmezující svobodu náboženské výchovy a prováděné tak bezohledně bez dotazu a vůle rodičů má jednu světlou stránku: Studenti katolictví jsou tím nuceni vyznati veřejně svou víru a někde i trpěti příkoří i posměch od zlých druhů, ale tím se jen posílí jejich náboženské vědomí. Ovšem mnozí slabší povahou a podléhající vlivům cizím častokrát se dají strhnutí k tomu, že ze studu a bázně před druhými vyhybají se společným bohoslužbám a přijetí sv. svátostí. Ještě horší stav náboženské výchovy tam, kde žactvo trpí ve svých citech náboženských od některých členů sborů profesorských zlehčujících úkony bohoslužebné. Než Bohu dík jsou na ústavech mnozí vážní členové sborů profesorských, kteří mají porozumění pro náboženské city žactva, nebo alespoň katechetovi jeho tak těžké postavení neztěžují. Katecheta většinou osamocen v náboženské výchově a při lehkomyšlnosti žactva neklesá do beznadějně malomyšlnosti, nýbrž pamětliv slov Gamalielových tím vroucněji o pomoc vyšší a sílu prosí před svatostánkem. Na mnohých ústavech studenti z protináboženského štvání a nových podvratných zásad vyztřízlivěli nebo aspoň se stav ná-

boženské výchovy, návštěvy bohoslužeb lepší. Tím více chuti a síly k práci čerpá pak katecheta z pozvolných úspěchů.

2.) Ohledně započítání let před zkouškou z duch. správy podány příslušné návrhy členům státní zřízenecského výboru se žádostí by uvědomili odbor, až bude se o celé úpravě otázky této jednati, by všim úsilím u členů Nár. shromáždění pracoval na splnění spravedlivých našich požadavků. Rovněž při event. řešení návrhu prof. Dr. Krejčího o vyloučení náboženství ze škol odevzdány zatím naše nároky klubu Českosl. strany lidové, jak to učinil také katecheta ob. a měst. škol. O kooptování zástupců našich při poradním sboru u ministerstva vyučování rozhodlo ministerstvo, že právo to má sám poradní sbor, jenž může přijmouti zástupce katechetů měst. a středních škol jako členy s právem poradním a ne, jak minil referent u ministerstva Zahradník, s právem hlasovacím.

3) Drahotní přídavek II. tř. přiznán některým kolegům, kteří žijí s nejbližšími příbuznými nemajetnými (s příjmy nejvýš do 500 K) až do konce června t. r. Dlužno se o to důrazně hlásiti. Jednáno o datum a-probace; žádost, by byla uznána způsobilost na základě absolutoria nebo vysvěcení, nebyla pro praeterito nejd. konsistoři příznivě vyřízena, by se úřadům nezdálo, že se libovolně datum mění, ale pro futuro odporoučí se, by kandidáti co nejdříve v 1—2 roce po vysvěcení zkoušce se podrobili, k tomu navrhuji se katechetské kursy, které by byly zřízeny při fakultě. Zbývá nyní možnost vy-mocí započítání let před aprobací jako se to děje při koleziích světských. O sv. břimování navrženo, by žáci přijali je v sobotu před svátky svatodušními, kdy jest stejně prázdná a nebo některou neděli po tom. Ostatně v mimořádném případě sbor profesorský by mohl dispensovati studenty jdoucí k sv. břimování na ten den od návštěvy školy při jinak pravidelném vyučování. Nejd. ordinariát bude požádán, by stanovil dle toho dny pro svaté břimování studenstva. *Dr. Hanuš.*

Dny prázdná na školách. Věstník ministerstva školství a národní osvěty (roč I., č. 2.) přináší pod č. 9046 nařízení o dnech prázdná na školách obecných, měšťanských, středních a odborných: »Zrušuji vynesení c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 16. března 1916, čís. 6861 a jím nařízené prázdné dny školní 4. listopad, 27. duben a 9. květen. Naproti tomu budou napříště

všeobecnými svátky školními a dny feriálními: »den svobody« (28. října) a *den 1. máje*. V *den Komenského* (28. března) a v *den Husův* (6. července) konejte se prvé 2 hodiny vyučovací vhodné slavnosti školní, věnované památce těchto velkých mužů a jejich dějinnému významu. Ostatní dosud zavedené prázdniny mezi rokem školním (vánoční, velikonoční, svatodušní, pololetní atd.) zůstávají v platnosti podle dosavadních předpisů. Školní úřady a správy škol bdětež nad tím, aby pravidelné vyučování nebylo z jakýchkoliv důvodů zavedením jiných prázdných dnů dále zkracováno. *Cvičení náboženská a náboženské výkony, pokud nepřipadají na neděli neb zasvěcené svátky a dny feriální, necht se konají s mládeží školní ve smyslu zdejšího vynesení z 25. list. 1918 č. 244 bez zkrácení času k vyučování ustanoveného*. Vynesení c. k. ministerstva kultu a vyučování z 8. listopadu 1880, č. 15.905 se zrušuje, rovněž i *prvý odstavec § 10. definít. řádu škol a vyuč.* pro školy obecné a měšťanské.« Haberman v. r.

Dny feriální stanoveny byly § 10. a § 56. řádu škol. a vyučovacího a prováděcími nařízením k těmto §§. Co stanoveno v prováděcím nařízení k § 56 sub. 1. o slavnostních dnech jmenin a narozenin císařských, padlo samo sebou prohlášením nového státu. Místo nich jsou nyní: den svobody a 1. máje a částečně i den narozenin presidenta 7. března, kdy konána slavnost školní, jako novým nařízením bude se konati v den Komenského a Husův. Zůstávají uvedené prázdniny o hlavních svátcích, dva školní dny po rozdání vysvědčení na konci I. pololetí na školách měšťanských (§ 171. ř. š. a vyuč.) a při celodenním vyučování v každém týdnu dvakrát odpoledne, nebo jeden celý den (§ 59, čl. 2. ř. šk. a v.) a den dušiček (§ 56. prov. nař. sub. 5.). Náboženská cvičení a náboženské výkony s mládeží školní mají se konati *bez zkrácení času k vyučování ustanoveného a zrušují se dva půldny prázdná pro zpověď a sv. přijímání*, povolené vynesením zrušeného ministerstského nařízení, které znělo: »Aby se předešlo nesnázi, které se při přesném provádění odstavce 4., nařízení z 21. dne m. prosince 1875, čís. 19. 109 č. 2. na školách středních dle dosavadních zkušeností ve valné míře naskytují, jakož, aby se ve všech směrech volně a důstojně konání fečených cvičení náboženských možným stalo, svolují,

k účelu přijetí svatých svátostí pokání a Svátosti Oltářní, pro katolické žáky a žákyně na školách středních, ústavech ku vzdělání učitelů a učitelek, školách obecných a měšťanských zařízením ku věci té se vztahujícími předepsaného, ředitel ústavu, pokud se týče správce školy, srozuměv se s učiteli náboženství, přiměřeně poměrům místním buď jeden celý den anebo jedno odpůlne s nejbližší příštím dopůlnem dal prázdno.« Vynesení to vztahuje se k nařízením: pro školy střední z 5. dubna 1870 č. 2016, pro ústavy učitelů k § 53 (§ 56.) organ. statutu z 31. července 1886 a pro školy obec. a měšť. k § 50 řádu šk. a vyuč. z 20. srpna 1870 č. 7648. Protože pak toto vynesení ministerstva je zrušeno, odpadají i všechna nařízení zemských školních rad o dnu prázdna v den přijímání sv. svátostí na př. zemské školní rady české ze dne 14. dub. 1897 č. 12607 (i když část dětí sv. svátostí přijímá), a zemské školní rady moravské ze dne 6. prosince 1880 č. 9716 a ze dne 19. prosince 1881 č. 8858 (třikrát do roka). Tím má býti *přijímání sv. svátostí mládeži školní ne jen znesnadněno, ale úplně znemožněno.*

Zrušený první odstavec § 10. definitiv. řádu školního a vyučovacího zní: »Okresní úřad školní má při oznámení (nábož. cvičení) ustanoviti, pokud školní ditky, které jsou povinny účastniti se v *náboženských zkouškách a v náboženských cvičeních, mají býti osvobozeny od vyučování v dotýčných dnech* a zдали ostatní ditky mají býti vyučovány.« Zrušením tohoto odstavce řádu školního *odnímá se okresní školní radě nejen právo dávali prázdno ve dny náboženských úkonů* (sv. zpovědi, sv. přijímání a sv. břimování a pod.), ale i *ve dny průvodů prosebných* (výnos zem. šk. rady ze dne 27. dubna 1907 čís. 20599 a 22. května 1907 č. 23.737), dání volno *pro zkoušky náboženské* (visitace). — Tak se pomalu nejen náboženská cvičení, ale i veskerá náboženská výchova ze škol vystrkuje a zavádí škola laická. Na požadavke Komenského, že škola má vychovávat praktické křestany (Velká didaktika kap. XXIV.) úplně se zapomíná. —š—

Repetenti — postrachem třídy. Není ještě všude náležitě ujasněno, že mladí lidé, kteří pro duševní poruchy nesmějí býti držáni v ústavech pro choromyslné, jevíli pravdě podobně známky duševní anomalie již v době, kdy chodili do školy. V každé skoro třídě jsou repetenti příčinou a vznikem nekázně.

Jsouce věkem i tělem vyspělejší žáků normálních, působí zlým vlivem na tyto, ba mnohdy vedou si násilně nejen proti spolužákům, ale i proti učitelům. Jsou to většinou žáci duševně choří, kteří následkem toho nestačí požadavkům školy normální, a proto rok co rok jednu třídu opakují. Školní úřady přirozeně nevidí je rády ve škole a hledí se jich co nejdříve zbaviti. Tím ovšem není zlu odpomozeno, neboť tímto prostředkem nepřispívá se k jich polepšení. Jako domnělí choromyslní se zavírají v ústavech, mají i tito mladiství, duchem choří býti učiněni neškodnými ve zvláštních ústavech, kde by byli i léčeni i vyučováni. A tuto ideu pěstovati a v příslušných vlivných kruzích šířiti, má býti úlohou cíle vědomého školního lékaře. (Čas. čes. lékařů.) —žek.

V německém parlamentu pro nábožensko-mravní výchovu ve škole vyslovili se řečníci všech stran, až na socialisty. Při debatě o poměru státu k církvi prohlásil jménem centra Mausbach, že občanské blaho je možné jen ve státěch, kde je mír mezi církvemi za úplné jejich svobody. Weiss, demokrat, prohlásil, že mládež nelze vychovávat bez náboženských poznatků a zážitků. Německý nacional Koeltzsch prohlásil, že náboženství je národu pokladem nejdražším, na který nesmí býti sáhnuto. Člen německé strany lidové Runkel žádal, aby vyučování náboženství dáno bylo na školách místo rrvní. Nejen učitelé, nýbrž i děti musí býti dána svoboda svědomí. —š—

»Vzdělání má vyplňovatí dobu celého lidského života, nesmí se omezovati na dobu školního vzdělání. I po skončení výchovy školské musíme národ vychovávat v citění sociálním, humanitním, v užitečných vědomostech, v citění mravním i uměleckém. Snahám lidovýchovným v nejširším slova smyslu bude věnována největší péče; tak mluvil státní tajem. **Dr. Fr. Drtina** na sjezdu strany státoprávní, nyní československé národní demokracie. My katolíci máme již takovou instituci, která stará se a vychovává mládež i po skončení výchovy školské, jest to *Sdružení katolické mládeže*, které vydává svůj vlastní měsíčník pro vzdělání, zábavu a poučení: *Dorost* (Praha-II., Spálená ul. 15. ročně 3 K 50). Časopis rozšířen po všech krajích naší vlasti a plní zdárně úkol, který vytyčuje Dr. Drtina. Upozorňujeme na Sdružení i Dorost katechety všech škol, aby mládež školu opouštějící na ně upozornili a jim je co nejvteleji doporučili. —š—

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlav list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež

Eman. Žákoví, profes. na Smíchově, Ferdinandovo nábř. 8.

Pro učitelskou přílohu přijímá rukopisy

T. J. Jiroušek, ředitel družstva Vlast.

pro Věstník Katechetiky přijímá rukopisy red.

Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 902.

„Vychovatel“ vychází i. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 14 kor., půlletně 7.—K.

Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 15 korun, do ostatních zemí 10 korun.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrankují.

Vyvolání duchové. — Škola Tolstého a škola naše. — Svobodná škola náboženská. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Vyvolání duchové.

Goethe ve své baladě: »*Učeň konzelníkův*«, velmi plasticky líčí, kterak mladý sluha starého čaroděje vyvolal zlé duchy, a když tito natropili mnoho škod a učeň chtěl je zakřiknouti, nedovedl jich zaklítí. Byl pin rozpaků a bezradnosti a kajícímně žaloval vracejícím se mistru: »Duchů, jež jsem vyvolal, nemohu se zbýti.«

Ta slova bezděky napadají, když vzpomene výnosů ministra vyučování a osvěty, jimiž dal mládeži svobodu v účasti na náboženských cvičeních, a nyní vidí onu rostoucí nekázeň ve škole — jak mezi mládeží, tak i mezi učitelstvem. Pan ministr by si na ni trpce stěžoval, kdyby měl více sebekritiky. Zatím však svádí vše na mládež a na učitele, že prý jeho myšlenek a výnosů nedobře pochopili.

Myslíme, že všichni, kteří pana ministra vidí a slyší, chápou velmi dobře; ale spíše p. ministr nechápe, že *uvolněním kázně a pořádku v jednom směru uvolnil kázeň všechnu.* —

V úředních, vládních »*Pražských novinách*« ze dne 25. dubna ocitl se článek »*Úpadek pořádku a kázně na středních školách*«, který je velmi jasným dokumentem toho, že p. ministr svými výnosy nepřišel ještě v připravenou půdu. Výnosy jeho vyvolaly nekázeň a nepořádek. Mluví ovšem jenom o středních školách; ale že i zjevy podobné na národních školách nejsou řídkou výjimkou, potvrdí každý svědek dnešních poměrů. —

Pan ministr dal svobodu těm, kdo pro ni duševně nedozráli. *Ale ministr vyučování by měl a mohl přece vědět, jak mládež výnosy jeho pochopí a jaký budou mít vliv na celkový stav školy.* Mluví »o výbuchu uvolněné energie mládí«, — jak krásně to řečeno! Ale vysvětlovati ji všechnu politickým převratem 28. října, není zcela správné. Daleko více rozpoutaly utajenou energii mládí, či vědecky řečeno proměnily potenciální energii mládí v kinetickou energii jeho proslulé výnosy o svobodě mládeže, kterou sám ještě hýčkal, přijímaje blahovolně deputace školáků a slibuje všemožně vyhověti jich přáním, místo aby poslal je domů a prohlásil, že chce mluvit pouze s jich rodiči.

Pan ministr dával učitelům, na něž žáci přednesli mu své stížnosti, dovolené dříve, než vše náležitě bylo vyšetřeno. Na školách stávkovali žáci; stávkovali i učitelé. Prvé stávky chce p. ministr zažehnat tím, že vyzývá sbory k zakročení se vší přísností; druhé stihá důtkou, prohlašuje: »Jestliže učitelé, kteří před několika týdny slíbili republice neochvějnou věrnost, se tak zapomenou, že se dají strhnouti ke stávce, aby zjednali důraz svým hmotným požadavkům, je třeba odsouditi toto jednání co nejostřeji.« —

Pan ministr je optimistou. Připisuje neblahé zjevy, nad kterými žasne, pouhému zapomenutí na slib před několika týdny učiněný. A doufá, že se už více zapomínat nebude. Šťastný snilek! Göthe rozhodně znal lépe lidi a pochopil ducha doby, když napsal, že pevné charaktery shledal jenom tam, kde našel pevnou náboženskou víru.

Výnosy, které k upevnění kázně a pořádku chystá, valně nepomohou. Učeň kouzelníkův také zla neodvrátil. Musil přijíti starý mistr, který znal tajemství duchů, aby napravil pohromu, kterou lehkomyšlně vyvolal mladý a nezkušený jeho sluha.

Škola Tolstého a škola naše.

Píše ALQIS STAN. NOVÁK.

(Pokračování.)

Škola má být ustavičným pokusem, paedagogickou laboratoří. Tak Tolstoj. I u nás je škola pokusem, což dokazují dějiny vychovatelství. Neustále se odkrývají nové psychologické zdroje, jimiž možno prospěšněji působiti na rozum i vůli dítěte. Škola naše je v ustavičném stadiu hledání s určitým však základem, jenž budově výchovy skýtá oporu. To dokazuje i veliké množství pomůcek, které se mění téměř více a častěji, nežli je třeba. Vždyť každý učitel pitvá téměř duši dítěte otázkami, které mu dává podle schopnosti žákovy, tak jako se stroji elektrickému síly přidává nebo ubírá, tak jako se v chemickém kelínku tvoří směsi nové a neznámé.

Že pokrok života a techniky uskutečňuje se dříve než pokrok školy, je tvrzení částečně nesprávné; neboť veškerý pokrok života a techniky vychází ze školy, kde se k němu kladou základy. K úsudku tomu přivedla snad Tolstého větší pohyblivost a zjevnost vnější pokroku v životě a technice nežli ve škole, který je přirozeně zdržován volným vývojem člověka.

Pravidlou zdála by se zásada Tolstého: *pouliční vzdělání vítězí nad vzděláním školním*, kdybychom uznali za pravdivý a dokonalý princip výchovy volnou školu Tolstého. Snad vítězí pouliční vzdělání mnohých lidí nad vzděláním školním svou volností a zajímavostí, neboť pole působnosti je širší na ulici než ve škole, ježto ulice živěji zaměstnává smysly člověka.

Ale na druhé straně nutno říci, že škola dávajíc dobrý základ pro vzdělání pouliční, již tím zvítězila, neboť vítězství výchovy pouliční je časový klam. Ulice působí na člověka, když opustil školu; a kdyby škola následovala po vzdělání uličním, jistě by zvítězila a to hlavně prostředky rozumovými a etickými.

Konečně žádá Tolstoj, aby způsob vzdělání určoval si žák svým souhlasem nebo projevem nespokojenosti, a nikoli učitel. Ani toho nelze v praxi uskuteč-

iti. Chce-li každý učitel úplně volnou školu podle svých názorů, bylo by tolik škol, kolik je učitelů; kdyby beze všeho měl učitel poslouchati žáka, chodila by výchova po hlavě místo po nohách a bylo by tolik škol, kolik by bylo žáků.

Nyní zbývá nám ještě zmíniti se o podrobnostech volné školy jasnopoljanské, která byla častěji, avšak s fiaskem napodobena i u nás. Nejznámější jest pokus *Bakulův na Malé Skále*, jenž jde v ideách Tolstého. Chtěl: »Zhutniti nepoměrně vlastní inteligenci učitelskou, umožniti rozsáhlou znalost života, psychologie lidu i dítěte. Podrobiti školu zákonům přirozeným, dáti ji v ruce lidu a nikoli byrokracii.«

»Jasnopoljanská škola byla nezávislá a proto volná t. z. středem jejím bylo dítě a ne učitel, její autoritou láska a ne umělá kázeň, základem vzdělání život a příroda a ne osnova a paragraf, mravním pojítkem původní idea křesťanství a ne katechismus uspořádaný biskupy.« Měla světlé i stinné stránky; a těchto druhých bylo daleko více, které brzy i samému Tolstému ztrpčily školní prostředí jeho volné školy. *Tolstoj učil své děti dvanácti předmětům*: čtení, psaní, krasopisu, gramatice, biblickému dějepisu, historii ruské, rýsování, kreslení, zpěvu, matematice, přírodním vědám a Božím zákonu. Úkolů ve škole Tolstojově nebylo; žák přinášel pouze svou vřímavou mysl a bezpečnost, že dnes bude ve škole právě tak veselo, jako bylo včera. Tolstoj učil dle všech metod známých i podle žádné, říkáje, že učitel má si sehnati co nejvíce metod, zvláště při učení čtení a psaní, že má veškeré překážky při učbě považovati nikoli za vady a nedostatky žaciva, nýbrž za vady a nedostatky své praxe.

Tresty tělesné Tolstoj zavrhoval a trestal jenom morálně; neznámkoval. Jeho škola byla bezplatná pro všechny; mohl ji opustiti kdo kdy chtěl, i mezi vyučováním, nevyhovovalo-li mu. Děti byly rády v jeho škole, spávaly i s učiteli a končily svou vůli vyučování pozdě večer.

S počátku lid neměl pro snahy Tolstého porozumění; zvláště nelíbila se mu demokratičnost školy a učitelé zažili i mnoho bojů se starými řády a předsudky. O speciálních metodách učení psaní, čtení, dějepisu a zpěvu se na tomto místě nezmiňuji. —

Z předešlých vět poznáváme základní rysy volné školy jasnopoljanské. — Volnou školu, ale jiného rázu, pěstoval kdysi božský náš Spasitel, Ježíš Kristus. Kázal a učil vždy a všude, posluchači šli za ním svobodně a dobrovolně, mohli kdykoli odejiti, Kristus trestal jenom morálně domluvou i hrozbou. Než jednou přece použil trestů tělesných, když důtkami vyháněl prodáváče z chrámu. Láska a nadšení Kristovo, vznešený předmět bylo kouzlem školy Kristovy, doba vyučování trvala třeba celý den.

Však jak veliký rozdíl mezi jeho školou a školou Tolstojovou! Tak veliký jako mezi dílem Božím a dílem člověka, neboť Kristus učil o nadzemském cíli člověka, Tolstoj připoutal člověka jenom k hmotě a tysickému životu. Škola Tolstého bez autority, bez kázně nemohla ovšem zdárně prospívat a proto se neudržela ani tam, kde bylo pro ni největší nadšení. Kristus vystupoval vždy autoritativně, kladl na srdce žákům poslušnost, o které ve škole Tolstého nebylo nikdy ani zmínky. —

Nyní něco o *paedagogických člancích Tolstého*, které jsou jakousi moderní metodikou, ač Tolstoj napsal sám, že zavrhuje všechny metody: »*Nejlepší metodou je žádná metoda.*«

Od učitelů vyžadoval jen přímý poměr k dítěti. Kniha, dětské besedy s prostým lidem, sblížení s přírodou, volnost ducha i těla byly základy vši výchovy a vzdělání, jak o něm snil Tolstoj. Tolstoj žákům předčítal své spisy, dříve než je vydal; jasnopoljanští žáci psali sami povídky, měli vlastní časopis. Tolstoj přál umělecké výchově ve škole, ale založené na krásě přirozené, nikoli díle umělém. Mládež k estetice má vésti hlavně krása slunce, krása lidské tváře, krása zvuků písně národní, krása laskavého skutku, krása oběti. —

I my vyžadujeme na učiteli, aby kdekoli možno, sblížíval se s lidem, aby ve výchově hrála roli »mens sana in corpore sano« —; však mimo základů přirozených požadujeme i principy nadpřirozené.

Z pokynů Tolstého k učiteli jsou nejzajímavější tyto: Aby se žák dobře učil, je nutno, aby se učil rád. To se stane, když

- 1.) to, čemu se učí, je pochopitelné a zajímavé,
- 2.) jeho duševní síly jsou docela ve výhodných podmínkách.

Aby žák bylo pochopitelné a zajímavé to, čemu ho učí, nutno vyhýbat se dvěma krajnostem:

- 1.) nemluvte žákovi o tom, čeho nemůže znáti a pochopiti,
- 2.) nemluvte mu o tom, co zná ne hůře, ale snad i lépe než učitel.

Abyste vykládali jenom to, co žák může pochopiti, vyhýbejte se všelikým definicím, poddělení, všeobecným pravidlům. Nutte žáka, aby více četl, chápal to, co čte, a aby více psal z hlavy; a opravujte ho ne proto, že to a ono je proti pravidlu, nýbrž proto, že to a ono je nepochopitelné, neúhledné, nejasné. V přírodních vědách neklasifikujte a vyhýbejte se hypotézám o rozvoji organismu vysvětlením theoretickým, ale podávejte jim pokud možno co nejvíce zpráv o životě různých zvířat a rostlin. V dějinách a zeměpisu nezastavujte se u obzorů zemí, u historických událostí a poddělení.

(Pokračování.)

~~~~~

Svobodná škola náboženská.

Čím dál tím více jeví se u nás potřeba populárního časopisu školského, jenž by poučoval rodiče o právech jejich na výchovu dětí i ve škole, hájil školu náboženskou a obíral se otázkou školskou vůbec a vychovou lidu.

Organisace sociálně demokratických učitelů počala v březnu vydávati čtrnáctidenní »Škola a rodina«, který »bude rozsévati porozumění pro školské záležitosti ve vrstvách nejširších a stane se rádcem oněch činitelů, kteří novým volebním řádem do obcí budou povoláni, aby spolurozhodovali o školství v místních školních radách a bude nabádat k dorozumnění mezi školou a rodinou.«

Podobného časopisu je třeba i nám katolíkům! Na Moravě, jak se oznamuje počne Matice Cyrilo-Methodějská počátkem května vydávati svůj *Věstník*, kde bude poukazovati na práva rodičů katolických. Věstník bude vycházeti měsíčně a bude laciný, takže bude se moci všude rozšířiti. — Začne vycházeti v květnu. Do prvního čísla připraveny články: Katolické dítě patří do katolické školy. Před zákazou naší mládeže. Dnešní povinnosti katolíka v každé obci.

Věci do opravdu časové; kdy proti katolické výchově vede se soustředěný boj v Národním shromáždění, a kdy ještě dále jdou pokrokoví učitelé a učitelky, proti jejichž přehmatům se musí katoličtí rodičové brániti.

Olomoucký »Našinec« oznamuje (čís. 90.), že chce začít vydávat samostatnou přílohu, číslo po 10 hal., »Máj«, týdenní list pro rodinu a dorost, jenž by obsahoval povídky, básně, apologetické články a politickou výchovu. Potřeba je ho na výsost. Socialisté zaplavují školu i dům svými listy a tu v zájmu našeho boje o katolickou školu je nutno, aby nové ty listy hodně rozšířily se po Moravě — ale bylo by nutno a žádoucí, aby i u nás začal vycházeti list podobného směru. —

—5—

 FEUILLETON.

O pražském katechismu z roku 1722.

(Historicko-pastorální črta. Napsal VÁCLAV OLIVA.)

(Dokončení. *)

Za úvod k celému katechismu sluší považovati první kapitulu de beatitudine hominis čili o cíli člověka, jež zní: Interrogatio: Quid maxime homo desiderat? Responso: Ut sit beatus. I. Qui sunt vere beati? R. Illi, qui possident summum bonum et quidem semper. I. Quid est illud summum bonum? R. Deus: propter eum solum facti sumus; et ad illum solum tendere debemus. I. In quo consistit beatitudo hominis? R. In cognitione, amore et possessione Dei perfecta et aeterna. . .

Na konci celého katechismu jako předávek se nalézají: »Brevius compendium fidei«, »preces matutinae«, »preces matutinae breviores«, »preces vespertinae« a »preces vespertinae breviores.«

O »brevius compendium fidei« se nařizuje: »Praelegendum in ecclesiis parochialibus omnibus dominicis in praeconio vel ante vespas vel alio tempore commodo. Pro una vice medietas capituli unius legi poterit«

Ku konci compendia se praví:

»Tím je, bratři moji, krátce shrnuto, co máte věděti a konati, abyste došli života věčného.«

Vybízíme vás, abyste důkladně se poučili o pravdách křesťanské víry a pilně abyste navštěvovali poučování o nich, jež v tomto farním kostele budou se konati, abyste vy otcové každodenně něco z nich své rodině doma přečítali z knížky, již náš nejjasnější kníže arcibiskup k vašemu prospěchu a užitku vytisknouti kázal a vás všechny k jejímu každodennímu předčítání, ježto jest to souhrn výkladů o nauce křesťanské, otcovsky vybízí.«

O ranních modlitbách se praví: »Preces matutinae, quae sequuntur, vel eorum compendium, fiant publice, ubi commode fieri poterunt, in ecclesia parochiali archidioecesis pragensis ante primam Missam parochialem diebus dominicis et festis. Patres familias moneantur, ut eas cum sua familia congregata singulis diebus recitent«, a o modlitbách večerních se dokládá: »Sequentes preces diebus singulis publice recitentur in ecclesia parochiali, diebus quidem dominicis et festis post vespas, ab iis vero diebus, quantum fieri poterit, postquam populus ex laboribus reversus est. Aliquanto tempore pulsetur campana pro convocando populo. Exhortamur patres familias ad has preces vespertinas in suis aedibus instituendas cum tota sua familia, quando in ecclesia fieri non possunt.«

Při večerních modlitbách po slovech všeobecné zpovědi: »Vyznávám Bohu vše-mohoucímu, . . . že jsem hřešil slovem a skutkem« mělo vždy následovati zpytování svědomí, neboť v nařízení se dí: »Ut bene fiat hoc examen, considerare oportet loca, ubi fuimus, personas, cum quibus conversati sumus, occupationes huius diei, nostras inclinationes, consuetudines et officia debita tam in generali quam in particulari et personalia.« Potom se nějaký malý okamžik in silentio sečkalo a hned dokončila se všeobecná zpověď od slov: »Má vina«. . . až... »u Pána Boha našeho. Amen.«

Konečně po skončení modliteb bylo čísti některou kapitolu z diecézního katechismu, ježto rubrika dokládá: »Hic publice ac intelligibiliter unum alterumve caput legetur ex catechismo maiore pro archidioecesi edito. Legetur autem usque dum finiatur liber. Totus autem praelectus iterum ab initio totus praelegetur. Excitandi sunt patres familias, ut idem faciant coram tota sua familia. Locorum curati monentur ut hanc lectionem in suis parochiis exacte mandent executioni, quam terminare poterunt signo vespertino pro salutatione angelica dato.«

*) Viz »Vychovatel« z 1. listopadu 1918.

Učelem pak všeho bylo, jak se připomíná: »Hac ratione praelecto et perlecto libro isto, nullus erit de familia domestica, qui a pueretia non sit optime instructus in fide et religione catholica.« A soud tento byl správným, neboť v době dvou nebo tří lidských generací přes všechny náboženské výstřelky v Čechách od dob Husových až po čas vlády císařovny Marie Terezie na konci XVIII. století objevil se národ český v hlavních svých massách upřímně a věrně církvi oddaným a víry své znalým tak, že zbožnost jeho naplňovala obdivem. Hle, co způsobil, ovšem mimo jiné rozhodující činitele, jako bylo na př. působení jesuitů atd. pouhý katechismus při duchovní obnově celého národa!

Světová válka, dlouho zuřící, mezi mnohými jinými zly přivodila v ohledu náboženském a mravním spoustu nesmírné. Ale nebylo by spravedливо náboženskou a mravní spoustu přičítati jenom jí. Počátek položen byl již dříve ideami liberálními a naukami nevědeckými. Válka jenom urychlila, co dříve bylo začato, ač nedokončila, ježto konec ještě přijde ve způsobě *kulturního boje*. A výsledek všeho bude, že v Čechách nastane nutnost klásti nové základy pro budoucí nábožensko-mravní výchovu národa. Úkol tento, jak samozřejmo, případně jediné církvi, poněvadž ostatní veřejní činitelé zachovájí se v tomto ohledu úplně lhotejně vycházejíce ze zásady, ač naprosto liché, že nábožensko-mravní konfessionální výchova je čistě vnitřním požadavkem církve.

Lid v Čechách, a lidem rozumím tu všeobecně všechny vrstvy národa, tedy i mládež a inteligenci všech směrů, přestal se až na nepatrné zbytky, jež byly vychovány ještě v dobách, kdy pražský katechismus z roku 1722 vrhl v srdce jeho poslední své dobré stíny, modlíti a valem ustává myslyti, cítiti, věřiti, Boha písní chváliti a po křesťanskou žiti. Nedostatek kněží je dosti citelný a bude záhy ještě citelnější; dotací a fondů církevních není, škola se nátoženství odcizila a záhy bude kněžstvu zemi zapovězenou, neuvědomělost lidu ve věcech náboženských úžasně vzrostla a vzdělanost jeho nese již rysy čistě pohanské. Co nám tedy ještě schází, abychom dobu naši nemohli přirovnati k době počátku XVIII. století?

Tehdy arcibiskup Khünburg hlavní váhu položil na *praktický křesťanský život při výchově mládeže* i při výchově lidu.

Modlitba a přijímání svátosti dle vůle církve bylo mu cílem veškerého duchovního snažení kurátního kleru. A to musí býti základem i při budoucí obnovné snaze v Čechách, jak již velmi dobře a neobyčejně případně na to upozornil »Vychovatel« ve slovích: »Svědomitý kněz snaží se v dětská srdce hluboko vštípati zárodky budoucího náboženského života. Za nutné podmínky k životu dle víry sluší považovati modlitbu a sv. zpověď. Nebude u nás katolíků lépe, dokud duch pravé zbožnosti, opravdová, procítěná modlitba a upřímná častá sv. zpověď neproniknou jako unum necessarium nitrem katolických křesťanů. Zpověď jest a zůstane důležitým momentem výchovným nejen snad malého školáčka, ale i dospělého katolického křesťana . . . Není myslitelná upřímná zpověď bez modlitby a modlitba katolická bez zpovědi.«)

Tím směrem musí se ubírat vyučování mládeže a poučování lidu v kostelích. Až posud v tomto ohledu, máme-li upřímně napsati pravdu, dělo se málo. Užívané katechismy jsou kompendiem theologických doktrin a málo katechismem. Biblické dějiny v posledním čase stávají se pouze součástíkou náboženských čítanek. Známost a znalost modlitby úžasně mizí v rodinách i ve školách. Učitelé se vzpirají s dítkami se modlíti, a když se modlí, někteří z nich spíše pohoršují nežli vzdělávají. V rodinách bez modlitby se den začíná i končí. Sv. svátosti se nepřijímají anebo přijímají tak, že srdce knězovo při tom pláče . .

Jest tedy nanejvýše potřebí obratu. Poměry naše ovšem, ačkoliv spoustou náboženskou se rovnají zcela poměrům na počátku XVIII. věku, nejsou poměry doby Khünburgovy. Ale jeho myšlenky přece zaslужují veškeré pozornosti. Mimo to sluší dobře pamatovati, co katechismus Khünburgův ve svých velmi jadrných a přece prostých a srozumitelných a velevýznamných modlitbách ať ranních ať večerních vždy při počátku volá: »Constituamus nos in praesentia Dei et Spiritus sancti gratiam imploremus« a k čemu vybízí v modlitbách večerních slovy: »Agamus, quod possumus et in eo simus statu, in quo mori vellemus . . .«

*) D. c. v Katechet. věstníku, XXI, 55.

SMĚS.

Náš školský program. Známý pilný školský pracovník moravský *Dr. Ot. Tauber* rykládá v »Čechu« (čís. 102.) o školství v Americe, Francii a hlavně Švýcarsku a přišel ku konci: »JUDr. Waltenwyl z Bernu i píše: »Mluvil jsem s odborníky o vaší situaci v českoslov. republice. *Žádejte stůj co stůj plnou svobodu vyučovací, své školy a pro učitele náboženství státní plat a pro všechny případy volný čas v rozvrhu hodin na všech ústavech pro vyučování náboženství.*« Demokratická republika musí dát věřícím rodičům právo vychovávat děti ve víře a dle víry. Nutit věřící děti do školy bezvěrecké je násilí. Školská otázka vyžaduje hlubokého studia velkého světového rozhledu a znalosti poměrů. Bořit je lehké, ale stavět těžké. K tomu třeba nejen bystrosti, nýbrž i nestrannosti. Štát musí poskytnouti takovou školu, do níž by lidé bez starosti a s důvěrou mohli své děti posílati. To žádá pravý demokratický duch. — 5 —

Křesťanský pozdrav a modlitba ve škole. Okresní školní rada Jihlava-venkov vydala 1. března 1919 správám škol výnos, v němž vyzývá tyto, aby křesťanský pozdrav a modlitba před vyučováním a po něm byly vynechány. Katoličtí poslanci podali ve věci té v Nár. shromáždění dotaz na ministra školství, ukazující, že usnesení okresní školní rady odvolává se sice na výnos ministra vyučování z 25. března 1919, ale právě jemu zřejmě odporuje. Neboť *ministrský výnos*, o němž není sporu, že *protizákonný, poněvadž nebyl vydán cestou legální*, obsahuje pravý opak, totiž zásadu, že náboženská cvičení jsou dobrovolná, a že jakýkoliv nátlak v té věci od kohožkoliv učiněný jest nepřipustný. Okolnost však, že okresní školní rada vyzve správy škol, aby modlitbu vynechaly, jest nátlak a sice ještě k tomu úřední. Jsou-li dle citovaného minist. výnosu náboženská cvičení dobrovolnými, *musí poskytnuta býti příležitost dětem, jichž rodičové trvají na náboženských cvičeních svých dětí ve škole, aby tato cvičení mohly vykonávati.* Ale tato příležitost se tímto výnosem odmíná, když tento úřední výnos k vynechávání modlitby před vyučováním a po něm byl vydán. Tážeme se proto p. ministra vyučování: Jest ochoten o to se postarati, aby výnos okresní školní

rady v Jihlavě-venkov, jímž se nařizuje, aby modlitba před vyučováním a po něm byla vynechána, byl zrušen jako nezákonný a aby byly okresní školní rady vůbec poukázány, že takové výnosy v oboru své kompetence nejsou oprávněny vydávati? — 5 —

Náboženská cvičení. V »Jednotě« č. 9. se oznamuje, že ministerstvo chystá výnos, kterým se oznamuje, že všechny zákony, nařízení a výnosy dřívější *jsou v platnosti beze změny.* Změnu znamená pouze výnos ministerstva, kterým se *zakazuje nucení k náb. cvičením.* Školní děti dostanou prázdnou na křížové dny, k sv. svátostem atd. Odstranění modlitby, křížů stalo se per nefas. — Jménem Jednoty intervenoval v ministerstvu osvěty v té příčině odb. rada Zahradník-Brodský a výnos prý se připravuje. — 5 —

O náboženském vyučování ve Švýcarsku, jak je poznal na svých cestách, slihuje podati podrobný referát v »Našinci« prof. Dr. Ot. Tauber. Zatím sděluje, že situace náboženského vyučování v kantonech s většinou protestantskou není růžová. Sekretář biskupa v Churu mu tak řekl. Též kněží v Curychu si trpce naříkali do neochoty městského zastupitelstva. V katolických městech na př. ve Frýburku, v Lucernu atd. ovšem jsou katolické školy všech stupňů světoznámy. Na katolické gymnasia v Einsiedeln se učí italským, francouzským a anglickým řečmi; přednáší se estetika (známý dr. Kuhn), filosofie a hudba. O francouzském školství veřejně leccos sdělil univer. profesor Dr. Lampert ve Frýburku a Dr. Foerster tehdy v Curychu. Oba odsuzovali ducha i poměr na těchto školách. *Ale katolíci v Belgii měli by býti naším vzorem,* neboť postavili svými školami velkolepý pomník katolické kultury. — Dr. Tauber napsal již v listopadu do »Našince« pěkný článek: »Škola a náboženství«, kde stručně rysuje, jak rozčeseno je vyučování náboženské v různých zemích dohody. (Světově známý Foerster vytýká francouzské vládě, že zneužívá školy.) — 5 —

O škole v Německu svádí se rozhodný boj. Social.-Demokratická frakce na mnichovské radnici navrhla, aby celé školství města Mnicha bylo neprodleně zařizováno dle zásad škoty simultanní. Návrh byl přijat proti hlasům centra. V Norimberku byl přijat též návrh. Ústředí katolických organizací školských v Düsseldorfu uveřejňuje provo-

lání ke hromadným schůzím ve všech i těch nejmenších obcích, na nichž by se veškerý katolický lid rozhodně ozval proti nucené bezvěrecké škole státní a pro svobodnou školu náboženskou, v níž by nábožensko-mravní výchova zůstala středem vzdělání a výchovy. — § —

Náboženská škola. V republice bavorské prohlášeno bylo vyučování náboženství za předmět mimořádný, jehož účastníci se nebo neúčastníci se jest žáku volno. Biskupové bavorští ohradili se proti tomu a k jejich ohrazení připojilo se 6000 učitelů a učitelek a dalších 350.000 osob. — § —

Zdravý boj. Dr. Lindner praví: »Vychovatel má odpirati chovanci někdy i to, co samo v sobě jest neškodným, aby jej cvičil v otužování a zapírání sebe sama. Kdyby toho odpirání nebylo, zvykl by chovance na ukájení každé žádosti a vyplnění každého okamžitého nápadu naléhati. Tím by přijal na sebe nejen všeliké nezpůsoby, nýbrž stal by se i napotom v životě, kde každému mnohé věci odepfeny zůstanou, nešťastným. Máme-li odpirati chovancům, co samo v sobě jest neškodným, právem nutno jim odpirati, co jim škodí a podrývá útlý organismus. Konečně zahájen zdravý boj proti kouření mládeže, který bude záležitosti v poučování o zhoubných účincích jeho, ale zároveň se pracuje o zákonu, jimž se zakazuje mládeži koufiti. Sloužití to bude pouze k dobru mládeže, která má začítí pracovati v plném zdraví a ne jako souchotináci. Těžko jest léčiti plíce, které zapáchající kouf ve vývinu pozdržel a zpolovice udusil. »Nemocí jest mnoho, ale zdraví člověka jest jen jedině«, praví Epiktet. Přes to, že zavedeny »tabáčenky«, vidíme ještě dnes nadějnou mládež, která za »větrek« si pokuřuje, vlastně dokuřuje zbytek, který někým odhozený zvedla. Jaké nebezpečí může přinéstí takové kouření! Což, když zbytek pochází od člověka nemocného, nakaženého? Před tím nelze ani dosti varovati. Mládež může i dnes získati kuřiva, co chce, jen má-li dosti peněz a času zajítí si k nádraží. Tam nalezne řadu lidí, vojínů nevyjímaje, kteří tam provozují »trafikantskou« živnost. Jest to dovoleno? Neměla by i v této věci se státi náprava? Pokud to bude dovoleno, zlo se asi nezmenší a »za rohem« bude mládež dále si pokuřovati. Také nutno upozornítí rodiče na tuto zhoubu, neboť se stává (příznávají se k tomu hoši ve škole), že jim tatínek dovolí trochu zakuřítí. Ani to se nesmí připustítí. Chceme-li potírati zlo, pak

čiňme to důsledně a všichni ze všech hledisek, jinak celá akce sklame! Roku 1889 vytěžilo se v Rakousku za tabák skoro 180,000,000 K, k čemuž Čechy přispěly »nepatrnou částkou« 40,000,000 K. Bylo by dobře znáti, co vynáší tabákový monopol dnes. Zhoubné následky kouření dosti od-soudila cizina. Anglický vědecký časopis »Science« napsal: »Pozorováno bylo 38 chlapců pravidelného vývinu, ze všech tříd společnosti, kteří koufili po dobu 2 měsíců už 2 let. U 27 z nich pozorován zlý účinek na celou soustavu tělesnou a na vzrůst, 32 z nich měli nepravidelný tlukot srdce, špatné zažívání, kašel a touhu po pojných nápojích; 13 z nich nestejně žilobítí; 1 dostal souchotiny. Když zanechali kouření, 19 z nich se pozdravilo úplně po 6 měsících, ostatní uzdravili se do roka. Tato data dávají nám dosti ponaučení, zda máme dovoliti mládeži kouření, či nic. *Nikotin jest zabijákem mladých nedospělých lidí!* »Penězi jsou i duch, zdraví a vědění. A vaše zdraví, váš duch a vaše vědění mohou proměněny býti ve zlato, ale naproti tomu zlato nelze proměnití v ducha a zdraví« (John Ruskin). Nuže, vzhůru jednou v zdravý boj! — § —

Moravské učitelstvo chce sáhnouti k stávce, nebudou-li splněny jeho požadavky. V jednotách učitelských tvoří se již stávkové výbory. Celá akce je prý dobře připravena a organisována. Učitelé prý ztrácejí všechny iluse a domněnky o sociální spravedlnosti československého státu. — § —

Pan Dr. Drtina a kříž. V Pardubicích měl pan státní tajemník Dr. Drtina řeč o náboženské výchově ve škole. Ke katolíkům byl blahovonným a o kříži ve škole pravil: »Krucifix ze škol nebylo by třeba odstranit, kdyby vedle něho byly umístěny symboly jiných konfesí a kultů: soška Budhova, bible s kalichem, obraz Madonny Rafaelovy a pod.« — § —

LITERATURA.

Jakou budeme mít školu. Spisek tentó líčí výstižně snahy o odkřesťanění školy v naší republice, jež mají dojítí vyplnění přijetím návrhů podaných v Národním shromáždění. Mají-li katolíci proti nim s výsledkem se brániti, jest třeba, aby věděli, oč jde a jakých následků by přijetí návrhů těch mělo pro náš lid. Spisek napsal jeden z našich nejlepších spisovatelů. Cena 40 h, poštou 50 h, 10 kusů 3 K 20 h, poštou 3 K 40 h. Zasílá »Hlas Lidu« v Čes. Budějovicích.

„Vychovatel“ vychází i. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 14 kor., půlletně 7—K.
Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 15 korun., do ostatních zemí 16 korun.
A dministrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrankují.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hláv. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Eman. Žákoví, profes. na Smíchově, Ferdinandovo nabř. 8.
Pro učitelkou přílohu přijímá rukopisy T. J. Jiroušek, ředitel družstva Vlast.
pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy red. Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 902.

Násilí místo svobody. — Škola Tolstého a škola naše. Na okraji velké doby. — Směs.

Násilí místo svobody.

Stále se hlásá z politických programů heslo: »Svoboda«; ale chystá se násilí. Mluví se, že poměr církve a státu má se upravit dle zásady: »*Svobodná církev v svobodném státě*«. a připravuje se její ujařmení.

Aby bylo našim nepřátelům jasno, opakujeme stručně svůj kulturní program, který je: »*Zřízení a prohloubení konfesijní školy pro všechno žactvo dle jich konfese; zachování přátelského, ve vzájemné důvěře a podpoře vrcholícího poměru mezi státem a církví.*« Ideový svazek obou toho žádá; a historie již dokázala, že národové vždy duchovně i hmotně prospívali, když byl zachováván důstojný přátelský poměr obou velkých organizací, politické i duchovní.

Ale my víme, že duch revoluční doby je proti nám. Politické strany socialistické i liberální svorně bojují proti našemu programu; na směrodatných, vlivných místech zasedají naši zjevní nepřátelé. A naděje na dalekosáhlou, zásadní změnu není. Proto: *nežli spojení s těmito stranami, nežli ono stálé chikanování, kterým nyní trpíme, a jež se děje pod falešným heslem svobody, tož raději odluku.* Odluku, která přinese nám úlevu, jako oddechují si manželé, kteří v stálých sporech a nepřátelství žijíce, s radostí vítají rozvod.

My se o budoucnost církve nelekáme. Ta ve svých Bohočlověkem položených základech je tak pevná, že brány pekelné jí nepřemohou. Církev ztratí snad na počtu, ale jistě získá na kvalitě svých údů. Podpora církve státem, draze vykoupená ztrátou její svobody a stálým poručníkováním beztak oslabovala opravdovou zbožnost a obětavost věřících. My zásadně hájíme spojení církve a státu, poněvadž vyloučením náboženství ze školy a zrušením všech styků vidíme všechnu nynější kulturu, na křesťanském názoru a spojení církve a státu od počátku naší historie založenou, ve svých základech ohroženu.

V pokusech o zlaicisování školy a odluku vidíme snahu po odkřesťanění národa, po pollačení jeho náboženského smýšlení, a toto odkřesťanění bude mít zcela jistě daleko horší a osudnější následky, nežli každá jiná možná katastrofa. Žádný národ, má-li býti uchráněn od každého úpadku a konečné zkázy, nemůže obstát bez náboženské výchovy. A všeobecné, bezkonfesijní náboženství

nikdy neexistovalo a existovat nebude; jenom přesně formulov né a z principů svých vyrostlé náboženství může vyhověti potřebám národu a jej trvale chrániti před nábožensko-mravním úpadkem.

To je naše pevné přesvědčení. To hlásáme, a se svého programu nemůžeme ničeho sleviti.

Nám se však svoboda existence odepírá. Již je připraven útok na zrušení soukromých škol klášterních a škol náboženských společností, chystá se zákon na přeložení klášterů z Prahy na venek, aby se zakryla snaha po jich zrušení, připravuje se zlaicisování všeho školství vyloučením náboženství ze školní výchovy a výuky a spolu zákaz zřizovati školy soukromé. Jak viděti první hlavní útok je připraven; jenom hodina jeho dosud není určena.

Ale my každý zákon, kterým by se zakázaly soukromé školy konfesijní, budeme považovati za znásilnění, protože katolíci práva: žádati škol se základem náboženským nikdy se nezřeknou a zřící nemohou. Nikdy nebudou považovati za svobodu, co je založeno na tomto násilí.

Všichni, kdo chápou svobodu v duchu vyloučení církve z veřejného života a uzavření její v chrámech, kdo reklamují svobodu pro sebe, nejsou schopni povznést se na vyšší hledisko, s něhož by mohli pochopiti svobodu jiných stran, ztrnulí a nepřístupní k názorům jiných, podobají se onomu mudrci, který uzavřev se ve vlastním bytě a potom vyhodiv klíč oknem do moře, domnívá se, že je svoboden. I nás by podle své metody chtěli učiniti svobodnými, a zatím chtějí naši stranu prostě znásilniti.

Jsme národ malý. Znásilňováním strany početně tak silné, republice skrz na skrz oddané jako je naše strana křesťansko-lidová, národu se nepomůže, ale zaseje se v nás pouze nedůvěra a roztrpčení. A vůdcové nynější politické moci a protikatolického kursu měli by si vzpomenouti, co prohlásil belgický poslanec Gerlach ve své sněmovní řeči, řka: Jsme národ jen malý. Ale máme v rukou snadný a neklamný prostředek, kterým se můžeme v očích Evropy a potomstva učiniti většími a ten je: jiné národy ve svobodě překonati. To jest ukázati, že lépe chápeme pravou svobodu než oni, kteří se chlubí, že ji nesou před všemi jinými, ale zatím svobodu chápou jako útočnou zbraň v rukou silnějšího.

Chceme svobodu školství a uspořádání poměrů mezi církví a státem po vzoru Hollandska a Be'gie. O tom však v čísle příštím.

Škola Tolstého a škola naše.

Píše ALOIS STAN. NOVÁK.

(Pokračování.)

Žáku nemůže býti zajímavým historický a zeměpisný přehled dříve, pokud ještě nevěří dobře v existenci něčeho dalšího za obzorem, jež sám vidí, a dokud nemá ponětí o státu, vládě, vojně, zákonu, jež tvoří předmět dějin. K tomu, aby věřil v dějiny a zeměpis, poskytněte mu děje a zeměpisné dojmy. Vyprávějte mu co nejvíce o zemích a o historických událostech, jež dobře znáte.

V kosmografii vyhýbejte se vysvětlení slunečního systému o otáčení se země. Žáku, jenž posud nic neví o slunci, měsíci, hvězdách a zemi, vyprávění o otáčení se země není objasněním záhad, nýbrž nesmyslným zaplétáním ho do nových pochyb. Žák, jenž si myslí, že země stojí na vodě a na rybách, soudí

daleko zdravěji, než ten, jenž soudí, že se země točí a nedoveďe si toho vysvětliti. Vypravujte mu co nejvíce o viditelných zjevech nebe a dávejte mu jen taková vysvětlení, jež sám může na viditelných zjevech kontrolovati. V aritmetice ne-
užívejte definic a zjednodušte sčítání. Nuťte žáka, aby jen hodně prakticky počítal, opravujte ho ne proto, že prohrěšil se proti pravidlu, nýbrž proto, že co udělali nemá smyslu.

Sřezte se tak obíbeného sdělování neobyčejných výsledků, k nimž dospěla věda, na př. mnoho-li váží země, jak z buněk vzniká strom i člověk. Tato sdělení vnukají žáku obyčejně myšlenku, že věda mnohé tajemství člověku dovede odhaliti, v čemž se žák později notně klame. Nutná ci slova zaměňujte jiným, známými, byť třeba delšími, jen když jsou bližší chápavosti žakově. Nemluvte nikdy v obrazech, nazývejte věc vždy svým jménem. *Vůbec dodávejte žáku co nejvíce zpráv a vybízejte ho k častému vlastnímu pozorování ve všech oborech věděni a co nejméně sděľujte mu všeobecných vývodů, definic a veškeré terminologie.* Mluvte v definicích a pravidlech jen tehdy, když má žák tolik vědomostí, že sám je schopen kontrolovati všeobecný vývod, když vývod mu nestěžuje, ale ulehčuje jeho úlohu.

Druhá příčina, pro kterou školní hodina bývá nepříjemná a nezajímavá, že učitel příliš zdlouha a ze široka vykládá to, co žák už dávno pochopil. Žák tím marně hledá ve věci zvláštní nový význam a chápe mylně, nebo již vůbec nechápe. Podobný způsob výkladu bývá zvláště tehdy, když předmět je vzat ze života. Než přece i při nejlepší vůli žák nepochopí. Příčiny jsou asi tyto:

1.) Buďto už žák někdy myslel na předmět, jež mu vykládáte a vysvětlil si jej dle svého rozumu; pak vyzvete žáka k tomu, aby vám vyložil svůj výklad. Je-li nesprávný, vyvráťte ho; je-li správný, objasněte ho, že i vy vidíte předmět stejně, avšak v různých barvách.

2.) Nebo žák nechápe proto, že ještě nepřišla jeho doba; to je pozorovati hlavně v aritmetice; to snad, čím jste si lámali hlavy celé hodiny, je pojednou jasno po uplynutí určité doby.

Nespěchejte nikdy, čekejte, vraťte se k výkladům týmž. K tomu, aby duševní síly žakovy byly v nejvýhodnějších podmínkách, je nutno:

1.) aby se žák nestyděl učitele nebo soudruhů,¹⁾

2.) aby se žák nebál trestů za špatné učení se; rozum člověka může pracovati jen tehdy, kdy na něj nepůsobí zevní příčiny,

3.) aby se jeho rozum neunavoval. — Dobře určití počet hodin nebo minut pro mozek žáka a jeho únavu není možno. Ale pozorný učitel vždy pozná příznaky duševní únavy.

Jakmile jest mozek unaven, nuťte žáka, aby dělal fysická cvičení. Lépe se zmýliti a pustiti ze školy žáka, jehož mozek není unaven, než zmýliti se naopak a přidržovati žáka k učení, jehož mozek jest už přepracován. Z toho jen vzniká tupohlavost a umíněnost.

4. Aby úloha souměrna byla silám žakovým, budiž nepřilíš lehká ani těžká. Je-li úkol příliš těžký, pak ztrácí žák naději, že daný mu úkol vyplní, zaměstná se tedy docela něčím jiným a nebude se pranic namáhati; a stejně tomu bude, je-li úloha příliš lehkou.

Je třeba snažiti se, aby veškerá pozornost byla pohlcena danou úlohou. *Dejte žakovi takovou práci, aby každý úkol zdál se mu krokem ku předu.* Čím

lehčeji je učíteli učiti, tím tíže je žákům učiti se a naopak. Čím více je žák zůstaven sám sobě a zaměstnání, jež nepotřebuje pozornosti učitelovy, tím tíže žáku. —

S těmito pokyny můžeme i my skoro úplně souhlasiti. Mnohé z nich však možno bylo by provésti jen tehdy, kdyby byl ve škole jediný žák nebo všichni stejně nadaní. Na příklad zdoluhavých a širokých výkladů je třeba pro žáky méně nadané, nechápavé bez ohledu na ty, kteří již dávno pochopili, poněvadž škola je pro všechny. Rovněž tak má se to s únavou žakovou. Někteří unaví se dříve, jiní později; proto nutno jíti střední cestou, která se doporučuje i tehdy, když určuje se stupeň a tíže úkolu a úlohy.

I co do učení dějepisu a zeměpisu nesrovnáváme se ve všem s Tolstojem. My začínáme učit dějepisu od hárrodních pověstí; Tolstoj chce začíti dobou přítomnou. Zeměpis začínáme popisem světlice, osady; Tolstoj začíná zeměpisem fysickým. *Jako dějepisnou pomůcku cení Tolstoj nejvýše biblický dějepis.* V tom neshoduje se s našimi učiteli, jichž je značný počet, kterým stále je bible trnem v oku, jimž obsah bible co do obsahu i formy je nechutný, nezáživný a nepřiměřený. *Tolstoj však nazývá bibli pravou knihou dětství národa a doporučuje v ní nejvíce historii o Josefu Egyptském.* Má příběh ten zvláště morální složky velmi silné; než přece se v našich školách častěji vynechává a to ponejvíce z nedostatku času nebo že není nutný k ideji mesánské.

Poslyšme, jak Tolstoj mluví o biblickém dějepisu: *»Bez bible není u nás myslitelným rozvoj dítěte i člověka, jako ve starém Řecku nebyl myslitelný bez Homera; Bible je jediná kniha prvopočátečného a dětského čtení.«* I my s ním úplně souhlasíme a spojujíc bibli se zákonem Božím, kterému Tolstoj učil odděleně, máme v ruce nejkrásnější učebnici a metodu zároveň, která může člověka učiniti schopným dojiti štěstí časného i věčného.

Ovšem, že Tolstoj při učení biblickému dějepisu vylučuje prvky nadpřirozené své škole na újmu.

(Dokončení.)

Na okraji velké doby.

Některé doklady sbírá K—k.

VI.

Půl roku uplynulo ode dne, kdy volně zavláhl bíločervený prapor nad svobodným státem československým; kdy do celého světa letěla zvěst, že československá republika vstupuje v řadu *samostatných* kulturních států světa.

Národní výbor, který hned se ustavil, přejal jako jediný, oprávněný a odpovědný činitel do svých rukou správu státu a vydal hned 28. října provolání, kde praví: *»Lide československý! Tvůj odvěký sen stal se skutkem... vše, co podnikáš, podnikáš od tohoto okamžiku jako nový svobodný člen velké rodiny samostatných svobodných národů nezklameš očekávání celého kulturního světa Celý svět sleduje tvoje kroky do nového života, Tvůj vstup do země zaslíbené. Zachovej štít čistý.* Na počátku velikého díla ukládá Ti Národní výbor, ode dneška Tvá vláda, aby *Tvé chování a radost byly důstojny veliké chvíle nynější. Naši osvoboditelé, Masaryk a Wilson, nesmějí býti zklamáni ve svém přesvědčení, že dobyli svobody lidu, který dovede sám sobě vládnouti. Ani jediným rušivým činem nesmějí býti zkaleny veliké nynější okamžiky, ni jediný z vás nesmí se dopustit ničeho, co by mohlo vrhnouti stín na čisté jméno*

národa! Každý z Vás musí bezvýhradně šetřit všeho, co jinému je svato. Svobody osobní i majetku soukromého nesmí býti dotčeno. Podrobte se bezvýhradně rozkazu Národního výboru.«

Dne 31. října dopoledne dostavili se do Národního výboru v paláci Harrachově zástupcové katolické církve české: biskup dr. Jan Sédlník, generální vikář kanovník Mořic Picha a opat Strahovský Zavoral. Jménem Národního výboru přijal je jednatel téhož, Dr. Frant. Soukup. Biskup Sédlník v zastoupení katolického duchovenstva a lidu projevil radost, že stalo se skutkem, »oč sta a sta katolických kněží pracovalo, po čem toužilo, zač se modlilo i trpělo«, prosí, »aby slavný Národní výbor nepřipouštěl nic, co by citů katolického lidu mohlo se dotknouti a sympatie našich slovanských pobratimů, Poláků a Jihoslovanů mohlo zkaliti«. V odpovědi své Dr. Soukup pravil: »Můžete býti ubezpečeni, že v těchto důležitých historických dnech a i nadále budeme se všemožně vynasnažovati, aby vše klidně se vyvíjelo a nic násilně překoťného se nedálo, a rovněž tak, aby nikdo ve svých citech nebyl znepokojován i vzájemná součinnost a loyality aby byla zachována.«

Ale již dne 3. listopadu ukázaly se rušivé činy, nešetřeno toho, co jinému svato, co citů katolického lidu trpce a bolestně se dotklo a je znepokojilo. Sociální demokracie uspořádala průvod na Bílou Horu a při návratu vyhrožoval rozešťvaný dav stržením soch svatých na Kamenném mostě, a na Staroměstském náměstí dopustil se činu svědčícího o neslychané surovosti a bezbožnosti; provazy stržen a rozbit byl památný sloup se sochou Panny Marie, postavený tam na památku vítězství nad Švédy v Praze r. 1648. Barbarský skutek ten spáchán po přípravě a od té doby čteme stále o vandalském ničení křížů, soch a kaplí Mariánských, památných sloupů na křižovatkách a v polích, a zvláště o kácení soch sv. Jana Nepomuckého, jehož sochu na Karlově mostě zničití chtěly protináboženské živly o »národním svátku«, a jenom na upozornění pocházející z cizí strany a na důrazné zakročení katolických zástupců, podařilo se násilný čin ten zameziti.

Když v staré zemské sněmovně sešlo se dne 14. listopadu 1918 samozvané Národní shromáždění, jež neskytá správný obraz smýšlení obyvatelstva (katolická strana zastoupena jen 18 poslanci z Moravy a 6 z Čech) a jež mělo již ustoupiti sněmu řádně lidem zvolenému, prohlásil Dr. K. Kramář českou republiku, sesazení Habsburské dynastie, navrhl presidentem Dra Tomáše G. Masaryka a ustaveno ministerstvo sedmnáctičlenné, v němž je jediný katolík a ten nemá samostatného odboru. Ministerstvo vyučování a národní osvěty svěřeno sociálnímu demokratu, soudruhovi G. Habermannovi, bezvýznání a nepříteli náboženství katolického.

Jako kdysi konsulům římským, ověčeným vítězným vavřínem, uchystal světovládny Řím triumfální vjezd a příjezd, tak bral se k nám, ve hlavní město republiky české, dne 21. prosince představitel její vlády a moci, politická její hlava, Tom. G. Masaryk, první president nově utvořeného státu československého. Oslavné projevy při příjezdu jeho do vlasti byly výbuchem a to spontanním všeobecného nadšení a pozdravy: »Ať žije!« atd. šly tenkrát naprosto srdečně a přesvědčivě z nitra celého národa bez rozdílu pohlaví, věku, stavu a povolání. Národ celý v pravém slova smyslu přímo závodil v nelíčených projevech nadšení a oddanosti vůči osobě Masarykově.

(Dokončení.)

SMĚS.

Divná praxe zavládla na některých školách v naší milé republice. Když bylo vydáno *ministrské nařízení ze dne 18. března 1919, č. 9064*, jímž zrušeno prázdno pro bohosluž. úkony, sv. zpověď, sv. přijímání a j. poslala správa škol *připis »ad circulandum« k podepsání všem členům sboru a připis znovu se čel v konferenci*. Ale nestalo se tak s *výnosem minist. školství a národní osvěty ze dne 17. února 1919, čís. 7299*, který ani v konferenci nebyl čten! A je důležitý, praví se tam: »Všeobecně jest třeba zdůrazniti, že škola nesmí nikterak se dotýkati náboženských citů svých příslušníků. Jestliže tedy jedněm přiznává se volnost neúčastniti se náboženských úkonů, nesmí se druhým, kteří své konfesijní přesvědčení dávají na jevo, nijak v tom p. kážeti. Naprostá snášelivost ve věcech náboženských je nutným příkazem jak učitelům tak žákům.« Snad všechny přípisy ministerstva jsou stejně důležité a má-li ředitelství aneb správa školy povinnost ohlásiti jeden, má zajisté i druhý oznámiti. Kde je svoboda, má být i spravedlnost! *Či je snad také nějaké tajné nařízení*, co se má oznamovati a co potlačovati? Nebo už je *taková svoboda, že si může každý dělat, co sám chce?*

—š—

Nařízení o školních prázdninách. Dle výnosu minister. školství a národní osvěty ze dne 25. dubna 1919, čís. 18.167 začíná na školách středních a obchodních, ústavech učitelských šk. rok dne 1. září a končí 28. června. Hlavní prázdniny trvají od 29. června do 31. srpna. Všechny zkoušky třeba konati v posledních dnech před koncem a v prvních dnech po začátku školního roku. Výroční vysvědčení vydávají se žákům 28. června. — První běh končí 31. ledna a druhý počíná 1. února. Je-li 31. ledna neděle, končí se první běh již 30. ledna. — Nařízení to má platnost i pro ostatní školy, obecné i měšťanské, praví se tam, že pololetní výkazy rozdají se žákům v poslední vyučovací hodině 31., resp. 30. ledna. — Ve školním roce ustanovují se na všech školách tyto prázdniny: 28. říjen a 1. květen; 2. listopad, je-li 4. listop. neděle, jest také 3. listopadu prázdno (letos připadá »Den Dušiček« na 3. listopadu v pondělí, o tom ve výnosu není ničeho!); vánoční

prázdniny začínají dnem 23. prosince a končí 6. ledna. Je-li 21. prosince neděle, počínají se vánoční prázdniny již tímto dnem (bude tomu tak letošního roku); je-li 6. ledna pátek, končí se teprve 8. ledna. Velikonoční prázdniny začínají na Květnou neděli a trvají včetně až do středy po neděli velikonoční. Svátky svatodušní jsou jen neděle a pondělí (odpadá sobota a úterý). Neděle a zasvěcené svátky různých vyznání jsou prázdninami dle dosavadních předpisů. Ředitel má právo dáti dva jednotlivé dny prázdno. — Ústní zkoušky dospělosti jest vykonati v době od 13. do 28. června. Bezprostředně před počtetím jejich mají abiturienti šest vyučovacích dnů prázdno. Písemné zkoušky dospělosti se konají po 15. květnu, nejméně tři neděle před ústními zkouškami. Nařízení toto nabývá ihned platnosti a ruší se jím všechna předcházející nařízení.

—š—

Poslovenštíle školy. Doposud bylo poslovenštěno na Slovensku 100 obec. škol, mimo to 5 učit. ústavů, 11 gymnasií, 2 reálky, 4 odbor. průmyslové, 2 obchodní, 2 vyšší dívčí a 15 měšťanských škol. Počet studujících na těchto ústavech činí přibližně 5800 žáků. Aby mohlo být důkladně převzato a zeslovenštěno školství na Slovensku, nařizuje ukončiti školní rok na maďarských školách 3. května. Na slovenských školách bude vyučováno až do 13. července.

—š—

Názor profesora Drtiny. Tajemník ministra Habermanna měl v Praze 14. února 1919 přednášku, kde zase ze školského programu vypustil raketu, která má v sobě tolik filosofie, že těžko lze říci, jak jí rozumět. Právil: »Dnešní stav školy jest neudržitelný. Co nejdříve musí být rozřešen problem poměru mezi státem a církví ve škole. Úkony náboženské musí být ponechány dobré vůli jednotlivce. Konfesijní vyučování vůbec nepatří do školy. Ve škole od světského učitele má náboženství svůj výhradní význam. Mají se děti před vyučováním modlití? Pravím: ano, ale pokaždé jinak. Má to být posvátná chvíle několika minut, kdy se dětem uvědomí význam člověka ve vesmíru. Nejde o vyloučení náboženství, nýbrž o jeho prohloubení a o reformu náboženské výchovy.«

—žek.

Republikánský učitel. Plzeňská »Nová Doba«, jejíž vydavatelem je soudruh Gustav Habermann, dává v čísle 99. učitelům za příklad, »klasický vzor pravého republi-

kanismu a demokratismu«, ministra školství G. Habermanna, který je »demokrat a republikán a tyto dvě vlastnosti chce přenést na školu a učitele. Promluvil již několik řečí, které byly směrnicemi pro učitele a jejich činnost. Měli by si učitelé tyto jeho výroky schovávat a zařadit je do základních principů pedagogiky československého, republikánského učitele demokrata.« — Tedy z řečí soudruha Habermanna dělníka, ministra a socialisty bude nová pedagogika pro učitele dřevní naší republiky, který by musel být v první řadě sám demokratem a republikánem. A »Nová Doba« se táže: »A máme takových všude? Málo — pramálo.« A vzor jednoho takového republikánského učitele podává: »V zastrčené vesničce u Nepomuka, jmenem Neurazy — učí jednu třídu, tuším že poslední, tedy velké děti, učitel Housa. Mluvil jsem s ním o škole. Nadšen vykládá, kterak si on představuje školu. »Jakmile ministr Habermann školu oslovodil, přestál jsem se s dětmi mluvit. Naučil jsem je na místo pozdravu: »Pochválen buď pan Ježíš Kristus«, občanský, republikánský pozdrav, a sice takto: Když vejdu do školy, děti rázem vstanou; když jim dám pokyn, řeknou hlasitě všichni »Na zdar!« Obdivuji učitele a tento jeho způsob pozdravu. »Jednoho lituji« — pravil mně onen dobrý učitel — »že to, co já a moji kolegové děti naučíme ve smyslu formy a i smýšlení, kazí nám kněz. Ten je nevychovává republikánský — a je na čase, aby se zde něco stalo . . .« »Stane se, provedeme sesvětštění školy, odělu cirkve od státu a potom nebude kněz kazit to, co vy pracně zbudujete — —.« Tak líčí »Nová Doba« republikánského učitele, který učí děti pozdravovat »Na zdar!« Aby tím »projevily úctu a lásku« k němu — a to mu kněz kazí, proto pryč s ním! —š.—

Neházejme všechny do jednoho pytle! »Právo Národa« vyneslo na světlo, co jsme dosud nevěděli. Píše: »Protivníci nynějšího reformního hnutí v českém národě mají jistě v tom pravdu, že žádají především »reformatio in membris.« »Napřed sebe reformovatí« je heslo docela správné. Všichni reformátoři minulých věků až od cirkve uznaní, jako někteří papežové, sv. František z Assisi, Bernard a od cirkve neuznaní jako Savonarola, náš Milíč z Kroměříže, Hus a Jeronym a reformátoři XVI. věku Luther a Kalvín vynikli bezúhonným životem nebo snažili se žít alespoň podle zásad evangelia. Byla to také první podmínka

nějakého úspěchu. . .« — Tvrzení, že Luther a Kalvín svým životem vynikli jest přece jen silně pepřená pilulka pro čtenáře, kteří o těchto dvou mužích vědí více pohoršlivého než krásného. A ovoce? Popojme místa listu saského vévody Jiřího, který Lutherovi r. 1526 napsal toto »lichotné« uznání. »Kdy bylo více svatokrádeží zasvěcených osob, nežli od té doby, co jsi začal hlásati své evangelium? Kdy bylo více zboření proti vrchnosti nežli z tvého evangelia? Kdy byly více olupovány chudé domy duchovní? Kdy bylo více křádeží a loupeží? Kdy bylo více zvrhlých mnichů a klášternic ve Vitemberce než teď? Kdy se braly manželů ženy a dávaly se mu jiné než teď podle tvého evangelia? Kdy bylo více cizoložstev, než od té doby, co jsi napsal: »Kde žena . . . at jde k jinému . . . a muž at učiní tolikéž?« To učinilo tvé evangelium, které prý jsi vytáhl z pod lavice.« — A Kalvín žil také dle evangelia? Ten, který vyslovně se domáhal »inkvisice na vyhubení kacířského pokolení?« Sám ženevský protestant Galiff počítá kacířů na 800—900 a 58 hrdelních trestů, 76 vykázání ze země dosvědčují, že kázání Kalvínova padla na půdu úrodnou. Následkem toho trapné výsledky a mučení stalo se pravidlem. Sám Kalvín nešťít se uduvačství, »aby toto pokolení bylo vyhbeno.« R. 1545 poslal Kalvín list Myconiovi, kde píše o hromadných popravách katolíků takřka po »obchodnicku«. Jak se dovedl ovládati, svědčí, že kdo »tormát« ra urazil, byl trestán. Le Févre a j. byli uvěznění, že si o svatbě zatančili. Sedlák, který v pátek nebo v sobotu nejedl masa, byl uvězněn. R. 1543 byli i chlapi zjímáni, že si zaskotačili. Toť malá ukázka »svatého života« řečených mužů. Seriosní list nehází svatě i nesvatě do jednoho pytle. —žek.

Proti alkoholu. Mládež bude nyní učována ve školách o kletbě alkoholu. Jen jde o to, zda vede v sobě přemoci touhu, zřící se toho, čeho má otec před sebou na stole plnou sklenici. A otec bývá jiného názoru. »Trochu dítěti neuškodí«. Ale zapopominá, že dítě pomalu té trošce přivykne a potom zlu — neodvykne. Ale což říci o těch dětech, jichž otec a matka jsou od dáni pít? Nikdo neupře, že alkohol jest zabijákem lidstva a kletba jeho provází potomky. Proto vystoupili mnozí mužové pro hnutí abstinenci a odsoudili veřejně nefest oddání se pít. Mezi nimi neschází ani prezident česko-slovenské republiky Masaryk.

Lékař Dr. Scgrain zabýval se zkoumáním vlivu lihovin na 215 rodinách, kde otec i matka jim holdovali. Z těchto 215 rodin vzešlo 819 potomků, z těch bylo 174 mrtvých, 427 propadlo později vášni pijácké, 60 perc. mělo na sobě různé poruchy duševní i tělesné, 14 perc. stalo se mravně zpusťnými, pětina zhylnula v křečích, 17 perc. bylo stíženo padoucníci a 19 perc. bylo šílených. Hle, kletba alkoholu! Neměně však bylo by dlužno poučovati také matky, aby neužívaly alkoholu k uspávání svých dětí, neboť hrozně se pomstí tichá chvílka vyvolaná nepřislušnými prostředky. Má-li akce se zdařiti, nezbude jen poučovati mládež ve školách, bude nutno poučiti také otce a matku k sebezápору. Kdo dovede sám se sebezapřati, dovede také jiné k témuž přivésti. John Sterling praví: »Sebe horší výchování, ač-li učí sebezapírání, jest lepší než výchování nejlepší, jež učí všemu mimo toto.« —žek.

Universitní profesor o náboženství.
Člen N. S. prof. Dr. Mareš měl zajímavou přednášku: »O náboženství, věřících a církvích«. Dotýká se tam i vyučování náboženství na školách, které odpůrci snaží se vymístiti a školu samu postaviti na základě čistě vědeckém. »V tom jest omyl — praví — prozrazující vědecké nedovzdělání. *Žádná věda nenahradí náboženství.*« Vyslovil se také proti mravní výchově mládeže podle nějaké vědecké nebo filosofické etiky zdůrazniv, že *etika, která zakazuje a přikazuje povinnosti, souvisí nerozlučně s náboženstvím.* Nábožensky mravní výchova ve škole jest právě v této době nezbytně potřebná, má býti prohloubena a zvelebona, ne omezena. Po tom volá tato vojna se svými pustými následky. Čisté křesťanství může pomoci vyhojiti rány zasazené vójnou, které hrozí nákazou a jítřením. Velice záleží na tom, aby lid byl veden k čistému náboženství, které jest vpravdě katolické, totiž všem lidem stejně platné. Víra jest pouze prostředkem k tomu a jsou různé víry. Českému národu záleželo ode dávna na čistém náboženství, při čemž víry a dogmat se nechtěl dotýkati. Katolická víra může býti u nás ponechána na pokoji, přestane-li se jí zneužívat ke světským cílům a jako nábožné zástěry mravního rozvratu jaký se nyní zase ukázal na »vysokých« místech, které zakládaly na katolické víře své panování. Velmi áleží na nábožensko-mravní výchově mlá-

deže, nyní více než kdysi. Národ mohl by tuto výchovu ponechati katolickému kněžstvu, kdyby bylo k tomuto úkolu také náležitě vychováváno (reformní akce i k tomu směřuje — pozn. pis.), tak aby nekladlo viru a bohoslužby nad náboženství a dále kdyby nebylo od občanského života odlučováno jako zvláštní kasta, k čemuž právě byl zaveden kněžský celibát. To bylo by třeba změnití a brzy. Třeba osvoboditi české kněžstvo a zdemokratizovati českou hierarchii. To však jest věcí církve podle toho, jaký význam chce míti v českém národě. Národ počká, moudrý se neukvapí. Náboženství potřebuje víry, jako myšlénka potřebuje slov. Lid ulpívá na slovech a jen pomalu dospívá k myšlence. Není radno hnáti prudce proti víře a vystavovati tak republiku těžké zkoušce.« — Můžeme prozraditi, že nižší klerus česko-slovenské republiky horečně pracuje na vhodných reformách a budou-li uskutečněny, budou toliko jeho vítězstvím, kteréžto trofeje dá do vínku svému národu, z něhož vyšel a pro něhož i nadále rád bude pracovati. —žek.

Tryzna za padlé francouzské spisovatele. Dne 9. dubna 1919 byla na Sorboňě slavnostní schůze, věnovaná památce padlých francouzských spisovatelů. President republiky Poincaré a Barthon přednesli hluboce založené řeči. *V kathedrále Notre Dame potom bylo slouženo slavné requiem.* —žek.

Zajímavé museum. Anglické válečné museum nyní zavádí zvláštní a jistě originální oddíl svých sbírek. V něm má býti sebrán a seřazen veškerý materiál, který by ukázal na náboženskou činnost sekt a církví, a pak materiál, osvětlující vztah náboženství a války. Jsou tam bible, posvátné nádoby, šaty k obřadům — většinou poškozené buď střelami nebo zřícenými budovami, v nichž konány bohoslužby atd. Má tu býti též vyličen obraz náboženského ducha mezi vojáky. —žek.

Děti nerozumějí modlitbě a proto prý není třeba, aby se »modlily, tak řádí vykládají liberálové. V »Čechu« (čís. 105) vykládá kdosi a nabádá k napodobení, jak dal napsati dětem zpaměti Otčenáš a pak naši národní hymnu. Výsledky byly stejné a ukázaly, že česká mládež neumí česky psáti. Zpívali hymnu a nerozumějí jí. Neměla by se jí učiti a zpívatí tehda, až ji dovede pochopiti? —š—

„Vychovatel“ vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 14 kor.,
půlletně 7.—K.

Do krajin německých
předplácí se na
„Vychovatele“
15 korun, do ostatních
zemí 16 korun.

Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. reklama-
ce, jež se nepočítá a
nefrankují.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlav. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zaslány buďtež
Eman. Žákovi, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.

Pro učitelskou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.

pro Věstník Katechetský
přijímá rukopisy red.

Jaroslav Slavíček,
katecheta
na Smíchově 992.

Násilí místo svobody. — Náboženská cvičení. — Na okraji velké doby. — Směs.

Násilí místo svobody.

(Dokončení.)

Jestli kde v Evropě, jest to jediné v *Holandsku a Belgii*, kde církev opravdu působí podle hesla: »Svobodná církev v svobodném státě.« Zde nebyl to žádný náboženství a církvi nepřátelský radikalismus, který vytvořil právní poměr mezi církví a státem, ale výlučně zde uplatněna zásada naprosté svobody; svobody pro církev, jednotlivce, svobody pro věřícího i pro nevěrce.

V těchto zemích došli státníci k jasnému přesvědčení, že *radikální odluka církve a státu je sociálním bezprávím vůči lidu a že ohrožuje kulturní stav národů*. Náboženská výchova hluboko je zakotvena u vědomí převážné většiny obyvatelstva, nežli aby mohla náhlým nějakým zákonem z jeho duše býti vyrvána. »Le christianisme est un fait social,« toto poznání zvítězilo a s ním také bylo počítáno v zákonodárství.

Proto na př. v Holandsku je církev výslovně uznávána za společnost veřejnoprávní a za právní osobnost. Zde při vši své svobodě kultu, volby duchovních správců, biskupů a zakládání náboženských řádů dostává církev od státu určitou peněžní podporu jako náhradu za dřívější sekularisaci církevního majetku. V Belgii, kde církev nemá tohoto veřejnoprávního postavení, je vázána obec subsidiárně pomoci, když církevní fond (*fabrica ecclesiae*) na církevní účely nedostačí. A v obou těchto zemích duchovní jsou též částečně ze zemských fondů podporováni. V Belgii úplně běže na sebe stát výplatu služného a pensí duchovních. Jakmile biskup kněze ustanovil nebo odkázal na odpočinek, stát běže to na vědomí a vyměří mu jeho příslušný plat. A to z toho důvodu, že *stát uznává, iaké kulturní a sociální služby duchovenstvo svým působením koná pro všeobecné blaho národního celku*. —

A jak je u nás? Naši radikálové by nejraději všechno kněžstvo vyhodili na dlažbu a přáli mu smrt hladem. Umírněnější byli by méně tvrdými. Přeji těm, kdo dosud jsou odměňováni ze zemských fondů, přiměřené výslužné, jež by se jim až do jich smrti vyplácelo; ale pro příští kněze zůstala by státní kasa uzavřena. My jsme odlišného názoru: *Chce-li býti náš stát v každém směru spravedlivým, pak i on je povinnen duchovenstvo katolické subsidiárně podporovati v náhradu*

za konfiskované církevní statky, které od dřívější rakouské vlády přejal ve své vlastnictví. A nehodlá-li toho činiti, pak má za povinnost církvi ony statky vrátiti, aby ona sama z těchto svých dřívějších i nynějších statků své služebníky mohla vyživovati. Když to náš stát učiní, pak církev z výtěžku jich své kněze slušně opatří a nebude chtítí od státu, který kulturní a socialní činnosti kněžstva nechce viděti a uznávati, ani haléře. —

A jak je to se školstvím v Belgii a Holandsku?

V Belgii duchovní řády ve školství jsou velmi čilé. Je tam na 22.000 učitelů a učitelek, členů náboženských společností, které vyučují v soukromých školách. Rovněž i v Holandsku duchovní řády těší se značnému rozkvětu. A liberálním státníkům není to proti mysli, ježto chápou význam náboženského vzdělání pro národní kulturu daleko lépe nežli mnozí naši poloslepí a polozuřiví zákonodárcové Národního shromáždění.

Belgie zcela jasně pochopila, že není možno rodičům, kteří ve svém svědomí cítí povinnost dítky ve škole dát vyučovati a vychovávatí v duchu svého náboženského vyznání, odepírati zřízení škol soukromých. Ony ovšem musí se všeobecně platným školním osnovám státem předepsaným podrobiti, a podléhají též státnímu dozoru. Náklad na obecné školy zde nese zásadně obec. Ale zákon jí dovoluje tuto povinnost si usnadniti. Obec totiž může svěřiti školy v ruce soukromé, a tohoto zákona používají hlavně řády k zakládání škol obecných. Obec však může jednu nebo více soukromých škol přejati, »adoptovati« (školy adoptované.) A tak jsou vlastně v Belgii troje obecné školy: veřejné, soukromé a adoptované. Jakmile obec některou soukromou školu přejme do své správy, je povinna všechen náklad na ni nésti.

A v Belgii jsou četná menší města a venkovské obce, které chtějí svým vydáním ulehčiti, svěřily své školy soukromým osobám, hlavně duchovním řádům. A tyto jich školy velmi dobře prospívají. Jenom v jediném případě nesmí se obec zdráhati veřejnou školu založiti a vydržovati, a to tehdy, když »20 otců rodin, jichž dítky jsou u věku škole povinném, za to žádá, aby veřejná škola pro vyučování jich dítek byla založena po případě udržena.«

Všechny tyto obecné školy v Belgii, veřejné, privátní a adoptované, požívají státní podpory. A to tak, že příspěvky, které na vydržování škol a na platy učitelů jsou státem povoleny, vyplácejí se dle stejných zásad jak školám veřejným (a rozumí se i adoptovaným) tak i školám soukromým. Státní příspěvek na jednotlivého žáka v Belgii obnáší 25—30 franků. A dle zásady rovnosti vyplácí se všem školám dle počtu jich žactva, bez ohledu, zda jsou to školy beznáboženské či konfesionální.

Školství obecné takto uspořádané, nežádá velikého státního nákladu; a při tom vzájemná, tichá soutěž škol veřejných a soukromých má ten blahodárný následek, že jedny školy svými výsledky vyučovacími a vychovatelskými snaží se překonati školy druhé.

U nás ovšem o této soutěži škol svobodomyšlní učitelé nechtí ani slyšeti, poněvadž se prohlašují ve svých metodách a výsledcích svého působení »hours concurse.« Jejich svoboda má cejch monopolu. Jsou proti všelikým trustům průmyslových podniků, ale trust v oboru, který celým svým rázem volá po svobodě, sámi chtějí založiti.

Náboženská cvičení.

Nedávno vyskytla se v některých listech zpráva (srovnej »Vychovatel« str. 71.), že ministerstvo školství chystá výnos, že »školní děti dostanou prázdno k přijímání sv. svátostí, na křížové dny, o zkoušce náboženské a že odstranění modlitby stalo se per nefas.«

Někdo tomu věřil, někdo ne; ale těch nevěřících bylo více. Vždyt přece pan ministr školství a národní osvěty na dotaz člena Národního shromáždění Dra. Karla Novotného a soudruhů (tisk č. 641.) stran zneužívání učitelského úřadu pokrokovými učiteli prohlásil, že je »ministerstvo školství a národní osvěty řízeno vědomou vůlí a snahou budovati dále moderní školu v československé republice, která bude řízena duchem republikánského pokroku, demokracie a svobody«; a p. ministr si představuje, že je *možno toho dosíci jen bojem proti katolickému náboženství.*

Byli také někteří, kteří vykládali, že p. ministr Habermann se chce zachovati spravedlivě i ke katolíkům, když ve své starosti, aby židé v republice ani v nejmenším nebyli utiskováni, vydal oběžník na všechna ředitelství škol, v němž zdůrazňuje, že židům náleží o jejich svátcích prázdno, *aby nebyli školou od svých náboženských úkonů zdržováni* a že tedy katolíkům musí dát stejné právo jako židům. A když nechce učiniti křivdy židům, že musí odčinit křivdu, učiněnou katolíkům; tudíž že všechny zákony, nařízení a výnosy o náboženských cvičeních jsou v platnosti beze změny a nedávna opáčná nařízení, že budou odvolána.

Nařízení ministerské o svátcích židovských zní: »Podle přípisu repres. israel-ské náboženské obce v Praze připadají svátky židovské, ve kterých *podle platných předpisů* žáci israelského vyznání *mají se zúčastniti bohoslužeb*, v roce 1919 na následující dny: Passah 15., 16., 21. a 22. dubna, letnice 4. a 5. června, svátky novoroční 25. a 26. září, den smíření 4. října a svátky pod zelenou 9., 10., 16. a 17. října. O čemž dáváme ředitelství vědomost k dalšímu opatření.«

Věstník ministerstva školství a národní osvěty ze dne 15. května 1919 č. 6, přináší onen slibovaný výnos o úkonech náboženských na školách, jimž *se vykládá, nikoli odvolává* výnos ze dne 23. listopad. m. r. (viz Vychovatel 1918. str. 201.) a tam se praví: »Bohoslužebné výkony a pobožnosti, jež konají se mimo hodiny náboženské, jsou: nedělní a sváteční bohoslužba vůbec, ranní bohoslužba všedního dne, pokud se jí podle místních zvyklostí školní mládež vůbec společně účastnila, církevní pobožnosti a průvody na den 25. dubna, o tak zv. křížových dnech, *a svátku Božího těla, dne 2. listopadu* atd., jakož i přijímání svátostí (zpověď, přijímání, biřmování, konfirmační cvičení). *Účast žactva i učitelstva při nich jest dobrovolná a mohou se konati všeobecně toliko bez zkrácení času k vyučování ustanoveného.* Jednotlivým žákům, kteří se chtějí účastniti pobožnosti v čase vyučovací dne 25. dubna, o tak zv. dnech křížových, nebo přijetí biřmování, konfirmace a pobožnosti, o zasvěcených svátcích jednotlivých konfesí, které nejsou na školách zároveň všeobecné dny feriální, budiž dána příslušným třídním učitelem na ten který půlden po případě den vyučování, dovolená, *požádají-li o to rodiče věrohodným způsobem.* Ostatní žactvo budiž pravidelně vyučováno. *Pro školní zpověď, přijímání a cvičení konfirmační užiti jest toliko prázdných půldnů neb dnů mezi týdnem a dnů svátečních nebo feriálních.*«

V tomto výnosu ministerstva ze dne 9. května 1919 č. 5125 neshledáváme ničeho ze slibovaného prázdna ku přijímání sv. svátostí. Zdůrazňuje se naopak, že účast žactva je dobrovolná a překvapuje, že jmenovány tu i svátek Božího těla a den dušiček. Den Dušiček (2. listopadu) je přece dle výnosu minister. školství a nár. osvěty ze dne 25. dubna 1919 čís. 18.167 zařazen mezi dny prázdnin na všech školách (srov. Vychovatel 1919. str. 78.), a svátek Božího těla je zasvěceným svátkem v církvi katolické, tedy dle onoho ministerského výnosu je prázdninou dle dosavadních předpisů. Zdá se, že se tu chystá cosi podobného jako se svátkem sv. Jana Nepomuckého, kdy na pokyn organizací, učitelstvo nařídilo žactvu, aby přišlo do školy, a vyučovalo. Pro žáky israelského vyznání se připomíná, kdy mají prázdnou, aby podle platných předpisů mohli se účastnit bohoslužeb; a *u dětí katolických mají o prázdnou požádati rodiče věrohodným způsobem!* Jak se to srovnává s koncem onoho nařízení ve Věstníku ministerstva č. 6., kde se praví: *»Škola ani úřady nejsou oprávněny, aby žactvu a učitelé účast při jakýchkoliv úkonech náboženských přikazovaly, stejně však nejsou ani úřední orgány ani učitelé oprávněni, aby v jakékoliv formě ji zakazovali, nebo v ní jakkoliv bránili.«*

O zkoušce z náboženství praví se ve Věstníku ministerstva: *»O konání náboženských zkoušek platí nadále toliko výnos bývalého ministerstva kultu a vyučování ze dne 28. června 1869, č. 5705, podle něhož zůstává ve smyslu platných zákonů právem církvi a náboženských společností, aby se kdykoliv svými orgány přesvědčovaly o postupu a stavu náboženského vyučování ve škole samé. Náboženské zkoušky konané mimo školu jsou aktem čistě církevním, účast žáků i učitelů při nich je dobrovolná a mohou se konati všeobecně toliko bez zkrácení času k vyučování ustanoveného. Dobu ve škole konané inspekce náboženské oznámíti mají úřadové církevní, podle § 5. ř. z. o školách obecných, včas okresní školní radě, která uvědomí správce školy a zmocní jej, aby příslušnými změnami v rozvrhu hodin usnadnil nerušené provedení zkoušky v jednotlivých třídách, a to tak, aby vyučovací čas, věnovaný jednotlivým předmětům, v celku nebyl zkrácen.«* Není tudíž žádného prázdna ke zkoušce náboženské, jak v onom slibovaném výnosu bylo hlášáno, ale je v platnosti to, co přinesl Věstník ministerstva školství a národní osvěty v čís. 2. pod č. 9046. (srovnej: Vychovatel 1919 str. 63 a násl.)

Také *o modlitbě* poučuje jinak ministerský výnos, než jak bylo slibováno: *»Konfesijní modlitby t. j. modlitby předepsané pro příslušníky jednotlivých vyznání náboženských, k nimž náleží též pozdrav: »Pochválen buď. . . « čítati jest rovněž k náboženským úkonům (cvičením), jež mimo hodiny náboženského vyučování mohou býti pro žactvo i učitele jen dobrovolné.«*

Zřejmo, že ti, kteří nevěřili oné novinářské zprávě, se nemýlili, a čím dále tím jasněji se ukazuje, že *katolickému, náboženství ministerstvo školství činí v náboženské výchově překážky, ji znemožňuje a ničí, křivdy katolíkům neodčinilo, ale naopak zdůraznilo.*

Všechny výnosy biskupských konsistoří v Čechách a na Moravě o školních bohoslužbách a náboženských cvičeních z let 1870., 1892—1894. a z r. 1907 uvedeny v nivec a v posměch. Náboženská výchova znemožněna a výuka podlomena.

Na okraji velké doby

Některé doklady sbírá K—k.

(Dokončení.)

Každý zajisté byl přesvědčen, že Masaryk právě svou neobyčejnou popularitou dovede v počátcích našeho mladého státu, ke kterým mnozí pohlíželi nikoli bez jakýchsi obav o zdárný vývoj věci, přemoci různé krise, jež mladý stát jako jakési dětské nemoci musí prodělávati. Státnická jeho schopnost, se kterou za hranicemi prosadil porozumění pro naše požadavky a pro naši státní samostatnost, jeho energie a vytrvalost, byly bezpečnou zárukou, že stejně státnicky a energicky bude on fídití naši mladou republiku a ochrání ji od jakéhokoli zcestí. Národ nikterak neváhal svěřiti svoje osudy v jeho ruce. (Srovnej: Boh. Baxa: Silný president. Nár. Listy, č. 89.)

A v pravdě *na zcestí ocitla se naše republika*; nejvíce na zcestí v oboru náboženském a školském *stanula na počátku, a ukročila již do kulturního boje!*

Třeba by Národní výbor svým prvním zákonem ze dne 28. října 1918, článkem druhým krátce a jasně prohlásil: *»Všechny stávající zákony a nařízení zůstávají zatím v platnosti«*, z čehož jasně vyplývá, že všechen školní řád dosud trvá a je *zůstaveno jedině zákonodárnému sboru na nich co měniti*, přece hned v prvních dnech zasedání Národního shromáždění podán návrh Dr. Františka Krejčího na neodkladnou změnu školního zákona o reformě náboženského vyučování na školách vůbec, pak návrh Fr. Zemínové o reformě zákonů o školách klášterních, návrh Fr. Housera o reformě části školní novely a podobný dotaz Dr. A. Uhlíře a j. d. (Text jejich: Návrhy o věcech náboženských v Národním shromáždění. Věstník katechetský 1919 čís. 2. a násl.) a v listopadu vydáno absolutistické nařízení, bez souhlasu Národního shromáždění, ministra školství a osvěty Habermanna výnos, jenž znamená průlom do náboženské výchovy, *jímž ušelická praktická náboženská výchova je úplně znemožněna*. (Srov. Vychovatel 1918 čís. 22.: Protináboženský absolutismus v československé republice.)

S napiatým očekáváním vstupovali dne 22. prosince 1918 členové Národního shromáždění hlavním schodištěm do hývalé audienční síně, aby vyslechli první poselství z úst reprezentanta naší vlády republikánské. V obšírném výkladu zajímá zvlášt kulturní program presidentův:

»Člověk a národové nežijí jen chlebem; uvědomili jsme si všichni, že potřebujeme převychování. Starost o školu a všecek duševní život vyžaduje nejintenzivnější péče. A rozumí se, že zákonodárné orgány musí vytvořit nové, novým poměrům odpovídající zákony. Nezdravé rakušanství musí být důkladně překonáno, opravdová převýchova nestačí k odstranění vnějšnosti. Vůbec teď máme možnost mnohé plány, posud teoretické, uplatniti prakticky; varujeme se překotnosti, máme času dost, nemusíme mít všechno najednou. Začneme s nejnnutnějším a s tím, co umožní a usnadní vývoj další, vývoj organický.«

Naznačil tak pouze kulturní program nového státu, ponechávaje obsáhlejší výklad a provedení na dobu pozdější. Dává však tušiti, dohadovati se a napovídati mnohé. Že nemluvil president jasně, důvod asi je ten, že *»prozatímní ústava naší republiky ze 13. listopadu presidenta přímo k nečinnosti odsoudila, že její učila pouhou figurou bez jakékoli vládní moci.«* (Nár. Listy, č. 89. I. c.) Nynější postavení ukládá presidentovi, aby nezasahoval do řešení takových otázek,

jak by mohly zákony naší republiky vypadati. Jako prezident republiky, dokud právomoc jeho není ústavou výslovně určena, chce a musí zůstatí neutrální.

Potřebujeme *převýchování* zdůraznil prezident ve své řeči, převýchovu z rakušáctví a vymanění se z myšlenkového okruhu a metod německého myšlení. Zdá se však, že v dnešních dobách, kdy veřejná mravnost, kázeň a pořádek následkem dlouholeté války a jiných okolností jest v nejhlubším úpadku, že jedině »převýchova« v duchu křesťanském může z mravní zpustlosti vše vytrhnouti. Národní shromáždění a ministr vyučování rozumí převýchově docela jinak. Vyslovil sice prezident potřebu nových, novým poměrům odpovídajících zákonů, ale *varoval překotnosti*. Ale za půl roku trvání republiky *vidíme, s jakou překotností přijímají se v Nár. shromáždění nekulturní a protináboženské zákony*. Kam povedou takové zákony? Povznesou mravnost, poctivost, blahobyť? Těžko!

Naše republika hledá vzory ve Francii, ale neběře si naučení z výsledků a zkušeností tam získaných. Před více než desíti lety zašla Francie ku své škodě na cesty protináboženského zákonodárství. Francie jest říše velká, mocná a bohatá, žila v míru a blahobytu; a přece na konec kulturním bojem ničeho nezískala, ale dosti ztratila.

A pan ministr Habermann *chce provéstí převýchovu — vědou. Ale »věda může uspokojiti jenom hlavu, nestačí pro život a smrt. Proto uspokojuje pouze z polovice, nedává mravní opory, neumí vésti massy..«* (Deset politických, sociálních a mravních myšlenek Tomáše G. Masaryka.)

SMĚS.

Ohrožené školy státním absolutismem. Pod tímto názvem napsal Ad. Vašek dvě stati v »*Našinci*« (čís. 109. a 110), z nichž několik míst uvádíme: »S prohlášením politické samostatnosti a neodvislosti našeho národa na všech úhlech a koncích nového státu vzplanul urputný boj o školu. V podstatě je to boj pro nebo proti státnímu absolutismu školskému. Úsilí školství docela postátniti a posvětíiti není samostatná otázka a příznak doby. Je to součást mohutného, postátnovacího, laicisačního a sekularisačního proudu, zachvativšího dravě Evropu . . . Malomyslností a nedůvěrou nemusí katolika zrovna naplňovati sekularisační proud. Stát ponechávající církvi jen práci z hruba a přebírající sám jednotlivé obory veřejné působnosti již vypracované církvi, *staví na odív vlastní kulturní nemohoucnost. Žije a tráví jen z kořisti vychvácené a nepřímou podporuje původní novou tvořivost božských sil, stajených v církvi.* Myšlenka ta ovšem neopravňuje nás k tomu, abychom s tupou resignací přihlíželi k fá-

dění apoštolů odcírkevňovacího proudu ve státě . . . Stavíme se na půdu sebeurčení a skutečného demokratismu. V opravdu demokratickém státě *jedině směrnou i ve školství je vůle a projev lidu*, ne byrokratismus ústředních úřadů, vydávající nařízení nemající důvodů a opory v zákonech . . . Kdo zachoval si ještě jiskru křesťanského vědomí, ba i ten, kdo má demokratismu ne jen plná ústa, ale také ve skutecích, musí odsouditi zamýšlené zavedení státního monopolu volné myšlenky ve školství a musí *žádati plnou skutečnou svobodu vyučovací a svobodu svědomí ve škole nejen pro učitele, ale i po děti a jejich rodiče, nejen pro volnou myšlenku a nevěru, ale i pro víru*, musí usilovati o nezkácenou svobodu zřizovati soukromé školy svého druhu u nás . . . *Despotický absolutismus státní je vážné nebezpečí pro rozkvět a budoucnost našeho národního školství vůbec* . . . Moc organizující naše školství má dvojí úkol. Má přizpůsobiti školství speciálním a specifickým potřebám lidu a z druhé strany má přebíratí zvláštní i mimostátní činitele výchovy . . . Třeba uvážiti, že jen škola, jež má svůj svéráz, svůj zvláštní charakter, může

vychovávatí karaktery. Šablonovité školy vysílají do života šablonovité lidi . . . Běleli se vážně moderní požadavek, aby zeměpis a vlastivěda se navazovala na domovouku t. j. na poučení o okolí žákově, pak musí mítí svůj svéráz každá vesnická škola, protože každá ves je domov pro sebe . . . Požadavek, že školství musí se přizpůsobiti určité společnosti nebo lidu, jemuž slouží, má za důsledek ještě jiný, aby se totiž přibíraly ke zřizování a udržování školství různé síly . . . Zdravá školská politika žádá, aby stát spolupůsobil ve školství harmonicky s církví. Stát nestranný, stát demokratický nezná germánsko-protestantské a židovské předválečné zajuatosti k církvi. Církev nechce školství odstátniti, ale nemůže se také vzdáti svého učebného poslání pro všechny lidi a všechny národy . . . Povolání rozvášní činitelů ve státě nechť hledí a pracují k tomu, *aby se nestal skutkem volnomyšlenkářský, despotický, státní absolutismus školský*. — Š. —

Na svátek sv. Jana Nepomuckého se na školách pražských vyučovalo. Socialistické *»Právo Lidu«* dalo heslo, aby se na svátek sv. Jana Nep. pracovalo. Někteří nohsledové socialističi toho se chytili a nařídili, aby se ve školách vyučovalo. Tak dle novinářských zpráv oznámila správní rada vysočanská ředitelství škol, že dříve zasvěcený svátek sv. Jana Nep. nemá býti pokládán za zasvěcený svátek a že má býti obvyklé vyučování; ale nevyučovalo se. Za to jinde v Praze správcové škol nařídili učitelům, že musí učit; jinde opět učitelové sami se usnesli, že budou učit. Na Žižkově pokroková učitelka ještě v 9 hod. večer před svátkem posílala děti se vzkazem ke druhým dětem, aby do školy přišly. Na mnohých místech děti uposlechly a přišly do školy. *Akce ta byla protizákonná* a nebyl zanesen ten den do třídních knih počet dětí scházejících; někde se vyučovalo bez vědomí správce školy a proti jeho vědomí tak usneseno. Jednáno bylo sice proti výnosu ministerstva ze dne 25. dubna 1919, kde se praví, že dny feriálními jsou svátky dosud zasvěcené, ale péče na pokyn jakýsi, jak vyjádřil se jeden z učitelů: *»nahore se bojí do toho pichnout a tak nastrčili učitelstvo.* — Překvapila novinářská zpráva, že někde i katecheta byl tak horlivý, že toho dne vyučoval. Ve školství začíná zaváděti se anarchie! — Š. —

Proti odkřesťanění školy protestují systematicky katolíci v Německu, kdež vede

se boj o školu právě takový jako u nás. V resolucích přijímaných na schůzích *ohrazují se katolíci proti státní všemohoucnosti v oboru školském*, ježto škola je také pomocným ústavem rodiny a církve. Tento ráz školy žádá, aby ústavou zaručena byla svoboda vyučování. Křesťanští rodiče mají nejen právo žádat svobodnou školu náboženskou soukromou, nýbrž i placenou státem. Tato svobodná škola je zájmem svobody svědomí rodičů i dětí. — 114 profesorů Berlínské university uveřejňuje v *»D. Allg. Ztg.«* projev, v němž praví: *»Vyučování křesťanského náboženství bylo nositelem a centrálním orgánem vychovatelského umravňování ve školách. Odstranit vyučování křesťanského náboženství znamená přerušit dějiny našeho školství. Od doby Karla Velikého až do počátků německého kmenového souručenství bylo křesťanské humanitní vzdělání východiskem a středem veškeré výchovné práce až po dnešní chvíli. Není v době tohoto tisíciletého vývoje ani jediného epochálního hnutí výchovného, ani jediného velikého pedagoga, který by nebyl prohlásil náboženské vzdělání ducha za nezadatelný základ veškeré kulturní práce výchovné. S náboženstvím stojí a padá německý národ. Proto podepsaní universitní profesori považují za svoji svatou povinnost co nejrozhodněji protestovat proti tomu, aby úhelný kámen naší výchovy, vyučování náboženství, bylo z učebného plánu odstraněno, anebo sníženo na pouhý nezávazný předmět. Co ve vyučování tomto je ztrnulého nebo zastaralého budiž odstraněno, ale ono samo musí zůstat středem veškeré školské výchovy — za úplné svobody pro jinověrce — nemá-li zároveň s odstraněním vyučování náboženství zasnchnout mateřská půda pravé péče o vědu, umění a lidové vzdělání. Nikoli učení nepřátelské křesťanství, nýbrž nové vybudování náboženského vyučování, to nejprvnější příkaz pro německé vychovatelské.* — — Svaz katolických učitelů, čítající několik tisíc členů v Braniborsku-Pomořanech, vyslevil se pro náboženskou školu z těchto důvodů: 1. *»Jen v náboženské škole je možno důvěryplné vzájemné působení všech činitelů výchovy.* 2. *Jen v náboženské škole může se osobnost učitelova plně uplatniti.* 3. *V náboženské škole dosahuje se úplného vývoje a všestranného vzdělání všech sil a vloh lidské přirozenosti.* 4. *V ná-*

boženské škole má stát nejlepší oporu, neboť mládež v takové škole na pevné půdě náboženské jest vychovávána v úctě k zákonu, ideální obětavosti pro úkoly státu, k věrnému plnění povinností a ku pravé mravnosti. — Tak v Německu. I u nás třeba utvořiti šik pevný k boji za křesťanskou výchovu. Křesťanské dívky nemohou býti důsledně vychovávány a vzdělávány, leč ve škole vybudované na podkladě světového názoru křesťanského. —š—

Židé a škola. Jak známo, židům velmi záleží na náboženské výchově jejich dětí; vydržují si zvláštní konfesijní školy všude, kde je větší počet židovských dětí školou povinných; a slyšeli jsme také z úst vážných židovských spoluobčanů ostrý protest proti snahám o vyloučení náboženství ze školy. O svých školských požadavcích předložili ministru Habermannovi memorandum, ve kterém se praví: *»Je zvláště důležité, aby každému příslušníku židovské víry bylo volno, aby posílal své děti do židovsko-národních, do české, slovenské nebo německé školy. Národně-židovské školy mají býti zřizovány všude, kde se přihlásí dostatečný počet školou povinných dětí . . . Vyučovací řeči těchto škol bude ta, pro niž se rozhodne rada rodičů. Hlavním účelem židovské školy bude, aby židovské dítě bylo vychováváno pro skutečný život tak, aby židovství se nestalo cizím, aby naopak lepší znalostí svého dějinného postavení, své řeči a svých činů na poli osvěty získalo sobě lásky k svojí národní bytosti . . . Ovšem se to může podařiti jen dostatečně působivým židovským učitelům.«* Židé chtějí tedy školu židovskou, konfesijní, se způsobilým židovským učitelem, a katolíkům se vnučuje učitel a škola bez víry, bez náboženství, ba běže se jim možnost zřizování soukromých náboženských škol. Můžeme snad nyní doufati, že úsilí o znemožnění škol soukromých náboženských stroskotá na odpor židů. Snad rovnost a spravedlnost se tu ukáže. —š—

Svatodušní prázdniny. Ve výnosu minister. školství a národní osvěty ze dne 25. dubna 1919 čís. 18.167 stanoveno, že prázdniny svatodušní js u jen neděle a pondělí, ale jak denní listy úředně ze zemské školní rady oznamují, nařídilo ministerstvo pro školství a národní osvětu, aby svatodušní svátky trvaly letos výmínečně od 7. do 10. června. —š—

Ministr vyučování nebo socialistický agitátor? Denními listy otištěna byla

zpráva z »Havlíčkovra kraje« vycházejícího v Německém Brodě, že ministr Habermann žádá, aby učitelstvo, které jde na Slovensko, propagovalo ideje sociálně-demokratické strany. Skutečný příklad uveden a pisatel podepsán. — Ministr ve svém úřadě má sloužiti republice a nikoli své politické straně. —š—

Kříže ze školních síní a chodeb! Tak znělo heslo moderních paedagogů, nad nimiž splakal by arcibiskup Komenský, jehož jméno často běrou nadarmo. V Paříži obhajoval advokát, který ještě věřil v Boha mladého zločince a ve své obhajovací řeči pravil: *»Zde na lavici obžalovaných neměl by seděti tento mladý provinilec, ale měli by zde seděti ti, kteří odstranili kříže z našich škol.«* Sapienti sat! —žek.

Na vzdor atheistům! Když francouzská armáda vtrhla do Milána, bylo zapěno na žádost lidu slavné Te Deum v kathedrále, by Bohu bylo poděkováno za šťastné osvobození Itálie od kacířů a nevěřců. Bonaparte, který o tomto zjevu psal do Paříže oběma konsulům, dodal: *»Budu této slavnosti přítomen, ať si o mně pařížští atheisté myslí, co chtějí.«* —žek.

Zrušení klasifikace na maďarských školách. Lidový komisariát pro vyučování v Maďarii vydal řadu nařízení zavádějících pronikavé reformy. Klasifikace žáků je odstraněna a na vysvědčení bude pouze poznamenáno, zda žák celkově vyhověl či nic. Dodatečné zkoušky a opravy jsou odstraněny. —š—

Školní knihosklad. Zrušte ústředny, volá hladovějící veřejnost, zrušte knihosklad, volá školská literatura. Tereziánská tato instituce, která povstala v dobách úpadku všech mimoněmeckých národů starého Rakouska, aby šířila a štípila rakušácký patriotismus a habsburskou idololatrii, pozbyla dnes naprosto podmínky svého bytí. Jest nemravné býti výrobcem a zároveň oficiálním schvalovačem vyrobeného zboží. Jen jedno z obého je možno v demokratické republice. Stačí, má-li vyšší instance moc neschváliti a nepustiti do škol, co se nesrovnává s požadavky umění, vědy a pedagogiky. (Zvon. XIX. č. 26.) —š—

Vrchlický o Bohu.
»Smír světa podmíněn je bytím Boha, neb jinak musí klesnout v chaos zpátky a celý kosmos bude věčně jatky, kde slabšího vaz silná zdrtí noha.«

—žek.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 14 kor.,
půlletně 7.—K.
Do krajin německých
předplácí se na
„Vychovatele“
15 korun, do ostatních
zemí 16 korun.
Administrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. reklama-
ce, jež se nepečetí a
nefrankují.

Rukopisy pro hlav. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány buďtež
Eman. Žákovl, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.
Pro učitelskou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.
pro Věstník Katechetský
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slavíček,
katecheta
na Smíchově 992.

Ministerská nařízení o výchově a výuce náboženství — Škola Tolstého a škola naše. — Na okraj nové doby. — Směs. —

Ministerská nařízení o výchově a výuce náboženství.

Reformovati začalo se u nás nejdříve na školském poli. Je to zcela pochopitelné a dějiny všech revolucí také vykazují týž zjev. Tato reforma je nejsnazší; nežádá pražádného nákladu a v psychologii revolucionářů má vždy vděčnou a dobře připravenou půdu. Z náboženské výchovy a výuky odstraní se vše, co odstraniti možno.

Ruští bolševici *prostým nařízením*, které radikálnímu revolucionářství je vždy nejpřirozenější, zakázali náboženství ve škole vyučovati, zapověděli školní bohoslužbu, zkonfiskovali církevní majetek atd. Tak v Rusku a tak i v Uhrách.

Naši pokrokoví předáci zakleli bolševismus, poněvadž znamená hospodářský kor.unismus a politickou tyranii nebo anarchii. Proto ani na poli školském neodvážili se následovati revolučních radikálů, ale chtějí aspoň zachovati ústavní formu, ministerskými nařízeními zrušili závaznou účast žáků na bohoslužbě, ponechávajíce »náboženskému citu« rozumem nedospělých a citově nevypěstěných žáků, aby dle své svobodné vůle bohoslužebných úkonů se zúčastnili. Co má býti výronem svobodné vůle vyspělých, prohlásili za přiměřené a správné již pro děti.

Že z takového nařízení vychovatelská zkušenost nehledí, každý poznal z toho, co nařízení přivodilo. Mládež, jejíž cit má býti bohoslužbou pěstěn, bohoslužeb se vařnou většinou neúčastní. Není k tomu naváděna. Stejně by se neúčastnila cvičení početních, komposic a všeho, co namáhá a ukládá jisté sebe-přemáhání, kdyby jí pan ministr dal i v tom na vůli.

Zajímavo je, že i pokrokové orgány nejsou tímto reformním počátkem p. ministra Habermána nadšeny. Byly by spokojenější, kdyby p. ministr byl začal vyloučením náboženství z učebního školního plánu. Tak »*Naše doba*«, jejíž hlav. redaktorem je prof. dr. Drtina, píše takto:

»*Nemohu říci, že by tento začátek byl logický a šťastný.* Hlavní známku těsného spojení mezi církví a školou jest ne náboženské cvičení, které přece jen v celku se děje mimo školu, třeba pod jejím dozorem a za její účasti, nýbrž vyučování náboženství mezi ostatními učitelskými předměty. Se stanoviska pedagogi-

ckého a náboženského ozývaly se dosud skoro stejné námitky proti učitelnosti náboženství, smím-li utvořiti takové slovo. Jest téměř bezvýjimečný souhlas v tom poznání, že náboženství nelze učit a naučit. O výchovném vlivu náboženství není sice také jednoty v názorech, ale sporů je přece jen méně. Bylo by tedy přirozeně logické začít s vyloučením náboženského vyučování z učebního plánu, ale ve skutečnosti se začíná s tím, co může mít výchovný a zušlechťující vliv na dítě, s účastí při službách božích, neboť o ty jde početně v nejčastějších případech, vše ostatní je jen podřízené. Snad tu rozhodovala ta praktická a technická okolnost, že vyučování jest částí zákona, kdežto náboženská cvičení jsou nařizena prostým předpisem ministerstva. Ale kde jde o principiální věci, bylo by nutno zasáhnout kořeny. Dobrovolnost v účasti při náboženských cvičeních jest zařízení samozřejmě dobré a jedině správné, *ale poněvadž u dítěte nelze vědomí povinnosti vyvinouti a vypěstovati jinak, než soustavou rozkazů a návodů, jest přirozeným důsledkem uvolnění v jednom bodu jakýsi rozklad kázně a výchovy k povinnosti v celku.* Se stanoviska pedagogického bych pokládal za správnější nezačínati tímto předpisem, nýbrž vyčkati až na celkovou úpravu nových poměrů zákonem školským, který by se pak arci obešel bez jakékoliv zmínky o náboženských cvičeních. *Začatý postup přirozeně vedl k nezdravým zjevům rozvolnění kázně, na jaké si stěžují někteří katechetové. Kus neupřímnosti a nemožnosti vidím v odůvodnění nařízení zimou, špatným oděvem a obuví. Chvalitebným úmyslem nařízení bylo zmenšiti moc církve nad školou, nad žactvem i učitelstvem, na které církve panující měla vliv.*«

Věříme, že p. ministr tuto nelibost oněch kruhů, které s jeho celkovým programem jinak naprosto souhlasí, novými nařízeními brzo rozpláší. A páni by mu ani reformační postup s vychovatelského hlediska nevyčítali, kdyby ona uvolněnost v náboženské výchově nevrhala černé a dlouhé stíny do veškeré školní kázně. Nejen katecheti, ale téměř všichni učitelé a profesori stěžují si na všeobecnou rozpoutanou školního pořádku. Že by uvolněnost v jednom směru mohla mít za následek všeobecné kolísání pořádku, na to ovšem nemyslíli, — jako vůbec se nemyslí na to, jaké neblahé následky mohou míti jinak »dobře myšlené« zákony a nařízení. Jenom zkušený a bystrý praktik vždy dovede to odhadnouti, ale nikoli theoretik nebo ideolog.

Ostatně v ministerstvu pracuje se již na další reformě ve výuce náboženské na středních školách. Má se totiž příštím rokem počínaje náboženské výuce v 1., 2. a 3. třídě vyměřiti 2 hodiny jako dosud; ve 4., 5. a 6. třídě pouze 1 hodina, a v 7. a 8. již žádná. Konají se nyní ještě jen porady, jak to provésti; zda stačí cesta ministerského nařízení, či nutno míti souhlas Národního shromáždění ve formě zákona.

Výsledek v každém případě bude týž. My všeho vyčkáme klidně; od nynější vlády ničeho lepšího nemůžeme očekávati.

Škola Tolstého a škola naše.

Píše ALOIS STAN. NOVÁK.

(Dokončení.)

Zajímavý názor má Tolstoj i o *školdozorcích a inspektorech*. Požaduje na nich moderní vzdělání, mají býti učitelé místními, aby znali dokonale poměry; jejich vzdělání má jíti s proudem času a proto nemusí školdozorcové býti vždy osoby nejstarší, které obyčejně mají vzdělání svého mládí.

Středem starších paedagogů i Komenského byl učitel a metoda; základem paedagogiky Tolstého je volný, svobodný rozvoj dítěte, neodvislý na vychovateli, škole, nýbrž na správném využití života a přirozených zákonech společnosti a světa.

Od Komenského liší se hlavně poznatkem »Učiteli se zdá lehkým, co je prosto a obyčejno; kdežto žákům zdá se lehčím, co je živé a složité.« Na tomto poznatku založil Tolstoj svou metodiku a učil podle něho zvláště realii, proti tvrzení Pestalozziho i proti požadavku našemu: »Od jednoduchého ke složitému, od obyčejného k neobyčejnému.«

Veškeré tajemství správné paedagogiky spočívá podle Tolstoj ve vystihnoutí nejlepšího poměru učitele k dětem. Snad se k tomu přiblížil Tolstoj víc než jiní vychovatelé, jsa dítěti člověkem a ničím víc. *U Tolstého je jediným kritériem paedagogiky svoboda, jedinou metodou zkušenost*, které však není možno dobře užití při jeho požadavku, že nová generace nesmí se vychovávat zkušenostmi starší generace.

I Tolstého ideál učitele je pozoruhodný. Přeje si totiž člověka úplně demokratického, který by jasně chápal život lidu, snažil se mu přizpůsobiti, vžil se v život dětí a stával se mezi nimi druhem jim rovným. Tolstoj píše: »Úkol učitelův, jež každý nepozorovaně má plniti, záleží v tom, aby ustavičně dodával potravu zájmu žáků a jejich čilosti a postupně uvolňoval otěže. Touto větou si částečně Tolstoj odporuje, neboť v ní mluví o otěžích, které jinde úplně zavrhl, hlásaje volnost a svobodu až do krajnosti.

Hranice svobody školy podle jeho názoru neurčuje stát ani církev, nýbrž učitel svými vědomostmi, schopností vésti školu a čeliti reakci svým jasným svědomím a vědomím práva.

Než přece i sám Tolstoj po všech pokusech s volnou školou, v níž názory své uplatňoval, sám uznal, že všechny jeho názory ve školství jsou nezměrnou propastí odděleny od skutečnosti a že některé jeho navrhované metody vyvolaly výsměch a nebyly žáky pochopeny. *Zapomínal Tolstoj, že veškeré životní otázky neobyčejně snadno řeší se v theorii, ale přistoupil-li se ku praxi, objevují se nerozřešitelnými a rozdrobují se ve množství jiných, rovněž obtížných otázek.* A tím se stalo, že Tolstoj zneuznán byl i samým ruským ministrem vnitřních záležitostí i ministrem národního vzdělání.

Po prohlédnutí spisů Tolstého a časopisů jasnopoljanských sdělil ministr národního vzdělání ministru vnitřních záležitostí, že se v nich nenalézá nic škodlivého a protináboženského, leda krajní názory pedagogické, jež podléhají pouze kritice vědecké, nikoli však zákazu censurou. — Než liberální ministr se mylil. Na oko nezdálo se ve statických pedagogických a školských názorech Tolstého nic škodlivého; ve skutečnosti však bylo v nich mnoho živlů podvrtných, které připravovaly půdu špatné pochopené a posledními léty propagované svobodě, které zářily souručností tříd společnosti lidské a *připravily Rusku hrozné poměry nezdravého hnutí revolučního — bolševismu, vyvolané ideami Tolstého v socialismu a pedagogice a podporované německými penězi.*

Byla sice mnohá zrnka pravdy v názorech Tolstého, avšak solidní budova pevné výchovy z nich vybudována býti nemohla, ježto jí scházely do základu kamen úhelný, jímž je a zůstane autorita, ideál a nadpřirozené světlo pozitivního náboženství. Zavržení autority, výchova v zákonech jen přirozených, naprostá

volnost, jež zvrhá se skoro vždy v nevázanost, byly hlavním kamenem úrazu v celé pedagogické činnosti Tolstého. Ač mnoho pokusů s volnou jeho školou ztroskotalo, přece tak často hlásaná byla volná škola Tolstého u nás.

A dnes v době národního našeho osvobození, kdy byla by nejlepší doba k reformě školství, pomýšlí se spíše na její deformaci. O slavnostních průvodech, které byly pořádány na oslavu samostatnosti české, nosila mládež tabulky s nápisem »Svobodná mládež«; v denních listech čteme, že odstraňují se kříže a modlitba ze škol, na schůzích učitelských volá se: »Chceme volnou školu bez náboženství.« Co jiného se všim tím proklamuje, než škola v zásadách Tolstého s odstíny Rousseauova naturalismu a snad i Basedova utilitarismu? — Nejsme proti zdravým reformám ve školství a zvláště přáli bychom si prohloubení vzdělání a kultury učitelstva, které jednostrannou a dosti povrchní výchovou svou zavinuje morální úpadek naší školy. Zásadou naší je: »*Co prospěje člověku sebe větší vzdělání, když nenaučí ho ovládat jeho vášně a nízké náklonnosti, jako nenaučil Tolstoj své žáky, jejichž bestialita a brutálnost jasně se projevila v ruské revoluci.*

»Pod zákonem volnost« bývá napsáno na učelištích jako zdravé heslo, jež musí být i heslem výchovy ve století dvacátém, zvaném stoletím dítěte. A zákonem tím rozumí se zákon Boží, uložený v jeho přikázáních, jež přestoupit měl by se bát každý vychovatel i žák, neboť počátek moudrosti je bázeň Boží.

»Pod zákonem volnost«. Nemyslíme tím paragrafy školních zákonů starých i nových, nýbrž zákon, jaký je napsán v srdci jednoho každého z nás, zákon svědomí, který udržovat v mezích dovoleného a nedovoleného pomáhá jenom škola konfesíonální, která v poslední době neoceňitelné služby prokázala Francii vracějící se zvolna pod prapor svobodné školy Kristovy.

Tolstoj nazýván byl třináctým apoštolem. Ale jeho apoštolát anarchismu v sociální i školské otázce nepřinesl světu ani paprsek světla do tmy zmatků a rozvrátě, kterých příčinou bylo odpoutání se od pravd hlásaných dvanácti prvými apoštolu Ježíše Krista.

Na českých katolicích bude, aby udrželi si školu takovou, jakou má být, aby do školství našeho, od něhož závisí štěstí a budoucnost našeho národa, nevyloudily se nevázané názory volné školy bez autority, náboženství a mravnosti, které by podkopaly sílu rodící se svobodné vlasti české. Jenom škola, jejímž cílem bude dobro, spása duší, Bůh, splní své úkoly časné i věčné národa svato-václavského.*)

Na okraji nové doby.

(Dokončení.)

VII.

V májovém čísle »Práva Lidu« (čís. 103., 1. května 1919.) píše ministr vyučování, soudruh G. Haberman v článku »*Naše školství*« o svém školském programu a plánech, a naznačuje jak si představuje v naší republice *převýchovu na základě vědy*. Píšeť: »Zvláště významný kus spolupráce vykonán byl tou okolností, že poskytnuta byla učitelstvu možnost, aby svobodně mohlo pracovati,

*) Prameny: Pavel Birjukov: Vzpomínky a listy Tolstého, jeho dílo a život, dva díly. Stručný slovník pedagogický. »Čas« 17 čís. r. 1911. Tolstoj: Pedagogické stati. H. Baumgartner: Pädagogik oder Erziehungslehre. Bieder: Allg. Realencyklopedie.

bez ohledu na bývalé zájmy monarchistické a všeho, co s tím souvisí, a ovšem také bez ohledu na vlivy církevní, zejména těch, jimž není možno pro dogmatické své založení zaujmouti *příznivé stanovisko k modernímu rozvoji vědeckého poznání*, a ani k té jeho části, která osvětluje lidskou společnost jako dílo, nikoliv neosobní vůle nadpřirozených bytostí, nýbrž jako dílo lidské.

O tom, že věda musí býti podkladem vyučování, mluvil již v únoru, když na svých agitačních cestách pro stranu socialně demokratickou po vlastech republiky přijel do Nýřan a tam opakoval, co již na jiných místech vykládal: »Chci a chceme demokratickou, pokrokovou, moderní, svobodnou a republikánskou školu a v ní chceme viděti demokratické, moderní, svobodné a pokrokové učitele, *vyučující naši mládež na podkladě výsledků moderní vědy.*«

Ba při rozpravě o úpravě platů učitelům vysokých škol v Národním shromáždění dne 13. února, ujišťoval pan ministr: *»Vědecká práce vysokých škol, osvobozena od bývalých vlivů, vybuduje úplně samostatnou vědu, kterou podložena budou všechna naše republikánská zařízení a bude to duchem svým věda, jež bude mít v paměti vědecky zjištěný vývoj lidské společnosti k demokratismu politickému i spravedlnosti sociální.*« Tedy pan ministr si přeje samostatnou vědu republikánskou a demokratickou pro náš nový stát! —

Pan mi istr myslí; že to co on povídá jest něco nového. Ale proběheme-li jeho plán převýchovy národa, poznáváme, že *na vědě velmi mnoho požaduje*, a ty ostatní jeho návrhy na úpravu školy už tu byly a že pan ministr chodí za vládní peníze jako hlasatel plánů jiného, že jest jen jaksi »pracovníkem na hrubou práci agitační«, šířitelem myšlenek a plánů někoho zcela jiného, prováděčem toho, co už tu dávno bylo a kolikrát — ztroskotalo!

Mnoho napodobována bývala u nás a dnes se přímo kopíruje Francie, která za poslední staletí prodělala mnoho převratů. *Francie je nám vzorem, ale jen jednostranným.* Naši pokrokáři a nevěrci hledají vzory pro své útoky na náboženství ve Francii.

Roku 1793 odstranili ve Francii náboženství, zbořili oltáře, kněžím zapověděli sloužit mši sv. Ale za několik let poznali, že to tak nejde, že náboženství je třeba a povolali kněze z ciziny. Po hrůzách revoluce počalo se totiž ve Francii klidně mysliti, víc a více uvažovati, jak draho přišla národu a zemi ona »lidská práva« s velikou pompou hlásaná, a jak draho ta sláva, a od těch dob ustalovalo se přesvědčení, že *jenom návrat ke katolicismu, za dobu celého tisíce let s povahou francouzského lidu jako srostlému, že jedině náboženství může časem vdechnouti národu nový, zdravý život, a že nejprve je třeba pečovati o křesťanskou výchovu mládeže.*

Syn největší a nejkřutější revoluce, císař Napoleon I., jakmile jen částečně revoluci překonal a urovnal, zavedl v zemi opět spořádané poměry a církvi a jejím kněžím zase vrátil práva Bohem jim daná. V dopise svém prohlásil: *»Žádná společnost bez mravnosti nemůže obstáti, ale není mravnosti bez náboženství. Proto jest náboženství státu pevnou a trvalou oporou.* Společnost bez náboženství podobá se lodi bez kompasu. Taková loď ani nemůže bezpečně plouti, ani není naděje, že by se dostala do přístavu. Tak i *společnost bez náboženství*, bouří nejdravějších vášní bičována a zmitána, na sobě zakusí všechny hrůzy vnitřní války, která ji do virů zla strhuje a *dříve nebo později stáhne do propasti.*«

Když po revoluci v polovici století XIX., která podvrátila trůn orleanský a po povstání v Paříži, Francie jsouc až na dno stranami rozryta, byla ochotna postavit si v čelo každého, kdo jí dá záruku, že zjedná pokoj a pořádek uvnitř a rozmnoží její slávu a vážnost na venek, zvolila za předsedu republiky ctížádostivého, po vládě toužícího Karla Ludvíka Napoleona. Ten ihned pracoval k tomu, aby postavení a moc, které mu ústava dávala a které jemu nedostačovaly, rozšířeny byly opravením ústavy. V lednu r. 1852. prohlášena nová ústava a 2. prosince téhož roku prohlášen za císaře Napoleon III. Neslavný tento empereur jmenoval svého dávného spolupracovníka, který mu pomáhal při vydání jeho díla »Vie de César« Viktora Durnye, ministrem vyučování. *Durny Viktor* (nar. v Paříži 1811), historik francouzský stal se r. 1833 učitelem historie v Remeši, potom v koleji Jindřicha IV. v Paříži a r. 1861 inspektorem akademie. R. 1863 byl jmenován ministrem a setrval v úřadě tom až do r. 1869. Jako ministr vzal si za úkol úředně pracovat o tom, kam směřovali, o čem psali a přednášeli ve Francii nevěrci již ve druhé polovici XVIII. století před velkou revolucí — *vědou odkřestaniti lid.*

(Pokračování.)

SMĚS.

Významné prohlášení. Věstník organisovaného učitelstva ve svém čísle z 13. června 1919 praví toto :

Mnohaleté usilování učitelstva o kus sociální spravedlnosti konečně došlo cíle : Dne 23. května schválen Národním shromážděním zákon, kterým přiznává se učitelstvu platová rovnost se státním úřednictvem. Křivda stálého odstrkování našeho stavu v této věci přestane, ale mnohé křivdy ještě zůstávají, a nebude nám ještě dlouho popřáno toho plného klidu, kterého nám třeba, abychom se plně mohli věnovati práci svatého povolání.

Býti vděční, že konečně uznána křivda a že ustoupili v odporu ti, kteří měli moc, nás ještě déle nechati strádati ? A býti vděční těm, kteří dobrovolně a rádi přispěli k ukončení naší trýzně ? Snad jedině tu by byl jakýsi důvod vděčnosti, kdyby — kdyby vůbec měl na vděčnost právo, kdo z poznání zla koná dobro a mravní povinnost. A vděčnými být — ze zdvořilosti — slušnosti ? To má přichuť podivnou.

Sebevědomí žádali své právo, připomínali důrazně povinnost — a když po dlouhých a trapných bojích právu i povinnosti učiněno zadost, přišli by ti »sebevědomí« a ve zdvořilých frazích by projevovali svoji »vděčnost«. Ach, jenom, kdyby již tahle slabost lidská přestala na obou stranách — i těch, kteří vděčnost žádají i těch, kteří jí osvědčují ! Povýšení nad tuto slabost snad

jíž někde přece jsou — a ti vděčnost odmitají a nepřipouštějí projevovat i v ní city, které se dobře nedají srovnati s pravým sebevědomím. Vědí, že vděčnost žádaná i vzdávaná jest nezdravým zjevem mezi lidmi, že je svědectvím něčeho, co musí v poměru mravním mezi lidmi býti překonáno. »Dávám, abys ty mi dal a byl mi zavázán« — jest neslučitelné s dobrem a povinností.

Karel Havlíček nepovažoval náboženství za věc soukromou. To dokazuje v nedokončeném soulovu II. vyd. »Epištol Kutnohorských« : »Jsouť v náboženství věci, které jsou předmětem jen vnitřního, srdečného tušení člověka ; jsouť zase jiné, které sahají hluboce do občanského života a mají veliký vliv na praktický život.« V »Politických spisech« (vyd. Tobolkovo) doplňuje tento výrok ještě zřejměji : »*Náboženství se nedá od občanského života oddělit*, jedno druhému napomáhá. Bude li se kněz jeviti co nepřítel lidu, utrpí i náboženství na vážnosti u lidu, a zase naopak. Náboženství nás vítá a přijímá vstupující na tento svět (>dnes někteří přepjatci nechť již dávati děti křtiti«, pozn. pis.), ono nás doprovází a žehná na cestu z něho, ono jest při nás ve všech důležitějších krocích v životě a mělo by se tedy nevšímati občanského zřízení?« V této chvíli plní se konečně slova Havlíčkova o opravách v církvi, jež nutně musí nastati. Právě : *O dogmatice nikdy nemluví, ale mluví o opravách disciplíny (kázně), vlády církevní, liturgie, postavení kněžstva* atd., věci, které hluboce sahají do života a které se

při vši neporůšenosti dogmatiky radikálně opravití mohou a mají.« — *žek.*

Smutná pravda. »Není v národě druhého stavu, který by byl na povznesení českého ducha a o pokrok národního vědomí v devatenáctém století tolik peněz, tolik nežistné práce a tolik lásky obětoval, jako to učinil stav duchovní. A odměnu vzal za to trpkou! Jen pravdě dejme průchod! V žádném odvětví veřejné správy neměl český lid tolik dobrých, obětavých a nadšených přátel, jako měl a má ve stavu duchovním a za to se k žádnému s takovou nedůvěrou a pohrdavostí nechová jako k němu a to snad jen proto, že největší část jeho členů jest jeho vlastní krev. Český lid působnost svého duchovenstva doposud neoceňoval, ale on ji jenom podceňoval.« (*Český duch 19. stol. od Dr. Rezníčka*). Jak pohlíží za našich dob lid na kněžstvo? Zodpovězte si to sami! — *žek.*

Méně rozmařilosti! Zatím co z Francie v dopisech i novinách se nám sděluje, jaká vážnost tam nastala, jak lid hledí zachovati ve všem míru, u nás jeví se vpravdě rozmařilost. V ulicích budí denně pozornost řada divadelních návštěj (divadla jsou vyprodána kolik dní napřed), řada koncertů se ohlašuje, přednášek, biografy hrají před plnými domy, kabarety plné (tam smí jen ten, kdo má aspoň 50 korun v kapse.) Peníze dnes niče neznamenaají, lidé ženou se za požitkem, často pochybným, ba i nemravným. Kdy se umoudříme? — *žek.*

Vzpomínka na matku obrátila nevěře. Dubez sám o sobě napsal: »Když jsem se na procházce zahloubal do doby svého mládí, s radostí jsem vzpomínal na dobu své nevinnosti a štěstí, na laskavou péči své matky. Jak sladké byly slzy, drahá matko, které jsem ronil při vzpomínce na tebe a tvé ctnosti.« Spěchal jsem do kostela, padl jsem před mříží k zemi a volal: »Bože mé matky, ty jsi největší pravda, moudrost a dobrota, jak mne matka o tobě učila. Pro me jsi přišel na svět. Neopouštěj mne nyní, ukaž mi k sobě cestu, abych se jednou s matkou tolik milovanou mohl sejítí.« Slzy tekly po tváři, v srdci pocítil jsem pokoj, vstal jsem a hledal pravdu, Boha, a nalezl jsem všechnu spokojenost. — *žek.*

Jen bez bázně a strachu! V této době, kdy věrní katolíci zakoušejí ústrky a musí slyšeti nejapné poznámky a smích, ať vzpomenu slov Fr. Coppe: »Libaje kříž podobal jsem se namořníku, jenž při bouři a

nebezpečí křečovitě objímá stožár. Je-li třeba, vzdám se všeho: přátelství, společenských slyků, ba i samotného života, jen ne kříže Kristova. Až dosud jsem nevěděl, že ve mně dřímá taková síla sebeobětavosti. V bouřných dobách dneška nalézáme největší útěchu v chrámu Páně. A co křivd a co zlých slov vychrlili na mne nepřátelé moji za to, že jsem Boha nalezl a ke kříži Kristovu se obrátil. Ale já nechci jejich pokolení; v srdci svém dle příkladu Páně jsem jim jž odpustil. Víra v Tebe, o Pane, činí mne necitelným vůči všem urážkám. Díky Bohu, poznal jsem ono blaho víry, které ozařuje má poslední léta. Člověku bez víry jest ve stáří hrozně smutno. Nevěřící jde ke hrobu s níže sklopenou hlavou a hledí se stezkem, jak se kolem něho sype k zemi suché listí.« — *žek.*

Spalování mrtvol. »Národní shromáždění« odhlasovalo fakultativní spalování mrtvol. Do Říma podána žádost, aby i mrtvole, která má být spálena, dostalo se křesťanského pohřbu. Zajímavé jest jak smýšlí židé o téže věci. Představenstvo rabínského výboru pravověrného židovstva prohlásilo, že i rozkaz v závěti o spálení těla nemá závazku. Vrchní rabín Dr. Lerner prohlásil, že spalováním mrtvol se přestupuje zákon Boží, hanobí mrtvola a lidstvo se vrací k pohanské zdivočlosti. Z toho důvodu nesmějí rabíni, zpěváci, spolky náboženské popel provázet tia na židovském hřbitově ukládati. — *žek.*

Ještě dnes časové. Roku 1911 vydal kard.-arcib. Gruscha pastýřský list ke katolickému dělnictvu, který ani dnes nejeví známky staroby. Mezi jiným píše: ». . . Prodchnuti živou věrou, že Bůh jest milostivým dárcem všech dobrodiní a že nám i vezdejšího chleba uděluje, naši předkové svou práci zasvěcovali náboženství. Modlitbou svou denní práci počínali a večer své unavené ruce k modlitbě spínali. Pravda přísloví: »Na Božím požeňání záleží všecko naše počínání,« osvědčovala se u nich vždycky. Kde práce začíná se modlitbou, tam jest spokojenost, kde však není víry, tam jest nesvornost a nespokojenost. Náboženství a práce tvoří zlaté dno naší společnosti. Kromě požeňání práce náboženství dodává též ochrany k výnosu. Zlý nepřítel obchází dělníka a snaží se o mozočný zisk jej oloupiť. Nepřítelům tím jest požitkářství. Pod různými zámlinkami loutí se k němu, nadělá v domácnosti mnoho spousty a zničí

blahobyt tisíců. Zlý a lákavý příklad mnohých lépe postavených, celý život považovat za nepřetržitě požívání, provádí na dělnících neblahé spousty. Jak často na této cestě bývá mladistvý dělník zaveden k hýření a k předčasné zkáze. Ale i ženatý dělník podléhá jeho zhoubnému vlivu a propadá často opilství, jež uvádí mnohé rodiny do záhuby. Proti těmto úskočným nepřátelům s výsledkem podniká boj náboženství.◀

—žek.

Velikost oběti mše sv. Školské výnosy pod aigidou svobody odvracejí mládež od slyšení mše sv. v neděli a zasvěcené svátky. Učitelstvo pokrokové již dávno zehralo na nucený dozor, který beztak nepůsobil vždy chvály hodně na ostatní lid. Patrně ti, kteří výnosy podobné dávají, neznají, co v sobě skrývá oběť Nejsvětější; možná, že by ani nesvedli definici její, za to vpravdě vznešeně předstupuje před nás syrský básník Cyrillonos, jenž napsal tato památná slova, hodna, aby každý katolický křesťan měl je stále na očích: »Nové hody připravil Spasitel a povolal k nim čeledě svou. Slavnostní hostinu vystrojil nevěstě své, aby ukojil její hlad. Nejdříve obětoval Sám své tělo a potom ho usmrtili lidé. On vylisoval tělo své do kalicha spasení a potom vylisoval jej na kříži také lid. Na hlavu vsadil si korunu slavného proroctví. Naostřil obětní nůž zákona, aby jím vlastní tělo své jako beránka obětního usmrtil. Přivedl lid k hostině své a povolal národy k hodům svým. Přidělal se pravým kněžstvím a dokonalou slavností obětní. Stál tu a nesl sám sebe z lásky a držel vlastní své tělo vysoko v rukou svých. Pravice jeho byla svatým oltářem, vznešená jeho ruka stolem slavitování. Všemohoucnost jeho vykonala právě kněžství. Posvětil a požehnal sám sebe, modlil se a díky činil nad tělem svým. Obětoval sám sebe, vytlačil ze sebe životodárnou svoji krev.◀

—žek.

Slyš národe volání Jørgensenovo! V denních listech každý den dočítáme se o životě občanů česko-slovenské republiky, jejichž ukázky nikdy nebudou chloubou národa a nebudou šířiti jeho čest a slávu. Pochybné umění sytí nemravností lid v divadle i biogramech, místnosti jen zasvěcencům otevřené budí hnus a odpor. Přijde již okamžik sebezobnání a nápravy? Odvrhněte od sebe vše shnilé a oblecte se v oděni pravdy a poctivosti! Či nemáte k tomu dosud odvahy? A až ji budete mít, nebude již pozdě? Konvertita *Jørgensen*, jehož cíliti a vážiti si musí celý vzdělaný svět, měl tuto odvalu,

když pravil: »Zhnusil se mi povrchní život dnešního lidstva, život pouze živočišný, znechutilo se mi stále volání: Šampaňské chceme, vonné růže a tančiti s usměvavými nymfami. . . A ten, kdo již růže a nymfy zaplatiti nemůže, ten nechť poodejde trochu stranou — tak, aby nerušil radosti ostatních — a přiloží revolver k čelu. . . O člověka méně! O nějaký ten atom méně! To jest maličkost. Příroda jest věčná, moc naruživosti a vášni nevyčerpateľná, slunce vychází každého jitra znovu, zrají nové hrozny, nové mužové, nové růže, nové ženy. . . A chaos atomu pokračuje ve svém radostném tanci dále jako prášek v papsku slunečním.◀ (Životní pravda a životní lež.) Volání Jørgensenovo kéž není nadarmo! —žek.

Kdo dovede toto tvrzení vyvrátit? Učenec, který sám sobě dává patent na moudrost, hlásá se své katedry: Není Boha! Vrchnost s údivem to slyší, překládá tu větu pro své svědomí a praví: Není spravedlnosti!

Zločinci zazní to slovo v uších a proto řekne sám u sebe: Není žádné viny!

Žádostivý jinoch to zaslechne a důsledně soudí: Není ctnosti!

Výrok učencův zaletí i k poddaným, kteří si řeknou: Není zákona!

A když dostoupí tato nauka »Není Boha« na ulici, teče krev a za třeskotu pušek lze slyšeti hulákání revolucionářské luzy. Pryč s Bohem, nebem, věčností! Věda dokázala, že vše to jest jen snem a lží. Nechceme nic jiného než peklo, protože jest ničím, a rozkoše, které mu předcházejí.◀ (Don Alejandro Pidal y Mon, býv. španělský ministr.)

—žek.

Čítanky a spisovatelé. V době, kdy vydávají se rozličné nové čítanky, píše orgán spisovatelského družstva »Belletristický týdeník Zvon« (čís. 26.), není snad na škodu připomenouti, že slušnost žádá, aby pořadatel — i když zákon o právu autorském mluví pro něj — zeptal se autora, svoluje-li, aby určená ukázka díla pojata byla do čítanky. Bez vědomí autorova nesmí býti, byť z důvodů sebe vážnějších, cokoli měněno, upravováno. Nesmí se nikdy opakovati, co stalo se na př. při známých válečných čítankách, kdy pořadatel, spoléhaje na krutost vyšších rozkazů, přejímal články z čítanek bývalých a samovolně škrtal, ba co je horší, do článků vpisoval, jména autorova pod tím nechávaje, takže neinformovaný čtenář mohl se domnívati, že autor sám tak učinil, zvláště když pořadatel či anek se tentokráte na titulu nepodepsal. —š—

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva in král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

"Vychovatel" vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 14 kor., půlletně 7.—K.
Do krajin německých předplácí se na "Vychovatele" 15 korun, do ostatních zemí 16 korun.

Administrace "Vychovatele" jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacce, jež se nepočítá a nefrankují.

Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Emanuel Žákov, profesor na Smíchově, Ferdinandovo nábř. 8.

Pro učitelkou přílohu přijímá rukopisy T. J. Jiroušek, ředitel družstva Vlast.

pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy red. Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Další útok na náboženskou výchovu školní. — Ve stopách Husových. — Na okraji nové doby. — Návrh na osnovu náboženského vyučování na středních školách dle nového nařízení. — Směs. — Literatura.

Další útok na náboženskou výchovu školní.

Naše ministerstvo nemá naléhavější starosti, než co nejrychleji dostat laickou školu pod střechu.

Sotva uchopilo se vlády, již prohlásilo návštěvu služeb Božích a přijímání sv. svátostí pro školní mládež za dobrovolné, a s úzkostlivostí přímo chorobnou, aby snad na mládež nebyl činěn pražádný nátlak, znovu a znovu zdůrazňovalo dobrovolnost náboženských úkonů. Když někteří katecheti žádali vyjádření rodičů, zda si přejí, aby jich dítky služby Boží navštěvovaly a sv. svátosti přijímaly, ihned vidělo v tom nátlak, a žádati takové vyjádření od rodičů prohlásilo za nepřipustné. Za to nemělo dosti jasných a rozhodných slov k řádění atheistických učitelů, kteří přímo mládež naváděli, aby náboženských úkonů se neúčastnila. —

Nyní vydal ministr Habermann další výnos, kterým *výuka náboženská na středních školách je značně omezena, ba z nejvyšších tříd, kde by právě dospívající mládež měla býti o základech a potřebě víry poučována, úplně vyloučena.*

Věstník ministerstva školství a národní osvěty přináší v čísle 8. dva nové výnosy o výuce náboženské. — Jedním pod čís. 25.552 ze dne 14. června 1919 zavádí ministr *novou osnovu vyučovací, v níž náboženství ponechány dvě vyučovací hodiny pouze ve třech nejnižších třídách, a po jedné hodině ve třídě IV. a V. jak na reálkách, tak na gymnasiích, tak i na reálných gymnasiích. Rozšiřuje se vyučování jazyku mateřskému a jazykům živým, na gymnasiích pak výuka přírodovědecká; na reálkách filosofická. Ve třídách VI. a VII. a na gymnasiích v VIII. povinného náboženství vůbec není.*

V poznámkách se pak praví: »Účast na vyučování náboženském stává se počínajíc škol. rokem 1919—20 od tř. VI. nezávaznou pro všechny konfese, ať je o vyučování tomuto předmětu postaráno jakkoliv.

Další poznámka pak praví, že ministerstvo má v úmyslu již v příštím škol. roce připustiti poučování morální dle vzoru francouzského.

Druhým výnosem čís. 25.890 ze dne 14. června 1919 zrušuje se přijímací zkouška na školách středních z náboženství. — Oznámení o začátku školního roku na stř. školách vyvěšená také již v tom smyslu o náb. zkoušce ani se nezmiňují. —

Pan ministr krátce uskutečňuje program své strany, hledaje stále, jak by každý vliv kněze jako učitele náboženství ve škole podlomil. Tak musí naše mladá republika, která na hlavním svém poli teritoriálním a finančním dosud je velmi špatně zakotvena, prožít hned v počátcích i kulturní boj v postupných jeho fásích.

Půjde-li tento program našemu státu k duhu, to ukáže jednou budoucnost; my o tom však pochybujeme. Filosofie dějin již nezvratně dokázala, že národové stáli na kulturním svém vrcholu, dokud všudy panovala víra a státní i náboženští orgánové společně a přátelsky na duchovním pokroku národa pracovali; jakmile jevil se úpadek víry, šířil se mravní rozklad a národové klesali. Toho ani ministr ani jeho ochotní pomahači nemohou popřít.

Nicméně zkoušejí znovu. Chlí postavití stát a národy na jiný základ. Jsme přesvědčeni, že pokus dřív či později, snad až v druhé či třetí generaci, ztroskotá. Ale brániti tomu není již v naší moci. A »bude musít býti ještě hůře, aby bylo lépe«, hlásal jeden z hlavních spolutvůrců nynějšího školního programu. Zdá se, že předpověděl těmito slovy celý budoucí osud našeho národa a jeho kultury.

~~~~~

Ve stopách Husových.

(Všem Čechům píše Dr. F. LUKS.)

Bliží se den památky Husovy. Celý národ, i my Čechevé katolíci, chceme naň vzpomínati. My ovšem jinak, zcela jinak, poněvadž opravdověji a upřímněji, než bezvěrci a protestanté.

Hus, budiž veřejně od toho trpce žalováno, stal se v ústech a v tisku bezvěrců a protestantů »služkou pro všecko«. Tuto těžkou obžalobu, jak památka Husova se v českém národě snižuje právě od jeho pokryteckých ctitelů, také chceme veřejně dokázati. Důkazů těch máme na sta; dnes, abychom nebyli obšírní, uvedeme jich aspoň několik, ač jeden by dostačil každému inteligentu.

Když v Národním shromáždění se projednával zákon o evangelické fakultě bohoslovecké v Praze, byl to poslanec prof. dr. Krejčí, jenž protestoval proti tomu, aby tato fakulta nesla jméno Husovo. Ukazoval, že je to profanace jména Husova, a že nepatrný zlomek národa, jakým jsou protestanté, nemá ani práva na tento název. Škoda, že katoličtí poslanci svými hlasy přispěli k této profanaci a usurpaci jména Husova a připustili takovým názvem fakulty ustavičné matení lidu i pojmů.

Hus nebyl ani bezvěrcem ani protestantem. Byl katolickým knězem bloudivým ve věcech, k nimž ho svedly nešťastné spisy Viklefovy. Uvažme, jak na tisíc honů, ba ne tisíc, ale milion, jsou od něho daleko bezvěrci, ať již se nazývají volnomyšlenkáři nebo bezkonfese.

Hus chce zanechati svým věrným Čechům víru v Boha, nejsv. Trojici a Matku Boží. A bezvěrci beze všeho studu volají pokrytecky lidem nevědomekým, aby památku Husovu uctili vystoupením z církve a ustupem do Volné myšlenky jež hlásá úplnou nevěru.

Nazval jsem je pokrytci, poněvadž dobře vědí, co praví o nich Hus ve svých spisech. Za první hřích považuje Hus nevěru a ty, kdo jsou jí oddáni, nazývá žáky ďáblými. Takto píše doslovně: »Prvů blud a také hřích jest nevěra. A ten hřích, jenž slove nevěra, jest nad jiné hřichy veliký a jest kořen všech hřichů. Bez víry nelze se líbiti Bohu.« — Řekněte sami: může býti většího podvodu a klamu, než když bezvěrci, tito dle Husa žáci ďáblůvi, svádí lid k bezvěří ve jménu Husově? Není to drzost bezmezná, neslýchaná, do nebe volající, co zde piší tito »žáci ďáblůvi« před tváří celého národa?

Jsou-li bezvěrci vzdáleni Husa milion honů, jsou ho vzdáleni protestanté na tisíce. Slyšte důkazy:

Hus píše a po celý svůj život učí, že sedmero jest svátostí. Protestanté na fakultě »Husově« budou přednáseti: dvě jsou pouze svátosti.

Hus napomíná: »Všeliký, kdo chce vděčně sloužiti (Bohu), má se často zpovídati.« A protestantismus odstranil zpověď vůbec.

Hus pěkně odůvodňuje a vysvětluje posvátnost a nerozlučnost manželství. Alespoň několik slov Husových slyšte o manželství: »Manželství jest svazek nerozdílný, protože dí Kristus v evangeliu sv. Matouše v 19. kapitole, řka takto: Kteréž Bůh spojil, člověk nerozlučuj . . . K manželství v sobě, když jednou již svolili, ni žádný člověk již až do smrti jich rozlučiti nemůže; ani manžel, dokud manželka živa jest, nemůže jiné pojmuti, ani ona jeho.« (Flajšhans, V. 117.) *A na fakultě Husově budou pastoři učiti, že manželství není posvátné ani nerozlučné, že ie to občanská smlouva na výpověď.*

Hanba, že takové »ketasování« s popularitou jména Husova mohou v našem národu prováděti bezvěrci a protestanté!

Mohl bych uvést na sta takových důkazů, jaký podvod a pokrytectví se u nás provozuje se jménem Husovým. Jsem přesvědčen, že tyto úplně postačují.

Nejlépe uctíme všichni jméno Husovo, obnovíme-li život dle učení Ježíše Krista v církvi jeho hlásaného, a zachováme si ty poklady, jež Hus chce zanechatí svým věrným Čechům, totiž: víru v Boha, nejsv. Trojici a Matku Boží, již nazývá svatou pannou a matkou všech věrných křesťanů.

Na okraji nové doby.

Některé doklady sbírá K—k.

(Pokračování.)

Durny chtěl školství a vědu zdemokratisovati. Proto zakládal vyšší školy divčí, lycea, školy pokračovací, průmyslové. Po Francii a brzy také po Belgii množily se svazy pro vyučování a vedle toho o překot konaly se rozmanité kursy, veřejné přednášky, extense, lidové školy; psaly se o vědě, vzdělanosti, osvětě, kultuře brožury, letáky, novinářské články, všecko bylo samá *moderní škola, moderní věda, samá osvětla, plná volnost a svoboda v náboženství a mravech, samý netušený pokrok, samé základy blaha dosud nevidaného a neslýchaného* . . . Tenkrát zednářské ligy nemohly naléztí ani dosti slov, aby ministra vyučování vychválily a jeho dílo vynášely až do nebe. — Biskupové francouzští však záhy poznali, kam vše to směřuje, a biskup crleanský a paedagog francouzský *F. A. Dupanloup* svoje starosti o budoucnost národa projevil v dopise jistému kardi-

nálovi takto: »Vidím, kterak od nějaké doby konají se veliké, mimořádné práce v rozšiřování bezbožnosti, nemravnosti, názorů protivných řádu společenskému a kterak pod zástěrou, že se působí k šíření vzdělanosti, kultury, osvěty, správného názoru světového podvracejí se základy všeho řádu společenského. A to ne pouze skrze časopisy a knížky, jako bývalo, ale děje se to za pomoci zbraně perfidní a velice nebezpečné, volného, žádných mezí a hranic neznajícího veřejného vyučování na rozmanitých kursech, lidových školách, konferencích, extensích, přednáškách. *Za účel předstírá se poučování, vzdělávání lidu, ale vlastně se bojuje proti náboženství a křesťanské mravnosti*, hlásá se čirá nevěra, čelí se ku podvrácení všeho mravního a společenského řádu. My chceme, aby se vyučovalo, aby vyučována byla mládež, aby poučování byli dospělí; my, kteří víme, že vyučování potřebno jest a prospěšno, že jest to dílo eminentně křesťanské — my jsme očerňováni a tupeni, že vzpíráme se všemu pokroku vědy a vzdělanosti, kdežto my skutečně bojujeme jen proti rozšiřování nepravdy, klamu, zásad a nauk netoliko nepravdivých, ale velice záhubných jednotlivcům, rodinám, národu a celé lidské společnosti. A toto šíření korupce a záhuby bolestně se mne dotýká, naplňuje mne úzkostí o budoucnost národa našeho.«

Francie se vzpamatovala, spuchřelá vládní soustava Napoleona III., která po dvacet let svým vnějším leskem dovedla klamati Evropu, se shroutila a dnes Francouzové jen neradi mluví o době té. Opět *v náboženství, v křesťanské výchově hledána spása a nalezena.*

Znovu vzpamatovali se živlové nepřátelští náboženství. Roku 1884 vyloučila vláda francouzská náboženství ze škol, odstranila kříže ze státních škol; zavedla knihy školní, kde slovo »Bůh« bylo zakázáno. A výsledky se ukázaly. Psaly nedávno naše noviny, že zástupce Francie u naší republiky, Saint Simon, přiznal, že také on pomáhal voziti kříže ze škol, ale nyní že by je tam rád dal, že by rád byl, kdyby zavedeno bylo náboženství do škol. »Neboť od té doby,« — řekl — »co bylo náboženství ze škol vypuzeno, vychovávají tyto školy jen zločince a apače.«

Ve šlépějích Francie odkřesťaniti lid postupuje se i u nás, a proto není divu že dnes každý nedouk, ano i mnohý uličník se domnívá, že projevuje a rozšiřuje umění a vědu, osvětu a kulturu, když tupí a hanobí křesťanské náboženství, jeho vyznavače a hlasatele a všechno, co s křesťanstvím souvisí.

Vůdce soci listů švýcarských *Pavel Brandt* v časopise »Grütliener« pi »*Církev a náboženství jsou mocnosti, které každému vyhlazovacímu boji vzdorují.*« V tom boji nezíská si nikdo trvalých úspěchů. Toho musel se dožít i *Robert Owen*.) Zapomněl, že náboženské myšlenky nelze ze srdce lidí odstraniti. »Jak často kapituluje duch volného myslitele a vlašnost křesťana ve dnech útrap! Třeba i nevědomky hledá útěchu a pomoc u nejvyšší bytosti. To jest ona tajuplná moc náboženství a církve, jež se nedají od sebe odloučiti, která se nedá odváti a která je stále ještě mocnější, než naše spolky a organizace. Dle mého náhledu jest to jednání fulpasovité, snaží-li se někdo dělníku náboženství a církev znechutiti.«

*) Robert Owen, socialista anglický (nar. 1771, zemř. 1858), ve své knize *The book of the new world* (Londýn 1820) vyslovil zárodek ideálu proletářského; naň přímo navazuje i Marx i Engels.

U nás chce odvésti lid od náboženství ministr vyučování soudruh Gusta Haberman a věda prý převychová národ, přivede republiku k slávě a rozkvětu. Vzav si za příklad svého francouzského kolegu *Viktora Durnye*, chce náš pan ministr postupovati »snadno a rychle« a volá na pomoc »vědu, kterou podložena budou všechna naše republikánská zřízení« a »vědu, jež bude míti na paměti; vědecky zjištěný vývoj lidské společnosti k demokratismu politickému.« Tedy vědu republikánskou a demokratickou.

Co je to za vědu?

Po proslovu pana ministra Habermana v Národním shromáždění napsala »Tribuna« (čís. 14. dne 16. února 1919): »Fiat lux! Nechť osvětlí se, co dosud bylo temno! Máme nový stát, máme novou politickou orientaci. Všichni musí na ní spolupracovat. Dělníci rukou i dělníci hlavou. Universitní síně, dříve uzavřené všelijakými vlivy, musí otevřítí brány dokofán; z nich musí vzejítí světlo, které bude majákem novému životu, demokratickému a republikánskému.

Musíme mít novou vědu, jako nové uniformy; věda ta bude nutně republikánská a demokratická! To je přání nové vlády nebo aspoň pana ministra osvěty. Není pochybnosti, že to znamená: Učenci, postavte se do služeb republiky nejen jako voličové a kandidáti, nýbrž jako vědci; *budujte novou vědu, která by nám všem ad oculos demonstrovala, že jediné spasení je v republice a demokracii a že všechny naše instituce republikánské a demokratické nutně vyplývají z vědeckých poznatků.*

To je tedy program nové vlády. Republika není pouhou státní formou, jako dvě — tři jiné formy, nýbrž je vědecky odůvodněným faktem, který, není-li dosud všeobecně dokázán, musí býti jednou všeobecně uznán, neboť vývoj lidstva směřuje k demokratismu a sociální spravedlnosti, jež mohou býti uskutečněny jenom v republice.

Tedy *tendenční věda!* Ano, *věda ne pro vědu, ne pro pravdu ryzí a prostou, nýbrž pro politiku, pro státní útvar.* Jste, pánové, placeni od státu, vaši povinnosti ješ, ten stát svými teoriemi a fakty udržovat. *Scientia ancilla reipublicae; věda musí sloužit státu!* Dřívější věda sloužila patrně falešnému státu — to jsou ty bývalé vlivy — nová věda bude sloužit novému, jedině správnému státu. Dřívější věda byla aristokraticko-monarchistická, nová věda bude demokraticko-republikánská.

Ve svém článku rozbírá »Tribuna« početilost tendenční vědy, aplikuje na vědu republikánskou a demokratickou různé příklady a doklady. Aspoň částečně uvedeme z toho:

Archimedes, slavný matematik, nebyl republikán, neboť hájil svou vlast proti republikánským Řomanům a — nebyl učencem zcela dle vkusu našeho pana ministra osvěty; nekonal objevů s politickou tendencí (uvádí zákon hydrostatický a jeho vynalezen), nepracoval pro republiku a demokracii, ale pracoval pro vědu, která se náhodou od jeho doby nezměnila. V žádném případě nemohl za to, že věda, která se oprostila později z všelijakých vlivů a směřuje nyní k politickému demokratismu, podnes uznává jeho zákon. *Plato*, republikán ale demokrat, neboť si přál, aby stát spravovali nejlepší lidé, jakási aristokracie, proslavil se mimo jiné svou naukou o ideách, která tvrdí, že my zde na světě neznáme pravé podstaty věcí, nýbrž pouze jejich zjevy, fenomény, kdežto pravou podstatou každé věci jest její idea, skrytá mimo nás, ve zvláštním světě ideí.

Tento svět ideí se nemění, kdežto svět zjevů se mění, představuje jakési více méně věrné obrazy oněch ideí. Platonova nauka táhla se pak jako červená niť celou filosofií až do Kanta a nejnovějších filosofických systémů. — V novější době je jednou z jejich protiv učení *Darvinovo* o původu druhů. Darwinova nauka je rozhodně aristokratickou a ztěží republikánskou. Darwin nebyl si sám ani zcela jasně vědom, pro kterou politickou stranu a formu pracuje, ale ukázalo se to pak nad slunce jasněji v dílech jeho filosofických následovatelů, jako byl na př. *Nietzsche*. Ten vyslovil dokonce theorii o národech panských a otrockých a zákon o nutnosti, že panský národ musí překonati národy otrocké. Tedy Darwinova nauka v podstatě nedemokratická, je přijata učeným světem, arcí s jistými modifikacemi a tu přijde Nietzsche, filosof žijící ve Švýcarsku, tedy v zemi republikánské a rozhodně demokratické, a hlásá takový strohý, až imperialistický aristokratismus, který vedl Němce přímo do nynější války. Jak byla možná taková anomalie ve švýcarské republice, která přece měla také svého demokratického ministra vyučování?

(Pokračování.)

Návrh na osnovu náboženského vyučování na středních školách dle nového vládního nařízení.

Ministerským nařízením (Věstník z června 1919) zredukován jest počet vyučovacích hodin na gym. a reálkách na 8. V I., II. a III. po dvou hodinách, ve IV. a V. po jedné hodině týdně; v třídách VI.—VIII. účast při vyučování náboženství nezávazna, ať jest postaráno o vyučování jakkoliv.

Při tomto násilném zmenšení počtu hodin dlužno uvážiti, jak upraviti osnovu náboženského učiva. *Ordinariáty budou se raditi o otázce této, ale žádají návrhy a pokyny zkušených katechetů, by dle toho pak rozhodly.*

Předkládám k úvaze tyto návrhy: V prvních dvou třídách buďtež žáci náležitě připraveni k přijímání sv. svátostí jako základu křesťanského života. A tu by pro I. tř. bylo dobře vzíti věrouku podloženou význačnými událostmi a příklady ze Starého zákona; v třídě II. mravouku s církevním rokem, ve třídě III. v I. běhu liturgiku, v II. běhu Nový zákon (Dějiny St. zákona by mohly býti probrány při věroučných a mravoučných pravdách).

Ve tř. IV. základní pravdy náboženství křesťanského se zřetelem k českým církevním dějinám. Ve třídě V. mravouka probírána budiž v hlavních rysech. *Ve třídě VI.—VIII. budiž zavedeno nepovinné vyučování po 1 hodině týdně a to r. 1919—20 s podobným rozdělením jako dosud*; po případě, bylo-li by málo žáků, studenti se hlásící k vyučování náboženskému by byli spojeni v 1—2 odděleních, kde by kladen byl důraz na mravouku křesťanskou.

Co se týče učebnic, katechismus jest nevhodný. Jest nejvyšš třeba sestaviti věrouku a mravouku na podkladě biblickém, rovněž i praktickou mravouku pro třídu V. Ostatní knihy by mohly zatím zůstat, zvláště pro nepovinné vyučování v nejvyšších třídách. Knihovna pauperum zapůjčí potřebné učebnice.

Dr. Jos. Hanuš.

SMĚS.

Příští číslo »Vychovatele« vyjde dne 1. srpna 1919.

Husitská svoboda. Pan ministr vyučování Haberman, ve své gramofonové řeči, o níž možno napsati: »všeobecně známá řeč o škole svobody, pokroku, demokracie a socialismu, se kterou pan ministr kojuje po krajích československé republiky«, přidává že musíme si také uvědomit, že jsme byli jedenkrát svobodní v době husitské.« A tuto svobodu doby husitské představuje si tak, že skoro zneškodil svými nařizeními školní sluzby Boží a přijímání sv. svátostí. Dobře by učinil, kdyby našel si v Husově postile čtení 35. na neděli druhou po svatě Trojici. Tam by se dočetl, že dle učení Husova má světská vrchnost poddané *k večeri Páně »pudití«* a *k Bohu »připudití«*. Hus vyvrací námitky proti tomu a dí (Mistra Jana Husi: Sebrané spisy české, díl II. Postilla; vydání K. J. Erbena str. 258.): Pak k dóvodu prvému, jenž die: *Pán světský nemá moc duchovníe, aby pudil k té večeri — přím toho; neb proto pán má platy a panství, aby zlé krotil mocí, a dobrých bránil a máme toho příklad v starém zákoně, v třetích králových knihách v 2. k., . . . K druhému dóvodu, když die: že *nižádný se k bohu neobrátí jedné volně — tu věz, že někdy bývá něco na počátku proti vůli a potom s vůli*; jako panna někdy velmě nerada za muže jde, chtěie jiného mieti; avšak když otec připudí, bývá to, že potom s ním rada a tak volně bydlí. A tak jejie na počátcě bezděčné za toho muže jitie potom jí jest prospěšné i k plodu i k jiným věcem. Též tuto najprvé člověk nerad jest, že ho pudie od kostek, cizoložství, neb od jiného hřicha, a potom bude tomu rád, že jest odveden a tak prospěje sobě k věčné večeri. A z tohoto máš ihned odpověď k třetímu dóvodu, fka: že jitie na počátcě k večeri připuzením není libé; ale potom když člověk srozumie sobě, bude jemu volně a tak i libé. Máš příklad již na panně položen.« Tedy vrchnost — a i škola má dle Husa povinnost nutiti své poddané k večeri Páně, aby se mládež v tom vyučovala a pak ráda a ochotně přistupovala. Podobně má se to s učením o Bohu a službami Božími. Naši lidé se dnes Husem na všech stranách ohánějí a jej velebí, ale jeho učení« a nařízení neznají. Ale to*

jim nevadí, aby do omrzení nezpívali »a pro tu zofi umřel's v plamenech, náš Jene velký, chloubou Čechu všech«; jen aby tě ústy oslavovali a skutky daleko byli tvého učení. —š—

P. učitel Smrtka upadl v nemilost učitelstva. Josef Smrtka, starosta Ústředního spolku a sloup organisace dostává v posledním čísle »Věstniku« v článku »Na obranu«, adresovaném učitelské veřejnosti, perné výtky. Úprava platů učitelských v Nár. shromáždění přijata, hlavním referentem byl p. Smrtka a nyní se o něm v orgánu učitelském dočítáme: »Chcete nám svým tvrzením vynutiti jen poznání, teprve nyní jasné potvrzené, že jsme platili zvláštního referenta o úpravě platů jen proto, aby nás vodil zeměmi a houštím různých resolucí, proseb, manifestací, ohnutých hřbetů, valných hromad, na nichž jsme se s bídou svojí před bývalými zástupci c. k. vlády ani pochlubiti nesměli? Přímio volá po odvetě nepoděpaný sice, ale Váší zodpovědnosti podléhající referát o valné hromadě delegátů, který je prosycen jedem osobní nenávisti i přislovecně učitelskou zlobou.« Dovídáme se také, že v organisaci byl zaveden absolutistický režim a že pracovalo se ze zákulisí, a posud pracuje! Krásné doznání. —š—

Boj za konfesijní školu v Německu. *Svaz katolických učitelů v Německu, k němuž náleží 18.000 členek*, konal o svátcích svatodušních valné shromáždění v Bochumu. Na sjezdu zdůrazněn požadavek konfesijní školy a právo rodičů na školu. Tato práva budou katolické učitelky vždy hájiti. Hrozí kulturní boj a misty již vzplanul. Katolické učitelky Německa státi budou v něm semknuté s katolickým lidem. Žena katolická nezakolísá, i katolické učitelky pozvednou svého hlasu ve prospěch konfesijní školy. — *Saská sněmovna*, mající rudou většinu, schválila proti hlasům všech občanských stran článek: »Náboženské vyučování se v obecné škole neudílí, ale v posledních dvou třídách poskytuje se dvě hodiny týdně mravní poučení.« Většinou schváleno, aby stávající soukromé školy nebyly rozšiřovány, nýbrž postupně rušeny. Zpravodajem o zákonu byl *socialistický učitel Arztl*, který tvrdil, že dítko náboženství ve smyslu křesťanském mít nemůže, ba ani nesmí, neboť by prý jinak jeho mravní zdatnost nebyla zdravou. Proti usnesení konala se veliká *protestní schůze katolických obcí v Lipsku*. Katoličtí poslanci

při druhém čtení ústavy podají návrh, aby konfesijní škola byla zřízena všude, kde si toho většina rodičů přeje. —š—

Theologie a věda. V Kolíně nad Rýnem byla založena universita r. 1388. a když po vypuknutí revoluce francouzské našla tato výtečnou půdu v Kolíně a samostatnost města zašla, byla i universita r. 1801 zavřena. Letos zřízena v Kolíně universita nová, vlastně stará obnovena a 12. června konána slavnost otevření. Jeden ze slavnostních řečníků, zdrav. rada *Dr. Schulte* pravil: »Theologie jest poselekyně božské myšlenky a nauka o Bohu jako taková první mezi vědami. Byla hlavou fakult středověku. Nebojme se ani my otevřítí jí cele naše brány; osvícený věk náš nebojí se demonů a ďáblů, nebude se lekati ani andělů.« U nás v těžké době se theologická fakulta ze svazku university vyhazuje. —š—

K dnešní době dobře se hodí co napsal nejslavnější básník německý nové doby, J. V. Goethe po válce r. 1813, ve svém spise »Westöstlicher Divan«: »Nejstastnější a nejhlubší thema dějin světových jest boj mezi vírou a nevěrou. Časové, kdy vládla víra, byli plodní a blahodějní; a naopak doby, kdy nevěra nuzného vítězství dosáhla, byly neplodny, plny zmatků, lidstvu škodny, až záhubny.« —š—

Napoleon a bible. Italský žurnalista Tondi nalezl bibli, které používal Napoleon ve vyhnanství na ostrově Elbě. Bible jest ilustrovaná a na první stránce jest velké N s císařskou korunou. Jest psána italským jazykem a daroval prý ji Napoleonovi jeden italský kněz. Dle vlastnoručních poznámek císaře Napoleona bible nezahálela. Byla nalezena v sakristii jednoho kostela, v liz. kosti, kde Napoleon dlel ve vyhnanství. —žek.

President Roosevelt o kněžích. V dobách nastalé svobody, kdy o kněžstvo ote se kde kdo, kdy veřejně jest napadáno narážkami a vtipy na drahách a p., nutno připomenouti slova býv. presidenta *Roosevelta*: »Žádná třída občanská nepůsobí tak nezištně pro spoločňany jako právě duchovní. A přece převládá často ve veřejnosti náklonnost zlehčovati stav duchovní. Kdyby lidé hovořící s impertinentní pohrdavostí o kněžích, znali bližší jejich pracovitý a nevděčný život — jistě by se asi zastyděli. («*Silný život*», Roosevelt.) —žek.

Diesterweg a naše doba. Slova jmenovaného paedagoga jakoby hřměla v naší dobu: »Je lidské, křesťanské, dobré, že oplýváme hojností a nádhrou, že připravujeme skvělý blahobyť psům a koňům, že věnujeme svůj přebytek letním zahradám, parkům, kočárům, lokajům, divadlům, operám, balletům, pesům bez počtu a míry a tisíce jiných věcí, jež lichotí jedině smyslům — po straně černé bídy svých spoleblichých? Mnoho-li blahobytu mohli bychom vytvořiti kolem sebe, kdybychom věnovali toliko část svého přebytku na ulehčení bídy těch ubohých tvorů Božích!«

—žek.

Věřícím malířem byl dvorní malíř Petr Keck († 1730), o němž se vypravuje, že dřive než začal tvořiti, poklekl a modlil se. Následkem toho jeho obrazy prodchnuty jsou duchem posvátným. Z jeho prací upozorňujeme na 14 obrazů v klášteře u sv. Jakuba v Praze, 17 u Augustinů v Třeboni, z nichž vynikají zvláště sv. Jiljí, Kristus v zahradě Gethsemanské a sv. Leonard. —žek.

Pravá svoboda náboženská jeví se i u soudu v Americe, kde dvojženství jest přísně trestáno. Dostane-li se však k soudu Mormon, přehlíží American platný zákon občanský a respektuje náboženské stanovisko vyznavačovo, které dopouští míti více žen. Hle, svobodu pravou vzhledem náboženského stanoviska! U nás katolíci jsou kaceřováni a pomalu nebudou směti vyznávatí veřejně to, co jim vždy bylo posvátným. Nelze se tomu ani diviti. Jsme pro svobodu ještě nezralí! —žek.

LITERATURA.

O mistru Janu Husovi, jeho učení a odsouzení, pěkný a obsažný letáček na základě Palackého Dějin národa českého vydalo Serafinské dílo lásky na záchranu mládeže českoslovanské v Č. Budějovicích a zasilá nejméně 20 výtisků za 1 K. Letáček je psán klidně a věcně, slohem prostým, ale každá věta v něm je doložena. Právě proto výborně se hodí k hromadnému rozšíření zvláště tam, kde používá se Husa ku štvání proti katolickému náboženství. Proto bylo by žádoucné, aby rozšířen byl ve statisících po celé naší republice. Objednávky se adresují: Serafinské dílo lásky v Českých Budějovicích.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází i. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 14 kor., půlletně 7.—k.

Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 15 korun, do ostatních zemí 16 korun.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklámce, jež se nepětečí a nefrankují.

Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďtež

Eman. Žákoví, profes. na Smíchově, Ferdinandovo nábř. 8.

Pro učitelskou přílohu přijímá rukopisy T. J. Jiroušek, ředitel družstva Vlast.

pro Věstník Katechetiky přijímá rukopisy rod. Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Svaz křesťanského učitelstva československého. — Ke sporům o konfesijní a bezkonfesijní školy. — Na okraji nové doby. — Směs. — Literatura.

Svaz křesťanského učitelstva československého.

Od počátku naší samostatnosti vedle rudého teroru bolševických komunistů, násilníků, zdvihal se a rostl *bílý teror kulturní* volnomyšlenkářů a atheistů, kteří snažili se svůj program prosaditi a školství dle něho uspořádati. Nežádali však svobodu pouze pro sebe, pro volný projev svých nevěreckých zásad; snažili se názory a zásady křesťansky smýšlejícího učitelstva zakřiknouti a umlčeti. *Svobodu odlišně smýšlejících prostě znásilniti.*

Z tohoto pojmu jich svobody vzešly návrhy a usnesení pokrokářských organizací odstraniti kříže ze školních učeben; přestali se s dětmi modliti, ustali na ně při úkonech bohoslužebných dozíratí. A běda tomu, kdo jiného smýšlení, neřídil se jich usnesením! To ihned bylo prohlašováno za rušení solidarity, za zločin proti stavovské kolegiálnosti; tomu hrozeno bojkotem. Bílý teror byl na postupu.

V duších přemnohých vychovatelů to vřelo. Viděli, jak rozhlašovaná, s radostnými nadějemi pozdravená svoboda, vyhlíží ve skutečnosti. Dlouho mlčeli v bolesti a smutku.

Ale konečně vzbopili se k činu. *Ve jménu pravé svobody. Dne 13. července t. r. v místnostech Representačního pražského domu sešlo se na 400 vychovatelů mládeže a založili „Svaz křesťanského učitelstva československého“.*

Na čtyři sta učitelek a učitelů má odvahu postaviti se mimo nepřátelský, protikatolický proud, podporovaný nynější správou školních úřadů. Čtyři sta sebevědomých, statečných, k praporu Kristovu otevřeně se hlásících vychovatelů mládeže, kteří v jasném vědomí, že je čeká nepřízeň, posměch, újma, mají odvahu hlásiti se k heslu, že chťi na základě křesťanském, či určitěji řečeno katolickém vychovávatí mládež v tom pevném přesvědčení, že pěstěním víry v duši mládeže prokazují celému národu i každému svému chovanci nejlepší službu.

Těch 400 vychovatelů — to nejsou karieristé, prospěcháři, kteří tiše a opatrně čekají každé chvíle, jaká myšlenková vlna se zdvihne a kam se poválí, aby podle ní přizpůsobili svůj názor a svůj charakter; to jsou povahy pevné,

jasné, vykrystalisované. Povahy, které vědomy v jakém prostředí se nacházejí, jdou za pravdou, ochotny přinést jí každou oběť, čelíti i tvrdému pronásledování.

Jednota katolických učitelů, po 26 let při našem družstvu »Vlast« tiše, ale neunavně působící, nežárli na nový Svaz. Pozdravuje jej v této době, plné politických, hospodářských a kulturních převratů jako mladého a zdatného spolubojovníka pro ideu křesťanské výchovy. Těší se, že čtyři nových vychovatelů, sdružených ve Svazu, budou svorně vedle ní usilovati o pravou svobodu lidstva, o svobodu věřících, o svobodné rozhodování katolických rodičů o výchově dětí, o nezadatelný nárok jejich na konfesijní školu.

Křesťanští učitelé najdou pole své působnosti širší, než snad sami se domnívají.

Názor, že beznáboženská výchova příští generace, nahrazená nějakou mlhavou a bezkrevnou státoobčanskou výchovou založí lepší osud a povznese mravní a intelektuelní kulturu národu, má poměrně jen málo stoupců. Není k němu důvěry. Ale tím více důvěry získá učitel, který bude ochoten vychovávat mládež v duchu křesťanském, pracovat tiše, trpělivě a vytrvale na své vychovatelské brázdě. Rodiče brzo ocení jeho práci.

Pozdravujeme slibný Svaz a věříme v jeho požehnanou činnost. I na něm vyplní se jistě slova Kristova, nesoucí známku věčnosti na svém čele: »Kde jsou dva neb tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich.« A slova, která tutéž myšlenku v negativním smyslu doplňují: »Kdo není se mnou, proti mně jest . . . ten neshromáždí, ale rozptýluje.«

r.

Ke sporům o konfesijní a bezkonfesijní školy.

Člen americké mise a československého národního výboru *rev. Oldřich Zlámal* z Clevelandu, který v květnu cestoval po Moravě a konal přednášky o revoluční činnosti amerických Čechoslováků k našemu osamostatnění, napsal do »*Našince*« č. 117. zajímavý článek pod uvedeným názvem. Z něho uvádíme několik míst, aby v denním listě nebyly zapomenuty.

Zlámal nelíčí nic růžově, nepřepíná, ale poukazuje na skutečnost a tak z jeho článku lze právem čerpat poučení. Správně hned vystihuje situaci u nás a píše: Jako ve všem jiném, tak i v otázce budoucí školy v československé republice jeví Národní shromáždění a jiní veřejní činitelé tendenci *jednati ukvapeně, ba skoro překotně.*

Problém konfesijní a bezkonfesijní školy řeší se zde dvěma způsoby. Jedni ho chtějí řešit *nápodobením cizích vzorů*, hlavně Ameriky a Francie, a jiní bezohledně na cizinu *dle vlastních teorií*, odpovídajících filosofickému kředu vládnoucí většiny.

Obojí pokládá *rev. Zlámal* za extrém a navrhuje konjunkturu, v níž by byl brán náležitý zřetel: 1. Ke skutečným poměrům československým, 2. k poučkám, jaké nám v tom směru dává cizina (Amerika, Kanada, Francie), 3. k veřejnému mínění spojeneckých vlád.

1. *Rev. Zlámal* ukazuje na různost náboženského života lidu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. »Ve velké části Čech náš lid se odcizil církevnímu křesťanství; na Moravě většinou posud žije v církvi a na Slovensku bez církve žiti -

nechce a nebude.« Zákonodárství, které by si vládnoucí kombinace politických stran nadiktovala bez ohledu na skutečné náboženské poměry v různých částech republiky, postrádalo by fundamentální podmínky zdravého zákonodárství — *spravedlnosti*. Zákony vždy musejí přihlížeti k blahu a spokojenosti poddaných. Zákon náboženských škol na Moravě a na Slovensku nepůsobil by blahodárně; tím hůře vyloučení náboženství ze škol.

Ku prospěchu celé republiky měl by budoucí zákonodárce potlačit své náboženské nebo protináboženské kredo a říci takto: *»Dejme církevní školu těm, kdož si ji žádají, a nevnučujme ji oněm, kdo se jí protiví.«* Zaříditi v městech církevní i necírkevní školy, jest věci snadnou a na vesnicích proveditelnou. Tím se uspokojí každý. Tuto směrnicí kompromisu doporučuje státu československému, jehož budoucnost jest podmíněna na prvním místě dobrou vůlí a shodou tolika různých elementů.

2. Jaké poučení nám dává cizina?

Spojené státy.

Máme tam své vlastní, dobrovolnými příspěvky vydržované školy. Stojí to ročně miliony peněz. Ale mluvmе si pravdu: Tím, že nám americká vláda dovoluje soukromé školy, není ještě řečeno, že každé katolické dítě do nich chodí, a že každá katolická škola soukromá stojí na výši doby. Širší veřejnosti sotva jsou známy naše obtíže. Jsou sice známy imposantní čísllice dětí v katolických školách, ale o dětech katolíků, které do našich škol nechťejí nebo nemohou jíti, se nemluví. A těch je mnoho. Kolik je tu bolestných kapitol?

Na jedné straně máme nádherně, ba až ideálně zařízené státní bezkonfesijní školy, v nichž vyučuje se bezplatně silami výborně kvalifikovanými, v nichž se poskytují dětem zdarma knihy atd. Na druhé straně jsou naše náboženské školy, v kterých se vybírají direktně neb indirektně poplatky za vyučování, v kterých knihy a školní pomůcky stojí mnoho peněz, v kterých často při nedostatku lepších sil vyučují i osoby nedostatečně kvalifikované, v kterých mnohdy není potřebných učebních pomůcek, hygienických podmínek a p. Naše sestry sice konají obrovskou práci s heroickou trpělivostí, ale konkurence s veřejnými školami je přece těžká.

A teď slovo k zastáncům odcírkevněné školy. Amerika je má; tam jsou naprosto odcírkevněné. Ale je při nich šťastna? Nemí.

Spojené státy si dnes marně lámou hlavu, jak zarazit strašný postup pohanství, zaplavujícího celou Unii. Polovice obyvatelstva (50 milionů) je tam nekřtěna. Protestantské nedělní školy a kluby křesťanských mladíků a dívek (Y. M. C. A. a Y. W. C. A.) nestačí zadržet proudy nevěry a nemravnosti. Ovoce toho systému je každému v Americe známo: sebevražda, rozvodová manie, požitkářství.

Kanada vyniká šťastnějším řešením společenských problémů nad Spojené státy. Tam vydržuje vláda katolíkům katolické školy, protestantům protestantské.

3. Československá republika nesmí dělat, co by chtěla, ale *musí přihlížet též k tomu, co tomu řekne svět, resp. spojenci.* Československá republika je sice svobodna, ale hrozně zadlužena. Svaz národů nebude trpět, aby se Čechy staly rejdištěm náboženských, kulturních, národnostních a sociálních bojů. A proto pomalu s reformami! *Vláda Spojených států nebyla a není netečna k mínění českých katolíků o poměrech v československé republice. Řekl to za svého pobytu v Americe sám prezident Masaryk.*

Mezi dvěma miliony amerických vojáků prolévalo třicet procent katolických hochů svou krev za svobodu utlačovaných národů, tedy též za svobodu naši. A tu opakuji poznovu: *Bude-li šlapáno po náboženské výchově katolického lidu v československé republice, hlas jeho zámořských bratří nezůstane nepovšimnut na nejvyšším místě ve Washingtoně.*

Toť několik míst z krásného článku rev. Zlámala, který žije nyní mezi námi a má příležitost pozorovati, jak po náboženské výchově se stále šlape. Ať zámořské bratry poučí, co se s námi děje, a pro koho bojovali za svobodu. K.

Na okraji nové doby.

Některé doklady sbírá K—k.

(Pokračování.)

Je nějaké neklamné kritérium, podle něhož se pozná, je-li vědecký objev, vědecká pravda, vskutku vědeckou pravdou t. j. pravdou, podkládající naše republikánská a demokratická zřízení? Je Harweyův objev oběhu krve vskutku demokratický? Je vynález lokomotivy opravdu prospěchem pro republiku? Je Newtonova nauka o gravitaci a Laplaceova nebeská mechanika, na ní založená, dílem trvalé ceny, kterým lze podložití naše republikánská zřízení? Newton neodmítl rytířství a Laplace se stal d konce markýzem a věnoval své dílo Napoleonovi. Byla by tedy nedůvěřivost k jejich vědě na místě! Rozhodně oni nesvobodili se ode všech tehdejších vlivů. A jestliže jejich matematika je přes to skálopevná — co je tedy ona nová, úplně samostatná věda zjišťující vývoj lidské společnosti k demokratismu a spravedlnosti?

Snad u odborné vědy nelze to snadno zjistit; ale u filosofie, která nám má počati jednotný životní názor na základě vědeckých poznatků, je to snazší. Zde se dají etikety lehčeji nalepit. Nietzschova filosofie je rozhodně aristokratická a nehodí se pro republiku. Naproti tomu republikánskou a demokratickou filosofii je pragmatismus. Je to filosofie, definující pravdu jako něco, co mi prospívá. Jeho zakladatelé byli Američané, James, Dewey, Schiller; záruka lidovosti a republikánství je tu tedy do jisté míry dána. A jistě, co prospívá mně, prospívá také druhému. Filosofie, jež tvrdí: »Jen toto odpovídá rozumu, poněvadž si nedovedu mysliti opak,« je rozhodně filosofii dogmatickou, autoritativní (vyvyšuje autoritu rozumu), tedy monarchistickou. Filosofie tvrdící: »Jen to je pravda, poněvadž to prospívá mně,« je filosofii demokratickou, poněvadž nehlasá autority nějakého vysokého principu, nýbrž principu zcela lidového, jemuž každý rozumí. Zajisté tato filosofie je podrobena změnám, neboť pojem o tom, co je prospěšné (k udržení našeho života prospěšné) se mění, co dnes je prospěšné, může být zítra škodlivé — ale to nemůže vadit republice jakožto státu. Neboť, že pravdou jest, to mi prospívá, co prospívá státu, o tom jsme přece se přesvědčili nezvratně čtouce po 4 a půl roku válečné bulletiny.

Pardon — to přece byly válečné bulletiny Německa a Rakouska, tedy dvou států dnes překonaných. Ten pragmatismus tedy prospíval i tam, kde nešlo o vývoj společnosti k demokratismu a spravedlnosti. A v tom by arcí byl háček. Ale snad je to pouze nedopatření, jež se už nebude opakovat. Rozhodně vědcům a filosofům samotným nelze ponechatí neomezené volnosti ve státě, neboť by

snadno zneužili svých výzkumů. Aby se tak nestalo, nad tím bdít musí v řádné republice *demokratický ministr osvěty*.

Ti k v podstatě napsala »Tribuna« a popravila pana ministra s jeho republikánskou a demokratickou vědou; vědou, která by byla dle pana Habermana *ne vědou, ale děvečkou republiky*. Tedy na tomto poli, tak jak pan ministr myslí, to s tou převýchovou půjde asi ztěžka; zvláště když věda může uspokojiti jenom hlavu, uspokojuje pouze z polovice, nedává mravní opory, neumí vésti massy. (Vi Vychovatel letos str. 86.) — —

Pan mi istr však řeční ještě dále a rozprádá a opakuje všude: »pečovat chceme, aby škola byla *pokroková, demokratická, moderní a v pravdě republikánská s moderně demokratickými učiteli a učitelkami*; aby o ně bylo hmotně postaráno, a hlad a bída aby z jejich řad vymizely, u vědomí, že *jakou bude naše škola v republice, takovou bude naše republika*. Škola odchová nám *bojovníky svobody, pokroku, demokracie a socialismu*, a proto jménem pokroku a svobody žádáme, abyste se semkli kolem naší školy, byli jejími přáteli a zastánci věrnými, jako jest republika svobodou naší.« Tak mluvil ve Stodě na manifestaci západočeských menšin dne 1. června pan ministr, opakuje své fráse a plány už po kolikáté.

Jenom že ani tu není pan ministr vyučování originelním. Všechno jsou jenom staré myšlenky, stará hesla dnes na republikánsko natřená. Tak na př. už v roce 1912 na universitní extensi v Horažďovicích, dne 3. 10. a 17. srpna, vykládáje »o výchově v rodině, škole a společnosti« professor dr. Drtina vyslovil požadavek (dle »Stráže na Šumavě« čís. 13. ze dne 30. března 1912), aby škola byla *bezplatná* (zajímavo, že francouzský ministr vyučování Duruy*) chtěl zavésti bezplatnou školu obecnou), *pokroková, svobodná a světská*, t. j. beze všeho učení o víře a mravnosti křesťanské. Nechce prý školu bez náboženství, ale miní školu pravého náboženství. Nejprve bylo by třeba zakázati vyučování katechismu, neboť toto jest »zvrácené«, jím se nevychovává. Pravá náboženská výchova musí cit zbožnosti prohlubovati.

Tytěž myšlenky opakuje dnes pan ministr vyučování na svých agitačních cestách, tytéž ozývají se a číši z jeho výnosů a nařízení.

Ve svém výnosu ze dne 15. května 1919 č. 21.126 chce pan ministr cestou nařizovací provést v organizaci středoškolské některé naléhavé změny a rád by omezil vyučování na středních školách a na gymnasiu by rád místo náboženství zavedl »náboženskou vědu«, snad také republikánskou a demokratickou, jak to pan mi istr stále opakuje,

Bývalý italský ministr vyučování v kabinetě Rudiniově (1891—1892), pak professor dějin na »Istituto degli studii superiori« ve Florencii, *Pasquale Villari*, který vedle studii dějin a paedagogiky zabýval se i otázkou sociální a m. j. napsal spis: »La scuola e la questione sociale in Italia« (1872), řekl na sjezdu v Miláně r. 1897 v přítomnosti senátorův a poslanců za všeobecné pochvaly a souhlasu: »Učí se mnoho, u nás učí se všemu, ale nedostává se víry, nedostává se ve školách našich Boha. *Bez víry, bez Boha vyučování nezmuže ničeho.*«

Potřebujeme převýchovy, ale ne takové, kde by si každý tropil posměch z náboženství a pohrdal jím již proto, že jsou mu malé boty, nebo že měl roz-

*) Na str. 94 a jin. oprav ne Duray, ale Duruy.

bité kalhoty, a ne takové, kde by se mnohý domníval, že projevuje a rozšiřuje umění a vědu, osvětlu a kulturu, když tupí a hanobí křesťanské náboženství, když úkony náboženské snižuje a znemožňuje; *potřebujeme převýchovy v duchu křesťanském*, která by z mravní zpustlosti vše dovedla vytrhnouti.

Jindřich Heine, známý německý básník, dokud byl zdrav, posmíval se všemu náboženství. V těžké nemoci však napsal svému příteli Lassalovi: »Kdybch mohl aspoň na berlích vyjíti, vite, kam bych nejprve šel? Přímó do kostela!« Tak židovský básník; a u nás mládeži má se zciziti návštěva kostela, výchova náboženská znemožniti.

Byl u nás, již v republice, vzácný host japonský, plukovník *H. Hirayama*, a konal přednášky v Čechách a na Moravě. Dne 10. dubna přednášel ve velkém sále Nár. domu na Vinohradech »o budhismu« a ukončil svou přednášku, slovy: »Nemyslím vás, dámy a pánové; dnes předělati a nakloniti k náboženskému myšlení a citění; byla by to práce nesnadná. Znáám vás již trochu, *ale jedni jste zpiti vědou a filosofií, a druzí se klaníte naturalismu*. Ale prosím vás, a *mluvím k vám jako váš přítel, nejde-li to s vámi, pak věnujte aspoň novou a lepší péči náboženské výchově vašich dětí.*«

SMĚS.

*Příští číslo »Vychovatele« vyjde dne
1. září 1919.*

Jak upravití náboženské vyučování v nejvyšších třídách středních škol, z nichž absolutistickým nařízením ministra Habermána bylo odstraněno, zaslouží všestranné úvahy, a budou jistě rozhodovati místní poměry a duch, který na škole vládne, jak se má katecheta zachovati. Pokud psychologii mládeže známe, radíme: Nikde se žádné milosti, na libovůli mládeže spočívající, nedožadovati. Nic není méně důstojným předmětu ani osoby, než katecheta v nějaké prosebné póse. A učiti náboženství v době určené pro předměty mimořádné, ve volná odpoledne, čekati na dobrovolný příchod hochů, toho se nedožadujeme. Víme všichni, že mládež je šťastnou, když může některou vyučovací hodinu ztratiti; že ji mimoškolské zájmy a zábavy daleko více vábí nežli škola s rozvrhem svých obligatních předmětů. Nuž počítejme s tím, jako p. ministr počítal s tím, když náboženství prohlásil pro ony třídy za nezávazný předmět právě tak, jako dříve všechny úkony náboženské prohlásil za nepovinné. Mám často pocit, že svoji reakční práci jenom zdržujeme společenský i kulturní rozklad, který přijíti musí. Až nastane, pak z kruhů, které nyní pasivně se na vše dívají, zazní zvolání po reakci. Proto radím:

Kde žáci *sami* přijdou se žádostí o poučení, výklad, poradu, ochotně jim poslužíme v soukromí, mimo školu, bez nároků na honorář za mimořádné vyučování. Poukažme jim na naše knihy, časopisy, brožury, z nichž sami poznání mohou čerpati. Kde nepřijdou, ponechme je, aby prodělali onu nakažlivou chorobu, jež nyní všude se šíří. Jenom nenadbíhat, nedoprošovat se, nezebrat. Ale klidně přihlížeti, kam to radikální protinábožensští vychovatelé s mládeží dovedou. Svědomí výčitek nám činiti nebude. Vinu poneseu ti, kdo výchovný význam náboženství nepochopili. . . . r.

Jednoduchá frekvence na školách. V kruzích učitelských mnoho se mluví o tom, aby zavedena byla na školách jednoduchá frekvence, aby shoda byla s úřady, dílnami a rodinami. Se stránky pedagogické ukazuje se k tomu, že polední přestávkou nenastane vzpružení a zotavení, které by přivodilo výkonnější duševní práci, jak by se snad dalo očekávati. Praxe ukazuje, jak v hodinách odpoledních jeví se zvláště v létě neklidnost, roztržitost, těkavost a lenost žáků. Dle studie nedávno zemřelého univ. prof. Dra Čady a jiných počíná se únava po 9. hodině a možnost její dispozice je neustále větší. V »Pedagog. Rozhledech«, roč. XXIII. str. 740, v článku »Kapitoly o únavě mládeže ve škole«, čteme: »Polední dvouhodinová přestávka neměla a nemůže míti vlivu, aby pozvedla intenzitu duševní práce a nemůže zabrániti možnosti

snadného a značného unavení z příčin hlavně fyziologických.« —š—

Počínají se lekati? Denní listy zaznamenávají: Správce školy v Rudě, Jos. Mul, dal hned po volbě vyvěsiti na školu rudý prapor. — Učitelé v Drahobudicích na Kouřimsku volili se social. demokraty; prý k vůli ministru Habermanovi. — Agrární »Večer« se táže: A koho budou páni učitelé volit, až p. ministr při změně vlády odejde do jiného ministerstva? Co si pak počnou naši páni učitelé? — A učitelský »Věstník« v posledním čísle už jeví obavy, uváděje z programu strany socialně demokratické slova: »Učitelé se dosazují na místa volbou občanstva. Místní školní rada přihlíží, zdali učitelové konají své povinnosti. Každý člen místní školní rady musí býti přítomen alespoň dvakrát za rok při vyučování každého učitele a svoji přítomnost zapsati v úřední knize.« Pletou ší učitelé na sebe bič, horší dozorstvo, než bývalo za nenáviděného Rakouska a ještě nenáviděnější učitelstvem, za církve. A to začíná chápat již i »Věstník« a píše: Buďme na stráž! *Učitel i škola staly by se otroky stran.* Učitel v tak nejisté existenci hleděl by si zajistiti živobytí jiným způsobem a škole by se učitelů nedostávalo. Učitelskému povolání by se věnovali nejvýše živlové naprosto neschopní, kteří se jinde zmožnili.« —š—

Návrh dra Stojana a soudruhů v Nár. shromáždění dne 24. července přijatý započítává do kvinkvenále i pense středoškolským profesorům náboženství polovičku let mezi vysvěcením a středoškolskou aprobací ať v duchovní správě, ať v učitelském úřadě jiných kategorií zrávených.

Dr. Lub. Petr.

Ve Francii rozvíjí se utěšeně katolický život. Náš lid, který tak ochotně se učil od Francie nevěrecké, mohl by nyní jíti k mladé Francii do školy. Básník *René Fauchois* píše o ní: »V nynější mládeži jest pravá, sebevědomá, odhodlaná síla. Má žízeň po činech, nikoliv po převratu a revoluci, ale po uspořádané činnosti. Mladá Francie má heslo stavěti.« Pro katolíky žádají biskupové úplnou svobodu, vybudování zničených kostelů, které lid válkou ochuzený při největší obětavosti sám nedovede znovu vybudovat. — Lublaňský biskup *Dr. Antonín Bonv. Jeglič*, jenž meškal v Paříži jako člen slovinské delegace mírové, píše: »Křesťanský život se ve Francii usta-

vičně víc a více rozmáhá. Lid lne k biskupům a kněžím více než před válkou. V neděli jsou kostely plny věřících. Lidé všech stavů, od nejvyššího do nejnižšího, přijímají v hojném počtu a často svaté svátosti. Církev má přes násilnou loupež před několika lety na ni spáchanou, tolik příspěvků, že snadno udržuje kostely a duchovenstvo. Mezi jednotlivými farnostmi a diecesemi zavládá pravá křesťanská pospolitost; bohatší rádi pomáhají chudým.« —š—

Napoleon o manželství. Když roku 1802 ve státní radě jednáno bylo o novém zákoníku a přišlo se k paragrafu o manželství, pravil Bonaparte: »Nebylo by lepší, kdyby nevěsta před státním úředníkem svému muži připovídala věrnost a poslušnost? Civlní úředník oddává beze všech slavnostních slov: to jest příliš suché, při tom býti musí něco mravního. Nevěsta musí býti poučena, že, vystupuje-li z poručení rodiny, vstupuje pod poručení svého manžela.« Naproti tomu namítal člen státní rady *Tretet*, že zákony dosavadní nic podobného neobsahují. »To již řekl anděl Evě v ráji,« řekl první konsul, »a při oddavkách knězem též o fom zmínka se činí, ale latinsky, tak že ženy tomu nerozumějí. Bylo by to hlavně pro Paříž s velikým prospěchem, kde ženy se domnívají, že mají práva činiti, co se jim zlíbí a nestarají se o nic než o parádu a zábavy. Neříkám, že by to u všech mělo účinek, ale při mnohých ano.« —žek.

Jitřní píseň lidstva. Zapěl veřejnosti francouzský spisovatel *Lavedan*: »Posmíval jsem se více a měl jsem se za moudrého. Tu však mne přešel smích, neboť viděl jsem Francii krváčet i plakati. Stál jsem na ulici a viděl jsem vojny. Šli ve sele smrti vatřic. Ptal jsem se: »Co vás činí tak klidnými?« A oni odvětili tím, že se počali modliti: Věřím v Boha. Sčítal jsem oběti našeho lidu a viděl jsem, jak je lidé brali na sebe, modlíce se. A tu mi bylo jasno, že to přece jest něco utěchy plného, znáti pozemnou vlast, která září láskou, když pozemská vlast hoří nánávistí, ale toto poznání jest vědou, vědou dítěte. A já již dítětem nejsem. To jest moje chudoba a to mne mrazí. Zoufati musí národ, jenž cítí bolest Francie, — zoufati, nevěří-li, že bolest pozemská stává se rozkoší nebes. Doufati, kde všechno padá, — kdož to může bez víry? Není denní práce útrapou, není všechno dobro nesmyslem tam, kde se nevěří? — Stojím u krvavých prou-

dů Francie, vidím svaté vody slz. A zoufám. Ale stará žena z Bretanška, jejíž sy nově vykrváceli, jejíž oči vyplakaly se do slepoty, ta pomodli se svůj »Zdrávas« před Madonou mečem probodnutou a usmívá se odevzdaně. Kterak mi stydno před takovou ženou? Jak strašlivé a palčivé jsou rány národa, do nichž neplýne ani krůpěj krve onoho Podivného jako hojivý balsám, onoho Podivného, ach, já ho nesmím jmenovati. On byl tak dobrý, a já tak zlý. Co by bylo z Francie, kdyby její děti nevěřily, její ženy se nemodlily? Artilerie důvěry v Boha zvíťezí v této válce! Minulost Francie jest veliká nebo Francie to byla, která věřila. Přítomnost Francie — tož útrapa. Francie pocituje to, co nemohla již věřiti. Bude její budoucnost lepší? Ano v rukou Božích, jediné v rukou Božích. Oh, národ mrtvých přikrývá pole. Jak těžkým jest to na tomto národním hřbitově býti ještě atheistou! Já to nemohu, já to nedokážu, já jsem oklamal sebe i vás, kteří jste čítali mé knihy a zpívali mé písně. Bylo to šílenství, mátoha, pustý sen! Vidím smrt a volám po životě: ruce se zbraněmi připravují smrt — sepnaté ruce tvoří život. Francie, Francie, vrať se k věře svých dnů nejkrásnějších! Od Boha býti opuštěn — tož býti ztracen. Nevím, budu-li zítra ještě živ. Ale to musím svým přátelům říci: Lavedan se neodvází umřít jako athesta. Nikoli, peklo mne děsí, ale tisni mne myšlenka, že žije Bůh a já jsem od něho tak daleko. Plesej duše má, že jsem se mohl dočkat chvíle, kdy smím na kolenu říci: *Já věřím, věřím v Boha, věřím, věřím! To slovo jest jistě písní lidstva.* Kdo je nezná, pro toho nastává noc. —žek.

Nové čítanky. Dostali jsme náhodou do rukou čítanku pro druhou třídu školy obecné a podivili jsme se, s jakou úzkostlivostí vyhýbá se všemu, co je náboženské. Čítanka má pěknou úpravu, je ilustrována; titul její: *Ráno.* Čítanka pro české školy národní. Díl první. Pro druhý školní rok. Sestavili Jos. Kozíšek a Josef Tůma. S obrázky M. Aleše, R. Landy a R. Matesa. V Praze. Nákladem české grafické akc. spol. »Unie« 1919. Cena výtisku 3 K (s přírážkou 3 K 75 h). Ale přece jsme tam našli jméno Bůh a jména svatých, ba i obrázek se svatými a i kostelem! Na str. 11. je z ruského článku: »Kterak voják kaši

vařil« a tam hned na začátku pozdravuje voják: »Pozdrav tě Bůh, staruško!« Na str. 89. v národním popěvku dvakrát se opakuje: »Dej, Bože, deštička«; a na obrázku Březen od Aleše, je popěvek: »Na sv. Řehoře letí . . .« Na str. 52. v článku »První sníh« od Boženy Němcové, čteme: »za týden po Dušičkách . . . přijel svatý Martin.« A na obrázcích: »Podzim«, vidíme sochu sv. Václava; »Jaro« zobrazenou sochu sv. Jana Nepomuckého. To je vše pro křesťanské dítě v čítance, kterou denně běře do ruky. —ž—

LITERATURA.

Podíl »Dědictví sv. Jana Nep.« na rok 1919. Za přetěžkých nynějších poměrů, kdy cena peněz poklesla měrou značnou a úroky z jistin nastádaných sniženy byly na míru nepatrnou a kdy naproti tomu ceny papíru a tisku dostoupily výše závratné, podává »Dědictví« i letos údům svým podíl značný: dvě knihy v krámské ceně 9 K. Jsou to: »Rodina Kulichova«, povídka od Vlasty Pittnerové a »Otec«, poučná kniha pro otce od K. Balška. Mimo to mohou sobě členové objednat u ředitelství Dědictví knihu »Sv. Lidmila, její doba a úcta« od univ. prof. dra Fr. Stejskala za sniženou cenu 4 K (místo 5 K). Knihu tuto vydalo »Dědictví« nákladem svým, aby byla přípravou k tisíciletému jubileu mučednické smrti sv. patronky naší, jež slaviti budeme r. 1921. — Vzhledem k nynějším poměrům drahotním bylo nutno zvýšiti i platební závazky členů »Dědictví«. Vklad člena třetí třídy obnáší jednou pro vždy 45 K (40 K vklad, 3 K na zásilku starších knih darem dávaných a 2 K na diplom). Vklad možno splatiti i ve dvou po sobě jdoucích ročních lhůtách. Za rod, školu, obec, spolek, knihovnu a p. platí se za členství třetí třídy jednou pro vždy 85 korun. Každý člen bez výjimky, necht přistoupil kdykoliv, povinen jest každého roku při vybírání podílu v příslušném knihkupectví zapřaviti 1 K ve prospěch »Dědictví« a knihkupci za vydání podílu 20 h, celkem tedy 1 K 20 h; jinak by mu podíl nemohl býti vydán. Přes toto zvýšení platebních povinností členů zůstává »Dědictví« velice levným a výhodným zdrojem dobré četby. Kéž by mu hojně přibývalo nových členů!

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 16 kor.,
půlletně 8.—K.

Do krajin německých
předplácí se na
„Vychovatele“
18 korun, do ostatních
zemí 20 korun.

Administrační úřad „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepečetí a
nefrankují.

Rukopisy pro hlub. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány buďtež

Eman. Žákovy, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.

Pro učitelkou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.

pro Věstník Katechetský
přijímá rukopisy red.

Jaroslav Slaviček,
katecheta
na Smíchově 992.

V dusné ovzduší. — Seburčení. — Katechetské kursy. — Z odboru středoškolských katecheů při
Jednotě duchovenstva v Praze. — Směs. — Literatura.

V dusné ovzduší.

Počátkem tohoto školního roku vstupujeme v našich školách do těžkého, trapného, ba dusného ovzduší. Všudy cítíme van náboženské, konfesijní výchově nepřátelských proudů. Heslo »volné školy« stalo se modlou učitelstva; a poně-
vadž kněz je ve škole representantem konfesijního náboženství a orgánem církve,
hledí se na něho jako na člověka cizího, jako na element cizorodý. Je »po-
krokovému učitelstvu« asi tak příjemným, jako kus olova v živém těle.

Ale i pro nás je vstup do školy velmi nepříjemný, pokořující, ba zahanbu-
jící. *Nechceme působiti s našimi úhlavními nepřáteli pod touž střešou, pracovati
na témže poli. Toužíme po rozchodu, odluce.*

Myslí-li nynější vedoucí hlavy školství, že jich »státoobčanská výchova«,
nebo »laická mravouka« bude rovnocenným, ano lepším prostředkem moderní
výchovy než náboženství, ať to zkusí na těch dětech, jichž rodiče, odcizivše se
náboženství, horují pro tento experiment. Je-li počet dětí, které nemajíce domá-
cího náboženského prostředí, tak veliký, že naplní slušný počet *státních bez-
náboženských škol*, ať jim je pan ministr vyučování hned zařídí. Nač ono stálé
kouskování, ono pomalé utrhování jedné části náboženské výchovy po druhé?
Proč neučí i p. ministr jediný, pevný řez? Nynějším jednáním nezavděčuje se
ani svým přátelům, ani nám.

Ale uspokojí obě strany, *když rozdělí školství na beznáboženské a náboženské,
a dá rodičům zcela na vůli, do které školy dívky své chtějí posílati. To jest přece
zásada tak jednoduchá, samozřejmá, že by proti ní neměli bojovati ani nejza-
rytlejší volnomyšlenkáři, pokud pojem svobody nevymizel na dobro z jich rozumu.*

Právo rodičů na školní výchovu v duchu rodinném je rovněž samozřejmé.
Škola je pomocným vychovávacím ústavem rodičů. Když si to ministr školství
jasně uvědomí, nebude ani okamžik na vahách, jak školství rozdělit a uspořá-
dati. A chce-li vyhověti přání bezvěreckých přátel vyloučením náboženství ze
školy, potom necht také vyhoví žádostem rodičů za školu konfesijní.

Považovali jsme za barbartví, za čin hrubého násilí, když rakouská vláda
nebo německé okresy zdráhaly se otevřít české školy ve smíšených okresech

i tam, kde podle počtu českých dětí zákon to přímo nařizoval. Vidni jsme každé chvíle vytýkali, že nedovoluje ani veřejnou českou školu ve svých zdech. Mají nyní podobné výtky se dáti od českých katolíků českému, ale víře nepřátelskému ministerstvu? Má se rok co rok opakovati výtka o libovůli a násilnictví nábožensky nesnášlivých správců našeho školství v československém státě, který chce pěstovati svobodu náboženskou i politickou?

Slibujete Němcům, odvěkým a nenapravitelným nepřátelům, plnou rovnoprávnost a svobodu politickou i kulturní. Žádá to spravedlnost i vůči těm, kteří sotva kdy budou spolehlivým živlem našeho státu. Proč chcete utiskovati a v právech zkracovati katolíky, podle zásad jistě třídu a oporu nejspolehlivější každé spravedlivé vlády? *Dejte katolíkům pro jich dítky katolické školy, a oni budou spokojeni.*

President republiky prohlásil, že *odluka církve a státu, jak se udála ve Francii, nesmí nám býti příkladem, ale výstrahou.* A Francie pod tlakem nutnosti musila povolit katolíkům t. zv. svobodné školy. I my doufáme, že tak daleko zášť proti církvi a náboženství nezničila smysl pro spravedlnost ani v duších nejzarytějších, aby nepřiznaly nám právo na školu.

Proto voláme: *Učinite co nejdříve konec té neupřímé, obojaké hře, jakou se školou hraje o oklešťování její náboženské výchovy.*

Zařídte si pro své děti školu podle svého vkusu. Ale dejte katolíkům školu podle jich práva a přání.

Z nynější školy za těchto poměrů kněží s lehkým srdcem odejdou, aby s dávnou horlivostí a láskou pracovali na výchově mládeže tam, kde budou míti naději na práci radostnou a úspěšnou.

Sebeurčení.

Píše kaplan KAUCKÝ.

Člověk je velikou hádankou. Srdce lidské jest tajuplnou dílnou cnosti a neřesti, lásky i zášti, naděje i zoufalství, obětování i závrtné zloby. Spisovatel *Klug* vypravuje o trestanci, který pro vraždy byl odsouzen do vězení a zuřil proti všem Ředitel věznice zacházel s ním laskavě. Aby mu ukázal svou důvěru, přinesl jednou do cely holičské náčiní a žádal trestance, který byl holičem, aby ho oholil, Trestanec vytřeštil na ředitele oči, jakoby nechtěl věřit svému zraku ani sluchu, ale pak chopil se mýdla a břitvy a svědomitě vykonal svou práci. Od té doby stal se člověk pokojným a pracovitým.

Důvěra ředitelova probudila v jeho srdci dřímající dobrotu, která byla zakryta rmutem hříchu. Jest cesta k srdci vrahovu, jest cesta k srdci lichváře, cesta ke každému srdci. V každém srdci možno vzbudit ušlechtilý cit.

Větší však umění jest v srdci ty ušlechtilé city uchovat, učinit srdce dobrým a ušlechtilým. To jest jistě větším uměním, protože člověk prodá své zásady, když jej oslepi mzda. Změní víru za královskou korunu, vydá svého Boha za 30 stříbrných, a ten nejpřísnější v mravech padne zaslepen vášní,

Jak v srdci lidském dobro zasítí, jak ho tam vypěstovat, jest velkou pedagogickou otázkou a těžkou úlohou. Bylo dosud přesvědčením, že čím výše utkví myšlenky, tím ušlechtilější se stává duše. Proto čerpali jsme dobrotu z pramene který tryská k věčnému životu, ze studnice vody živé. Pramenem skutků dobrých

byla milost Boží a oporou mravního života Boží autorita. Teprve později, když hříšné pudy nabyly vrchu a člověka přivedly k zoufalému stavu beznaděje, počíná vzdor proti vši autoritě, rozumářství, protestování a sektářství.

A toto »později«, které se dostavuje v životě mnohého člověka, to zachvacuje nynější lidstvo, zachvacuje náš národ. Čím jest dnes lidem autorita Boží, církve, autorita vůbec? Čím jest jim právo na majetek, na vlastní život a jeho nedotknutelnost? Modlou, která je v soumraku, modlou, kterou lidé uctívali, ale dnes ji zavrhuji v temno noci, v temno a směsici lidských vášní, rozumářství, sektářství, modlou, která musí být rozbita třeba kladivem, násilím.

Zdá se, jakoby lidstvo přestalo již věřit v dobro, jakoby se ocitlo mimo hranice dobra a zla. Opustili studnici vody živé a vykopali cisterny ve svých srdcích, v srdci každého jednotlivce, odkud čerpají vody, jež pohánějí mlýny skutkův jejich, vody namnoze kalné a divoké, které neprýští se k životu, nýbrž k smrti. Prvním a posledním důvodem učinili své já. Vysmáli se učení, že Bůh stal se člověkem, aby lidstvu ukázal cestu spasení a dobyt spásy, a přicházejí s filosofií egocentrickou, která člověka povyšuje na Boha a soudce o tom, co jest dobré a zlé. To krásné heslo sebeurčení národního rozšířili na sebeurčení jednotlivce. *Ale sebeurčení národa přináší národu osvobození od krutého panství, kdežto sebeurčení jednotlivce přináší zotročení panství vášní.* Sebeurčení národa otevřelo žaláře těch, kteří trpěli za práva svého národa; ale sebeurčení jednotlivce na poli nábožensko-mravním je bolševismus, který otvírá žaláře zločinců, aby konali v společnosti své pusté dílo.

Nuže, vy, kteří hlásáte individualismus, sebeurčení člověka na poli mravně-náboženském a zavrhuje te veškerou autoritu, ptám se vás s *Carlylem*: »*Mluvíte stále o lidských právech — zdali pak jste již také jednou přemýšleli o lidských silách?*« Mluvíte o tom, že člověk dokonce již ve věku dětském, polojinoušském, má právo autonomie v otázkách nábožensko-mravních, protože snad se domníváte s *Rousseauem*, že člověk je od přirozenosti k dobrému nakloněný, protože nevěříte v dědičný hřích a jeho následky. Domníváte se, že dáte-li člověku sebeurčení nábožensko-mravní a zavrhnete-li autoritu Boha a církve, člověk z hlubin své duše vyváží jen perly nábožensko-mravního života? Zdali jste uvážili, že člověk je velkou hádankou, že v hlubinách duše své chová člověk i kameny ostrohranné, které dovedou ranit, bolestně ranit? Víte, že člověk dovede se těch kamení chápat, aby jimi kamenoval pravdu a ctnost samu; víte že člověk dovede pravdu i na kříž přibít?

Proto nemluvte jen o lidských právech, nýbrž vezměte v úvahu i lidské síly. Když je uvážíte, pak zcela jinak dopadne vaše bilance.

Řemeslník jenom může dělati řemeslo, a máme-li drahou látku, dáme ji spravovati jen dovednému řemeslníku. To je nás všech přesvědčení a zvyk. Jenom v otázkách nábožensko-mravních, otázkách, jež týkají se ne pokrytí a ošacení těla, nýbrž nejvnitřnějších hlubin života, jejich klidu a spokojenosti, jen v těchto otázkách může rozhodovat každý sám dle svého individualismu? Život náš a blaho společnosti, které jsou přece dražší nežli oblek, dovolíme spravovati každému bez učení, bez zkušenosti životní, bez ohledu na místry života? Ne, to nazývá *Foerster* diletantismem, duchovní anarchií, bolševismem, který není trvale možným. »Nezhroutlí-li se kultura osobní i společenská, když své individuální nonsens bude pokládati za stejně oprávněné se zkušeností století, se souhlasem

mudrců (consensus sapientium)?« Ještě rozhodněji zavrhuje tento individualismus Comte, ač pozitivista. To není jen diletantism, »to je západní nemoc, chtít luštit problémy nábožensko-mravní bez úcty k vědcům. Na tuto nemoc musila by zahynouti kultura evropská.«

Tak varoval Comte před individualismem nábožensko-mravním, a jako proctví znějí jeho slova, že »emancipování společnosti od náboženské autority musí vésti k tomu, že osobní svědomí propadne bez záchrany státu a společnosti se všemi jejími sofismaty a vášněmi.« Toto prorocství splňuje se před našima očima v bolševické společnosti, kde není osobního svědomí a svobody, kde dokonce i žena má odevzdat své tělo do služeb státu!

(Pokračování.)

Katechetské kursy.

Na Velehradě konán o prázdninách, dne 30. a 31. července druhý český katechetský kurs. Dr. Stojan žádá, aby kursisté vypracovali návrhy, kterých by bylo použito i při jednání o rozluce církve od státu. Refer. farář Hudeček žádá, aby vedle katechismu byla zavedena též čítanka s obsahem historicko-církevním; čítanka ta byla by knihou rodinnou. P. Podivinský líčí poměry na školách měšťanských a Dr. Tauber na středních. Dr. Stojan nabádá ke svorné práci organizace katechetské a probírá katechetský zákon. P. Adolf Vašek chce, aby hodina katechese byla proměněna v hodinu výchovnou a přípravnou ku přijímání sv. svátostí. Dr. Jedlička žádá, aby do voleb ve školských otázkách se vůbec ničeho neměnilo. Dosavadní katechesí byl vzděláván pouze rozum a cit zanedbán. Katechesi dekalogu dlužno doplnit moderním způsobem. Nařízení Habrmanovo o náboženských úkonech bude musit býti odvoláno. Slovensko je celé ignorovalo, Jediný zák středoškolský se ho na Slovensku dovolával, a to byl syn Dra Šrobára. — Stěžejním bodem kursu bylo jednání o učebnicích náboženských na školách obec. a měšťanských. O nich promluvil V. Kubíček, katecheta z Loštic, podávaje zprávu o dosavadní práci za podpory Pedagogické akademie. Při snaze o úpravu učebnic nelze se obejít bez jakéhosi universalismu, aby se dospělo k ideálu jednotnosti. Při rozdělení náboženského učiva nutno se přidržet rozdělení katechismu římského, pokud to ovšem je možné a praktické potřebě by neškodilo. Za debaty žádá se co největší urychlení vydání učebnice náboženství. P. Reček navrhuje zřízení stolice katechetiky na fakultě v Olomouci. O liturgii slovanské promluvil prof. Dr. Vajs, o náboženské výchově v Americe P. Staněk. Zákon americký nedovoluje učíteli vyučovati konfesionelně, ale též mu přísně zakazuje náboženství některé urážeti. Ve škole obecné možno též vyučovati náboženství. To povolí každá školní rada, byť i nevěrecká, každému katol. knězi, když o to požádá. Ano, možno ve škole kázati, mši sv. sloužiti a udíleti svátosti. Taková jest tolerantnost v Americe. Toť v krátkosti několik bodů z katechetského kursu velehradského, o němž jistě podrobná zpráva bude v našem »Věstníku katechetském«, jehož redaktor pronesl pozdrav za český spolek katechetský a přimlouval se, aby organizace katechetské semkly se v jeden svaz. Zásluha o kurs náleží na předním místě kanovníku Dr. Stojanovi, který vše obstaral. — Katecheti jihoslovanští měli v Záhřebu ve dnech 5. a 6. srpna svůj sjezd. Účastníci byli po oba dva dny hosty arcibiskupa Dra Bauera. Korunou porad byla resoluce, v níž budí pozornost kapitola o bratrství a vzájemné lásce

katolického a pravoslavného duchovenstva a bod o moderní vyučovací osnově pro náboženství na středních školách. Z četných referentů je i u nás širě znám chorvatský prof. Dr. Ferdo Heffler, který před válkou byl ve stycích s katechetami v Čechách. Zvolen byl stálý odbor, jehož úkolem je pokračovati ve styku s episkopatem v započatém díle. Po odjezdu slovínských a srbských účastníků sešli se ještě chorvatští katecheti sami a učinili vážná usnesení vzhledem na svoji budoucnost.

K.

Z odboru středoškolských katechetů při Jednotě duchovenstva v Praze.

Statistika odboru za rok 1918.

Odbor byl do převratu částí Spolku profesorů náboženství v Rakousku. 28. říjmem vystoupil se všemi členy ze Spolku tohoto, vyrovnal příspěvky za rok 1918 à 2 K i předplatné 12 členů časopisu »Chr. P. Blätter« a stal se jednomyslným usnesením odborem Jednoty duchovenstva československého.

Od vlastního režijního příspěvku upustil, takže členský příspěvek i se zápisným úhrnem 23 K nechal Jednotě ku krytí mimořádných výdajů pro počátek Jednoty. Členů měl odbor r. 1918 78; proti r. 1917 o 4 nové členy více.

Z nich zaplatilo příspěvek à 5 K celkem 69 a jeden ještě z r. 1917, z toho odvedeno ústředí à 2 K = 140 K, sekci zbylo

	K 210—
Pokladní hotovost z roku 1917	. . K 69'63
	Úhrnem . . K 279'63
Vydání bylo	. . K 243'64
	Zbývá K 35'99
Jmění v městské spořitelně pražské z roku 1918	. . K 569'99
	Celkem K 605'98

K tomu přibývají dlužné příspěvky 9 členů. 27 členů odbíralo prostřednictvím odboru »Vychovatele« (předplatné r. 1918 8 K zvýšeno pro členy na 12 K pro rok 1919).

Odbor v r. 1918 konal 10 schůzí. Účast v tak pohnutých dobách byla velmi četná.

Před převratem byla provedena rozsáhlá akce o započítání let před aprobaci a doplnění § 53. služ. pragmatiky jak u komise v ministerstvu, tak i u všech Ordinariátů. Ale vše to bylo pochováno i s Rakouskem.

Vlast naše se shroucením Rakouska dočkala vzkříšení z 300leté poroby a kýžené svobody a samostatnosti, kterou pozdravili všichni katecheté s upřímnou radostí. Než nemělo se dostati právě svobody církvi naší a nábož. katolickému, když vyhlášen byl *vyhlazovací boj politickými stranami* a jejich vůdci v Národním shromáždění i v ministerstvech. Nařízení ministerstva školství odstranila povinnou účast na bohoslužbách jak žáků tak i dozoru profesorského, katecheta osamocen, bezbranný proti zjevné agitaci u žáků pro vystoupení z církve. Povinné vyučování náboženství znehodnoceno, někde i znemožněno různými vlivy časopisů a protikatolických letáků.

V těchto poměrech katecheté radili se ve schůzích, jak čeliti těmto novým bojům, jak zachrániti u žactva aspoň to, co mu od rodičů bylo vštípeno.

Obnovena a zorganizována byla Jednota duchovenstva, do níž vstoupil spolek náš jako odbor a vyslal za předsedu Dra. J. Kašpara a do pracovní komise školské prof. Dra Petra, prof. Em. Žáka, jednatele a j. Zprávy o činnosti odboru i školské komise při Jednotě byly uveřejňovány ve Vychovateli a v Jednotě. Dlužno dáti průchod smutné pravdě: *Messis quidem multa, operarii autem pauci.* Málo činorodé práce; nerozhodnost, nejistota, resignace oddálila některé kolegy od společné práce na budování nové budoucnosti naší věci a hledání nových cest k získání mladých duší studentů ideálům katolické víry. Kritika zde nepomůže jako spíše nové nadšení a snaha o obrození ducha křesťanského přes nejhroznější překážky se strany fanatických nepřátel. *Dr. Jos. Hanuš*, jednatel.

SMĚS.

Ministerský předseda Tuzar o výnosech Habrmanových na omezení nábož. výuky na středních školách. Obrovská deputace katolíků z Moravy, Slezska a Slovenska, čítající na 500 členů, vyžádala si slyšení u minist. předsedy a tlumočila mu stezky na jednání vlády vůči nábož. výchově mládeže, zabírání klášterů a výchovných katol. ústavů atd. — »Čech« v čísle z 22. srpna o výsledku deputace referuje a praví mezi jiným toto:

»Ministerský předseda uvádí, že o výnosech těchto se ministerská rada ještě neradila, ani o jich vydání dosud nerozhodla, a prohlašuje tyto výnosy za formální, že praktikovány býti nemohou. Tím je vlastně celý výnos ministra Habrmana dessayován, neboť z předchozího je patrné, že k vydání jeho nebyl oprávněn. Dotýká se v dalším proslvu záležitostí zabírání budov, omlouvá min. předseda čin tento naprostou nutností, a slibuje výslovně, že po vystavění potřebných budov budou zabrané kláštery i jiné ústavní budovy svým původním účelům vráceny. Současně podotýká, že bude dbáno toho, aby náboženským úkonům členů řádů, jichž kláštery budou zabráněny, nebylo překáženo. Ku konci poukazuje na obtíž, jež vláda republiky musí překonávati, a děkuje znovu za projev oddanosti, republice vzdaný, ujišťuje, že není úmyslem vlády vyvolávati boj s katolíky.«

Je-li referát přesný, vysvítá z něho, co dávno tvrdíme, že ministr Habrman provádí se svým poradním sborem v oboru školství čirý absolutismus. Ale že by tomu chtěl ministerský předseda brániti, v to nedoufáme. Při nařízeních Habrmanových jistě zůstane. Praktika rakouských ministrů, kteří

vymlouvali se jeden na druhého, je i našim ministrům vzorem. Řeknou: »Já nic, já muzikant«, a zůstane při starém. r.

K úpravě vyučování náboženství na středních školách v příštím školním roce. Katecheti ze středních škol, shromáždění na katechetickém kursu v posledních dnech červencových t. r. na Velehradě, zaujali v této otázce následující stanovisko:

V I. a II. třídě budiž podáván katechismus s liturgikou.

Ve III. třídě Starý zákon, ale jen co nejstručněji (snad do vánoc). Pak Nový zákon s hlediska historického. Život Ježíše Krista a dějiny nejstarší církve (snad by i hlavní události z círk. dějin — jmenovitě týkající se českých dějin — mohly se probírat).

Ve IV. třídě Nový zákon s hlediska morálního (Mravoučné řeči Ježíšovy, jeho podobenství; probírala by se tak v hlavních rysech morálka.)

V V. třídě apologetika se stručným opakovaním nejdůležitějších partií dogmatiky.

Pro vyšší třídy radí se uspořádati náboženské kursy, k nimž látku by si vybral katecheta sám buď z oboru dogmatického, morálního nebo historického.

Toto stanovisko odůvodňují katecheti tím, že mnozí žáci mají už učebnice zakoupeny, pak, kdyby se měly větší změny zavádět, že nejsou po ruce potřebné nové náboženské učebnice, posléze že celá ta úprava jest jen prozatímní, snad na rok, nanejvýš na dva. (Referoval dr. M. Kubíček, předseda.)

Doporučíme povolaným činitelem k úvaze.

Katecheti mají vyučovati mate-maticke, latině. Ježto snižen byl počet hodin náboženství na školách středních na 8,

vyzývají se feditelství těchto škol výnosem ministerským ze dne 30. července 1919 č. 32.889, aby při stanovení učebného úkolu učitelům katolického náboženství přiděleny byly jiné hodiny a to až do maximálního počtu hodin bez nároků na zvláštní remuneraci. »Budtež proto pečlivým zřením k individuálním schopnostem každého jednotlivého učitele katolického náboženství doplňovány jeho hodiny náboženství až do povinné míry učebné hodinami těchto předmětů: jazyk latinský, druhý zemský jazyk a starověký dějepis v nižším oddělení a matematika v prvních dvou třídách.« Současné se na všech středních školách celé oblasti státní zrušuje příštím školním rokem 1919-20 konání druhé exhorty a její remunerování. — Má ministr právo ukládati katechetům vyučování předmětům, pro něž nemají aprobače? Modráčkův list »28. říjen« nazývá tento výnos neuvěřitelným. Takové výnosy, které se přičítá dosud trvajícím školským zákonům, nejlépe ukazují, že ve školství zavládla nyní neodbornost, nepraktičnost, neznalost a nedostatek celkového přehledu, za to ohromný nadbytek nepřátelství k výchově a výuce náboženské. —š—

Boj o školu. Klášterní škola sester sv. Voršily v Kutné Hoře měla být uzavřena dle minist. nařízení. Dne 20. července manifestovali rodiče bez rozdílu stran pro zachování školy té (učitelského ústavu a cvičné školy). Předsedala členka strany národní demokratické, zapisovatelkou byla příslušnice strany sociálně demokratické a místopředsedkyní agrárníce. Referentkou byla příslušnice české strany socialistické. Všichni řečníci, i mužové, souhlasili v tom, že klášterní škola, která na Horách Kutných celé generace vlastenecky vychovala, nesmí být zrušena. 530 podpisů bylo připojeno k resoluci, odevzdané deputací ministerstvu školství. Resoluce zaslána též zemské školní radě, okresní školní radě a místní školní radě. V resoluci na konci se praví: »Žádáme, aby ve svobodné republice Československé přiznáno bylo rodičům právo svobodně rozhodovati o výchově dětí aspoň tak, jak tomu jest ve svobodné Americe.« Ve schůzi byly a na resoluci jsou podepsány ženy všech politických stran a ty prohlásují: »Jme s výchovou svých dětí a jich vyučováním v Klášterní škole úplně spokojeny, čehož důkazem jest, že jsme své děti do Klášterní školy daly —« —š—

Prodloužení prázdnin. Protože mnoho školních budov, jež zabrány byly k jiným účelům, nelze znovuzřídit do konce srpna a protože jmenování profesorů bylo opožděno, nařídil ministr škol, aby na všech školách středních (učitelských ústavech a obchodních), na státních průmyslových školách, na státních odborných školách a na dívčích školách průmyslových počal školní rok 1919—1920 výjimečně až 15. září; upozornilo však ministerstvo, že dle výnosu z 25. dubna 1919 č. 1867, na školách obecných a měšťanských počne se vyučovati dnem 1. září 1919. Na tuto nesrovnalost v denních listech poukázáno a pfezenský orgán p. ministra vyučování »Nová Doba«, dává si psáti z kruhů učitelských: »Na středních a průmyslových školách byly prodlouženy prázdniny do 15. září, obecné a občanské mají začínati nový školní rok 1. září. Tato doba prázdnin pro západní Čechy je vůbec nevhodná, zvláště letos, kdy žně začaly teprve teď. Žně protáhnou se do počátku školního roku, pak nastane pilný výmlat a příprava k seti. Školy budou prázdné a vyučování těchto 14 dní vyjde také úplně na prázdnno. Na venkově chodily by od 1. září jen děti prvního školního roku, ostatní klidně zůstanou doma, protože v domácnosti musí již od 8. roku vypomáhati. Takovou zcela nepravidelnou návštěvou školy nevzískalo by se ničeho a proto, jak na prospěch školy, tak na prospěch nezbytné výpomoci dětí při hospodářské práci bylo by, aby i zde úřady školní počátek škol. roku ustanovily na 16. září a pro příští léta, aby hlavní prázdniny nebyly zde do jiného období vsunovány.« (N. D. čís. 225., 16. srpna). Zdá se, že doba prázdnin bez rozmyslu byla přesunuta a že starší praxe byla pfece jen případnější a mnohem vhodnější. —š—

Nákupní přídavek. Česká tisková kancelář oznámila ku konci července ve všech denních listech, že učitelstvu národních a měšťanských škol, jakož i pensistům a pozůstalým po zemřelých učitelích budou v srpnu 1919 poukázány zálohy na nákupní příspěvek. Učitelstvo v denních listech dovolávalo se nákupního přídavku i za rok 1918. Státním úředníkům vyplacen poloovičkou obnosu, zvýšeného proti roku loňskému, ale ač dvě třetiny srpna již uplynuly, učitelstvu zálohy na nákupní příspěvek poukázány nebyly. —š—

Ministerstvo školství vydalo dne 17. června 1919 pod č. 25.775 výnos, jímž

právo veřejnosti neb reciprocitě udělené nestátním středním školám a učitelským ústavům, bezvýmínečně se prohlašuje za vypořádané koncem školního roku 1918/19 a že jest nutno, žádati znovu o jeho udělení. Ve výnose, který teprve měsíc po vydání byl zem. školní radou jednotlivým ústavům doručen, se významně podotýká, že důvody pro udělení práva veřejnosti budou >bedlivě uváženy a bude nutno, aby se soukromé ústavy podřídily všem ustanovením, platným pro ostatní ústavy.< —š—

Dočkáme se či nikoliv? Francouzský filosof Voltaire napsal: >To by bylo zle, abychom my, filosofové, nedověděli zbourati to, co zbudovalo dvanáct prostých rybářů!< Nedočkal se toho! — Po 25letém boji doznal Jentsch: >Marně jsme se namáhali, neboť budovou církve otřáslí jsme tak málo, jako chlapec starým domem, jehož zdívo pokřáhal.< —žek.

Jiný lid — jiný názor. Universita v Marburku vydala toto úřední prohlášení: >Juristická, medicínská a filosofická fakulta spatřují v theologických fakultách plnocenné články universit, které nejen vzdělávají úředníky státu a církve, nýbrž jako ostatní fakulty slouží čistě vědě bádáním a vyučováním a jsou nepostradatelný k zachování universitas literarum . . .< Jaký názor jest u nás, řekne vám každý posluchač vysokého učení nebo prof. Dr. Krejčí! —žek.

LITERATURA.

Z pera profesora Em. Žáka vyšly v této době *dvě významné a časové publikace*:

Volná škola na soudu dějin. (Napsal Testis.) V tomto velmi obsažném díle vychází autor od pojmu vzdělání a ukazuje, že *výchova vůle*, projevující se ve skutcích, je hlavní součástí vzdělání. *Výchova vůle* bez inspirace náboženské však se nedaří. Autor uvádí dále svědectví předních vychovatelů a politiků ze starověku i z doby nové (jsou tu citováni pedagogové angličtí, francouzští, vlašští, čeští a němečtí), kteří mluví o nutnosti náboženské výchovy. Je to skoro nepřeberná řada dokladů. Potom spisovatel zodpovídá otázku: Lze-li mravní výchovu založiti pouze na základě vědeckém. Po stopách a v duchu Försterově je tato otázka velmi zřetelně a přesvědčivě vyložena a

přesně zodpověděna. Výsledky laické školy kriminální statistika Francie a Italie ukazují v nejjasnějším světle. Nadšený list velkého křesť. socialního německého biskupa Ketterera a úvaha o rozluce církve a státu zakončuje tuto velmi instruktivní knížku. Spis prof. Žáka má usnadniti studium o této velmi časové otázce hlayně intelligentním čtenářům a býti spolehlivým pramenem pro řečníky, kteří v tomto oboru ještě nejsou dosti informováni. Je to k studiu otázky o významu a potřebě náboženství ve škole jistě spis prvního řádu a nepochybujeme, že svému účelu výborně dostojí. >Volná škola na soudu dějin< vyšla nákladem V. Kotrby, Cyrillo-Metodějská knihtiskárna v Praze II. Cena 3 K.

Žena v křesťanství. Čtyři konferenční řeči. K žádosti Svazu katolických ženských spolků konal autor v měsíci dubnu letošního roku velmi četně navštívené 4 přednášky, v nichž jednal o povznesení ženy křesťanstvím, o nerozlučnosti manželství, ženském vzdělání a veřejné činnosti žen. Tyto přednášky vyšly nyní v ladné úpravě >Knihovny Obnovy<, sv. 28., nákladem Tiskového družstva pod ochranou sv. Jana Nepom. v Hradci Králové. S obvyklou znalostí látky a na základě nejlepších pramenů probírá zde autor čyřl řečená temata v jasné, ušlechtilé formě, prokládaje každou přednášku zajímavými příklady z dávných dějin církevních (životopisy velkých žen, světic) a jak již je autorovým ustáleným zvykem, neobyčejně hojnými doklady autorů dávných i moderních. Každé pojednání významává se nejenom krásným, zušlechťujícím stylem, ale i přehledností látky. Tato nová publikace jistě vykoná velmi platné služby spolkovým řečníkům, ale i kazatelům. Je to přesvědčivá a ušlechtilá apologie kulturní činnosti církve na povznesení a vzdělání ženy. Cena spisu 3.50 K. ju.

Dvě nové brožury vydány v Čes. Budějovicích: 1. >Dvě církve na soudu dějin< (katolická a protestantská). 2. >Pravda o Janu Husovi<. Obě napsal T. Blatenský. Klidným tonem a věcným způsobem odhalují pravdu a potvrzují ji citováním nejvážnějších historických pramenů. Jest žádoucí, aby obě dostaly se co nejdříve a hojně do rukou lidu našeho a pomáhaly mu otevřiti oči. Cena každé 40 h, poštou 50 h, 10 kusů poštou 3 K 40 h. Zasilá administrace Hlasu Lidu v Č. Budějovicích.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází i. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 16 kor., půlletě 8.—K. Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 18 korun, do ostatních zemí 20 korun. Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nevracují.

Rukopisy pro hlavní list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Eman. Žákovi, profes. na Smíchově, Ferdinandovo nábř. 8. Pro učitelkou přílohu přijímá rukopisy T. J. Jiroušek, ředitel družstva Vlast. pro Věstník Katechetiky přijímá rukopisy red. Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Náš školský program. — Sebeurčení. — Na okraji velké doby. — Směs. — Literatura.

Náš školský program.

Byť ještě rozlučka církve a státu a tak zvané odcírkevňení státního školství nebylo uzákoněno, tož přece s ním oba interessované tábory plně již počítají. Vyjádřil se o ní prezident Masaryk, ukazuje druhému našemu ministerstvu směrnicí jeho činnosti; pracují na ní veřejně i tajně všichni ministři se svými tajemníky a experty, a za nynějších poměrů i naše strana spatřuje v ní nejlepší východisko z bojů o školu a směr budoucí výchovy mládeže.

Chceme uplatnit i na poli školském heslo: »*Suum cuique*«. Každému své. Nevěrcům školy bez náboženství; věřícím školy podle jich početnosti a v duchu jich konfesse školy náboženské. K tomu také pracují naši zástupci v Národním shromáždění; to je náš program. —

Kdyby naši státníci byli s to zaujati nestranně, vyšší hledisko, kdyby chápali jakým státoporným prvkem a kulturním činitelem katexochen je náboženství, jistě by ustali fedrovati školu beznáboženskou. Také rozhled po historii by jim ukázal, že lid nábožensky vychovaný je nejvěrnějším a nejpevnějším sloupem každé legitimní vlády, a potom by pracovali nikoli proti, ale přímo na prospěch a upevnění náboženské výchovy. Poznali by pravdu starého hesla: »*Nil leges sine moribus*«. — jak v dnešní době všudy toho důkazy lze viděti — a snažili by se upevnit mravnost na základě náboženství.

Ale to vše je bohužel »terra incognita« pro jejich dřívější i nynější názor. Přišli jako teoretičtí novotáři; nuž, chtějí své teorie uváděti ve skutek, i když praxe všudy kol nás mluví v jich neprospěch. —

Ale směrnicí školství v okolních zemích, jichž politický a hospodářský život válkou byl ze základů proměněn a zvrácen, mluví v náš prospěch.

Socialně demokratický ministr pruský Hoffmann také vydal nařízení o nezávaznosti náboženských úkonů pro mládež. Ale vzbudil jím takou nelibost, že jeho nástupce musil ono nařízení odvolati.

Nový školský zákon německý obsahuje následující kompromisní ustanovení: Článek 143., odst. 2: »Zda školy uvnitř obcí mají býti pro všechna vyznání spo-

lečné nebo rozdělené dle vyznání nebo světské (bez vyznání), rozhoduje vůle oprávněných vychovatelů.« — Článek 144: »Soukromé školy jako náhrada veřejných potřebují schválení státního a jsou podřízeny zákonům zemským. Soukromé školy jsou přípustny jen tehdy, když pro menšinu vychovatelů, na jejichž vůli dlužno bráti zřetel, není v obci veřejné školy jejich vyznání.« — Článek 146: »Vyučování náboženství jest řádným předmětem vyučovacím vyjma laické školy. Udělování náboženského vyučování a vykonávání církevních úkonů jest ponecháno projevu vůle učitelů; účast na náboženských předmětech vyučovacích a na církevních slavnostech a úkonech projevu vůle vychovatelů. *Stávající theologické fakulty na vysokých školách zůstanou zachovány.*«)

V Bádensku má býti upraveno vyučování náboženství tak, aby *konfesijní školní vyučování zachováno bylo jakožto řádný učebný předmět*, avšak žádný učitel nemůže býti nucen náboženství vyučovati. K tomu poznamenává »Český učitel,« věstník organisovaného učitelstva, že »toto stanovisko mohlo by nejvýše vyhověti v přechodné době, ale cílem naším nemůže býti stanovisko bádenských zákonodárců. U nás žádati budeme odstranění náboženství ze škol a zavedení státního dozoru na vyučování jeho mimoškolní.« — To je názor učitelů, kteří také mají ústa plná svobody. Podle nich nesmí býti náboženství ve školách vyučováno, nesmějí býti povolovány školy náboženské, i když rodiče toho budou si přát, poněvadž o škole nebudou rozhodovati rodiče, ale nevěřící učitelé. A na vyučování jeho mimo školu mají nejspíše dozírati volnomyšlenkáři! Ubohá svobodo! Jakého znetvoření jsi utrpěla v duších těch, kdo tvým zvukem byli opojeni! —

Na štěstí nejsou u nás samí volnomyšlenkáři. *Šdružení křesťanských učitelů bude jistě svoji činností citelnou protiváhou proti této »rabies pedagogica«.* A rodiče, jimž záleží na náboženské výchově dítek, dojistá též uplatní svůj nárok na tuto výchovu ve škole. — —

Naši domácí nepřátelé žijí v té fixní ideji, že ztroskotáním rakouské a německé říše utrpěla bolestný, snad smrtelný otřes i katolická církev. Jsou však na omylu. Byl u nás mnohých zjevů, které měly příčinu v odvislosti církve, hlavně její hierarchie, na státu, bylo tendenčně zneužito proti církvi vůbec, *katolicismus je v širokém světě na postupu*. To musil doznati sám ministr Švehla ve své odpovědi ku kněžské frakci, která pro svůj reformní program hodlala se dovolati jeho pomoci. *Ve Francii, Anglii, Americe veřejné mínění přiklání se zase k církvi*. Obětavost a hrdinnost katolíků v těchto zemích imponovala i jich nepřátelům.

Ve Francii sám ministerský předseda Clemenceau změnil svůj názor na katolíky. V Anglii mi istr vyučování Fisher v dolní sněmovně prohlásil, že všechny dosavadní nevýhody katolických žáků a akademií vůči ústavům státním a protestantským přestávají. *Školám katolickým budou od nynějška v Anglii poskytovány stejné státní podpory jako školám státním a protestantským. Zároveň se vzdá stát všeliké kontroly nad vyučováním ve školách katolických*. — Tak jedná země kulturního pokroku. Přijímá právě opačné zásady, nežli ty, za něž žádají

*) K tomuto článku připomínáme, že dříve vedle kněží a pastorů každý německý učitel byl povinen učiti náboženství. Nyni je to ponecháno jich vůli. Za to u nás bílý terror zakázal organisovaným učitelům, aby třeba subsidiárně vyučovali náboženství. Také žádná chrámová funkce, varhantnictví a regenschorství není dovolena. A to se děje ve znamení hesla: »Volnost a svoboda.«

»pokrokoví učitelé«. Stát, přejímaje úkol finančně podporovati katolické školy, vzdává se dozoru nad nimi. My žádajíce, aby stát sám zřizoval konfesijní školy tam, kde rodiče toho v dostatečném počtu si přejí, nezdráháme se podrobiti je státnímu dozoru. Ovšem nikoli dozoru nějakých ateistů a volnomyšlenkářů, ale dozoru těch, které stát z *našich katolických řad dozorem tím pověří*.

V Americe mají katolíci právo soukromé školy na svůj náklad si zřizovati. A oni to činí též v rozsáhlé míře. Sami si náklad na tyto školy hradí. To je ovšem možno v Americe, kde kapsy poplatníků nejsou státními daněmi tak zatíženy jako u nás. My budeme se toho domáhati, aby *stát svým nákladem konfesijní školy zřizoval* všude tam, kde pro ně budou nutné podmínky, poněvadž naši občané jsou daněmi obtíženi více než dosti, a my speciálně nechápeme, proč bychom měli platiti na školy nevěrců, které hodlá zřizovati stát, a jako za trest vydržovati si ještě školy vlastní. Chce-li stát pro nevěrecké rodiče zřizovati školy bez náboženství, t. zv. laické, pak je též povinen ve jménu spravedlnosti pro věřící a za náboženskou výchovu mládeže žádající rodiče zříditi školy náboženské. I pro nás platí heslo »*justitia fundamentum regnorum*«. Na Slovensku tlakem poměrů stát to činí; katolíci češší a moravští také, doufáme, si to vymohou.

Sebeurčení.

Píše kaplan KAUCKÝ.

(Pokračování.)

Když se stal člověk duchovním bolševikem, zavrhl veškeru autoritu Boží i církve, zdali skutečně postaví na místě autority svůj rozum? Je to základní otázka, kterou nejlépe zodpoví životní zkušenost.

Myslete si kupce, který se nalézá v choulostivé finanční situaci. Rozvažuje dvěma cestami možno se vyprostiti. První je poctivá, ale obtížná. Druhá jest snadná, ale přichází v konflikt s příkázáním: »Nepokradeš«. Pakli ten člověk neuznává autority tohoto příkázání, protože v ohledu nábožensko-mravním neuznává autority vůbec a svůj rozum prohlašuje za pramen mravních zásad, musí mu toto příkázání zdáti se nesmyslným, protože mu neprospívá, naopak hrozí mu chudoba, když nepokrade.

I rozhodne se ve svůj osobní prospěch.

Prospěch jest pramenem a cílem skutků přemnohých lidí. *James* dokonce prohlásil zásadu: »Měřítkem pravdivosti je prospěch, který přináší člověku jednání myšlenkou způsobené.«

Ale jaký je ten rozum, jehož měřítkem je prospěch? Jaké je to myšlení, svobodné sebeurčení mravní, když podléhá a měří se lidským prospěchem? Zde už není zdrojem jednání rozum a myšlení, protože jejich úsudek neplatí, nýbrž vypočítavý prospěch! Prospěch je pak nad pravdu a ctnost! Kristus byl ukřižován a mnozí zemřeli pro pravdu a ctnost; ale moderní člověk, který hlásá individualism, křičuje pravdu i ctnost pro svůj prospěch, prodá i Boha za jidášskou mzdu. Nejsou-li individualisté takými — a nejsou všichni — pak jimi nejsou proto, že v srdci jejich ještě neuhaslá jiskerka křesťanské mravouky. To však nebrání skutečnosti, že rozum přemnohé většiny lidí a myšlení jejich stojí pod vlivem osobního prospěchu, jest podroben vůli, která po prospěchu a blahu

touží. Ne duch je to pak, jenž dává zákony mravní, nýbrž naše přirozenost, která má vlastně státi pod zákonem. Ani kdyby člověk měl ku pomoci zkušenost životní, zůstává to bez užítku na mravní život, protože člověk-bůh nemá síly, aby z té zkušenosti vyvodil důsledky pro svůj život.

Tak na otázku, položí-li člověk na místě zavržené autority Boha a církve svůj rozum, musíme odpovědět: Ano, *rozum a myšlení, které však není svobodným a objektivním, nýbrž podléhá vůli, podléhá prospěchu*. A takové, prospěchem podplacené myšlení, nemůže vynášeti zákonů spravedlivých, objektivních, nýbrž zákony ve prospěch podplatitele. —

Totéž shledal v lidském individualismu i *Hobbes*. Ptal se, proč na poli nábožensko-mravním pokrok zůstává tak pozadu za pokrokem věd přírodních, a shledal příčinu v tom, že naše snažba po pravdě v oboru nábožensko-mravním jest v stálém konfliktu s pudem sebezachování, s našimi přáními a vášněmi.

»Čím více postupujeme od zdání k podstatě, čím pečlivěji chápeme naši zodpovědnost, čím pevněji stanovíme následky našeho konání a nekonání, tím vážnější jsou konsekvence pro naši vlastní životosprávu. Proto přestává většina lidí s etickým myšlením, jakmile toto zakazuje jejich libůstky a dotýká se jejich samolibosti, strhuje masku jejich ješitnosti a vůbec chce řídit jejich život. Nechtějí pravdy, protože se nechtějí vzdáti své polovičatosti. Pravá filosofie jest vždy statečným řezem do vlastního těla: každý závěr žádá zde oběti, každá konsekvence žádá vítězství charakteru nad smyslným člověkem. Nejvyšší pravda objevuje se vždy v podobě anděla, který stvoření lidskému podává kalich. Ale člověk nechce píti z kalicha odřikání. Proto v tomto přirozeném stavu člověk nejen nejvyšší pravdy nenalezne, ano jí ani nepřijme, nýbrž přibíjí na kříž.« (Förster.)

Tak *Hobbes* zoufá nad stavem člověka, zůstaveného sobě samému v nejdůležitějších otázkách životních, tak drtivě odsuzuje moderní individualismus a nábožensko-mravné sebeurčení. V důsledcích toho *Pascal*, ač byl slavným myslitelem, nedůvěřoval svému rozumu, protože »dědičným hříchem byl zatemněn, protože vůle brání duchu, aby pozoroval věci se stránky, která mu není milou.«

Pro tento problém sebeurčení mravního není nezajímavým ani *svědectví Schopenhauerovo* v jeho knize: »*Svět jako vůle a představa*«. V kapitole »Prvenství vůle v sebevědomí« ukazuje, v jaké míře působí na myšlení lidské pudy, zájmy a city, takže myšlení stojí přímo pod panstvím smyslné vůle. Takovým způsobem jsou zásady rozumu vlastně reflexem žádosti, ať vědomé či nevědomé. Úsudek nepochází od objektivní činnosti rozumu, nýbrž z oněch temných hlubin sebe-lásky, kde na soudné stoličce sedí vášně a přání, kde platí zásada: »Stat pro ratione voluntas«.

Tak mužové, kteří se vážně zahloubali nad stavem člověka, pronášejí zdrcující úsudek nad individualismem nábožensko-mravním, a nelze ani si představit, k jakým koncům dospěla by společnost, kdyby podle rady *Nietzsche-ovy* do důsledků odpoutala se nejen od křesťanského učení, nýbrž od křesťanské morálky a prohlásila člověka za svého boha a soudece.

(Dokončení.)

Na okraji velké doby.

Některé doklady sbírá K—k.

(Pokračování.)

VIII.

Jsou jména, která v našem národě vyslovují se jako vzor pro toho, kdo chce sloužit pravým vlastencem. Některé stavy libují si vyvolávat do světa, že ten neb onen veliký muž dějin jest jejich vzorem, že oni předem mají na něho právo. A jsou to na prvním místě *M. Jan Hus* a *Jan Amos Komenský*, jejichž jména zvláště české učitelstvo staví na vrch, jich užívá při každé příležitosti a svými světlými vzory je nazývá. Jejich zásady jsou *prý* i *zásadami* českého učitelstva.

Pohled do života, jeho běhu a kolotání však často nám dokazuje pravý opak mezi zásadami oněch velikánů a zásadami jejich nadšených — často jen ústy, ne srdcem je velebicích — ctitelů a oslavovatelů.

Veliký arciučitel *Jan Amos Komenský* napsal r. 1653. *Leges scholae bene ordinatae* t. j. zásady školy dobře spořádané a ve spisu tom píše o učitelích takto: *»Učitelé buďtež muži učení, počestní, činní a bedliví ctností, k nimž jiné vésti mají, živí příkladové, nikoliv pod barvou, než opravdově. Barva brzo se setře. Především sebe, své práce i zdar žáků Bohu v nejhlubší pokoře poroučejte. Nejbližší potom péče (učitelů) bude, aby příkladem dobrým ke všemu dobrému mocně táhli, protože není nic přirozenějšího, než aby se spravovali příkladem učitelovým: které vedení se děje slovy a samými rozkazy, nemá síly, leda k nepatrným ve věcech prospěchům. Naši (učitelé) tedy střežte se podobnými býti oněm při cestách sloupům, kteří, kudy se jíti má, ukazují ramenem roztaženým, sami pak nejdou. Všem u všichni učitelé žáky své živobytím nebes důstojným, andělskému podobným učiti nikdy nepomíjejte, příkladem pak nějakého světáctví některého z maličkých svých pohoršiti (nad těmi, kteří tak činí, vyřknul Kristus »Běda«) střežte se. Když konají se k Bohu modlitby veřejné neb soukromé, učitelové hleďte, aby se konaly nejinak, než s náboženským vzezřením a s myslí povznesenou k Bohu; každou neděli veřejné pobožnosti všichni obcujte, každý se svým stádem na svém místě.«**)

Ve své *»Didaktice veliké«***) napomíná veliký učitel v kapitole XXIV. učitele, aby štěpovali *»rajské strůmky svědomitě.«* (12.) *»Když již dítky podle svého věku mohou býti vzdělávány, především jest jim vštěpovati, že zde nejsme pro tento život, nýbrž cílem naším že je věčnost.* (19.) *At se však učí od počátku života obíratí se co nejdříve tím, co vede bezprostředně k Bohu, totiž čelbou svatých Písem, konáním bohoslužebných úkonů a vnějšími skutky dobrými.* Toto tré musí býti vážně doporučeno všem, kdo chtějí sloužit zbožným (*a to je vudečka křesťanská mládež, křtem Bohu zasvěcená*). (20.) Proto písmo svaté budiž všem školám křesťanským začátkem i koncem všeho. (24.) Také všemu tomu, čemu se učí křesťanská mládež po svatém písmě (vědám, uměním, řečem atd.), budiž vyučováno v závislosti na písmech, totiž aby mohli všude znamenati a jasně viděti, že všechno, čeho cílem není Bůh a budoucí život, je čirou marností.

*) Viz Vorovkovu Stylistiku.

**) Viz: Spisů Dědictví Komenského čís. 56. Knihovna pedagogických Klasiků. Rediguje Frant. Drtina. Sv. I. Sebrané spisy J. A. Komenského. str. 219 a násl.

(28.) A budiž jim připomínáno, že *nejbezpečnější cestou života je cesta kříže*, a proto že po ní napřed šel vůdce života Kristus, na ni že pozval jiné, po ní že vede ty, které má nejraději. (29.) Jest dbáti toho, když budou vyučováni tomuto všemu, aby jim nebyl podáván žádný příklad opačný. (30.) Konečně . . . všichni křesťané musí býti v čas poučení o tom, že všechny naše dobré snahy a práce pro svou nedokonalost nejsou ničím, nepřispěje-li nám svou dokonalostí Kristus, onen beránek Boží, jenž snímá hříchy světa, a v němž jediném zalíbilo se Otci atd. *Toho tedy je vzývati, tomu jedinému je důvěřovati.*« A v kapitole XXV. poučuje o tom, čeho dbáti »*chceme-li mít školy zcela upraveny dle opravdových pravidel pravého křesťanství*«, praví: 3. předně, pro nebe jsou narozeny a duchem Božím obrozeny naše dítky; proto *musí býti vzdělávány za občany pro nebe a obeznámeny nejdřív a hlavně s nebeštany, Bohem, Kristem, anděly* A je radno, aby se to stalo především, a všecko ostatní bylo zatím odloženo . . . poněvadž první dojmy jsou nejpevnější a činí (jsou-li svaté) bezpečnějším všecko ostatní, co má býti konáno později v životě.«

Toť zásady Komenského a porovnejmež slova jeho s tím, co píšou listy organisovaného učitelstva! Jaký příkrý rozpor v zásadách stanovených velikým arcibiskupem a v jednání a psaní učitelstva, které tak rádo se ho dovolává!

V listech učitelských často se uvádí zásada *Mistra Jana Husa*: »*Hledej pravdy, slyš pravdu, uč se pravdě, miluj pravdu, prav pravdu, drž pravdu, braň pravdy až do smrti.*« A jak se zásad toho druhého, tak velebného vzoru a příkladu dodržuje?

Netřeba nám toho dokazovati, *řekli to učitelové po převratu sami, že dříve, aby se zavděčili jistým vlivným kruhům, pravdy nemluvili*, nedrželi, jí nebránili, že nutili sebe a školní mládež k loyaltě mnohdy až otrocké, a často, když toho nebylo ani žádáno, když toho nebylo třeba! Zapomněli na Husovu zásadu: »*Zlořečený ten, kdo pro skývu chleba, opustí pravdu!*« a šli za rčením: »Kdo chce s vlky žiti, musí s nimi výti.«

Nastal převrat a nebylo více třeba, aspoň tak bylo ujišťováno, báti se svedobně jednat dle pravdy a — hle, aby se zavděčili učitele novým kruhům, které za poměrů změněných vlivu nabyly, *nutí sebe a vedou svěřenou mládež k nevěře, kterou, aby zatím proti sobě příliš nepobouřili věřící lid, nazývají čistým náboženstvím, přirozenou morálkou.*

Dne 14. listopadu 1918 byla prohlášena česká republika, jejím presidentem prohlášen *Dr. Tomáš G. Masaryk*, a v nově sestaveném ministerstvu dostalo se křeslo ministerstva osvěty a vyučování atheistovi, sociálnímu demokratu, soudruhovi *Gustovi Habrmanovi*.

Slavnostně vítal národ český před vánočními svátky na nádraží Wilsonově presidenta. Na uvítání z kruhů duchovenstva katolického, dostalo se tomuto ujištění presidentova: »*Mohu vás ubezpečiti, že církev bude v republice svobodna, a že to bude pravému náboženství jen ku prospěchu.*«

Profesor *Dr. Tomáš G. Masaryk*, ještě za starého Rakouska, již dne 3. prosince 1907 prohlásil: »*Můj názor je, že vyučování náboženství nenáleží do školy. Jenom Rusko, Rakousko a z části Prusko chtějí náboženské vyučování dětí vynucovati. Podám pěkný návrh na odluku církve od státu.* Doufám, že mě katolíci, a to právě věřící katolíci budou podporovati. Neboť my nežádáme nic jiného, než aby náboženství bylo záležitostí srdce a svědomí.«

Program ministra G. Habermana obsažen jest v jeho ministerských naří-
cích, počínaje oním ze dne 20. listopadu 1918, č. 214, a vysvětlen v jeho
řečích, jichž řadu měl k učitelstvu i veřejnosti. (Srov. č. VII.) Na učitelstvem
svolané schůzi dne 25. ledna 1919 v Kralupech nad Vlt. vykládal pan ministr,
že škola může prospívati jen, když z ní bude vyloučeno všechno náboženství a cír-
kevnictví. Jen tak učitel bude svoboden. Nebude se prý přetvařovati a lháti
dětem jako dosud.

Na začátku ledna zástupci učitelstva z Čech, Moravy a Slezska u ministra
školství Habermana přednesli svá přání, a mluvčí deputace inspektor Pešek pro-
hlásil, že prý v učitelstvu je báječné uspokojení ze shody názorů ministrůvých a
názorů učitelstva, zejména také ze shody a nazírání na otázku náboženskou
ve školách. (Pokračování.)

SMĚS.

**Jedna hodina náboženství na ústa-
vech učitelských!** Věstník ministerstva
školství a národní osvěty číslo 11. ze dne
1. srpna 1919 přináší »normální osnovy
dívčích lyceí a učitelských ústavů v repu-
blice československé.« Dle tabulek přehled-
ných jest náboženství sice na prvním místě
a určena pro ně v prvním ročníku jedna
hodina, v II., III. a IV. ročníku — nic!
Poznámka první přidává: »Účast na vy-
učování náboženském stává se počínajíc
školním rokem 1919-20 od třídy V. dív-
čích lyceí a ročníku II. ústavů učitelských
nezávaznou pro všechny konfese, ať je o
vyučování tomuto předmětu postarano jak-
koliv.« V dodatku pak se praví: »Ustano-
vení obsažená v tomto výnosu (výnos tento
ze 30. července 1919 má č. 24.203), jakož
i ve výnosu čís. 22.552 (jedná o osnovách
ve školách středních), jsou vázána, jak již
naznačeno, zněním dosavadních zákonů, mají
ráz ryze přechodný a nesmějí tudíž býti
chápana tak, jako by vyjadřovala přesně
stanovisko, které ministerstvo zaujímá v o-
tázce definitivní reformy středního školství a
chystané úpravy vzdělání učitelského.«
Náboženství jest zachováno a to na prvním
místě. Hodina jediná pro veškeré ročníky
a pro celou působnost učitelskou! Není to
výsměch pro náboženství, není to posměch
z povolovaných strážců náboženství, že
ničeho nečiní pro zachování výuky náboženské?

—š—

Národní demokraté a náboženství.
V malém orgánu národní demokracie v »ná-
rodním denníku lidovém, Demokracii« volá
se v »Hlídkce učitelské«, že republika nemůže

trpět soukromých škol náboženských a vy-
učování »církevnického« v národních ško-
lách. Táž »Demokracie« hlásá, že »je už
nejvyšší čas, aby náboženství katolické a
katechismus zmizel z řady povinných před-
mětů na školách a s ním aby zmizeli už
také katecheti, kteří místo křesťanské mo-
rálky vštěpují dětem klerikalismus a otravují
malé bytosti memorováním zbytečného ka-
techismu. Naše vláda je vůči klerikálům
slabá, Národní shromáždění je k nim z ne-
pochopitelných důvodů příliš kavalírské a
proto je třeba ze zdola, z lidu, jako vždy,
ujmout se práce proti nim.« (Dem. č. 53.)
Jsou ve straně národní demokracie také
kněží! Jsou s tím spokojeni? —š—

Školní mládež při jízdě vlakem. Mi-
nisterstvo školství a národní osvěty oznámilo,
že ministerstvo železnice vydalo nařízení, aby
školní mládež dopravována byla ve zvláštních
vozech a dle pohlaví odděleně a aby
také v čekárnách byla podobná opatření u-
činěna. Ředitelstvem a správám škol dáno
vybídnutí, aby poučily mládež školní ve
školách o tom, že nesmí sama si vyhledá-
vati míst ve vlaku, nýbrž že musí býti
poslušna nařízení vlakových průvodčích,
jakož i zřízců, kteří udržují pořádek v
nádražních čekárnách. — Mládež školní
byla v poslední době postrachem a melou
zřízců i cestujících a stížnosti do jejího
chování byly na denním pořádku. Bylo by
na čase, aby nastala opravdu náprava.

—š—

O nutnosti náboženské výchovy
píše prof. Dr. Mareš v »Národě«: »Kdo se
u nás zastává náboženství, ten se porazí
prohlášením za klerikála. V tom je omyl
prozrazující vědecké nedovzdělání. Žádná
věda nenahradí náboženství. Každý

uznává potřebu vychovávat mládež k mravnosti, pěstovat v ní cit povinnosti a závažnosti k národu, lidstvu, veškerenstvu. Mnozí však myslí, že tato mravní výchova má se dít bez náboženství, podle nějaké vědecké nebo filosofické etiky. Kdyby však měli určití podle jaké etiky, vyžadovali by si asi delší lůtu na rozmyšlenou.

Etika, která přikazuje a zavazuje povinnosti, souvisí nerozlučně s náboženstvím. *Nábožensky mravní výchova mládeže ve školách jest právě v této době nezbytně potřebná*; má být prohloubena a zvelebona ne obmezována. Po tom volá tato vojna se všemi svými pustými následky. . . . U nás ovšem mnozí jsou zcela jiného mínění, mnohé jinak provádějí, ale kam dojdou s výsledky té své výchovy, ukáže budoucnost!

—š—

Krédo katolického učitelstva. V každém dítěti ve škole vidím poklad Bohem mi svěřený. Nejen že nesmím ho zneužít, já musím jej s největší pečlivostí v neporušenosti uchovávat; ba více, musím jej rozmnožit, plodným učinit. Není dítěte bez chyb, ty musím odhalit a veškeré zlé snahy musím napravit. Každému ze svých žáků pomohu k rozvíjení darů, jež mu Bůh dal, otevru před jeho duchem širé pole vědění, otevru jeho srdce lásce, přosytím jeho duši šlechetnými cítěním spravedlnosti, počestnosti, soucitu — lásky. Vynasazím se o věrného křesťana, který cení náboženství, který se nestýdí za to, že věří, který dle víry žije a bez ohledu pro ni bojuje. (Kat. Uč.)

—žek.

Stačí laická morálka? Má-li osobnost dítěte zdárně se vyvinouti, musí vychovatel pečovat o to, aby po stránce mravní dovedl je k samostatnosti. Položí-li ve vědění a duši jeho takový základ, na němž toto směrem k svému určení dále buduje, se vzdělává, zdokonaluje, při čemž vloh, schopností dobře užívá, své povinnosti a jich důležitý význam poznává, pudy, náklonnosti a vášně ovládá, dospěl ke kýženému vrcholu rozvoje osobnosti chovanovy. Zajisté složitý, nesnadný to úkol! Obohatit dítě určitým množstvím vědomostí pro život potřebných bez zřetele na mravní vývoj, nebylo by tak velkým uměním. Co chybí dítěti na schopnosti, to doplní se opakováním, cvikem, pomalejším postupem. Poznati však duši dětskou, naučiti se v ní čísti a z obsahu

přečteného čerpati zkušeností nových, uměti vtisknouti v ni písmem nesmazatelným zásady mravní trvalé ceny, vzbuditi v ní neuhasitelnou žízeň po dobru, pravdě a krásnu — tof vrchol umění vychovatelského (Kat. Uč.) Na základě laické morálky toho docíliti — to bude zázrak! —žek.

Dr. F. W. Förster k učitelům. »Malíř Fra Angelico vždy se modlil, když bral štětec do ruky; čím více musíme se modliti my, abychom vytvořili živé lidi. Divotvorná jest láska, která se jeví modlitbou. Modernímu člověku to zní cize, ale i on bude se musiti učit modlit; neboť jen tehdy můžeme vychovávat, jestli denně všechny své myšlenky pozvedneme k nejvyššímu cíli veškeré výchovy, všechny jeho požadavky i vzhledem k sobě samým chválíme a sami slíbíme radostnou poslušnost, jakou od mládeže žádati chceme. Pro nikoho tou měrou jako pro vychovatele neplatí slova: »Modli se a pracuj.«

Bez takové modlitby není opravdové práce a živé výchovy.« Vezměte na to jed, že spíše opovrhnu Förstrem, než by jeho slova uvedli ve skutek! —žek.

LITERATURA.

« Zachraňte, co se dá zachránit » mělo by dnes býti heslem ve škole i na kazatelně. Katechese vyžaduje co nejtěsnějšího spojení se životem, aby poučky tkvěly ne pouze v paměti, nýbrž i v srdci. Uzanou pomůckou k tomu je *Katolická proučka* od Václ. Kubička. Hodí se podle ní učit od třetí až do páté obecné třídy včetně. — Žáci se s ní obejdou bez katechismu i bibl. dějepavy. Kde posud je zavedena, čtou v ní žáci velice rádi a snadno se učí biblickým článkům i větám katechismovým. Zvlášť k přípravě na první přijímání svátosti koná kniha neocenitelné služby. »Tak by měl býti složen katechismus« — píše inteligentní laik — »taková kniha neochuzuje, nýbrž vábí k opětnému čtení.« Hodí se proto jako kniha eminentně lidová do rukou i dospělých věřících jako dárek při svatbách, při úvodě a při svatém birmování. Ceny spisů katechety P. V. Kubička: *Katolická proučka K 2:50*, *Doprovod Katolické proučky K — 80*, *Výňatek Katolické proučky K — 60*. Náklad R. Prombergra v Olomouci.

„Vychovatel“ vychází i. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 16 kor., půlletně 8.—K.
Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 18 korun, do ostatních zemí 20 korun.
Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacce, jež se nepočítá a nevrátní.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlav list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Eman. Žákovi, profes. na Smíchově, Ferdinandovo nábř. 8.
Pro učitelkou přílohu přijímá rukopisy T. J. Jiroušek, ředitel družstva Vlast.
pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy red. Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

O kříže ve škole. — Na okraji velké doby. — Stojanova resoluce o započítání let středoškolským profesorům náboženství. — Směs. — Literatura

O kříže ve škole.

Co v loňském školním roku ve jménu republikánské svobody začato, nyní na počátku nového školního roku je dokonáno. Kříže, symboly víry naší, ze škol odstraněny. Školy naše jsou tím prohlášeny za bezkonfesijní, tedy nekřesťanské, resp. nekatolické. Je to prý manifestování připravované odluky církve a státu a zlaicisování školy.

Předsednictvo Zemského svazu městského učitelstva učinilo o této akci následující prohlášení:

»Učitelským sborům Velké Prahy. Počátkem letošního školního roku přicházejí do škol deputace »katolických rodičů«, které žádají, aby ředitelství a učitelské sbory vyzdobily školy náboženskými symboly katolickými apod.

Předsednictvo Zem. svazu městského učitelstva upozorňuje učit. sbory na nebezpečí, kterému vydávají školu a její klid, kdyby v té věci činily jednostranné ústupky. Celá akce je organisována politickou stranou klerikální (lidovou) a vyhovíte-li jedné straně, čekaňte bezpečně protideputace jiných politických straníků a považte, kam by se škola při takové praxi dostala.

Školy jsou veřejné ústavy navštěvované zvláště ve Velké Praze dětmi rodičů nejrůznějších náboženských vyznání. Po té stránce musí tedy škola zůstatí na neutrální půdě a nepřipouštětí žádné církvi výsad, jako je výzdoba všemi žáky používaných místností náboženskými symboly. To nechť učitelské sbory odkáží do hodin nábožen. vyučování, když již školní úřady jsou tak nestatečné a rozhodnutí o té věci přesunují na učitelské sbory. Učitelské sbory mohou býtí jisty, že tak činí za souhlasu katolických rodičů ostatních politických stran, kteří jako dobří republikáni a snášeliví křesťané ani nepřejí si pro své náboženství nějakých výsad. Kolegové varujeme se, aby republikánská škola nadržovala přičiněním naším některé náboženské nebo politické koterii a aby vůbec veřejnost z nějakého neprozřetelného usnesení učitelského sboru nabyta dojmu, že se dá obratně zaranžovaným tlakem učitelstvo k nějaké stranickosti svéstí ve své školní práci.«

Z celého tohoto prohlášení mluví fanfaronství, s kterým nyní ve veřejném životě téměř všude se setkáváme. A klidnému, nestrannému čtenáři je ihned patrné, že autorové této »instrukce« *snaží se svěsti vše na nepravé koleje.*

Předně: do školy nechodí žádati katoličtí rodiče »za výzdobu školy náboženskými symboly katolickými« jako zástupci politické klerikální strany, *ale jménem svým, jako rodiče, kteří mají právo mluvit, do výchovy školní,* poněvadž škola je pomocným ústavem výchovy domácí, a rodiče mají právo, ba povinnost všimati si toho, v jakém duchu školní výchova se děje. Rodiče, neodborní vychovatelé, jistě nikdy nebudou kontrolovati učitele, jak učí počtům, mluvnici, realii atd. — to je úkolem povolaných úřadů školních. Ale jako zodpovědní a všechnu výchovu dítek řídicí organové *mají právo ohražovati se proti onomu duchu výchovy, kterému je kříž, symbol křesťanské víry,* k pohoršení. — Ostatně nepřicházejí žádat za nějakou novou »výzdobu« učeben školních, ale *protestují proti odstraňování křížů, které jsou ve školách od jich počátku, a jejichž odstranění děje se ze zášti proti náboženskému rázu a výchově školy,* dosud podle zákonů platné.

Uvědoměli katoličtí rodiče jasně toho jsou vědomi, z jakých motivů toto odstraňování vychází, a proto vzpírají se, aby tímto protináboženským duchem dala se výchova jich dítek. Rodiče nedají si vnutiti za učitele a vychovatele svých dítek lidí sobě protichůdných názorů. *Oni také jsou daleci vyvolávati boj v otázce školní.* Boj vyvolávají, kdo kříže odstraňují a tak dokumentují své výchovné směrnice.

Rovněž je čirým fanfaronstvím prohlašovati, že školy Velké Prahy jsou navštěvovány dětmi rodičů nejrůznějších náboženských vyznání. *Ve valné většině škol jsou děti vesměs katolického vyznání,* a děti jiných konfesí je mizivé procento. Ať jen páni z předsednictva svazu uveřejní statistický přehled dětí dle náboženství, a »veřejnost, které chtějí sypati písek do očí, užasne jakými frasemi chtějí omluviti svoji zufitost pro odstranění školních křížů. A bojí-li se, že přijdou protideputace, žádající za odstranění křížů, pak věru jsme přesvědčeni, že tuto protideputaci by přímo vydupali — učitelé sami; anebo jasněji řečeno jsou to jenom oni, kteří chodí na správce škol s naléhavou žádostí, aby kříže byli odstraněni. Je také přímo komickým, když mluví o snášelivosti a domnívají se, že ve jménu snášelivosti nelze katolickým deputacím vyhověti. Tito moderní ikonoklastové, odstraňující kříže, *jsou právě typickými vzory každé nesnášelivosti;* jsou zastánci hesla, že moc jde nad právo — zásady, kterou v teorii snad proklínají, ale v praxi jsou jejími hlavními nástroji.

Ostatně svoji snášelivostí jenom posilují v katolických rodičích žádost za školu náboženskou, poněvadž podporují tak nedůvěru ve výchovný, přáním rodičů odpovídající směr nynější školy. Kdyby dovedli se povzněti ku klidnému posuzování celého tohoto boje, uznali by, že kříž má ve školních síních *své historické právo;* že tam náleží jako odznak vyznání převalné většiny žactva a snažili by se právě ve znamení kříže učiti dítky vzájemné lásce a snášelivosti.

Kříž je znamením nejvyšší, sebeobětující se Lásky. Je protikladem všeho požitkářství a sobectví, všeho honění se po časných přednostech, výhodách peněžních, po pachťení se za osobním prospěchem a teplejších místech. Či snad proto mnohému z vychovatelů je trapno pod ním státi, že je kříž negací všeho, co je obsahem jeho nitra a credem jako myslí?

S jedním doznáním však přece v prohlášení předsednictva zemské jednoty souhlasíme. Ono si tiše stěžuje na nestatečnost školních úřadů, které rozhodnutí o školních křížích přesunuly na učitelské sbory. To je věru politování hodno. Tato »autonomie« jistě mnohým sborům není valně příjemnou. Když však se jí učitelské sbory oběma rukama tak ochotně chopily, nezbyvá, než aby nepřijemnost návštěv katolických deputací také nesly. Úřady myjí si po příkladu Pilátově ruce a potají těší se z toho, že rozhořčenost rodičů svedly na jiné hlavy. Je to chytré, ale rozhodně nikoli statečné.

Na okraji velké doby.

Některé doklady sbírá K—k.

(Pokračování.)

Dne 27. prosince 1918 učitelstvo ustavilo si novou organizaci — *organizaci sociálně demokratickou*. Když je ministr školství sociální demokrat, musí nutně učitelstvo ve své loyaltě, hledajíc pravdu, býti také sociálně demokratické! »Učitelé se musejí projevovat politicky už proto, že politická příslušnost patří k občanskému charakteru. *Starost o dobro školy a stavu je vede do řad sociální demokracie*. Jako její členové mají za povinnost, aby pracovali k moci dělnické třídy. Budou tedy mít podíl na životě strany a účastnit se jejích akcí v místních politických organizacích. Vnesou tam také otázky, týkající se školy a výchovy, a budou je bránit proti tendencím, které by jim ráda vtiskla kapitalistická společnost. Budou se pilně zaměstnávat obrodem školy. Po mnohých proměnách musí naše škola dostat ráz republikánský. Sociálně demokratičtí učitelé touží po republice socialistické a chtějí připravovat její příští na poli jim nejbližším, ve škole. Vývoj hospodářských poměrů bude jim pomocníkem: každý krok, jenž přibližuje stát k socialisaci a pozvedá massy, strhuje školu do jejich ovzduší a sblízuje s nimi učitele. Každého toho stupně vývoje budou využítkovávat k tomu, aby svou činností uskutečňovali ideály socialismu. (»Právo Lidu« 1. ledna 1919. »Učitelé v naší straně.«)

Usneseno vydávat časopis »Škola a rodina« (první číslo vyšlo 12. března); shromáždění přijalo následující resoluci:

»Ustanovení školního zákona, že může býti jmenován za správce školy jen učitel, který má způsobilost k vyučování náboženství toho vyznání, ke kterému náleží většina žáků té školy, jež je v rozporu se základním zákonem státním o obecných právech občanů státních, jenž stanoví, že všichni státní občané mohou rovnou měrou veřejných úřadů dosáhnout, je na ujmu škole a dává jí konfesijní ráz, buď změněno v ten smysl, že úřadu na veřejných školách může dosáhnout každý státní občan bez ohledu k svému vyznání náboženskému, prokáže-li k němu náležitou způsobilost.«

Protizákonný výnos ministerstva vyučování rozpoutal v mnohých školách obecných i středních přímo vášnivý protináboženský boj. Pokrokářské učitelstvo popustilo namnoze úzdu svému protináboženskému běsnění, aby udusilo každou jiskerku náboženského citu v duších dětí. Pražské učitelstvo škol obecných a měšťanských pozvalo si na 1. února 1919 na večer do kreslířny měšťanské školy u sv. Jindřicha volnomyšlenkářského předáka Dr. Bartoška, k přednášce »o náboženství«. *K protináboženské agitaci zneužito bylo školy.*

V okrskových schůzích referovali »výřeční« o nařízení »se shora« :

Modlitbu odstraňovati ze školy nutno poněnáhu, asi takto: někdy místo modlitby se bude zpívat, jindy učitel se žáky se »zapomene« modliti před vyučováním, jindy po vyučování, až se »zapomene« modliti vůbec. Na mnohých školách odstranil učitel nevěrec modlitbu školní na ráz; jinde dal hlasovat školákům, chtějí-li se modlit. Někde modlí se kdo chce, kdo nechce, se nemodlí. Pan učitel při tom hledá něco ve stolku. Někde děti ve škole se modlí, a učitelé zatím stojí na chodbě v čilé zábavě.

Křesťanský pozdrav odstraněn ihned. Na Poděbrajsku učitelstvo usneslo se odstraniti jezuitský, národ český ponižující a urážející pozdrav: »Pochválen . . .« ze škol. Mimo to učitelstvo usneslo se zanechat modliteb před vyučováním a po něm. (Věstník Jednot učitelských str. 279.) Učitel v Nedonicích zavedl pozdrav: »Vlasti zdar!«; jinde »Má úcta.« Vychovávají děti po republikánsku a učí je pozdravovat: »Ruku líbám.« !!

Kříže odstraněny někde ihned, jinde, aby to nedělalo zlé krve, odstraní se z učeben nenápadně, ku př. při bilení učeben, po svátcích, po prázdninách. Jinde usnází se konference na odstranění křížů ze školních místností a odůvodňuje to v konferenci (důvody estetické a j.). V Kojeticích na okresu karlínském odstraněny byly kříže na návrh učitele J. Petrboka: »Odstraňujeme kříže ze své školy ne jako symbol náboženství a ne na potupu Ježíšovu. My jej ctíme také a to jako odpůrce velkokapitálu a tehdejšího klerikalismu. Ale odstraňujeme je proto, že jsou symbolem katolického klerikalismu, který šťve proti našemu presidentovi Masarykovi, proti všemu co je pokrokové, a proti naší republice vůbec (Třebíč, Slezsko), že staví se proti rozluce církve od státu a školy, že udržuje styky s cizorodou šlechtou nám vždy nepřátelskou. Vzpomínáme při tom upálení Husova, Bílé Hory a všech potup římským klerikalismem našemu národu způsobených.« Návrh proti hlasu říd. učitele všemi přítomnými přijat. V Kojeticích 23. května 1919. Emil Filipovský, Marie Hlavsová, J. Rech, J. Petrбок, O. Kremla. O této schůzi nebyl duchovní správce ani uvědoměn a odpor městské školní rady vyzněl na prázdno, poněvadž to kuriosní »odůvodnění« podepsal také okresní školní inspektor Ot. Kremla! — V odstraňování křížů ukázalo se, že neporoučejí úřady školní, ale že učitelstvo dělá si, co samo chce.

Vyučování náboženství nemůže prý ministr ze škol ihned odstraniti, jest spousta protestů. Proto musí se ihned začítí s protiakcí. Petice za vyloučení náboženství ze škol pošlou správy škol, resp. sbory učitelské, místní školní rady, obecní zastupitelstva. A proto, že katolíci brání se proti volné, laické škole, vybízí »Škola měšťanská« učitelstvo: »Svolávejte schůze rodičů, zúčastňujte se veřejných schůzí politických stran, rozšiřujte pokrokové knihy a časopisy, brožury o volné škole, přednášejte, poučujte, pracujte kulturně mezi lidem! Je to svatá povinnost českého učitelstva, ale je to také přání a programem našeho ministra vyučování. Dosavadní jeho nařízení, řeč na zemské konferenci a poslední jeho projev k zástupcům organisací zní přece zcela jasně. Republika nebude míti pokoje, dokud kněz bude v české škole. Proto: Pryč od církve!« (Škola měšťanská XXI. č. 1. str. 24., v Praze dne 17. ledna 1919.)

Nečekáno ovšem až na zřejmé nařízení ministerstva a mnozí učitelové tak volně začali vychovávatí mládež, že rodičové musili se proti takové výchově ozvatí. Tak na př. v Libhošti na Moravě počínal si učitel Turek ve škole tak

protikřesťanský, že rodiče zakázali dětem chodit do školy tak dlouho, dokud tento učitel zůstane ve škole. V Kralupech n. V. vykládal učitel poměr dítek k rodičům již zcela v duchu moderní školy. Privil asi toto: »Není pravda, že děti mají rodiče své ctít a milovati. Oni vás zplodili ve chvíli vlastní rozkoše a proto jsou nyní povinni o vás se starati. Vy k nim vlastně nemáte žádných povinností!« (Čech č. 48.)

V duchu protináboženském pracuje učitelstvo ve svých jednotách. Tak *jednota učitelská v Nepomuku* usnesla se 8. února 1919: 1. Aby zrušena byla modlitba před vyučováním i po něm, neboť i ta je náboženským výkonem. 2. Aby zpověď, zkouška a náboženství a podobné úkony náboženské byly duchovními úřady dány na čas mimoškolní; 3. Ve škole ať děti zdraví povstáním místo dosavadního jezuitského pozdravu, venku ať zdraví obvyklým pozdravem místním. 4. Ve dnech prosebních, osadních svátků vyučuje se pravidelně.

(Dokonění.)

Stojanova resoluce o započítání let středoškolským profesorům náboženství.

Jak jest obecně známo, uzákonila učitelská pragmatika z r. 1917, aby světským středoškolským profesorům započítána byla do služby a pense polovička let, jež ztrávili před dosaženou středoškolskou aprobací v učitelském úřadě při škole střední. Na popud, z oboru středoškolských profesorů náboženství vzešlý, podal *msgr. Dr. Stojan* dne 23. července t. r. v kulturním výboru *návrh analogický*, jenž byl tímto výborem přijat a v 69. schůzi Národního shromáždění *uzákoněn*.

Uzákoněný návrh Stojanův zní doslovně takto: »Vládě se ukládá, aby učitelům náboženství na školách středních započítala se do pense i do kvinkvenále polovička let, která ztrávili *před* dosaženou aprobací středoškolskou buď v duchovní správě spojené s vyučováním, nebo v učitelském úřadě jiných kategorií škol.«

Zákon tedy započítává polovičku let pouze *před* středoškolskou aprobací ztracených a vztahuje se jak ke kněžím, kteří *před* dosaženou aprobací působili ve správě duchovní s vyučováním spojené, tak ke kněžím, kteří *před* aprobací středoškolskou působili jako katecheti na školách obecných a měšťanských nebo jako učitelé v ústavech diecesních a jako adjunkti theologie při školách vysokých.

Zákon musí nyní projíti předepsanou cestou exekutivní, t. j. ministerstvo vyučování a národní osvěty sdělí jej zemské školní radě, ta pak rozešle je ředitelstvem jednotlivých středních ústavů s vyzváním, aby případy zákonem tímto naznačené byly jí s příslušnými doklady předloženy. Jest tedy třeba vyčkat intimování tohoto zákona jednotlivým ústavům. Podepsaný učinil již na příslušných místech opatření, aby provedení této resoluce Národním shromážděním přijaté nebylo zdržováno a jak se právě dovídá, počkalo se úsilí jeho s úspěchem.

Vyzvání zemské školní rady sem spadající bylo pod č. III.-B-1804/84.469 ai 1919 dne 24. září jednotlivým ústavům doručeno s tím uložením, »aby ředitelstva do 30. září předložila tabulárně vyhotovený seznam učitelů náboženství, kteří při zamýšleném tomto započtení služební doby přicházejí v úvahu. Seznam obsahujíž:

1. Jméno učitelovo, ústav, datum aprobace a definitivního ustanovení.
2. Dobu dosud započtenou a výši nynějších příjmů služebních.

3. Dobu před aprobací středoškolskou, její rozsah a v jakém úřadě.

4. Mnoho-li by činila navrhovaná polovina, jež má býti z doby sub 3) uvedené započtena.

5. Byla-li snad výmínečně z této doby již dosud některá částka započtena (mnoho li a kterým výnosem). Taková doba budiž od doby sub 4) uvedené při výpočtu zvýšení požitků služebních odečtena.

6. Obnes, o něž by se připočtením doby sub 4) zvýšily služební požitky dotyčného učitele náboženství. —

Při vyplňování této tabulky buďtež ředitelstva upozorněna zvláště na bod 6., aby totiž zvýšené služební požitky ze započítaného půl 3 roku válečného plynoucí nebyly počítány na účet resoluce Stojanovy. — Příklad to osvětlí. Katecheta má vysloužena 23 léta. Započtením půl 3 roku válečného, všem státním učitelům přiznaného, dostává se katecheta do páté kvinkvenálky a z resoluce Stojanovy nebude pro něho resultovati žádné zvýšení služebního požitku (dle dosavadní normy platební), nýbrž jen větší počet služebních let do 5. kvinkvenálky spadajících. Kdyby ředitel ústavu k válečným létům, na jejichž připočítávání se již pracuje, neměl zření a pátou kvinkvenálku v tomto případě připočítal na vrub započtených let z resoluce Stojanovy vplynulých, romnožil by o ni nesprávně rozpočet nákladu, ježž z. š. rada svým dotazníkem chce zjistiti.

Kdyby zemská školní rada přála si míti doloženo — dosud výslovně toho nežádá — že *duchovní správa*, v níž katecheta kdysi byl ustanoven, *byla spojena s vynučováním*, může vysvědčení to dáti příslušný farní úřad anebo ještě rychleji ordinariát. Počet *týenních* hodin jest lhostejný. Pro aprobaci jest rozhodujícím datum vysvědčení ordinariátního nikoli den zkoušky.

Uzákoněný návrh Dra. Stojana *jest pouze částečným splněním požadavků středoškolských profesorů náboženství* a vyhovoval by analogii se světskými silami středoškolskými jen tenkrát, kdyby středoškolským katechetům byla již započítána všechna léta *po* středoškolské aprobaci pozbytá. Tomu však dosud tak není. Kněžím v duchovní správě působivším nebyla léta *po* dosažené středoškolské aprobaci vůbec ještě započítána, katechetům měšťanských a obecných škol (nikoli jiných) pak jenom nanejvýš osm let a to ještě tak, že *proti znění jasného zákona* (§ 53. učitelské pragmatiky) do let na škole měšťanské a obecné *po* aprobaci ztrávených byla vpočítávána i léta, jež katecheta ztrávil již jako suplent s plným počtem hodin na škole střední. *Násilným tímto výkladem přestal býti § 53. učitelské pragmatiky v jednotlivých případech výhodou a způsobil jednotlivým katechetům i přímé poškození.* — Znam případ, kde katecheta byl devět let suplentem na střední škole s plným počtem hodin a před tím osm let katechetou na měšťanské škole. Dle pragmatiky mělo mu býti započítáno všech 17 let. Ale poněvadž paragrafu 53., ježž výslovně mluví o letech na škole *obecné a měšťanské* pozbytých, dává se po příkladě bývalého vídeňského ministerstva vyučování i naším ministerstvem libovolný a nespravedlivý výklad, ten totiž, že maximum osmi let v něm uvedených vztahuje se na *všecka léta*, před ustanovením ztracená, započítáno bylo zmíněnému katechetu jen let osm. Ježto dle pragmatiky náleží mu započtení 9 suplentských let samo sebou, zkracuje ho nemožný výklad § 53. o jeden rok suplentský, o ostatních osmi letech ani nemluvě. A tak zákon, který byl v r. 1917 panskou sněmovnou *na prospěch* katechetů k pragmatice dodatečně přidán, násilným výkladem v jednotlivém případě katechetu docela poškozuj.

Rozumí se, že odbor nepřestane na nynějším stadiu věci a že činnost jeho nyní ponese se dvojím směrem. Jednak vynasnaží se všemi zákony prostředky aby § 53. učitelské pragmatiky byl dán správný výklad, jednak poukazem na neudržitelný a protismyslný stav, kde středoškolským katechetům jsou započítávána léta *před* aprobací, nikoli však léta *po* aprobaci ztracená, usilovati bude, o to, aby jim do kvinkvenálek a pense, pokud se to ještě nestalo, vpočítávána byla i *všechna* léta ztravena po dosažené aprobaci středoškolské buď v duchovní správě s vyučováním spojené buď v učitelském úřadě jiných kategorií škol. Tím spíš, že učitelům tělocviku se to již stalo.

DR. LUBOMÍR PETR.

SMĚS.

K úpravě služební doby středoškolských profesorů náboženství. (Výňatek z těsnopisecké zprávy o 69. schůzi Národního shromáždění československého v Praze ve čtvrtek dne 24. července 1919.) 12. Zpráva kulturního výboru o návrhu člena N. S. *dra. Stojana* a soudr. (tisk č. 1135) o včítání let učitelům náboženství na středních školách (tisk č. 1437). Zpravodaj posl. dr. Stojan: »Než jsme se rozešli z říšské rady, bylo smlouveno, že také katechetům, kteří jsou na středních školách, včítají se léta, jež tito ztrávili v duchovní správě a aby také z vyučování na školách bylo něco připočítáno. Slavné N. S. dá za pravdu, že kromě knih je třeba takovému katechetovi i knihy života, a že nemůže býti hned ustanoven na střední škole. A proto, když učitelům hudby a tělocviku bylo včítáno, je spravedlivé, aby také jim bylo něco včítáno. Slavné Národní shromáždění, rač se usnésti: »Vládě se ukládá, by učitelům náboženství na školách středních započítala se do pense i do kvinkvenálek polovička let, která ztrávili před dosaženou aprobací středoškolskou buď v duchovní správě, spojené s vyučováním, nebo v učitelském úřadě jiných kategorií škol.« Předseda (voní): K slovu není nikdo přihlášen. Debata je skončena. Přistoupíme k hlasování. Žádám pány, aby zaujali svá místa. (Děje se.) Kdo souhlasí s resolučním návrhem, doporučeným p. zpravodajem, obsaženým ve zprávě kulturního výboru, prosím, aby povstal. (Děje se.) To je většina. Také tento resoluční návrh je přijat a tím je denní pořádek a dnešní naše pensum vyčerpáno. (Posl. dr. Stojan: Slavné shromáždění: Velké »Pán Bůh zaplať!«) — K tomu buď již poznamenáno: V této resoluci není

zmínky o vpočítání *všech* (i více než 8) let po aprobaci; ale snad se to rozumí samo sebou. Započítati někomu na př. 3 roky před aprobací a současně nezapočítati téže osobě 2 roky po aprobaci, to snad přece nelze rozumně a spravedlivě vyložití. K.

O významu života. Když mi bylo padesát let — píše *Tolstoj* —, tázal jsem se ve svých kruzích moudrých po významu života a obdržel jsem tuto odpověď: »Ty jsi náhodně spojení části; život nemá významu, život jest zlo;« a tu jsem se chtěl usmrtni. Ale pamětliv toho, že dříve v dětství, když jsem věřil, život pro mne smysl měl, a pamětliv toho, že lidé kolem mne věří a vedou skutečný život, pochyboval jsem o správnosti odpovědi, kterou mi dala moudrost mých kruhů a snažil jsem se porozuměti té odpovědi, kterou dává lidem křesťanství, již vedou pravý život.« — *žek.*

Účel školy. Na mezinárodním učitelském sjezdu v Bruselu pravil jeden řečník toto: »Škola přispívá co možná nejvíce k pravému blahu lidstva. A v čem záleží pravé blaho lidské? Hádky o tom přenechej pedagog i učitel filosofům, sám pak ve škole všiměj si všech prostředků a příležitostí, abys chovance svého co možná nejsnažší cestou přiváděl k naznačenému cíli!« Platí nyní i nás! — *žek.*

Svéráz. »Reichspost« promluvil před třemi lety ve článku o rozlišování národů ústy prince A. L'echtensteina pravdu, která zvláště nyní musí býti všestranně respektována. »V rozlišování národů, ač-li nepřechází v odcizování, spočívá záruka pro štěstí a pokrok našeho pokolení. Ve skutečnosti jest pěstování řeči toho kterého národa, seznamování se s jeho spisovateli a básníky, s jeho kroji a zvyky, studium jeho dějin a původu, jeho talentů a snah nezměrným obohacením lidstva vůbec a nejen dotyčného národa zvláště. Každý národ

jest přírodním pomníkem sám pro sebe, každý jest schopen nejvyššího rozvoje a rozkvětu. Naopak národ, jemuž byla urvána svéráznost nebo který se jí vzdal, není nic více než bouří poražený strom v pralese, který pádem působí kol sebe trosky a v nejlepším případě kulturní hnojivo pro jiné.«
—žek.

Učitelstvu do památníku. »Přibývá mravní zkázy; jediný jest prostředek, jediné stavídko — vyučování křesťanskému náboženství.« (Státník lord Salisbury.) —žek.

Pryč s katolickými řády! V Bosně a Hercegovině, Dalmacii, Chorvatsku a Slavonii pracují již od počátku 18. věku řád paulánský a františkánský o rozvoji chorvatské vzdělanosti. Řád paulánský dal Uhrám a Chorvatsku největšího státníka Jiřího Uješínovice; františkánský prvního lidového básníka Andreje Kašice a Miošice, a vše, čím literatura od osmdesátých let minulého století byla obohacena, náleží zvláště v malířství, církevní hudbě, zpěvu, zásluhu františkánům. To přiznal i nepřátelský list »Savremenik« fka, že františkáni a pauláni mají na každé stránce chorvatských dějin zapsány řádky, ba celé stránky zlatým písmem.
—žek.

Která z žen českoslovanských toho dokáže? V Americe pí. *Hetty Greenwood* má pověst finančního genia. Počala svou kariéru s půl milionem a nyní odhaduje se její jmění více než 200 mil. V posledních letech před válkou vydělávala ročně 10 mil.; ale proto nepustila od své vrozené šetrnosti a neutratila více než 80 Mk. za týden, takže za rok vydá asi tolik, co vynáší její jmění za 4 hod. — Pí. Rich. Kingová může se chlubit, že své ohromné jmění sama získala. Jest majitelkou statku, který má 10.000 km² pozemků a na jejich farmách se pase více než 2.000 kusů dobytka.
—žek.

»Duch českých dějin«. »Od jakživa jsme byli s Římem v rozporu. A nebyly to věru nejhorší pro nás doby, i když nepřátelé doráželi na nás jako vosy ze všech stran. Zle nám bylo, když Řím byl s námi spokojen. A nebyl, dokud kacířský národ nebyl skoro vyhlazen, dokud kvetoucí země nebyla konfiskována od věrných služebníků Říma a dokud se jeho kvetoucí literatura s biblí v čele neocitla skoro celá na indexu

a ještě raději v plamenech. A teď chtjeme klenout mosty od otců k Římu, od našich dějin k spokojenosti papežské. Podají se to? Ojvolá Řím rozsudek nad Husem a kajícíně vyzná, že neměl proti nám vydávat bully a že nebylo křesťanské, když osnoval, schvaloval a mstil krvavé pronásledování kacířů? Propustí nám z indexu knih zakázaných bibli Králickou? Uzná alespoň kompakata s volností slova Božího a kalicha Páně? Tážeme se tak představitelů Říma, vysokých a vlivných, neboť ti jistě znají jeho smýšlení a vědí, můžeme-li aspoň tolik očekávat. Nemůžeme-li tolik očekávat, jaké tedy s nim rovnání? Jak chtít vyrovnávat protivy dějin, dvou protichůdných cest, dvou se navzájem vylučujících světů? . . . »Duch českých dějin ukazuje nám dvě veliké věty: »Národe, vrať se ke Kristu!« a »Pryč od Říma!« Tendence »Jisker Kostnických« tímto jasně vysvítá.
—žek.

LITERATURA.

Časové Úvahy. Periodický měsíčník věnovaný časovým otázkám. Redaktor Karel Kepl. Ročník XXI. Cena 1 K 40 h. V Hradci Králové 1918. Majitel a vydavatel Politické družstvo tiskové. Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové. Nákladem vlastním. Ve spisku tomto (80 str.), jenž vydán v uvedené sbírce jako celý ročník XXI., po uvedení pramenů a předpokladů vykládá dp. spisovatel stručně nauku církve katolické, mistra Jana Husa, jenž čerpal téměř všecko z angl. bludaře Viklefa . . . , kališníků, Petra Chelčického, Českých bratří, augšpurské a české konfese, jakož i Heideberského katechismu o církvi, o svátostech vůbec i každé zvláště, o obcování svatých, o očistci a ctění sv. ostatků; jest tu i obře podán »Vzájemný poměr českých konfesí«, jak knižčeka případně nadepsána. Jest to však také práce časová a proto tím více důležitá — vždyť víme všichni, co asi na nás čeká v nejbližší době . . . Chceme-li se vyhnouti tomu sektářskému zmatku, jaký panoval v »českých konfesích« (a ovšem i v jiných) jest se nám věrně přidržeti církve katolické, jež jest »sloup a utvrzení pravdy«. Doporučuji. *Fab. Budil.*

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází l. a 16. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 10 kor., půletně 5 — k.

Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 18 korun, do ostatních zemí 20 korun.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklama, jež se nepočítá a neřádkují.

Rukopisy pro hlav. list zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež

Eman. Žákoví, profes. na Smíchově, Ferdinando nábř. 8

Pro učitelskou přílohu přijímá rukopisy T. J. Jiroušek, ředitel družstva Vlast.

pro Věstník Katechetický přijímá rukopisy red. Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Za školu konfesijní. — Na okraji velké doby. — Směs.

Rozhodnutím Apoštolské Stolice jmenován je arcibiskupem pražským a tak i hlavou všeho episcopátu v našem československém státě Msgr. dr. Frant. Kordač, profesor bohoslovecké fakulty pražské university.

Pozdravujeme v něm na ctihodném stolci sv. Vojtěcha a blah. Arnošta z Pardubic muže vzácné učenosti, širokého rozhledu, pevného charakteru a příkladné pracovitosti.

Jest nám k upřímné radosti, že arcipastýřem našim stal se muž, který po řadu let stál v čele spolku katolických učitelů, v něm přednášky konal a své nadšení svoji osobností do mysli svých posluchačů přímo vléval. Jest nám cti že mnohé z jeho duchaplných řečí, kterými jmal jako universitní kazatel srdce věřících, a který byl vždy neúnavným, otcovským rádcem katolických studentů, v Lize soustředěných, v našem orgánu mohli jsme uveřejniti.

Za poměrů politicky i nábožensky těžkých a spletitých ujme se nový arcibiskup pastýřské své berly.

Prozřetelnost, která bdí nad svoji církví, popřej mu svých darů, aby z tohoto zmatku názorů a mysli šťastně vyvedl svůj klerus a soustředil jej v důvěře a lásce kol sebe k úsilovné, svorné a radostné práci in vinea Domini!

Za školu konfesijní.

Nejprudší a nejvášnivější boj většiny učitelstva v Čechách má také své dobré následky. A prvý je, že vzrostl zájem rodičů o školu. Odstraňování křížů ze školy cítí přemnozí jako potupu své víry, byť učitelé sebe více prohlašovali, že i oni také mají v úctě Ježíše Krista. Téměř nikdo této chlácholící omluvě nevěří.

Katolíci pozbyli důvěry k učitelům, kteří prohlásili se odpůrci jich náboženského přesvědčení, a není daleký čas, kdy vyvodí z toho důsledky. Důsledky, nikoli stávkou, jež je z prostředků nejposlednější a mečem často dvojsměrným, ale ohražováním se u kompetentních úřadů, že nechťí míti za učitele a vychovatele svých dětí toho, kdo zjevně se prohlásil nepřitelem náboženství jejich

a náboženství jich dítek. K tomu mají rodiče plné právo; ale také s nábožen-
ského hlediska svatou povinností. —

Zdá se nám, že mnozí učitelové, spoléhající na věčnou ochranu svého
ministra Habermana, příliš rychle odkryli své karty. Ale je tak dobře. Rozlišování
duchů je tím urychleno a usnadněno. Víme dobře, kdo jsou naši nepřátelé.
A majíce toho doklady v jich vlastních prohlášeních, ohraženích a činech,
můžeme další jednání dle toho zaříditi. Když dříve za rakouského režimu nějaká
zpráva o protináboženském činu toho onoho učitele propukla na veřejnost, vše
hřečelo se zatušovati, zakryti. Byl to »klep«. Nyní starý klep přestal býti klepem;
nyní to vše je pokrokovým, otevřeným vyznáním přesvědčení. V republice
nepřátelství proti víře, ba holá nevěra má svůj kurs. A páni s tímto kursem
počítají.

Ale v tom nastane jednou obrat. *Smlouva československé republiky se spo-
jenci* (Spojené státy americké, říše Britská, Francie, Itálie a Japonsko) *zaručuje
nám právo na školy konfesijní.*

Článek 8. mírové smlouvy praví:

*»Se státními občany československými, náležejícími k menšinám národ-
nošním, náboženským neb jazykovým, bude po právu a ve skutečnosti za
stejných záruk nakládáno stejně, jako s ostatními občany československými.
Zvláště budou míti stejné právo, aby zakládali, řídili a spravovali vlastním
nákladem ústavy lidumilné, náboženské a socialní, školy a jiné ústavy výchovné
s právem, aby tam volně používali svého jazyka a tam vykonávali své
náboženství.«*

Článek 9. pak doplňuje ve svém 2. odstavci ustanovení takto:

*»V městech a okresích, v nichž jest usedlý značný zlomek občanů česko-
slovenských, náležejících k menšinám náboženským nebo jazykovým, zabezpečí
se těmto menšinám slušný podíl na požitku a používání částek, které mají
býti vynaloženy na výchovu, náboženství neb lidumilnost z veřejných fondů
podle rozpočtu státního, rozpočtů obecních neb jiných.«*

Tyto články smlouvy mluví pro naši ochranu. Dávají nám právo na zaklá-
dání škol vlastním nákladem, ale také nám zabezpečují nárok na náležitou
subvenci pro tyto výchovné ústavy. To jest velmi cenná část smlouvy pro nás,
kteří nyní prožíváme přímo vyhlazovací boj proti náboženství ve škole. —

Tyto články ve smlouvě československé republiky se spojenci naši nepřátelé
radostně jistě *neuvítali*. A jsme těž *připraveni*, že budou jich uskutečnění klásti
největší námítky. Budou jistě vykládat je tak, že týkají se menšin, a my že
menšinami nejsme. Že tudíž nemáme ochrany v řečených člancích. Ale vše to
nás nezmate. O tom, kterak smlouvu s dohodou sluší vykládati, nebudou roz-
hodovati oni, ale zcela jiná instance. —

Když po převratu dne 28. října ustavil se Národní výbor, který vykonal
připravěné práce pro ustavení se nynějšího Nár. shromáždění, tu do školského jeho
odboru nejdříve přispíšili si pražští Židé se žádostí, aby směli si zřídit vlastní
školu s vyučovacím jazykem českým. Národní výbor, ovládnán duchem radikálním
žádost zamítl, vida v žádosti pokus o zřízení »staré židovské školy«. *Příští
zákonodárný sněm, jemuž až přišli do práce se plete nynější Národní shromáždění,
nebude moci v duchu smlouvy ty a takové žádosti náboženských společností
zamítati.* Smlouva dává jim k tomu právo.

I my plně ho použijeme. *Budeme žádati školu konfesijní, dotovanou z prostředků státních.* Učitelstvo, které tak křiklavě se postavilo do řad nepřátel náboženské školy, marně bude se vzpírat. Bojem probudí jen dosud dřímající, věřící a o náboženskou výchovu dítek usilující rodiče, poněvadž rodiče bezkonfesijně dítky vychovávají již dávno mají ve svém táboře. A tak smlouva přivede nás vlastně k cíli našemu: ke škole ovládané týmž duchem křesťanského náboženství.

Všechny veřejné naše schůze a sjezdy, ať zemské či ze všech zemí bývalé koruny Svatováclavské, ve svých resolucích volaly po škole konfesijní. Ta byla jedním ze stěžejných bodů jich programu. Školu, vychovávající v duchu konfesijním, žádá resoluce 2. sjezdu katolíků československých, konaného dne 22.—25. srpna r. 1898 v Praze. Týž požadavek zdůrazňuje resoluce, přijatá na 4. všeobecném sjezdu katolíků československých, konaném od 29. srpna do 2. září roku 1908 rovněž v naší československé metropoli. Těchto sjezdů se účastnili přední zástupci lidové strany v nynějším Národním shromáždění a o požadavku katolíků na školu konfesijní také zde promlouvali. Byli to hlavně Msgre Stojan, pp. Kadlčák, dr. Mazanec a redaktor V. Myslivec.

Tyto resoluce jim nyní důtklivě připomínáme. V nich je program, od něhož žádný katolík neustoupí. A je potřebí právě nyní ustavičně mítí jej na paměti. *Žádný kompromis se školou, jejíž učitelstvo svoji nenávisť proti katolické církvi dalo tak jasně, nepokrytě na jevo.* Naším cílem je i nyní škola konfesijní. A tohoto cíle se nepustíme, byť bychom byli si vědomi, že její zřízení bude žádati ještě mnoho času, obětí a — bojů.

Na okraji velké doby.

Některé doklady sbírá K—k.

(Pokračování.)

Učitelstvo okresu Karlínského vyslovilo se po přednášce profesora Uhlíře »o presidentovi Masarykovi, náboženství a škole« (22. ledna), pro laickou volnou školu, prostou všech církevních vlivů. Resoluci na schůzi přijatou rozaslala »Čtk« všem pražským listům. Zní pak takto: »Učitelstvo okresu Karlínského vyslechnuvši přednášku prof. Dra. Ant. Uhlíře o presidentovi Masarykovi, náboženství a škole, prohlašuje se jednomyslně znovu a s největším důrazem *pro laickou, jen na vědeckých základech spočívající, volnou, svobodnou školu, prostou všech církevních vlivů.* Poukazujíc zvláště na výborné zkušenosti s laickou školou ve Francii, která právě laické škole děkuje, že hrdinný duch národa zůstal nezlomen v nejtěžších dobách války a slavil vítězství nad bezduchým, surovým prusáckým militarismem a jemu slepě sloužícím církevnictvím všeho druhu, vyslovuje učitelstvo okresu karlínského pevné a důvěřivé očekávání, že Národní shromáždění dá českému národu v brzku opravdu svobodnou, volnou, laickou školu a v ní hmotně úplně zabezpečenému učiteli zajistí na všechny strany nezávislé postavení. Požadujíc požadavek laické školy za samozřejmý základ a předpoklad všech naléhavých reform a nutného národního převychování, odrakouštění a odřímštění, prohlašuje učitelstvo, že od něho nemůže za žádnou cenu ustoupiti, z něho slaviti, neboť převychování, odrakouštění a odřímštění je právě jen možné v laické, svobodné škole, naplněné českým duchem. Učitelstvo je pevně přesvědčeno, že

žádá toho prospěch celého českého národa a jeho dalšího vzestupného vývoje v budoucnosti, aby požadavek tento byl v brzku splněn, uzákoněn a v ústavu vtělen. Vyslovujeme se zároveň pro největší svobodu náboženskou, pokud by jí ovšem nebyla porušena suverenita státu našeho; prohlašujeme dále, že zavrhuje jakýkoliv boj proti kterémukoliv náboženství, přejíce všem svobodného vývoje. Protestujeme proti tomu, aby boj proti církevnictví byl farizejsky zaměňován a prohlášován za boj proti náboženství a vyslovujeme se proti všemu teroru a pro svobodu svědomí v duchu Husově a Českých bratří.*

Professor Dr. A. Uhlíř je členem bývalé pokrokové strany a jako zástupce státoprávní demokracie zasedá v Národním shromáždění. V okresní poradě *učitelstva národních škol pražských* středem porady byla přednáška Dra. Uhlíře o *otázce vyučování náboženství a mravní výchově*. Řečník ve své přednášce vyložil poměr demokratické svobodné školy a dilny lidskosti k dosavadnímu vyučování náboženství a dokazoval nezbytnost rozluky církve a školy. Dle „Školy měšťanské“ str. 140, »věcnou, na dějinách našeho národního vývoje založenou přednášku tu s velikým zájmem vyslechlo pražské učitelstvo a řečníka odměnila potleskem. Přednáška ta ku přání přítomných bude vydána učitelstvu tiskem. Po debatě zvolená komise sestavila a navrhla tuto resoluci:

„Veškeré pražské učitelstvo národních škol, vyslechnouc přednášku Dra. Uhlíře, usneslo se jednomyslně: 1. Shromážděné učitelstvo vyslovuje se pro úplnou odlišení školy od církve; proto žádá naprosté odstranění konfesionálního vyučování náboženství ze škol a protestuje proti jakémukoliv kompromisu v této otázce, nesouhlasí tudíž ani s osnovou zákona, vypracovanou školským výborem Národního shromáždění, podle níž by konfesionální vyučování náboženství zůstalo i nadále jako předmět nepovinný. 2. Shromáždění vybízí české učitelstvo všech kategorií, aby pilně připravovalo reformu mravní výchovy ve škole ve smyslu laické demokracie, a aby otázku mravní výchovy učí ilo předmětem jednání učitelských porad, literárních diskusí a posléze sjezdu všeho československého učitelstva.“

Velmi horlivou propagatorkou beznáboženské školy osvědčila se *učitelská jednota »Budeč« v Ném. Brodě*. Rozeslala nejprve (v lednu) na správy škol oběžník, aby jej učitelstvo po sborovém usnesení opsalo, podepsalo a doporučeně poslalo ministru školství. Petice ta zní: »Panu ministru národní osvěty G. Habrmanovi! Ve škole rakouské byla výchovná a uvědomovací práce učitele ničena působením katechetů, kteří sloužíce byrokratickému systému rakusáckému a snahám hierarchie na ovládnutí širokých mass, bořili to, co učitel zbudoval. Jsouce přesvědčeni, že jedině svobodná škola může vychovati řádné občany, žádáme s plným důrazem, aby výchova budoucích generací naší mladé republiky zbavena byla všech vlivů, které by mohly škodlivě působiti na vývoj povahy naší mládeže. Proto musí naše republikánská škola býti sprostěna každého vlivu církve, musí býti mimo náboženství, nad náboženstvím, musí býti přísně laická. Proto žádáme, aby vyučování náboženství bylo ze školy odstraněno a nahrazeno vyučováním občanské morálky.«

A brzo potom rozeslala táž »Budeč« učitelstvu nový oběžník: »Kollegové! Rozpoutává se kulturní boj. Republika nemůže konservovati staré řády, jež poutaly ducha a jeho kulturu. Třeba osvobození zejména od vlivu církví a učitelstvo musí v tom spolupůsobiti. Ne útočit, ale bránit sebe i školu proti vlivům kleri-

kalismu. Odcírkevnění školství a učitelstva musí se státi za součinnosti učitelstva. Náboženství jakékoliv je věc nedotknutelná; ale nesmí se trpět pod tím jménem žádné agitace kněží, ani laiků k udržení vlivu církve ve škole na učitele, správu škol, na pořádek a kázeň ve škole ve smyslu církevnickém. Nesmí se trpět agitace, ani nátlak na děti a skrze ně na rodiče ve věcech školského řízení, vyučování, úpravy řádů kázeňských, úpravy místností, provozování kultu (cvičení, obětí, obřadů) náboženského. Správa školy buď sama, aneb učitelská konference, musí takovým počínům kněžstva zabrániti se vší energií. Není třeba hádek, ani přesvědčování. Nutno zachovati chladný klid! Proti petičnímu ruchu se strany církve nutno uvésti v občanstvu protiakci tutéž, že přeje si občanstvo odcírkevnění školy i všech ostatních zřízení, a klid i svobodu pro každé náboženské přesvědčení. Do školy však nesmí se akce petiční připustiti. Proti štvání s kazatelen nutno se ohraditi stížností místních školních rad k vyšším školním úřadům; ale vyhnout se formě, která by se mohla nazvati denunciací. Nutno zdůrazňovati, že tento odpor není namířen proti náboženství, ale proti zneužívání náboženství k účelům politickým. Lhostejnost a mlčení bylo by hříchem. Svobodu musíme pomoci tvořit! Projevit mínění neohroženě neznamená znásilnění svobody cizí. Nelekejte se a nedejte se nikdy zakřiknout. Chladnokrevnost, rozhodnost a nepodlehlost!«

Ministr Habermann měl ze svého štábu na německobrodsku jistě radost. Ani on nedovedl tolik nedůsledností a frásí ve své řeči nahromadit.

(P pokračování.)

SMĚS.

Vyučování náboženství na školách obecných upraveno bylo výnosem ministerstva školství a národní osvěty z 11. srpna r. 1916 následovně: »*Vyučování náboženství všech dětí od 7 do 14 let, které náležejí do církevních svazků, je závazným. Od vyučování náboženství osvobozeny jsou pouze dívky, jejichž rodiče o to požádají a žádost svoji doloží důkazem, že buď sami jsou bezkonfesijní, anebo patří státem uznávanému náboženskému vyznání.* Na Slovensku je vyučování náboženství závazným pro všechny dívky bez rozdílu. Rozhodnutí v jiných případech než uvedených vyhradilo si ministerstvo. Výnos odůvodňuje tím, že je posud někdy zřejmý rozpor mezi výchovou rodinnou a školskou, jímž ohrožena byla svoboda svědomí žákova i jeho rodiny, zaručená každému občanu čl. 14. základního státního zákona, nehledě k tomu, že takový rozpor měl z pravidla nepřiznivý vliv také na výchovu a vyučování ve škole. — 5 —

Výzdoba školních světnic. Ministerstvo školství vydalo výnos, dle něhož o ozdobe školních světnic mají rozhodovat učitelští

sbory. Tím dána učitelstvu do rukou možnost, pod záštitou ministerského výnosu odstraniti z učeben kříže. »Právo Lidu«, orgán vládní, k tomu píše: »Pokud se týče *křížů*, nenařídil nikdo jejich odstranění a záleží jen na učitelském sboru, jak zařídí výzdobu školních místností a není důvodů, aby obraz Kristův a stejně Husův nebyl ve školní místnosti.« V témž článku píše: »Nikdo teď, ani v budoucnosti nebude bránit rodičům, aby nábožensko-mravně, jak zní termín, vychovávali své děti nebo opatřili jim takové vyučování; škola však bude muset zaříditi mravní výchovu, hodící se pro všechna vyznání i pro děti bez vyznání, jichž bude přibývat, a ta mravnost, již se bude vyučovati, nemůže být jiná než křesťanská, demokratické době a důstojnosti občanské přizpůsobená, může to být jen mravnost křesťanská.« — 5 —

Řízení a dozor na školství. V Národním shromáždění byla přijata resoluce Dra. Uhlíře: »Vláda se zmocňuje, aby rozpustila místní, okresní i zemské školní rady a nahradila je až do nové úpravy zákona o dozoru škol správními komisemi. Do nichž budete povoláni zástupci občanstva — muži i ženy — navrženi obecními zastupitelstvy,

zástupci učitelstva všech kategorií a to ve větším počtu než dosud. *Zástupci církvi budete ze správní komise vyloučeni.* —š—

Z odboru středoškolských profesorů náboženství. Odbor na začátku roku konal dvě schůze, dne 12. a 27. září v Křesťanské akademii o 5. hod. odpolední za velké účasti kolegů pražských i mnohých mimopražských.

1. V první schůzi předseda uvítal vsd. pana preláta Dra. Podlahu a všechny přítomné s přáním hojného zduar v novém školním roce.

Podává zprávu, jak došlo konečně ku splnění našich požadavků, započítání polovičky let ztrávených v duchovních správě nebo úřadě katechetském od vysvěcení do aprobace středoškolské známou *resolucí dra. Stojana* a soudr. přijatou 24. července 1919 v Národním shromáždění (Tisk 1437). Uveřejněna v čísle říjnovém ve Vychovateli.

Zůstává ještě některým kolegům nezapočítána doba ztrávená na školách ob. a měšť. i v duch. správě od aprobace do započítaných již 8 let dle nesprávného výkladu § 53. a 65. zákona služební pragmatiky z r. 1917. Jest třeba zde zakročiti interpelací v Národním shromáždění. V tom smyslu sestavil již předseda právnícky zpracovaný rozklad a jej v členské schůzi 27. září přečetl. Interpelace tato bude dána do rukou poslanců.

2. Nařízením ministerstva školství a nár. osvěty, kde vylučuje se povinné vyučování ve třídách VI.—VIII., a omezuje se na jednu hodinu týdně ve IV. a V., ztrácí katecheta na některých ústavěch předepsaný počet hodin a v tom případě dle pokynů ministerstva má jej doplniti vyučováním světských předmětů (němčiny, země i dějepisu, v nižších třídách, filosofické propedeutiky v nejvyšších) dle dohody s ředitelstvím ústavu. Proti tomu někde katecheté se ohrazovali, ukazující na dekret, dle něhož mají pouze povinnost vyučovati náboženství. Odbor byl žádán, by zakročil proti tomuto snižování katechetově. Než odbor nesdílel tohoto názoru. Katecheta nemá se zásadně zpečovati vyučovati jiným předmětům, může i zde velmi mnoho dobrého způsobiti. Také nevíme konečně v budoucnosti, jak se vše vyvine. Totéž mínění vyslovuje jménem nejd. konsistoře p. prelát dra. Podlahu.

3. Nejd. konsistoř poslala oběžník katechetům středoškolským, dle něhož mají žádati u ředitelství o nezávazné vyučování nábož. po jedné hodině ve tř. IV. a V. a

ve vyšších třídách, kde vůbec není povinného vyučování. V tom smyslu obrátila se i na ministerstva š. a n. osvěty. Odtud měl býti zaslán oběžník na ředitelství škol, že mají býti studenté dotázáni a vybiřnuty, aby se přihlásili do nepovinného náboženství. Hodiny tyto nepovinné by byly započítány do úvazku katechetova.

(Pozn. Oběžník takový byl u ministerstvu seřazen, ale dosud na ředitelství zaslán nebyl.)

Stěžováno si do velkých obtíží s novou úpravou osnovy náboženského učiva, že nebyl vydán episkopátem českým slíbený pastýřský list hned na začátku roku.

Prozatím p. prelát Dr. Podlahu podává návrh osnovy, jak bude uveřejněn v pastýřském listu, ovšem dle poměrů a okolností místních i osobních zařadí si katecheta vyučování náboženství, by se aspoň tomuto cíli přiblížil.

Učebnice náboženství zůstanou zatím nezměněny — dále bude nutno látku zvláště v třídách IV. a V. omeziti při jedné týdenní hodině. Ale jest radno v hlavních věcech osnovou ve všech třídách se zaříditi.

Co se týče vyučování nepovinného v nejvyšších třídách, bude ještě upraveno. Ježto někde málo žáků se přihlásilo a není pro velký počet obligátních hodin školních přiměřeného volného času, pomýšlí odbor na návrh Dra. Čiháka zříditi kursy pro studenty z více ústavů pražských v některém kostele, kde by soustavně probíraly se některé důležité problémy náboženské ve formě konferencí. Mohly by začíti kolem vánoc; před velkonoce by bylo radno konati řeči konferenční jako přípravu k přijetí sv. svátostí.

Jednáno bylo o nových nařízeních ministerských, kde promyšleným způsobem postupuje se proti vyučování náboženství (právo rodičů na odhlášení svých dětí nedospělých z výuky náboženské), stálou negací práva rodičů katolických, kteří tímž právem by měli býti vybiřnuty, by hájili výchovy náboženské svých dětí. Všecka nařízení proti dosavadním zákonům platným vydána byla ministerstvem bez souhlasu ministerské rady, jak to předseda ministerstva Tusar deputaci katoliku, zasláním ředitelství škol, by zjistila na svých ústavěch tabelárně, jak velkého nákladu bude vyžadovati započítání polovičky

let katechetům od vysvěcení do započítané již služby. U některých kolegů vznikla pochybnost, mě-li resoluce zákonitou platnost, že byl poslán ještě dotazník. Jest to obvyklá formalita k vůli finančnímu rozpočtu, ač při některých úpravách nebyla prováděna. Resoluce byla Národním shromážděním přijata a do zákonitých nálezů vřazena. Jest dobře připravit si doklady, dekrety jmenovací jak školních úřadů (u katechetů) tak i církevní ustanovení (z duchovní správy) po případě stvrzení, že jmenovaný v duchovní správě vyučoval náboženství na školách. Tyto doklady asi budou žádány při konečném započítání let. Ovšem dlužno v této věci býti ve spojení s našimi poslanci, by vše dalo se cestou správnou. Rovněž katecheta stůj na stráž proti neoprávněným a někde i protizákonným přehmatům protináboženským; kde by svévolně bylo postupováno proti náboženské výchově, buďtež vyrozumění poslanci.

Odborem jednomyslně projevena nelibost redakci »Jednoty«, že přijímá nespravedlivé útoky proti odboru středoškolskému (články Dr. F.) a když byly vyvráceny jednatelem, redakce připojila stranickou poznámku, odbor urážející.

Jednatel Dr. Hanuš obdržel dovolenou na školní rok 1919/20 pro študium srovnávací vědy náboženské a odeběhe se na vysoké školy do Paříže, proto žádá odbor, by vyvolil si místo něho zástupce. Po návrhu předsedově přítomnými zvolen kol. J. Boháč, zat. profesor real. gym. na Král. Vinohradech, jenž funkci přijal a jenž ochotně zodpoví dotazy kolegů. Dr. Jos. Hanuš jednatel.

Rozdíl. Začátek školního roku, prvního ve svobodném našem státě. Ale pozorován v městech smíšených, činil divný dojem. V úterý 16. září oznámeny školní služby Boží před školním rokem. Německé bohoslužby byly četně navštíveny, šly ze školy korporativně všechny třídy a také i všichni učitelé. Českých bohoslužeb zúčastnilo se málo dětí a to s rodiči. Z německých bohoslužeb se ubírali žáci v dlouhých řadách do školy a s nimi učitelé; z českých žádný. Tím si české pokrokové učitelstvo nepomůže, nýbrž ještě pohorší. A to pokolení, které nám vychovává? Bude postrachem celé Evropy, jak napsal jeden americký list. —š—

Lenost. I pohané se štítili lenosti, které se nyní tolik holduje. Seneka následkem churavosti přesídlil do Neapole. Avšak sotva tam přijel, vrátil se do Říma. Když se ho přítel tázal na příčinu tak rychlého návratu,

odepsal mu: »Viděl jsem v Neapoli tolik zahálečů a prostopášníků na ulicích, v koupelích a hostincích, že jsem se obával den mezi nimi trávit, abych se od nich nenakazil.« A dnes viděl by Seneka totéž i jinde, kde dokonce vláda lenochy tučně podporuje. —žek.

Zajímavý výrok. Ruský spisovatel Tolstoj napsal: »Kdo nemá mozoly, nepřijde do nebel!« S tím výrokem by asi dnes valně nepochodil. Soudruzi jednomyslně by mu odhlasovali, aby si nechal i mozoly i nebe pro sebe. —žek.

Zaostalci. Jsou ještě dnes lidé, kteří mají za to, že se kněžstvo nemá všimati politických záležitostí a vůbec politiky se účastniti. Tomuto stanovisku čelí sám K. Havlíček slovy: »Chtíti, aby katolický kněz skutečně politických záležitostí ani se nevěšmal a žádného účastenství v nich neměl, jest právě tolik jako chtíti, aby přestal býti člověkem. Jakožto vzdělaný muž musí věděti, které zákony jsou dobré a našim okolnostem přiměřené a jako poctivý muž musí se také podle svého přesvědčení v životě fidiť, to jest musí dobru občanskému napomáhat, a všelikému zlu se protiviti. Kněz, protože jest kněz, nepřestal býti občanem; a když se od kněží žádá, aby se politických záležitostí nevěšimali, jest to zrovna tolik, jako by se od jiných stavů žádalo, aby se nevěšimaly náboženství.« —žek

Rodina. Co jest rodina? Rodina jest oním svatostánkem, kde v ohni největších citů lásky a to hlavně lásky rodičů, kují se zlaté stěžeje příští povahy milovaného dítěte. Neboť zde na samém srdci mateřském a pod přirozenou autoritou otcovou nabývají prostředky vychovatelské zvýšené působnosti, dávající takto vzniknouti nejkrásnějším společenským ctnostem, lásce a poslušnosti, úctě a vděčnosti, trpělivosti a shovívavosti, sebezapření a mírnosti, kteréžto všechny svůj kořen mají v blahovolenosti. (»Výchova rodinná,« V. Gabriel). Kéž bychom měli mnoho rodin tímto ideálem prochnutých! Potom bychom se o národ nebáli! —žek.

Učebné pomůcky dětem zdarma. K návrhu městského rady Speisera dostanou děti vídeňských obecných škol veškeré učební pomůcky, jako knihy, sešity a ostatní zdarma. Výdaje ponese obec. Příštím rokem bude tato reforma rozšířena také na vídeňské městanské školy. —š—

Návrh malé učebnice katolické pro školy obecné. Ve »Věstníku jednot ducho-

venských brněnské a olomoucké« podává Fr. Jedlička, katecheta v Č. Budějovicích, ukázkou z dějepavy a malé katolické učebnice, aby povzbuzen byl čilejší zájem o úpravě nového samostatného katechismu českého.

—š—

»Na věčnou památku«. Po prohlášení »československé republiky« vrhli se nepřátelé jako dravci na církev katolickou a nebyti rozvážlivců, nezůstalo by na demolování »sochy mariánské«, soch sv. Jana v různých osadách atd. Nemysleme však, že dalším zabráněním vandalismu věc vyřízena, vždyť sám Smiles praví: »Zlé skutky a zlé příklady mají stejné vztkříšení. Neumřejí, ale účinkují na všelikou dobu. S pokolení na pokolení přecházejí jako dědictví. Života lidského paměť nehyné zároveň se životem. Co se stalo, zůstává a nemůže nikdy býti odčiněno!« Dějiny rozhlásí barbarství celému světu. Výsměch svobody!

—žek.

Chrámová hudba. Sven Hedin líčí nám tibetskou chrámovou hudbu jako největší rožitek. »Lidský hlas jest tu střediskem, jasně a průzračně zaznívají tam mladé svěží hlasy, ale těžké, temné, měkké draperie tlumí jejich ostrost, ba dalo by se říci, že jim odnímají i všechno zdání skutečnosti. Dlouhými vlnami zní potom tóny sklenutými galeriemi velikánských chrámů a slévají se v chorály, v podivuhodné hymny míru, lásky a touhy. Mezi ně však vmísí se dušeně melancholické znění hluboké píšťaly, nebo rytmické tóny cymbálů, flétny počnou hrát hlasitě, jasně a pronikavě melodie a o klenbu i stěny chrámů naráží dunění bubnů. Za chvíli však zase nabude lidský hlas vrchu, chorály stoupají dlouhými, dojímovými akordy a povznášejí člověka vzhůru, pryč od slzavého údolí země naší.«

—žek.

Dobrá rada. »*Rodný kraj*« píše: »Bylo by velmi dobře, kdyby tak mnohé maminky a tatínkové všimli si svých dětí, které ještě chodí do školy, jak se chovají na ulicích a při jiných příležitostech. Dnešní děti a děti z předválečných poměrů — nelze srovnati. Tehdy měly děti úctu k starším lidem, slušné chování; co jeví se dnes u dětí, jest zvláštnost, pokles mravnosti a nevychovanost. A což generace odrostlejší . . ! Děvočka 14 letá a 15 letá mají už své nápadníky o stejných letech a vedou hovory, při nichž jest dospělým úzko. Na nedostatek školní výchovy nelze vše sváděti. Mládež v republiky musíme mítí vzdělanou, pracovitou, slu-

šnou a schopnou samostatného života! Republice ani za mák neprospěje, když 14 letá »slečinka« má nápadníka, umí tančit valčík, povídat o Psilandrovi a pod. K této stati připomínáme slova *lorda Chesterfielda*: »Napomenutí mému synu«, jež zní: »Mnozí mladí lidé vyhledávají zábavy, které jim ani nejsou po chuti, někdy považují i nevážnost za zábavu. Jest snad pěknou zábavou nemírné pití, které hubí tělo i duši? Či jest snad zábavou hra, kterou se člověk ocituje v tisícerych nesnážích, jež činí ho chudým, dodávajíc mu vzezření a způsobu šitence? Běhání za ženským pohlavím, které často končíva podvrácením zdraví, dojísta také nelze nazvati pěknou zábavou, jen o tom přemýšleti! Pravá zábava dospělého jinoha záleží ve střídmém požívání všelikých darů; hledí si slušné společnosti, zahraje si pro zábavu bez zistných úmyslů, rád pěstuje veselý, nevinný hovor s rozumnými dívkami. To jsou zábavy, které nepůsobí ani nemoce, hanbu ani lítost. Co jest nad to, jest nízká neřest, nevázanost, které nemohou žádného potěšení způsobiti, ale uvádějí do hanby a necti.«

—žek.

Dr. Sven Hedin o Bohu. Při jedné slavnosti na počest tohoto světoznámého badatele a cestovatele, pronesena od téhož zaznívají slova: »Nesmíme zapomínati, že jest Bůh, který řídí naše osudy. Nechci nikomu svou víru vnucovati. Lituji však těch, kteří se nenaučili doznati, že tomu tak jest. Byl jsem v Asii, na nejvyšších horách země. Tam cítil jsem se osamocen a malý. Cítil jsem, že člověk ze své vlastní síly nic nemůže a jedině ruka Boží vedoucí a chránící může člověka zachovati v hořících pustinách a vésti do širých dalek. Ti, kteří ztrávi doma v jednotvárnosti svůj život v malých jednotvárných událostech, nemají příležitosti poznati tuto zbožnosti plnou samotu a nepoznali též její podivuhodnou náladu.« Uvádíme tato slova bez poznámky.

—žek.

Moc a síla katolicismu. »Katolicismus objal celý západ, zorganizoval společnost, stvořil evropskou civilizaci, přečoval vědu, stvořil universitu, vztýčil kostely, jež jsou stavitelskými arcidily, vydal sv. Augustina, Dantea, Petrarku, sv. Františka i sv. Tomáše, stvořil Večeři Páně Leonarda da Vinci . . . stvořil takové kostely jako sv. Petra, nechtaje jiných, rozsetých po Italii a celé Evropě. Katolicismus učinil nás účastníky všesvětové kultury, spojil nás se západem.« (Henryk Sienkiewicz)

—žek.

„Vychovatel“ vychází i. a 16. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 18 kor., půllétně 8.—K.
Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 18 korun, do ostatních zemí 20 korun.
Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 670-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacce, jež se nepečetú a neřfrankují.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Eman. Žákoví, profes. na Smíchově, Ferdinandovo nábr. 8.
Pro učitelekou přílohu přijímá rukopisy T. J. Jiroušek, ředitel družstva Vlast.
pro Věstník Katechetiky přijímá rukopisy red. Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

První rok naší samostatnosti. — Sebeurčení. — Na okraji velké doby. — Směs. — Literatura.

První rok naší samostatnosti.

Dne 28. října oslavili jsme prvý rok své samostatnosti. Způsobem důstojným, vážným, jak význam události toho žádal. Ale den ten, jak pravil jeden řečník, též žádal, abychom se poohlédli, co vlastně jsme získali, co vše za ten rok se událo a jak jsme se přiblížili ke svému cíli. *Den 28. měsíce října měl být dnem díkůčinění a spolu zpytování svědomí celého národa i každého jednotlivce.*

Že vrátila se vláda v ruce národu, za to věru nelze ani dosti Prozřetelnosti děkovati. Kdo si jasně uvědomí politickou, národohospodářskou, sociální a kulturní porobu, v jaké jsme žili skoro 400 let, vycítí a pochopí, co znamená samostatnost pro náš národ. Že žádný sociální převrat krajního bolševismu, který rozvrátil říši ruskou a vehnal ji do nových bojů, jež ani dnes ještě neustaly, a který skropil novou krví sociální centra pokořeného německého národu, jako Berlín, Mnichov a jiné, u nás neposkvřnil první stránku nové epochy našich dějin, i z toho upřímně se těšíme. V tom smyslu naše díkůčinění tryská z hloubi naší duše.

Jsmo svobodní politicky. Směr své politiky, t. j. poměr k jiným národům a k různým stranám uvnitř národu, určujeme nyní sami. Již nejsme připoutávání okovy k zpupnému vozu Němectva, nejsme v porobě nadvlády Germanie a maďarství. Nebudeme více nuceni svoji práci sloužit jim. *Naše láska přikloní se tam, kam srdce naše dávno již směřovalo, k národům slovanským.* Ve spojení s nimi a za podpory dohody, která svým vítězstvím odvrátila od nás nebezpečí úplné poroby, chceme růsti v národ neodvislý. Politiku naši převzali ruce předáků československých; otěže její vyraženy z rukou těch, kdo nás nenáviděli, utlačovali a vyssávali.

Jsmo samostatní hospodářsky. Výsledky naší práce poplynou v náš prospěch. Nebudeme již pracovati pro cizinu, pro své nepřátele, kteří tyli z našeho potu a žili z chleba, který připravili ruce našich dělníků a pracovníků rukama či duchem. Náš průmysl, obchod, rolnictví postaveny ve služby vlastního národu; a výtěžek práce, který se projevuje blahobytem vlastním a schopnostmi poplatnickými k dobru celého československého národa, zůstane nám.

Jsmo samostatní sociálně. Třídní přehrady, výsady stavů a rodů padly. Duch pravé demokracie, které Kristovo učení o rovnosti a rovnocennosti všech

lidí před Bohem položilo pevný a na věky bezpečný základ, zavál celou naši vlastí. Prvá vláda byla v rukou koalice *všech* stran; druhá přešla v ruce socialistů smluvených s republikánskou stranou venkova (agrárníky). Ale nadejde jistě doba, kdy tato nepřirozená koalice stran, které dříve stály příkře proti sobě, učiní místo koalici širší, solidnější a trvalejší, jež obsáhne všechny hlavní strany národu. Až po prvním opojení úspěchy vlastní strany vrátí se rozvaha a vědomí, že i všechny ostatní strany mají právo na život, svobodu rozvoje a uplatňování svého programu, nadejde jistě doba přeměny a širší konsolidace.

Uzákonění osmihodinné práce, všeobecného volebního práva do obecních zastupitelstev, rovného pro muže i ženy, přijatá osnova o rozparcelování nepřirozených latifundií drobným zemědělcům, to jsou sociální změny takového dosahu, že znamenají nesmírný pokrok idey sociální. A že tyto návrhy byly uzákoněny jednomyslným, svorným souhlasem všech politických stran, tento vzácný zjev nejlépe dokazuje, kterak sociální idey hluboce jsou zakotveny v české duši. *V tom chceme spatřovati záruky míru a svornosti všech vrstev národu ke společné práci.* V tom vidíme slibnou jítěnku šťastné budoucnosti našeho státu, neboť ten stát jistě bude nejpevnějším, kterému se podaří sociální otázku nejlepe rozřešiti.

Jsmo svobodni kulturně. O výchově, vzdělání, vědě, umění budeme rozhodovati v duchu vlastním. *Množství škol* od nejnižších do nejvyšších, které byly již otevřeny anebo k jichž otevření dán souhlas a konají se přípravy, je *prvým radostným rozmachem duševní svobody našeho národa.* Po stránce národní výchovy stal se veliký krok ku předu. Kéž by také stejně šťastně byl učiněn ve směru výchovy náboženské!

Ale v tom ohledu kalí nám radostné vzpomínky nejedna smutná událost. *Na poli kulturně-náboženském slavila dosud triumf jenom nevěra, ale nikoli náboženství.* Opojení heslem svobody, spáchali nevěrci několik zločinů, svato-krádeží, rouhání, která by ve státě řádně konsolidovaném nemohla a nesměla ujiti rukám práva a spravedlnosti. Také ve školství projevil se význačně známky ducha protináboženského. To jsou zjevy, které snad ani ministra národní osvěty a vyučování valně nepotěšily. Ale chceme věřiti, že i to jsou výstřelky duševní horečky, která zachvátila nerozvážené duchy; a že i ony pominou.

My, jako přejeme svobodu všem, žádáme též svobodu vlastní. Svobodu víry a svobodu výchovy. Nás uspokojí jenom vlastní školy konfesijní právě tak, jako jenom ony uspokojí věřící evangelíky, židy a příslušníky jiných konfesí. Naše volání po nich ve jménu práva a spravedlnosti a na základě naší smlouvy s dohodovými státy nikdy neustane. To, zač voláme, není odboj, známka nesnášlivosti. Ale to je uplatnění hesla »Každému své« na poli jeho náboženského vyznání. Kompromis se všemi. Ale jen v tom smyslu: Mějme každý školy své, věřící i nevěřící, a stát podle spravedlivého klíče stejně obojí zakládej, respektive podporuj. —

Upřímně jinověrce ctíme. S nevěrci a nenávisťníky své víry společně však pracovati nemůžeme. S nimi možno zachovati mír — ač-li i s jejich strany projeví se smysl pro naši svobodu a šetrnost k našim názorům — jenom pod podmínkou: Rozejděme se. Nepřekázejte nám, jako my nechceme všimati si vás. Spravedlivý stát nesmí favorisovati nevěru na úkor víry, nesmí v kulturních potřebách podporovati nevěrce a utlačovati věřící.

Sebeurčení.

Píše kaplan KAUCKÝ.

(Dokončení.)

Jest tedy jistou věcí, že *subjektivní naše žádosti a přání ovládají naše myšlení*. Proto málo lidí objektivně správně myslí, poněvadž málo jich má odvalu „píti kalich“, málo jich dovede se přemoci a vypověděti boj na život a na smrt svým smyslným žádostem a illusím. Vítězství v tomto směru jest však nezbytností.

Proto ve starověku adepti filosofie byli podrobováni noviciátu mlčení sebezapírání. Proto i Kristus tázal se těch, kteří chtěli býti prvními v jeho království pravdy: »Můžete-li píti kalich, který já píti hodlám?«

Také Kristus odešel na poušť, aby se zde připravoval na svoji činnost zákonodárnou. Dříve než dal přikázání lásky, dříve než řekl: »Kdo mne nalezne nalezne život,« modlil se a postil a přemohl trojí pokušení.

V pokušení Kristově jako v dramatu je znázorněn lidský život, životní boj, který podnikáme s nestejným výsledkem. Jsou *dva způsoby sobectví*, které kvasí v nitru naší přirozenosti: *smyslnost*, sobectví těla a hmoty, vzdorující Bohu a pudící nás k užívání všeho, co lahodí našim, a *pýcha*, sobectví ducha, který vzdoruje Bohu proto, že chce jen v sobě hledati měřítko pro své myšlení a jen ze sebe čerpati sílu pro život.

Každý člověk, kterého tyto dva druhy sobectví ovládají, bývá ctižádostivcem a potlačovatelem, chce vládnouti a podmaňovati. Násilí, lest, vražda a lež, hrozba a lichocení, to jest jeho zákoníkem a praktickým uměním. Všecky výstřednosti vášní pocházejí od smyslnosti, a zase všechna poblouznění ducha mají své zřídlo v pýše; smyslnost pak a pýcha náležejí samolásce, jež vede člověka k tomu, aby vše sám v sobě hledal. To jest ono zlo, jež hlodá na lidstvu, překáží jeho rozvoji a nepřestává rušiti jeho klidu.

Toto dvojí sobectví hmoty i ducha přemáhá Kristus v trojím pokušení, přemáhá smyslnost těla, pýchu ducha, jež Boha pokouší a celému světu chce panovati. Nebudeme známý průběh a hluboký význam jednotlivých pokušen, probírat, jenom o účelu jejich se zmiňujeme. Účel pak jest ten: Kdo chce potříti ducha zlého, nepřítelě dobra a člověka od počátku, musí k tomu od Krista žádati síly. Kristus odmítl trojí ohnisko žádostivosti. Proto, s lidského hlediska mluveno, on jediný byl schopen dáti přikázání lásky k Bohu a bližnímu.

V každém člověku i nejsvětějším neuhasíná nikdy ono ohnisko trojí žádostivosti, jež brání člověku objektivně soudit a zbavuje ho schopnosti dáti sám sobě nábožensko-mravní normy. Poněvadž však člověk i společnost chce žiti a bez nábožensko-mravních zásad ani jedinec ani společnost se svojí kulturou obstáti nemohou, nezbyvá než uznati autoritu Kristovu, který přemohl ducha zlého, uchýliti se ke Kristu a u něho hledati síly v boji proti sobectví ducha i hmoty, jež nás ovládají. Uznáním jeho autority dosahujeme jediné správných názorů nábožensko-mravních, pomocí pak jeho můžeme tyto názory v životě svém prováděti, chceme-li nalézt život.

V sebeurčení nábožensko-mravním není život, nýbrž smrt; není pokrok, nýbrž zánik kultury, protože člověk k němu nemá schopnosti, jak jsme ukázali. Proto se také nedivíme, že zjevené náboženství člověku upírá právo na autonomii tam, kde může existovati jenom theonomie. Pole nábožensko-mravní jest pro

člověka kruhem Archimedovým, o němž platí ono: *noli turbare circulos meos*, jest jako netykavka, neboť pod dotekem lidského individualismu se tak dokonale rozpadá, že nezbude nic ani z náboženství ani z mravnosti. *Mravní zákon v nás, který naplňoval Kanta obdivem jako hvězdné nebe, svědomí, které jest hlasatelem tohoto zákona, vymývá se úplně naší moci.* Náboženství pak, které člověku zjevuje Boha, spojuje ho s Bohem, a vytahuje ho z obětí vášní a sil pozemských, jež jej činí smyslným, ukládá člověku povinnosti zákona Božího a podporuje ho v boji proti zlu, to jest tak vysoko nad člověkem smysly ujařmeným, jako slunce nad květem, to korigovati a vymýšleti má člověk tak právo, jako může květ býti nespokojen sluncem, od něhož má život a vzrůst.

Protože člověk nemá k autonomii nábožensko-mravní schopnosti, nemá také na ni práva. Nutnost autority v oboru nábožensko-mravním je tak jasná každému nepředpojatému, jako že $2 \times 2 = 4$. Jestliže však vzdor tomu tato autonomie se člověku přisuzuje, aby v mravním životě jednotlivcově rozhodoval rozum a nikoli autorita, dává se pochodeň slepému. Paňství rozumu nedocílí tím, že každý jednotlivý rozum učiní se poslední instancí v jeho životním názoru a způsobu života. Naopak. Tím se docílí ztročení rozumu, neboť se rozváže vláda pudů, které zkrotiti může jen a jedině autorita Boží. *Proto každou ránu, kterou zasadíte křesťanství, ucítíte na svém vlastním těle, a zabijete-li v Čechách křesťanství, zabijete pokrok mravní, zabijete spravedlnost, která je základem státu.* Na hrobě pochovaného náboženství vyroste anarchie, bolševictví.

Na okraji velké doby.

Některé doklady sbírá K—k.

(Pokračování.)

Výbor »Budče« německobrodské rozeslal pozvání členům spolku k mimořádné valné hromadě na den 25. března 1919 a k pozvání připojil tento ferman: »Budiž zásadně ihned v konferencích přijato a protokolováno následující: a) modlitba před a po vyučování odpadá; b) pro zpověď a přijímání jsou vyhrazeny dny mimo vyučování — dozor učitelstva odpadá; c) účast školy a učitelstva na veškerých kostelních průvodech odpadá; d) při vstupu učitele do třídy a odchodu jeho ze třídy pozdravuje žactvo tichým povstáním. Při setkání pozdraví žáci smeknutím nebo úklonou; e) počátkem školního roku 1919—20 odstraní se kříže ze škol. Usnesení toto budiž ihned uvedeno ve skutek.«

Takovým kategorickým způsobem nerozkazovala za Rakouska žádná okresní školní rada, ani zemská školní rada, jako nyní rozkazují pokrokoví učitelé svým kolegům. Divná svoboda!

Na uvedené již okresní poradě učitelstva obecných a měštanských škol pražských, dne 15. března 1919. referent profesor *Dr. Uhlíř vyzýval učitelstvo, aby vystoupilo z církve*, a jak »Právo Lidu« referovalo, okresní inspektor *J. Pešek* přednesl přání, aby se učitelstvo se žactvem nemodlilo ani před vyučováním ani po vyučování a prohlásil prý, že se *osobně přesvědčí, zda se všude usnesení zachovávají.*

Týž inspektor v oběžníku k pražskému učitelstvu projevil přání, aby *kříže byly ze tříd odstraněny a to prý z důvodů estetických!*

Proti nařízení p. inspektora zdvihl se odpor a dne 1. dubna dostavily se do sněmovny katolické ženy, aby ministru Habermanovi jmenem 30 ti ic organizovaných katolických matek oznámily, že nebudou posílat děti do škol, ve kterých učitelé urážejí náboženství katolických dítek. Matky ty jednaly u ministra ve věci známých jeho školských protináboženských nařízení o náboženských úkonech a o štvanicích pražského učitelstva, které dětem přímo zakazuje účast na náboženských úkonech a chce je trestati pro křesťanský pozdrav »Pochválen buď Ježíš Kristus!« *Ministr Habrman ženám krátce odpověděl, že žijeme ve stále demokratickém, kde vůle většiny národa určuje jeho vývoj a poměry.*

Okresní školní rada pražská potom rozhodla, že *kříže budou odstraněny z pražských škol až o prázdninách*; zatím aby tam byly ponechány.

Za příkladem Prahy i jinde učitelstvo usnášelo se o odstranění modlitby, křížů, pozdravu. Vyniklo *učitelstvo okresu roudnického*, které na schůzi dne 1. března většinou hlasů se usneslo odstraniti kříže z učeben a přestatí se modliti ve škole s dětmi.

K témuž učitelstvu promluvil v Roudnici 13. března místo ministra Habrmana jeho sekretář učitel Kepl, vykládaje, že jeho chef *nemůže dáti černé na bílém, by odstranili kříže, modlitbu a pozdrav křesťanský a ponechává to práci učitelstva.* Zdůrazňoval, že každý, kdo v duchu pokroku pracuje, bude mítí zášiti; *kdo však se postaví proti tomu, bude se jednati o jeho existenci!*

A učitelstvo na Roudnicku mělo pomocníka v pokrokovém časopisu »Podřípan«, který proti křížům ve škole napsal: »Kříž ve škole je symbolem černé ruky římské, která zotročila školu a národ do služeb svých a habsburských; kříž ve škole je odznak moci římské, třeba měla školu ve svých spárech. Má-li býti dán důkaz, že škola naše je svobodná, že se formálně odpoutává od zhoubné moci hierarchie, nelze jinak, než dáti škole ráz světský. Ve škole nesmí rozhodovati žádná církev a také tam nesmí býti jen jedna církev protežována.« S podobným psaním setkáváme se i v jiných pokrokových časopisech.

Všekřesťanské znamení kříže ve škole překáží a aby tam bylo zachováno, musil prý by tam býti i obraz — Budhy! To řekl sám pan státní tajemník dr. Drtina. Měl v dubnu řeč o náboženské výchově ve škole a pravil: »*Krucifix ze škol nebylo by třeba odstranit, kdyby vedle něho byly umístěny symboly jiných konfesí a kultů: soška Budhova, bible s kalichem, obraz Madonny Rafaelovy a p.*« Jaké konfese je symbolem obraz Madonny Rafaelovy, p. státní tajemník by měl vysvětliti.

Děti i rodičové bránili kříž a zastávali se svých křesťanských práv. Tak na př. v obci Meteši pod Řípem odstranil učitel ze školní síně kříž. Obyvatelstvo bez rozdílu náboženského protestovalo proti tomu. Član obecního zastupitelstva a místní školní rady, pan Josef Horč, přišel do školy a před učitelem a shromážděnými dětmi zavěsil kříž na staré místo a vyzval učitele, aby děti vyučoval, ale náboženského citu jejich a náboženského přesvědčení rodičů se nedotýkal. Jinde děti samy vymohly si zavěšení křížů.

Ve své snaze po odstranění náboženství, na předním místě katolického, rozvinulo učitelstvo činnost na všech místech, na všech stranách. Ve čtvrtek 13. února 1919 vzdali zástupci všech českých organizací učitelských z Čech, Moravy a Slezska hold prezidentu republiky T. G. Masarykovi, Předseda Ústř. Jednot učitelských na Moravě, J. Mrázek, osloviv presidenta jménem všeho českosloven-

ského učitelstva, pravil také: »Slibujeme, že bude naší snahou, aby národní výchova v nové národní škole byla budována na národních ideálech XV. století, které nám *uvolní školu i ve směru náboženském, zbaví ji útlaku církevnictví a a uzpůsobí k velikým sociálním úkolům nové doby.*«
 President Masaryk dojal, děkoval deputaci a ujistil ji, že se nezměnil; zůstal, čím byl. Vše co bylo předneseno, může s dobrým svědomím podepsati. Revoluce učinila učitele volným ve dvou směrech: *nemusi lhát a nemusí se bát.* Lhali jsme všichni, někdo víc a někdo míň; já jsem lhal také. Toho nyní není třeba. Na konec proslovu pan president *ujistil deputaci, že ví dobře, oč se jedná, a že — pokud mu ústavní řády dovolí — přičiní se, aby učitelstvu byly vyplněny jeho tužby.* (Srov. »Škola měšťanská« XXI. str. 90 a 91.)

(Pokračování.)

 SMĚS.

»Nebeřte, co je nám svato.« Pod tímto titulkem přináší »Český učitel« v čísle z 31. října článek, plný sprostých a lživých výpadů na kněze. V něm praví: Se všech kazatelů bouří proti reformním snahám školským a společenským, líčí touhu po svobodě v naší národní společnosti jako zločin a lidí, kteří jsou nositeli těchto snah — jsou to nejlepší lidé našeho národa — jako zločince. Nevyhýbají se ani lžím, ani hrozbám! . . .

Řím Habsburkům radil a kázal u nás vrazdit a rdousit — tento Řím proto vystupuje, aby nepozbyl moci, kterou u nás dosud měl. Přišel pokyn z Říma, že třeba podryvat půdu volnému rozvoji v naší republice a římská kněžská — nepravíme kněžská čeští, neboť jimi nejsou — ochotně podryvají, neboť církev je zřízena na otročké poslušnosti. »Nebeřte, co nám je svato!« Ani slovo nebylo dosud promluveno, kterým by se hrozilo, že se bude lidem brániti ve víře — ale kněžská římská lžou a tvrdí to. Nikde nebylo řečeno, že by si kdo přál zrušení manželství nebo rozvratu rodinného života — ale římská kněžská to na tisíce kazatelných hlásali. Lhaním přesvědčují posluchače, že bývalo lépe.

Kněžská v československé republice usedlí mají odvahu podryvat základy státu, bouří proti zásadám republikánským, proti vládě, ne na obhájení víry, které nic nehrozí, ale na obhájení cizí moci u nás.

Římská kněžská usedlí v naší republice neradují se ze svobody, která po staleté porobě národu vzkvetla, do jejich srdcí nevstoupilo štěstí, jež naplnilo miliony srdcí lidí o svobodě snících a po ní toužících,

nevzpomínají ani, že pošli z českých rodičů, z národa po staletí utlačovaného a že svoboda národa je svobodou i pro ně — oni neposlouchají hlasu své krve, ale poslouchají povel cizí, římské vlády.

Zufiřost mnohých z řad učitelstva věru nyní neliší se nikterak od zběsilosti sansculottů z doby velké francouzské revoluce. Je to psychopathický zjev, společný všem nevzdělančům.

—r—

Začátky kulturního boje ukazují se i ve Spojených státech severoamer. Vojnomyšlenkáři podnikají hlavní útok na katolické soukromné a farní školy a chtějí soustředění veškeré vyučovací soustavy, tak jak to chce předloha Smith-Towner. Katolíci ovšem chystají se k energické obraně svého školství a prohlašují, že na svůj »nejdražší, cennější klenot« t. j. školu sáhnouti si nedají. Naopak usilují o vybudování katolického školství, aby stálo na výši doby. Dále volají po sjednocení učebního plánu na všech farních školách; rodiče katolíci jsou vyzýváni, aby dětem poskytli co nejlepší školské vzdělání, aby se nespokojili obecným vzděláním, nýbrž aby posílali děti i do vyšších vzdělávacích ústavů. (Našinec, čís. 213.)

—š—

Výchova dětí ve Francii a u nás.

Na sjezdu francouzských učitelů v Tours vyjadřil se slavný francouzský spisovatel socialista, *Anatol France*: »Ze školy musí vymizet vše, co by mohlo v jasných barvách žákům ukazovati válku a její příčiny. *Dítě musí se učit milovati mír a práci!* Moji přátelé! Učte děti nenáviděti nenávisť. Přičiňte se, aby si zošklivily válku! . . . Vychovávejte z dětí sobě svěřených lidi rozumné, kteří by byli prosti imperialistických choutek svých otců.« A generál. inspektor československé branné moci dr. *J. S. Machar* pravil:

»*Snění o míru jest a ještě dlouho zůstane sněním.* Školní mládež vychováváme budoucímu svému úkolu. *Denně věnováno bude tři čtvrti hodiny vojenskému tělocvičnicku* — cvičení prostná, jednou týdně budou pochody za vedení důstojníků a poddůstojníků. Poslední dva ročníky střední školy budou pěstovati cvičení s puškou a střelbou. Není to militarismus, ale příprava k milici.«

—š—

Tajné hlasovací právo. Doporučujeme — píše »Škola měšťanská« str. 283 — sborům učitelským, aby v případech, při nichž by vzešla pochybnost o síle přesvědčení, nebo kde by nátlakem osobním mohl býti vykonáván vliv na hlasování při konferencích učitelských »žádáno bylo hlasování lístky.« Případy takové mohly by se snadno vyskytnouti při otázkách týkajících se úkonů náboženských nebo odstranění symbolů nábož. Dosud vyšlé výnosy min. o těchto záležitostech jakoby úmyslně ponechávají rozhodovati teprve sborům učitelským! — Jaká statečnost vane z tohoto doporučení!!

—š—

Pomníky nehynoucí. »City náboženské, vyssáté s mlékem matky, byt i nejméně rozptýlené v hlučné honbě životní, probudí se zase při pohledu na tu budovu (t. j. dómu kolínského), oblitou světlem měsíce jako ztracené perly. Nejsou to lahodná a sladká hnutí srdce jakoby hlasy andělské, budící vzpomínky dětství, jakých zakoušíme na př. v našich vesnických kostelích . . ? Zde cítíš se prachem vůči Majestátu. Mimovolně přichází ti na mysl, že není místa pro jiné modlitby, než pro úpěnlivou píseň: »Svatý Bože, Svatý silný, Svatý a nesmrtelný.« Kostel hoden písně a píseň kostela.

Střední věky se svojí píšnou věrou a tvořící chléb tehdejšího života, stojí před tvýma očima. Zadumany putovatel patře na památky oněch věků, mimovolně ptá se sebe: zdaž to všechno, co rozvlnilo celé národy, utvořilo celou civilizaci, co bylo zřídlem a osou celého života — zdaž to všechno skutečně není ničím více než jen obrovskou pověrou, druhým smutným stadiem iluze, jak praví Hartman, stadiem, které proto jen minulo, aby se začalo třetí?« (Henryk Sienkiewicz)

—žek.

Výroky slavných mužů uvádí denně »Našinec« ve svém všeobecném kalendáři. Dva z nich, výrok Sienkiewiczův: »Jsou lidé, kteří myslí, že křesťanství se blíží ke konci; nikoliv — ono teprve má začítí nové

stadium.« — Výrok ministra vyučování Gobelliho v Itálii: »Je přímo směšné, když, se ve školách učí, kdo byl Jupiter, Mars, Venuše, když se nemá však učit, kdo byl Kristus!« Oba výroky jsou dnes na výstost časové; škoda, že není bližší udáno, odkud jsou vzaty i dalo by se jich dobře použít.

—š—

Nový chrám pro Vinohrady navrhuje v »Ženských listech« jakýsi Ed. Storch (učitel?) a podává zatím tento »ideový« náčrt: Chrám páně na Vinohradech budiž postaven podle těchto návrhů: 1. Nebudiž to chrám Páně, nýbrž chrám dětství. 2. Nebudiž to chrám, nýbrž Dětský dům. — Pánům v boji proti náboženství už začínají přeskakovat kolečka a potřebovali by se denně modlit, aby je Pán Bůh při zdravém rozumu zachovati ráčil!

—š—

Odborová organisace francouzských učitelů. Kongres svazu francouzských učitelů schválil koncem září přetvoření svazu v odborovou organisaci. Pak bylo jednáno o připojení ke všeobecné konfederaci práce — Confederation generale du travail. —š—

Učitelé stávkují. Z usnesení organisací zahájilo štyrské učitelstvo v Hradci a v celé zemi šestidenní demonstrační stávkou, aby prosadilo své materiální požadavky.

—š—

LITERATURA.

Ke dni 8. listopadu doporučujeme obsažný a zajímavý *leták* »*Bílá Hora*« sepsaný na základě Denisova spisu: »Konec samostatnosti české« a spisu Dr. Reznicka; »*Bílá Hora*.« Každá věta je doložena výňatky z obou spisů, z nichž je zřejmé, že nikoliv katolíci, nýbrž odbojní stavové čeští sami jakož i němečtí protestanští agenti zavinili porážku a pohromu bělohorskou. Leták psán je klidně, věcně a přesvědčivě, že ani zásadní nepřítel katolického náboženství nemůže proti němu nic namítnuti. Zasilá se nejméně 25 výtisků franko za 2K. Objednávky se adresují na »Serafinské dílo lásky na záchranu mládeže« v Českých Budějovicích.

Pěkný dětský časopis »*Mládeži československé*« vydává Serafinské dílo lásky na záchranu opouštěné mládeže v Českých Budějovicích již na 13. rok. Prvé číslo letošního ročníku, jež vyšlo 15. září, obsahuje mimo vzletné básně vlasteneckého obsahu

pěkný článek pro děti o sv. Václavu s nadpisem »Nedej zahynouti námí budoucím!« dětskou povídku o »Zakletých bratřích«, celou sbírku zajímavých hádanek a ilustraci jednak vlasteneckých, jednak žertovných. Jako premie přidává se dětským odběratelům roztomily kalendář naší mládeže na školní rok 1919—20 s pestrým obsahem zábavně poučným, v němž zvláště se zamlouvá Třebízského »Modlitba za vlast« a J. V. Sládkova vzletná báseň »Vzhůru chaso«. Ku kalendáři připojen jest také malý zápisník na poznámky pro školní děti. Jednotlivě předplácí se na časopis s kalendářem 2 K, při hromadné objednávce nejméně 10 exemplářů pod jednou páskou 1 K 80 h. Samotné kalendáře se prodávají jednotlivě po 80 h, hromadně nejméně 10 exemplářů za 6 K. Objednávky adresují se na Serafínské dílo lásky v Českých Budějovicích.

Ráj. Časopis, věnovaný zájmům katolíků českoslovanských. Redaktor: Antonín Kostka. Ročník VII. Tiskem pap. knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně. Po mnohých obtížích ukončen posléze trojčíslem 10.—12. i tento ročník, jenž vedle 11 básní vykazuje pěkné práce poučné i zábavné, jako na př. »Úvahy náboženské«, jaké by dnes přinašeti měl snad každý časopis! Jest jich při té úžasné nevědomosti a netečnosti náboženské třeba jako soli. . . Velice poutavé jsou obrázky Marie Alfonsy Loučenky, Jizdenky, Ženěnky atd., jakož i obrázky Vlasty Pittnerové, Marie Pošíkové, Anežky Broučkové a j. Předplatné pro roč. 8. zvýšeno již na 5 K. Doporučuji.

Jos. Fabian.

Průvodce do nebe pro křesťanské služebnictvo obojího pohlaví. Kniha pro poučení a vzdělání. Cena 80 h. Tiskem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně. Po předmluvě pojednáno v knižce této (196 str.) prakticky a přesvědčivě o tom, je-li kdo ve službě, že jest to jistě vůle Boží, by sloužil, aby byl se stavem svým spokojen, opatrným ve volbě služby, by miloval a ctěl své představené, byl jich poslušen, když však poslechnouti nesmí, by byl věrným, jak se má chova i k dětem jejich, jak ke starým lidem, příbuzným a jiným osobám v domě, jak ke spoluslužebným atd. I připojené modlitby jsou vhodné voleny. Knihu tuto měla by míti každá osoba služebná; doporučuji ji co nejlépe.

Jos. Fabian.

Vzorný kostelník. Poučení pro nřší sluhu katol. kostelů, zvláště pro kostelníky a ministranty. Dle obřadních knih a církevních předpisů sestavil Jan Volk, katecheta v Klatovech. Cena 1 K. Tiskem a nákladem bisk. knihtiskárny v Č. Budějovicích. Často slyšíme stesky na kostelníky, jak vše obdávají, o čistotu v kostele se nestarají, v domě Božím neslušně si počínají atd. Chceme-li to zameziti o svém povolání a povinnostech — a k tomu výborně se hodí spis tento (164 str.), který mohu co nejlépe doporučiti.

Šeb. Rada.

Domácnost katolického kněze. (Veronika.) Pokyn hospodyním napsala Františka Baernreitherová. Pfel. Š. P. Cena 1 K 40 hal. Tiskem a nákladem Benediktinské knihtiskárny v Brně. Povolání farské a vůbec kněžské hospodyně není závidění hodno; svět na ni pohlíží svými zakalenými zraky, posuzuje a odsuzuje skoro všechny, ač jsou mezi nimi jistě i vzácné perly. Ostatně bez chyby není nikdo! Pravdou však jest také, že mnohá taková hospodyně opravdu sama zavdává příčinu k tomu, že se tak podivně pak na všechny pohlíží. Ta, ale i každá jiná, nechť objedná si praktickou tuto knihu (198 str.), kde se dočte, co žádá se od hospodyně katol. kněze, jaké má míti vlastnosti atd. Ke konci podáno i několik pokynův a receptů kuchařských. Dpp. dobře by udělali, kdyby knihu tuto pro svoji domácnost objednali a hospodyním ku přečtení dali; uvarovali by se tím mnohé nepříjemnosti! *Fab. Budil.*

Český Gratulant.

Jednota katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy v království Českém v Praze vydala svým nákladem sbírku různých přání, památných nápisů, jakož i příležitostných a slavnostních proslavů pod jménem »Český Gratulant«. Cena s drah. přírůžkou K 1.80, poštou K 2.10. Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze II., Žitná ul. č. 26 n.

„Vychovatel“ vychází
1. a 15. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 16 kor.,
půlletně 8.—K.
Do krajin německých
předplácí se na
„Vychovatele“
18 korun, do ostatních
zemí 20 korun.
Admínistrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepečetí a
nefrankují.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlav. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány buďtež
Eman. Žákoví, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nabř. 8.
Pro učitelskou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.
pro Věstník Katechetský
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slaviček,
katecheta
na Smíchově 902.

President Masaryk o výchově školní. — Na okraji velké doby. — Nový typ střední školy. — Směs

President Masaryk o výchově školní.

Ve své odpovědi na otevřený list episkopátu českomoravského, který tlumočil stesky církve na přikofí, jež je církvi v nynější době snášeti, dotkl se president také otázky vyučování náboženství ve školách a náboženských cvičení. Napsal takto: *»To je problém pro sebe, který s rozlukou státu a církve přímo nesouvisí. Je to problém velmi vážný. Neběží tu pouze o otázku didaktickou, jak totiž vyučování náboženské zdokonalit (znalci, také z duchovního stavu, jsou s posavadním vyučováním náboženství velmi nespokojeni), nýbrž o otázku výchovni. V té příčině ustanovení vlády nejsou ještě ukončena.*

Jesliže páni biskupové upozorňují na nepřístojnosti, které se na školách při provádění nových vládních nařízení staly, tož neváhám vysloviti politování nad tím, jesliže náboženské citty značné části školní mládeže a obyvatelstva byly uráženy.« —

V slovech presidentových je vyjádřen osobní jeho názor. Z něho ovšem je patrné, že president hledí naprosto jinak na výchovu náboženskou ve škole nežli valná část učitelstva, jehož reprezentantem je učitel Jan Petrbok, který přímo prohlásil, že vychovávatí bude protinábožensky. Ale nedovedeme dobře chápati, jak si president výuku náboženskou bez součinnosti církve představuje. Všude, kde odluha církve a státu byla provedena, náboženství ze školního rozvrhu předmětů bylo vyloučeno. Kněz do státní školy nemá přístupu. A dát vyučovat náboženství učitelem — snad dokonce nevěrcem — nebylo by jen přímou potupou předmětu, znásilňováním učitele, který by měl učití, čemu sám nevěří, ale také zasahováním do práv té které církve. Kdyby president měl příležitost poznati, co vše proti náboženské výchově za ten rok naší svobody se událo, viděl by, jak daleko je teorie, či problém jím zastávaný, od skutečnosti.

Učitelstvo, posilováno ve své protináboženské zuřivosti výnosy a názory ministerstva školství a osvěty, přímo v radikalismu svém se předstihuje, nejsouc nepodobno onomu bířici v domě Annašově, který chtěje se zalíbiti tomuto vlivnému veleknězi na odpočinku, Ježíše Krista poličkoval. Odhalilo tak všechnu

duševní prázdnotu a zlobu. S tímto učitelstvem pěstiti náboženskou výchovu ve škole je prostě nemožno.

Ve škole nastal otevřený boj dvou zcela opačných světových názorů. Názoru křesťanského a názoru nevěreckého, protikřesťanského. Boj tak trapný a krutý, že duše dětské měly býti rozhodně tohoto sporu ušetřeny. *A v tomto boji jest jediná cesta k míru; cesta odluky.*

Křesťanští vychovatelé chtějí křesťansky vychovávat; nevěrečtí učitelové jim v tom brání, a jich práci přímo ničí. Nejsou ojedinělé případy, kdy učitelé chápaјíce dobrovolnost náboženských úkonů a nikoli jich zákaz, s dětmi se modlíli, a za to pohrozil jim teror učitelstva vyloučením ze stavovské organizace, zpřetrháním všech společenských styků a t. d. Svobodu slaví nevěra, ale nemá jí a není chráněna svoboda víry. Šelmě dána volnost; ta rdousí nyní vše, co je jí v cestě. Takový je nyní stav ve škole.

A nebude dříve pokoje, dokavad nenastane rozluka i na poli školském. Ať si nevěrci posílají děti do škol nevěreckých, laických, volných. Pan ministr Habrman si jich přeje a učitelů pro ně bude mít až nazbyt. Může s nimi začítí export na Moravu nebo na Slovensko, — budou-li tam o ně státi.

Křesťanští rodiče však ztratili k nevěreckým učitelům všechnu úctu i důvěru. Jim svých dítek nesvěří, protože chtějí, aby školní výchova nebyla v rozporu s výchovou domácí. *Křesťanští rodiče chtějí mít křesťanské učitele a křesťanskou školu.* Od té neupustí. A smlouva s dohodovými velmocemi, nedávno v Národním shromáždění ratifikovaná a presidentem podepsaná, dává jim na ni plné právo.

Křesťanští učitelé budou šťastni, když z vlčí jámy organizovaných »pokrokových učitelů« dostanou se ven, do křesťanské školy. —

Výrok presidenta Masaryka o náboženské výuce a výchově nevěrecké učitelstvo valně nepotěšil. Ale ani nás pro svoji nejasnost neuspokojil. My neustaneme dovolávat se svého práva, dokud nebudeme mítí své křesťanské, konfesijní školy.

A té se domůžeme.

Na okraji velké doby.

Některé doklady sbírá K—k.

(Pokračování.)

Na schůzi v Brně dne 10. dubna přijímá učitelstvo resoluci, v níž se prohláší, že učitelstvo *nesouhlasí s osnovou zákona vypracovanou školským výborem Národního shromáždění, dle kterého by náboženství zůstalo ve škole před mětem nepovinným.* Rovněž tak nesouhlasí s návrhem na vyučování náboženství bezkonfesijního. Žádá zavedení laické morálky do škol, ne jako zvláštní předmět vyučovací, nýbrž jako podstatu všeho vyučování. *Církvím budiž dovoleno vyučovati náboženství za dozoru státu mimo školu!*

O svátcích velikonočních — ve čtvrtek — konal se v Praze sjezd učitelstva organizovaného v československé straně socialistické. Univer. prof. Dr. Fr. Krejčí vy slovil požadavek *odcírkevnění školy*, ve které nutno nahraditi náboženství výchovkou k mravnosti. Téhož dne pořádal také učitelstvo československé národní demokracii sjezd, na němž přednášel učitel K. Jon: »O poměru školy k náboženství«.

Tato strana má ve svém programu o náboženství a škole požadavky: »Jsm pro odluku církve od státu. Žádáme, aby škola byla povinná, bezplatná, světská

laická, svobodná, prostá veškerého vlivu náboženských společností. Do škol náleží také vedle výchovy mravní výchova náboženská, opřená o psychologii citu zbožnosti, sociologii náboženskou a dějiny náboženského vývoje lidstva, tedy *náboženská výchova nekonfesijní*. Žactvo budiž mimo to přiměřeně své vyspělosti ve škole poučováno o náboženství jako důležitém jevu kulturním a jeho významu v dějinách s hlediska všeobecně lidského. *Pokud rodiče nebo jich zástupci žádají si konfesijního vyučování náboženského, mějte o ně péči jednotlivé církve a náboženské společnosti svými duchovními, avšak pod dozorem státním mimo vlastní hodiny vyučování*. Škola sama pěstuje náboženskou snáselivost a úctu k poctivému přesvědčení každého jednotlivce.*

Tento požadavek náboženské výchovy nekonfesijní nelíbí se učitelstvu na členské schůzi v Brně a tím méně *učitelstvu sociálně-demokratickému*. Sociálně-demokratický list »Jiskra« (v Třeboni 17. května 1919), přinesl následující článek:

»Otevřený list drům Drtinovi a Herbenovi.

My učitelé sociální demokraté nikdy nebudeme ve škole vedle výchovy mravní pěstovati výchovu náboženskou. Nikdy nepovíme žactvo ke zbožnosti a *nikdy je poučovati nebudeme o náboženství, jako důležitém základu a jeho významu v dějinách vůbec a českých zvlášť*. My nebudeme nikdy povinni doporučovati náboženské zásady našich předků, a nám toto náboženství nebude nikdy svatým.

Naopak, my učitelé sociálně-demokratičtí budeme vychovávat ve škole miavně a to laicky a *protinábožensky*.

My naopak budeme odvádět žactvo slovem i příkladem od každé zbožnosti, poněvadž nesrounává se »zbožnost« s naším laickým descendenčním názorem svělovým a potřebou republiky.

My naopak budeme učiti své žactvo, že každý »bůh« je »bohem« tak dlouho, dokud na něho někdo věří.

Ze mezi hvězdami není nikde místa ani pro nebe, ani pro peklo, ani pro boha. My naopak uvedeme, že bible je ve výchově knihou nepravdy.

My budeme učiti, že člověk se vyvinul z opicovitých ssavců a výslovně upozorníme, že nikdy nebyl stvořen. My budeme se smíchem učiti o potopě a Noemovi, který nejspíš plul na severní točnu pro ledové medvědy, pro klokany do Austrálie, pro gorily do záp. Afriky, pro velbloudy do střední Asie.

My budeme učiti, že náboženství není potřebí, poněvadž ani ono nepomohlo všelijakým Vilémům, Franz Josefům, velmi zbožným, od touhy po vraždění. Naopak. My budeme v dítěti pěstovat *laický životní názor světový, kde člověk ze své soukromé jednání zodpovídá sobě, za veřejné společnosti*.

Do náboženských zásad našich předků nám ničeho není, a to právě tak, jako našim potomkům nebude ničeho do zásad našich. My ohceme a budeme vychovávat k odvaze, vlídnosti, ohotě cestou výlučně laickou.

Nám učitelům soc. demokratům jsou ostatně nápady a usnesení národní demokracie docela lhostejny a kdyby se stalo, že budou nějak propašovány do Národního shromáždění, budou nám lhostejny dále, protože jsou protirepublikánské a protisocialistické. Upozorňujeme jenom co nejdůrazněji, že svoji svobodu nedáme za nic na světě a nikomu a nikdy. Bude-li třeba, užijeme všech prostředků vždy a proti komukoli, abychom si ji uhlíili.

Konstatujeme, že národní demokracie začíná si podezřele hrát na ochránce starých konfesionálních nápadů rakouských. Jednou Kramář chce konkordát s Vatikánem, teď Drtina chce náboženskou výchovu — jako Rakousko. — A Herben volá po doporučení náboženství našich předků! My jsme svoje předky jistě předstihli a to leglemi, ve kterých nebylo jedinkého kněze a jedinké mše.

My jsme na stráži. Jsme připraveni k obraně i k útoku. Neustoupíme nikdy před nikým. Stojíme v řadách nekompromisních socialistů. Jan Petrbok, učitel.*

Takové zásady ve výchově chce uplatňovati učitelstvo sociálně-demokratické s učitelem Petrbohem v čele.*) Ti lidé neostýchají se odvolávat se na Komenského a M. Jana Husa!

V Kovárně u Litovle 25. března prohlásil učitel Adolf Skrabat, *jednatel organisace učitelské v Litovli*: »Proti vyhazování kříže ze škol jsem mluvil na učitelské konferenci, ale jen proto, poněvadž by se lid bouřil. *Kříž je pro nás jen formou-symbolem jesovitismu, s kterým škola ani nezíská, ani neztratí.*«

Ministru *Habrmanovi*, dle jeho vlastních slov, je kříž více, totiž *symbolem obětavosti za lidstvo.*

Dr. *Alice Masaryková* napsala v pražském poledníku »Světlo«, dne 7 dubna, že je *»kříž symbolem utrpení nezaviněného, symbolem nejvyššího hrdinství, které jde za svatou věcí na smrt.*«

A proti kříži učitelstvo nejdříve vytáhlo do boje. V květnu poněkud ustaly veřejné projevy učitelstva proti náboženství. Bližily se volby do obcí a učitelstvo zaujala starost o návrh zákona na úpravu hmotných poměrů učitelstva. V drobné práci bylo pokračováno. (Dokončení.)

Nový typ střední školy.

Referuje A. OLIVA.

V »Našinci« ze dne 28. září *Ant. Tomeček* měl zajímavý článek *»Důslednost ve výchově«*. V tomto článku se praví, že zákonem byly bohoslovecké fakulty vyloučeny z universit, ale zůstaly přece vysokými školami jako jsou university, techniky a jiné školy. Podmínkou ku zápisu na vysokou školu je vysvědčení střední školy jistého typu. Pro bohoslovecké fakulty není takové střední školy, poněvadž na žádné není náboženství předmětem maturitní zkoušky. Jeví se tedy potřeba pro bohoslovecké fakulty zříditi nový typ střední školy, na které by náboženství bylo předmětem: povinným a předmětem maturitní zkoušky.

Nový typ střední školy předpokládá svobodu školy a svobodu vyučování, které nemáme, a o niž bude zápas zlý a těžký, neboť jest tendence k uplatňování státního absolutismu ve školství a k monopolisaci školy.

Na tento článek navazuje p. *Dr. Alfons Neubauer* v »Našinci« 7. října a uvádí, jak si onu školu představuje. Chce ji nazvati *Studium*: »názvem tímto vrátili bychom se k slavným tradicím školy křesťanské a uhnuli bychom se pohanskému pojmenování »gymnasium«.

Učebnou osnovu Studia navrhuje p. doktor takto:

1. *Náboženství* vyučovalo by se hlavně na základě liturgickém, neboť v katolických knihách liturgických uložena jest nejen nábožnost, nýbrž i nauka Církve«. Součástí náboženského vyučování byl by gregoriánský chorál, tak, aby žactvo

*) Jak učitel J. Petrbock soudí o kříži a proč jej odstraňuje, viz letošní »Vychovatel« str. 132. — »Pražský Večerník« (Lid) v čís. 229. (7. října) oznamuje, že na počátku školního roku učitel Petrbock vyhodil ze své třídy kříž s nenáviditelným výrokem: »Nechci ho ve třídě ani vidět.« Tyto dny stala se p. učitel nehoda, která způsobila, že skutečně nebude ani vidět. Večer přiblížil se pan učitel k mokrému karbidu, který se vzňal a popálil p. učitele v obličej tak strašně, že možná přijde o zrak. Letos tedy vyučovati nebude a kdo ví, zdali bude vyučovati vůbec. Neradujeme se z této nehody p. učitele, protože s každým člověkem nešťastným jako lidé máme soucit a přejeme mu, aby se pozdravil. Jenom to staré přísloví nás napadá: »Milýn Boží melou pomalu, ale jistě!«

Studia katedrálního mohlo vpravdě býti onou Scholou, o níž mluví a kterou předpokládá Pontificale Romanum.

2. Při *jazyce českém*, jakožto vyučovacím, přihlíželo by se náležitou měrou k *církevní staroslovanštině* s ustavičným zřetelem na ideu cyrilometodějskou.

3. Při *latině* byly by hned od primy základem vyučovacím knihy liturgické a spisy církevních otců a klasiků křesťanských. Kromě knih liturgických přihlíželo by se vůbec k latině střední a literatuře středolatinské v duchu a směru *středolatinské filosofie*.

4. Řečtina musí býti zachována na Studiu již proto, že Nový Zákon je řecký a klasická literatura středokřesťanská rovněž řecká. Základem vyučování při řečtině byl by Nový Zákon v originále a řečtí Otcové a kánony východních velikých konciliů a přihlíželo by se i k pozdější *literatuře byzantské* vždycky se zřetelem k ideám unionistickým.

5. *Historie* by se vykládala v duchu křesťanské filosofie dějin. Vyučování dějepisné bylo by v nejužším vztahu k vyučování filologickému, a oživováno vhodnými ukázkami z *pramenů*.

6. *Filosofie* měla by více místa nežli v nynějším gymnasiu, a vykládala by se v duchu thomistickém samozřejmě s patřičným zřetelem k nynější vědě.

7. Aby se pro předměty právě jmenované získalo času, bylo by nutno předměty reální, matematiku a vědy přírodní omeziti hlavně na stránku *estetickou*. Pro cíl *Studia* nebylo by jistě nevhodno, když by se matematické vyučování přizpůsobilo zřetelům estetickým. Konkrétní jednotlivosti se časem zapomenou, a zuselechť-li se učením matematickým a přírodovědeckým srdce, jest tím více vykonáno než pouhým cvikem rozumovým.

8. Misto tělocviku a sportu zavedl bych pro mládež *Studia* *fysickou práci*, neboť sportovníctví jest symptom blízké degenerace, práce vždy si vynucuje úctu, tělocvik a sport nikoliv, a právě dnes jest třeba více pobádati ku práci nežli ku sportu. — —

Máme obavu, by článek neupadl v zapomenutí a návrh dobře míněný a při dobré vůli i proveditelný — ne sice hned, ale později — nebyl přehlížen. I předkládáme jej katolické veřejnosti učitelské, zvláště středoškolským katechetům k bedlivé úvaze a věcnému posouzení. Pan Dr. Alfons Neubauer je profesor-laik a jistě jest i mezi profesory dosti stejně smýšlejících, kteří by ochotně podali ruky pomocné. Napřed ovšem nutno míti zabezpečenu *svobodu školy a svobodu vyučování*, což se nám mírovou smlouvou zaručuje. Dobře poznamenává p. pisatel: zatím možno věc projednati, získávati příznivce a *připravovati učebné knihy*, cvičebnice a anthologie latinské i řecké, slovník středolatinský atd.

Článek končí:

Nepochybuji, že pro *Studium* našlo by se dosti i žákův i učitelův. Pro učitele křesť. smýšlející jest situace na nynějších školách středních nesnadná, ba absurdní, když musí bez radosti, a snad i bez užtku táhnouti jho s nevěřícími a býti vydáni ustavičnému příkoří. Jediným vysvobozením pro křesťanské žactvo i učitelstvo je křesťanská škola, jediné vybřednutí z nynější už nesnesitelné promiscuity jest rozdělení ve dvě obce. Na rozcestí se netřeba nic rozpakovat, nýbrž jíti za Aureliem Augustinem.

Přáli bychom si, by snaha páně doktorova byla co nejdříve korunována zdárným výsledkem ku prospěchu církve a k posílení opravdu křesťanského citění a smýšlení našeho národa. Jsme přesvědčeni, že návrh tryská ze srde idealismem přeplněného. Kdo uznává potřebu vztýčit v národě vysoko prapor idealismu a tím národ povznést k blahobytu hmotnému i duchovnímu, podej ruky pomocné, neboť na budoucích generacích kněžských bude nesmírně záležeti. Jaké bude kněžstvo, takové bude i náboženské citění katolického lidu.

SMĚS.

Školský monopol. V »Našinci« č. 239 píše Art. Toneček pod tímto názvem o *boji o školu*. Uvádí: V Rakousku byl státní školský monopol a to v rukou liberální vlády plných padesát let. Školní výchovu určoval stát. V době však, kdy se tento monopol dostal do rukou liberálů, kteří chtěli výchovu školní odkřesťaniti, byl náboženský život ještě čilý a lid a strážčové na Sionu nebyli by dopustili náhlé odkřesťanění školy. Aby tedy kněží mlčeli, dala vláda kněžím také monopol a to monopol náboženské výchovy, kterou měla vésti výhradně církev. Ale aby tento monopol nenabyl účinnosti a lid byl přece jenom odkřesťaněn, omezil zákon výchovnou činnost knězovu a tudíž i výchovu žáků na jednu, nanejvýše dvě týdenní hodiny, kdežto ostatní hodiny byly vyhrazeny výchově nábožensky indifferenční. . . Dojmy náboženské, kterých dítě nabylo ve dvou hodinách týdně, snadno byly smazány liberální, nábožensky indifferenční a tudíž protikatolickou výchovou v ostatních hodinách a špatným příkladem okolí. . . A co učinil lid křesťanský proti tomuto odkřesťanování svých dětí? Lid pravého stavu věci neznal a spokojil se s jistými zevnějšími formami náboženské výchovy jako je n. př. pozdrav, modlitba, přijímání sv. svátostí třikrát do roka, visitace. Že mnozí žáci konaly tyto úkony jen pro formu bez hlubšího poznání a bez chuti, protože ve dvou hodinách za týden nemohli k tomu býti vychováni, ukázalo se, když pan absolutistický ministr v naší oligarchické republice tyto úkony nepřimo zakázal. . . A co říci o našich strážcích na Sionu? Ti se neozvali proti liberální školní výchově, poněvadž o ní asi nevěděli! Neboť kdyby bývali znali směr výchovy školní, nebyli by spokojeni bývali s naším katechismem, který vyhovuje úpl-

ně sice vědecké »výuce« náboženské, ale náboženskou výchovu přenechává náhodě.»

—5—

Dějiny se opakují. Když v letech sedmdesátých min. století v Rakousku zavedeny nové zákony školské, oznámeno bylo v listech: »Školy konfesionální, které následkem nových zákonů o školách národních staly se soukromými, nemají vedle minister. vynesení ze dne 5. února 1871 na dále práva veřejnosti. Žádají-li si ho ti, kdo na školy takové vedou základ, jest se jim o ně ucházeti poznovu.«

—5—

Započítání let středoškolským profesorem náboženství. Dle sdělení z ministerstva jest § 53. a 65. učitelské pragmatiky z 31. července 1917, týkající se za počtení nejvýš 8 let po aprobaci na obecné nebo měšťanské škole ztrávených, zrušen zákonem z 23. května 1919 § 10., jenž ustanovuje, že středoškolským učitelům náboženství započítají se do kvinkvenále k pense dvě třetiny let ztrávených po středoškolské aprobaci na školách nižší kategorie. Komu léta dle § 53. a 65. učít. pragmatiky již započítána byla, zůstává přirozeně započtení to v platnosti, pokud započtení to jest výhodnější než započtení $\frac{2}{3}$ dle zákona z 23. května 1919. U koho by však dvě třetiny let po aprobaci na školách nižší kategorie pozbytých obnášely více než léta do nejvyšší výměry osmi let dle pragmatiky započtená, podej si úřední cestou žádost k ministerstvu vyučování o další započtení dle § 10. zákona ze dne 23. května 1919. K tomu upozorňuji, že ministerstvo, vykládaje nesprávně § 53. a 65. učitelské pragmatiky, započítávalo do oně nejvyšší výměry osmi let i léta suplentská, kdežto dle zákona z 23. května 1919 započítávají se léta suplentská sama sebou všechna, a kromě nich $\frac{2}{3}$ let po středoškolské aprobaci na škole nižší kategorie pozbytých. Příklad: Profesor náboženství byl po aprobaci 3 léta

suplentem a 12 let katechetou na škole měšťanské. Dle pragmatiky z r. 1917 mu ministerstvo započítalo do oné výměry 8 let tří léta suplentská a pouze pět let ze školy měšťanské. Dle zákona z 23. května 1919 mu náleží započtení tří let suplentských a $\frac{2}{3}$ z 12 let na škole měšťanské ztrávených, t. j. $8 + 3$, celkem 11 let. — Započítání polovičky let před aprobací pozbytých, dle uzákoněné resoluce Stojanovy, nespouští předsednictvo odboru s očí a učinilo již příslušné kroky, aby provedení resoluce nebylo zdržováno. Di. *Lubomír Petr*.

Den Dušiček. Památka Dušiček připadla letošního roku na den 3. listopadu. Poslanci dr. Stojan a Valoušek zakročili u ministra vyučování Habrmana, aby na ten den bylo na školách prázdné. Ačkoliv židům vychází toto ministerstvo vždy ve ovšem vařic, vůči katolíkům ukázalo svou zaujatost. Nedbalo žádosti katolických poslanců a oznámilo, že den 3. listopadu není dnem feriálním, a tak zabránilo mnohým dětem, že nemohly jít se pomodlit na hroby svých rodičů a sourozenců v den, který od nepaměti byl slaven jako den sváteční. —š—

Z deníku starého učitele. Dne 17. března . . . Ach, jak třeba, abychom učili a navykali děti pobožně se modlit! Pravá modlitba — ó, což to za podivný dar Boží! Duch Boží zavěje — srdce lidské sebe tvrdší jihne, rozplývá se v slasti nevýslovné. Duch Boží zavěje — rozum lidský sebe tupější probírá se, osvěcuje se, žasne v svatém uděšení. Duch Boží zavěje — vůle lidská, sebe slabší, do boje se hotuje i nejkrutějšího pro Boha a blaho bratří svých. Pravá modlitba — což to za podivný dar Boží! Dejž ho, Bože, mně i zákům mým! — Modlitba usnadňuje a zpřjemňuje učitelí vyučování, žaku učení se. A proto se nemá žádné vyučování ani počítati aniž pak skončiti bez nábožného, vroucného modlení. A právě toto modlení před vyučováním a po vyučování má také dětem na rozum dávatí a je tomu navykati, aby po všechny časy života svého všecko s Bohem počínaly, s Bohem vše končily. —š—

O koedukaci vyslovuje se nepřiznivě orgán kokrokové učitelské organizace »Komenský«. Má prý býti jen tam, kde dívčích škol není, jakousi náhražkou. Výhod žádných neposkytuje, naopak. Koedukační teorie a výhody jsou »pedagogické pohádky« a jednostranné nadsazování. Buď trpí rozvoj hochů nebo děvčat; nejčastěji však obojí. —š—

Kříž a právo katechety na zavěšení ho ve třídě a s ním disponování. V Luhačovicích 20. října zahájena byla stávka školních dětí pro zákaz hlasité modlitby. Deputace rodičů vedena katechetou Al. Horáčkem odjela do Prahy k ministru vyučování Habrmanovi, který slíbil záležitost vyšetřiti. Zajímavé jest, že na dotaz p. katechety: zda katecheta má právo ve škole používatí obrazů a kříže jako náboženské pomůcky, odpověděl p. ministr, že *katecheta má právo tím nejlepším způsobem, jak uzná za dobré, podávatí vyučování a k tomu užívati vhodných náboženských pomůcek. Na kříž jako náboženskou pomůcku má právo pouze katecheta.* — Deputaci odpověď p. ministra neuspokojila, zvláště že p. ministr nedal jasnou odpověď na dotaz: »zdali je modlitba na školách zakázána«, proto podána stížnost a předána klubu lidových poslanců. —š—

Jinak katolíku, jinak protestantu. Naši liberálové a zvláště liberální učitelé prahnouji učitele, který chodí do katol. kostela. Jinak je tomu s učitelem protestantem. Čteme v morav. »Lidových Novinách«: »Denní pořádek 13. října zemské školní rady objevil tu zajímavou věc, že naše úřady nemohou si dosud zvyknouti na nové poměry a na nového ducha, který nám přinesla nová doba. Závadnou byla totiž shledána čistě soukromá návštěva protestantských bohoslužeb jistou učitelskou osobou a okresní školní rada dokonce navrhovala, aby tato osoba byla předsedou okr. šk. rady pro tento »delikt« napomenuta. Naše úřady musí konečně věděti, že nežijeme již ve středověku a že svoboda svědomí a svoboda občanská musí býti každému občanu, tedy i učitelí zachována a samými úřady respektována. Proto také nemohla zemská školní rada dotyčný návrh schváliti. Ale také srovná bodné rozhodování úřadů chtělo by omezovati naše školní úřady nejvyšší, když ne přímou direktivou, tedy pokyny, které mají působiti na svobodné rozhodování jednotlivců. Tento způsob předkládání úředních listin se zabarvením politickým je v řádné administrativě státní nemožným.« — Zastaly by se tak »Lid. Noviny«, kdyby se jednalo o bohoslužby katolické? —š—

Pastorační kurs v Brně pořádala »Jednota katol. duchovních diecése brněnské« ve dnech 12. a 13. listopadu pro duchovenstvo moravské a slezské. Z. obsáhlého

programu upozorňujeme na přednášku zname-
nitého odborníka, autora »katolické prvouky«,
nejvhodnější dnes učebné knihy náboženské
pro nižší třídy školy obecné, Václava Kuř-
bička, katechety z Ločtic: »*Jak pastoro-
vati dnes školní mládež, zvláště ve škole.*«
— Po každém referátě konala se informa-
tivní rozprava. O kursu vydá Jednota zápis
ve formě knižní. —š—

**Učitele lze přikázati na kterékoliv
služební místo.** V Národním shromáždění
přijal byl návrh zákona, podle něhož lze
učitelstvo škol obecných i občanských (mě-
šťanských) dočasně přikázati na kterékoliv
služební místo v území republiky česko-
slovenské. Zákon podán byl se zřetelem na
poměry slovenské. —š—

Školní potřeby zdarma všemu žactvu
obecných a měšťanských škol bude posky-
tovatí místní školní rada v Domažlicích. Ná-
klad bude uhrazen školní přírážkou. —š—

Rady rodičů. Papež Benedikt XV.
v listu biskupům bavorským vyslovuje se
v obzvláštním uznáním o radách rodičů,
které se zakládají na ochranu náboženské
výchovy. —š—

(Zasláno.)

Kolegové před 23. květnem 1919 ustanovení!

Dostali-li jste od okres. školních rad ne-
správný dekret, rekurujte proti němu do 14
dnů po obdržení k zemské školní radě
v Praze a pošlete jej cestou úřední! Odvo-
láni podejte asi v tomto znění:

Slavné zemské školní radě v Praze!

Proti dekretu slavné okresní škol. rady
v . . . ze dne . . . čís. . . , jimž
se mně proti znění paritního zákona z 23.
května 1919 č. 274 i prováděcích nařízení
zemské školní rady v Praze z 15. září 1919
II A—454/149

nesprávně vy-
š. z. š. r. 80.610 ai 1919
měříje zařazení do hodnostních tříd a jich
stupňů, dovoluji si podat odpor z následu-
jících důvodů:

1. Nový zákon činí rozdíl mezi učiteli
náboženství před a po vydání zákona usta-
novenými. (§ 17, § 37, § 38 a prováděcí
nařízení k § 16, § 17.)

2. Z paragrafů sub 1. uvedených zřejmo,
že jen budoucím učitelům náboženství za-
stavují se § 17. jiné výhody, které kate-
cheté před 23. květnem 1919 ustanovení

v jednotlivých zemích si vydobyli, a ponc-
hávají se neztenčeně pro přechodnou dobu
dle § 37 toliko katechetům starým t. j. před
23. květnem v úřad dosazeným.

3. Podle dosavadních zákonů zemských
(osnova zákona z r. 1913— vyneš. z. š. r.
v Praze ze dne 24. července 1918 č. II.

A 3622
51.614) započítává katechetům důsledně

vyrovnávací čtyřletí do postupu, aktivních
i osobních přídavek, do pensijní kvoty i slu-
žební doby (§§ 32, 35, 38, 66 osnovy
z r. 1913) a zrovna tak má se katechetům
starým tato doba započítat do postupu
při zařazování do hodnostních tříd a
jich stupňů od 1. ustanovení dle zákonů
zemských (§ 37. parit. zákona).

4. Ježto první moje ustanovení jako
katechety stalo se dne . . . kdy de-
kretem slavné okr. šk. rady v . . . ze
dne . . . čís. . . jmenován jsem byl kate-
chetou na škole . . . v . . . ; náležit
k učitelům nábož. před 23. květnem 1919
ustanoveným a mám nárok dle § 37 par.
zák. na započítání doby 4 let do postupu
při zařazování do hodnostních tříd a jich
stupnic právě tak, jak toto vyrovnávací čtyř-
letí už započítáno mám dle osnovy. Neboť
do 31. října 1919 měl jsem odslouženo
. . . let . . . měsíců . . . dní a mám dle toho
. . . trienálek a . . . let přes.

Z těchto důvodů podávám dle provádě-
cích nařízení z. š. r. z 15. září 1919 k § 37
sub d) proti výše uvedenému dekretu mně
slavnou o. š. r. v . . . ze dne . . .
vystavenému odvolání a žádám, aby mi po
opravě příslušně vystaven byl dekret nový,
v němž bych zařazen byl v . . . hodnostní
třidu do . . . stupně platového, ježto nám do
1. listopadu 1918 odslouženo . . . let . . .
měsíců . . . dní a k tomu dle § 37 par. zák.
má se připočísti vyrovnávací čtyřletí dle
zákonů zemských.

V . . . dne . . .

.
katecheta.

Bližší vysvětlení k zákonu paritnímu a
k Vaším dotazům najdete v »Čechu«, nebo
v nejbližším čísle »Věstníku«. Zatím o promí-
nutí prosím, nemohlo-li Vám všem býti ihned
odpověděno každému zvlášť. A pak nezapo-
meňte přiložit známku a přispět na právní
fond.

V Podolí u Prahy.

Aní. Tichý, jednatel.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jedno' všeskeho katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

„Vychovatel“ vychází
1. a 16. každého měsíce
a předplácí se v admini-
straci celoročně 16 kor.,
půlletně 8—K.
Do krajín německých
předplácí se na
„Vychovatele“
18 korun, do ostatních
zemí 20 korun.
Admínistrace „Vy-
chovatele“ jest ve vlast-
ním domě v Praze, Žitná
ul. č. 570-II. Tam zasílá se
předpl. a adres. rekla-
mace, jež se nepočítá a
nefrankují.

Rukopisy pro hlav. list,
zprávy časové, knihy a
časopisy zasílány buďtež
Eman. Žákovi, profes.
na Smíchově,
Ferdinandovo nábř. 8.
Pro učitelskou přílohu
přijímá rukopisy
T. J. Jiroušek, ředitel
družstva Vlast.
pro Věstník Katechetiky
přijímá rukopisy red.
Jaroslav Slaviček,
katecheta
na Smíchově 902.

Z kulturního bojiště. — Na okraji velké doby. — Audience středoškolských profesorů náboženství u J. M. arcibiskupa dra. Frant. Kordače. — Směs. — Literatura.

Z kulturního bojiště.

„Český Učitel“ (21. listopadu t. r.) velmi si pochvaluje odpověď presidenta republiky na list českomoravského episkopátu. Těší se na odluku církve od státu a libuje si, jakou to kulturní činnost bude moci rozvinouti v té chvíli, až poslední kněz kdesi v zapadlé víšce navždy opustí nynější školu. Praví mezi jinými projevy svého sebevědomí: „Moderní paedagogové nemohou připustiti, aby v duši dětské současně v téže místnosti školní byly zasévány překonané bludy ústy kněze a dokázaná vědecká pravda ústy učitelovými. Světlo a tma musí býti přesně odděleny, co je lživé, protipřirodní, musí ustoupiti; pravda vědecky prokázaná musí míti do školské výchovy plný přístup.“

Je už v povaze anebo spíše v tradici pokrokového učitelstva zapalovati kadidlo každému, koho má ten čas za svého představeného nebo od koho tuší splnění svých tužeb. Že při tom vytahuje často na světlo dávné výroky profesora Masaryka, které v zájmu jeho vlastní osoby jako nynějšího presidenta měly by zůstatí mimo nynější diskusi, nesvědčí právě o jeho taktu. Ale to je konečně otázka jemnosti, který má v nynější době velmi nízký kurs.

My jen se divíme, na jaké nebetyčné výši „Český Učitel“ náhle se ocitl, když s takou neomylnou povýšeností mluví o bludech ústy kněze rozšiřovaných a dokázané vědecké pravdě, jejíž hlasatelem stává se rázem pokrokové učitelstvo. Ale dobře je. *Svémi projevy bezděky připravuje nám dobrou půdu, abychom mohli žádati na základě ratifikované smlouvy vlastní školu náboženskou školu konfesijní.* „Tma a světlo musí býti přesně odděleno,“ v tom podepisujeme ich názor s opravdovou radostí.

Proti škole neutrální vždy se postavíme, protože neutralita školy t. j. její naprosto lhostejné stanovisko k náboženství mládeže je pouhou maskou jejího nepřátelství k víře. Již roku 1906 pravil francouzský ministr Viviani, zavilý nepřítel církve a náboženství: *„Mluví se o neutralitě školy. Ale je již na čase říci, že neutralita školy nikdy ničím jiným nebyla nežli diplomatickou lží a poměry vynucenou přetvářkou* Odvolávali jsme se na ni, abychom uspalí úzkostlivé

a bohabojné. Nyní však o to již se nejedná. Chceme hrát s odkrytými kartami. Neměli jsme nikdy jiného plánu, nežli uvést v život náboženství nepřátelskou universitu činorodého, zápasícího válečného druhu.« (Cit. Etudes, svaz. 122, str. 797.)

Řeči vůdců pokrokového učitelstva nezní jinak. Jenom že jsou opatrnější vůči veřejnosti tam, kde by otevřenou řečí vzbudili nedůvěru nebo odpor posluchačů, ale plní jakobínské horlivosti nahoru, t. j. k nynějším, v pozadí pracujícím správcům našeho školství, soutěžíce mezi sebou o jich chválu nebo aspoň uznání. Ale tomuto tichému absolutismu také jednou bude konec. Lid, brutálním jednáním učitelstva v otázkách školní modlitby a školních křížů poučen, procitá. Uvědomuje si, že učitel není jediným pánem, který o směr výchovy ve škole bude rozhodovati, a že jest tu také vliv, zodpovědnost a právo rodičů.

Radikalismus sociální, kulturní i politický již překročil svůj zenit; umírněné proudy nabývají, jak volební výsledky ve Francii a Itálii svědčí, vrchu. Nepochybujeme o tom, že i u nás tak se stane. Násilnictví, protekcionářství, šifřící se neodbornost ve všech oborech správy, bezradnost její a nepořádky otevírají idu oči.

Pokrokové učitelstvo, které všudy rozdmychuje protináboženské smýšlení, jednou sklídí bouři. Zatím svým řádním pomáhá jenom nám a našemu programu, škole konfesijní.

Na okraji velké doby.

Některé doklady sbírá K—k.

(Dokončení.)

Násilí proti náboženství vyvolalo obranu, odvetu. V četných obcích a okresích zahájili rodiče stávkou školních dětí; z mnoha míst obrátili se rodiče se žádostí, aby učitelé s jejich dítkami se ve školách modlili, na správy škol a na okresní školní rady. Tam, kde jim vyhověno nebylo, obrací se na zemskou školní radu a ministerstvo vyučování. I Národnímu shromáždění přímo podobné žádosti zasilány. A stížnosti na nešetrné chování učitelstva a na nešetření svobody svědomí katolických dítek bezvěreckými učiteli se množí.

V celé řadě osad zápasí občanstvo s učitelstvem o nábožensko-mravní výchovu svých dítek. *Škola staví se do příkrého odporu s rodinou, škola boří a ničí, co rodina s velikými obětmi a starostmi buduje. Otázka výchovy ve škole je otázkou celého národa, jeho přítomnosti i budoucnosti.*

Náš mladý stát není dosud pevně ustaven, stojí na sopce, ale není tu jiných starostí než odstraňovati ze škol náboženství. V Národním shromáždění sociální demokrat Fr. Houser učinil toto prohlášení: »Socialisté neustanou, dokud náboženství vůbec nebude ze škol vyloučeno. Socialisté nestrpí náboženství ve škole ani jako vedlejší předmět. Ruku v ruce se socialisty jdou učitelé, ba oni většinou jsou hlavními vůdci tohoto hnutí. Štvou proti náboženství a jdou za povellem »Volné myšlenky«, toho předvoje židozednářstva, které ubohými, nesprávnými důvody vybízí a jim poroučí vystupovati z církve. Tak v čís. 14. volá »Volná Myšl.«: »Český učitel! Je možno, a bys zůstal členem církve, jež učitele J. A. Komenského vyštvala z vlasti?« »Čechoslováku! Vykonal jsi svou husitskou povinnost vystoupením z církve, která upálila Husa?«

Následovníkům Husa a Komenského dává »V. M.« vysvědčení neznalosti dějin, neznalosti zásad mužů těch. Ani Komenský, ani Hus z církve nevystoupil, církev Husa neupálila, ale velel tak zákon říšský; ani Komenský z církve nevystoupil — ku katolické nenáležel a při své věrně vytrval — a církev z vlasti ho nevyhnala, ale ten, který dle zásady protestantů měl právo vypuzovati jinověrce ze své země, panovník světský. Ne za Komenským ani ne za Husemi ale za »Volnou Myšlenkou«, vedenou židozednáři, jdou naši pokrokové, protináboženští učitelové.

Bojem proti církvi katolické a náboženství chtějí nepraví vůdcové lidu odpoutati pozornost myslících od jisté záhuby, do které uvolněním mravnosti a víry vedou naši mládež, náš lid a celou republiku. Nebylo by lépe, aby hledali prostředky, jak odstraniti nedostatky nynější školy? Ty odstraňovati a ne maskovati ubohé výslednice dlouholetého liberálního horování pro pokrok osvěty bojem a štváním protináboženským, to by bylo vděčné pole činnosti pro učitelstvo, tu by kráčelo ve stopách Komenského a Husa.

V »Národě«, listě liberálním, napsal dr. Rich. Klimeš: »*Naše elementární školství je v době krise. Na všech stranách v kruzích odborných i veřejných je patrna nespokojenost s nynější školou. Zatím co pamět a soudnost dítěte povážlivě se přetěžuje, zanedbává se výchova citu a trpí zdraví žáků. Soudobá škola nepřispívá mnoho k výchově mravních povah a šťastných lidí. Mravní vyspělost žactva není nijak úměrna vzdělání rozumovému. Ale i vědění, které dnešní škola celým svým systémem tak jednostraně pěstuje, nemá pevných kořenů* a dlouhá doba osmileté školní docházky divně odpovídá rychlé prchavosti školských poznatků. Vědomosti ve škole nabyté postrádají pevného základu a trati se rychle, sotva se školní dvěře za žáky zavřely. Ústavy, do kterých žactvo škol elementárních přestupuje, podaly by o tom zprávy až překvapující. A jde tu zpravidla ještě o žáky nadanější, mnohdy se zvláštní přípravou. Život pak vystavuje naši škole vysvědčení ještě méně lichotivé. Úřady a vůbec všichni, kdož mají příležitost nahlédnout do korespondence našeho lidu, stanou často zaraženi nad hrubými nedostatky jak písma a pravopisu, tak chatrnosti vnitřního obsahu. Jsou ovšem vzácné výjimky, které slouží ke cti svědomitým a obratným učitelům, a je s podivem, že jsou to nejčastěji školy méněřidni. Uvedený zjev zůstává jednou z nejvážnějších výtek dnešní školy a pokud přihlížíme k dlouholeté návštěvě, přímo překvapuje.« (»Národ« čís. 22.) Tyto nedostatky dovedně odstraniti, vědomosti mládeže prohloubiti a upevniti, to by bylo krásným činem, jímž by se representovali následovníci Husa a Komenského, a pak by se také s dobrym svědomím mohli jimi chlubit a za takové mohli se vydávati.

Audience středoškolských profesorů náboženství u J. M. arcibiskupa dra. Frant. Kordače.

V neděli, dne 23. listopadu o 11. hodině přijati byli J. M. novým arcibiskupem na svoji žádost středoškolských profesorů náboženství, aby svému arcipastýři se představili a spolu projevili mu svoji naprostou důvěru a oddanost. Audience měla ráz vzácné srdečnosti a upřímnosti.

Na 30 profesorů náboženství z Prahy a předměstí se sešlo a předseda spolku dr. Lubomír Petr oslovil J. M. arcibiskupa těmito věrymi slovy: »Vaše

arcibiskupská Milosti! Předstupujice poprvé korporativně před Vás, používáme této první příležitosti, abychom Vaši arcib. M. ujistili svou vrčící přichylností a hlubokou úctou. Upřímné radosti dáváme výraz nejen nad tím, že stolec sv. Vojtěcha po dlouhé době osazen byl mužem z lidu, česky myslícím a cítícím, ale i nad tím, že volba ta padla na Vás, k němuž jsme vždycky s vážností vzhlíželi jako věhlasnému učenci, vzornému knězi a neunavnému pracovníku ve všech odvětvích veřejné činnosti křesťanské. Tyto vlastnosti Vaše jsou nám radostnou zárukou, že budete, arcib. Milosti, spravovati svoji diecési v duchu opravdové demokracie, již si doba žádá a v duchu pravé lásky Kristovy, « quae patiens est et benigna, quae non aemulatur et non inflatur, quae non est ambitiosa, quae non cogitat malum, sed omnia suffert, omnia sperat, omnia sustinet. »

Přinášejíce Vám vstříc naprostou důvěru, prosíme, aby i Vaše arc. Milost s důvěrou shlížela k nám, aby byla přesvědčena, že všichni svoji dobrou vůli, všechny své síly posvětití chceme svému povolání a věrnému plnění svých povinností.

Od převratu, jenž plesem naplnil české srdce naše, stalo se mnoho, co zármutkem sevřelo srdce naše kněžské. Nežalujeme. Není toho také třeba. Vždyť Milost Vaše cítí tluh doby s námi, Milost Vaše ví, jak nevoli lidu po pět válečných let střádané a zadržované obratným způsobem hozeno bylo náboženství na pospas a s ním i jeho hlasatelé a učitelé. A jest to zvláště náboženská výchova školní, jež trpí touto, doufejme, dočasnou zaujatostí myslí. Ve jménu náboženské svobody odstraněny byly povinné bohoslužby školní i povinná modlitba před vyučováním a po vyučování. Žel, že se to mnohde dalo způsobem, jenž musel buditi v žactvu domněnku, že nejde o svobodu náboženství, nýbrž o nevážnost k náboženství. Naše hlasy, jež jsme pozvedali u příslušných úřadů státních, aby nebyla ničena kázeň školní válkou již tak dost uvolněná, aby starý řád byl zachován do nové zákonné úpravy věcí, zanikly ve hlučnější snaze využití zpěněné nálady a zabráti to, co by se v době klidnější již zabráti nedalo. Po bohoslužbách a modlitbě došlo letos i na výuku náboženskou, jež odstraněna byla z nejvyšších tříd školních, a ve tř. IV. a V. zredukována byla na pouhou hodinu týdně. Bylo sice zásluhou nejd. Ordinariátu vymoženo, že může býti mládež v nejvyšších třídách nábožensky vyučována, přihlásili-li se do jednotlivých oddělení 20 žáků. Ale mládež není ještě ve věku, v němž člověk z vlastního popudu prahne po náboženském vzdělávání a náboženském vyučování, a to tím méně, když vyučovací hodiny položeny byly mimo řádný školní rozvrh. Je vyloučeno, že by větší počet žactva chtěl zvláště docházeti k náboženskému vyučování za směrů, jež nyní na školách i mimo školu vládnou a jež nejsou ani žactva tajny.

Trváme na tom, aby mládež byla vychovávána a vedena, a nikoli, aby jí bylo zřastavováno, chce-li býti vedena a vychovávána. Trváme na tom, aby škola buď byla náboženské výchově vrácena, aby náboženská výchova žactva byla i světskými učiteli respektována, anebo aby *zákonnou cestou vymáhána byla škola konfesijní.* Za nynějších poměrů ve škole není na dlouhou dobu možno, aby katecheta nepropadl malomyslnosti, aby nepozbyl vši chuti k práci, vidí-li, že nejkrasnější jeho úsilí a vysilující jeho práce rozbíjí se o silnější vlivy protichůdné, vidí-li, že co léta pracně stavěla, zvrtné chvíle.

Hlas Vaší Milosti s arcibiskupského stolce bude jistě dál slyšen než hlas náš. I prosíme Vás, arcib. Milosti, abyste nás nejen svým rozhledem, svou zkušeností, svou blahovůlí podporoval, ale abyste velikou vážností vlastní i vahou vysokého svého úřadu pomáhal nám odstraňovati vše, co by na nábožensko-mravní výchovu naší mládeže rušivě mohlo působiti. Dávajíc Bohu, co jest božího, a vlasti, co jejího jest, nejsme rozpořtění v srdci svém, neboť oběma dle slov Sušilových chceme dáti srdce celé. Jsme věřícími kněžími, jsme však i upřímní Češi, kteří cítí se svým lidem všechny jeho radosti i všechny jeho obavy a boly. Ale právě proto záleží nám tolik na náboženské mravní výchově mládeže, neboť bez bázně boží a mravnosti ještě žádný národ neprosplával. *Vedouce mládež k Bohu, jsme přesvědčeni, že tím prokazujeme vlasti nejcennější služby, nechť jsou mínění o tom jakákoli.* Přes dočasná příkoří chceme za účinné podpory V. arc. Milosti a věrně seskupeni kolem Vás, vytrvati na svém místě v poctivé práci a vytrvalém snažení, oči upřeny majíce k Bohu Odplatiteli, k dějinné spravedlnosti, jež jistě jednou, až vody vzrušení opadnou, ocení naši dobrou vůli i naši práci na mravní prospěch české mládeže a na prospěch budoucnosti našeho lidu konanou. Přijměte arc. Milosti naše obnovené ujištění naší naprosté oddanosti i našich nejryzejších úmyslů. — —

Na srdečné oslovení, které zůstavilo v mysli nejdůst. p. arcibiskupa i přítomných profesorů hluboký dojem, *poukázal J. M. v delší řeči na význam vychovatelské práce pro budoucí inteligenci národa a nastínil směry příštího poměru mezi církví a státem.* Zdůraznil, že vidí v středoškolských katechetech vědeckou potenci náboženské výchovy, která tím je důležitější, že právě z řad středoškolského žactva vytváří se budoucí vůdcové a přední kulturní pracovní v naší československé republice. A tito jenom tehda povedou republiku k šťastné budoucnosti, když s intelektuálním vzděláním budou spojovati i mravní ušlechtilost, pracovitost a svědomitost, která v náboženské výchově má hlavní kořeny svého života a síly. »Sám po celý svůj život staral jsem se o výchovu katolického studentského dorostu; na jeho vzdělání věnoval jsem téměř všechny své hmotné prostředky. A za svého profesorského působení v Praze, pečoval jsem, abych katolické akademiky soustředil v jich Lize, jim jsem přednášel, jim snažil jsem se býti přítelem, rádcem, ochráncem i otcem. Má všechna minulost o tom svědčí, že na náboženskou výchovu české intelligence pohlížím jako na přední národní úkol, má-li naše československá republika síliti, prospívati a zkvétati k radosti naší i k blahu generace příští.«

Zmíniv se potom obšírněji o tom, že i vážní a přední naši státníci jsou si vědomi významu náboženského citění pro stát, pro podepření úcty k zákonům a autority vládní, ujistil J. M. p. arcibiskup přítomné, že chce je ve všech jejich snahách po sesílení náboženské výchovy vždy a všude podporovati. »Každý z vás a vašich kolegů má ke mně dvéře otevřeny, a já chci i vám býti přítelem, rádcem a kam můj vliv jen dosáhnouti může, i upřímným a ochotným ochráncem.«

Slova p. arcibiskupova, z hloubi duše plynoucí, ujistila přítomné, že v novém svém představeném získali vždy ochotného a o starosti jejich s nimi se sdílejícího otce. Pásky upřímné oddanosti a přátelství, které již dávno dříve některé z nich poutaly k němu jako obětavému pracovníku a vůdci kulturní práce katolické intelligence, touto audiencí se upevnily a rozšířily na všechny přítomné.

Po své řeči p. arcibiskup vyměnil s každým z přítomných několik přátelských slov a s upřímným tisknutím rukou, poděkovav znovu předsedovi spolku za jeho srdečný projev úcty a oddanosti, s nimi se rozloučil. Audience tato zůstávala ve všech dojem nejkrásnější, ukazující, že v demokratické době úzké přátelství, vzájemná důvěra a naprostá oddanost kněžstva k svému arcipastýři bude jedinou zárukou zdárné a radostné součinnosti jejich v nových poměrech, kterým z nynější přechodní krise půjdeme vstříc.

SMĚS.

Kdo chce, ať uvěří. »Český Učitel« ve svém čísle z 21. listopadu píše: »Bylo již častokráté poukazováno na to, že uvdomělý český učitel má lvi podíl na zdaru československé revoluce, jež do své výhně čínorodé a plodné strhla zdravé jádro všech vrstev národa«. A před tím v úvodníku svém píše toto: »Kněží nelenují a rozbíhají se po vesnicích našich na »důvěrné« schůze. Sugerují lidu, že přece jen dříve bylo lépe. Tisk svůj houfně šíří. A tam v zahraničí, zvláště ve Švýcařích, mobilisuje vysoký klerus a šlechta s habsburskými žoldněti. Hlavní bojovníci, Jesuité, vystupují na scénu: jejich krtčí práce podrývá Maďarii, Polsko, Něm. Rakousko, zasahuje k nám pomocí římských far. Jesuité již jednou kopali hrob národu našemu a odzváněli mu hrany. Má se opakovati historie? Ale to bychom tu nestáli jako vědomý, vzdělaný a silný národ, když bychom připustili vítězství nekalých, nečistých s: římsko-habsburských. Bojovníci kultury, na svá místa, mezi lid, nelitujte času ani námahy, osvětlujte temnoty, ve kterých se dnes ještě reakci loviti dá.« — Obojí je nestoudná lež. Prvá lež sebechvalý; druhá zavilá zlomyslnosti. Pokrokové učitelstvo bylo velmi činné ve sbírání a shánění válečných půjček: lákaly je naděje na zvláštní remuneraci. A nyní po šťastné nekrvavé revoluci chce se skvítí v zásluh, o kterých nikdo neví právě tak, jako o zásluhách socialní demokracie. Nebylo většíh opatrníků nad tyto. Ale nyní nestoudné čelo je lepší než poplužní dvůr. Loyalnost a upřímnost republikánského smýšlení kněžstva uznal a prohlásil sám president Masaryk kněžské deputaci. Jeho slova by přece zbožně naslouchajícím učitelům měla úplně dostačiti a jich orgán by neměl takové nehoráznosti mluvit. Ale on ví, proč sype svým čtenářům písek do očí.

r.

Na schůzích spolku profesorů náboženství, konaných dne 5. a 19. listopadu t. r. v Křesťanské akademii v Praze, jednáno bylo hlavně o nové úpravě platové a o výhodách ovšem zasloužených, jimiž profesorům nábož. započítají se $\frac{2}{3}$ po zkoušce a $\frac{1}{3}$ před zkouškou let, ztrávených na školách obecných, měšťanských nebo v duchovní správě spojené s vyučováním náboženství. — Resoluce týkající se této úpravy jsou Národním shromážděním schváleny a jako zákon přijaty, Spolek stará se též o nejrychlejší jich provedení. Trpělivosti ovšem třeba. Finanční aparát vládní při ohromné, všeobecné reorganisasi platových požitků všech kategorií úřednických pokračuje pořádkem, kdy který zákon nebo resoluce byly Národním shromáždění předloženy a jim schváleny. Pořádek je asi následující: započítání válečných $2\frac{1}{2}$ r. (již je částečně provedeno), započítání let po zkoušce a započítání let před zkouškou. Staré §§ 53. a 65. ř. z. jsou zrušeny. — V nevýhodě jsou dle dosavadního výkladu zákona o válečných letech *profesoři zatímni*, poněvadž jim válečná léta se mají připočítati až se stanou definitivními. Dokonce to prý platí i o definitivních ad personam. Podivná jistě to praxe. Což ti ubozí suplenti a zatímni profesori snaželi válku a hrozné její strasti lehčeji, než profesori definitivní?

Upozornění. Prosim pp. členy spolku profesorů nábož., aby budoucně platili odborný časopis »Vychovatele« *přímo ad ministraci*. Tam také nechtě se zašlou j všechny nedoplatky. Jednatel předplatně na »Vychovatele« nepřijímá. — Členské roční příspěvek 23 K, jakož i nezaplaceno dosud roční příspěvky necht každý posílá *pokladníkovi* spolku profes. *Gustavu Verichovi*, Praha-I. Eliščina třída čís. 28. — Z toho spolek odvede Jednotě katol. duch. 20 a zbytek ponechá sobě na běžná vydání. Kdo není členem Jednoty, platí pouze členský příspěvek spolkový. *J. Boháč*, t. č. jednatel

Sv. Vojtěch. Kalendář družstva »Vlast« pro katolický český lid na přestupný rok 1920. Ročník XIX. Pořádá T. J. Jiroušek. Cena 4.50 K. Mezi kalendáři, které jsou určeny pro náš věřící lid a jejich oblíbenost roste rok od roku, kalendář »Sv. Vojtěch« má své přední a čestné místo. Vedle obvyklé kalendářní části má neobvyčejně hojnou a pečlivě vybranou řadu povídek původních i přeložených, v nichž vážná nálada s veselým obsahem pestře se střídají. Také kratší zdařilé básně jsou vhodně mezi belletristickými prosu umístěny. Zvláštní zájem budí tu životopisný náčrt a podobenka našeho legionáře, upřímného Čecha a katolíka, Josefa Jirouška, synovce redaktorova, který ve Francii delší dobu prožil, vstoupil do francouzského pluku cizinecké legie a stal se později instruktorem československých legií. Řada obrazů předních katol. pracovníků s novým našim arcipastýřem Magrem dr. Frant. Kordačem v čele zdobí četné stránky kalendáře. Doporučujeme jej vřele všem našim čtenářům.

Ideál české kultury. Naš přední český přírodovědec, filosof prof. dr. Mareš měl v těchto dnech přednášku o ideálu české kultury, v níž mezi jiným pravil:

»Každý národ je povinen *lidstvu*, aby pěstoval a zesiloval svou zvláštní osobitost; nemožný ve společnosti lidstva byl by národ padělaný napodobením národů jiných. V tom jest řečeno, že národ není sám sobě účelem, nýbrž že jest členem vyššího celku, lidstva; že má býti dělníkem na stavbě prováděné od celého lidstva, na stavbě jakéhosi velikého chrámu, dělníkem přitesávajícím svůj zvláštní kámen svým zvláštním způsobem. Tedy ani *lidstvo* není samo sobě účelem, nýbrž buduje jakési veliké, *božské* dílo podle božského ideálu. —

Pravda, po které lidé prahnou jako po nejvyšší duševní potřebě, jest jim naznačena *neodbytnými otázkami*. Otázky tu znepokojují mysl každého člověka, poněvadž se týkají jeho vlastní bytosti: Kdo jsem já, jenž se cítím totožným ve všech proměnách života jakožto *sebevědomá osoba*, zavázaná vlastním svědomím povinnostmi nejen k sobě samému, nýbrž ještě více k jiným lidem, které uznávám za stejné osoby, jako jsem sám, se kterými obcuji jako *duch s duchy*, ale jen prostředkem těla? Odkud jsem přišel a kam jdu: neboť neznám ani svého počátku ani svého konce, necítím se obmezeným ani časem ani prostorem, *jsem*, jakobych trval

ve stále přítomnosti a všude, ač vidím a hmatám, jak se vše mění, vzniká a zaniká a mé tělo zvlášť? Jaký smysl a účel má můj život? Co mám činiti, neboť cítím se zavázán povinnostmi k nějakému dílu? A mé svědomí mi káže činiti dobře všem nejen sobě, kdežto přece rozum mi radí, abych se staral jen o sebe?

Tělesnost brání člověku i v tom, aby se určitě uměl otázati v duchových věcech. Obcuje s jinými lidmi jako duch s duchy, ale jen prostřednictvím těla; a za tím skrývá se mu duch jiných lidí, maskuje se. Samo vlastní myšlení je nuceno užívatí tělesné berle, opírat se o slova; a mnohá myšlenka uvázne z nedostatku slova. V duchu však jest jistota všeho poznávání; i hmotný svět poznáváme duchem; *pravda* jest uhlí, na kterém svět stojí. A i *pravda* jest u vědomí: *Není-liž vědomí zvlášť určitý rys pravdy?*

Lidstvo, prahnoucí po pravdě, hledalo ji nejprve cestou *náboženství*: počalo od vrcholu; neboť *náboženství jest vrchol lidské kultury, vrchol lidského prahnutí po pravdě, a k němu dojde vždy každé hledání pravdy. Myslí-li někteří, že jest náboženství dětský pokus lidstva o pravdu a že máme nyní jistější cestu ku pravdě, totiž vědu, snad jsou na omylu; věda stopuje jen jeden rys pravdy, a to ne ten nejjasnější.*

Pedagogicko — katechetský kurs 1920. Na Moravě bude se příštím rokem konati třetí pedagogicko — katechetský kurs, k němuž Pedagogická akademie zahájila přípravy. Interesenti se prosí, aby návrhy temat a přání zaslali na Matici Cyrilometodějskou v Olomouci. — 5 —

Autorita. Ve starém učitelském časopise »Školník«, r. 1871 na str. 27. čteme: »Běda škole, v níž klesá *autorita náboženství, jelikož se z ní s touto vytratí i pravá autorita učitelova*. Ve škole. v níž nevládne *autorita ozářená světlém řinoucím se z autority Boží*, nebude hostiti ochotná, radostná poslušnost, slova její nenajdou cesty k srdci žáků, učitel nebude jim spasným ochráncem před poblouzením — znemravněním. Vychovatele bez této posvátné autority bude dítě považovati za pouhého dělníka, ježž otec platí, a spojení jeho s ním přestane tím dnem, v který se školou se rozloučí. Škola bez pravé autority v ní vládnoucí bude vychovávatí mladé ničemy, kteří i jiné autority pak neuznávajíce stanou se metlou rodin, státu i církve

Mohli bychom se domnívat, že vlády v prospěch svů, i učitelstvu sv. náboženství, tomuto jedinému zřídlení vši autority, ve škole ono místo vykazují, které mu přináležejí. Avšak chyba lavky, za popelku je mají, ze školy je vyhánějí, a tak smetají s obvodu země všecku autoritu, v čemž jim nejedni krátkozrací tiskem, na divadle a jinde služby nádenické prokazují. —Š—

Titul ředitele. Ministerstvo vyučování prohlásilo, že nebude více zasloužilým učitelům propůjčován titul ředitele, poněvadž to bylo vyznamenáním, a republika více vyznamenání neudílí. Z téhož důvodu zrušen byl pro příští titul »paní« u učitele. —Š—

Ministerstvo školství a čeština. »Náš řeč« upozorňuje na jazykové chyby ve výnosech ministerstva školství a národní osvěty. Výnosy tyto nutno ve školách opravovat, než se dají na vědomost žactvu. —Š—

LITERATURA.

Záchrana mládeže opuštěné a zanedbané. Spolkový časopis »Serafinského díla lásky« pro země československé. Zodpovědný redaktor: Jan Seidenglanz, správce bisk. knihtiskárny. Pořadatel: František Jedlička, katecheta. Ročník XII. Nákladem »Serafinského díla lásky« pro země československé se sídlem v Čes. Budějovicích. Tiskem bisk. knihtiskárny v Čes. Budějovicích. — Kromě záležitosti »Seraf. díla lásky« a zprávy »Ze spolkové kroniky« vyazuje ročník tento též čtyři povídky a několik článků poučných vhodné pro list tento volených, jako »Ochrana péče o mládež«, »Hovor o mladých lidech«, »Pravda i klam o sv. Janu Nepomckém«, »Co dáte lidu místo náboženství?« atd. Pestřejší jest ještě příloha dětská »Mládeži československé« s četnými básněmi, obrázky, články poučnými a povídkami od Jindř. Š. Baara, V. B. Třebízského, Václ. Kosmáka, Antonína Brousila, Lud. Bláhy, El. Krásnohorské, Ant. Travěnce a m. j. Jak pro pěkný obsah, tak i pro šlechetný účel: »Zachraňovati mravně ohroženou, zanedbanou a opuštěnou mládež« — a té jest zajisté mnoho zvláště nyní po válce — dlužno časopis tento i s dětskou přílohou, již lze také zvláště odebírat, co nejvýšeji doporučiti. J. F. Křténovský.

Rajská Zahradka. Obrazkový časopis pro mládež. Uspořádal: Václav Špaček. Vydavatel a odpovědný redaktor: Václ. Kotrba. Ročník XXVIII. Tiskem a nákladem Cyrilo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze. — Bylo-li vždy třeba věnovati mládeži velikou, ano první péči, jest toho za dnešních poměrů potřebl dvojnásob! A k tomu měrou zajisté vydatnou pomáhá vhodný pro děti časopis; jakým jest bez odporu »R. Z.« To dosvědčuje i tento poslední ročník, který přinesl přes 50 něžných básniček a článků jak poučných, tak zábavných od spisovatelů osvědčených, jako V. Špačka, Ot. Dostála, A. B. Štastného, Ig. Zhaněla, Ol. Jakoubka, Vinc. Drbohlava, Anny Simerské, K. Waldhausera, A. M. Kadlčákové, Bož. Hradecké, Fr. L. Zelinky, K. Polenského, Dr. Rud. Zhaněla, Anny Mittenhubrové a m. j. Předplatné, jež obnášelo na tento ročník 3 K, zvýšeno jest ročníkem 29. počínaje na 4 K 40 h; ale i při tomto obnosu jest »R. Z.« ještě poměrně velmi lacinou za nynějších poměrů, a proto kdo můžeš, předplat dítkám svým krásný tento list — jistě toho nebudeš litovati! Doporuč ho i jiným k odebírání!

J. Fabian.

Dědictví Svatojánské přineslo svému údům za podíl na rok 1919 dvě pěkné knihy, a sice v čísle 1. zábavné »obrazy z malého města«: »Rodina Kulichova« od Vlasty Pittnerové (200 str.; cena 5 K) a v čís. 2. poučnou knihu pro otce: »Otec« od Karla Balíka (170 str.; cena 4 K). Co se týče první knihy, jsou to opravdu obrazy a to poutavé z malého města, kde zvláště zajímavě vylíčený poměr v rodině Lipinové a Kulichově, jejichž členové Jan Lipín a Mária Kulichová se do sebe zamilovali — ale to si dali! Řemeslník a dcera berního — to přece nemůže býti, a nebylo! Zkusili oba dosti, ale konečně přece uznali, že to nemůže býti a povolili. Líčení jest tu, jak to již Pittnerová dovede, tak mistrně provedeno, že čtenář má vše jako před očima. Podivno jen jest, že zamilované párky scházejí se na hřbitově a že děvčata v kostele (!) široce si vypravují, co která dostala k Ježíšku! Děje se tak asi někde, ale má se to odsouditi. Jinak obrázkové párky každého mile pobaví. Budiž ještě poznamenáno, že vklad člena III. třídy tohoto »Dědictví« zvýšen od 1. května 1919 z 20 na 45 K. Doporučuji. Š. Rada.

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 16 kor., plátem 8—K. Do krajů německých předplácí se na "Vychovatele" 18 korun, do ostatních zemí 20 korun. Administrace "Vychovatele" jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nehrankují.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jedno českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Eman. Žákoví, prof. na Smíchově, Ferdinandovo nábř. 8. Pro učitelkou přílohu přijímá rukopisy T. J. Jironěček, ředitel družstva Vlast.

pro Věstník Katechetiky přijímá rukopisy red. Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Sdružení katolických rodičů. — Úprava katechismu. — Směs. — Literatura.

Sdružení katolických rodičů.

Vznik. Vznikla ve Francii. První založil farář v Saint-Rambert, Tournier r. 1905. Vyvolala je násilí, páchaná na svobodě svědomí. Učitelstvo na veřejných školách začalo v duchu nových zákonů školních zaváděti čítanky a učebnice, v nichž se přímo a hrubě uráželo katolické smýšlení žáků i rodičů. Biskupové francouzští ozvali se proti tomu společným listem ze 14. září 1908 a vybídlí rodiče, aby hájili svých práv. Odpovědí na to byla četná nová sdružení katol. rodičů (Association de chefs de famille). Za jediný rok přibýlo jich na 400.

Účel. Prvním účelem jejich bylo: *odstraniti ze školy učebnice víře nepřátelské.* Cíle svého hleděla sdružení zvláště v první době, kdy byla slabá, dosíci po dobrém: osobní zakročení ve škole. Nepodařilo se sice dílo vždy a všude, však na mnohých místech nebezpečné knihy školní odstraněny přec a dobrý účinek sdružení ukázal se ihned: na trhu knižním s učebnic těch spadlo. — Druhý neméně cenný účinek byl ten, že učitelstvu takto *prakticky dáno na vědomí, že není jediným a neobmezeným pánem ve škole,* a že má nároky jen na tolik cti a pozornosti u rodičů, kolik šetrnosti má k nezkažené duši jejich dětí. — Neméně cenný byl konečně třetí účinek: *vřelejší a účinnější zájem rodičů o školu,* jež sdružení probudila.

Účel tento hlavní byl ovšem na různých místech *různě pojímán* a různě prováděn.

Někde vybudovali sdružení na nejširším základě: svobodě svědomí — a pojali v ně i jinověrce, nedávajíce mu rázu čistě konfesního; jinde však proniklo přesvědčení, že výchova jen čistě konfesní může býti zdárná — a proto zúžili i sdružení na obranu výchovy svých dítek pouze na rodiče katolické; někde obmezilo sdružení svoji působnost jen na tento jediný bod: boj proti špatným učebnicím školním; jinde pojali v program i širší pole: celou fysickou i mravní výchovu, někde dokonce i jiné zájmy katol. rodin a tak spojily se sdružením i pomocné pokladny, rolnické pojišťovny pro různé nehody a p.

Organisace. Byla rovněž tak různá jako účel. Byla sdružení v jednotlivých obcích, farnostech. Ta opětně spojovala se v celky větší dle diecesí nebo

dlé departementů a měla v čele diecesní či departementní komitě. Při takové roztržitésti nebyla ovšem možná nějaká společná a vydatná akce. Proto vyskytly se přirozeně hlasy, volající po sloučení. Na sjezdu pařížském 17. května 1911, obeslaném četně od jednotlivých sdružení z celé země usneseno a pak provedeno sloučení v jediný svaz (*Union des Association de chefs de famille*).

Účelem vytkl si mezi jiným zvláště toto:

1. povzbuzovati rodiče, aby otázku školní považovali za hlavní a životní otázku a vštěpovati jim vědomí povinností i práv, jaká mají, pokud se týče výchovy dítek;

2. domáhati se toho, aby škola veřejná šetřila náboženského i vlasteneckého smýšlení a citění dítek katolických;

3. *potíratí návrhy zákonů, které směřují proti svobodě vyučování;*

a konečně 4. *uplatňovati nároky, aby stát z veřejných svých prostředků podporoval školy soukromé* a aby k tomu cíli poměrně byly rozdělovány i přírážky obecní.

Postup je čistě v duchu církevním a náboženském. Biskupské slovo sdružení vyvolalo, biskupové je schválili a namnoze i za členy svazu se přihlásili. Proto také vyloučeno předem vše, co odporuje duchu Kristovu. »Nejsme nepřáteli školy« — opakují zas a zas. »Nejsme nepřáteli jednotlivých učitelů a učitelů. Dobří a spravedliví učitelé, kteří šetří aspoň oně nestrannosti, která je zákonem ve veřejné škole všem vyznáním a tedy i katolíkům zaručena, budiž náš dík i úcta. Jen a jen toho hájíme, co nám zaručuje zákon: *svobody svědomí*. Neútočíme — bráníme se jen.« — Aby pak byl umožněn vstup v sdružení všem katolíkům i těm, kteří snad jdou s jinými politickými stranami, *vyloučen ze združení všechen ráz politický*; jsou nad stranami a frakcemi jako církev sama.

Zvláště znamenitý biskup orleanský *Touchet* hleděl sdružení povznést duchem spravedlnosti, rovnosti a útrpnosti i nad zřetele konfesijní; doporučuje těmto svazům, aby mluvily nejen ve prospěch dětí katolických, nýbrž aby se ve jménu svobody, rovnosti před zákonem a ve jménu milosrdenství zastávaly i dítek jinověrců v konfesijních školách protestantských a židovských. Heslo, které jim dal na cestu, zní: »*Státní fondy neplynou jen z té jedné kategorie občanů, proto nesmějí se obmezovati na podporu jen jedné kategorie dětí*. Tak to žádá spravedlnost a rovnost. Nikdo není vyloučen z povinnosti berní, nikdo nesmí býti vylučován z požitků, jež z daní plynou!« — A jiný biskup, nástupce velikého Bossueta na bisk. stolci v Meaux, *Marbeau*, dovolává se v pastýřském listě svém rovnosti a spravedlnosti pro daň krve, kterou katolíci platí ve vojsku jako jiní: »Všickni tito malí Francouzi budou jednou vojáky těžé armády. Budete se jich ptát, až přijdou k svému pluku, do které školy chodili, zda do veřejné, či do soukromé? A propustíte je snad domů, jsou-li odchovanci náboženské školy? Sotva. Tu se jich budete pouze ptáti, zda jsou ochotni vzítí zbraň a bití se za vlast. A my víme dobře, jak vám odpovědí ti, kteří v náboženských školách našich učili se spojovat pojem vlasti s pojmem Boha samého a jeho sv. víry. Proč tedy činiti strannický rozdíl?«

Podobně píše ve svém pastýřském postním listu remešský *kardinál Luçon* (O povinnostech rodičů vzhledem k výchově dětí), nám Čechům známý pro sympatické styky s naším presidentem. Klade důraz na to, že sdružení rodičů nechovají nepřátelství ke škole: »*Žádáme pouze svých práv, práv svatých, práv*

jichž se rodiče vůbec zřící nemohou a nesmějí a jež uznává sám ministr osvěty a vyučování.»

Prostředky. Úspěch, jehož se sdružení rychle dodělala — (Svaz kat. rodičů čítal již před válkou ve 38 diecesích 710 skupin o více než 100.000 členech; za války se ovšem vývoj zastavil, ale ihned po ní zase znovu ožil, takže je počet členů dnes daleko vyšší) — vede nás přirozeně k otázce, jakými prostředky ho bylo dosaženo. Zpráva o II. národním sjezdu sdružení kat. rodičů v Paříži 18. května 1913 dává nám trochu nahlédnouti v pracovní svazu. Dí se tam: »Cílem naším musí býti: obhájití si svobodu školy a vynutiti si na škole, aby šetřila našich náboženských citů: vždyť přece nebude žádná strana a žádná frakce platiti daní a přirážek proto, aby byla za ně utloukána (učitelem z nich placeným), i když je v nepatrné menšině.

Jak toho dosáhneme? Jakými prostředky? Hlavně třemi: 1. především tím, že otevřeme rodičům oči a vložíme ruku jejich na samu ránu, z níž hrozí zkáza jich dětem. 2. Zabezpečíme-li si školu náboženskou. 3. Vymůžeme-li si aspoň to, aby škola státní byla k nám šetrna.

První tedy prostředek k úspěchům svazu jest přesvědčiti rodiče o hrozném nebezpečí, které tu pro dítky jejich dnes jest — a připomenouti jim osudnou odpovědnost pro čas i věčnost, kterou z nich mají. Sdružení je tedy jaksi školou pro rodiče samy: budí jejich zájem o výchovu, posunuje otázku školní výchovy v jejich očích na první místo, jako otázku životní rodu, národa i církve, jakou skutečně jest, a ukáže jim bez obalu ty mlýnské žernovy, které se v podobě zaviněně zkažených dítek jejich jednou zavěsí na jejich hrdlo. Toto smýšlení a přesvědčení vytváří sdružení v rodičích přednáškami, častými schůzemi, sjezdy a tiskem.

(Dokončení.)

Úprava katechismu.

(Referuje F. Kák.)

Pádem starého Rakouska vynořila se otázka úpravy katechismu. O dosavadním se už dosti namluvilo a napsalo. Za změněných poměrů třeba pracovati o něčem *lepší*. Bylo by skutečně velikou chybou dáti staré, všemi katechety odsouzené učebnice dětem opět do rukou. Ty patřily k rakouskému inventáři, proto ať zaniknou s Rakouskem. Nyní od kritiky dlužno přikročiti k vážnému dílu. Třeba přepracovati či lépe vypracovati nové, *pro děti psané náboženské učebnice* a dáti českým dětem *pěkně upravené knihy, psané pro české děti českým pérem a provanuté českým duchem.* —

Brzo po převratu roznesla se pověst, že katechismy jsou rozebrány, nejsou na skladě. Tehdy poslanec Dr. Stojan poslal dotaz na knihosklad pražský a vídeňský. Vídeňský odpověděl, že má všechny moravské katechismy české na skladě. Pražský knihosklad sdělil, že má moravské velké a malé na skladě, středních není; katechismy pro Čechy má na skladě všechny. Tedy zásoba katechismů dosavadních trvá.

Ve školské komisi Národního shromáždění bylo přijato, že nemá býti vydávání učebných pomůcek monopolisováno; a tak nebude jistě dále tisknouti katechismů rakouských a kdyby i chtěl, *dlužno se postaviť i zde na vlastní nohy.*

Se všech stran ozývaly se hlasy toužící po úpravě katechismu. Tak na př. v resoluci *diecesní konference královéhradecké diecese* žádá kněžstvo v zájmu pronikavé výuky náboženské za *úpravu katechismu* a pomocných příruček.

Ve výborové schůzi *Jednoty duchovních diecese brněnské* (19. prosince 1918) člen skupiny katechetské, Frant. Pelan ve Žďáře, podal návrh: Ježto jest náklad nynějšího katechismu ve knihoskladech rozebrán a jest nutno, nějaké nové vydání poříditi, navrhuji, aby s urychlením do září 1919 sestavila *zvláštní komise ze všech diecézí československého státu katechismus nový, prozatímní, zlepšený*, aby se nemusil katechismus nynější otiskovati.

Na valné hromadě Jednoty duchovenstva olomouckého (v Přerově, 19. února 1919) přijat návrh, aby nákladem Matice Cyrilo-metodějské vydán byl *nový, úplně přepracovaný katechismus*. Katecheti vyzváni k spolupráci na tomto veledůležitém a potřebném díle, a v čelo postaven autor známé a rozšířené »Prvouky«, katecheta v Lisicích, Václav Kubiček.

V Praze ožila práce bývalých členů *komise katechismové*, katechetů Frant. Suchomela (Vršovice) a Jana Konopíka (Vinohrady); jejich »*Návrh čítanky katol. náboženství pro školy obecné*«, přináší »*Věstník katechetický*«.

Není místa v pojednání tomto referovati o všech návrzích a míněních, které podávány byly na vypracování nové, krásné a dobré učebnice, kterou by si oblíbilo dítě ve škole a zachoval lid i pro život další, která by nahraditi měla katechismus dosavadní, kterého opravdu »lid si nevážil a nezachoval ani v paměti ani ve skříní, kdy každý byl rád, když se katechismu a dřiny jeho zbavil.« (Pr. Nár. II. č. 4.)

Úprava nové učebné knihy zasluhuje zajisté hned na počátku bedlivé úvahy a nemožno vydati ji s ukvapením a ihned, jak si mnozí přáli. Namnoze katechismus rakouský odstraněn, jinde ponechán; protože na škole jich zásoba. V zavedení knihy *ponechána volnost!*

Jednota, po které kdysi voláno a touženo, zmizela, a každý, kdo mohl, s chutí odkládal neoblíbený, těžký rakouský katechismus. Zase tu a onde ožil starý katechismus pražský, tam zas katechismy Skočdopolovy, zaváděna různá vydání učebnic, katechismů zlepšených, upravených a usnadněných dle starého nezáživného katechismu.

Z nich nejznámější jsou: *Stručný katechismus Zamazalův*, který vyšel již ve třetím vydání (stran 32, cena 60 h); a dle návrhu katechismové komise českého spolku katechetského: *Katechismus náboženství katolického pro školy obecné*. Vyšel původně r. 1913 jako návrh pro členy k úpravě a po této opravený předložen úřadům církevním k schválení. Tam zůstal až do r. 1919, kdy schválen a vyšel již ve druhém vydání. (Cena 2 K. — Unie).

Volnější zpracování katechismu ve spojení s biblickou dějeppravou jest »*Učebnice katolického náboženství pro první tři roky obecných škol*«, upravená dle středního katechismu katechety: Frant. Blahou (Mor. Ostrava), Frant. Jedličkou (Č. Budějovice) a Janem Vollem (Klatovy), kteréž dostalo se schválení ordinariatu v Litoměřicích a v Č. Budějovicích. Vyšla r. 1916 v Mor. Ostravě (cena 80 h), jest rozebrána a znovu vydána již nebude.

Nejlepší a nejsamostatnější zpracování katechismu pro děti i katechetu jest jediné dílo v naší katechistické literatuře, »*Katolická prvouka pro nižší třídy obecných škol*«, katechety Václava Kubička (Olomouc 1917), během několika týdnů

rozebraná, a právě ve druhém vydání vyšlá. (Cena II. vyd. 4 K 20 h. R. Promberger, Olomouc.)

Práce na úpravě nového katechismu uvízla a soustředila se dnes v diecesi Olomoucké. Tam pod záštitou *»Paedagogické akademie«* pracuje se nejvážněji a opravdově o úpravě nových učebnic, kteréžto práce řídí katecheta V Kubiček, který podnikl cesty do Brna, do Prahy, do Hradce Králové, aby navázal styky, hledal pracovníky a na konec — zůstal ku práci téměř osamocen. Nezalekl se, pracuje a o výsledku své cesty,*) o plánech svých, rozvrhu, úpravě, formě učebnice, po níž všichni touží, referoval na prázdninovém kursu katechetském na Velehradě v přednášce: *»Náboženská učebnice pro vyšší stupeň obecné školy«*.

Jen krátce naznačujeme, jak si představuje rozdělení své učebnice, kde by učivo podáno bylo *v článcích*. Bylo by to učivo dosud obsažené v katechismu, omezené na stačitelné minimum, rozdělené ve čtyři hlavní částky, se zřetelem k žití člověka na zemi, kterým je dle slova Hospodinova: *»Svatí buďte.«* *»Tak bychom dostali tyto hlavní části katechismu«*:

To, co máme nábožensky věřit: SVATÉ PRAVDY uložené stručně v symbolu; to, čím se svatost připravuje, nabývá, udržuje a zvětšuje: SVATÉ PROSTŘEDKY; **)

to co Bůh nařizuje buď bezprostředně sám anebo hlasem církve katolické — desatero a patero: SVATÝ ZÁKON.

A nyní poslední částka; ve světle svatých pravd s pomocí svatých prostředků v souhlasu se sv. zákonem máme den ze dne žítí tak, jak nás vede církev, a jejím vodítkem je církevní čili SVATÝ ROK.◀

Celou učebnici pak případně nazývá Kubiček: SVATÉ UČENÍ.

Není účelem našeho pojednání vyčerpati vše z obsažné a zajímavé přednášky, chceme na ni upozorniti a *k důkladnému prostudování nejvřeleji a nej důrazněji ji doporučiti*. Plány tu nastíněné přijaly diecese olomoucká a brněnská a souhlas projevila diecese královéhradecká.

I my jsme pro jednotu celonárodní v celé oblasti československy mluvícího lidu v republice jak z důvodů Kubičkem uvedených, tak i historických. Co to dalo práce, jak po řadu let bylo bojováno za ideu jednoty katechismu a nyní snad bychom měli od ní upustiti? Navrhována a ponechána sice volnost, vybiženo k soutěži, ale jen asi pro přechodnou dobu *K jednotě po čase opět dojíti musí*, třeba by pak i mnozí nemile byli překvapeni. A proto i my opakujeme s Kubičkem: *»A přijde, bohdá, kdysi čas, že okolnosti dají nám za pravdu a řekne se: Dobře měli, že usilovali o jednotu a co úplně nepodařilo se tehdy, provedeme dnes.«*

Aby tedy vyvarováno bylo překvapením, opozděným nápadům, poznámkám a radám, ale aby byla ponechána volná soutěž, bylo by dobře, aby se všichni katecheti v Čechách *důkladně seznámili s plány přijatými již třemi diecesemi. Celý referát katech. Kubička ať co nejdříve otiskne nás »Věstník katechetský«, aby*

*) Doufáme, že jednou nám vydá popis své *»anabase«*, který ukáže poměry katechetské v jasném světle. Bude to popis poučný a překvapující tím, jak osobně a namnoze povrchně se pohlíelo na jeho plány!

**) Tuto druhou část rozčleňuje: slovo Boží (uplatní se tu i zmínka o missii, o duchovním cvičení, o vzdělávacím tisku), modlitba, úcta Božích vyvolených, svátosti a mše sv.

tak návrhy ty vešly v nejširší známost.*) Kdo s ideami tam pronesenými souhlasí, ať *ihned přiloží ruku k dílu*, navrhuje, radí, doplňuje a opravuje.

Uvažme, zda neměla by býti vydána předem *jednotná stylisace hlavních pouček náboženských*, neměla-li by býti sestavena pevná *kostra katechismu*, totiž nejstručnější a vyjádřením srozumitelný soubor katolického učení viry a mravů. Katechismus v této suché podobě nebyl by učebnicí, nýbrž jen základem pro náboženské učebnice, aby *v základě byla jednota*. Na tomto základě mohlo by se pracovati dále a *soulžiti* ve vydávání vhodných učebnic pro děti. Bylo-li by třeba dvou nebo jediné, ukázalo by se promyšlením a uvažováním návrhů Kubičkových.

Při celé práci však jako předem bylo by žádoucí, dle našeho mínění, vypracovati kostru katechismu — jež by byla jednotnou pro všechny náboženské učebnice — tak nutno by bylo vypracovati i *návrh na stanovení a vymezení učiva*; určití, co třeba jest v té a oné třídě probrati, čemu naučiti, co nacvičit a zvlášť v paměť vštípití; zdá se nám, že *předem jest nutna vzorná, jednotná minimální osnova pro každý školní rok*, na základě které by se pak se zdarem mohlo postupovati. Bez vymezení a stanovení učiva pro každou jednotlivou třídu po našem soudu bylo by pracováno bez plánu a práce by byla marnou a pochybenou.

Dnes jednoty je třeba a k jednotě dojiti musí co nejdříve, již vzhledem k postavení náboženského vyučování, jak se jeví dnes a jak se nám rýsuje do budoucna. »Cesty mohou býti rozličné«, jenom cíl musí býti společný, čili jak Kubiček praví: »Různo pochodovat, společně bit«.

Uvědoměme si, že má býti upravena vhodná učebnice náboženství pro mládež, *stanovme si pevně zásady, vytesejme základní kameny a na nich stavme dle jednotného plánu*. Čím sjednocenější budeme v těchto třech stěžejních bodech, tím spíše příští učebnice bude vyhovovati ideí jednotnosti a tím více se přibližovati budeme k jednotné, pěkné a vhodné knize, která bude tak složena, aby »každý katecheta mohl podle ní učit a žák, aby se mohl z ní učit.«

Že úprava knihy vedle řádného a promyšleného zpracování — které na konec musí provéstí jednotlivec — musela by býti pěknou, vkusnou a libivou, že kniha by se musela zamlouvatí formátem i vazbou, ale i rázovitou, naší českou výzdobou — ne snad obrázky sehnányi po různých knihách a časopisech — to již spadá do závěrečné práce. Zatím třeba uvažovati a přiložiti ruku k začátkům promyšleným, jak nám je podává V. Kubiček, a pustiti se *do práce jednotné za součinnosti všeho kněžstva* celého našeho nového, svobodného státu.

SMĚS.

Mali mučedníci za víru. Nemame na mysli dobu prvích křesťanů, aniž snad území pod rovníkem mezi dívochy, ale začátek dvacátého století ve střední Evropě v národě slynoucím vzdělaností. Vyskytují se zprávy o trýznění katolických dítek ve školách, *malých to vyznavačů Kristových*

a trpitelů pro jméno Páně. Dětem brání se vyznávati svou víru, zapovídá se modlitba a modlí-li se, jsou tupeny, posmívány, ano i bity! Takové zprávy docházejí ze škol a učitelky ukázaly se mnohem horšími pronásledovatelkami křesťanských dětí než učitelé. Úředně bylo zjištěno, že v Luhačovicích učitelka Bůrgrová dne 12. listopadu pohlavkovala a za vlasy tahala děti,

*) Přednáška Kubičkova vyšla ve »Věstníku Jednot duchovenských brněnské a olomoucké« 1919 čís. 8—9, str. 112—118, a ve zvláštním otisku.

kteří se před vyučováním na hlas pomodlili, dříve nežli učitelka přišla do třídy. Ditky — sedmileté školáčky — přišedše domů, ulehly ve značné horečce a musil býti zavolán lékař. — Tak daleko dovede se zvrhnouti protináboženská zášť vychovatelek katolických dětí! Podobné zprávy docházejí i od jinud a tak *doba dnešní ukazuje četné malé hrdiny i hrdinky, kteří za éry Habrmanovy byli ve školách pro viru křesťanskou mučení a posmívání*, a kteří navždy zůstanou vzorem a památkou křesťanské statečnosti v těžké době pro věřící katolíky v prvých dobách naší republiky. —š—

Kříž ze škol. Po vydání výnosu ministerstva osvěty o bezkonfesijnosti škol zmizely z některých učeben kříže, aniž by to bylo od někud nařízeno. Stalo se a je to důkazem, jak něhoho kříže ve škole páliły. A přece ten kříž, znamení křesťanské víry, by neměl nikomu a nikde překážeti, tím méně ve školách, kde se křesťanskému náboženství vyučuje. Jeť kříž ve znaku české republiky a kříž je také jediným vyznamenáním, jež naše republika za zásluhy uděluje . . . Jako království měli jsme ve znaku lva s korunou svatováclavskou na hlavě, jako republika máme ve znaku kříž, pod nímž vítězilo světlo nade tmou; a toto světlo nade tmou bude i na dále vítězit i v naší škole. Tedy kříž ve znaku naší republiky a ve znaku naší školy bude nyní i budoucně. Tak psal národně-demokratický list »Prácheň« v čísle 14. Řadění nevěreckých učitelů začíná se nelibiti na všech stranách a výsledky svého jednání pánové ještě jednou zakusí. —š—

Modlitba ve školách. V Národním shromáždění 19. listop. žádal člen N. S. Hrejša, aby ministerstvo školství opravilo svůj výnos, kterým úprava modliteb na obecných školách byla ponechána učitelským sborům. Vysloven názor, aby ministerstvo tuto záležitost upravilo stejným způsobem pro všechny obecné školy. —š—

Proti sexuální výchově ve škole. Ve vídeňském sociálně-demokratickém »Arbeitzeitung« protestuje lékař Dr. Keller co nejenergičtější proti dávno už odbyté ideji o sexuálnímu poučování ve škole. Práví, že nejen dnešní, úplně nestačující škola, ale vůbec každé vyučování musí varovati se otázek, jež se netýkají tak vědění, jako spíše citu a výchovy. Jen rodiče jsou dle dra. Kellera oprávněni k tomuto poučování,

nikoli však hlasitý kasárenský raport nebo hloupé hromadné kázání před shromážděnou třídou či střízlivá, suchá vyučovací hodina. Dr. Keller praví: Škola vůbec se stává oblíbeným rejdištěm všelijakých projektantů, zejména však projektantů sexuálních. Kterási zvláště fanatická projektantka navrhla dokonce nástěnné tabule, na kterých byla by pro školní potřebu lidská plodidla a jejich výkony schematicky znázorněny. Mnohdy se opravdu skutečně zdá štetím, že naše starorakouské školní úřady měly přede vším novým takovou svatou bázeň. Mnohého dobrého jsme se sice musili zřici, ale dle této ukázky soudě, zůstaly naše děti mnohého zla ušetřeny. Musíme si býti toho vědomi, že se jedná výlučně o otázku výchovy a že v otázkách výchovy je naprosto nemístné házetí slovy »reakcionářský« a »moderní«. —š—

Proti návrhu posl. ředitele Housera o místních školních radách protestuje učitelstvo, protože přiznává učitelstvu toliko hlas poradný a podřizuje školní práci laickému dozoru občanských členů, vyslaných do školních rad politickými volebními skupinami. »Škola měšťanská« píše (čís. 10.); »Důkladný »autonomní« bič na učitelstvo plete naše učitel!« Proti návrhu Houserovu vyslovují se i učitelé sociálně-demokratičtí ve svém orgánu »Škola a rodina«. —š—

Zájem? »Škola měšťan.« v čís. 11. oznamuje: Brožura Dra. K. Velemínského: »Samospráva žakovská na středních školách«, která byla tištěna o 10.000 kusech, nebyla odebírána a zůstala z větší části na skladě. —š—

Pro koho pracují pokrokoví učitelé svým štváním proti náboženství ve škole? Rábín Leví Aaton z Wormsu v Německu píše: »Musíme se zmocnití vlivu na výchovu dítěte v katolických školách; proto musíme žádati rozluky školy od církve. Musíme bojovati pod firmou pokroku a rovnoprávnosti všech náboženství pro obrácení dnešních křesťanských škol v bezkonfesijní školy. Tak budou moci na takových školách i židé býti — náboženská výchova bude omezena pouze na dům, a poněvadž masa (lid) na to nebude mít času a nábožnost ve vyšších vrstvách je již dnes chabá — přestane brzy docela. Pod heslem pokroku musíme agitovati, by církev ve prospěch státu zbavena byla svého majetku, kostelů, škol a pod., poněvadž tento majetek, když přijde do moci státu, dostane se dříve nebo později do moci židů.«

— Lid má být zotročen, vědí o tom ti pokrokaři, kteří jsou zapřaženi do této zlaté káry? Vědí-li, pak platí o nich slova básníka: »ten kdo do pout jímá otroky, sám je otrok«; nevědí-li, pak jsou na tom hůře než otrok a ta jejich pokrokovost a rozhled a vzdělanost jest falešným pozlátkem, kryjícím ubohost a nedovzdělanost. —š.

Pokrokářům do památníku. Josef Holeček píše: »Já jsem Jihočech, krajan Husův, Chelčického a Žižky, a nezmohl jsem se ještě na takovou pokrokovost, abych zapřel, že jsem křesťan. Naopak mé pevně, skálopevně přesvědčení jest, že se český národ musí obroditi křesťanskou mravností a bez toho že při obnově českého státu zůstati nemůže. Ze všech úhlů vlasti rozléhá se volání, ba již úpění: život náš je rozežírán nemravností, zachraňte český národ, obnovte jeho mravnost! Obmyjte se, Čechové, čistým učením Kristovým, buďte dobrými křesťany jako vaši předkové hubili, a zla, na které si nařikate, že vás hubí, nebude a nestane!« (»Zvon« roč. XX. čís. 5) Je to mužné slovo velkého českého člověka. Jediná záchrana národu kyne, vrátí-li se zpět ku křesťanství a obrodí-li se jeho mravností. —š.

Postátnění měšťanských škol. »Škola měšťanská« v čís. 10. cituje z brožury Em. Drobila: »Vývoj a význam národního školství«: »Zbavme školu vlivu politických stran, dejme jí státu, postátníme ji! Stát náš je český, udělá z ní školu českou, opravdu národní. Za nynějších poměrů, jež by se v budoucnou sesilovaly, přestaly by školy lidové býti národními. Místo nich měli bychom školy agrární s učiteli agrárníky, školy demokratické s učiteli demokraty, školy socialistické s učiteli socialisty, školy klerikální s učiteli klerikály. Z těchto škol nevycházeli by uvědomělí čeští občané, praví republikáni, nýbrž stranicky zabarvení mladí agrárníci, demokrati, socialisté a klerikálové. A to není a nesmí býti cílem našich škol. Proto pozor, jednejte pokud čas! Škola byla, jest a bude politikum, ale nechť zůstane politikum celého národa, nikoliv politikum jednotlivých stran a sociálních vrstev.« — Zajímavé doznání a zároveň obava! —š.

Volby ve Francii, konané počátkem listopadu znamenají pro katolíky ohromný úspěch. Výsledek voleb bude znamenat konec nepřátelského pronásledování katolíků ve Francii. Pronásledování katolicismu národu francouzskému neprosperovalo a mocný návrat k historické víře objevil se už dávno ve francouzské literatuře a jasně se ukázal už za války.

Výsledek voleb projeví se zvláště v mocném rozvoji svobodné školy náboženské ve Francii a snad se četným katolíkům podaří domoci se toho, co mají katolíci v Anglii, Belgii a Holandsku t. j. *náboženské školy udržované státem.* —š.

LITERATURA.

Otec. Kniha pro otce. Napsal K. Balík. Kniha »Dědictví Svatojanského« číslo 145. Podíl údů »Dědictví Svatojanského« na rok 1919 číslo 2. Cena 4 K. V Praze 1919. Nakladem »Dědictví Svatojanského«. Tiskem arcib. knihtiskárny v Praze. — Černovický děkan dp. Karel Balík vydal v uvedeném »Dědictví« již krásné knihy pro matky: »Matka« (2 K), pro dívky: »Květnice« (2 K) a pro jinochy: »Dědův odkaz« (1 K 40 h); k nim nyní připojil též knihu pro otce, v níž po stati úvodní pojednává pěkně o největším přikázání manželově (věrnosti), manželské lásce, účtě k manželce, o bytu, hostinci, zábavách, četbě, spolicích, veřejném životě, o lásce k povolání, životě rodinném, péči o domácnost a o domácí, o lásce k domácnosti, otcovství, dítkách, lásce a výchově dítek, čemu má je všemu naučiti (plnit povinnost, milovati Boha, matku, lidi, církev, vlast, přírodu, ctít stáří, učitele, kněze atd.), o pohoršení, kázni, odměnách, hrách, o škole, kostele, volbě stavu, zkrátka snad o všem, čeho třeba věděti každému svědomitému otcí. Doporučuji spis tento co nejlepší. Jos. Fabian.

Svatý Antonín Paduanský. Životopisný náčrtek. Všem ctitelům svatého »Divotvůrce Paduanského« sepsal a věnuje P. Bonaventura J. Wilhelm, kněz řádu sv. Františka. Cena 1 K 30 h. Tiskem a nakladem knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně.

Dp. spisovatel nazval práci svoji toliko náčrtem — ale jest to životopis dosti obšírný (256 str.) a důkladný, rozvržený na dvě části; část první nadešpaná: »Doba práce«, líčí mládí Ferdinanda de Buillaens, jak se vlastně sv. Antonín původně nazýval, dále jak se stav bratrem Antonínem postaven byl na svícen jako světlo, jak stal se 1. lektorem bohosloví v řádu sv. Františka, kvardiánem, kustodem atd. V části druhé kromě jiného vyličena jeho smrt, dále jak lid cti svého miláčka, jeho prohlášení za svatého, jeho obrazy, úcta, spisy a m. j. Nejen ctitelům tohoto oblíbeného světce, ale každému katolíku doporučuji vřele. P. Zaletěl.

Věstník katechetský

k XXXIV. ročníku „Vychovatele“

Ročník XXII.

Rediguje:
Jaroslav Slaviček.

V PRAZE,
TISKEM A NÁKLADEM DRUŽSTVA VLASTI
1919.

Obsah Věstníku katechetského“ v roce 1919.

1. Články.

ok 1919. str. 1.
rvní katechetický kurs na Velehradě str. 1.
alná hromada str. 9—17.
ávrhy o věcech náboženských v Nár. shromáždění str. 19, 31, 38, 46, 55, 77, 86.
atecheta a kulturní boj. (Arn. Oliva.) str. 21.
řprava ku prvnímu přijímání sv. svátostí. (Fr. Košák.) str. 33.
otřeba náboženského vyučování r. str. 41.
tav církve na Slovensku. (Dr. Fr. Jehlička.) str. 45.
prava hmotných poměrů učitelstva resp. katechetů škol obec. a měšť. str. 49.
ákon ze dne 23. května 1919. (Úprava platů učitel. resp. katech.) str. 57.
kolství obecné a náboženství ve Francii. (Dr. Hanuš) str. 73.
kola a vyučování náboženství r. str. 81.
ařízení prováděcí z. š. r. z 15. září 1919 k zákonu ze dne 23. května 1919. str. 89.
zákonu z 23. května 1919. (Ant. Tichý) str. 101.

2. Exhorty.

eděle 1. po Zjev. Páně: Prospěch v milosti. (Jos. Pavlišta) str. 5.
eptuagesima: Na vinici. (Frant. Malý.)
ned. postní: Ne samým chlebem živ je člověk. . . (Em. Žák) str. 28.
ačátek škol. roku: O chrámu Páně. (Frant. Malý) str. 82.

II. ned. adv. Neposkvr. Početí P. M. v obrazech (Fr. Malý) str. 110.

3. Katechese.

Náboženský život křesťanů ve středověku (Arnošt Oliva) str. 7.
Návrh čítanky katolického náboženství pro školy obecné. (Konopík a Suchomel) str. 31, 37, 44, 54, 85, 99, 113.
Výpravy křížové. (Arn. Oliva) str. 53.
Církev v Čechách za Lucemburků. (Arn. Oliva) str. 84, 98.

4. Různé zprávy.

O prázdninách ve škol. roce na školách. str. 78.
O trvání školního roku a prázdnin na školách obecn., měšť. a středních str. 78.
O náboženských úkonech na školách str. 79.
K otázce katechismu str. 80.
Je možno katechetovi odepřítí drahotní výpomoc? str. 80.
Národní hymny str. 83.
Jakou školu lid si přeje str. 88.
Směrnice moravské Jednoty anketě rozlučkové str. 114.
Římské zprávy str. 116.
Zase o krok dále str. 116.
Kromě toho byly uveřejněny v jednotlivých číslech naše schůze spolkové a jiných katechetských spolků tu- i mimozemských, recenze učebnic, upozornění spolková, personálie, komutace, zvláště nekrology členů spolku a j.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXIV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Rok 1919. — První katechetický kurs na Velehradě. — Promluva na I. neděli po Zjevení Páně. — Náboženský život křesťanů ve středověku.

Rok 1919.

Z krvavé koupele vzbází nový rok 1919. Na rozvalinách starých říší rodí se nové útvary státní, lidové republiky. Říše rakousko-uherská, nespravedlivá najmě k národům slovanským a k církvi se rozpadá. Den 28. října zlatým písmem je zapsán v naší historii. Přinesl uskutečnění snu české samostatnosti. Dne 21. prosince 1918 slavil triumfální jezd svůj první náš president Masaryk ve svátek svůj. Katecheté s duchovenstvem vítali jej špalírem v ulici poblíž chrámu sv. Tomáše. Dne 22. prosince promluvil v residenci své na Hradčanech první poselství své k národu. Začal slovy arcivychovatele Amosa Komenského. Pro hříchy uvalil dle Komenského Bůh vichřici hněvu na národ náš, ale již tehdy měl viru nivnický syn, že ta vichřice pomine a správa věcí českých zase se vrátí národu našemu. Ve slovech těch a jich užití presidentem je vysloveno, že vedle zásluh a práce jeho a všech synů národa, kteří mu doma i za hranicemi pomáhali, byla to hlavně Prozřetelnost Boží, která způsobila netušený obrat pro národ náš. Čeští katecheté hlásí se věrně s československým lidem katolickým k republice a jako poctivě pracovali pro vlast svou v rámci říše jim cizí, tak tím radostněji chtějí pracovati pro svůj lid ve vlasti svobodně v duhu našich věrozvěstů slovanských sv. Cyrila a Methoděje. Idea cyrilomethodějská pojí nás se všemi národy slovanskými. Trnitou cestu ovšem již nyní chystají zavilí volnomyšlenkáři svými návrhy protináboženskými. Tak čeká nás nejen práce obtížnější, ale i boj. Více než kdy jindy hlásí se potřeba organizace. Spolek svůj zachovati a opřítí se o širší vrstvy lidové katolické, to náš program. Jdeme do boje chudí co do výzbroje jako David, ale jdeme ve jménu Páně za statky nejdražší, dnes více než kdy jindy ohrožené.

R.

První katechetický kurs na Velehradě.

Valná schůze Pedagogické akademie po sjezdu katechetickém na Velehradě zahájena byla 2. srpna 1918 o 3. hod. odpoledne předsedou prof. drem. Rich. Špačkem, který vytknul úkol Pedagogické akademie usilující o vědecké pěstění křesťanské výchovy národní a vydávání knih a časopisů pedagogických. O čin-

nosti Pedagogické akademie za prvá leta jejího vývoje referoval sekretář dr. Fr. Hrachovský:

Již v roce 1913 pocítovala se potřeba nějakého vyššího činitele v pedagogických otázkách, který by zaujímal jménem katol. veřejnosti stanovisko k novým pedagogickým problémům a razil cestu osvědčeným základům křesťanské výchovy. Proto hned z jara 1914, 14. dubna v Katolickém domě v Olomouci sešli se pozvaní pánové a utvořili Pedagogickou akademii, v jejíž čele stál msgr. dr. Jan Kubíček, dr. Jan Hejčl a dr. Josef Kratochvíl. Akademie převzala učitelskou knihovnu a »Vychovatelské Listy«, jejichž redaktorem se stal dr. Jos. Kratochvíl, rovněž eucharistický časopis »Pán přichází«, který řídí Emilian Soukup Ord. S. Dom. Na tomto základě počalo se pracovati a shromažďovati pracovníky kolem časopisů; v samém pak výboru jevíly se tři proudy, jimiž by se měla činnost Akademie ubírat. Jedni si přáli, aby Akademie pedagogická byla volným sdružením nezávislým, které by kolem »Vychovatelských Listů« shromáždilo řadu osvědčených pracovníků, jichž jménem by vystupovalo na veřejnost. Druzí si přáli, aby spolek učitelů, učitelek, katechetů a profesorů byl základem Akademie. Třetí konečně toužili po tom, aby Akademie byla odborem Matice CM., poněvadž bylo nutno o někoho se opřítí ve finanční stránce, zvláště tenkrát, když bylo usneseno vydávati Knihovnu, kterou rediguje dr. Jos. Kratochvíl. Tento směr zvítězil v květnu 1917, kdy byl přijat a schválen domácí řád dle návrhu šéfredaktora Světlíka. Dle něho jest Akademie pedagogická volné sdružení členů MCM., pracujících pro křesťanskou výchovu národní. Účelem sdružení jest pracovati v rámci stanov MCM zvláště oněmi prostředky, jež jsou vytčeny v § 4. stanov spolkových sub b), g) a i), t. j. zabývati se vědeckým pěstěním křesťanské pedagogiky, vydávati časopisy, knihy a brožury hájící křesťanskou výchovu národní a pořádati přednášky a kursy výchovné pro křesťanské vychovatele a vychovatelky, jakož i abiturienty. Tak zní § 1. domácího řádu, druhý § označuje členy. Členem Ped. akademie může se státi každý člen MCM, přítel křesťanské výchovy národní, který platí 12 K ročně. Za to dostává »Vych. Listy« zdarma a Pedagogickou knihovnu jakož i všechny publikace Akademie ve snížené ceně. Tímto domácím řádem jest poslání Akademie ped. vymezeno a zabezpečeno předsedou její jest vždy předseda MCM. Válkou byla činnost Akademie zadržena, protože nebylo možno svolávati výborové schůze při dnešních potížích dopravních a aprovisačních, ježto členové jsou ze všech stran Moravy. Doposud konalo se 15 výborových scií, na nichž se projednala řada důležitých otázek. Tak jednalo se o vydávání školních knih, o sepsání spisku — Čeští katol. spisovatelé — jako doplňku ke školským životopisům, o kursech filosoficko-pedagogických a lidových, které byly již stanoveny pro rok 1915, o vydání Slovníku pedagogického, o bibliografii filosofické a pedagogické, která měla býti vydána aby umožněny byly na jejím základě monografie jednotlivých pracovníků, o literatuře pro mládež atd. Nyní se výbor pravidelně bude scházeti měsíčně, aby se běžné věci mohly rychleji vyřizovati, hlavně referáty a recenze o knihách, které mají vyjít v Knihovně Akademie pedagogické. Tím je vyčerpána zpráva o vnitřní činnosti Akademie.

Na venek reprezentuje se Akademie »Vychovatelskými Listy« za osvědčené redakce dra Kratochvíla. Časopis »Pán přichází« koná u školní mládeže výtečné služby.

V Knihovně vyšly tyto spisy: 1. Povaha česká v řeči od Hlavinky. 2. Sřelba na středních školách od prof. Kálala. 3. Otázky a problémy od dra

Kratochvíla. 4. Úvod do psychologie od dra Černockého. 5. Když srdce zavolá od Hlavinky. 6. Druhé vydání Povahy české v řeči od Hlavinky.

V tisku jest překlad knihy dra Aleše Ušeničnicka od Jaška a Náboženský problém Novalisův od dra Langa. Na řadu přijde pak kniha Lankašova — *Essays Spaldingovy* — a Katechese pro střední školy od dra Vaška, který jest zároveň redaktorem nové Knihovny katechetské, jež bude ročně vycházeti.

Pedagogická akademie vystoupila se všemi našimi kulturními spolky za vedení Společnosti sv. C. M. v Olomouci pro mír a naše národní práva v povolání, které bylo uveřejněno ve všech katol. listech a nyní se chystá vystoupiti pro vyučování náboženství na středních školách.

Zbývá ještě vykonati čestnou povinnost valné hromady, abychom památku svého prvního člena výboru dra Frant. Nábělka, jehož ztrátu právě na tomto poli činnosti bolestně želíme, uctili povstáním. Dále je nutno srdečně poděkovati prvnímu našemu předsedovi msgru dru J. Kubičkoví, který v prvních dobách nejasných obětavě a ochotně řídil schůze a vedl Akademii k přesnému zakotvení, jakož i všem členům výboru, kteří daleké cesty museli konati, chtěli-li býti přítomni schůzím výborovým.

Do kuratoria pak zvoleni: Dr. Jan Hejčl, universitní profesor v Olomouci, dr. Jos. Kratochvíl, profesor v Příboře, dr. Frant. Hrachovský, sekretář v Olomouci, Frant. Novák, asesor a docent v Olomouci, dr. Otakar Tauber, profesor v Uh. Hradišti, dr. Karel Černocký, profesor v Hranicích, Antonín Zamazal, katech., Mariánské Hory, Frant. Surma, odb. učitel v Hulíně, sl. Marie Šebíková, odb. učitelka z Husovic, dr. Jan Martinů, prof. v Olomouci, Fr. Petřík, kaplan u sv. Mořice v Olomouci, Zástupce kn. arc. gymnasia v Kroměříži Zástupce učitelského ústavu v Řepčíně.

Po volbě kuratoria, které bude doplněno 9 kooptovanými členy, ujal se slova prof. dr. *Bedřich Vašek* k odůvodnění resoluce pro *vyučování náboženství na středních školách*. Poukázal, že usnesení profesorského spolku proti vyučování náboženství na střední škole je pouze částí snah laicisačních či sekularisačních. Ostatně *odborné* školství v Rakousku už laicisováno je. Ani na pokračovacích, ani na obchodních a hospodářských školách se náboženství nevyučuje. Mohou-li se tyto školy vykázat lepším výsledkem výchovným, nelze konstatovat. Řečník dokazuje nutnost systematického pěstění otázek ethických. Uznává význam přirozených prostředků výchovných, ale ty by nanejvýš stačily jen k dosažení přirozeného cíle. Člověk však má i cíl jiný, vyšší, je určen k nesmrtelnosti, a k tomuto cíli nelze ho vychovat bez náboženství a jeho nadpřirozených prostředků, což referent zdůrazňuje slovy hlubokého přesvědčení. O nezbytnosti náboženské výchovy jsou dnes ostatně přesvědčeni skoro všichni velcí pedagogové a řada jejich roste tím více, čím více zklamání přináší výchova bez náboženství. Kromě toho tak celá kultura spočívá na křesťanství a beze znalosti křesťanství — jeho prožití byla by čímsi cizím a nesrozumitelným. — Po debatě, které se účastnili prof. *Gajdušek*, dr. *Tauber*, *Strmisko*, *Valka* z Brna a *Jemelka* T. J., přijata byla tato referentova resoluce:

Valná hromada Pedagogické akademie, na Velehradě dne 29. srpna 1918 konaná, s veškerou rozhodností se staví *proti tomu*, aby při zamyšlené reformě *středních škol* bylo vyučování náboženství vypuštěno a buď vůbec ničím nahrazeno nebo nahrazeno vyučováním morálce přirozené.

Důvody:

1. Návrh, aby náboženské vyučování zůstalo vůbec nenahrazeno nebo aby bylo nahrazeno vyučováním morálce, ale v míře nedostatečné a neodborné, je vzhledem ku blahu mládeže nepřijatelný, poněvadž mravní nebezpečí naší doby jsou veliká a pro mladého člověka, zvláště budoucího inteligenta, jemuž budou jednou svěřeny úkoly předpokládající vysokou i mravní vyspělost, je nevyhnutelnou, aby se mu dostalo v otázkách ethických přiměřeného vzdělání. Proto trvají na *spolehlivém a odborném vyučování ethice* i odborníci, kteří nestojí na půdě křesťanství.

2. Nemůžeme však ani připustiti, aby vyučování a výchova náboženství byly nahrazeny vyučováním ethice přirozené, byť důkladným. Uznáváme, že *přirozené prostředky* mají ve výchově velikou účinnost a že v ní byly, jsou a zůstanou prvkem nepostrádatelným. Ale trváme na tom, že zvláště mravní nebezpečí pro studující mládež jsou tak veliká, že *tyto prostředky musí býti doplněny prostředky nadpřirozenými*, ba že by bylo hříchem spáchaným na mladých lidech, kdyby vypustily se prostředky, jež — když jich bylo správně užíváno — již tolik velikých povah vychovaly.

3. Výsledky výchovy čistě přirozené *nejsou takové*, aby dokázaly převahu nad výchovou náboženskou.

4. Valná hromada prohlašuje, že není možno mlčeti k záměně ani v případě, že by bylo nesporně dokázáno, že přirozená ethika dovede dokonale připravit na život *občanský*. Neboť je nezvratná pravda, že jsme stvořeni k cíli *nadpřirozenému*, že tento cíl je *nejdůležitějším cílem* (ač cílů pozemských nevyklučuje, jich dosažení podporuje, ale je cíli posledního podřizuje), že poměr člověka k nadpřirozenému cíli musí býti stále zdokonalován a že při výchově čistě přirozené život nadpřirozený snadno by odumřel.

5. Na výchově křesťanské trváme i proto, že křesťanství jest půdou, z níž kultura česká vyrostla, a z níž dosud pravá kultura musí čerpati svou životní sílu. Ignorovati je při výchově nebo pěstiti je pouze tak, že není duší, jež vše oživuje, by znamenalo vytrhnouti strom z půdy, jež jediná mu může dodati životní mízu.

6. Vznikly-li snahy ty odtud, že se někde dějí chyby ve způsobu vyučování náboženství, pak ať se tyto chyby potírají se vším důrazem. Ale věc sama nesmí pro pouhou vinu toho, jenž ji podává, býti odstraňována.

*

Prof. dr. *Jos. Kratochvíl* odůvodňuje svůj návrh na zřízení *učitelské akademie* pro abiturienty středních škol a po dohodě s prof. drem *Kachníkem* navrhuje osnovu vyučovací. Učitelskou akademií vyhovělo by se jednak vólání učitelstva po vyšším vzdělání, jednak potřebě učitelů uvědoměle katolických.

V rozsáhlé debatě poukazoval redaktor *Světlík* na dva proudy, které se po několik let potíraly, na stoupence pedagogia katol. a učitelské akademie, podal přehled dosavadních příprav a prací v tomto směru a žádal valnou schůzi, aby dala direktivu, pro který směr mělo by se vedení MCM rozhodnout. Dále mluvili farář *Zavadil*, *Rudolecký*, *Strmisko*, *Pospišil*, odb. uč. *Říha* a *Skácel* z *Vel. Meziříčí*. Všichni vyslovili se pro učitelskou akademii. Na to byl návrh dra *Kratochvíla* jednomyslně odkázán kuratoriu *Pedagogické akademie*.

Když byl ještě farář *L. Zavadil* jménem jednoty duchovenstva diecese brněnské uvítal činnost Pedagogické akademie a vyřídil pozdrav, skončil předseďa prof. dr. *R. Špaček* první valnou schůzí akademie s přáním, by činnost její přinesla nové podněty křesťanské výchově národní.

Neděle I. po Zjevení Páně.

Prospěch v milosti.

PAVLIŠTA JOS. z Čes. Třebové.

»Prospíval v milosti.«

Drazí! Kdykoliv slycháváte tato slova, vždy snad vám napadne: Kristus Pán jest pravý Bůh, bytost nejdokonalejší, jsou v NĚm zahrnuty všechny dobré vlastnosti v míře největší. Jest tedy nesprávně psáno o NĚm, že by v milosti prospíval. Zdá se, že tomu tak. Ale pohleďte na slunce; zůstává stále stejné, v zimě i v létě vysílá stejné množství paprsků na zemi naši a přece říkáme v zimě: Již ani slunce neheřje. Na jaře se těšíme z jeho teplých paprsků, v létě pak si stěžujeme na úpal.

Kristus Pán byl nazván »Světlem světa«, Jest téměř sluncem duší; jest jako slunce nezměnitelný, jest zdrojem milosti jako slunce pramenem světla. Nelze říci, že by dětství Jeho menší měrou milosti obdařeno bylo než mládí a mužný Jeho věk. Milost však víc a víc vyzářovala z posvátné bytosti Jeho, čím více věkem prospíval. Jevila se pak v úplné lásce k Otci všemohoucímu a k tvorstvu osvědčována jsouc skutky a přesným plněním vůle boží. Nám pak září vznešený příklad Páně po celý život, abychom získanou milost v duši své rozmnožovali.

1. Tážeš se však: Jak mám prospívati v milosti? Drahý jinochu, plň vždy vůli boží přesněji, abys Bohu víc a více milejším byl, abys dobrými skutky poklad milosti v duši uložený rozmnožoval. Hleď na dvořany královské! Jak předstihují se v horlivosti a snaze o přízeň vládce svého. Jestliže tedy lidé tak horlivě o lidskou přízeň stojí, čím více snažiti se máme o milost boží.

Nebo vzpomeň, jak opatrně se chováš k osobě, na jejímž přátelství ti velmi záleží. Dbáš z povahy své odstraniti vše, co by osobu tobě milou urážeti mohlo, co by se jí na tobě nelíbilo. Jakou mírností září oko tvé, trpělivost a jistá pokora jeví se ve slovech, jak úzkostlivě střežíš rty své, aby nevyšlo z nich kousavé a urážlivé slovo. Pilně hájíš cti vážené osoby a dbáš, abys sám skutků její nepříznivě neposoudil. Ano, chyby zjevné omlouváš, zakrýváš, jen abys přátelství její neztratil.

Tak se chovej též k Bohu, o jehož milost se ti jedná. Odstraňuj i každodenní chyby a poklesky své a prospívati budeš v milosti. Ty však namítneš: »Já milosti boží neztratím, byť bych lence hřešil!« Ano neztratíš! Ale odstrčíš od sebe mnoho milostí zvláštních a oslabíš svou vytrvalost v dobrém. Ze zkušenosti pak víš, že kdo nedbá malých příznaků nemoci, snadno do smrtelné choroby upadá. Kdo nad to jest skoupý Bohu na lásku tak, že jen velkých urážek se varuje, nikoliv však malých, tomu ani Bůh plnost milosti neuštědří, ano v rozhodném okamžiku mu pomoci neposkytne. Chraň se i dobrovolných lehkých hříchů, jimi bys jako žoldněř ve vězení poličkoval svého Spasitele. Či není v dobrovolné malé vině skryt jed opovržení a neúcty k Otci nebeskému?

2. Prospívati budeš v milosti boží, neopomineš-li každodenně řádně zpytovatí svědomí. Sv. Augustin (feč 15. de verbis apost.) tě k tomu horlivě vyzývá: »Myslíš, že nemáš komu se omlouvatí a před kým se ostýchatí za činy své? Pán jest, jemuž pokora srdce se líbí, ten zkusí tebe. Ty však sama sebe též zpytuj; vždy na sobě nalezněš, co se ti znelíbí, zatoužíš-li opravdu po dokonalosti.« To radí sv. biskup z vlastní zkušenosti. Proto vždy v době večerní promluv k duši své: »Tak dlouho navštěvuji školu moudrosti boží, do níž mne sv. církve pozvala, tolik příkladů výstražných, napomenutí vážných a povzbuzení se mi dostalo z úst kazatelů, kněží, učitelů, z posvátných knih — a já neprospívám v milosti, neznám zákona Páně, dle něho tedy ani nežiji. Kolik vášní se honí v srdci mém, kolik chyb denně spáchá neopatrnost má, kolik snad hříchů smrtelných se týdně dopustím. Nevzpomenu ani, že jako třítina, jako květ jest život můj a každý den že bytost mou k hrobu více sklání . . . Já pak chudý a nutný jsem, Bože, spomozíš mi!« Věřu kdybys takto každodenně uvažoval o stavu duše své, jistě mnohých nedokonalostí, chyb a hříchů bys se varoval — lítostí upřímnou je smýval, duše pak prozářena milostí boží, plesala by rajským pokojem

3. Zapři sebe sám! Cvič se v sebezáporu! Každý smrtelník téměř jest nakloněn k chybě, která ovládá bytost jeho, jež opět a opět udolána, objeví se znova po době nějaké. Přemáhej tuto náklonnost, vypověz boj hlavní chybě, boj znenáhly, ale vytrvalý a pak zvítězíš.

Jistý starosvětský spisovatel vypráví: Kterýs zámožný rolník koupil vinici spustlou, zanedbanou, trním, křovinami, plevelem zarostlou. Zavolal syna svého, uvedl jej do vinice a přikázal mu: »Vyčisti a vyplej tuto vinici!« a odešel. Syn vida spoustu plevle a trní, zhrozil se obtížné práce: »To vše sám mám vypleti? Toho nedokáží!« Položiv pak se na zemi spal. Tak se dělo po několik dní. Po nějaké době prohlížel otec vinici a vida ji stejně trním zarostlou, pokáral syna a po jeho lítostném přiznání řekl: »Kdybys denně aspoň tu část vyplel, kterou jsi tělem při spánku zakryl, dnes by polovina vinice čista byla.« Mladík poslechl rady té, s chutí pracoval a v brzku zaplesal nad úrodnou a krásnou vinicí. Přítelem, čiň podobně! Duše tvá jest vinice boží, snad plevel chyb, trní hříchů děsí tě a naplňuje bezradností, ale práce stojí za to. Věř, že sv. církve honosí se osobami, které znenáhlou sebekázní vyplely vinici duše své a dosáhli úžasného úspěchu v milosti.

Tak životopisec vypráví o sv. Karlu Borromejském, že jsa jinochem každodenně umínil si odstraniti chybu nějakou z duše své. Hned při modlitbě ranní určil si způsob boje proti ní; pak přemýšlel, kterých prostředků užije, aby náklonnost k ní přemohl a stanovil si cvičení ve ctnosti, jež byla opakem chyby. Pilně střežil smysly své po celý den, večer pak zpytování svědomí mu sdělilo, zda zvítězil či klesl v boji tom. Dobrovolné pokání, někdy velmi přísné a hluboká lítost byly trestem za poklesek a nová horlivost zápasila o vítězství nad sebou . .

Nejmilejší! Úkolem každého z nás jest: prospívati na světě v milosti, aby nám brána věčného štěstí zůstala otevřena zvláště v hodině smrti. Proto dle dnešní úvahy hledme zachovati milost boží za každou cenu, zpytujme každého večera svědomí, abychom postřehli prospěch v milosti či ústup a cvičme se v ctnostech Odměnou za práci a boj bude nám věčné štěstí. Amen.

Náboženský život křesťanů ve středověku.

ARNOŠT OLIVA.

Služby Boží povzneseny zavedením varhan. Varhany dostaly se na západ z východu. Hudebníky, varhanáři byli ponejvíce řeholníci. *Mše svatá* o hlavních svátcích slavena s velikou slávou. Věřícím uložena povinnost mši sv. obcovati o nedělích a svátcích pokud možno ve vlastním farním kostele. Důležitou součástí bohoslužby byla i *kázání*. Z kazatelů vynikají zvláště někteří ohniví kazatelé křížáčtí jako sv. *Bernard* a j. *Svatosti* udělovány jako dříve. *Tělo Páně* přijímali věřící dosti často. Na některých místech zavládla v přijímání Těla Páně lhostejnost a proto žádaly některé synody (na př. tourská 858), by věřící přijímali aspoň třikrát ročně. Za veřejné *pokání* ukládány pouti, posty a jiné tresty. Věřící *rádi putovali ku hrobu sv. Petra a Paula*, ku hrobu sv. *Jakuba* v Compostelle a na hrob sv. *Martina* v Toursu. *Ostatky* svatých těšily se veliké úctě. Nešetřeno peněz k jich získání. Tím vyskytly se i ostatky nepravé (podvržené).

Války křížové spojené s velikými tehdy obtížemi dopravními i nebezpečím vlastního života jsou jasným důkazem lásky k Bohu a bližnímu. Všechny vrstvy obyvatelstva pečovaly o chudé, opuštěné a nemocné. K zmírnění bídý těchto ubožáků zakládány různé dobročinné ústavy. Sv. Ludmila, sv. Vojtěch, sv. Václav a celá řada mužů i žen vyznamenávají se překrásnými ctnostmi křesťanskými. Vlivem bojů mezi věcí duchovní a světskou páchány však také mnohé nepravosti na osobách bezbranných, klášterfích i osobách duchovních.

Mnoho zla natropily *různé pověrečné obyčeje*, které v různých zemích se udržely z dob pohanských na př. *krevní msta, ordalie* a j. Církev měla nejlepší vůli zlo odstranit, nebo aspoň zmírnit. Proti krevní mstě zavedla *„mír boží“*. Dle něho nesmělo se užívati zbraně od večera ve středu až do rána v pondělí, pak v adventě a postě. Plného míru měly požívatí osoby obrany neschopné a místa mající právo asylu (útočiště).

Ordalie zakládaly se na zcela mylném přesvědčení, že Bůh nemůže nevinného opustiti. Církev jich odstraniti rázem nemohla, snažila se tedy aspoň o zmírnění.

Udržeti *církevní kázeň* bylo těžké a proto užíváno různých prostředkův. *Exkommunikace vylučovala z obcování církevního* (mše sv. a přijímání sv. svátosti) a *občanského* (ze všech úřadů, ze vstoupení do stavu manželského). *Interdikt* uvalován na města, kraje, celé země, jestliže představení nebo lid dopouštěli se těžkých zločinů a nechtěli činiti pokání. *Interdiktem zakazovaly se bohoslužby a udílení sv. svátostí vyjímaje poslední pomazání*.

Moc biskupů a opatů stoupla. Byli rádcí královými a v odměnu za prokázané služby dostávali jistá území v užívání (*léno*). Tím naskytovala se biskupům a opatům příležitost uplatňovati zásady křesťanské i v zákonodárství světském, na druhé straně však ukládána jim určitá břemena. Tak stávali se závislými na panovnících, kteří si osobovali právo obsazovati biskupství a opatství a tím odpadla svobodná volba těchto hodnostářů. Církevní předpisy žádaly, by biskupy a opaty volilo duchovenstvo a lid, který měl podati svědectví o bezúhonném životě budoucího biskupa nebo opata. Zrušením svobodné volby stávali se biskupy a opaty mnohdy mužové nehodní. Jindy zase udělovali panovníci tyto hodnosti za peníze. Příkladů panovníkův následovali vévodové, hrabata, ba i biskupové a

opati sami, kteří, aby hodně vytěžili, úřady své zase jiným za větší obnosy přenechávali. *Tak vzniklo pověstné svatokupectví (simonie). Svatokupectví je snaha úřady duchovní koupiti nebo prodati za peníze, nebo za něco, co má cenu peněz.*

Udělování těchto důstojenství (biskupství a opatství) dalo se prstenem a berlou, tedy odznaky církevními. To svádělo mnohdy k domněnce, že panovníci udělují nejen léno, ale i onu důstojnost duchovní. Udělování církevního léna osobou světskou a církevními odznaky sluje investitura.

Tyto zlořády ze působily na duchovenstvo i lid. Církev se snažila udržeti kázeň mezi duchovenstvem. Hodní biskupové zaváděli pospolitý život duchovních v kapitolách dle určitého pravidla (kanon). Členové tohoto sboru sluli kanovníci, tvořili kapitolu a byli rádci biskupovými. Žijíce pod dozorem samotného biskupa snažili se vésti život opravdu ctnostný. Dobré snahy svědomitých a horlivých biskupů nepodporovali biskupové lhotejní a tak nastával mravní úpadek mezi duchovenstvem, s ním nevzdělanost a tyto nectnosti zhoubně působily i na lid.

Duchovní římských kostelů (28) a jáhnové (náčelníci chudinských římských okresů — 7) byli rádci papežovými. K nim v 8. st. přibráno ještě sedm biskupů z okolí Říma. Od 10. st. sluli kardinálové. Od 12. st. uděluje se hodnost kardinálská také arcibiskupům a biskupům mimo Řím. Z nařízení papeže Mikuláše (1059) děje se volba papeže jen sborem kardinálů, by se do volby nemohla míchati šlechta římská.

Církev starala se o zvelebení školství. Školy byly biskupské a klášterní. Na školách biskupských učili kanovníci podobným předmětům jako se učí na školách středních a ještě bohosloví, na klášterních učili řeholníci.

Zakládány i školy vyšší, kde se mládež po přípravě na školách latinských zdokonalovala v některých vědách. Tak v Salernu vznikla škola lékařská, v Paříži bohoslovecká, v Bologni právnická. Později všem těmto vědám vyučováno na jedné škole, která slula universita. University zakládali papežové, neb s jich svolením panovníci ponejvíce z prostředků církevních a proto měly i církevní ráz. Učitelé byli hlavně kněží a řeholníci. Vrchní dozor měli papežové. Zástupcem papeže byl kancléř. Kancléřem býval místní arcibiskup.

Na universitách pěstovaly se: bohosloví, vědy právnické, lékařské a filosofie. Každý obor měl svou fakultu. Byly tedy 4 fakulty: bohoslovecká, právnická, lékařská a filosofická. Představený fakulty slul děkan, představený celé university rektor. Student, který se pilně učil a podrobil přísným zkouškám s prospěchem, stal se bakalářem a mohl už sám vyučovati. Po nových zkouškách za několik let stal se mistrem či profesorem.

Slavní mistři shromažďovali kolem sebe velký počet posluchačů z různých zemí. Vedli posluchače své k Bohu dvojím směrem: učili je Boha dokonale poznávati rozumem (scholastikové) a hlubokým rozjímáním vroucně milovat (mystikové). První působili hlavně na rozum, druzí na cit. K oněm patří sv. Anselm, arcibiskup v Kentrberech <veliké světlo církve anglické> a sv. Tomáš Akvinský, dominikán a největší filozof středověký, k těmto: sv. Bernard, opat v Klervó a sv. Bonaventura, generál řádu františkánského.

Valná hromada Spolku katechetů v Čechách bude dne 6. ledna na Zjevení Páně o 2. hodině odpolední ve spolkové místnosti v Křemencové ulici (vedle Fleků). Program rozešle se členům.

Jako všichni věrní Čechevé i my katecheté-kněží vítáme s největší radostí tu svobodu a samostatnost českého národa a prosíme dobrotivého Boha, aby dal našemu novému československému státu svého požehnání, zdaru, bývalé slávy a velikosti. Při tom také vroucně děkujeme všem těm pracovníkům, kteří si získali neocenitelných zásluh o uskutečnění našich národních ideálů, zvláště československým legionářům a jejich duševnímu vůdci, prezidentu Masarykovi.

Nyní pohlédněme na práci, kterou vykonal katechetský Spolek za minulý správní rok.

Že Spolek intensivně pracoval ve prospěch členů i nečlenů vidno z toho, že konal mnoho schůzí, na nichž projednávány byly důležité otázky stavu katechetského se týkající a související s nynějšími státními převraty. V měsíci listopadu a prosinci m. r. byl Spolek pro vážnost doby v permanenci, konaje schůze členské každého týdne.

Za celý rok konáno 21 schůzí, z nichž bylo 15 členských schůzí a 6 výborových schůzí.

Minulou valnou hromadou konanou dne 11. února 1918 zvoleni opět z výboru vystupující staří funkcionáři, vyjma kol. Frant. Dvořáka z Kardašové Řečice, jenž zvolen býti nechtěl; na místo jeho zvolen kol. Josef Smitka, katecheta ze Soběslavi. Do výboru za náhradníky zvoleni mimo to: Dr. Ignác Rath z Král. Vinohradů a Jaroslav Přítel rovněž z Kr. Vinohradů. Ve výborové schůzi konané hned po valné hromadě zvoleni byli za funkcionáře spolkové tito kollegové: Předsedou Ant. Benda z Prahy VII., místopředsdou Václav Hála z Král. Vinohradů, jednatelem Josef Janout z Radlic, bytem Smíchov, zapisovatelem Karel Šindelář z Nuslí, pokladníkem Arnošt Oliva z Vysočan, knihovníkem Václav Bečvář ze Žižkova. Ostatní členové výboru byli: Josef Smitka ze Soběslavi za diecesi česko-budějovickou, Václav Paukert z Litomyšle za diecesi královéhradeckou, Václav Havelka z Mladé Boleslavi za diecesi litoměřickou; dále Frant. Košák z Plzně, Matěj Herynk z Kladna a Jaroslav Vlasák ze Smíchova. Náhradníci výboru byli: Dr. Josef Tatzauer z Vršovic, Dr. Ignác Rath z Král. Vinohradů, Josef Dýcka z Vršovic, Jaroslav Přítel z Král. Vinohradů, Matěj Wilhelm ze Žižkova. Revisoři účtů byli: Václav Janota z Prahy III. a Frant. Čurda z Vršovic. Revisoři knihovny byli: Mikuláš Koukl z Prahy VII. a Frant. Pilný z Prahy VII. Redaktorem »Katechetského Věstníku« opětně zvolen Jaroslav Slaviček ze Smíchova.

Předseda Ant. Benda byl potvrzen za předsedu Spolku od nejd. kn. arcib. Ordinariátu ze dne 27. února 1918 č. 2499.

Na konci letošního správního roku má Spolek katechetský 3 členy čestné, 12 zakládajících (z nichž 7 na živě) a 313 činných a přispívajících členů, celkem 323 žijících členů Spolku.

Za členy přistoupilo v posledním správním roce 10 kollegů a to 9 katechetů a 1 kaplan.

Jsou to dpp. katecheté: Augustin Korber ze Stráže nad Nežárkou, Václav Kašpar z Radnic, Ferdinand Třebický z Král. Dvora n. Labem, Jindřich Egrt ze Semil, Emanuel Pivnička z Vršovic, Leopold Nikl z Nymburka, Alois Červín z Kolína, Vojtěch Burda z Berouna, Eduard Dvořák ze Žižkova a dp. kaplan Josef Karásek z Petrovic u Rakovníka.

Ze Spolku vystoupilo 5 členů a to: Jan Ptáček z Prahy, duchovní správce ústavu »Valentinum«, Augustin Korber ze Stráže n. Nežárkou, z důvodu, že mu Spolek nevymohl vypsání definitivy jeho místa, Josef Král ze Staňkova, který jde do duchovní správy, Josef Pánek z Velvar pro osobní věc a Josef Procházka ze Smíchova, že nedostal vepřového sádla prostřednictvím Spolku.

V roce minulém byli též někteří kollegové k službě vojenské povoláni. Z členů byl to Dr. Josef Tatzauer z Vršovic. Celkem z kollegů členů, pokud se to dalo zjistit, bylo 24 ve vojenské službě z Čech. Po ukončení války vrátili se tito kollegové opět na svá místa. Spolek je s radostí vítá do svého středu a vybízí je k další spolupráci.

Nelítostná smrt vyrvala nám v minulém roce z našich řad mnoho milých kollegů, z nichž většina v mladém ještě věku padla v předčasný tmavý hrob vysílením spojeným se zákeřnou epidemií chřipkovou. Jest to 8 dpp. kollegů: Václav Tikař, z Karlína, Martin Jordán ze Smíchova, Jan Procházka z Bohdašína, Vít Kaska z Hronova n. Metují, Frant. Simon z Nuslí, Frant. Schiller z Čes. Brodu, Ladislav Makeš z Radnic a Josef Holub z Michle.

Dobrotivý a milosrdný Bůh nechť odmění tyto zvěčnělé kollegy blažeností věčnou za všecku tu práci, kterou vykonávali k časnému i věčnému blahu duší jim svěřených ve škole i v kostele. Kollegové, kteří ještě nesloužili mši svatých za jejich spásu, nechť tak co nejdříve učiní.

Činnost našeho Spolku v uplynulém správním roce byla všestranná a veliká, jak dosvědčují četné schůze Spolkem pořádané a obsáhlá korespondence předsedova, jednatelova a pokladníkova.

V příčině náboženského vyučování, náboženských cvičení a pomůcek byly dávány kollegům rady, jak si mají v jednotlivých případech počínati, aby nepřišli do konfliktu se zákonem a vždycky zachovali slušnost a noblesu vůči svým protivníkům.

Ve vyučování náboženském nastala změna tím, že na přání nejd. arcib. Ordinariátu vydána nová osnova pro III. třídu škol obecných. Také byla z ordinariátního listu přečtena ve schůzi spolkové stať o způsobu konání náboženských cvičení. Kollegové podvolili se zmíněným přáním, pokud jim lze vyhověti.

Z kompetentních míst byl dán exemplář církevního dějepisu pro měšťanské školy k posouzení, zda by mohl jako řádná učebná kniha býti vydán.

Aby členské schůze spolkové nebyly jednotvárné, postaráno o přednášky, jimiž by kollegové byli poučeni o umění křesťanském. Těchto přednášek ochotně se ujal dp. kollega Václav Hrudka ze Smíchova, který konal pro Spolek tři přednášky. V prvních dvou pojednal o dějinách oltáře ve všech jeho slozích, ve třetí o křesťanském umění v Čechách. Všecky přednášky oživil krásnými obrazy a upozornil na to, že by bylo velice prospěšné pro vyučování náboženství, kdyby byly vydány umělecké obrázky z křesťanského umění v Čechách, tolik krásných věcí v sobě chovajícího.

Členové Spolku súčastnili se též katechetického kursu při »Křesťanské Akademii« v Praze a kollega Nováček katechetického kursu na Velehradě, který byl skvěle aranžován poslancem Dr. Stojanem. Spolek katechetů, oceňuje staré památnosti české, připojil se k akci »Sdružení pro povznesení památek v Praze« pro ochranu památných věcí, zvláště královské zahrady na Hradčanech,

Největší péči a práci věnoval Spolek k zlepšení hmotného postavení katechetů. Vyžadovala to těžká doba válečná s nesmírnou drahotou všech životních potřeb. Aby zlepšeny byly platy naše a abychom dostali pokud možná největší drahotní přídavky a nákupní příspěvek, o to pracoval výbor Spolku s největším úsilím. Nebudu vám zde kolegové o této věci obšírně referovat a líčit, jak jsme pracovali. Vite to z měsíčních zpráv spolkových uveřejňovaných ve »Věstníku katechetském« a ze schůzí spolkových vámi čteně navštěvovaných. Všecko, co bylo možno, jsme učinili. Spolek zaslal bývalé c. k. zemské školní radě memorandum s prosbou, aby konečná úprava učitelských i našich platů co nejdříve byla provedena, a aby Spolek katechetů byl zastoupen při anketě o této záležitosti jednající. Podniknuty byly kroky, aby v rozdělování drahotních přídaveků za r. 1917 na kompetentních místech vyšlo se vstříc oprávněným požadavkům katechetů. Že se tak nestalo, není vinou naší. Spolek poslal deputace k nadřízeným úřadům s memorandy a předseda ještě v poslední chvíli intervenoval u vdp. kanovníka Dr. Podlahy, našeho referenta a u p. vicepresidenta zemské školní rady Navrátila, který slíbil, že nás bude podporovati. Zemská školní rada však odpověděla, že požadavek náš není odůvodněn. Chybou pro nás bylo, že spolkový zástupce nebyl pozván od úřadů k anketě, konané 23. března 1918, na niž učitelské organizace bez nás stanovily klíč k rozdělení doplatku z drahotní výpomoci z r. 1917 a to tak, aby rozdělení ono bylo výhodnější pro ně než pro nás. Spolek proti tomu podal rozklad zemské školní radě a zároveň prosbu, aby při rozdělování drahotního přídaveku za r. 1918 byli katecheté zařaděni o jednu stupnici výše. Též osobně odebrali se kolegové Benda, Hála a Dýčka k hraběti Schönbornovi protestovat proti onomu jednání a zároveň ho žádali o napravení oné křivdy. Deputace neměla však žádného významu, neboť hrabě Schönborn jako ostatní katoličtí kavalíři pro katolickou věc měli jenom slova, ale skutky, pomoci strádajícím, žádné. Kdyby byli opravdu chtěli, nám pomoci mohli. Než Spolek nepřestal v další práci. Poslal memoranda s vylíčením našich požadavků všem nejd. Ordinariátům v Čechách s prosbou, aby je podporovali v panské sněmovně. Nejdříve nám odpověděl nejd. biskup Dr. Gross z Litoměřic a po něm nejd. biskup Dr. Doubrava z Král. Hradce, s ujištěním, že nás budou podporovati. Z Prahy a Č. Budějovic odpověď vůbec nepřišla. Při tom zasláno memorandum od kolegy Běndy a Hály katolickému klubu a zvláště poslanci Dr. Zahradníkovi, jenž i osobně byl požádán o podporování našich požadavků v agrárním klubu a potom v poslanecké sněmovně. Musím zde veřejně s díky konstatovat, že Dr. Zahradník se nás vřele ujal a intervenoval v náš prospěch v ministerstvu vyučování u sekčního šefa Dunovského a také prosadil v poslanecké sněmovně, že byla přijata resoluce týkající se našich požadavků. Konečného příznivého výsledku jsme se však nedočkali, ježto najednou zasedání říšské rady bylo koncem války zastaveno a naše věc již nepřišla do panské sněmovny. Ještě mnoho jiných akcí, zvláště ohledně drahotního přídaveku za rok 1918 bylo podniknuto a zaslány petice příslušným úřadům i kruhům poslaneckým. Velikou zásluhu v akcích o zlepšení našich trudných poměrů mají zvláště kolegové Benda a Hála se svými spolupracovníky.

V poslední době po státním převratu, kdy zřízena byla československá republika, nastal kulturní boj, který nejvíce zasáhl školu v předmětu náboženském a tím naše postavení co nejdříve ohrozil. Mnozí katecheté za tu krátkou

dobu prodělali pravé martyrium a po celý svůj život budou bolestně vzpomínati na ony chvíle, kdy z jejich škol učitelé bezprávně odstraňovali křesťanský pozdrav, modlitbu, ano i znamení sv. kříže a tak svým jednáním, nešetříce zásad vychovatelských, slušnosti a taktu, namnoze popudili dítky proti náboženství a katechetovi. V té těžké době Spolek nelenil, konal schůze permanentně každého týdne, poučoval kollegy ústně i písemně, jaké stanovisko mají zaujmouti k novým poměrům a nabádal ke klidu, rozvaze a opatrnosti, ale zároveň radil, aby bylo jednáno rozhodně, statečně, katolicky důstojně vůči protivníkům ve škole. Že se většinou výsledku příznivého nedosáhlo, na tom vinu nesou nastavší poměry, které nás zbavily veškeré pomoci a zastání. Triumfuje nyní ne svoboda, ale násilí. Spolek dal vytisknouti letáky, aby rodiče posílali dítky svoje na náboženská cvičení a svým podpisem projevíli souhlas. Několik katechetů letáky rozdalo, ale akce byla brzy zastavena z obavy před možným chikanováním se strany úřadů. Aby katechetům nebylo ublíženo v příčině právní a hmotné, zvláště pokud se týče pense, stojí Spolek na stráži tím, že podává jednotlivým poslancům a klubům poslaneckým memoranda s odůvodněním našich oprávněných požadavků a osobně intervenuje na kompetentních místech. Celou tu akci vedl za nemocného předsedu kol. Hála, který si tak získal velikých zásluh o Spolek a vděčnost naší.

Spolek sice udržoval osobní styky s nadřízenými úřady jak církevními tak i světskými, ale pro jejich liknavost nedosáhl toho, co dosáhnouti bylo možno, kdyby nás byly doopravdy podporovaly. Ve Spolku nebyla opomijena dobročinnost, láska a milosrdenství křesťanské. Pokud to dovolovaly finanční prostředky Spolku, byli podporováni někteří chudší kollegové nemocní a drahotou trpící. Jednomu těžce nemocnému členu dána podpora 100 K. Matce zemřelého kollegy Procházkovy dána podpora 100 K na výlohy pohřební »Katolické Besedě« v Praze dány 4 K roč. příspěvku a jiné menší dary.

Na Spolek bylo pamatováno též dary, jež věnovali šlechtění dobrodinci. Vsdp. probošt Dr. Josef Burian daroval 20 K, kollega předseda Benda z vděčnosti za jmenování čestným členem Spolku a darování diplomu 310 K, od jednoho katechety, který nechce býti jmenován, 100 K dáno na podpůrný fond Spolku. Těmto šlechtěným dárcům za jejich dary Spolek vzdává vřelé díky.

Členové Spolku stali se též členy »Jednoty katolického duchovenstva«, která bude hájiti zájmy všeho kněžstva. Kdo v ní ještě není, nechť tam brzy vstoupí. Spolek náš však půjde vedle jednoty a s ní bude pracovat, ale samostatnost si ponechá, neboť nikdo nám nepomůže, nežli Spolek sám svou prací.

Činnost kollegů vztahovala se kromě školy i na veškerý život veřejný. Pomáhali v duchovní správě, působili v různých dobročinných ústavech a spolcích a také pracovali v politických stranách ve prospěch života náboženského. Podporovali též hmotně i mravně různé spolky národní a vlastenecké. Také sluší vzpomenouti, že katecheté byli mezi prvními z kněžstva, kteří se postavili za státoprávní požadavky českých spisovatelů svými podpisy veřejně v novinách uveřejněnými a z nichž někteří pro velezrádu a své vlastenecké, české smýšlení byli vyšetřováni na policejním ředitelství v Praze. Činnost spolková, všeobecné rady a odpovědi byly sdělovány ústně ve schůzích a písemně v referátech ve »Věstníku katechetském«, v »Čechu« a soukromých dopisech.

Oznámení a konání spolkových schůzí ochotně a zdarma nám uveřejňoval obzvláště časopis »Čech« a »Národní Politika«, za což jim srdečně děkujeme. Největší práci ve Spolku měl předseda a jednatel, kteří z lásky ke Spolku mnoho času věnovali ve prospěch jeho členů vyřídívše celou spoustu dopisů. Jim pomáhali i jiní kolegové, zvláště kol. Hála z Král. Vinohradů.

Milovaní kolegové! Podal jsem vám zprávu o činnosti katechetského Spolku za uplynulý správní rok 1918, v níž jsem vám jen v hlavních rysech vylíčil, zač jsme pracovali, oč jsme bojovali. Výbor Spolku, který odchází, aby udělal místo novému, může s nejlepším vědomím a svědomím zde veřejně prohlásiti, že uděla vše, co mohl a co za daných poměrů a okolností dosáhnouti se dalo, aby našim požadavkům bylo vyhověno, Jestliže jsme nedosáhli všeho, není vinou naší, ale stávajících poměrů.

Zvolte si do výboru lidi nové, kteří dovedou nejen kritisovati, ale i pracovati a do všech schůzí choditi. Zvolte si lidi nejlepší a nedejte dopustiti, aby ve Spolku rozhodovali lidé, kteří to se Spolkem dobře nesmýšlí, kteří dovedou ze Spolku dvakrát až třikrát vystupovati a zase do něho vstoupiti a tam jen kritisovati.

Též si zvolte místo mne nového jednatele, který by dovedl ještě více pracovati než já. Pracoval jsem jako jednatel dva roky v době nejhorší, v době světové války. Ale pracoval jsem s nejlepším úmyslem spolku prospěti. Co se nepodařilo mně, podaří se snad mému nástupci.

Kolegové, doba, v níž žijeme, je vážná a zlá pro náš katechetský stav. My máme býti první obětí kulturního boje. Než nebojte se a buďte ujištěni, že Spolek postará se o to, aby všichni katecheté, pokud se týče jejich budoucnosti, nebyli zkráceni ve svých právních a hmotných požadavcích.

Všechno, co přijde, utváří se tak, jak budeme pracovat. Nuže spojme se všichni v jeden nerozborný šik, láska, práce a svornost budiž naší vůdčí hvězdou, svítící nám do budoucnosti. Pracujme zvláště v politických stranách, hleďme se tam uplatniti, pamatujíce, že vždycky, když se jednalo o hmotné zajištění naše, nám pomohly strany parlamentární, s nimiž nyní musíme vstoupiti v nejuzší spojení, abychom zachránili, co se zachránit dá. A tomuto šťastnému pro nás výsledku volám

»Zdař Bůh?«

Po přečtení jednatelské zprávy, která byla s pochvalou a potleskem přijata a schválena, podal kol. pokladník Arnošt Oliva zprávu pokladní,

Zpráva pokladní za rok 1918.

Příjem v r. 1918	K 5792·73
Vydání v r. 1918	K 4906·73
	<hr/>
zbyvá	K 886·—
Zbytek rozložen :	
1. na hotovosti 31. XII. 1918	K 242·78
2. v poštovní spořitelně vídeňské	K 364·02
3. v poštovní spořitelně pražské	K 279·20
	<hr/>
	K 886·—

Jmění Spolku dne 31. XII. 1918:

1. Pokladní hotovost	K 242·78
2. V poštovní spořitelně vídeňské	K 364·02
3. V poštovní spořitelně pražské	K 279·20
4. Ve vinohradské Městské spořitelně na vinc. knížku	K 1360·01
5. Ve vinohradské Městské spořitelně na knížku »Právní fond«	K 240·57
6. V československé záložně na knížku »Podpůrný fond«	K 446·70
7. V Československé záložně na knížku »Válečná péče«	K 63·78
8. Na dlužích u členů	K 869·14
	<hr style="width: 20%; margin-left: auto; margin-right: 0;"/>
	K 3866·20

Ač jsme utrpěli ztrátu prodáním válečných půjček — 300 K —, přece jmění spolkové proti loňsku vykazuje + 287·66 K. Zásahu o to mají ti kollegové, kteří pamatovali na »Podpůrný fond«.

Myšlenka zřídit »Podpůrný fond« našla plného souhlasu u srdcí soucitných. Čtyřicet kollegů zaslalo celkem 544·20 K. Z toho zasláno 100 K nemocnému kollegovi, který dopsal: »*Dar Váš způsobil radosti za tisíce.*«. Všem, kdož této humánní akce spolkové se účastnili zasláním sebe menšího daru, *vzdávám nej-srdečnější dík!*

Nerad zmiňuji se o položce »*dluhy.*«. *Dosahuje letos zase slušné částky 869·14 K.* Že neplatící členové spolku jsou brzdou v činnosti spolkové, nemusím podotýkati, že však *poškozuji spolek finančně, jest nutno veřejně konstatovat.* Dají se upomínati několikrát za rok, což dnes stojí peníze! A my musíme ještě za ně platiti spolkový orgán. Byl jsem nucen dvěma: *J. Bathovi a Fr. Jiráskovi* v pololetí zastaviti další zaslání Vychovatele, a když ani toto poslední upozornění nepomohlo, podal jsem — dle usnesení poslední valné hromady — *těmto dvěma a J. Pičovi zaslati upomínku advokátem.*

Mnozí nepovšimli si, že *roční příspěvek jest 10 K na rok 1918* a tím zůstalo mnoho nedoplatků. Vidět, jak horlivými členy jsou!

Prosím, byste po slyšení zprávy revisní udělili pokladníkovi absolutorium.

Arnošt Oliva,
t. č. pokladník.

Když byl revisor účtů kol. Václav Janota podal revisní zprávu, dle níž vše shledáno ve vzorném pořádku, byla zpráva pokladní jednomyslně schválena a pokladníkovi uděleno absolutorium a vzdány díky za práci věnovanou Spolku.

Na to kol. Václavem Bečvářem přednesena

Knihovní zpráva za rok 1918.

Naše spolková knihovna má kromě odebíraných vídeňských »Christlich-pädagogische Blätter« a kromě münsterské »Katechetische Monatschrift« a 44 sešitů bohovědného slovníku celkem 424 svazků, z nichžto je 152 nevázaných, 4 neúplné, 30 vypůjčených a 9 nevázaných brožur. Kromě toho 13 svazků schází již z dřívějších dob.

Knihy, odkazy z dědictví nebo dary ve prospěch knihovny nedošly loňského roku *žádné.* Nový codex iuris canonici byl správně včas objednan a několikrát jeho dodání urgováno dle svědectví pokladníka dp. A. Olivy, ale dle

zprávy knihkupectví československé akciové tiskárny doručí se ihned, jakmile jej knihkupectví z Německa obdrží.

Poněvadž knihovníkovi ani z výboru ani z řad členů nedošel žádný návrh na koupi nějakých pro členy potřebných knih, nebyla v minulém roce žádná kniha pro Spolek koupena zvláště s ohledem na stoupnuvší nebývalou cenu papíru a tisku; z téhož důvodu nebylo překročeno k vázání některých knih.

Knihovnik žádal už v minulém roce za vrácení knih již delší dobu vypůjčených, a poněvadž někteří členové dosud tak neučinili, žádá v dnešní valné hromadě, aby dotyční členové revisi knihovny tímto způsobem nestěžovali; vždyť bude oněm členům volno, aby zase ony knihy si vypůjčili, potřebují-li jich.

Žádám slavnou valnou hromadu, aby mi po vyslyšení zprávy revisní udělila absolutorium.

Václav Bečvář,
t. č. knihovnik.

Když byl knihovní revisor kol. Frant. Pilný vzdal chválu knihovníkovi za práci a pořádek v knihovně, schválena zpráva knihovni.

Potom promluvil kol. Jaroslav Vlasák o »Jednotě československého duchovenstva«, podal dějiny jejího vzniku, dosud vykonané práce a vybídl všechny kollegy členy, aby do ní vstoupili.

Po něm uchopil se slova vldp. professor Emanuel Žák jako zástupce nejd. kn. arcib. Ordinariátu a promluvil o nynějších poměrech, ve kterých se právě nalézáme, podal dobré rady a direktivy do budoucna a povzbudil k další práci na poli katechetské výchovy naší mládeže. Při tom raděno, aby katecheté, na jejichž školách byly provedeny protináboženské akty, požádali své místní školní rady, aby zůstalo vše při starém.

Při provedených nových volbách, ježto dosavadní celý výbor hromadně resignoval, byli zvoleni do výboru tito kollegové:

Jan Konopík z Král. Vinohradů, Václav Hála z Král. Vinohradů, Emanuel Maule z Král. Vinohradů, Ant. Tichý z Podolí u Prahy, Ant. Benda z Prahy, Arnošt Oliva z Vysočan u Prahy, Václav Bečvář ze Žižkova, Frant. Klus z Plzně, Václav Dyrynk z Kladna, Jan Hakl z Č. Budějovic, Emanuel Peroutka z Mnichova Hradiště, Frant. Dostál z Králového Hradce.

Za náhradníky: Frant. Košák z Karlína, Frant. Suchomel z Vršovic, Václ. Hrudka ze Smíchová, Jaroslav Vlasák ze Smíchova.

Revisory účtů: Václav Janota z Prahy, Frant. Čurda z Vršovic.

Revisory knihovny: Frant. Pilný z Prahy, Karel Bica z Nuslí.

O členském příspěvku na r. 1918 jednomyslně schváleno: Kdo bude odbírat »Vychovatele« s »Katechetskou přílohou«, bude ročně platit 15 K; (v tom je »Vychovatel« 12 K a příspěvek 3 K). Kdo neodbírá »Vychovatele«, bude platit 5 K ročního příspěvku. Slíbeno, že »Vychovatel« bude zvětšen o čtyři stránky, později ještě více.

K ruce redaktora »Katechetského Věstníku«, jímž zvolen opět kol. Jaroslav Slavíček ze Smíchova, zvolena redakční rada, v níž zasedají kollegové: Arnošt Oliva z Vysočan, Antonín Tichý z Podolí, Frant. Košák z Karlína.

Aby úroveň našeho »Katechetského Věstníku« byla zvýšena a kollegové povzbuzeni k spolupracovnictví, požádána bude »Vlast«, aby zvýšila odměnu za

stránku aspoň na 3 K. Na konec schváleno, aby letáky o náboženských cvičeních byly zatím uloženy k budoucí potřebě. Na to předsedající poděkovav všem pracovníkům, valnou hromadu ukončil. — Ve výborové schůzi potom konané zvolen předsedou Jan Konopík a ježto volby nepřijal, zvolen potom Em. Maule, jednatelem Ant. Tichý a pokladníkem Arnošt Oliva.

Septuagesima.

Na vinici.

Napsal FRANT. MALÝ, kaplan u sv. Štěpána v Praze.

1. Svět není od věčnosti, ale má svůj počátek, kterýžto zajisté můžeme dnes nazývat podle sv. evangelia »jitem neboli úsvitem«. Nuže při počátku světa čili »na úsvitě« vstúpil Bůh rajskou zahradu, kterou zase můžeme nazvat »vinicí«. A na tu vinici povolal Adama a Evu jako první dělníky, aby ji vzdělávali. Čili, abych opakoval slova dnešního evangelia: »vyšel hospodář na úsvitě, najmout dělníků na vinici svou«.

Ó jak líbezné a utěšené to bylo jitra, které nám popisuje v Bibli I. kniha Mojžišova! Slunce na obloze nebeské ponenáhu vycházelo nad rajskou vinicí, která se rděla všelikým ovocem. Uprostřed hrčel rajský potůček, libé květinčky voněly, zvířátka se proháněla — a nad tím vším prozpěvovalo ptactvo chválu nebeskému Hospodáři.

A mohlo to tak zůstat na věky věkův! Adam a Eva, tito první dělníci na vinici Páně, měli svou mzdu slíbenou, měli svého Boha, měli tedy všecko. Ale vy víte, že k svému zardění a neštěstí všecko zase ztratili. Jenom jediné jim z ráje pozůstalo, a to byla naděje v budoucího Vykupitele .

2. Potomci jejich se množili a množili, ale s nimi množily se nepravosti a hříchy. Lidé, jsouce velicí jako obři, spoléhali na svou sílu a opovrhovali Bohem. Co myslíte, milí žáci, mohl z takového hříšného pokolení zroditi se Vykupitel? Nikoli.

Proto vyšel Hospodin o *hodině třetí*, aby hledal hodnější dělníky na vinici svou. Vyvolil si Noema s jeho rodinou, aby tito založili pokolení nové a lepší. K Noemovi řekl: »Vystav sobě ze dřeva archu, protože chci hříšné lidi vyhladiti ze světa!« Podle rozkazu Božího stavěl tedy Noe jako nějaký dělník koráb, zatím co lidé ostatní zahálejíce jen se posmívali a hřešili dál — až je překvapila potopa. Potom zahynuli všichni. Na živu zůstal jediný Noe se svou rodinou, aby založili pokolení nové, ale slabší.

3. Avšak i potomci Noemovi, jejichž život P. Bůh o celou šestinu zkrátil, ponenáhu se rozmnožili — a byli zlí, tělesně smýšlející a nad míru domyšliví. Ve své nezměrné pýše počali stavěti věž babilonskou . . . Bylo možná, aby z takového pokolení modloslužebníků zrodil se zaslíbený Vykupitel? To nebylo možné.

Proto vyšel nebeský Hospodář znova o *hodině šesté*, aby najímal hodné a spolehlivé dělníky na svou vinici. Abrahama, Izáka a Jakuba vytrhl ze země modlářské a zavedl je na vinici svou do úrodné země kananejské, aby ji vzdělávali. Jak se nazývali potomci těchto 3 zbožných patriarchů? Jmenovali se národem israelským, ze kterého se měl naroditi Spasitel.

4. Když ale během časů i v národě tomto vyvolené přemnoží zapomínali na své vznešené poslání, když po způsobu sousedních pohanů začali zapíratí pravého Boha — aj, tu vyšel nebeský Hospodář znova a sice o *hodině deváté*.

Najímal a vzbuzoval nábožné proroky, kněze a učitele a posílal je do sv. země, aby napravovali bezbožné.

A konečně když se naplnili dnové předpovědění, poslal na vinici svou na zem dělníka nejsvětějšího a nejpilnějšího, totiž svého vlastního Syna *Ježíše Krista*. Ten pak 33 let chodil po své pozemské vlasti Palestíně z místa na místo a všude dobře činil. Přijímal i jiné dělníky t. j. učedníky a vyvolil z nich 12 apoštolův. Učil pravdám, které věřiti, a ctnostem, které konati máme. Jaký to vznešený úkol! Jak nesmírná a namáhavá práce na vinici Boží! Jak prospěšná duším lidským?

Nuže, jaký asi dík za tuto pozeňnanou práci sklídl dobrotivý Ježíš? Písmo sv. dí: »Do vlastního přišel a svoji Ho nepřijali.« Nejvyšší kněží, farizeové a zákoníci Ho nenáviděli a ukřižovali Jej na vinici .

5. »Tu vyšel nebeský Hospodář o *hodině jedenácté* najímat dělníků . . . « Co znamenají tato slova, děti drahé? Chci říci toto: Když obyvatelé Palestíny ve své většině v učení Kristovo uvěřiti nechtěli, rozešli se sv. apoštolové do celého světa, aby je hlásali národům pohanským. A kterak se jim dařila jejich práce na vinici Páně? Co praví historie? Že národové pohanští v Evropě, Asii a Africe ochotně opouštěli své modly a dali se najmouti na křesťanskou vinici.

I naši pohanští praotcové čeští přijali sv. křest a víru, kterou jim přinesli věrozvěstové slovanští Cyril a Methoděj.

6. Vy jste, moji drazí, potomky našich hodných praotců a na vás tedy jest, abyste byli také dobrými dělníky na vinici Páně. Ale vy se mne tážete: »Kterak máme *pracovati na vinici Páně*?« Zajisté máte jako křesťané své povinnosti ke cti a slávě Boha a k prospěchu své nesmrtelné duše, abyste jednou obdrželi mzdu svou v nebesích. Jako se na skutečné vinici kopá, pleje, poře-zává, hnojí a sází, tak i vy máte půdu srdce svého zušlechtovat, vymýtít z ní všeliký hřích i náklonnost k němu! Máte se snažit, abyste stále více prospívali moudrostí a ctností! Je to snad příliš těžká práce? Ach, nikoli! A proto, kdo tak nečiní a na své křesťanské povinnosti zapomíná, ten je špatným dělníkem na vinici Páně anebo zahálí. Avšak Bůh jest nejvyšší milosrdný a volá i takové, ano i veliké a dlouholeté hříšníky na vinici svou, aby se polepšili

7. Že pravdu díím, dokazuje život sv. *Markéty Kortonské*, o níž vám něco povím.

Markéta měla vznešené a hodné rodiče, ale ztratila záhy matku a obdržela macechu. Ta si dorůstající dívky nevsímala a špatně ji vychovávala. Z Markéty se stala dívka marnivá, líná i svéhlavá. Chodila do špatných společností a ve svém 16. roce tajně utekla z domu, aby se mohla oddati životu prostopášnému. A proto byla by jistě ve hlubinách nepravostí bídně utonula, kdyby jí byl nebeský Hospodář nepovolal na svou vinici.

To se stalo takhle: Hříšná Markéta našla kdysi v lese mrtvolu muže, kterého lupiči patrně byli přepadli, zabili a okradli. Markéta znala tohoto nešťastníka dobře a věděla, že to byl člověk velice hříšný. Když nyní pohlížela na jeho mrtvolu, která byla od červů napolo rozežraná, zamyslela se vážně a v duchu se otázala: »Kde pak asi trápí se teď duše tohoto nešťastného hříšníka? Kam by se dostala duše má, kdybych teď najednou zemřela?« Srdce její zachvělo se bolestí a lítostí při této hrozné myšlence.

A v tu chvíli počal ji nebeský Hospodář volati na vinici svou, aby se polepšila

Markéta uposlechla vnitřního hlasu, který se ozval v jejím srdci a který ji vybízel k pokání. Navrátivši se do svého příbytku, ostříhala sobě krásné vlasy, odložila šperky a nádherné šaty, oblékla roucho hrubé, uvázala provaz kolem hrdla a vrátila se takto do svého rodiště. Tam vstoupila do chrámu, veřejně odprosila otce a všechny lidi, kterým byla dávala pohoršení a prosila, aby se za ni modlili. Pak sama odprošovala Boha takto: »Ó Pane Ježíši Kriste, viď, že nechceš, abych zahynula! Jestliže jsi přijal na milost Magdalenu a lotra na kříž, přijmi laskavě i mne na vinici svou a smiluj se nade mnou!«

Když se pomodlila, opustila rodné město a odebrala se do Kortony, kdežto jako kajcnice po 23 léta oplakávala své hříchy. V chudické cele klášterní požívala suchý chléb, spala na holé zemi, majíc (jako druhydly Jakub) kámen pod hlavou a tělo své trestala bičováním. Říkala: »Tělo mé sloužilo tak dlouho hříchu — ať tedy snášíš za to nyní půst a bičování!«

Milé děti, nemyslíte, že jí Bůh, když umřela, udělil mzdu nejkrásnější, totiž království nebeské? Nestojí tato blažená odměna za to, abyste i vy pracovali pilně na vinici? Abyste poctivě konali všechny své povinnosti? Tedy se pilně učte! Pilně se varujte špatných společností a nepravostí! Pak budete dobrými dělníky na vinici Páně. Amen.

Návrhy o věcech náboženských v Národním shromáždění.

Uvádíme, aby jednak byl materiál pohromadě, jednak text autentický.

1. *Reforma náboženského vyučování na školách všeob.*

Návrh člena Národního shromáždění dra Frant. Krejčího a spol. na neodkladnou změnu příslušného zákona, po případě nařízení týkajících se universit a náboženského vyučování na školách středních a nižších.

1. Theologické fakulty buďtež osamostatněny a vybaveny ze svazku s ostatními fakultami jako samostatné, autonomní státní ústavy se všemi právy (jmenování doktorů) a privilegii universit.

2. Budiž zrušen úřad kancléře university jakožto zbytečný.

3. Vyučování náboženství na školách středních (dodatečně rozšířeno i: na školy obecné a měšťanské r.) budiž prohlášeno za neobligátní, jakož i na odborných, kde bylo dosud zavedeno.

4. Cvičení náboženská (služby Boží, exercicie, chození ke zpovědi atd.) buďtež na všech školách (i obecných i měšťanských, středních a odborných) konána nezávazně a mimo hodiny vyučovací.

V ohledu formálním navrhuji, aby návrh přikázán byl školní komisi.

Dr. Frant. Krejčí, Frant. Zemínová, dr. Bouček, Holejšovský, dr. Rambousek, Jan Hrizbyl, Rudolf Laube, dr. A. Uhlíř, J. Svozil, V. Freiman, Kopeček, dr. Ant. Klouda, Jiří Skorkovský, St. Neumann, Heidler, Cyrill Dušek, J. Konečný, Ot.

Vochoč, Jos. Netolický, dr. E. Franke, Landová-Štychová.

2. *Reforma zákona o právu manželském.*

Návrh dra Boučka a soudruhů, aby vydán byl zákon, kterým se mění některá ustanovení zákona občanského o právu manželském.

§ 1. Manželství jest smlouvou občanskou, která se uzavírá před státním úřadem první stolice. Manželům je na vůli zůstaveno, dáti sňatku požehnati podle obřadů své církve.

§ 2. Překážky manželství povahy náboženské (§§ 63. a 64.), jakož i překážka dle § 67. obč. zákona se zrušují. Vláda vydá nařízení, zabezpečující dle možnosti zdravé potomstvo.

§ 3. Manželství je rozlučitelné. Důvody rozluky jsou pro oba manžely a příslušníky všech náboženství stejné (§ 115. obč. zák.).

§ 4. Manželství do dne vyhlášení tohoto zákona rozvedené rozloučí k návrhu jednoho manžela soud, který rozvod vyslovil. U sborových soudů rozhoduje samosoudce. Soud zjistí toliko, že rozvod byl povolán a rozhodne usnesením. Druhý manžel může o žádosti za rozlukou býti vyslechnut. Do usnesení rozluky povolujícího není opravného prostředku. Ujednání o majetkových poměrech učiněná při rozvodu zůstávají v platnosti. Kdyby bylo třeba změnit je, rozhodne o tom po provedené rozluce v řízení nesporném soud (samosoudce), který rozvod povolil.

§ 5. Zákon tento nabývá účinnosti dnem vyhlášení a nevztahuje se na Slovensko.

§ 6. Provedením pověřuje se vláda.

Návrh tento budiž přikázán ústavní komisi.

Dr. Bouček, dr. A. Uhlíř, dr. Fr. Veselý, St. R. Neumann, dr. F. Rambousek, Jiří Skorkovský, F. Holejšovský, F. Zeminová, R. Laube, dr. A. Klouda, Emil Šimek, Krejčí, J. Svozil, Hrouda J. V., Dědic K., Viktor Dyk, dr. Franta, Sonntag, Cinger, Jiří Stříbrný, F. Hummelhans, dr. Engliš, J. Hrizbyl, inž. O. Nekvasil, dr. O. Krouský, dr. Th. Bartošek, Emil Špatný, Dušek C., dr. Franke, Dr. Veverka, V. Klofáč, dr. R. Fischer, Ant. Němec, dr. Vaněk.

(Posledním z podepsaných byl poslanec dr. Hnídek, jméno jeho již také na návrhu vytištěno, ale dodatečně zalepeno. Pozn. red.)

3. *Reforma zákonů o školách klášterních.*

Návrh Fr. Zeminové, dra Bartoška, Housera, Laubeho a soudruhů na vzetí škol a vzdělávacích ústavů, dosud kláštery nebo jinými církevními korporacemi, nebo soukromníky řízených, ve správu státní.

1. Školy obecné, měštanské, odborné, ústavy učitelské, školy střední a vysoké nesmějí v demokratické republice československé být ani ve vlastnictví, ani ve správě klášterů nebo církevních korporací.

2. Uvedené korporace nesmějí zakládati nebo spravovati školy mateřské, ani jakékoli pensiónáty pro žactvo toho neb onoho pohlaví.

3. Školy, ústavy a pensiónáty dosud církevními institucemi vydržované nebo řízené nesmějí přivedeny býti ve správu jednotlivců, nebo soukromých korporací, nýbrž buďte vzaty ve správu státní a řízeny dále v duchu necírkevním, nebo, zjistí-li se jich zbytečnost, zrušeny.

4. Za školy a ústavy ve správě církevní podle tohoto návrhu pokládají se ony ústavy, jež ve správě církevních institucí byly dne 28. října 1918.

Po stránce formální budiž návrh přikázán výboru školnímu.

V Praze, dne 26. listopadu 1918.

Fr. Zeminová, Dr. Bartošek, Houser, Laube, Jiří Skorkovský, dr. Emil Franke, Kopeček, St. K. Neumann, Brodecký, Slavíček, Hrizbyl, dr. Bouček, Hrouda, Bechyně, Buřival, Landová-Štychová, Biňovec, dr. Veverka, Sladký, Fr. Holejšovský, dr. Rambousek, dr. A. Uhlíř, Pik, Netolický, J. Konečný, dr. Krejčí,

Freiman.

(Pokračování.)

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXIV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Zpráva o valné hromadě Spolku katechetského v Čechách za správní XXII. r. 1918.
— Septuagesima. — Návrhy o věcech náboženských v Národním shromáždění.

Valná hromada

katechetského Spolku v Čechách za uplynulý správní rok 1918 konala se dne 6. ledna r. 1919 ve spolkové místnosti v Praze II. za značné účasti dpp. kolegů ze všech diecesí českých.

Za ochuravělého kol. předsedu vdp. Antonína Bendu valnou hromadu zahájil a řídil kol. Václav Hála z Král. Vinohradů jako místopředseda Spolku.

Uvítav shromážděné kollegy a zástupce nejd. kn. arcib. Ordinariátu vdp. profesora Emanuela Žáka, přečetl kol. Hála nejprve dopis, ve kterém kol. předseda Benda se omlouvá, že pro vážnou nemoc nemůže se valné hromady účastniti, přeje Spolku zdaru ve všech jeho pracích a podává rady a návrhy pro budoucí činnost spolkovou. Po té uvedl předsedající jména zemřelých kolegů, jejichž památka uctěna povstáním přítomných. Na to pojednal kol. Hála o práci ve Spolku v měsíci listopadu a prosinci, kdy za nemocného předsedu řídil jednání spolkové, svolával schůze, psal memoranda a intervenoval u vlivných osob o našich právních a hmotných požadavcích.

Po řeči předsedajícího přečteny došlé dopisy, z nichž mile byl uvítán zvláště dopis vsdp. probošta Dra Josefa Buriana z Král. Vyšehradu, dýšící láskou ke Spolku a uznáním naší práce. Po té přednesl kol. jednatel Jos. Janout zprávu o činnosti Spolku za správní rok 1918.

Důstojní pánové! Milí kolegové!

Po uplynutí jednoho roku opět jsme se sešli, abychom si přátelsky pohovořili o radostech a spíše bolestech svého povolání v nynějších těžkých dobách, při tom načerpali nadšení lásku a sílu k další práci pro Boha, církev a vlast a zároveň přehlédli činnost katechetského Spolku za uplynulý správní rok 1918.

V uplynulém správním roce dočkali jsme se konečně ukončení největšího světového dramatu — světové války, kdy řízením »Prozřetelnosti Boží« osvobozeny národy z dlouholetého jha poroby a otroctví. I našemu československému národu, který po tři sta let tolik vytrpěl od svých nepřátel, opět zasvitlo slunko svobody a samostatnosti. Dnem 28. října 1918 stal se opět svobodným a svépřírodným.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA ›VYCHOVATELE‹ K XXXIV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Katecheta a kulturní boj. — Promluva na první neděli postní. — Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné. — Návrhy o věcech náboženských v Národním shromáždění. — Z praxe a různé.

Katecheta a kulturní boj.

Napsal A. OLIVA.

Kdo si všimal předválečných proudů v učitelstvu a nedal se mýlití nápadným obratem v létech válečných, předvídal s naprostou jistotou, co se chystá a očekával s jakýmsi neklidem první náraz kulturního boje ve škole. Je to zcela přirozené. Kulturní boj jest zápas světového názoru křesťanského s názorem pohanským. A poněvadž dosud v našich školách aspoň na papíře byl vládnoucí názor první musilo zde ke konfliktu dojíti.

Nepřekvapil tedy boj sám, ale překvapil rozhodně způsob onoho boje. Až jedenkrát kulturní historik bude nest aně listovati na prvních stránkách naší samostatnosti, s politováním zaznamená mnohé zjevy, které jsou hanbou našeho století a s údivem se zeptá: kde zůstaly všechny až do omrzení opakované zásady našich pedagogů, kde takt a slušnost i rozvaha vychovatelů nové, lepší, charakternější generace, válkou tolik ohrožené? A jistě jako zvláštnost vytkne, že se nenašel v celé československé republice muž-vychovatel, který by hromovým hlasem varoval před hroznými následky brutálního šlapání všech zásad pedagogických.

Situace katechetů přičiněním různých ›ideových bolševiků‹ není právě růžová, ale také ne rozhodně zoufalá, abychom věšeli smutně hlavy. Krásně píše Sienkiewicz v románu Quo vadis: ›Jako přecházejí války, vichřice, bouře, tak přešel i Nero, dóm sv. Petra však stojí a vévodí světu dál.‹ Je nesporno, že kulturní boj přinese církvi mnoho dobrého, neboť jako zlato vyjde z ohně čistší, tak církev a náboženské přesvědčení mnohých bude čistší a ryzejší po tomto boji a ukáže se, že církev není institucí lidskou.

Jest tedy otázka: jak si má katecheta za změněných poměrů počínati?

I. Modlitba. Rozumější učitelstvo uznávajíc modlitbu za prostředek ku povznesení duše z pedagogických ohledů nepodlehlo terroru organizačnímu a modlitbu buď zachovalo aneb slušnou písní nahradilo. Většinou učitelstvo modlitbu i pozdrav násilím, zákazem odstraňovalo. Jak se toto násilí srovnává se zásadami demokracie? Katecheta nesmí dít k náboženskému úkonu nutiti a učitelstvo

smí modlitbu zakazovati a terrorisovati i ty učitele, kteří se s dětmi modliti chtějí? Katecheta se ovšem modliti s dětmi bude, poněvadž modlitba jest součástíou náboženského vyučování. Staly se případy, kdy chtěli ředitelové i katechetovi modlitbu zakázati, ovšem marně. To jest asi tak, jakoby ředitel chtěl zakazovati při tělocviku praktická cvičení. A přece se tací věhlasní pedagogové našli! Odvolávat se při odstranění modlitby k okresní školní radě nedoporučuji. Není to také nic platné. Na mnohých místech zakročily místní školní rady a náprava se stala ihned, neboť odstraňování modlitby zákazem jest znásilňování svědomí většinou katolických rodičů, kteří jediní mají právo rozhodovati, budou-li či nebudou jejich děti se modliti.

Nabádejme děti, aby tím zbožněji vykonaly ranní modlitbu a vštipme jim do srdce, by přestupovaly práh učebny s dobrým úmyslem: Ježíši všecko z lásky k tobě. Touto střelnou modlitbičkou počnou a to jim přece nikdo zakázati nemůže. Pěstujme čilejší styk s rodiči a při každé vhodné příležitosti je upozorněme, by ráno děti do školy bez modlitby nepustili. Mnozí a mnozí tak učiní a ukáže se, že princip zlý jest nucen sloužiti dobru a kulturní boj ukáže se jako duch, který chce zlé a tvoří dobré.

Kde by sáhli na kříž, tam musí bezohledně v místní školní radě farář zakročiti, by kříž jako majetek místní školní rady a školní inventář byl zachován, dokud není provedena rozluka církve a státu. Rozumný, taktní, inteligentní učitel toho nedopustí.

II. Při vyučování samém z návodu buď nesvědomitých rodičů, buď jiných živilů poznáme u některého dítěte (případy jsou ojedinělé!) jakousi zlomyslnosti K takovým dětem budme zvláště pozorní, shovívaví a odzbrojme je naprostým klidem i když zlomyslnost se opakuje. Je to přímo heroismus, víc než svatá trpělivost — dítě chce vyprovokovati, by otec mohl na kněze si dojíti, nesmí se jim to podařit! Pocití svoji ubohost, mravní převahu kněze a brzo je to omrzí. Vyučování samo vyžaduje teď daleko více energie, přípravy, zajímavosti. Hojnost krásných příkladů ze života světců a vynikajících mužů upoutává jinak velice těžkou mysl dětskou a dobře působí. Škoda, že nemáme krátkých, výrazných životopisů, po nichž jsem už před dvěma léty volal. Teď by mnohému mladšímu kolegovi práci usnadnily! Fracujme hodně s křídou v ruce. Jeden více chápe sluchem, jiný zrakem, ale všichni rozhodně lépe, je-li slovo mluvené doprovázeno obrázkem, diagramem, nebo aspoň poznamenáním důležitého na tabuli. Nelitujeme práce ani oběti a učíme dětem předmět zajímavým a tak upoutáme jejich pozornost. Nezapomínejme ovšem na nejdůležitějšího pomocníka — milost Boží — za tu prosme pro sebe i děti nám svěřené a to tím vroucněji, čím větší záhuba hrozí jejím dušem.

III. Služby Boží jsou většinou bez dozoru. Tu si musí katecheta pomoci sám. Kde jsou dva, jde to snadno. Kde je sám, musí se zařídit dle okolností Já si děti v kapli sám seřadím a než se obléknu modlí se děti společně tři božské ctnosti neb jiné příhodné modlitby. Každé dítě ovšem musí mít svoje modlitební knížky. Zapomene-li náhodou, zapůjčím mu, mám jich totiž více připravených pro tento případ. Děti střídají modlitbu se zpěvem a mohou říci, že se chovají slušně. Doporučuje se požádati o dozor hodné laiky muže i ženy, by zbožným chováním dávali živý příklad slušného a zbožného chování se v ko-

stele. Nejlépe by ovšem bylo dosáti toho, by rodiče sami dle možnosti s dětmi do kostela přišli a na děti si dozirali.

Doporučuji navázati co nejdříve styk s rodiči. Vyloží-li se jim zcela klidně vše, budou mnozí a mnozí, kteří stanovisko naše uznávají a třeba náleželi k různým politickým stranám, v tomto bodě s námi souhlasí. Proto organizace učitelské všemožně pracují, ba ani štvání se nestydí, jen aby rodiče pro vyloučení náboženství a pro laickou školu zpracovaly. Učitel, který nikdy nábožensky necítil a proto ani ponětí nemá, co pravé náboženství jest, vykládá na veřejných schůzích o tomto thematu, ač hned každý trochu sečtělý dělník pozná, že jest mu to terra incognita! Živé slovo katechetovo může ještě mnoho a mnoho zachrániti. Předpokládám ovšem u katechety ducha Kristova, touhu po záchraně nesmrtelných dětských duší a ne touhu po popularitě a šlapání autority. Takový katecheta nemůže vlévat do duší dětských, co sám nemá, a co nemůže vštípit v srdce dítěte autoritu ku Tvůrci, Vykupiteli a Posvětiteli lidských duší.

IV. Svátá zpověď a sv. přijímání. Praktikuji to už léta následovně: každý den přede mší sv. jsem půl hodiny v kapli a děti mohou přicházeti ke sv. svátostem denně. Pro ty, které nepřijdou ustanovím pro každou třídu jednu sobotu a jednu neděli. Tím se dětem vyjde vstříc a každé čas příhodný si nalezne a bez nucení přijde. Byl jsem vždycky pro odstranění hromadných zpovědí a dosáhl jsem dvojího: dítě přijde samo, zvykne si k sv. zpovědi choditi a sv. zpověď vykoná s lepší disposicí. Doporučuji tento způsob v zájmu těchto svátostí. Obavu, že by některé dítě stydělo se zpovídati svému katechetovi, odstraňme tím, že pozveme některého kollegu na určitou sobotu a sami mu zase tuto výpomoc oplátíme. O této věci jsem už psal, nedošla povšimnutí, teď snad donucením se ujme ku prospěchu náboženského prohloubení u našich dětí.

V. Musíme se postarati našim dětem o nové, české knihy. Mním tím: modlitby, katechismus a církevní dějepis.

a) Modlitby. Máme jich mnoho a všechny mají stejnou chybu; nejsou to modlitby pro děti. Duše dětská chce něco zcela jiného. Tu nesmí rozhodovati, zda modlitby napsal X nebo ypsilon, zde musí psycholog dětských duší mluvit k duši, k srdci dítěte. K srdci dítěte musí mluvit i úprava knížky. Musí býti milá, roztomilá, opravdu dětská bez ohledu na to, kolik bude stát. Musí býti vyzdobena malířem-umělcem, který svým obrázkem promluví k srdci dítěte a to srdce nadchne, tak že dítě s radostí bude po této knížce sahat a s uctivostí ji chovat. Nesmí chyběti ani kratičké, výstižné životopisy světců, zvláště dětskému věku blízkých.

b) *Katechismus.* Svůj úsudek o nynějším katechismu napsal jsem před dvěma léty při kritice Stručného katechismu Zamazalova. Redakce mi tehdy ten passus škrtila. Nebudu zde opakovati, aby se nezdálo; že mám kuráž teprve teď. Jisto jest, že nového katechismu potřebujeme. Že nesmíme pracovati rychle, ukvapeně jest nesporno. Názor jistých nezasevěnců, kteří chtějí míti nový katechismus za měsíc nebo ještě dříve, jest k smíchu. Napřed se musíme sjednotiti na plánu a hlavních zásadách a p. k. můžeme pracovati, má-li to býti katechismus nový, český a ne výtah ze starého, nebo i zhoršení starého. Ke zpracování je třeba odborníků, ne břidilů, hlav myslících, tedy nejen výborných theologů, ale i praktických katechetů a psychologů.

Když jsem zvěděl, že nový katechismus se připravuje, dopsal jsem bratru Janu Olivovi, faráři ve Svatce, by dle svých zásad v »Hlídce« uveřejněných nový katechismus zpracoval. Aby nepracoval zbytečně — práce to bude velká — poslal mi myšlenky své o katechismu, které zde ve známost uvádím s přáním diskuse o nich.

Mé myšlenky o katechismu.

Papežská zvláštní kommissa připravuje katechismus pro všechny katolický svět. Přes to přece není zbytečno o tomto thematu uvažovati. Když ne jiný, aspoň ten užitek z toho bude, že katecheta sám důkladněji vnikne do jádra katolické nauky, jak se v katechismu podává.

Vyučování náboženské, má-li býti skutečně pro nynější život, musí se zakládati na katechismu, ne na dějepřavě, a to i v nejnižších třídách, ano v těch hlavně. Tím se diametrálně liším od nynějšího názoru: odůvodním je ve zvláštní obšírné monografii.

Aby katechismus mohl býti hlavní knihou při vyučování náboženství — dějprava zůstane jen knihou pomocnou — musí se postupovati takto:

a) přípravou, předběžným úvodem, ale zároveň pevným základem pro katechismus musí býti náboženská prvouka, která však musí býti jinak zpracována než je prvouka Kubičkova. Nepatří do ní na př. historie bratří Josefových a mnoho jiných věcí. Musí taková prvouka býti svou podstatou shodnější se svým vzorem, prvoukou Tůmovou, musí však se (proti Tůmovi) rozšířiti nejméně na dva roky. — Tato náboženská prvouka musí nyní nahraditi dřívější rodinné náboženské ovzduší, které nyní načisto z mnohých rodin vymizelo. Dříve mohlo se na základě toho ovzduší hned přistupovati k biblické dějepřavě, nyní tak nelze. — Zvláště se musí při zpracování této prvouky obrátiti větší zřetel k bohoslužbě. To platí i pro všechno další vyučování. Co se ubere dějepřavě, musí se přidati nauce o bohoslužbě, ovšem docela jiným způsobem, než bylo v dosavadních školních liturgikách. Tento moment jest na výsost praktický zvláště nyní, kdy úkony náboženské jsou prohlášeny za vedlejší při vyučování náboženství. (Názor ten je ovšem venkonce falešný, ale dosavadní vyučování náboženství mnoho zaviniilo, že k němu došlo.)

β) katechismus sám musí míti vlastnosti:

a) pro všechny děti:

1. musí býti přiměřeně stručný, aby každého roku v každé třídě mohl se probrati, ovšem přiměřeně té které třídě (jak to myslím, ukáže dále v bodě 3). Jenom ročním opakováním vstřípi se základní naučné věty nezapomenutelně do paměti. . . Každý paedagog zná důležitost opakování

Stručný katechismus vyžadují zvláště poměry venkovské, kde kněz nemůže každou hodinu dodržet.

Stručnost žádá také nadání dětí: polovina dětí je jen prostředně nadaných, čtvrtina dětí tupých, toliko čtvrtina bývá schopnějších. Některé děti vycházejí ze školy v 3. třídě místo v 5. a pod. Tu musí katechismus látku tak zpracovat, aby vyhověla těmto poměrům, všem těmto žákům.

Při vycházení ze školy má každé dítě podati přehled toho, co umí, má to odříkati dle katechismu. I proto musí býti katechismus stručný. A aby paměť měla jakési opory pro zachycení všeho toho, musí býti rozdělen na více hlav-

nějších oddílů Pro nejslabší děti určili biskupové rakouští při východu ze školy nejmenší míru vědomostí náboženských: to musí býti v katechismu zvlášť vytčeno.

Stručnost žádají také poměry náboženské vůbec: děti neumějí ani modlitby z domova, katecheta musí teprve jim naučiti ve škole. . . Co se tu zmaří času. A což teprve, bude-li nábožensví z předmětů povinných.

Mistrem ve stručnosti jest Canisius v katechismu pro lid.

Co se ušetří času stručností, věnuje se na probírání památek církevního života toho kterého místa, kde katecheta vyučuje. . . Každá větší osada, zvláště pak města mají mnoho takových památek, které třeba oživit. V tom směru, zdá se mi, jde zmíněná činnost Hrudkova. Takové objasněné, do mladé paměti vštípené památky mluví k žákům, i docela obyčejných schopností, když již vyšli ze školy a kolem nich chodí, nebo o těch místech čtou a slyší. Třeba jen vybrat vhodnou látku a paedagogicky s ní zacházeti.

2. Při vši možné stručnosti nesmí však katechismus svou formou čili slohem býti suchopárný, po způsobu nynějších katechismů: nesmí to býti výtazek z učebnic theologické fakulty se scholastickými definicemi. V tom mnoho pochybil Canisius.

Ovšem naučnému materiálu se nemůžeme úplně vyhnouti a nebylo by to ani dobře. Musí býti v katechismu systematika a musí tu býti naučné věty. . . Ale na mnohých místech může přece forma přijmouti povznesenou, biblickou náladu, jak ukazuje Lutherův Malý katechismus. Tu je Canisius velice pozadu. Tento náladový kolorit dostane katechismus z liturgie a ovšem i z bible.

Měřítkem tu může a má býti obsah kázání pro dospělé v kostele, ta úroveň poznání náboženského, jakou průměrní posluchači mají. A tu znalec lidí i dětí ví, že ve škole u dětí přednáší se a od nich žádá, co srovnáno s věděním věřících v kostele je nehorázně vyšší a subtilnější, tak že děti, které po vyjití ze školy chodí na kázání sebe pilněji, nepokračují proti škole, nýbrž o hodně klesají. To je nepoměr, a to škodlivý. Co nemohu říci velkým v kázání, nemohu ani požadovati od dětí (kázání tak zvaná katechetická se neosvědčila). Děti mají ovšem bystrou paměť, naučí se těm definicím a těžkým věcem, ale nerozumějí jim, a přece jenom pro život se učíme.

3. Katechismus nesmí mařiti čas katechetovi při ukládání látky k memorování. Tak se dosud dělo, zvláště ve třídách venkovských, kde několik ročníků je v jedné třídě (na př. na dvojtřídce ve 2. tř. jsou ročníky 4—8). Než všem uloží, co patří každému ročníku, co tu je ukazování, převrácení listů. . . zvláště když děti mají různé katechismy a na Hradecku i Oltář. Také ty hvězdičky, křížky v katechismu nijak neusnadňují práci. Tomu všemu se předejde, když se katechismus uspořádá tak, že v každém paragrafu (thematickém celku) je látka seřazena podle jednotlivých ročníků, které jsou označeny čísly: tedy nejdříve látka, která z toho paragrafu jest určena pro druhý ročník a ta má před sebou 2, pak pro třetí s číslem 3 atd. V každém paragrafu nebudou všechny ty ročníky, v některém třeba jen jeden ročník, nebo dva a pod. Tu každé dítě ví, ve kterém školním roce je a čemu tedy z toho paragrafu, v kterém právě katecheta ke všem mluvil, se má učit. Zároveň ví, že si musí zopakovati všechno v tom paragrafu předcházejícím, poněvadž se tomu učilo v předcházejících rocích. To je pro třídy o více ročnících velká výhoda. Dítě tak stále opakuje předešlé a přiučuje se novému, a katecheta při ukládání není obtěžován.

b) pro děti zvlášť nadané:

1. Jsou na školách všech, i venkovských, některé děti, které mají bystrý rozum, čtou mnoho, všímají si událostí veřejných jaksí hlouběji než jiné děti. Dnes nepřekvapí katechetu, když se žák takový i z venkovské školy otáže, jak to jest s buddhismem, islamem. Dnes nepřekvapí, když přednese mu námitky, jak je slyší ve společnosti, proti jsoucnosti Boha, nesmrtelnosti duše. Mnohý takový žák chce vniknouti jaksí více do náboženství, má k tomu zvláštní náladu, sklonnost třebas i k životu více asketickému. Jiného zajímají budou řehole, jiného náboženské spolky, charita. Jiný je opět poután náboženskými zvyky, obyčejí. Jiného se dotkne sociální stránka odpustků. Pro takové zvláštní žáky má katechismus přinášeti vhodné poučení. Zde bude hlavní zřetel k naší době, jak si to přál již proslavený katecheta a tarář Mey v Tübingách. Theologische Quartalschrift r. 1863 443 a n. ve článku Zur Katechismusfrage.

A hlavnější ještě důvod pro to je: nynější zápas světových názorů poměr jednotlivce a společnosti. „volby všeho druhu. Takový žák má míti jasné pojetí, oč nyní ve světě vlastně jde, až sám vstoupí do tohoto života samostatně, aby věděl, jak si počínati, chce-li býti a zůstatí dobrým (praktickým) katolíkem.

Opakuji: není to pro všechny, jen pro ty zvlášť nadané, dychtivé, proto to musí býti v katechismu podáno malým tiskem. Zde se uplatní též vlastní vědecká systematika katechismu, jak jsem to ve svém článku v Hlídce naznačil, zvláště v sociálním oddělení katechismu. Takový žák pozná, jak náboženství naše jest celek krásně uclánkovaný. na jednotlivce i společnost lidskou (stránku individuální a sociální) zřetel beroucí a jedinou vše spojující ideou výkupné smrti Kristovy spojený.

2. Pro takové žáky nesmí se zapomenouti na dějiny, jak biblické, tak zvláště církevní. Tu v katechismu musejí ti žáci dostati správná hlediska, ze kterých by mohli pak zvláště církevní dějiny posuzovati. Na výsost potřebno je to u nás o Husovi, o době husitské, o Komenském atd. atd.

Sem náležejí i všechny památky církevního života katolického našich vesnic a měst, pro jichž správné pochopení je potřeba již bystřejšího rozumu. . . Pamětní farní knihy paměti osob (na př. Vaváka!) . . . jsou tu dobré prameny. Podati to slovy takového pramene, to utkví na vždy v paměti. To ovšem nepatří do katechismu, nýbrž do katechese, ale katechismus aspoň udá místo a hledisko k tomu.

Zde možno připomenouti, že i na správné pochopení legend, jak všeobecně v církvi rozšířených, tak i místních, má katechismus dáti návod na patřičném místě.

3. Vlastní podstata, jádro církevního roku, také jen od zvláště nadaných může býti pochopeno; děti prostředních vloh něco z nauky o církevním roku pochopí, ale ucleněnost jeho na základ té ucleněnosti jen některé — ony vyvolené — pro ně tu bude mnoho potěšného.

4. O výkladu církevních a náboženských písní máme již více pomůcek — důkaz, že podobný výklad jest potřebný a užitečný. Dle mého náhledu nehodí se takový výklad pro všechny děti, ale pro schopné bude s užitkem, když hlavní body toho, jak třeba nahlížeti na nábožné a kostelní písně budou stručně v katechismu podány.

γ) Zdá se nemožno, aby katechismus všemu tomu vyhověl, co pod β) uvedeno. A přece je to možno. O první nárys takového katechismu jsem se pokusil a prakticky jej prošel jednou s dětmi ve škole (potřebné věci si děti psaly). Děti zdejší jsou prostředních, spíše menších schopností, jen některé jsou více nadané. Ovšem byl to první pokus, jakýsi rámec, který by se teprve musil důkladně pracovat od jiných. Přítomná stať má býti k tomu podnětem. Speciální rozhovor o jednotlivých otázkách nutně by musil předcházeti, na př. jak pohlížeti na legendy a jiné středověké dějepisné výtvořy. Právě nyní začíná se o tom ujmáti docela nový názor (viz Theologische Revue 1918, 433—8). Výsledek takového rozhovoru asi v 3 až 5 větách jako hledisko dal by se do katechismu pro ty nadané. A podobně při ostatních thematech výše uvedených (na př. hledisko na kostelní a nábožné písně .).

Při všech podobných diskussích jako hlavní pravidlo musilo by býti, že třeba míti pilný zřetel, které děti se mají na mysli (prostředně nadané, slabé, zvlášt nadané). Na to zapomínal na př. náš bývalý proslulý profesor katechetiky, později biskup Brynych. Chtěl dáti návod pro učast dětí při mši sv. ke každé části mše sv. (stupňové modlitby, introit, kyrie, gloria . . . a ještě specialisováno dle církevního roku) měly se tomu naučiti všechny děti, a co možná z paměti, aby mohly i bez modlitebni knihy sledovat kněze . . . měly to v kostele hlasitě říkati. Neujalo se to: naučili se tomu jen někteří a vypadalo to vše příliš mechanicky a děti jistě z toho neměly užitku, jaký Brynych zamýšlel. Tak rychle sledovat kněze a při tom nábožně, jak si to představoval, děti naše i lid náš nedovede. Lid náš je v ohledu náboženském hodně pohodlný, někdy přímo líný, aby se nějak zvlášt namáhal; je praktický při filosofii »nejmenší námahy«. Chce jistě do nebe, ale co nejpohodlněji. Který kněz mu ulehčuje, slabostem jeho shovívá, toho má rád — kněze jen trochu dle církevních nořem jednajícího nemiluje. Nejlépe náboženská povaha lidu jeví se při zpovědi. Dejme tomu, že předcházelo v kázání důkladné poučení o všech částech pokání a že pak zpovídají dva kněží: jeden dle norem církevních, druhý laxně (spokojí se se vším, co mu poenitent řekne, na nic se nezeptá, jen dá náládové poučení a rozhrěšení). K tomuto laxnímu půjdou jistě dobré tři čtvrtiny, k onomu církevnímu siabá čtvrtina. Taková je povaha našeho lidu — a našich dětí. Na to se nesmí při zpracování učebnic zapomínat, jinak se zpracují sice dobré theologické příručky, ale ne poučky pro děti. Z tohoto stanoviska zdá se, že i Kubičkova prvouka přeplněná. Autor měl patrnou lásku k věci, dlouho o ní pracoval, přirozeně podává hodně látky — dle mého, příliš, tak že katecheta stále musí býti velice napjat, aby to vše ovládl, a i pro toho katechetu je třeba ulehčení . . .

Končím, bych neupadl sám v to, proti čemu mluvím. Jenom ještě dodávám, že sám dobře cítím velké nedostatky svého zmíněného pokusu, zvlášt v tom, že jsem sám povahy více rozumové, proto jsem asi dal svému katechismu také takový ráz, jiní s jinou povahou vhodně by jej musili doplnit.

Jan Oliva, farář.

Bylo by si jen přáti, by páni z katechismové komise podrobili tyto názory vážné a věcné kritice, zahájili diskussi a všem vážným pracovníkům co nejdříve sdělili zásady, dle nichž hodlají při novém katechismu pokračovati.

c) *Církevní dějepis*. Ve valné hromadě četl jednatel: »Z kompetentních míst byl dán exemplář církevního dějepis pro měšťanské školy k posouzení, zda by mohl jako řádná učebná kniha býti vydán«. Toto oznámení mne překvapilo. Jako člen výboru o tomto exempláři praničeho nevím, ač by mne to zajímalo, poněvadž mám celý dějepis vypracován a vědělo se, že jsem dějepis k posouzení rovněž nabízel. Těší mne, že se aspoň toto moje stanovisko uznalo. *Zásady*, dle kterých jsem pracoval, vyložím příležitostně.

VI. Upozorňuji — mám k tomu řadu vážných dokladů — na významná slova p. A. Havelky v »Jednotě«: »A více stavovské hrdosti. Odporně musí působit na každého, jestliže kněz snižuje sebe a jiné jen proto, aby domohl se svého osobního prospěchu«. Ipse, vtip se! A ještě slova Dr. Ot. Taubra: Katecheté sdělujte veřejně své zkušenosti ve škole v této době přechodného vydání nových výnosů. Jednejme! *Zřizujte spolky matek! Budme svorní! Vše osobní navzdýcky pryč! Je nám třeba začít stavět od základů. Nuže do práce, ale všichni* (Našinec 12. II. 19).

Na první neděli postní.

Napsal EM. ŽÁK.

»Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, kteréž vychází z úst Božích.« Mat. 4. 4.

Naplniv více než sto roků života svého, jako znavený poutník píše stříbrovlasy vůdce národu, Mojžíš: Deuteronomium, svůj *druhý zákon*. Přechal dvě pokolení; již nové potomstvo, na cestě do Kanaanu vyrostlé, chápe se práce, aby došlo do Země zaslíbené. Proto jemu, jakož i všem věkům přístím chce na sklonku svého života znovu do srdce vepsati zákonník, který Hospodin položil v základy svého národu. A chtěje, aby učila se budoucí pokolení z osudu a života svých předkův napsal ve své V. knize památná slova: »*A pamatovati budeš na všechnu cestu, kterouž vedl tebe Hospodin Bůh tvůj za 40 let přes poušť. Trápil tebe nedostatkem, aby ukázal tobě, že ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem kteréž vychází z úst Božích.*« (Deuter. 8. 2.—3.)

Ve velikolepém výjevu, který dnešní sv. čtení líčí, slov těchto užívá náš Spasitel v zápase proti pokušení ďáblu. Sváděn daemonem, aby zahnal svůj hlad tím, že zázračně z kamení učiní chléb, chápe se slov dávného učitele národu a odmítá pokušení, opakuje slova Mojžíšova: »*Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, které vychází z úst Božích.*«

U tohoto výroku Páně dnes prodlíme a uvažujeme jeho smysl.

1. Ruský dramatik Čechov líčí ve svém dile »*Tři sestry*« ženy: Olgu, Mášu a Jrinu a celou řadu mužů, kterým život zhořkl až do dna. Stal se jim všem skoro nesnesitelným. Z dob svého mládí, kdy byly obklopeny slávou a bohatstvím, vypadly do skromnějších poměrů. Mají své touhy po hlavním městě Moskvě, její zábavách a lepším životě. A když tyto naděje se nespňují, jako zdeptány, zlomeny, zbloudilé od vysněných pramenů štěstí, tulí se k sobě a samy si kladou onu velikou, záhadnou otázku: »*Proč žijeme? Proč trpíme? O, kdybychom to věděly!*« — Ano na velikou, první otázku živoč., pro jeho útrapy a strasti nemají odpo-

vědi. Jsou bezradny. Do noci, jež duše jejich stále obestírá, nezapadá ni jediný světlý paprsek štěstí.

A v této zemi, jako prorok, jako veliké svědomí svého národu vystupuje *Tolstoj* a volá: »Jen v návratu k zákonu křesťanskému najdete smysl odpověď na otázku: »Proč žijeme, proč trpíme.« Žijeme pro věčnost. Trpíme, abychom utopením jako Kristus Pán dospěli jednou k životu klidnému a blaženému. — Ukazuje se tu opět pravda slov Páně: »*Ne samým chlebem živ je člověk, ale každým slovem, které vychází z úst Božích.*« Slovo Boží, víra, náboženství, toť je onen jediný pevný základ, na němž může člověk založiti svůj život v tomto slzavém údolí. Ono jediné může mu býti dostatečnou vzpruhou, aby v strastech života neklesal, nemalomyslně, ale vytrvale šel dále přes obtíže a nesnáze života k onomu břehu, za nímž je jiná říše života, nezbádatelná a nepochopitelná.

Moderní člověk, mělký ve svých názorech, bez pevné víry, vlastně neví, proč žije, proč pracuje. Jde často jenom za požitkem. Vyplníti dlouhou řadou požitků, jež obyčejně v nízkých touhách a vášních se skrývají, všecek svůj život, to zdá se mu vlastně cílem života. Ale každý požitek, jak slovo samo naznačuje, jednou byv prožit, prchá, mizí. Je to světélko, které sotva že zaplálo, již uhasíná. To, co nazýváme štěstím, často jest jenom jako blesk ve tmách života. A té tmy je daleko více a člověk jde jako slepý poutník, nevěducí, kdy a kde stane před neznámým cílem. Kdo mu posvílí v tomto bludišti? *Každé »slovo, které vychází z úst Božích.«*

Všechna veliká náboženství světová mají jednu společnou myšlenku: že tento pozemský život jest jen poutí, pouhou průpravou na dokonalejší bytí; na život, s nímž vše, co tuto prožíváme, jsouc srovnáno, jest krátké a pomíjející, prchavé a má jen potud cenu, pokud k budoucímu životu slouží a připravuje. Tak učí dávná, pohaslá náboženství staré kultury řecké a římské, tak dávají nám nazíratí na život i všechna náboženství nynější. Ono veliké »*slovo Boží*«, jež odnesli si národově rozcházející se do nových vlastí a jež po svém způsobu si oděli rouchem poesie, nás učí, že člověk je k vyššímu zrozen, než tento svět, je bytost tajemnější, než sám sobě se zdá, že nosí jen šat tohoto světa, který jednou odloží, a oblékne roucho nesmrtnosti. A toto »*slovo Boží*«, byť člověk v domnělém vědomí sobě dostačitelnosti neb v honbě za požitkem na ně zapomněl, má veliký význam. Ono je mu nejmocnější a neúčinnější vzpružinou, aby i všední, úmornou a stále se opakující práci svého poslání radostně konal; aby neprchal od svého životního úkolu, i když tento ukládá mu stále odříkání a stále svízele. Toto »*slovo Boží*« všechny tíhy života činí snesitelnými, všechny hořkosti přijatelnými. Vezměte dělníku tuto víru, která jej silí a blaží, a on propadne zoufalství. —

2. Ale vidíme nejednou člověka, který nežije z této víry, ze slova Božího, a přece těžkou práci svého povolání s touže vytrvalostí koná. I on vlastní své práci podkládá *vyšší cíl*. Je to odměna, starost o rodinu, naděje, že jednou až svoje zaopatří, odpočine si mezi nimi; anebo si ani neuvědomuje, že dle zákona setrvačnosti pracuje dál dle názoru dávné svojí víry v budoucí odplatu. Duše jeho je stále ještě zahřáta teplem slova Božího, byť plamen víry, který ji zahříval, v jeho nitru již pohasl. A když v duši nastal ponenáhlu chlad a požitky života jsou sporé, údy znavené a sestárlé, zase to »*slovo Boží*« jako hvězda betlemská

se mu ukazuje, a člověk vrací se k víře svého mládí. Podepře opět život svůj věrou a v ní cítí se znovu šťasten.

Dávný mudrc athenský, který právem obdržel název »božský«, *Plato*, ježto nejvíce a nejlépe ze všech filosofů o náboženství a jeho ceně uvažoval, ve svém spise: »*De legibus*« (X.) praví: »Můj synu! Jsi ještě mlád; ale během časů změníš mnohé z nynějších svých názorů a budeš pravý jich opak tvrditi. Proto neodmlouvej těmto nejvyšším otázkám, neboť co nyní považuješ za malicherné, jest nejdůležitějším, totiž: správné o bozích poznati a šlechetně žíti. Pro nynějšek chci však tobě o nich vážné slovo říci a nechci se při tom tobě jeviti jako lhář, totiž: »Ani ty ani tvoji druhové, stejně s tebou smýšlející, nejste prvními, kteří takové pochybné mínění o bozích mají; ale každého času, brzo více brzo méně bylo těch, kteří touže nemocí trpí, jako ty. A protože s mnohými jsem se stýkal, chci ti říci, že žádný, který ve svém mládí bohy pohrdal, až do kmetského svého věku při tomto mínění nesetřval. Proto dobře si rozmysli, a v tomto přechodním věku (mezidobí) neodvažuj se proti nim hřešiti.« — To jsou zlatá slova zakladatele památné athenské Akademie.

A známý anglický chemik *Davy*, vynálezce bezpečného kahance pro horníky, ve svém krásném spise: »*Poslední dnové přírodopylce*« praví: »Vliv náboženství přežije veškeré radosti pozemské. Jeho síla vzrůstá, když organismus člověka stárne a tělo spěje k svému rozkladu. Ono podobá se jasné večernici na obzoru života, která — jak jsme přesvědčeni — v záhrobní době stane se jítřenkou a svými paprsky pronikne stínem a zatměním smrti.« — —

Jest to, draží přátele, výrok věčné pravdy a vážného naučení, kterým odpovídá Ježíš k pokušitelci: »Člověk daleko více nežli chlebem živ je každým slovem, které vychází z úst Božích.« Slovo Boží v životě člověka jest najednou jako ona nit Ariadnina, pomocí iž šťastně najde východu a ochrany z bludiště tohoto žití. Je lanem, k němuž jediné bezpečně může přivázatí vratkou loďkou svého života. Amen.

Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné.

I.

O Bohu Otci, Stvořiteli.

Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.

Země však byla pustá a prázdná. Byla pokryta vodou a byla tma. I řekl Bůh: »Budiž světlo!« I stalo se tak.

Po *druhé* řekl Bůh: »Budiž obloha!« I stalo se tak.

Po *třetí* řekl Bůh: »Shromážděte se vody na jedno místo a ukaž se souš!« Shromážděné vody jmenují se moře. Pak řekl: »Vydej země rostliny a stromy!« I to se stalo.

Po *čtvrté* řekl Bůh: »Buďte světla na obloze!« I stalo se tak. Ukázala se dvě veliká světla — jedno větší, by panovalo dni a jedno menší, by panovalo noci — a hvězdy.

Po *páté* řekl Bůh: »Buďte ryby ve vodách a ptáci v povětří!« I stalo se tak.

Po *šesté* řekl Bůh: »Vydej země všeliká zvířata!« I stalo se tak. Potom řekl Bůh: »Učiníme člověka k obrazu a k podobě naší; ať panuje nad cejrou zem i nade vším, co se pohybuje po zemi.«

Tak dokonána byla nebesa, země a všecka jejich okrasa. A viděl Bůh všecko, co byl učinil, a bylo to velmi dobré.

Bůh byl vždy, jest a bude vždy: *Bůh jest věčný*. Svět nepovstal náhodou, jest dílo Boží. Bůh učinil jej z ničeho pouhou vůlí svou. *Bůh je Stvořitel a Pán nebe i země*.

Bůh řekl a stalo se tak. Bůh může učiniti všecko, co chce: *Bůh jest všemohoucí*.

Překrásní! jsou skutkové Páně! Slunce, měsíc a hvězdy, nebe i země, rostliny a stromy, zvířata a zvláště člověk hlásající nám *moc, slávu a lásku Boží*.

Kamkoliv tedy pohlédneme, vidíme, jak mocný a moudrý je Bůh, ač jeho samého nevidíme. *Bůh jest pouhý duch*.

Bůh stvořený svět zachovává a řídí.

»Sláva tobě, velký Bože, jenž jsi stvořil tento svět,
jenžto voláš slunce z lože, v luhy seješ jarní květ;
jitřní záře, duhy krása, světlý den i jasná noc,
všecko slávu tvoji hlásá, všecko hlásá tvoji moc«.

Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země.

Poznámka. O sedmém dni při stvoření světa se nezmiňujeme proto, že nechceme věrouku spojovati hned s mravoukou, nýbrž každou zvláště na podkladě biblickém vypracovati. Každý pokyn směřující k opravě aneb k doplnění této práce jest nám vítán.

Jan Konopík a Frt. Suchomel,
katecheté.

Návrhy o věcech náboženských v Národním shromáždění.

(Pokračování.)

4. Reforma části školní novelly.

Návrh členů Národního shromáždění Fr. Housera, Kopečka a soudruhů:

Služba na veřejných školách je úřad veřejný, jehož může dosáhnouti každý státní občan bez ohledu k svému vyznání náboženskému, prokáže-li k němu náležitou způsobilost.

Vyloučení z úřadu učitelského jsou ti, kteří následkem odsouzení trestním soudem jsou vyloučení z volitelnosti do zastupitelstva obecního.

V ohledu formálním navrhujeme, aby návrh byl odkázán školskému výboru.

O d ů v o d n ě n í.

Zásada dosud praktikována, že správcem školy může být ustanoven jen takový učitel, jenž má způsobilost vyučovat náboženství toho vyznání, ke kterému náleží většina žáků té školy, dává škole konfesijní ráz. Jí se vylučuje z konkurence o místa správců škol značný počet učitelů; jsou to učitelé jiných vyznání než je ono, k němuž se hlásí většina žáků, a učitelé, kteří zkoušky z náboženství vůbec nevykonali. To je na újmu školství. Ta zásada omezuje však také učitele, kteří způsobilost vyučovat náboženství svého vyznání mají a s církví, k níž přísluší, se vnitřně rozešli, v rozhodnutí, aby z ní vystoupil; neboť vystoupí-li

učitel z církve, neuznává se jeho způsobilost k vyučování jejímu náboženství, které před tím nabyl.

V Praze, dne 21. listopadu 1918.

Fr. Houser, Kopeček, Ant. Němec, Dr. Meisner, Bechyně, Svěcený, Časný, Burian irásek, Srba, Stivín, Prokeš, Pik, Vaněk, Aust, Cinger, Merta, Brodecký, Charvát, Dr. Witt, Nádvorník, Eksteinová.

5. Reforma části základních školních zákonů.

Z návrhu členů Národního shromáždění Dra Krejčího, Housera, aby školské komisi bylo uloženo vypracovati návrh oněch §§ ústavního zákona, které se týkají školství.

1. Reforma universit, jímž by se vyhradilo pěstění věd theoretických a ucelení vyučování pro žáky všech škol odborných v jednotném světovém názoru.

2. Odcírkevňení školství tím, že by věrouka konfesijní byla odstraněna ze škol jako předmět vyučovací a náboženská cvičení ponechána na vůli rodičů jednotlivým konfesím.

3. Autonomisace školské organizace volením představených a zrušením inspektorátu.

4. Úplná nezávislost a plnoprávnost učitelstva v politickém i veřejnoprávním ohledu.

(Pokračování.)

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v Čechách na členské schůzi 22. ledna t. r. četně navštívené pojednal o časových událostech na školách a v životě veřejném, o stávkových záležitostech a zvolil »katechismovou komisi«, jejímž řízením pověřeni byli kollegové dr. J. Beran, J. Konopík a F. Suchomel, Vršovice 415. Členové, kteří byste chtěli spolupracovat, přihlašte se! — Na výborové schůzi 5. února po zahájení předsedou kol. Maulem probírány došlé dotazy a dopisy venkovských členů, vyslechnuty zprávy funkcionářů a za členy přijati kollegové: Jos. Bažant z Holic v Čechách, Jos. Hofmann z Král. Vinohrad, Fr. Jelínek z Pardubic, Fr. Valeš z Kouřimi a Ot. Vosáhlo z Pardubic. Vystoupil kol. J. Bušek z Benešova. Po té usneseno zvlášť pojednat o návrhu kollegů plzeňských a navázat styky s bratrskými spolky v Olomouci a Brně. Vedle toho proneseny smutné stížnosti jak od našeho knihovníka kol. Bečváře, tak od spolkového pokladníka kol. Arnošta Olivy ve Vysočanech u Prahy. Knihy si ze spolku vypůjčit je sice chvalitebné, ale zase léta si jich u sebe ponechávat, není správné. A pak od koho

můžeme čekat, že nám příspěvek zašle pro naše záležitosti, pro náš spolek, ne-li od kol. katechety, pro něhož spolek stále bdí a pracuje? A kdo má podporovat náš orgán »Vychovatele s Věstníkem« (za 15 K s členským příspěvkem) odebíráním, dopisováním, ne-li zase člen katecheta? Sapientii sat!

Upozornění. Návrhy na úpravu katechismu rače pp. interestenti zasílati komisi katechismové na adresu: *Jan Konopík*, na Král. Vinohradech, Budečská ul. č. 1010, anebo *Fr. Suchomel* ve Vršovicích č. 415.

Pokladník prosí o vyrovnání nedoplatků do konce března.

Podpůrnému fondu darovali dpp: Ot. Studnička v Praze 10 K, Jan Kovan v Hlinsku 5 K, Jos. Zelinka v Chrudivě 5 K.

Právnímu fondu dpp.: Josef Pilát v Žižkově 5 K, Fr. Linhard v Turnově 2 K, Ant. Benda v Praze 3 K.

Složních lístků dosud pošt. spořitelna nedobala.

Konkurs: V Nuslích při I. měst. šk. chl. a při I. obecné škole dívčí. Žadosti do 28. března okr. šk. r. na Kr. Vinohradech.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXXIV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Příprava k prvnímu přijímání sv. svátostí. — Návrh čítanky katol. náboženství pro školy obecné. — Návrhy o věcech náboženských v Národním shromáždění. Z praxe a různé.

Příprava k prvnímu přijímání sv. svátostí.

Na základě přednášky Václ. Kubíčka na prvním kursu katechetském na Velehradě, uvažuje FRANT. KOŠÁK.

Po vydání dekretu »Quam singulari«, papeže Pia X., 8. srpna 1910, v jakém věku mají děti přistupovati k prvnímu sv. přijímání, stanovili biskupové rakouští na biskupských konferencích ve Vídni v listopadu 1910 »Vrchnopastýřským nařízením o sv. přijímání« (Ord. list arcid. Pražské 1911), že »*není první přijímání svatých svátostí odkládati přes třetí školní rok*« a »*nedovoluje se, aby sv. přijímání kladlo se na pozdější školní rok, nežli první sv. zpověď.*« V arcidiecezi pražské bylo nařízením arcibiskupa Pavla hr. Huyna počátkem r. 1918 stanoveno, aby děti přistupovaly k první sv. zpovědi a zároveň i k prvnímu sv. přijímání již ve druhém školním roce. Dle toho nařízení upravena i nová prozatímní osnova jak třídy druhé, tak i třetí. *Učivo tu promícháno a přeházeno, jen aby zadost učiniti se mohlo nařízení; má-li mládež a dosáhne-li na základě této osnovy uceleného celku učiva prvního stupně, to úplně ponecháno stranou.*

Vnějšími poměry a převraty bylo však zatím vyučování náboženství na školách našich velice stíženo, společná náboženská cvičení téměř znemožněna a bude asi malé procento těch katechetů, kteří by mohli dnes děti z druhých tříd vésti k sv. svátostem a velmi malé procento těch dětí, které by byly schopny svátostí přijmouti.

Dnes, kdy mládež pustne špatným příkladem na ulici ba i ve škole, kdy slyší protináboženské řeči nejen venku, ale i doma, *bylo by přáním, aby děti malé, pokud jsou v milosti Boží a srdce ještě nezkaženého, vedeny byly k sv. svátostem a co nejčastěji aby přistupovaly ke stolu Páně.* Přicházejí těžké chvíle a mládež nám nic nezachrání, nenavykneme-li jí na zdroj síly. Ale k tomu úkolu je katecheta za nových školských poměrů slabým a *musí ohlížeti se po pomoci, kterou mu poskytnouti mohou jedině křesťanští rodičové a eucharistická výchova v rodině.* Kde rodina proti katechetovi bude pracovati, marná sebe intensivnější práce jeho ve škole; kde bude rodina netečně chovati se k náboženské výchově, tam o časně přijímání svátostí těžko snažiti se bude nejhorlivější katecheta.

A přece i dnes, kdy hromadné školní povinné sv. zpovědi ve školním roce takřka odpadly, *musí katecheta pečovat o to, aby děti naučily se dobrovolně přijímati sv. svátosti a to častěji, než bývalo nařizeno*, pokud možno, aby aspoň některé vždy jednou za měsíc se u sv. zpovědi vystřídaly a všechny aspoň třikrát za rok sv. svátosti přijaly. V sobotu věnovala by se mládeži zvláštní hodina k vykonání dobrovolné sv. zpovědi, mohla by se tu i krátce probrat malá příprava; v neděli pak tu a tam bylo by i třeba pořádek bohoslužeb poněkud pozměniti, *aby mládež měla příležitost v příhodnou pro ni dobu k sv. přijímání přistoupiti a mši sv. pobožně slyšeti.*

Naskytá se otázka: *jak má katecheta zařídit přípravu k prvnímu přijímání svátosti?*

Jako by tušil, jaké nastanou doby, podal na prvním katechetském kursu na Velehradě v přednášce své, známý autor »Prvouky«, která je výbornou pomůckou při vyučování pro katechetu v nižších třídách, Václav Kubiček, katecheta z Loštic, ze své 25leté zkušenosti katechetské, jak sám děti připravuje, *výborné a časové pokyny jak zařídit, jak usnadnit a jak si počínati při přípravě dětí k prvnímu přijetí svátosti.*

V arcidieci sí olomoucké dříve připravovali děti k prvnímu přijetí sv. svátostí jako i u nás*) v ročníku čtvrtém; po vydání papežského dekretu diti se tak má v ročníku třetím obecné školy. V přednášce své**) praví Kubiček: »i v třetí třídě se to *za normálních okolností* dá vykonati ovšem už *poněkud obtížněji*. Jedna nesnáž jeví se mi v tom, že *třetí ročník má dokončiti učivo prvního stupně*. Základní elementa, jimžto se děti naučily v první třídě a jež pak ve třídě druhé se probírala šíř a hlouběji, mají se v třetí třídě podle pravidel dosud všeobecně uznaných opět rozšířit, doplnit, prohloubit, zaokrouhlit. *Aby se to stalo důkladně a pohodlně, bylo by vlastně potřebí celého roku.* Nyní však má k tomu přistoupit ještě i příprava k prvnímu přijímání svátostí. Tu tedy dlužno tak provést, aby vlastní učivo třetí třídy aspoň v podstatných bodech netrpělo a bylo současně také probráno. V tom »unum facere et alterum non omittre« leží jedna obtíž. *Tu možno překonati přiměřenou osnovou.* Druhá nesnáž je ta, že *děti* určené k prvnímu přijímání jsou nyní oproti třídě kdysi čtvrté o celý rok mladší a tudíž *méně zralé.*«

Co máme říci u nás, kde nařizeno bráti děti druhého roku, kdy *základní elementa*, jimž se děti naučily ve třídě první vůbec *prohloubena býti nemohla* a kdy *děti jsou velmi málo zralé!* Braly se k prvnímu přijímání svátostí, ale namnoze jen proto, že to bylo nařizeno a mnohé děti přistupovaly *s malým porozuměním* a proto *s malou nadějí ke zdárným výsledkům do budoucna!*

Bude u nás nutno změnit osnovu (vždyť je prozatímní!), která není právě šťastna ani pro druhou třídu a tím méně pro třídu třetí. Osnova drobí a kouskuje vyučování základní *a brání, aby byl podán jakýsi přehledný celek učiva ve třídě třetí, která má dokončiti učivo prvního stupně.*

Kubiček upravil si, aby čelil nesnážím, které uvedl, přípravu k prvnímu přijímání sv. svátostí tak, že posunul hlavní přípravu k oběma svátostem co

*) Srovnej: Frant. Košák: »Jaká byla u nás praxe v přijímání sv. svátostí před vydáním dekretů Pia X.« Časopis katol. duchovenstva 1917, str. 22 a 538.

**) K celé přednášce odkazujeme; je otištěna ve Věstníku Jednoty katolických duchovních diecese brněnské. 1918, č. 12. str. 105—110.

nejdál ke konci školního roku; »začínám totiž přípravu zpovědní kolem svátků velikonočních a končím za měsíc. Druhý měsíc na to věnuji přípravě k sv. přijímání, takže děti koncem doby velikonoční mohou jíti po druhé ke zpovědi a poprvé ke stolu Páně. Výhody zdají se mi býti zřejmé. Žáci jsou již poměrně vyspělejší, probudilejší — a kdyby to bylo jen i o měsíc, v tom věku již poznati rozdíl. Mimo to mají děti už sváteční šaty a teplé počasí květnové jim umožňuje pravidelnou návštěvu služeb božích v neděli a i ve všední den, jak toho vyžaduje zejména příprava ke stolu Páně.«

Tím odpovídá na první předloženou otázku: Kam zařadit přípravu? I u nás za nových poměrů *příprava všeobecná* zařaděna bude asi do třetího roku školního, po zaokrouhlení a prohloubení učiva nižšího stupně. *Bude ovšem možno připravit děti i druhého roku školního, kde s přípravou školní pojiti se bude vychova rodinná!*

Přípravu k sv. svátostem bylo by i u nás nutno posunouti co nejdále na konci roku školního, *vždyt děti u nás nejsou o nic vyspělejší než na Moravě*, a i na Moravě, kde zbožnější vidíme výchovu, kde zavedli praxi přijímání sv. svátosti ve druhém roce školním, po získaných zkušenostech od ní odstoupili.

Za nově se tvořících náboženských poměrů v našem státě — nevíme, co zítřek přinese — *co nejvíce doporučovalo by se, aby doba velikonoční pro mládež prodloužena byla až do konce školního roku, nebo aspoň až do konce měsíce června a aby zavedlo se první sv. přijímání všeobecně v měsíci červnu*, zasvěceném božskému Srdci Páně. Doba ta jest velmi příhodná, děti mohou býti řádně připraveny, počasí jest již teplejší a i v studeném kostele mohou děti delší dobu zůstat. V době od Velikonoc do Švatodušních svátků mohou býti vedeny poprvé k sv. zpovědi, a v červnu po druhé a k sv. přijímání. *Není zajisté ani pedagogické, ani vhodné z mnohých důvodů a za dnešních poměrů ani případné, vésti děti hned najednou ku prvnímu přijímání obou svátostí.* Dělo se tak tu a tam, bylo to i nařízeno, bylo to snad i pohodlnější a méně práce, ale *výsledky pro zbožnost a sebranost myslí dítek nemělo to žádných.* Není vždycky dobře odhazovati to, co po sterých, za léta získaných zkušeností se osvědčilo!

Kterak přípravu usnadnit, vykládá Kubiček v druhé části své přednášky, chtěje docílit, *aby malý věřící ochotně a rád bral na sebe tyto povinnosti.* Děli přípravu, jak se to činívá obyčejně, na přípravu vzdálenou a bližší. Příprava vzdálená začne hned se vstupem do třetí třídy. *»Používám totiž každé příležitosti, abych budil v dětech touhu po svátostném očištění a po spojení se svátostným Kristem. . . Nacvičím při výkladě o prvotním hříchu modlitbu lítosti. . . v adventě věnuji tři minuty na konci každé hodiny společnému zpytování svědomí. . . po vánocích naučím děti zpovědní formuli tím, že se ji modlívám s nimi s počátku každé hodiny společně. Současně vsunu po vánocích do osnovy vysvětlení Desatera. Z vysvětlení jednotlivých přikázání resultují po každé mimo předsevzetí otázky pro zpytování svědomí«* (pro první zpověď celkem dvacet).

»Bližší přípravu ke sv. zpovědi upínám na první zjevení vzkříšeného Vykupitele ve shromáždění apoštolů. Stačí mi na ni malý měsíc, načež další měsíc jest určen přípravě ke stolu Páně. *Stačí pouze minimum z učebné látky o svátosti pokání a svátosti oltářní.*« (Poukazuje ku své »Katolické prouce«, kde

shrnuje učivo o svátosti pokání v sedm vět a učivo o svátosti oltární též v sedm lehkých a obsažných vět.)

Pojem lítosti s dětmi toho stupně nerozbírá, stačí, aby děti se dozvěděly z vlastního pocítění, co je lítost. Pro děti prvního stupně příběhu o marnotratném synu používá jen k poukázání na milosrdenství a dobrotu Otce nebeského.

Důležité, pro dnešní dobu případné pokyny dává Kubiček ve třetí části své přednášky, kde vykládá: *Kterak přípravu zintenzivnit*, aby se do dětské mysli pevně vkořenila a byla trvalým základem pro další budoucno? Vybíráme nejdůležitější:

1. *Zapřáhnouti všechny síly*: rozum, aby to málo, co se mu podává, jasně pochopil a dobře ztrávil — cit a vůli, aby poznaná pravdy rády přijímaly a ochotně je prováděly životem. Neméně důležité je cvičení paměti; dobré služby tu dělává *tabule*.

2. Další složkou intenzivní práce je, *přibrati na pomoc všechny činitele*. Pomoc Boží. Z pomocníků přirozených upozorňují zvláště na starší žáky, jmenovitě na sourozence. *Nejpřirozenější pomocníci jsou rodiče. Těm by hlavně mělo záležet, aby děti s užitekem přijaly svátosti*. Chvála Bohu, že u valné většiny rodičů žije zájem pro náboženský výchov dětí, byť mnohdy ten zájem se tajil a podřimoval. Nutno jej tudíž probouzet.

Tu třeba i s kazatelny upozornit rodiče, když se mluví o velikonoční povinnosti, že i děti mají tu povinnost a požádati je, aby katechetu podporovali v jeho práci.

3. V čas přípravy samé nabádám děti opětovně, ať prosí doma, aby je maminka *vyslychala* a s nimi opakovala. Nejde ani tolik o skutečnou výpomoc, jde mi víc o to, aby se u rodičů budil zájem. Než děti odejdou ke sv. zpovědi, *odprosí doma* . po sv. zpovědi proberu s dětmi ve škole, *co si umínily Den sv. zpovědi jakož i později den sv. přijímání se oznámí s kazatelny s prosbou, aby rodiče děti doprovodili ke stolu Páně a byli v kostele svědky, až budou skládati křestní slib.*

To jsou momenty působivé, aby se u rodičů zájem pro svátostné úkony dětí budil, živil a udržoval. Je to vděčný záhon pro *farní věstník*, kde si ho zavedli a zdá se, že bude nutno zavést ho všude!

3. Poslední brázda zbývá katechetovi v samé dny prvního přijímání. Kubiček ulehčuje dětem první zpytování svědomí praktickým, společným zpytováním, přípravu na zpověď praktickým nacvičením celé zpovědi, jednotlivě u stolku a pak zpověď jde snadno.

Jeho praxe zpovědi a přijímání asi v budoucnu zevšeobecní. Práví o zpovědi.

*) Srovnej: V. Kubiček: *Katolická prvouka*, str. 119—129. Příklad, I. Příprava ke svaté zpovědi. II. Příprava ke svatému přijímání. —

V nejnovějším čísle (2.) *Vychovatelských Listů*, podává nepodepsaný katecheta 9 otázek a odpovědi ku přípravě dětí třetího školního roku k 1. sv. přijímání. Táže se: 1. Kdo k tobě přichází při sv. přijímání? 2. Co musíš připravit, chceš-li jít ke sv. přijímání? 3. Jak často budeš chodit ke sv. přijímání? 4. Co praví P. Ježíš o sv. přijímání? 5. Co ustanovil sv. Otec o sv. přijímání? 6. Co se budeš modlit při mši sv. před sv. přij. 7. Jak si budeš počínati při sv. přij. 8. Co se pomodlíš po sv. přij. 9. Jak si budeš počínati v den sv. přijímání? Nám se otázky ty příliš nezamlouvají. Mnohé ditko dnes nemá na př. kancionálku, otázka 5. je pro první přijímání snad zbytečná. Kubiček má lepší!

»Beru v ten půlden toliko jedinou třídu k zpovídání. V kostele k dětem kratičce promluví, aby vzbudily lítost a předsevzetí, pak rozestavím žáky ke zpovědnici. Nejslabší si rezervuji pro sebe. Po zpovědi obnovím s nimi předsevzetí a po krátké modlitbě společně je propustím.« Tak asi si představujeme sv. zpověď nyní, když školní kaple jsou uzavřeny*) a školní zpovědi tam znemožněny.

Z úkonu sv. přijímání vybírám z Kubíčkovy praxe, co se hodí pro dobu nynější, kdy náboženské úkony protivenství trpí. »Nejlépe k sv. přijímání dítek zamlouvá se neděle. Za jedno, že rodiče mohou se pohodlněji účastnit, za druhé pak, je-li den sv. přijímání, zvláště prvního, svátkem, je to v neděli svátek duplex. Co do zevnějšího lesku a oslav: ani ne málo, ani ne příliš mnoho. Je potřeba zevnější oslavy, oltář květinami ozdobený a osvětlený, mešní roucho sváteční, u dětí oděv, jaký mají nejlepší. Čím je zevní lesk jednodušší, tím méně se vtírá a ukazuje, tím pozornost může býti soustředěnější, pobožnost intimnější.

Přede mši sv. katecheta rozestaví děti blízko před oltářem do řad; při mši sv. zpívá se případná píseň. Po kněžském přijímání následuje od oltáře asi pěti-minutová promluva k dětem, končí obnovením křestného slibu. Po mši sv. vykoná se s komunikanty u oltáře krátká pobožnost děkovná a zasvěcení Božskému Srdci Páně nebo Panně Marii. — Podrobnosti jsou už věci jednotlivce, katechety a duchovní správy, a závisí na místních i jiných poměrech.

Je jisto, že dnes, kdy poměry se u nás mění, bude nutno upravit první sv. přijímání dítek v duchu sv. Otce Pia X. ve slavnost osady, slavnost veřejnou, ne jako posud soukromou v kaplich, okázalou, všem dětem celé farní osady společnou, která by se za všeobecné veřejné spoluúčasti rodičův a osadníků každoročně konala k podpoře výchovy náboženské a k oživení ducha eucharistického celé farní osady. Poměry, do jakých jsou katolíci vhnáni, toho vyžadují; v Kristu síla, v Kristu spása, v Ném i vítězství!

Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné.

O andělech.

V nebi stvořil Bůh anděly. Jsou to duchové, kteří mají rozum a svobodnou vůli, ale těla nemají. Bůh stvořil anděly, aby se mu klaněli, jemu sloužili a lidi ochraňovali. Všichni byli svatí a blažení.

Mnozí z nich však zpyšněli. Nechtěli se Bohu ani klaněti ani mu sloužiti ale chtěli býti jako Bůh sám.

Bůh pyšné anděly potrestal; zavrhl je na věky do pekla. Zavržení andělé nazývají se zlí duchové nebo ďáblové.

Dobří andělé oslavují Boha slovy: »Svatý, svatý, svatý, Pán Bůh zástupů, Plná je všecka země slávy jeho«. Dobré anděly odměnil Bůh věčnou blažeností.

* * *

Bůh chce a miluje jen dobré a má v ošklivosti všecko zlé: *Bůh jest nejvyšší svatý.*

Bůh odměňuje a trestá každého, jak zasluguje: *Bůh je nejvyšší spravedlivý.*

*) Na okresní konferenci učitelstva pražského (14. a 15. III.) dán

Modleme se: *»Posvět se jméno tvé«* a *»buď vůle tvá jako na nebi tak i na zemi«* — to znamená: Bože pomáhej nám, abychom tebe tak ctíli a poslouchali jako andělé v nebi. Já chci tebe vždycky ctít a poslouchati.

O andělu strážci.

V městě Ninive žil zbožný muž se svou manželkou a synem. Jmenoval se Tobiaš, Byl velmi dobročinný. Oslepl však a schudl. I poslal syna svého, který se po něm též Tobiaš jmenoval, do dalekého města pro peníze půjčené příbuzným.

Mladý Tobiaš však cesty neznal. K radě otcově hledal spolehlivého člověka, aby šel s ním. Nabídl se mu sličný jinoch. Otec propustil je na cestu slovy: *»Jděte šťastně! Bůh budiž s vámi a anděl jeho provázej vás!«*

Na večer přišli k veliké řece. Tobiaš sestoupil do vody, aby si umyl nohy. I vyplavala veliká ryba a chtěla ho pohltni. Tobiaš se ulekl a vykřikl: *»Panedává se do mne.«* Průvodce mu pravil: *»Popadni ji za žábry a táhni ji k sobě.«* Když to učinil, řekl mu ještě: *»Žabij ji, vykucej a schovej srdce, žluč a játra, jsou to věci léčivé.«* Tobiaš učinil tak.

Pak přišli do velkého města. Tobiaš ptal se průvodce svého, kde přenocují. Ten zavedl ho k příbuznému a poradil mu, aby požádal ho za jeho dceru. Tobiaš poslechl a byla svatba.

Na prosbu Tobiašovu šel průvodce sám pro půjčené peníze a přinesl je. Potom vraceli se domů.

Na cestě poradil průvodce Tobiašovi, aby doma slepému otci pomazal oči rybí žlučí. Tobiaš poslechl a otec jeho nabyl zase zraku.

Otec i syn nabízeli pak průvodci polovinu všeho, co Tobiaš přinesl. Ten však řekl: *»Dobrořečte Bohu nebeskému, neboť on učinil s vámi dle milosrdenství svého. Modlitba s postem a s almužnou je lepší, nežli schovávat poklady zlata.«* Starému Tobiašovi pak řekl: *»Žes byl Bohu milý, bylo třeba, abys byl zkoušen. Nyní však poslal mne Hospodin, abych tě uzdravil. Já jsem anděl Rafael.«*

Když to uslyšeli, velice se zalekli. I řekl jim anděl: *»Když jsem byl s vámi, bylo to vůli Boží; jemu dobrořečte.«* Když to pověděl, zmizel.

* * *

Bůh dal každému člověku anděla, aby ho chránil a k dobrému poyzbuzoval. Tomuto andělu říkáme *anděl strážce*. K andělu strážci máme se modlíti a jeho hlasu poslouchati.

Modli se každodenně:

Anděle Boží, strážce můj!

Rač vždycky být ochránce můj atd.

Fr. Suchomel a Jan Konopík, katecheté.

Návrhy o věcech náboženských v Národním shromáždění.

(Pokračování.)

6. Dotaz o náboženských věcech ve školách.

Dotaz posl. Dra Ant. Uhlíře, Fr. Housera a soudr. k panu ministru vyučování a národní osvěty o ochraně svobody svědomí ve školách.

Podle zákona, vydaného Národním výborem dne 28. října 1918 č. II., zůstávají v platnosti veškeré dosavadní (t. j. rakouské) zemské a říšské zákony a nařízení.

Vyhlášením tohoto zákona, jehož účelem bylo zavést jakýsi pořádek, nastal v různých odvětvích státní správy, zejména ve školách zmatek, který nemalou měrou ohrožuje zdárný vývoj a mravní základ této důležité instituce národní.

I. Neřídíme-li zatím k zákonům, o která nařízení vlastně jde? V českých školách mnohý inspektor nebo ředitel dával nařízení a přísně bděl, aby byla prováděna. Někteří okresní inspektoři pod osobní odpovědností ředitelů a správců škol nařizovali, aby i v tělocvičnách byly obrazy rakouských veličenství, na chodbách válečné manifesty, aby každý žák uměl životopisy významných členů panovnického rodu, aby se dávaly ročně každé třídě aspoň čtyři loyální úkoly, aby i v počtech a v pravopise loyality byla pěstěna, aby láska k širší vlasti rakouské byla vštěpována horlivěji nežli k vlasti české, aby na chodbách a ve třídách byly zpravidla vyvěšovány jen obrazy patriotické atd., vedle řady směšných a malicherných předpisů jiných. Jest zřejmo, že těchto nařízení dnes již nikdo zachovávat nemůže. Ale v jiném oboru výchovy existují nařízení podobná, která se s duchem moderní, svobodné školy nesnášejí a musí tudíž býti výslovně zrušena.

Panu ministrovi není snad známo, že na velké části národních škol, i v samé Praze, *katecheti a někde i ředitelé i učitelé* podnes donucují žáky užívat *t. zv. křesťanského, vlastně jezuitského pozdravení*. O tomto pozdravení napsal Denis ve svém díle »Čechy po Bílé hoře« (I. str. 391) toto: »Jezuité právě (počátkem 18. stol.) zaváděli v zemi křesťanský pozdrav, jehož venkované podnes užívají: *Pochválen buď Ježíš Kristus! Až na věky věkův! Amen*. Kdokoli ho neužíval, byl ihned podezřelý a stačilo k udání u vrchnosti a k trestání karabáčem.« Ptáme se: *Je tento pozdrav, připomínající svým původem dobu největšího našeho národního ponížení, na školách veřejných, kam dochází žactvo všech vyznání náboženských, nejen odůvodněn, ale vůbec nadále možný?* Vi pan mi istr dále o tom, že na našich veřejných školách, národních i středních, katecheti i mnozí učitelé nutí žactvo k *určitým konfesijním modlitbám (na př. Zdrávas Maria)* nebo k modlitbám sice všeobecným, ale s konfesijním zabarvením (*počínajice a končice je křížem a vzýváním božské trojice*)? Neexistuje přece ani zákon ani ministerské nařízení, které by předpisovalo *konfesijní pozdravy a modlitby*.

II. Ale i zákony rakouské a nařízení, jež vydávají rakouští ministři ve věcech školských, jsou tak často nejasné a tak si odporují, že učitelstvo i rodiče žáků zůstávají v právní nejistotě. Zákony ty působí zhoubně na mravní výchovu žactva i na smýšlení občanstva.

Tak především pověstná novela školní ze dne 2. května 1883, kde pod zámkou, že mládež má býti vychovávána v mravnosti a *nábožnosti* (čl. 1.), objevuje se ustanovení,

že učitel může s přivolením úřadu církevního přidružen býti, aby byl při vyučování v *náboženství* dítek svého vyznání nápomocen (čl. 5., odst. 6),

že za odpovědného správce školního může ustanoven býti jen takový učitel, který prokáže, že má *způsoblost vyučovati náboženství toho vyznání*, ke kterému přináležejí většina žáků té školy (čl. 48., odst. 2.)

a že *správa školní povinná je účastniti se dozoru nad mládeží školní při cvičení náboženském prostřednictvím učitelů příslušného vyznání*.

V § 21. téže novely (odst. 2.) se praví o žácích, že teprve tehdy smejí vystoupiti ze školy, mají-li nejpotřebnější vědomosti školám obecným předepsané, jako *náboženství, čtení a počínání*.

(Pokračování.)

Z praxe a různě.

Spolek katechetů v Čechách na členské schůzi 19. února uznal, že by bylo záhodno, aby doslouživší kolegové v zájmu svých kolegů mladších vstupovali sami do penze, a že akce Křesť. demokratickým klubem v Praze podniknutá má býti co nejvíce podporována. Pro středoškolský odbor studentstva při Č. L. akademické vybráno 12 K. — Při výborové schůzi dne 5. března t. r. po vyslechnutí zprávy předsedy, jednatele, pokladníka pojednáno o práci komise katechismové. Bylo by dobře, aby členové pilně sledovali uveřejňované její články a svá dobrozdání ke zdokonalení náboženské čítanky pro školy obecné zaslali kolegovi J. Konopíkovi, Král. Vinohrady, Budečská 10, aneb F. Suchomelovi, Vršovice 415. Dále s bolestí sledována činnost pp. učitelů, kteří ve své zášti proti náboženství neznají mezí a tak mládež sobě svěženou i mravně kazí. Nezmění-li se poměry, pak dozajista volání: »České katolické dítě patří do české katolické školy!« bude čím dál silnější. Za členy přijati kol.: Fr. Panský z Týna n. Vlt., Jan Hakl z Č. Budějovic a Jar. Kálal. Vedle toho učiněna ještě jiná důležitá usnesení. Spolek se činí, než by se činili i členové a jednali s větší sebedůvěrou a statečností! Noví členové a staří ve svých záležitostech at' písemně obrací se buď na předsedu kol. E. Maule, Kr. Vinohrady, Čermákova 10, neb na jednatele Ant. Tichého v Podolí u Prahy. — Na své členské schůzi 19. března pojednal spolek m. j. o poměrech, které zavládly na školách v poslední době, zejména pokud se týče výchovy mravně-náboženské. Někteří pp. učitelové dávají až příliš patrným způsobem průchod své zášti proti náboženství katolickému a neávnost svoji k němu hledí vstřípiti i dítkám rodičů katolických. Někteří vstěpují zase zásady atheisticke a přece všichni vědí, že dosud platí zákon, že škola má vychovávatí mravně-nábožensky. Učitelské organisace, ovládané bezvěrci, usilují o úplné vyloučení náboženství ze škol vůbec, zapomínajíce, že škola patří národu a ten jedině má právo rozhodovati o tom, čemu se mají jeho dítky ve škole učiti a v jakém duchu mají býti vychovány. Do těchto poměrů stěžují si

mnozí křesťanští rodičové, a proto spolek katechetů škol obecných a měst. v Čechách apeluje na všechny křesťansky smýšlející rodiče bez rozdílu politické příslušnosti, aby se pro své dítky dovolávali školy křesťanské s křesťansky smýšlejícím učitelstvem, šetříce při tom zásady sebeurčení též pro ty, kdož jinak smýšlejí. Proto také veřejný vznašejí protest proti přijaté resoluci v okres. poradě učitelstva národních škol pražských ze dne 15. března, neboť tato resoluce, žádající vyloučení náboženství, usvědčuje pražské učitelstvo z nedemokratického a násilnického smýšlení, ježto ohromná je síla rodičů ze všech stran politických, kteří dosud mravně-náboženské výchovy svých dítek na školách si přejí a jí vysoce cení. Jediné spravedlivé východisko z těchto poměrů jest, aby zřizovány byly školy dvojí, confessní a bezconfessní. Právo rodičů, do jaké školy mají dítky posílati, nesmí býti ve svobodné Československé republice nikým znásilňováno!

Nový katechismus. V »Našinci« čis. 58 navrhuje J. K.: Co do provedení bylo by snad záhodno vypsatí na ten účel zatím pro nový katechismus *veřejnou soutěž*. Je dosti hlav, které se tím pobídnou k úsilovnější práci. Co bude nejlepší, předložilo by se pak biskupské konferenci ku schválení. — *Intéž myšlenku* napsal jsem do článku *Katecheta a kulturní boj*. Pokládám za nutné veřejnou soutěž vypsatí po stanovení zážad, dle nichž se má pracovatí. A. Oliva.

Právnímu fondu darovali dpp.: 5 K: J. Špáta Čáslav a Antonín Vančura Hofice; 3 K: Kar. Hubert Nový Bydžov, Fr. Jelinek Pardubice a Fr. Valeš Kouřim; 1 K: Fr. Prantner Roudnice.

Podpůrnému fondu dp. A. Svoboda 5 K. Pokladník koná vše z ochoty, prosí tudíž, by mu práce nebyla stěžována. Nemůže přece v každém čísle opakovatí, že *členský příspěvek s Vychovatelem je 15 K*. Kdo zasílají méně, at' lépe čtou a v čas doplatí.

Dlužné pohledávky předám 1. května advokatovi.

Kdo má zapláceno, složní lístek si uschovej! Nemohl jsem dříve jich zaslati, poněvadž jich poštovní spojitelná nedodala.

A. Oliva, pokladník.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA ›VYCHOVATELE‹ K XXXIV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Potřeba náboženského vyučování. — Návrh čítanky katol. náboženství pro školy obecné. — Stav církve na Slovensku. — Návrhy o věcech náboženských v Národním shromáždění. — Z praxe a různé.

Potřeba náboženského vyučování.

Otázka náboženského vyučování na školách stala se akutní a není strany, která by již předem nebyla zaujala stanovisko k ní.

Uvádíme několik myšlenek, jež mluví jako vážné důvody pro vyučování náboženství.

1. Zkušenosti doby nedávno minulé a přítomné ukazují, že tento svět s celou tou mizerií, bídou, nespravedlností, hamižností, nenávistí a nelidskostí, nemůže býti ideálem a cílem života, člověka důstojného. Kdyby nemělo býti lepšího života na věčnosti, neměl by smyslu takový svět a člověku nezbývalo by, než zoufati si. Náboženství však představuje nám *cíl* posmrtný, nevýslovně krásný a také *cestu*, která vede k němu. Bylo by největší a nejhroznější loupeží, na dětech páchanou, kdyby jim poznání toho cíle a cesta k dosažení jeho byla znemožněna odstraněním náboženského vyučování a ony bez radosti, bez útěchy kráčely tímto životem a cesty k nebi se měly minouti.

V jistém protestantském, paedagogickém spise správně čteme: ›Slunce strhuje s nebe a jaro běře roku ten, kdo náboženské vyučování vylučuje ze školy anebo mu chce vykázati místo podřízené.‹

2. Proti škole beznáboženské třeba protestovati i ve jménu *vzdělání*. Bez náboženství lze sice si osvojití jakési vědění, dovednosti a vnější uhlazenosti, ale vzdělání srdce a charakter může dáti jen náboženství. Goethe praví v listu k Schlosserovi: že charaktery vynikající a samostatné nalezl jen mezi náboženskými lidmi. Proslulý filosof a paedagog *Willmann* vidí základ vzdělání v náboženství a mravnosti na něm založené a dává za pravdu slovům protestantského paedagoga *Palmera*, který praví: ›Nejvšednější křesťan, v němž evangelium překonalo egoismus a materialismus, je vpravdě mužem vzdělaným, neboť křesťanství dává rovnováhu jeho myšlení, mluvení a konání, vše hrubé a sprosté odnímá a tak i jeho vnější život krásným činí.‹ Odstranění náboženství bylo by mravním úpadkem vzdělání.

3. Podstatným požadavkem ušlechtilého charakteru je *svědomitost a cit pro povinnost*. Tkví v tom, že člověk činí dobré a zlého se varuje, nedbaje toho, zda je neb není pozorován od rodičů, představených neb jiných, zda za to sklídí

Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné.

Kterak Bůh připravoval lidi na slíbeného Vykupitele.

Již na dětech Adama a Evy se ukázalo, jak první hřích lidí pokazil. Kain zabil bratra svého Abela. Potomci Kainovi byli zlí a od nich pokazili se poneháhu i hodní. Lidé byli čím dál tím horší a žili, jakoby ani Boha nebylo. Bůh potrestal je za to potopou.

Jen bohobojný Noe se svou rodinou byl zachráněn. Potomci Noemovi velmi se rozmnožili a vedli život zlý. Zapomínali na Boha a klaněli se slunci, měsíci, hvězdám, zvířatům a různým modlám. Stali se modláři.

Ale Bůh nedopustil, aby všickni lidé docela zapomněli na něj a na slíbeného Vykupitele. Vyvolil si nábožného Abrahama a řekl mu: *»Vyjdi ze své země a pojď do země, kterou ti ukáži. Učiním tě praotcem velikého národa a požehnám ti; a v tobě požehnána budou všechna pokolení lidstva.«* Těmito slovy oznámil Bůh Abrahamovi, že jeden z jeho potomků bude slíbený Vykupitel.

Abraham uposlechl Boha, opustil svou vlast a přišel do země Kanaan. Tato země nazývala se od té doby *země zaslíbená*.

Zaslíbení, které Bůh učinil Abrahamovi, přešlo na Isáka a Jakuba. Jakub dostal také jméno Israel a potomci jeho se nazývali Israelité, později Židé.

V době velikého hladu odstěhoval se Jakub se svými syny do Egypta. Tam rozmnožili se ve veliký národ.

Z Egypta vyvedl je na rozkaz Boží Mojžíš. Když přišli k hoře Sinaj, dal jim Bůh desatero přikázání a obnovil s nimi úmluvu, kterou učinil s Abrahamem. Israelské přivedl Mojžíš až ke hranicím země zaslíbené. Umíraje, předpověděl lidu svému slíbeného Vykupitele slovy: *»Proroka z tvého národa, z tvých bratří jako mne vzbudí ti Hospodin, Bůh tvůj, toho budeš poslouchati.«*

Nástupce Mojžíšův Josue uvedl Israelity do země zaslíbené. Israelité zapomínali později často na úmluvu Boží a desatera přikázání nezachovávali. Byli k tomu také sváděni sousedními národy, kteří byli modláři. Israelští stávali se též modláři. Za to je Bůh přísně trestal. A aby je od modlářství odvrátil, vybíral si mezi nimi zbožné muže, kteří je o pravém Bohu poučovali. Tito mužové se nazývali proroci. Proroci připomínali též lidu israelskému zaslíbeného Vykupitele a předpověděli celý jeho život. Israelité po zaslíbeném Vykupiteli také toužili a Boha za jeho poslání prosili.

Ostatní národové na světě nebyli šťastni a spokojeni se svým náboženstvím. Byli modláři. Obětovali svým bohům nejen zvířata, ale i lidi. Ano i malé děti upalovali ku počtě jejich. Proto někteří z nich toužili po někom s nebes, aby je naučil něčemu lepšímu, nežli čemu oni věřili.

* * *

Bůh staral se, aby lidé nezapomněli na slíbeného Vykupitele, po něm toužili a na jeho příchod se těšili. Bůh stará se o celý svět a o každého z nás. Péče Boží o svět jmenuje se *prozřetelnost Boží*.

Každoročně před svátky vánočními připomíná nám církev dobu, ve které lidé očekávali slíbeného Vykupitele. Tato doba se nazývá *advent*. Má čtyři neděle. Je to doba kající a proto o nedělích adventních má kněz při službách Božích roucho barvy *fialové*. Církev vybízí nás v adventě, abychom se připravili svatou zpovědí a sv. přijímáním na svátky vánoční.

V době adventní slouží se časně ráno mše svatá zvaná *roráte*. Jmenuje se tak po svém začátečním slově. Tato mše svatá obětuje se ke cti Panny Marie a proto má kněz roucho barvy *bílé*. Při ní zpívají se staročeské písně rorátní, které vyjadřují touhu lidí po slíbeném Vykupiteli.

* * *

Bůh stará se o tebe jako otec o ditko své: Jest tvůj *otec nebeský*. Volej rád k němu: *»Otče náš, jenž jsi na nebesích!«*

Byl jsi už někdy na rorátech? Znáš píseň: »Ejhle Hospodin přijde a všickni svatí jeho s ním . . . « a »Hle přijde Pán, Spasitel náš . . . «

Poznámka: Článek tento má býti pojítkem prvého článku víry s druhým. Po něm přijde pak článek o nejdůležitějších proroctvích, vztahujících se na slíbeného Vykupitele. Kollegové čtete pilně a pilujte!

Jan Konopík a Fr. Suchomel, katechéti.

Stav církve na Slovensku.

Dr. FR. JEHLIČKA.

Nestačí: nový štát založiť, lež treba ho aj usporiadať. Najväčší mudrc, Aristoteles, hovorí, že jednou z podstatných zložiek štátu je náboženstvo. Musia sa teda v novom štáte aj náboženské záležitosti znovu usporiadať.

K tomu cieľu zvolaná bola do Žiliny veľká porada slovenských kňazov, aby spolu s našou vládou, menovite so splnomocneným ministrom dr. Šrobárom o tejto veľkej veci rokovala. Na poradu zvolaní boli kňazi nie jedného vidieku, nie jedného biskupstva, až z celého Slovenska, a to takí, ktorí i v minulosť, národu slovenskému verní boli, zaň pracovali a trpeli, lebo vláda len v takovýchto môže mať dôveru.

Na tejto veľkej porade prečítal v prítomnosti pána ministra prof. Fraňo Jehlička memorandum (spis) slovenského kňazstva. O tomto memorandume predbežne celá kňazská rada pod predsedníctvom p. Andreja Hlinky dlho rokovala, a ho jednohlasne prijala.

V tomto pripise v mene slovenských katolíkov kňazstvo slovenské hlásá následovné pravdy a prednáša tieto požiadavky:

Štát a cirkev maju v priateľskom pomere nažívať a sa vzájomne podporovať. V našom novom štáte i katolícka cirkev chce mať úplnú svobodu, čili samosprávu. Právo sebaurčenia, ktoré sa dnes po celom svete hlásá a oslavuje, i cirkev chce mať. Preto cirkev katolícka na Slovensku podržať si chce všetky doterajšie cirkevné majetky a spravovať ich chce v prospech slovenského katolicizmu a na dobro ľudu. Preto cirkev otvorí si autonómnu správu, ale tak, aby sa ona v ničom neprotivila platným zákonom cirkve. Katolíci chcú si podržať všetky cirkevné školy a žiadajú pre učiteľstvo svoje tie štátne podpory, ktorých sa mu v starom Uhorsku dostávalo.

Ponevác reholníci a reholnice sú podporou a ozdobou cirkve, žiadame si, aby mali i v našom štáte všetky práva, ako v starej uhorskej vlasti. Teraz už nikdo ich nebude nútiť, aby pomáhali maďarčiť; účinkovať budú tak, že nielen cirkev, lež i štát bude s nimi spokojný.

Na čisto cirkevné ciele nežiadajú si slovenski katolíci od štátu ničoho. Jediné, o čo štát prosia, je to, aby na prešporskej universite aj bohoslovná fakulta sriadená bola, bez ktorej universita nebola by celá.

V Žiline zvolený bol cirkevný autonómny sbor, ktorý má konať prípravné práce k uskutočneniu cirkevnej samosprávy. Sbor pozostáva zo 100 členov; zvolení boli naši najlepší svetskí ľudia a kňazi. Zvolený bol aj výkonný výbor, ktorý má vypracovať stanovy autonómie.

Pomer medzi farármi, kaplánmi a katechetami, ďalej vyrovnanie farských dôchodkov, určenie jednotnej štóly ponechané je diecezánnym snemom, poľahke snemu provinciálnemu.

S radostou dávame na vedomie, že vysoká vláda v týchto veciach nechcela pokračovať samovoľne, lež chcela vyslyšať a všimnúť si mienky slovenského kňazstva, ktorého sa tieto nové poriadky najbližšie týkajú. P. minister sa vyslovil, že zo svojej strany ochotne bude podporovať snahy slovenských katolíkov, a že bude na tom, aby sa cirkevné pomery, ako i pomer medzi štátom a cirkvou čo najprajnejšie a k uspokojeniu všetkých utvorily.

Máme teda tie najlepšie nádeje, že veci prídu do dobrej kol'aje; že cirkev v slobodnom štáte tiež slobodná môže vyvinúť činnosť, veľmi blahodarnú nielen ku večnému spaseniu duší, lež i k časnému blahu občanov.

Z apoštolátu Sv. Cyrilla a Methoda.

Návrhy o věcech náboženských v Národním shromáždění.

(Pokračování.)

Panu ministrovi je jistě známo, co bylo vyvozováno z těchto ustanovení zákona klerikálními ministry rakouskými:

1. Náboženstvím a nábožností rozuměla se příslušnost k církvím *státně uznaným*, zvláště k církvi katolické. Učitelé, rodiče i žáci trestáni a týráni byli za to, jestliže nedostáli domnělým povinnostem, které jim byrokracie rakouská ukládala.

2. Učitelé, kteří vystoupili z církve a zůstali *bez vyznání*, byli úřadů svých zbavováni.

3. Učitelstvo proti svému přesvědčení bylo *donucováno*, aby zůstalo ve svazku *náboženských společností*, s nimiž se ve svém přesvědčení nesrovnávalo a jichž pro duchovní útlak přímo nenávidělo. Bylo *přidržováno dozíratí při t. zv. náboženských cvičeních dětí* a vyučováti výpomocně náboženství dětí svého matrikového vyznání.

4. Definitivní řád školní a vyučovací z 29. září 1905 v kap. o návštěvě školy čl. 63. zdůraznil, že *dětky mají býti účastny při ohlášených náboženských cvičení svého vyznání*. A protože, rodiče jsou povinni přidržovati dítky k pravidelné a včasné návštěvě školy, donucovali katecheti za podpory úřadů školních děti k pravidelné *návštěvě nedělních bohoslužeb, k účasti na zpovědi, přijímání a biřmování, k účasti na místních církevních slavnostech i na exerciciích jmenovitě v dobách postních*. Kdo nevyhověl, byl trestán špatnou známkou z prospěchu, ano i z mravů, a úřady školní donucovaly rodiče pokutami, aby vykonávali svoji rodičovskou moc nad neposlušnými dětmi. Často bývala i zadržována vysvědčení dětem a zdržován jejich postup do vyšší třídy, dokud nevyhověly žádosti katechetů. Úřady školní měly i právo (§ 49. téhož řádu) v pochybných případech rozhodovati o náboženské příslušnosti dítek a jejich účasti při vyučování nábo-

ženství. Učitelé žáci byli zotročeni, úpějice pod dvojí knutou: rakouskou i římskou.

A týž řád školní a vyučovací jako na výsměch je nabádal (čl. 72.), aby škola pěstovala smysl pro všechno pravdivé, dobré a krásné, že se má snažiti, aby vychovala přímou, šlechetnou povahu.

Tážeme se tedy: Je možný i nyní, po revoluci ze dne 28. října 1918, tento policejní systém rakouský v českých školách? Jsou uvedené skutečnosti známy panu ministru vyučování a národní osvěty, a jaká opatření chystá, aby zachráněna byla svoboda svědomí učitelstva i žactva ve školách a rodičů mimo školu?

Tážeme se dále, zda byly učiněny již přípravy, aby byl zrevidován po této stránce řád školní a vyučovací a zrušena v něm cestou nařizovací všechna ustanovení, která učitele i žáky nutí k účasti na cvičeních náboženských, neboť je jisto, že tato cvičení povahou svojí nepatří do školy, nýbrž do kostela, a jsou-li nařizována, že cit náboženský spíše podřívají nežli upevňují.

Posléze se tážeme, zda byla zrušena nebo upravena všechna neomoderní, ano nesmyslná ustanovení školní novely, jmenovitě čl. 48 (o náboženské kvalifikaci správců škol a dozoru při náboženských cvičeních) a čl. 21. (o tom, že děti, vystupující ze školy, mají prokázati též určité vědomosti o náboženství.)

V Praze, 27. listopadu 1918.

Dr. A. Uhlíř, Fr. Houser, Dr. Frant. Veselý, Dr. Ot. Krouský, Dr. T. Bartošek, Dr. Masaryková, Dr. Jar. Stránský, Dr. Rambousek, Dr. Veverka, Slaviček, Johanis, Pik, St. K. Neuman, Laube Rudolf, Frant. Zeminová, Josef Netolický, Holejšovský, A. Tučný, J. Rouček, Bož. Ecksteinová, Skurský, Aust, Hampl, K. Brožík, Marek, Fr. Hummelhans.

(Pokračování.)

Z praxe a různé.

Spolek německých katechetů pražské arcidiecése. Valná hromada byla 29. ledna v Chebu. Místopředseda Dr. Stegmann (Aš) podal sdělení o stavu spolku, načež přešlo se k jednotlivostem. Otázka spojení tří německých katechetských spolků v Čechách byla posunuta až do konečného vyjasnění politické situace. Roční příspěvek na časopis Chr. p. Bl. stanoven na 8 K. Dále bylo usneseno, za každou cenu uchrániti si samostatnou organizaci katechetského spolku na ochranu stavovských zájmů; přes to radí se členům, aby se připojili též k jednotě německého kněžstva v Čechách a delegátem v jednotě v Karl. Varech byl jmenován kol. Fechter, a na schůzích v Chebu Dr. Stegmann. Při nových volbách volen opět jednohlasně za předsedu kol. Sinik, katech. na Smíchově. Jednatelem zvolen kol. Kuchinka (Cheb). Pak promluvil delší řeč prof. Frank (Cheb) o »Sběrce pomůcek a založení katechetické knihovny«.

Katechetické museum má dosud 214 názorných pomůcek a 151 svazků odborné literatury. Vše to je záslužná práce kol. referenta. Dary na museum i knihovnu jsou vítány.

Vídeňský spolek katechetů. Dne 27. února měl spolek valnou hromadu v refektáři semináře. Předseda Rauchenwald přednesl zprávu o činnosti spolku, který pečoval o zájmy stavovské ideální a materiální a nastínil některé úkoly spolku v budoucnosti. Příjmy pokladny činí 15.768.44 K a vydání 15.095.70 K. Zvolen výbor. Potom kanovník Volný promluvil o práci kněžstva v nejbližší budoucnosti (více pracovati a méně kritisovati); pracovati sice zvláště v organizacích církevních, ale i v politických; rozumí se, že každý katecheta a kooperátor má býti členem spolku katechetského; pro stavovskou organizaci i oběti přinášeti, obzvláště když spolek prospívá všem; kněží musí ve spolcích našich o to pečovati, aby větší měli porozumění pro problém sebe-

zachování farností; klerus má být vyškolen politicky (nejlépe ve spolicích katolických) a má podporovati stranu, mající program katolický. Učitel Brückner žádal, by katecheté získávali členy nově založenému »Spolku křesťanských učitelů a učitelek«.

Z kněžské jednoty arcid. olomoucké. Na I. řádné valné hromadě přijat byl, jak známo, návrh, aby nákladem Matice Cyr.-Meth. ještě letos byl vydán nový, *úplně přepracovaný katechismus*. Zvolena byla hned komise, která pod vedením katechety Václ. Kubička z Loštic by vyzvala katechety z arcidiecése, aby se k práci přihlašovali. Katecheta Kubiček navázal také styky s diecézí brněnskou a konala se dne 27. března 1919 v Brně porada katechetické skupiny brněnské, na níž domluveny směrnice společného postupu a ihned začata práce o novém katechismu.

Jednota kněžská brněnská a to skupina katechetů měla schůzi dne 27. března 1919. Přítomno 32 katechetů a host z Olomoucka Václ. Kubiček, katecheta v Lošticích. Jednáno o jednotném postupu katechetů olomouckých a brněnských při úpravě katechismu. Milý host, p. katecheta Kubiček, autor Prvouky přijel, aby jménem Akademie paedagogické v Olomouci vysvětlil, jak si v arcidiecési představují postup prací pro nový katechismus a pro biblickou dějepřavu, z nichž pak upravena být má nová, všem moderním požadavkům didaktiky odpovídající, učebnice náboženství. Učebnice má být pro celý náš stát jednotnou z důvodu jednotného vyučování, z důvodů finančních (čím více exemplářů, tím lacinější) a z důvodů národních. Jedná se předně o sestavení katechismu a bibl. dějepřavy, aby jimi stanoven byl pro všechny diecése jednotný rozsah učiva. Na základě pak jednotného katechismu a jednotné bibl. dějepřavy, ode všech diecézí schválených, bude sepsána učebnice náboženství. (Buď bibl. dějepřava s přičleněním věroučných a mravoučných pravd, z ní vyplývajících nebo jako čítanka (katechismus ve člancích), anebo v jiné formě vhodně.) Na sestavení katechismu a bibl. dějepřavy bude vypsána soutěž, o níž rozhodovati bude porota ze všech diecézí státu. Ze všech diecézí budou vysláni do katechismové komise zástupcové, kteří budou míti na starosti zařízení všech prací, s podnikem souvisejících. Z approvedného pak

církevními úřady katechismu a bibl. dějepřavy se upraví učebnice náboženství. K námetu podanému p. katechetou Kubičkem rozvinula se čilá debata, jejíž tenor zněl: aby návrh proveden byl co nejdříve. Do katechismové komise byli pak zvoleni pánové: Greif, Kalvoda, Korejzl, Krejčí, Pelán a Staněk.

Spolek katechetů mnichovských ve schůzi dne 9. prosince 1918 vyslechl referát isp. Irschla, vybežující k organizaci a projednání aktuálních otázek: Osluky církve od státu, poměru katolíků k vrchnosti duchovní a světské, povinnostech katolíků k církvi, křesťanské ideji státu a j. Dlužno též počítati s odstraněním školního nátlaku, aby život náboženský dětí byl samostatný a dobrovolný. Na místo nátlaku má nastoupiti hlas svědomí. Vyučování buď prodchnuto vědomím nezdolnosti církve. Debata, která se rozpředla, zakončil nadučitel Kieflinger referátem o přednášce, kterou měl Wineken.

Český gratulant. Cena s vál. přírážkou K 1'80, poštou K 2'—. Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze II., Žitná ul. č. 26 n.

Podpůrnému fondu darovali 20 K: V. Cihlář, Hostomice; 10 K: Fr. Komárek, Králové Dvůr; 5 K: Jos. Havel, Pardubice a Vác. Janota, Praha-III.; 3 K: Ferd. Rosol, Velké Hamry.

Právnímu fondu Tom. Motálek, Jilemnice 4 K, Jos. Karásek, kaplan, Petrovice 3 K, Ferd. Rosol, Velké Hamry 2 K a Jos. Sahula, Vinohrady 1 K.

Všem díky! Kéž by vzpomněli i ti, kteří dosud zapomínali!

Z podpůrného fondu darováno jednomu kollegovi z Hradce 100 K.

Ar. Oliva, t. č. pokladník.

Rozepsání konkursů.

1. V *českokobrodském* šk. okr. obsadí se definitivně místo katechety při měst. šk. chl. v *Kostelci n. Č. L.* (do 9. května 1919).

2. Při českých veřej. šk. ob. a měst. v *Praze* obsadí se definitivně místo katechety při měst. šk. chl. spojené s obecnou na *Hrádku* a místo katechety při II. měst. šk. chl. s obecnou v *Libni* (na Korábě). Do 14. dubna včetně.

3. V *rokycanském* šk. okr. obsadí se definitivně: místo katechety při měst. šk. v *Radnicích*. (Do 17. dubna 1919.)

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA «VYCHOVATELE» K XXXIV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Úprava hmotných poměrů učitelstva resp. katechetů škol obecných a občanských (měšťanských). — Výpravy křížové. — Návrh čítanky katol. náboženství pro školy obecné. — Návrhy o věcech náboženských v Národním shromáždění. — Z praxe a různé.

Úprava hmotných poměrů učitelstva resp. katechetů škol obecných a občanských (měšťanských.)

Máme před sebou zprávu z Národního shromáždění československého r. 1919 č. 992 a to 1. výboru školského, 2. výboru státně-zřizeneckého, 3. výboru finančního, Má 31 stran a nejobsáhlejší je zpráva výboru školského na 30 stranách, která líčí genesi úpravy a kterou tuto stručně uvádíme: Především líčí se význam školy národní a důležitost posláni jejího učitelstva v národě od času Komenského až po dobu Havlíčka a po dnešní dobu, uznávaný vším národem československým. Dále bědné postavení učitelstva, jež možné bylo a vysvětlitelné ve starém systému rakouském, ale nepochopitelné v době, kdy národ převzal vládu věcí svých do svých rukou.

Členům Národního shromáždění jsou stesky učitelstva známy a Nár. shr. osvědčilo rozhodnou vůli přání učitelstva splniti. Stalo se to návrhem Udržalovým et cons., který obsahoval 6 postulátů: 1. o právním svazku učitelů legionářů, 2. povolení drahotního přídavku, 3. povolení nákupního přídavku, 4. přiznání jiných výhod státních úředníků a konečně 5. a 6. *upravení příjmů služebních dle norem platných pro státní úředníky*. Druhý bod byl vyřízen a schválen Národ. shromážděním 10. prosince 1918 (drahotní přídavek na rok 1918, zpráva č. 162) a 29. ledna t. r. (drahotní přídavek na první pololetí roku 1919, zpráva č. 408). Požadavek 1. o legionářích, 3. přídavek nákupní a 4. sleva pensijních příspěvků a j. vrácen školskému výboru od ministra financí pro formální námítky, které školský výbor neuznal za správné. O požadavcích těch znovu jednáno a budou naplněny schválením zprávy, kterou školský výbor předkládá.

Subkomitét školského výboru, jehož členy jsou poslanci: Aust, dr. Budínský, Konečný, dr. Metelka, (předseda), Smrtka, (referent), dr. Stojan, vzal po návrhu referentově za základ svého jednání návrh vzešlý z porad Ústřední rady československých zemských organizací učitelských, jejíž předsedou té doby je referent.

Návrh, vzatý za podklad usnášení, byl projednáván v řadě schůzí subkomitétu a schůzí školského výboru za účasti zástupce ministerského předsedy ministerstva vnitra Švehly, ministerstva školství Habrmanna, zástupců ministerstva školství odborného přednosty Ardelta, min. tajemníka dra Klimše a zástupce ministerstva financí min. rady Kaluse.

Ve společné poradě subkomitétu školského výboru, subkomitétu výboru státně-zřizeneckého a referenta výboru finančního, které se účastnili pp. Aust, Konečný, Kříž, dr. Lukovský, dr. Mazanec, dr. Metelka, Smrtka a dr. Stojan, byl dne 9. dubna návrh vzat v úvahu s hlediska všech tří výborů. Usnesena úprava dle norem platných pro státní úředníky, se kterými má býti zrovnoprávněno.

Závěrečnou redakci tohoto návrhu zákona vykonali dr. Budínský, dr. Metelka a referent Smrtka 10. dubna a následující den byl návrh v konečném znění ve výboru schválen a referentem pro Nár. shr. zvolen člen výboru p. Smrtka,

Zpráva, vypracovaná referentem, byla předložena presidiu sněmovnímu 15. dubna; byla však školskému výboru vrácena pro námítky, které činilo ministerstvo financí.

Po opětovaných poradách škol. výboru a jeho subkomitétu, jichž se činně zúčastnili zástupce ministerského předsedy ministr vnitra Švehla, ministr školství Habermann a ministr financí Rašín, došlo k dohodě o konečné stylisaci sporných ustanovení návrhu zákona a ve schůzi škols. výboru konané 14. května 1919 byl této zprávě připojený návrh jednomyslně schválen.

Námítka prázdnin proti zrovnoprávnění učitelstva s úřednictvem státním se vyvrací prací učitelstvo vyčerpávající. Návrh zákona nevztahuje se zatím na Slovensko, kde dle tamních zákonů zemských učitelstvo se státními úředníky je zrovnoprávněno a lépe honorováno než u nás.

Všecka usnesení subkomitétu a školského výboru byla jednomyslná až na znění § 17., jehož text byl schválen všemi hlasy proti hlasu dra Stojana, jenž se vřele zastával našich požadavků zvláštních učitelů náboženství, které však přesahovaly normy platné pro státní úřednictvo a ostatní učitelstvo světské.*)

Vysvětlující poznámky k návrhu zákona:

1. Otázka kompetence: Nelze řešení této nutné materiální otázky odkládati až do příštího Nár. shromáždění. Ponechávajíc tedy všechny jiné otázky budoucímu Nár. shromáždění, obrací se Ústředí organizací učit. z Čech, Moravy a Slezska na Nár. shromáždění přítomné.

2. Osnova návrhu zákona: Návrh zákona skládá se ze 7 článků a 40 paragrafů ve čtyřech oddílech. Prvých 7 článků obsahuje stěžejní zásady návrhu a určuje rozsah a počátek platnosti zákona a kdo jej má uvést ve skutek.

Oddíl I. (§ 1.—14.) obsahuje všeobecná ustanovení pro učitelstvo platná. Oddíl II. (§ 15.—25.) pravidelné a mimořádné příjmy učitelů a učitelek literních, zvláštních učitelů náboženství, učitelek ženských ručních prací, učitelů a učitelek vedlejších. Oddíl III. (§ 26.—36.) upravuje pensijní příjmy učitelstva, vdov a sirotků. Oddíl IV. (§ 37.—40), kterak se má předpisů zákona užití přechodně na učitelstvo, v době zákona jsoucí v činné službě.

III. 1. Základní pravidlo: Návrh vychází ze zásady, aby učitelstvo bylo zrovnoprávněno se státním úřednictvem rovnocenného předběžného vzdělání. Zásada dle sdělení min. Habermanna a min. Švehly schválena ministerskou radou 1. dubna.

2. Roztřídění učitelstva: To zrovnoprávnění spočívá na ustanoveních pragmatiky pro státní úřednictvo ze dne 28 ledna 1914, podle kterých již při vyměňování drahotných přídavků parlamentem vídeňským a nově zákonem usneseným Nár. shr. dne 29. ledna t. r. bylo učitelstvo rozříděno takto: 1. Učitelé a učitelky

*) Přijato: Dosavadním katechetům: čtyřletí do postupu, 31letá služba, nejv. 3letí duch. spr. do pense; příštím katechetům: 31letá služba, 3letí duch. spr. (ale také do postupu).

ve službě počáteční stavi se na roveň státním praktikantům podle zákona ze dne 25. ledna 1914 z. ř. č. 15. čl. II. (§ 15, 17, 18, 22). 2. Do skupiny D, platné pro státní úředníky, zařadují se po odbyté službě počáteční (praktikantské) ty kategorie učitelské, pro které se předpokládá vzdělání nabyté na nižší střední škole nebo škole občanské (měšťanské) a vysvědčení způsobilosti vyučovati předmětům, o které jde. Jsou to zejména učitelky ženských ručních prací (§ 18—22). 3. Do skupiny C mají býti pojata učitelé a učitelky literní se středoškolským vzděláním (s maturitou z učitelského ústavu) a se zkouškou způsobilosti pro školy obecné na školách obecných, jakož i učitelé se zkouškou způsobilosti pro školy občanské a na těchto školách vyučující, i zvláštní učitelé náboženství, kteří vyučují na školách obecných (§ 15—17). 4. Do skupiny C zařadují se též učitelé (učitelky), kteří vyučují nepovinným předmětům z povolání, jež nazýváni jsou podle osnovy zákona z r. 1913 v Čechách v platnost uvedené »učiteli vedlejšími z povolání«.

3. O službě počáteční. Pokud se týče odměny služby počáteční, která je analogická se službou státních praktikantů, jest připomenouti, že ve všech zemích naší republiky je odměna ta vyšší než adjutum státních úředníků. Adjutum to je na počátku 600 K, po půl druhém roce 800 K. V Čechách má učitel se zkouškou dospělosti na začátku 1.100 K, na Moravě 1.180 K, ve Slezsku 1000 K. Školský výbor stanovil (ježto učitel na začátku má tytéž povinnosti jako každý jiný učitel, čehož u praktikantů státních nebývá), že počáteční odměna učitele má býti jako státních praktikantů, ale s odkazem na § 13, z čehož jde, že dokud ta odměna bude dle dosavadních zemských zákonů vyšší, má ji míti.

4. Odměňování plně nezaměstnaných: Týká se těch, kteří nemohou býti zařaděni do hodnotných tříd, ač strávili předepsaný počet let v počáteční službě. Zemské zákony jim přiznávají odměnu dle počtu učebných hodin, nárok na přidavky dle služebních let i na zaopatření ve stáří, tedy jakousi analogii příjmů defin. učitelů. Školský výbor schválil tedy návrh, aby odměny ty byly zvláštním učitelům náboženství, učitelkám žen. ruč. prací a vedlejším učitelům a učitelkám z povolání vyměřovány se zřetelem k počtu učebných hodin, ke služebnímu stáří, a k místu působení procentuelním dílem platů normálních (služebného a místních přidavků §§ 17, 18, 19, 23) a aby měli účast na jiných výhodách státních úředníků, jako se již stalo při povolování nákupních a drahotních přidavků (čl. II., § 25). Odměna ta povoluje se v prvých létech ve výši okolo 100 K ročních za týdenní hodinu; tedy asi 2 K za jednotlivou hodinu učebnou. Týž způsob odměny zvolen pro tyto kategorie učitelské v počáteční službě pro případ nízkého počtu učebných hodin.

5. O zařazení vedlejších učitelů a učitelek z povolání. Tou dobou jsou to jen učitelky francouzštiny a angličtiny na občanských školách. Mají průměrně nepatrný počet hodin a jakkoliv se pro ně stanoví zařazení do skupiny C, není dosud ani jedné, která by se tam dostala. Snad obnovením komunikačních prostředků bude jim lze do více obcí dojížděti a zařazení do skupiny C bude jim umožněno. Není sice pro ně předepsáno určité předběžné vzdělání, kromě vysvědčení způsobilosti vyučovati zmíněnému jazyku, ale zařazuje se přece; předmět vyučování žádá sám sebou vyšší inteligence, kterou si skutečně zjednávali studiem i pobytem ve Švýcarsku, Francii, Anglii, aby se vycvičili v konveršaci a obeznámily s literaturou a kulturou národů, jichž jazyk mají vyučovati. Školský výbor má za to, že průkaz vzdělání příště se bude na všech požadovati.

6. O zařazení učitelek ženských ručních prací. Zařazení jich na školách obecných do skupiny D nemůže býti sporno; nabývají z pravidla předběžného vzdělání na škole občanské a žádá se na nich zvláštní vysvědčení o zkoušce vyučovati ruč. pracím na škole obecné. Obvyčejně mívají kromě toho jednorocní kurs. Pro vyučování na školách občanských se žádá zvláštní vysvědčení vyučovati témuž předmětu na školách těch a předpokládá se vyšší dovednost a vyšší vzdělání, které si osvojují na škole průmyslové, neb umělecko-průmyslové a v praktických kursech pořádaných rok co rok ženskými spolky. Tím se odůvodňuje jejich zařazení do skupiny C. Kromě toho počet jejich na občanských školách je tak skromný, že nepadá na váhu.

7. O zařazení do skupin a hodnostních tříd. Státní úředník definitivní i zatímní má po odbytí praxe (ve skupinách B a C tříleté, ve skupině D čtyřleté a po složení odborné zkoušky, potřebné j dle předpisů pro dosazení v úřad, nárok na zařazení do příslušné skupiny a na platy, odpovídající jeho postavení v hodnostní třídě (§ 45 a 56 progmatiky). To právo přiznává školský výbor i učitelstvu, které podmínky ty splnilo a koná předepsanou službu vyučováním určitého počtu hodin, bez ohledu vyučuje-li na místě zatímně neb stále zřízeném, je-li dosazen trvale, neb zatímně, neb jen k zastupování.

8. O zachování posavadních výhod: Národní shr. v Lublani vyměřilo počáteční příjem výše než u nás u státních úředníků, takže nejnižší služné v Krajině činí 1800 K (o 200 K více nežli v XI. hodnostní třídě.) Maje to na zřeteli, jakož i to, že není myslitelné, aby snižován byl některé kategorii ospravedlněný plat, kterého si učitelstvo v jednotlivých zemích vydobylo, usnesl se výbor školský, aby vymoženosti, kterých učitelstvo v zemích těch dosáhlo, byly mu zachovány (413).

9. O pensistech, vdovách a sirotcích: Školský výbor věnoval jmenovaným zaslouženou pozornost . . . ale nemohl jíti dále, než pokud to pro státní úřednictvo navrhuje státně zřízenecý výbor, s nímž bylo se mu o té věci dohodnouti (236).

10. O zvláštních výhodách: Samozřejmo, že učitelstvo zrovnoprávněné s úřednictvem musí býti účastno všech materiálních výhod těchto. To dobou jsou to: slevy pensijních příspěvků, taks, kolkových poplatků a daní, přídavky drahotní a příspěvky nákupní. Dále výhody na drahách k umožnění snažšího nákupu ve městech, návštěvy synů a dcer na studiích, a v době prázdnin i cestování za účelem studia krajů, lidu, kulturního, technického, hospodářského rozvoje naší československé vlasti.

IV. Náklad a jeho úhrada. Referent domnívá se po opětné revisi všech výpočtů býti si jist, že tento zvýšený náklad nepřekročí 97 milionů korun i se všemi dosavadními mimořádnými válečnými výhodami státnímu úřednictvu poskytovanými. Úhrada je ve srozumění s vládou projektována v ten způsob, že stát poskytne zemím možnost vybírat některé zrušené neb nové zemské dávky. Podle počtu učitelstva a dosavadního osobního nákladu v jednotlivých zemích připadá na Moravu 41—42%, na Slezsko 8·5%, nákladu vypočteného pro Čechy. Tak na př. zvýší se náklad v Čechách o 60,000.000 K, na Moravě o 25,000.000 K a ve Slezsku o 5,200.000 K, tedy zaokrouhleně o 90,000.000 K. (Položka zvláštních katechetů náboženství činí na školách obecných o 35.000 K a na občanských o 40.000 K na služném více; a na aktivních přídavcích pro katechety na obec. šk. o 20.000 K a na občanských o 25.000 K více.)

V. Jiné návrhy a petice: S tímto návrhem vyřizuje se spolu návrh dra Budinského a j. (tisk č. 672). A dále návrh dra Metelky a j. o drahotním a nákupním přídavku, jakož i příspěvku nákupního (tisk č. 73) a návrh ing. Pospíšila, dra Stojana a j. o změně zákona z 29. ledna 1919 č. 52 o drahotním přídavku (tisk č. 755). Návrhům těm vyhověno potud, že se má všem učitelům a učitelkám dostati všech požitků dle norem platných pro státní úřednictvo.

Školskému výboru byl přikázán značný počet petic . . některým nemohlo býti vyhověno, jelikož žádají podstatné odchylky od norem platných pro státní úředníky. Školský výbor sám neshledává, že by úprava platů státního úřednictva hověla daným poměrům a potřebám i dává v připojené resoluci průchod přání, k čemu by bylo při nové úpravě platů státního úřednictva, s hlediska potřeb učitelstva a to hlavně učitelstva v malých, kulturních a obchodních středisk vzdálených a mimo síť železniční položených obcí přihlíželi. Jsou to hlavně otázka bytová, otázka péče o rodinu a nutnost voliti jiná hlediska pro vyměřování místních (aktivitních) přídavků než je počet obyvatelstva. Také oprava ostatních právních poměrů učitelstva žádá nalahavě nové úpravy, což vše bude jedním z předních úkolů příštího Národního shromáždění.

Zpráva má datum 14. května 1919. Podepsáni: Prof. dr. Ot. Srdínko, předseda a Jos. Smitka, referent. — Osnovu celého zákona přineseme v příštím čísle. r.

Výpravy křížové.

Napsal ARNOŠT OLIVA.

Posvátná místa, kde stávala kolébka Spasitele našeho, kde žil, trpěl a umřel byla vždycky u pravověřících křesťanů v největší úctě a od nejstarších dob cílem zbožných poutníků. Když země Svaté zmocnili se Turci, utiskovali palestínské křesťany, zakazovali jim vstup na místa posvátná, poutníky křesťanské olupovali a krutě trápili.

Ty smutné zprávy dostaly se k sluchu papeže Urbana II. Papež svolal sněm do Clermontu (1095), plamenými slovy líčil útrapy křesťanů a vybízel k boji proti nevěřícím. Se slovy *»Bůh tomu chce«* připínali si posluchači červený kříž na znamení, že chtějí bojovati za osvobození Svaté země. Slují proto křížáci a jejich výpravy křížové.

Účastníci sněmu vybízeli doma příbuzné a známé k účasti na výpravách. Nejvíce horlil zbožný poutník Petr Amienský, očitý svědek hrozných útrap palestínských křesťanů.

Křížové výpravy měly dvoji účel: osvobodit svatá místa z rukou nevěřících a zastavit další šíření islamu. Proto papežové nejen pro výpravy horlili, ale i všemožně je podporovali penězi a udílením zvláštních duchovních milostí účastníkům.

Křížových výprav bylo celkem sedm a trvaly skoro dvě stě let. Na první výpravě (1096—99) za vůdcovství Bohumíra Bouillonského *»byl Jerusalemský 15. července 1099«*. Bohumír zvolen králem jerusalemským. Nepřijal ani názvu krále ani koruny královské, nechtěje nositi královskou korunu na místech, kde Spasitel korunován korunou trnovou. Spokojil se titulem *»ochránce svatého hrobu«*, Jerusalemským zůstal v rukou křesťanů do r. 1187. Pro nesvornost křesťanských knížat opouštěli Palestínu zase Turci 1273.

Čechové byli na výpravě druhé (Vladislav II.) a třetí (Děpolt).

Výpravy křížové svého účelu nedosáhly. Posvátná místa zůstala v rukou nevěřících. Moc islamu nezlomena, přece však na delší dobu ochromena. Veliké oběti přinesené na životech a penězích nebyly marny, neboť *následky* výprav křížových jsou pro lidstvo důležité.

Oživila víra a účinná láska k bližnímu a vážnost papežů se povznesla. Panovníci ochotně se podrobovali výroku papeže; moc církve vzrostla.

Stavu selskému se ulevilo. Nevoiníci, kteří vzali na sebe kříž, stali se po návratu do vlasti svobodnými. Páni prodávali výsady i statky, aby si opatřili peníze na výpravy.

Poznány nové země, jich obyvatelé, obyčeje, kultura. Co křížáci viděli pěkného a užitečného, doma zaváděli. Poznána literatura řecká a arabská, což mělo veliký vliv na písemnictví západu.

Navázány styky s východem a tím povznesen obchod. Obchodem vzrůstal se blahobyť, rozkvétala řemesla a umění.

Zušlechtěno rytířství a zakládány duchovní řády rytířské.

Duchovní řády rytířské měly úkolem chrániti poutníky k posvátným místům proti nevěřícím, ošetřovati nemocné poutníky a hájiti víru mečem. Členové dělili se na *rytíře* k obraně Svaté země a poutníků, *kněze* pro duchovní správu a *bratry* k obsluze poutníků; domy sluly *hospitály*. V čele řádu byl *velmistr*.

Nejstarším řádem z duchovních řádů rytířských byli *Johannité*. Hospitál totiž měli při chrámu sv. Jana Kř. v Jerusalemě. Řád založili kupci italsí. Když nevěřící opět se zmocnili Svaté země, odešli Johannité na Cypr, Rhodus a odtud na Maltu, proto slují také rytíři maltézští. Do Čech uvedeni Vladislavem II.

Templáři; měli hospitál u chrámu (Templu) Šalamounova. Řád založili rytíři francouzští. Odešli na Cypr, pak do Francie. Do Čech uvedeni za Václava I.

Řád německých rytířů; hospitál měli v Akkonu. Řád založili němečtí kupci. Odešli do Benátek, pak bojovali proti pohanským Prusům, kde se usadili. Do Čech uvedeni za Přemysla Otakara I.

Řád křížovníků s červenou hvězdou vznikl v Čechách za Václava I. Blahoslavená Anežka založila špitál u sv. Františka pro nemocné a poutníky. Členové tohoto špitálu dostali od papeže Řehoře IX. výsady Johannitů a na rozkaz Innocence IV. dostali od pražského biskupa odznak červené hvězdy s křížem, odtud i jejich jméno.

Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné.

Úvod.

Jednou přišel Pán Ježíš do městečka Betánie. Žena jedna jménem Marta přijala jej do domu svého. Měla sestru jménem Marii. Ta posadila se u nohou Ježíšových a poslouchala slova jeho. Ale Marta snažila se, aby pohostila Pána Ježíše co nejlépe. Přistoupila k němu a pravila: *»Pane, hle, sestra má nechala mě samu sloužiti tobě. Řekni jí, ať mi pomůže.«* Ale Pán Ježíš jí odpověděl: *»Marto, Marto, pečlivá jsi o mnohé věci, ale jednoho jest potřebi. Maria nejlepší stránku vyvolila.«*

*

Jsme na světě, abychom konali, co Bůh chce a do nebe se dostali.
Bůh chce, abychom mu věřili a přikázání jeho zachovávali.

Bůh pomáhá nám do nebe svou milostí.

O víře, přikázáních a milosti Boží učí nás náboženství.

* * *

Ó Bože, pomáhej mi, abych učení víry dobře znal, tvá přikázání věrně zachovával, milosti tvé si vážil a jednou k Tobě do nebe se dostal; neboť *co by mi bylo platno, kdybych celý svět získal, na duši však škodu trpěl.*

* * *

Některá proroctví o zaslíbeném Vykupiteli.

Proroci předpověděli mnoho ze života slíbeného Vykupitele, aby ho lidé poznali, až přijde na svět.

1. Prorok *Micheáš* předpověděl, že se Vykupitel narodí v *Betlémě* slovy: »A ty Betléme, maličký jsi mezi knížecími městy judskými, z tebe vyjde vévoda, jenž bude panovníkem v Izraeli.«

2. Prorok *Isaiáš* prorokoval, že Vykupitel bude činiti mnoho zázraků: »Bůh sám přijde a spasí vás. Tehdáž otevrou se oči slepých, i uši hluchých otevřeny budou. Tehdáž poskočí kulhavý jako jelen, a rozvázán bude jazyk němých.«

3. Prorok *Zachariáš* předpověděl jeho slavný vjezd do Jerusalema slovy Plesej velice, dcero sionská, vesel se, dcero jerusalemská! Aj, král tvůj přijde tobě, spravedlivý a spasitel; sám jest chudý a sedí na oslátku mladém.

Prorok *Zachariáš* předpověděl též, že Vykupitel bude prodán za třicet stříbrných peněz těmito slovy: »I odvážili mzdu mou třiceti stříbrných.«

4. Král *David* předpověděl jeho *ukřižování a zmrtvých vstání* slovy: »Zbodli ruce mé a nohy mé. Rozdělili sobě roucha má a o můj oděv metalí los.«

Nezanecháš duše mé v hrobě (= v předpekli) a nedáš svatému svému (tělu) viděti porušení.*

Prorok *Joel* prorokoval, že Vykupitel sešle Ducha svatého: »Vyleji Ducha svatého na všeliké tělo.«

* * *

Prorokovati znamená určitě předvídati takové věci, které může vědět jen Bůh aneb ten člověk, kterému je Bůh oznámil.

* * *

Slíbený Vykupitel jest Ježíš Kristus.*)

J. Konopík a Fr. Suchomel, katecheté.

~~~~~

Návrhy o věcech náboženských v Národním shromáždění.

(Pokračování.)

1. *Vynesení ministerstva školství a osvěty o náboženských úkonech.*

Ředitelství všech středních škol, ústavů učitelských, vyšší dívčí školy v Praze i škol odborných, pokud jsou na nich náboženské úkony zavedeny, nechť bez prodlení oznámí profesorským sborům i žactvu, že náboženské úkony (náboženská cvičení) nejsou integrující částí náboženské nauky na školách středních, jak ostatně také výslovně bylo vyhlášeno ministerským výnosem ze dne 28. října 1870 č. 3264, a že tedy účast a nebo neúčast při nich nemá vlivu ani na známku z mravů, ani na známku prospěchovou z náboženství. Účastníci se jich,

*) Poznámka: Proroctvími o slíbeném Vykupiteli ukončujeme první článek víry. Kollegové čtěte pilně, opravujte a sdělte s námi, co se vám nelíbí.

ponechává se náboženskému citu žáků, po případě vůli rodičů. Všeliké výnosy dosavadní, ať ministerské, ať od zemské školní rady vydané a náboženských úkonů (cvičení) na školách středních a jim příbuzných se týkající, pozbývají tímto působnosti a přestává také povinnost sboru profesorského při zmíněných úkonech (cvičeních). Jakýkoliv nátlak v tomto směru na profesory, nebo žáky konati není dovoleno. Výuka v náboženství jako učebním předměť zůstává tímto výnosem nedotčena.

Dále nechť zemská školní rada uloží všem okresním školním radám, aby správám obecných a měšťanských škol, jí podřízeným, bez prodlení vyhlásily, že účast žáků při náboženských úkonech (cvičeních), jest dobrovolná a že třeba se vystříhati všelikého nátlaku pro účastenství v nich.

Zejména v době zimní mohou děti mnohdy útlé a chatrně oblečené snadno utrpěti újmy na zdraví pobytém v studeném kostele nebo v nevytopené kapli; i jest již proto ponechati na vůli náboženskému citu rodičů a jejich odpovědnosti, chtějí-li, aby se děti jejich účastnily náboženských úkonů (cvičení) čili nic. Účast nebo neúčast při nich nesmí míti vlivu na známku z mravů, tím méně na prospěchovou známku z náboženství. *Rovněž dozor učitelstva při úkonech těchto stává se dobrovolným.*

Všeliké výnosy posavadní v této věci vydané se strany ministerstva nebo zemské školní rady a odpírající smyslu tohoto výnosu, pozbývají působnosti. *Nátlak, vykonávati na žáky nebo rodiče v tom či onom směru není naprosto dovolen.* Výuka v náboženství, jako učebním předměť zůstává výnosem tímto nedotčena. ◀

(Pokračování)

Z praxe a různě.

Spolek katechetů v Čechách při výborové schůzi 7. května pojednal o jednání na členské schůzi v pražském semináři a referátu kol. Kubička z Moravy o jednotlivých učebnicích náboženských. Podána přehledná zpráva o činnosti školského subkomitétu ve příčině nové úpravy platů učitelských dle norem státních úředníků. K stížnosti pokladníkovi usneseno neplatícím členům některým zaslát upomínky, neboť není možno od spolku žádat, aby týž za liknavé členy bojoval a ještě spolkový orgán za ně platil. Knihovna spolková přestěhována do Spálené ul. čp. 15 a po uspořádání knih začne se opětně s jich půjčováním. Došlo konečně schválení spolkem vydaného katechismu od arc. ordinariátu v Praze a zkoumány budou cesty k jeho vydání. Katechismus je velmi prakticky sestaven a bude znamenati dozajista značné ulehčení pro mládež. Ke konci slyšeny byly hrozné žaloby na fanatické počinání nepřátel naší víry z okresu karlínského, žižkovského a j. Opakuje se opět, co před 10 sty lety; svedený lid propouští Barabáše a Krista křížuje. Na příští členské

schůzi 21. května promluví vldp. Oldřich Zlámal z Ameriky. Členové, řigitujte pro větší účast!

A. Tichý, jednatel.
Doporučení dpp. kolegům, kdo by mínil za katechetu měšť. šk. v Rožďalovicích u Jičína, nechť jedná si informace u vdp. Ad. Malečka, děkana tamtéž, aby seznal podmínky výhodné.

Členové spolku neopomíňte aktu piety k této v Pánu zesnulým členům: -

P. Eduard Červásek,
 zasl. katecheta div. šk. v Kročehlavech.

Dokonal svou pouť po dlouhém utrpení v 33 roce věku svého 7. března 1910.

Ze Strakonice převezzen do Příbrami a pochován na tamním hřbitově 9. března za účasti lidu i kněžstva.

Ve stínu Sv. Hory spočívá tělesná schránka jeho. Duše dlí u Matky Páně, kterou milovala.

R. i. p.

P. Josef Bařtýř,
 zasl. katecheta v Chlumci u Třeboně.

◀ Zemřel v Pánu u své matky v Lomnici n. Lužn. po delší nemoci 9. květ. 1910 ve 42 r. věku svého.

Horlivý člen spolku, který časem i do Prahy zavítal ke schůzi. Pohřben 13. května za účasti 26 kněží, množství lidu, školních dětí a učitelstva.

R. i. p.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA ›VYCHOVATELE‹ K XXXIV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Zákon ze dne 23. května 1919 o úpravě služebních příjmů a výslužného učitelstvu na veřejných školách obecných a občanských (měšťanských). — Návrh čítanky katol. náboženství pro školy obecné. — Znamka z náboženství. — Návrhy o věcech náboženských v Národním shromáždění. — Z praxe a různé.

Zákon

ze dne 23. května 1919, jímž se upravují služební příjmy a výslužné učitelstvu na veřejných školách obecných a občanských (měšťanských),

Na základě usnesení Národního shromáždění se nařizuje:

Článek I. Pokud se neprovede jednotejná trvalá úprava právních svazků učitelstva obecných a občanských škol ve všech zemích státu československého platí pro Čechy, Moravu a Slezsko tento zákon.

Zvláštním nařízením bude určeno, kdy mají ustanovení tohoto zákona platnost i v ostatních částech státu československého.

Článek II. Učitelům přiznávají se v mezích tohoto zákona služební příjmy rovné oněm, které náležejí státním úředníkům souhlasného předběžného vzdělání v příslušných hodnostních třídách a skupinách. Služebními příjmy rozumějí se tu veškeré platy a požitky služební, mimořádná nadlepení k nim a výhody, které příslušejí státním úředníkům podle platných zákonů a nařízení k nim se odnášejících, kteréžto zákony a nařízení jest na učitelstvo přizpůsobiti. Při tom buďtež učitelům ve službě počáteční ustanoveným přiznány všechny výhody praktikantů ve státní službě, učitelům pak, kteří podle zákona požívají příjmů některé hodnostní třídy nebo jejich částí, jest přiznati výhody státních úředníků hodnostní třídy, o kterou tu jde.

Učitelé ve službě počáteční rozumějí se ve smyslu tohoto zákona učitelé literní, kteří jsou na základě vysvědčení dospělosti dočasně ustanovováni ve školní službě na školách veřejných před zařazením do nejnižší hodnostní třídy. Učitelky ženských ručních prací a vedlejší učitelé nepovinných předmětů s vysvědčením způsobilosti vyučovati ženským ručním pracím nebo nepovinným předmětům, jsou ve službě počáteční potud, pokud nepožívají příjmů výměřených na základě některé hodnostní třídy státních úředníků (viz § 18., 19., 22. a 23.).

Pokud není v zákoně tomto výslovně nařízeno jinak, platí také vždy o učitelkách vše, co je psáno o učitelích.

Ustanovení služební pragmatiky ze dne 25. ledna 1914 č. 15. ř. z., týkající se příjmů úřednictva státního, uvádějí se tímto zákonem v platnost pro učitelstvo veřejných škol obecných a občanských.

Článek III. Všecky předpisy říšských a zemských zákonů školských o předmětech, jež v tomto zákoně jsou nově upraveny, pozbývají moci, pokud ustanovením tohoto zákona odporují.

Koho z těch, kdož by byli na školách ustanoveni, zákon tento se žádným předpisem netýká, ten obdrží příjmy podle platných zákonů zemských.

Všude, kde se v tomto zákoně odkazuje na zákony zemské, rozumějí se v Čechách ustanovení osnovy zákona o právních poměrech učitelstva, uvedené v platnost vynesemím zemské školní rady ze dne 24. července 1918, č. II. A 3.622-51.814.

Článek IV. Stanou-li se za účinnosti tohoto zákona změny zákonů a nařízení v něm uvedených, nebo budou-li nově upravovány služební požitky nebo nároky na ně státním úředníkům buď na odpočinku nebo v činné službě, vztahuje se každá změna také na učitele v soufadmém služebním postavení nebo skupině hodnostních tříd úřednických (§§ 6. a 10. až 23., 26. až 36.), jakož i na členy jejich rodin.

Článek V. Osobní náklad na učitelstvo veřejných škol obecných a občanských hradití budou až do konečné úpravy posavadních poměrů nynější vydržovatelé.

Článek VI. Zákon tento nabude platnosti dnem vyhlášení se zpětnou účinností od 1. listopadu 1918. Při tom buďte příjmy na rok 1918 a 1919 od toho dne již vyplacené odečteny.

Článek VII. Ministr školství a národní osvěty se pověřuje, aby ve shodě se zúčastněnými tento zákon provedl.

Oddíl první.

I. Ustanovení všeobecná.

§ 1. Lhůty počáteční služby k zařadění učitelů a učitelek do platů, vyměřených buď plně nebo procentuálně na základě hodnostních tříd, souhlasí se lhůtami počáteční služby státních praktikantů příslušných skupin.

Učitelé ve školní službě ustanovení mají nárok na platy (služné a místní [aktivitní] přídavek) souhlasné s jejich postavením v hodnostní třídě a předepsaným postupem časovým podle tohoto zákona.

§ 2. Služební doba po rozumu tohoto zákona se počíná při novém neb opětém dosazení v úřad dnem, kdy služba byla skutečně nastoupena, při bezprostředním přestoupení z jiného poměru služebního dnem sprostění tohoto poměru.

Den nastoupení zatímní a pomocné služby pokládá se za počátek služební doby, je-li zatímní služební doba započitatelná pro vyměření výslužného.

Učitel počíná užívatí platů, pokud v dekrete není nic jiného ustanoveno, při novém anebo opětém dosazení v úřad od prvního dne měsíce následujícího po začátku služební doby, jinak od prvního dne měsíce po jmenování, povýšení a nebo postupu. Při změně služebního místa přísluší učiteli místní (aktivitní) přídavek v novém služebním místě, počínajíc prvním dnem měsíce, který následuje po tom, kdy byl sprostěn dosavadní služby.

Při úmrtí zastaví se platy posledním dnem měsíce úmrtí, při jinakém rozvázání služebního poměru posledním dnem měsíce, ve kterém učitel z tohoto poměru skutečně vystoupil a dekretem byl sprostěn.

Nastane-li změna ve výměře platů, zastaví se dřívější platy posledního dne měsíce, po kterém má učitel užívatí nových platů.

§ 3. Platy se rozvrhují na měsíční částky, které jsou splatny prvého dne každého měsíce napřed.

Nehledíc k ustanovení prvého odstavce, povolí se učiteli, požádá-li za to, aby mu byl místní přídatek vyplácen napřed v částkách čtvrtletních. Byl-li místní přídatek v příslušném čtvrtletí zastaven z jiného důvodu nežli pro úmrtí, musí učitel nahraditi přeplacené částky měsíční před splatností. O této náhradě vydají se zvláštní ustanovení.

§ 4. Postup do vyššího stupně služného ve stejné hodnostní třídě nastane, jakmile učitel v ní ztrávil zákonitou lhůtu s platy přímo předcházejícího stupně služného — pokud podle zvláštních zákonitých předpisů není vyloučen z postupu do onoho stupně služného.

Zákonitá lhůta činí v XI., X., IX. třídě hodnostní tři roky, v ostatních třídách hodnostních čtyři roky.

Při novém aneb opětném dosazení do úřadu v některém služebním poměru, na něž se tento zákon vztahuje, může zemská rada školní za zvláštních okolností započítati určité období pro zařadění nebo postup do některého vyššího stupně služného.

Učitelům, dosazeným ze školy obecné na občanskou nebo naopak, započítá se pro zařadění do hodnostní třídy a pro přiznání stupně služného veškerá vpočítatelná služební doba, jako by ji od počátku sloužili na škole téhož druhu. Totéž platí o učitelích ustanovených za odměnu.

Zemská školní rada může v případech hodných pozoru započítati služební dobu, po kterou učitel působil na školách v jiné zemi.

Byla-li služební doba učitele přerušena, může zemská školní rada započítati služební dobu již vykonanou.

§ 5. Časový postup jest postup do platů (služného a místního přídavku) právě nejbliže vyšší třídy hodnostní a postupu do dalších stupňů služného v této třídě hodnostní.

Postup do platů právě nejbliže vyšší třídy hodnostní nastane podle stupnice § 6., jakmile učitel v témže služebním odvětví ztrávil v této stupnici předepsanou dobu služební (lhůtu časového postupu) s platy předcházející třídy hodnostní.

Učitel může býti zdržen při zařadění do hodnostní třídy a v časovém postupu jen podle ustanovení zemských zákonů školských připouštějících, aby se mu odepřelo zvyšování služného. (§ 32. osnovy zákona uvedené v platnost vynešením zemské školní rady ze dne 24. července 1918 č. II. A 3622-51.614 pro Čechy, § 5. zákona ze dne 15. července 1914 č. 48 pro Moravu a § 27. z. z. ze dne 8. dubna 1914 pro Slezsko.)

Učitelé, kteří dosáhli 60. roku věku a 35 služebních lét, jsou vyloučeni z časového postupu.

Byl-li učitel nově nebo opětně dosazen v úřad, na něž se tento zákon vztahuje, jakož i byl-li převzat do služebního odvětví jiného, může zemská školní rada za zvláštních okolností započísti určité období pro časový postup i nad ustanovení tohoto zákona.

§ 6. Pro časový postup do platů vyšší třídy hodnostní rozeznávají se dvě skupiny podle toho, jaké předchozí vzdělání pro příslušné skupiny se zásadně

předpokládá, a to obdobně se souhlasnými skupinami C a D státních úředníků takto:

C) Vybytí učitelského nebo některého středoškolského ústavu a vysvědčení o zkoušce učitelské způsobilosti pro obecné školy.

D) Vybytí úplné občanské školy nebo čtyř nižších tříd některého středoškolského ústavu a vysvědčení o způsobilosti vyučovati ženským ručním pracím.

Časový postup jednotlivého učitele řídí se výhradně postupovými lhůtami, které jsou ustanoveny pro jeho skupinu, při čemž se zařadí do skupin řídí §§ 16., 17., 19., 20., 21. a 23. tohoto zákona, nehledíc na služební postavení a hodnost.

Lhůty časového postupu jsou tyto:

Trvání služební doby s platy státního úředníka ve skupině C roků D roků			
XI. hodnostní třídy	6	>	6
X. hodnostní třídy	. 6	>	7
IX. hodnostní třídy	. 7	>	9

Ve zbytku služebních let po vyčerpání roků, pro jednotlivé skupiny, nebo pro příslušné hodnostní třídy státních úředníků předepsaných, postupuje učitel do platů nejbližší vyšší třídy hodnostní, při čemž se zachovávají lhůty postupu do vyššího stupně služného podle 2. odst. § 4. a 1. odst. § 5. a podle předpisů pro tyto skupiny státních úředníků platných.

Učitelé, kteří mimo zkoušku učitelské způsobilosti pro školy obecné prokazují ještě odbornou zkoušku způsobilosti pro školy občanské a na těchto školách vyučují, nabývají platu X. třídy o 3 léta a IX. třídy o 1 rok dříve, než učitelé na školách obecných; po desetileté službě ve třídě VIII. postupují do platů a stupňů služného VII. hodnostní třídy.

Zvýší-li se požadované vzdělání učitelstva ve jmenovaných skupinách na míru, která u státních úředníků přivodí zařadí do vyšších skupin platových, budou také učitelé skupin v tomto zákoně uvedených samočinně do příslušných skupin zařadí.

§ 7. Vyskytnou-li se u učitele, jenž dosáhl nároku na časový postup, okolnosti, které činí pochybným, může-li býti v postupu zdržen, odročí se rozhodnutí o časovém postupu, dokud se nezjistí skutečný stav. Toto odročení však nesmí míti účinku na den nápadu tohoto ani pozdějšího postupu.

§ 8. Postup do vyšších platů provede se na přihlášení učitele se zpětnou působností ke dni, který následuje hned po uplynutí postupové lhůty (den nápadu práva).

§ 9. Ředitelé škol (správcové škol, řídicí učitelé, ředitelé škol občanských) mají nárok na činovnické (funkční) přídavky a na byt nebo příbytečné podle předpisu pro jednotlivé země platných. Z místního (aktivního) přídavku obdrží 75%.

§ 10. Učitelům přísluší na čas potřeby nárok na úřední nebo naturální byt a není-li takového bytu, nárok na bytový ekvivalent (přídavek k příbytečnému) a na jiné vedlejší požitky na penězích či v naturalích podle týchž podmínek, za týchž předpokladů a v téže míře, jako státním úředníkům souhlasné služební hodnosti a třídy.

Nárok na pravidelné diety, na cestovné a náhradní (substituční) poplatky při služebním výkonu mimo vlastní působišť jakož i na úhradu výloh stěhovacích, řídí se předpisy vydanými o tom pro státní úředníky.

Učitelé v počáteční službě stavějí se na roveň státním praktikantům.

Měl-li by učitel podle zákonů zemských posud platný nárok vyšší než podle prvních tří odstavců tohoto paragrafu, vyměří se mu plat dle příslušného zákona zemského.

§ 11. Učitelé do hodnostní třídy zařazenému, který nemocí nebo neštěstím bez své viny upadl do tísně, povolí se, žádá-li o to, nezúročitelná, nejdéle do 2 let splatná záloha ze zemských prostředků až do tříměsíčního služného, pokud jeho platy nejsou již zatíženy až po nejvyšší přípustnou míru.

Další výhoda při povolování záloh na služné jest vyhrazena uznání zemského školního úřadu, jemuž v takovém případě se také zůstává určiti, jak zálohu spláceti a jak ji po případě zabezpečiti.

§ 12. Příbytečné, kterého požívají na Moravě a ve Slezsku učitelé, kteří školu nefdí, pokládají jest za místní (aktivitní) přídavek. Přídavek ten budiž upraven podle pravidel platných pro státní úředníky souřadného (§ 6.) postavení.

V zemích, ve kterých jsou obce povinny poskytovat učitelstvu bytu, může obec požadovati, aby jí z tohoto místního přídavku byla dána náhrada až do výše zemskými zákony pro ten případ stanovené nebo až do výše příbytečného, kterého jsou obce povinny podle těchto zákonů místo takového bytu poskytovat.

§ 13. Měl-li by učitel podle zákonů zemských dosud platných vyšší nárok z téhož právního důvodu než podle některého ustanovení tohoto zákona, vyměří se požitky podle příslušného zákona zemského, pokud nejsou tímto zákonem výslovně zrušeny (§ 12 odst. 1., § 17 a § 25 odst. 3).

Zvláštní požitky, přiznané zemskými zákony učitelům, v činné službě nebo na odpočinku žijícím, a jejich členům rodiny, zůstávají v platnosti jako vyšší nároky s omezením uvedeným v odstavci prvním,

§ 14. Vykonává-li učitel vojenskou službu presenční, zůstává mu zachováno jeho místo v hodnostní třídě.

Za vojenské služby presenční (vojenského výcviku) až do desíti týdnů, jakož i za občasného cvičení ve zbrani požívá svých platů; také se v těchto případech tato doba počítá pro postup do vyšších platů. Jsou-li záložníci a náhradní záložníci v míru povolání do činné služby, může jim zemský úřad školní přiznati tutéž výhodu i pro období delší.

Učitelům, povolaným konati presenční službu vojenskou, trvajíc rok nebo déle, se platy zastavují.

Pokud se jim ponechají platy za činné služby vojenské při mobilisaci (při uvedení na válečný stav) nebo při domobranecké výzvě, o tom platí předpisy pro souřadné úředníky státní. Doba takové služby počítá se pro postup do vyšších platů.

Chce-li učitel, vyjma mobilisaci (uvedení na válečný stav) bez zákonité povinnosti dobrovolně vstoupiti do vojenské služby nebo zůstat v ní na čas, potřebuje k tomu dovolené, jež se uděluje podle předpisu pro úředníky státní.

Při mobilisaci (uvedení na stav válečný) potřebuje k takové vojenské službě svolení zemské školní rady, které se smí odepřítí jen, je-li služebně nepohřešitelný.

Jsou-li ustanovení zákonů zemských pro učitele, jichž se týče, příznivější než ustanovení tato, platí zákony zemské.

Oddíl druhý.

Pravidelné příjmy služební učitelstva v činné službě.

Učitelé literní.

§ 15. Učitelům s vysvědčením dospělosti pro školy obecné náleží v počáteční službě příjmy státních praktikantů úřednické skupiny C s výhradou ustanovení § 13.

§ 16. Učitelé v § 15. uvedení, kteří působili na veřejných nebo soukromých školách obecných v zemích československého státu po tři léta a vykonali zkoušku způsobilosti pro školy obecné, budou zařaděni do skupiny C. Pro učitele, kteří postoupí na školu občanskou, platí ustanovení předposledního odstavce § 6.

Učitelům, kterým při zkoušce způsobilosti bylo prominuto předložiti vysvědčení dospělosti, započítá se doba dvou let nepřetržitého působení na veřejné škole před zkouškou způsobilosti do služby počáteční.

Zvláštní učitelé náboženství.

§ 17. Zvláštní učitelé náboženství, kteří vyučují přes 15 hodin týdně, budou mít ve službě počáteční příjmy jako učitelé literní v § 16 uvedení. Do počáteční služby započítá se jim doba, po kterou na veřejných školách náboženství vyučovali jako členové duchovní správy, ale nejvýše tři léta.

Zvláštní učitelé náboženství, kteří vyučují nejméně 16 hodin týdně, požívají téhož platu jako literní učitelé škol, na nichž působí. Mají-li učitelé literní těchto škol podle zákonů zemských nárok na plat vyšší, než se klade tímto zákonem náleží také učitelům náboženství plat rovněž takový.

Zvláštní učitelé náboženství, kteří vyučují méně než 16 hodin týdně, obdrží odměnu, která činí při učebné povinnosti do 6týdenních hodin 25%, 6 až 10 hodin týdně 50%, 11 až 15 hodin týdně 75% příjmů učitelů literních v souhradném postavení. Při zařadění do platů hodnostních tříd započítá se jim i z této služby doba nad tři roky do postupu.

Učitelky ženských ručních prací.

§ 18. Učitelkám ženských ručních prací s vysvědčením způsobilosti, vyučujícím nejméně 13 hodin týdně, náleží v počáteční službě na školách obecných příjmy státních praktikantů skupiny D, na školách občanských skupiny C, ačli nemají podle zákonů zemských nároků na odměnu vyšší.

Učitelkám, které nejsou trvale ustanoveny a mají přiděl menší než 13 hodin týdně, náleží v počáteční službě odměna, která činí při vyučovací povinnosti do 6 hodin týdně 25%, 6 až 10 hodin týdně 50%, a přes 10 hodin týdně 75% odměny státních praktikantů příslušných skupin, ačli i ty podle zákonů zemských nemají nárok na odměnu vyšší.

§ 19. Trvale ustanovené učitelky ženských ručních prací, jakož i za odměnu učící, které mají vysvědčení způsobilosti vyučovati ženským ručním pracím, čtyři léta praxe a vyučují nejméně 13 hodin týdně na obecných školách, budou zařaděny do skupiny D.

Vyučují-li na školách obecných a zároveň občanských nebo jenom na občanských nejméně 13 hodin týdně, mají-li vysvědčení způsobilosti vyučovati ženským ručním pracím na školách těch a tři léta praxe, zařadí se do skupiny C.

Po službě počáteční náleží na školách obecných učitelkám v druhém odstavci v § 18 uvedeném za týchž podmínek procentuální odměna 25, 50 a 75% služeb. příjmů učit. žen. ruč. prací skupiny D, na školách občanských skupiny C.

§ 20. Do počtu vyučovacích hodin započítati jest učitelce ženských ručních prací též hodiny, po které vyučuje ve zvláštních odděleních dívky, účastné vyučování na školách chlapeckých.

§ 21. Zařadují-li se učitelky ženských ručních prací do skupiny D, započítá se jim do postupu doba nad 4 roky, při zařazení do skupiny C doba nad 3 roky počátečné služby, a to i v tom případě, byl-li jejich plat dříve vyměřen procentuálně podle platů státních zaměstnanců.

Vedlejší učitelé z povolání.

§ 22. Vedlejším učitelům s vysvědčením způsobilosti vyučovati nepovinným předmětům z povolání a vyučujícím nejméně 16 hodin týdně, náležejí v počáteční službě příjmy učitelů literních ve službě počáteční.

Ustanovení odstavce 2. § 18 platí i pro vedlejší učitele, vyučující méně než 16 hodin týdně:

§ 23. Vyučují-li vedlejší učitelé z povolání nejméně 16 hodin týdně, budou po tříletém působení ve službě počáteční zařaděni do skupiny C a obdrží příjmy učitelů literních kategorie škol, na nichž vyučují. Při tom se jim započítává doba nad tři roky počátečné služby do postupu.

Ustanovení 3. odst. § 19. použije se pro vedlejší učitele, pokud vyučují méně než 16 hodin týdně, se záměnou skupin, což platí též o ustanovení § 21.

Mimořádné příjmy učitelstva v činné službě.

§ 24. Odměna za vyučování předmětům nepovinným, udílená učitelům, kteří se vyučováním tím nezabývají jako zvláštním povoláním (viz §§ 22 a 23), činí 100 K na školách obecných a 120 K na školách občanských ročně za každou učebnou hodinu týdně.

§ 25. Převyšuje-li učebná doba povinnost nebo míru předepsanou v zemských zákonech, obdrží učitelé v §§ 15 až 23 uvedení za každou hodinou nad tuto povinnost touž odměnu, jako státní úředníci příslušné hodnostní třídy nejméně však 100 K za týdenní učebnou hodinu.

Vedlejší učitelé z povolání, uvedení v § 23, mají nárok na tuto odměnu, převyšuje-li učebná povinnost míru, stanovenou pro učitele literní.

Zvláštní odměny za vyučování ženským ručním pracem, stanovené zemskými zákony školními za hodiny pod výměru 20 učebných hodin, se zrušují, působí-li učitelka ženských ručních prací pouze v jednom školním místě; působí-li ve více školních místech, stanoví se tento počet na 18 hodin týdně. K mimořádným příjmům učitelstva a učitelských rodin náležejí též mimořádná nadlepení a výhody, uvedené ve článku II.

Oddíl třetí.

Výslužné a zaopatřovací požitky.

§ 26. Pravidla o tom, jak jest dávatí učitele do výslužby a kterak zaopatřovati pozůstalé po nich, jakož i kdy se dává učitelům nebo pozůstalým po nich dobyté, řídí se zákonnými předpisy platnými v jednotlivých zemích, se změnami, jež vyplývají z tohoto zákona.

§ 27. Všeobecně zavádí se pro učitele 35letá doba služební.

Učitelé, kteří dokončili 60. rok věku, mají právní nárok, aby byli dáni po vlastní žádosti a bez průkazu nezpůsobilosti ke školní službě na odpočinek. Tento nárok přísluší také bez zřetele na věk učitelům po dokonaném 40. roce služebním.

Do služební doby ve smyslu tohoto zákona započítatelné k nároku na odpočinek, na výslužné (odbytné) a zaopatřovací požitky pozůstalých po učiteli jest započítati také veškerou služební dobu, kterou strávil v počáteční službě školní na veřejných školách, než byl zařaděn do platů hodnostních tříd některé skupiny úřednické (§§ 15 až 23).

§ 28. Výslužné (odbytné) vyměří se na základě platů do výslužného (odbytného) započítatelných.

Po dokonané 35 leté služební době mají učitelé nárok na plné započítatelné výslužné (odbytné), jež po dokonané 10leté započítatelné služební době činí 40%, a každý další rok ještě 2·4% výslužného (odbytného) započítatelných platů.

Pro vyměření výslužného (odbytného) jsou započítatelný tytéž platy, jako u státních úředníků. Vyměření stane se podle platů, na které měl učitel podle §§ 15 až 23 tohoto zákona nárok v době, kdy odchází do výslužby. Do výslužného (odbytného) započítá se činovníký přídavek učitelům, kteří školu řídí, jakož i přídavek osobní, který podle zákonů zemských jest započítatelný do výslužného.

§ 29. Oslepne-li učitel nebo trpí-li duševní chorobou, aniž toho úmyslně zavinil, také jest neschopen vykonávati další službu nebo jakoukoli živnost připočte se mu pro výměru výslužného k jeho započítatelné době služební 10 let.

Stane-li se pro nezaviněný úraz neschopným ke službě, připočítá se mu táž doba za těchto předpokladů:

1. stal-li se úraz při určeném výkonu služebním a v přímé s ní spojitosti;
2. prokáže-li se lékařským vyšetřením úředně nařízeným, že nezpůsobilost k další službě vznikla výhradně úrazem;
3. nastala-li nezpůsobilost k další službě nejdéle v roce po úrazu a ohlásil-li učitel v téže době svůj nárok u nadřízeného školního úřadu.

Za okolností zvláště závažných může zemská školní rada v případech odstavce druhého přiznati výslužné ještě ve vyšší výměře až do celé části platů započítatelných pro vyměření výslužného.

Tolikéž může zemská školní rada připočísti k započítatelné služební době učitele až 10 roků pro výměru výslužného, stal-li se neschopným vykonávati službu další pro těžkou a nezhojitelnou nezaviněnou nemoc jinou, nežli uvedeno v prvním odstavci.

Je-li učitel podroben pojišťovací povinnosti úrazové, zmenší se výslužné takto zvýšené o peníz jeho úrazového důchodu.

Na učitele v počáteční službě, kteří nebyli ještě zařadění do platů hodnostních tříd, anebo kteří požívají určitého procenta platů úřednické skupiny, vztahují se předpisy předcházející s tou změnou, že místo výhody v nich uvedené, přízná se jim výslužné vyměřené z platů, jichž požívali v rozhodujícím okamžiku

§ 30. Zaopatřovací požitky pozůstalých po učitelích v §§ 15 až 23 a v §§ 27 až 29 uvedených vyměří se podle pravidel o zaopatřovacích požitcích osob, pozůstalých po státních úřednících a podle platů hodnostní třídy, jichž zemřelý

požíval (§ 28). Dosáhl-li však učitel již nároku na požitky nejvyššího stupně služného své hodnostní třídy, buďtež zaopatřovací požitky pozůstalých vyměřeny podle nejbližší vyšší třídy hodnostní, leč že by učitelská osoba ve smyslu odstavce 3. § 5 byla vyloučena z časového postupu do platu vyšší třídy hodnostní.

V případech, v nichž by pozůstalým po učitelích podle platných zemských zákonů příslušely vyšší zaopatřovací požitky, než je v předešlém odstavci a v §§ 27—29 uvedeno, řídí se vyměření těchto požitků výhodnějším ustanovením zemského zákona.

§ 31. Zemře-li učitel úrazem nezaviněně utrpěným a nenabyli-li ještě nároků na výslužné, obdrží pozůstalí pravidelné požitky zaopatřovací za obdobného použití předpokladů v § 29 naznačených.

Měl-li učitel podle tohoto zákona již nárok na výslužné, může zem. školní rada za okolností zvláště hodných pozorování povolit vyšší nežli pravidelné požitky zaopatřovací a to pozůstalým po učitelích s požitky XI., X. nebo IX. třídy hodnostní až do výměry požitků zaopatřovacích třídy hodnostní o dvě vyšší, pozůstalým ostatním učitelům až do požitku zaopatřovacího třídy hodnostní nejbližší vyšší.

§ 32. Vdově po učitelích náleží pohřebné, jež podle pravidel pro státní úředníky vyměřuje zemská rada školní.

Jestliže se manželé vzdali manželského práva spoluzití, nemá vdova nároku na pohřebné, leč že by manželé žili odloučeně jen z důvodů zdravotních, za příčinou výchovy dětí, z důvodů hospodářských nebo podobných, nespočívajících v jejich osobních vztazích.

Není-li po učitelích vdovy, která by měla nárok na pohřebné, náleží pohřebné rukou společnou a nerozdílnou především manželským potomkům, o něž pečoval zemřelý učitel, a není-li jich, těm manželským potomkům, kteří ze svého hradili náklady pohřbu stavu přiměřeného, nebo zemřelého v jeho poslední nemoci před smrtí ošetřovali, bylo-li o pohřeb jinak postaráno.

Předpisy třetího odstavce platí obdobně ve prospěch zákonitých dědiců po každém svobodném nebo ovdovělém bezdětném učiteli.

Ve všech ostatních případech může se pohřebné zcela nebo částečně povolit těm osobám, které prokáží, že ze svého hradily pohřební útraty nebo opatrovaly zemřelého v jeho poslední nemoci před smrtí.

§ 33. Učitelé, kteří byli podle tohoto zákona zařaděni do platů hodnostní třídy některé úřednické skupiny (§§ 16—23) nebo požívají procentuální odměny těchto hodnostních tříd a tím nabyli nároku na výslužné (odbytné), jsou povinni platiti pensijní příspěvky do pensijních fondů země, ve které působí. Tyto příspěvky platí se ve výši a po dobu, jak je zákonem stanoveno pro státní úředníky.

§ 34. Pravidelné výslužné (odbytné) se vypočítává na základě dat, obsažených v osobním výkaze.

Domáhá-li se učitel vyššího pravidelného výslužného (odbytného), počne ho užívati teprve od okamžiku, kdy uplatnil a prokázal tento nárok, leč že by dovedil, že není vinen nedostatečnými a nesprávnými zápisy v osobním výkaze.

Tohoto předpisu dlužno užití obdobně, uplatní-li učitel nárok na trvalé výslužné, jež mu podle osobního výkazu nepřísluší. Částka odbytného snad přebíraného vymůže se v takovém případě v přiměřené lhůtě srážkou z trvalého výslužného dodatečně přiznaného.

Každá změna, kterou by se za platnosti tohoto zákona nově upravovaly nároky na odpočinek, jakož i na výslužné (odbytné) a zaopatřovací požitky nebo pensijní příspěvky a na jiné výhody (viz čl. II.) státních praktikantů, úředníků a jejich pozůstalých, vztahuje se také na učitele v počáteční službě a na učitele zařazené ve smyslu tohoto zákona do platů hodnostních tříd některé skupiny úřednické, jakož i na pozůstalé po nich.

Totéž platí i o učitelích, kteří požívají odměny vyměřené částkou služebních příjmů osob, zařazených do příslušné skupiny.

§ 36. Učители, danému před 1. listopadem 1918 na odpočinek, vdově a sirotkům po učiteli do téhož dne zemřelém, náležejí požitky a výhody, které má nebo bude mít státní úředník případně vdova a sirotci.

Služební dobu, hodnost, lhůtu postupu činné služby učitelů, jichž se týče a jiné případné podmínky, přicházející v úvahu, jest posuzovati podle ustanovení §§ 15 až 23 a 26 až 35.

Oddíl čtvrtý.

Ustanovení přechodná.

§ 37. Pro učitele, dosazené v úřad před vydáním tohoto zákona, platí předpisy předcházejících ustanovení tak, že se jim nepřetržitá služební doba před působností tohoto zákona dovršená započítá pro zařazení do platů hodnostních tříd, do časového postupu a do výměry všech řádných a mimořádných služebních příjmů. Při zařazení do hodnostních tříd a stupňů služného počítá se doba ta literním učitelům škol obecných a občanských od složení zkoušky způsobilosti pro školy obecné, zvláštním učitelům náboženství od prvního ustanovení se stálým platem podle posavadních zákonů zemských, učitelkám ženských ručních prací a vedlejším učitelům z povolání tak, že se od doby, která uplynula od prvního jich ustanovení, odečtou ve skupině D 4 léta, ve skupině C 3 léta. Poslední dva odstavce § 4 vztahují se i na tyto případy. Mají-li tyto osoby podle zákonů zemských při definitivním jmenování nárok na započítání delší doby do postupu, buďtež jim léta služební započítána podle zákonů zemských.

Ustanovení čtvrtého odstavce § 5 tohoto zákona o učitelích, kteří dosáhli 60. roku věku a 35 let služby, netýká se osob, které před vydáním tohoto zákona dosáhly 60. roku věku.

Učitelům, kteří byli ustanoveni trvale pouze s vysvědčením dospělosti, budou se počítati služební léta do postupu a povýšení od doby, kdy byli prvně definitivně ustanoveni.

§ 38. Požíval-li učitel v činné službě vyšších služebních příjmů neb výhod, než které by mu podle předpisů tohoto zákona příslušely, podrží výhody i rozdíl mezi zákonitými dřívějšími i novými úhrnnými požitky jako osobní přídavek do doby, než do vyššího služného (odměny) a jinakých platů postoupí, načež se přídavek o příslušnou částku zmenší až do postupného zániku. To se však nesmí nikterak státi na újmu ostatních ustanovení tohoto zákona.

Nárok na dřívější vyšší požitky přestává, nastoupil-li učitel po vlastní žádosti na jiné místo služební, nebo byl-li odvolán z příčin služebních z místa, na němž není ustanoven trvale.

§ 39. Učitelé, kterým se podle tohoto zákona posavadní platy zvýší, zaplatí pensijní příspěvek podle § 33 z té části, o kterou se zvýší jejich požitky započitatelné do výslužného.

Příspěvky a dávky plynoucí z tohoto nebo jiných právních důvodů, jež odváděti jest státní úřednictvo sprostěno, budou učitelstvu nahrazeny za dobu od 31. října 1918 uplynulou.

§ 40. Učitelům, kteří byli dáni na odpočinek nebo opustili školní službu po 31. říjnu 1918, vyměří se a doplatí odpočivné (odbytné) podle §§ 26 až 29, 34 a 35 a pensijní příspěvek podle § 33 tohoto zákona.

Pozůstalým po učitelích, kteří zemřeli po 31. říjnu 1918, vyměří se zaopatřovací požitky tolikéž podle §§ 30 až 35. —

Až potud zákon, jehož sankce právě došla a uveřejněna ve Vlád. věstníku roč. I., č. 8. Podepsáni: T. G. Masaryk, v. r.; Švehla, v. r. v zast. min. předs.; Habrmann, v. r. *red.*

Resoluce.

1. Vláda se zmocňuje, aby za účelem urychleného provedení zákona, kterým se upravují služební příjmy a výslužné učitelstvu na veřejných školách obecných a občanských, poskytla zemím potřebné zálohy.

2. Ministerstvu školství a národní osvěty se ukládá pečovati o to, aby osoby do školní služby přijaté byly tak zaměstnány, by si zasloužily a obdržely platy, které zabezpečují alespoň zákonné existenční minimum. Učiniž opatření, aby za nižší plat, nežli kolik je potřebí k existenci, mohli býti vyučováním na školách pověřeni jenom ti, jimž jest zaměstnání to výdělkem vedlejší.

3. Ministerstvo školství a národní osvěty se vyzývá, aby příprava a kvalifikace učitelek ženských ručních prací, vedlejších učitelů a učitelek z povolání byla pokud možno nejvíce zdokonalena a aby učebná osnova k tomu cíli byla náležitě upravena a doplněna.

4. Ministerstvo školství a národní osvěty zahájíž šetření, jakým způsobem by mohla býti provedena úprava právních poměrů pěstounek ustanovených na mateřských školách.

5. Při sestavování návrhu na konečnou úpravu právních poměrů učitelstva, buď postaráno o to, by učitelům a učitelkám škol obecných a občanských, jakož se již v některých českých zemích stalo, byl zabezpečen řádný byt.

6. Při nové úpravě místních (aktivitních drahotních a jiných přídavek) pro státní úřednictvo buďte místo počtu obyvatelstva vzaty za základ místní ceny průměrného úhrnku nejdůležitějších potřeb pro všechny členy rodiny, jakož i zřetel k možnosti zaopatřiti dětem vzdělání.

7. Při upravování služebních příjmů aktivního úřednictva státního měi ministerstvo školství a národní osvěty péči o to, aby požitky učitelů, kteří jsou již na odpočinku, jakož i zaopatřovací požitky vdov a s.rotků učitelských rovnaly se požitkům, na které má nárok učitelstvo posud aktivní když odchází na odpočinek.

8. Ministerstvo školství a národní osvěty předlož Národnímu shromáždění co nejdříve návrhy o těchto věcech.

II.

Státně zřízenecý výbor porokoval o změnách, které v původním tekstu návrhu byly po přání vlády vykonány a schválil po návrhu referenta prof. dra Lukavského celý návrh v konečném znění i navrhuje, aby Národní shromáždění usneslo se naříditi, by zákon byl proveden.

V Praze 15. května 1919.

Za výbor státně zřízenecý:

Předseda:
G. Navrátil v. r.

Zpravodaj:
Dr. Lukavský v. r.

III.

Školský výbor po jednání s ministrem financí provedl některé změny na svém návrhu původním.

Podstatná změna se stala ve čl. V., dle něhož osobní náklad na učitelstvo hraditi mají až do konečné úpravy posavadních poměrů nynější vydržovatelé, tedy hlavně země a nikoli stát.

Poněvadž však země nejsou s to, aby z vlastních prostředků zvýšený náklad uhradily, má býti resolucí vláda zmocněna, aby zemím poskytla potřebné zálohy.

Na finance státní a zejména na výši příslušného vydání nemá tento nový způsob uhrazení nákladu na úpravu platů učitelských podstatného vlivu, a proto finanční výbor doporučuje Národnímu shromáždění, aby schválilo návrh výboru školského i v novém opraveném znění.

V Praze 15. května 1919.

Za výbor finanční:

Předseda:
Dr. Horáček v. r.

Zpravodaj:
Dr. Veselý v. r.

Zpravodaj apeluje na vládu, aby prováděcí předpisy k tomuto zákonu byly vydány bezodkladně. S díkem konstatuje jednomyslnost všech stran v Národním shromáždění, se kterou požadavky učitelstva podporovaly.

Na to byla osnova zákona v prvním i druhém čtení bez debaty i dodatečným návrhem zpravodajovým schválena. Rovněž resoluce navržené výborem schváleny. Stalo se dne 23. května r. 1919.

Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné.**O narození Ježíše Krista.**

Římský císař Augustus rozkázal, aby všickni obyvatelé jeho říše byli spočtění. Každý musel se přihlásiti v místě, odkud pocházeli předkové jeho a tam byl zapsán.

Josef a Maria byli z rodu Davidova. Proto šli do Betléma, města Davidova V Betlémě nedostali noclehu. Bylo tam velmi mnoho těch, kteří před nimi přišli aby se dali zapsati. I odešli za město do jeskyně, která sloužila za chlév. *Tam narodil se Vykupitel světa, Ježíš Kristus.* Maria obvinula dítko plenkami a nemajíc lepšího místa, položila je v jeslích.

A Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi.

Pán Ježíš narodil se v Betlémě ve chlévě.

Panna Maria je matkou Pána Ježíše a svatý Josef jest jeho pěstoun.

Panna Maria nazývá se též *Rodička Boží*.

Syn Boží se stal člověkem, aby nás vykoupil a spasil.

Bůh slíbil lidem Vykupitele. Co slíbil, to i splnil: *Bůh jest nejvyšš věrný.*

Památku oné svaté noci, v níž narodil se Kristus Pán, slavíme *na hod Boží vánoční* (25. prosince.)

Přípravou k tomuto svátku jest *Štědrý den* (24. prosince). Nazývá se *štědrý*, protože nám připomíná štědrost Otce nebeského, který poslal svého syna na svět.

Na památku této štědrosti Boží udělují se večer v křesťanských rodinách různé dárky.

O štědrém dnu strojívá se *vánoční stromek*. Připomíná nám: 1. *strom v ráji*, z něhož naši prarodiče jedli a spásu ztratili; 2. *strom kříže*, na němž nám Pán Ježíš znova spásu zasloužil. *Svělla* na stromku vánočním znamenají *učení Páně a dárky jeho milosti*.

Také se stavějí doma i ve chrámech *jesličky*, které znázorňují narození Páně O štědrém dnu nařizuje církev půst.

Toho dne koná se také památka Adama a Evy.

Po štědrém dnu slavíme *hod Boží vánoční*. Jest to svátek velice radostný O půl noci slouží se slavná mše svatá *půlnoční*, ježto se v tu dobu narodil Pán Ježíš.

V ten den může každý kněz sloužiti *tři mše svaté*. První se jmenuje *anděl ská*, druhá *pastýřská* a třetí *velká* dle evangelií, která se při nich čtou.

Roucho bohoslužebné je toho dne barvy *bílé*.

V *třetím* desátku růžence *radostného* vkládáme po slově Ježíš: *kterého jsi, Panno, v Betlémě porodila.*

Věřim i v Ježíše Krista . . . , jenž se počal z Ducha sv., *narodil se z Marie Panny.*

* * *

V největší chudobě, beze vší slávy, v tiché noci narodil se Pán Ježíš.

»Narodil se Kristus Pán — veselme se;
z růže kvítek vykvet nám — radujme se.
Z života čistého, z rodu královského
nám, nám narodil se.«

Jan Konopík a Frant. Suchomel, katecheté.

Známka z náboženství.

V boji o náboženské vyučování zasluhuje pozornosti i známka z náboženství. Jsou, kteří vytýkají klasifikaci z náboženství škodlivý vliv. Následující úvaha má tedy ukázati, že tomu není tak. A to z trojí příčiny: pokud se týče *žáků*, učitele i věci.

1. *Žáci* neradi by ztratili známku z náboženství. Stojí na prvním místě a upíná na sebe zvláštní pozornost. Lze ji namnoze charakterisovati jako: cap-

tatio benevolentiae. Statistika bývalého říšského města v posledních letech vykazuje z počtu 14000 žáků asi 60 se známkou nedostatečnou, tedy zlomek malý. Naopak na 40 školách více než $\frac{1}{3}$ žáků měla průměrně velmi dobře a na 22 školách asi 50% žáků dostatečně. Ta čísla tlumočí názor, že známka z náboženství má nespornou cenu v očích dítěte i rodičů.

2. Zámka z náboženství charakterizuje t. j. odměňuje a trestá. Kdyby jí nebylo, zbavil by se učitel vzácného prostředku, jím udržuje horlivost mládeže, tak snadno v prospěchu ochabující. Nic platno: bez „jus gladii“ neznamenal by v očích žactva ani ten nejznamenitější odborník nic. Zámka z náboženství uschopňuje učitele činiti radost jiným skrze radost svou. Zámka konečně dává rodičům možnost, aby měli o žáku jistý soud. Zpráva ústní by jinak neměla juridického podkladu.

3. Konečně je třeba upozorňovati na škodu, jež by odstraněním známky vzešla věci samé t. j. náboženskému vyučování! Kdo má co činiti s mládež a vzpomene let studijních, tomu jistě nenapadne podceňovati vliv známky. Hoši, kteří by měli platonický interes ku předmětu neklasifikovanému, jsou řídkým zjevem. A kdo by tvrdil, že přednes musil by býti poutavý a zajímavý, aby nebylo známkování třeba — ať to zkusí. Zdaří-li se mu to, zařadíme jej s chutí mezi svaté, o nichž platí slovo: admirandi magis sunt, quam imitandi! Také na klassických místech svobody učení se, jsou právě jen ty koleje dobře navštíveny, kde přednášejí examinátoři jmenovaných posluchačů.

Dále vážnost náboženského vyučování rozhodně by trpěla. Náboženská nauka bez známek musila by se brzy z řady předmětů vyloučiti.

Známky ovšem se může zneužiti. Jeví-li se akt známkování jako něco svrchovaně důležitého v celé hodině a katalog (ostatně vždy nepopulární) hrozivě je otevřen a tužka k ortelu pozdvižena a zahřmí-li konečně na tonoucí obět: „no bude to konečně . . .?“ anebo proti nauce samé se hřeší slovy, pohledem, jedním, pak těžko mluviti o nějakém blahodárném vlivu známky . . . Ale takové práce popravčího ani není třeba. Tři stupně: velmi dobře, dobře, dostatečně jsou shodny s trojím druhem žáků: nejlepších, prostředních, slabých. Zámka nedostatečná bude oprávněna jen tam, kde je trvalá neschopnost a ještě více nebalost. Trojí ten druh žáků přece si učitel dobře pamatuje a nebude mu třeba hledati to pravé ve stupnici šestero až osmeronásobné i s těmi bizarními odstíny: uspokojivý, celkem dobrý, ještě dobrý, méně dobrý

Také čas psaním censur prý zmařený nebude mluviti pro odstranění známky. Kdyby čas při zkoušení nestačil ku posouzení žáků dle oněch 3 stupňů a značný počet žáků by činil klasifikaci nemožnou, lze sáhnouti k náhradě *písemnou* zkouškou.

I když tedy nelze klásti náboženství na týž stupeň s ostatními předměty anebo popírati, že učitel náboženství má působiti na vůli žáků a tudíž vystříhati si všeho, co by srdce mládeže odpuditi mohlo, tož přece řekneme o klassifikaci: Maneat ut est.

T.

Návrhy o věcech náboženských v Národním shromáždění.

(Pokračování.)

8. Dolaz z naší strany (Vincence Seučíka) o tomto vynesení.

Tímto počinem nezrušuje ministerstvo školství a národní osvěty toliko všechna ustanovení ministerstva, zemských a okresních školních rad, stran náboženského cvičení na školách středních, měšťanských a obecných, nýbrž staví se zřejmě proti posud platným stát. základním zákonům školním a sice proti zákonu ze dne 14. května 1869, č. 62., § 1—5 a proti zákonu ze dne 25. května 1868 č. 48., § 2, jakož i proti novému škol. a vyučovacímu řádu pro školy měšťanské a obecné ze dne 29. září 1905, ministerstvem vydaném. Dotyčné odstavce zní:

Ř. z. z roku 1868, § 2.:

«Každé církvi nebo společnosti náboženské jest zůstaveno, aby *opatřila a řídila vyučování a cvičení náboženství* rozličných vyznavačů víry ve školách obecných a středních a aby k obojímu bezprostředně dohled měla.»

§ 5. ř. z. z roku 1869 odst. 5.:

«Co úřadové církevní v *příčině vyučování náboženství a cvičení v náboženství ustanoví*, oznámeno buď správci školy.»

«*Školní a vyučovací řád.* .« Dítky do obecné školy přijaté mají v předepsaném čase vyučovacím pravidelně choditi do školy. *a býti účastny ohlášených náboženských cvičení svého náboženského vyznání.*

Z výslovného znění i ze smyslu zákonů uvedených vyplývá jasně, že náboženská cvičení jsou pokládána za součástku výučby náboženské na školách a tudíž kdo ruší jedno, kdo odlučuje náboženské cvičení od výučby, ruší i druhé, odstraňuje a ničí zároveň význam a účel náboženství a tudíž i náboženství samo.

Ministerstvo vyučování a národní osvěty odůvodňuje krok svůj, jímž se žactvo dispensuje od závazné povinnosti zúčastniti se náboženských úkonů mylným a opovážlivým tvrzením, jakoby náboženská cvičení nebyla integrující částkou výučby.

Zdravý rozum však a pedagogicko-didaktický účel výučby jakékoliv vůbec a náboženské zvláště nesporně praví a dotvrzují, že bez praktického cvičení a výcviku nemá výučba sama ceny valné pro život soukromý i veřejný, obecný i státní, a tudíž i pro život náboženský.

Lze toho litovati a nemálo se tomu podívat, jak ministerstvo projevilo naprosté neporozumění pro výchovu žactva. Vždyť náboženskou cvičbou se i lid a proto i žactvo popředně vychovává za tím účelem, aby z nich byli nejen dobří křesťané, nýbrž i dobří občané, vlastní i státu věrně oddani.

Či nechce míti ministerstvo vyučování a národní osvěty v novém československém státě žádných dobrých křesťanů, či nebude na výsost třeba poctivých a věrných občanů k zachování a rozkvětu naší republiky?

Jestliže se ve výnosu ministerstva dále uvádí, že dobrovolná účast ponechává se náboženskému citu žáků, zavádí se tím naprostá svévole, co do plnění nejpřednějších a nejsvětějších povinností, zachování přikázání Božích i církevních, k čemuž žádná moc práva nemá, a petrifikuje se tím také i anarchie ve výučbě a disciplíně školství vůbec.

Vždyť už nejsou řídké případy na školách, najmě v Praze, že po vydání tohoto výnosu jednotlivé třídy žáků usnesly se nechoditi do vyučování náboženství,

ba do vyučování leckde vůbec nechtějí choditi, leč když se jim zachce. Není-li to počátek revoluce náboženské, která působením samé vlády se zahnížďuje a zavádí už na školách?

Proto lze vším právem tvrditi, že vláda uvaluje na sebe vinu velikou, když proti takovýmto náboženským provokacím, jež jednak sama provádí, jednak různými návrhy v Národním shromáždění a jednak tiskem veřejným se sesilují, lid katolický bude se neohroženě brániti a vzpírati a když náboženskými štvanicemi a svévolně vyvolaným bojem kulturním nastanou velké zmatky a nebezpečné otřesy v našem státě.

Neučí-li nás právě celá historie česká, že to byly ponejvíce vražedné náboženské boje a války, jež národ český na pokraj záhuby přivedly a o samostatnost připravily?

Proto pozvedáme hlasu svého a protestujeme proti ministerskému nařízení o náboženských úkonech na školách, jež zákon Boží, práva církve i rodičů porušuje a pravou zásadu výchovy zpěvracuje a nad to u českých katolíků oprávněné jitření a odůvodněnou nespokojenost všude způsobuje.

Z té příčiny táží se podepsaní pana ministerského předsedy:

Jest ochoten bez průtahů o to se postarati, aby odvolán byl výnos ministerstva vyučování a národní osvěty, jímž oproti dosud platným základním zákonům školským z r. 1868 § 2. a z r. 1869 § 5., odstraňuje se závaznost náboženských úkonů na středních, měšťanských a obecných školách, jež jsou nevývratně nerozlučnou součástíou náboženské výučby a tím, že ponechává se účast nebo neúčast na náboženských cvičeních libovolnému rozhodování, zpěvrací se zásady pedagogické úplně a patrná anarchie do škol a školní disciplíny se zavádí?

(Pokračování.)

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v Čechách v poslední výborové schůzi 4. června 1919 s radostí vzal na vědomí, že organizace učitelské konečně domohly se úpravy svých platů dle norem státních úředníků, takže v budoucnosti nebudou musiti zvlášť o úpravu svých služebních poměrů bojovat, nýbrž automaticky s ostatním státním úřednictvem budou postupovat. Na druhé straně ale nemůžeme pominouti mlčením, jak stav náš katechetský při nové úpravě opět byl ve svých právech zkrácen. Na vysokoškolské vzdělání naše nejen nebyl při sdělování nového zákona brán žádný ohled, ba o stará ustanovení zemská byl svádn tuhý boj. Naproti tomu nepoměrně příznivěji vyšlo se vstříc jiným silám učitelským s daleko menším předběžným vzděláním jako učitelkám ručních prací a j. Nezávidíme, ale konstatujeme. O jiných nesrovnalostech při rozdělení přídavek atd. netčba se zmiňovat. Bohužel, stará tato bolest vleče se již od

dřívějších dob, kdy zřizována byla prvá místa katechetská. Co tu potíží v té konstelaci politické! Dale usneseno, aby ještě před počátkem nového roku vydán byl nový katechismus a každý katecheta na mimořádná vydání spolku přispěl 2 K. Z přebytků zřídí se »právní fond«. Příklad členská schůze 18. června o půl 5. hod. odpol.

Upozornění. Spolek katechetů v Čechách oznamuje, že návrh katechismu pro obecné školy, vypracovaný komisí katechismovou již r. 1913, byl právě arcibiskupským ordinariátem schválen. Výbor spolku usnesl se dáti knihu ihned do tisku, aby od nového škol. roku mohla již býti na obecných školách zavedena. Kolegové, upozorněte dítky zvlášť ve druhých třídách, by sobě nyní katechismu nekupovaly, ale počkaly až po prázdninách. Také knihkupci buďte na knihu upozornění. Na různá přání z řad kolegů projevovaná bude vzat při vydání knihy náležitý zřetel. —*ík.*

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA ›VYCHOVATELE‹ K XXXIV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Školství obecné a náboženství ve Francii. — Návrhy o věcech náboženských
v Národním shromáždění. — Z praxe a různé.

Školství obecné a náboženství ve Francii.

Píše Dr. JOS. HANUŠ.

Boj o náboženství ve škole, který vyhlášen byl hned u kolébky naší mladé svobody známými návrhy v Nár. shromáždění a nařizením ministerstva vyučování, byl i ve Francii první kapitolou ohromného tragického zápasu o mravní a náboženské statky lidu.

Zákony Jules Ferryho r. 1882 o laicisaci škol státních, vyloučení náboženské výchovy z programu školského, zavedení tak zv. neutrality vyhnaly katechety a řeholníky ze škol státních, ale rovněž i ditky katolických rozhodných rodičů.

Zůstala však nedotčena svoboda vyučování, zaručená zákonem Fallouxovým z r. 1850. Školy vzorně vedené školskými řeholemi přijaly množství dětí vystouplých ze škol státních, kde nebylo šetřeno neutrality, nýbrž vystupováno zřejmě proti náboženskému citění dětí a rodičů.

Boj se přiosřtil. Řehole byly násilím potlačeny v letech 1901—4, na 16 tisíc škol řeholních zavřeno a budovy řeholní zabavovány státem a obcemi k účelům světským a vojenským.

Když by bylo možno nahraditi řehole a jejich školy soukromými školami vydržovanými z fondů církevních, násilný zákon rozluky církve a státu uloupil všecko jmění církevní a tak zůstalo pouze svaté právo rodičů s ohromnými obětmi založiti si a vydržovati svobodné školy náboženské dle zákona Fallouxova. A zde vidíme úctyhodnou horlivost katolíků Franc. Byli nuceni platiti daně na školy státní, do nichž dětí svých neposílali a vedle toho si platiti na výchování náboženské svých dětí, vystavěti si školy svobodné a zajistiti si dostatečný počet učitelů a učitelek jednak světských, jednak duchovních světských nebo řeholníků dispensovaných od řeholních slibů.

R. 1905 povstává hned při rozluce *spolek otců rodin*, jenž během 5 let vzrostl na 52 tisíc členů, by hájil jednak výchovy svých dětí proti tupení náboženství ve školách státních, proti zavádění učebnic mravouky nepřátelských víře katolické (z nichž 13 bylo biskupy r. 1909 odsouzeno a zakázáno užívati jich pro děti katolické), jednak by zakládal si školy vlastní řízené duchem katolickým.

Statistika škol těchto z roku 1910—11 uvádí, že v 90 departementech školy řeholní byly nahrazeny školami soukromými a to tak, že v 7 depart. ještě přibýlo takových škol, v 83 depart. zavřením škol řeholních ubylo škol svobodných r. 1904—5 někde až 15% — ale v letech pozdějších horlivostí rodičů katolických přibývá škol stále, třeba znenáhla v 67 depart., nepřibývá v 7, ale ubývá (také znenáhla) v 26 depart. v krajích chudých nebo nábožensky lhostejných nebo nepřátelských.

Die poměrů z r. 1913 jest pětina žáků všech vyučována ve školách náboženských (1,200 tisíc dětí škol obecných, měst. a mateřských), v krajích bretoňských, normánských na záp., severoz. a severu přibývá škol svobodných někde přes 50%, školy státní jsou opuštěny ano úplně vyprázdněny (depart. Morbihau, Ole et Vilaine, Maine et Loire, Vendée, Ardèche a p.).

Organisace škol svobodných. Aby mohly školy svobodné, které vystaveny jsou útokům i kritice ministerstva vyučování i učitelů státních, soutěžit se školami vyřejnými i před forem rodičů, vyhověti musí všem podmínkám kladeným státem. Mají tentýž program učebný a učitelstvo podrobuje se týmž zkouškám způsobilosti. Organisace jest *diecéšní*, v čele školství jest biskup, jenž řídí personál učitelský právě tak jako farní duchovenstvo, jmenuje *ředitele* vyučování diecéšního, ten ustanovuje učitele, vykazuje plat, přesazuje — jmenuje inspektora, řídí školské i právní otázky všech škol diec. Biskup a jím jmenovaný ředitel má ku pomoci školní radu diecéšní, sestávající z duchovních a laiků, jež rozhoduje o paedagogické i právní stránce učiva i učitelstva.

Pro vzdělání učitelstva jest téměř v každé diecési ústav učitelský zv. škola normální (4 léta trvajcí) svobodná, někde více diecési chudších sdruženo k udržování školy normální krajské nebo při středních školách (Colleges) zřízeny *bursy*. Kandidáty jsou žáci škol svobodných nebo seminaristé — mladí kněží (soukromě) studují na učitele a podrobují se zkouškám jako světští kolegové, jsou jmenováni definitivními učiteli (titulaires). Vypomocnými jsou jmenováni v nedostatku zkušných nebo v menších osadách kaplani (vikáři), v malých farnostech (na 500 duší) jest správcem i učitelem školy svobodné zv. farní farář sám.

K vzdělání profesorů pro školy normální jsou ústavy pro mužské a ženské profesory *vyšší školy normální*, pak některé pensionáty, kde se připravují kandidáti i kandidátky ku zkouškám pro vyšší školy (střední i normální). Při mnohých školách těch jsou bursy (stipendia), tak že možno zdarma studovati, jako i na státních školách normálních vzdělání jest úplně bezplatné, ovšem zaváže se takový kandidát, že bude 10 let vyučovati na svobodné škole.

Velmi důležitó jest, mají-li školy svobodné plniti svůj úkol a vychovati dítky s hlubokým přesvědčením náboženským, aby učitelé sami byli proniknuti živou vírou a láskou k náboženství, neboť veškeré učivo mají prochnout láskou k víře, s dětmi se modliti, do chrámu vésti, často i náboženství vyučovati, ač to hlavní péči jest duchovenstva farního, které vyučuje na školách těch 2 hod. týdně náboženství, *vedle toho vyučuje učitel všude mravouce 1 hod. týdně.*

Mimochodem řečeno, stoupenci laické školy a vyučování laické morálce v ní odvolávají se na to, že na školách franc. svobodných i dřívějších řeholních vyučovalo se mravouce zvlášť, tedy co chtějí zavésti, není vlastně proti náboženství. Zapomínají, že vedle týdenní hodiny mravoučné bylo a jest dosud vyučováno náboženským pravdám., mravouka a spolu i nauky občanské i právní mají za

pevný podklad a východisko věrouku a názor křesťanský, jímž celá výuka jest proniknuta.

Nebylo by na škodu i u nás, by se zavedla i u nás podobná praxe.

Vyučování náboženství i mravouce dělí se na tři stupně: základní (elementární) pro děti od 7—9 let, střední od 9—11 let, vyšší od 11—13 let. I. stupeň malý katechismus, II. stupeň příprava k sv. přijímání, III. stupeň utvrzení ve víře. V prvním oddělení probírá se mravouka prakticky a to o povinnostech dětí k rodině (rodičům, sourozencům, přátelům, žebrákům, sirotkům), ku škole (k učitelům, spolužákům), povinnosti k sobě samému na příkladech, vlastnosti a chyby dobrého a špatného dítěte a konečně povinnosti k bližnímu, chování se k zvířatům a ostatním věcem — láska k vlasti.

Na stupni středním probírá se mravouka theoreticky i prakticky: svědomí, svoboda, zodpovědnost, zákon mravní, odměny, tresty, povinnosti v rodině, ve škole, k sobě ohledně těla, duše, sociální, k bližním, vlasti, práva občanská.

Na stupni nejvyšším pojmy mravouky theoretické, svědomí mravní, svoboda, různé theorie, o mravním dobru, zlu, právu a povinnostech, ctnosti, hříchu, o životu posmrtném, odměny tresty — mravouka praktická, o rodině, manželství, rozluce, štěstí rodinném, povinnosti individuální, stavovské, mravouka socialní — o práci, majetku, o stávkách, o vlasti, vlastenectví, antimilitarismus, internacionalismus, úcta k tradicím náboženským, rodinným, občanským.

Ve vyšším oddělení seznamuje se žák s právy občanskými, zřízením státním, obecním, volbami, by byl uvědoměným občanem, vlastencem, katolíkem.

Svobodnému školství věnována jest zvláštní péče jak od biskupů a kněží, tak i od učitelů a katol. rodin. V čele akce školské stojí biskupové diecési, faráři svých farností, kteří kolem sebe shromáždí příznivce v komitě farní a sdružení diecesní. Na obranu škol svobodných jsou mohutné spolky: Všeobecná společnost pro výchovu a vyučování, která studuje zákony školní a hájí proti útokům a návrhům vlád franc. práva církve na školu náboženskou, podobně jest to Liga svobody vyučování, v ní jsou sdruženy krajské spolky obranné, pak jsou to sdružení přátel a bývalých žáků škol svobodných, založená ve všech diecích — na obranu práv rodičů na svobodu vyučování jest spolek otců rodin mající přes 50 tisíc členů. Vedle nich jsou spolky žen francouzských, vlastenecká liga mající přes 350 tisíc členek.

Tyto spolky vydrží školy svobodné, sbírají příspěvky (halíř školní), dary, vybízejí rodiče, by své děti posílali do škol těch a pečují o prohloubení náboženského života nejen u dítek školních, nýbrž i odrostlejších.

Výsledek jest velmi potěšující, školy svobodné vymohly si čestné místo ve školství francouzském i uznání veřejnosti, takže vláda jest nucena hájiti školy neutrální, státní proti steskům a nespokojenosti rodičů i úpadku veřejné kázně a mravnosti.

Vyučování katechismu.

Laicisováním škol státních r. 1882 a odstraněním veškerého konfesijního vyučování zůstaly děti bez náboženské výchovy, ta složena na bedra rodičů — než pusto a smutno v duši dítěte, kde rodiče se o náboženství nestarají. Tím určitěji vystupuje nejsvětější povinnost církve zachrániti útlou duši mládeže, ji

vésti k Bohu a mravnímu životu. Papežové Lev XIII., Pius X. nepřestávají doporučovati a připomínati úkol biskupům i kněžím francouzským vyučovati mládež škol státních v katechismu.

Děje se tak v domech soukromých nebo na faře, v kostele, ve dnech všedních po vyučování na školách veřejných. Farář ohlásí v kostele místo i čas vyučování, pošle vyzvání rodičům, by dítky dali zapsati do katechismu, vyvěsí v kostele výzvu, v níž upozorňuje na svatou povinnost rodičů dáti děti vzdělati v otázkách náboženských.

Děti vyučují se ve třech oddílech: v základech nábož. dle malého obrázkového katechismu, od 9—11 let připravují se k sv. přijímání a starší pak naváděny jsou k setrvání ve víře a hájení pravd náboženských. Po modlitbě jest soustavný výklad katechismu asi 15—20 minut, pak otázky, soulad látky napíše katecheta na tabuli, žáci si opisují (třeba na kolenou), doma pak si napíší to do sešitu, který na první stránce označen razítkem farním, katecheta druhou hodinu prohlíží sešit, zkouší, známkuje, potvrzuje (dobrá kontrola pro rodiče). Pak rozdává litografované otázky, na něž volně doma za pomoci rodičů odpovídají. V neděli v kostele opakuje se látka probraná, děti zvláště dovedné, správně odpovídající jsou veřejně pochváleny s kazatelnou (20—30), jména jejich jsou napsána na vývěšné tabuli v kostele. Děti jsou naváděny, by pochybnosti, otázky napsaly a vložily do schránky v kostele, na něž kněz odpovídá.

V přemnohých farnostech vydává farář nebo katecheta časopis litografovaný o katechismu, kde jsou jednotlivé stati vyloženy, námítky vyvráceny, význam slavností církevních, životopisy svatých, události významnější. Takových výtisků se vydá tolik, by stačily pro všechny dítky a pro dobrodince a příznivce, kteří pak celý náklad hradí, takže dětem dostane se časopisu zdarma.

Tím přirozeně se zájem o katechismus u rodičů často vlažných probudí a láska posílí.

Kněz odměňuje horlivé dítky obrázky, památkami, devotionáliemi. Mnohde děje se vyučování pomocí skioptikonu v kostele, biblické obrazy promítané s výkladem příslušným přivábily velké množství nejen dítek nýbrž i rodičů a dospělých. Vedle toho se utvrzují v náboženství zvláště v patronátech ve čtvrtek a o prázdninách, kde se scházejí děti škol státních s dětmi škol svobodných. Katechismu vyučují jednak kněží (vikáři, kaplani) nebo kandidáti kněžství, laikové a zvláště dámy zv. katechistky sdružené v bratrstva diecesní a jednoty. Bratrstva diecesní pak tvoří arcibratrstvo spolků vyučujících katechismu nyní v celé Francii rozšířených. Má své časopisy, odborné, pedagogické i věroučné kursy a přednášky. Skutky velké obětavé lásky k duším nevinných dítek provázeny jsou mnohými odpušky a uznáním papežů i biskupů francouzských. Ve své apoštolské a misijní činnosti posvěcují se katechisté tito dobrovolní modlitbami, exerciciemi, častým přijímáním sv. svátostí.

Vidíme, s jakou heroickou láskou pro Krista a víru odpověděla katolická Francie na násilí provedené náboženské svobodě, že probudila náboženské uvědomění a mnohde horlivost prvňích křesťanů, kéž stane se tak i u nás.

Návrhy o věcech náboženských v Národním shromáždění.

(Pokračování.)

9. Změna interkonfesijního zákona.

Návrh členů Národního shromáždění dra Teodora Bartoška, Austa a soudruhů na změnu některých ustanovení interkonfesijního zákona ze dne 25. května 1868, č. 49 ř. z.

Interkonfesijní zákon ze dne 25. května 1868, č. 49 ř. z. budiž změněn a doplněn podle těchto zásad:

I. Za změnu náboženského vyznání podle druhého odstavce čl. 2 cit. zákona budiž zřejmě uznáno též to, vystoupí-li někdo prostě z církve, státem uznané, a prohlásí-li se bezkonfesním.

II. Změní-li své náboženské vyznání jeden nebo oba rodiče, nebo prohlásí-li se jeden neb oba rodiče za bezkonfesijní, následujtež je v této změně podle zásad cit. interkonfesijního zákona též děti jejich, dokud nedosáhly tyto děti onoho věku, kdy o své konfesní příslušnosti oprávněny jsou podle cit. zákona samostatně rozhodnouti, t. j. věku 14ti let.

III. Výchovatel, který podle předposledního odstavce čl. 1. cit. zákona má konfesí dítěte určití v případech, na něž nevztahují se předchozí ustanovení čl. 1. cit. zákona, budiž výslovně uznán oprávněným prohlásiti, že ponechává dítě bez vyznání náboženského.

IV. Čl. 5 cit. interkonfesijního zákona budiž doplněn ustanovením, že, vystoupí-li občan z církve státem uznané, z náboženské společnosti, neb prohlásí-li se bezkonfesním, má od vystoupení on i jeho děti, které v této změně náboženského vyznání jej následují, býti právně posuzován tak, jako kdyby k opuštění církvi, neb náboženské společnosti nebyl vůbec nikdy příslušel, a že stávají se jeho vystoupením veškeré náboženské a církevní úkony, které byly pro něho vykonány, (křest, svěcení, řeholní sliby) po právu úplně bezúčinné.

V. Ustanovení čl. 9. cit. zákona budiž doplněno ustanovením: Obec, okresy, země, jakož i spolky, korporace a sdružení nemající rázu výlučně konfesijního, nesmějí vykonávati žádného majetkového věnování k jakýmkoli účelům konfesijním nebo náboženským a veškerá, dosud učiněná usnesení a převzaté závazky této povahy, dokud a pokud dne 28. října 1918 nebyla skutečně provedena, jsou po právu bezúčinná.

VI. Čl. 12. cit. interkonfesijního zákona budiž doplněn ustanovením, že žádná církev, neb náboženská společnost, nesmí odpírati na svém hřbitově slušný pohřeb tělesných pozůstatků některé osoby z té příčiny, že byla mrtvola, o níž jde, spálena v krematoriu.

VII. Veškerá úřední podání, jakož i odvolání a rekursy, činěné na podkladě nebo pro provedení tohoto zákona, jsou zásadně prosta poplatku kolkovního a poštovního.

VIII. Zákon tento nabývá účinnosti dnem svého vyhlášení.

IX. Provedení zákona tohoto uloženo budiž ministrům vnitra a spravedlnosti.

X. Po stránce formální se navrhuje, aby tento návrh byl dán ku projednání kulturnímu výboru Národního shromáždění.

V Praze, dne 3. prosince 1918.

Dr. Theodor Bartošek, Aušt, dr. Veselý, E. Špatný, Krejčí, Skorkovský, Ot. Vochoč, Landová-Štychová, Laube R., J. Hrizbyl, Freiman, Buřival, Netolický, Hrouda, dr. Klouda, dr. Uhlíř, dr. Rambousek, Tučný Al., dr. Ot. Krouský, Pik, Holejšovský, dr. Heidler, Pelikán, Sladký. (Pokračování.)

Z praxe a různé.

O prázdninách ve škol. roce na školách. *Oběžník zemské školní rady v Praze ze dne 26. března 1919, č. I-658 ai 1919, č. z. š. r. 30.738.* Ministerstvo školství a národní osvěty vynesím ze dne 12. března 1919, č. 9064 (Věstník min. č. 2, str. 45) zrušilo vnesení tehdejšího ministerstva kultu a vyučování ze dne 16. března 1917, č. 6861 a jím nařízené prázdné dny školní 4. listopadu, 27. dubna a 9. května; zároveň nařídilo, aby napříště byly všeobecnými svátky školními a dny feriálními »den svobody« (28. října) a den 1. máje. V den Komenského (28. března) a v den Husův (6. července) konejte se prvé dvě hodiny vyučovací vhojné slavnosti školní, věnované památce těchto velikých mužů a jejich dějinnému významu.

Ostatní dosud zavedené prázdniny ve školním roce (vánoční, velikonoční, svato-dušní, pololetní atd.) zůstávají v platnosti podle dosavadních předpisů.

Školní úřady a správy škol bdětež nad tím, aby pravidelné vyučování nebylo z jakýchkoliv důvodů zaváděním jiných prázdných dnů dále zkracováno. Cvičení náboženská a náboženské úkony, pokud nepřípadají na neděle nebo na zasvěcené svátky a na dny feriální, nechtě se konají s mládeží školní ve smyslu ministerského vnesení z 25. listopadu 1918, č. 214, bez zkrácení času k vyučování ustanoveného.

Vynesení tehdejšího ministerstva kultu a vyučování z 8. listopadu 1880, č. 15.905 V.-Bl. č. 34, kterým se zmocňuje ředitel nebo správce školy, aby ve srozumění s učitelem náboženství dal buď celý den nebo 2 půldny prázdné, aby žáci mohli přijmouti svátosti, zrušuje se svrchu uvedeným nařízením ministerským. Rovněž první odstavce § 10. definitivního řádu školního a vyučovacího pro školy obecné a měšťanské, týkající se účasti žactva na náboženských zkouškách a cvičeních, zrušuje se týmž mini-

sterským vnesením, jakož byly také změněny další odstavce § 10. řečeného řádu ministerským vnesením z 25. listopadu 1918, č. 214, stran účasti a dozoru při náboženských úkonech.

O trvání školního roku a prázdnin na obecných, měšťanských, středních a obchodních školách *Vynesení ministerstva školství a národní osvěty čís. 18.167 z 25. dubna 1919.* 1. Školní rok počíná se na všech obecných, měšťanských, středních a obchodních školách dne 1. září a končí 28. června. Hlavní prázdniny trvají od 29. června do 31. srpna.

2. Zkoušky dospělosti, privatistů a privatistek, přijímající, dodatné a opravné jest vykonati v posledních dnech před koncem a v prvních dnech po začátku školního roku. Výroční vysvědčení vydají se žákům 28. června.

3. První běh na školách středních a obchodních končí se 31. ledna a druhý běh počíná 1. února. Je-li 31. ledna neděle, končí se první běh již 30. ledna. Pololetní výkazy (vysvědčení) rozdají se žákům v poslední vyučovací hodině 31., resp. 30. ledna.

4. Ve školním roce ustanovují se na všech školách tyto prázdniny:

- a) 28. říjen a 1. květen.
- b) 2. listopad; je-li 4. listopadu neděle, jest také 3. listopadu prázdné.
- c) Vánoční prázdniny od 23. prosince (včetně) do 6. ledna. Je-li 21. prosince neděle, počínají se vánoční prázdniny již tímto dnem; je-li 6. ledna pátek, končí se teprve 8. ledna.

d) Velikonoční prázdniny od Květné neděle do středy po Velikonoční neděli (včetně).

e) Dva jednotlivé dny, v něž má ředitel právo dáti prázdné.

f) Neděle a zasvěcené svátky různých vyznání podle dosavadních předpisů.

5. Ústní zkoušky dospělosti jest vykonati v době od 13. do 28. června. Bezpro-

středně před počtím jejich mají abiturienti 6 vyučovacích dnů prázdnou. Písemné zkoušky dospělosti se konají po 15. květnu nejméně 3 neděle před ústními zkouškami.

Nařízení toto nabývá ihned účinnosti ruší se jím všechna nařízení předcházející, vyjma ministerského nařízení ze dne 12. března 1919, čís. 9064.

O náboženských úkonech na školách. Výnos ministerstva školství a národní osvěty čís. 5125 z 9. května 1919. Provádění výnosu ministerstva školství a národní osvěty č. 214 z 25. listopadu 1918 (Věstníku ministerstva školství a národní osvěty č. 1. str. 9.) vyvolalo některé otázky. Aby zjednáno bylo jasno v provádění tohoto výnosu, ustanovují toto:

1. Za náboženské úkony (cvičení) ve smyslu zmíněného výnosu pokládáti jest veškeré bohoslužebné úkony a pobožnosti všech vyznání náboženských, pokud se konají mimo hodiny, přikázané náboženskému vyučování podle schváleného rozvrhu hodin. Náleží mezi ně tedy nedělní a sváteční bohoslužba vůbec, ranní bohoslužba všedního dne, pokud se jí podle místních zvyklostí školní mládež společně účastnila, církevní pobožnosti a průvody na den 25. dubna, v t. zv. křížových dnech, o svátku božího těla, dne 2. listopadu atd., jakož i přijímání svátosti (zpověď, přijímání, biřmování, konfirmační cvičení). Účast žactva i učitelstva při nich je dobrovolná a mohou se konati všeobecně toliko bez zkrácení času k vyučování ustanoveného. (Zdejší výnos č. 9064 z 12. března 1919, Věstníku min. šk. a nár. osvěty, č. 2. str. 45.) Jednotlivým žákům, kteří se chtějí účastniti pobožnosti konaných v čase vyučovacím, dne 25. dubna a o t. zv. dnech křížových, nebo přijetí svátosti biřmování, konfirmace a pobožnosti o zasvěcených svátých jednotlivých konfesi, které nejsou na školách zároveň všeobecně dny feriálními, budiž dána příslušným třídním učitelem na ten který půlden po případě den vyučovací dovolená, požádají-li o to rodiče věrohodným způsobem. Ostatní žactvo budiž však pravidelně vyučováno. Pro školní zpověď, přijímání a cvičení konfirmační užití jest toliko prázdných půldnů neb dnů mezi týdnem a dnů svátečních nebo feriálních.

2. O konání náboženských zkoušek platí nadále toliko výnos bývalého ministra kultu a vyučování z 28. června 1869, č. 5705, podle něhož zůstává ve smyslu platných zákonů právem církvi a náboženských společností, aby se kdykoli svými orgány pře-

svědčovaly o postupu a stavu náboženského vyučování ve škole samé. Náboženské zkoušky konané mimo školu jsou aktem čistě církevním, účast žáků i učitelů při nich jest dobrovolná, a mohou se konati všeobecně toliko bez zkrácení času k vyučování ustanoveného. Dobu ve škole konané inspekce náboženské oznámí mají úřadové církevní, podle § 5. ř. z. o školách obecných v čas okresní školní radě, která uvědomí správce školy a zmocní jej, aby příslušnými změnami v rozvrhu hodin usnadnil nerušené provedení zkoušky v jednotlivých třídách, a to tak, aby vyučovací čas věnovaný jednotlivým předmětům v celku nebyl zkrácen.

3. Konfesijní modlitby, t. j. modlitby předepsané pro příslušníky jednotlivých vyznání náboženských, k nimž náleží též pozdrav »Pochválen buď...«, čítati jest rovněž k náboženským úkonům (cvičením), jež mimo hodiny náboženského vyučování mohou býti pro žactvo i učitele jen dobrovolné.

Školní úřady všech stupňů, ředitelstva a správy škol i všecko učitelstvo nechť si jasně uvědomí, že účelem výnosu čís. 214 z 25. listopadu 1918 bylo uvolniti žactvo i učitele z útlaku, kterým dosud různá nařízení vládní i proti duchu rakouského základního zákona státního o všeobecných právech občanů omezovala jejich svobodu svědomí. Škola ani úřady nejsou více oprávněny, aby žactvu i učitelům účast při jakýchkoli úkonech náboženských přikazovaly, stejně však nejsou ani úřední orgány, ani učitelé oprávněni, aby v jakékoli formě ji zakazovali, nebo v ní jakkoli bránili, pokud není v odporu se školními zákony a řádem školním. Jakýkoli nátlak v tom neb v onom směru není naprosto dovolen. Očekávám zejména, že všechno učitelstvo světské i učitelé náboženství, vážíce si svobody vlastní, šetřiti budou plnou měrou práva na svobodu přesvědčení i náboženských citů žactva a rodičů; jednostranné projevy do škol a učeben nenáleží. Škola Československé republiky, prodchnuta duchem svobodné demokracie a poctivě pokrokové vědecky založené práce bude vychovávatí občany povznesené nad předsudky, občany, kteří v účtě mají poctivá přesvědčení jiná, tedy také náboženská; cíle tohoto dodělá se škola šetrným a taktickým výchovným postupem při náležitém respektování místních poměrů. Povaha věci a rozdílnost místních poměrů nepřipouští, aby centrální úřady vydaly zde předpisy podrobné. Ponechává se tedy pečlivě úvaze jednotlivých učitelů a sborův učitelských,

aby u vědomí vlastní zodpovědnosti vychovatelé upravili otázky zdánlivě sporné podle zvláštních poměrů místních v každém jednotlivém případě ve smyslu § 86. def. ř. šk. a vyuč.

Zvláště třeba při tom zdůraznit, že dobrou vůli bude možno překonat zdánlivý rozpor mezi školou a rodinou. Je ovšem třeba, aby dobrá vůle byla patrna na všech současných stranách.

Zároveň pozbývají platnosti všechna starší nař. a vyn. min. po případě zem. rad škol, pokud odporují tomuto vynesení.

Dávající důst. duchovenstvu tato vynesení školních úřadů prozatím na vědomí, připomínáme, že v brzké době vydány budou pokyny o vyučování a o konání náboženských cvičení za změněných poměrů.

Z arcibiskupské konsistoře v Praze,
dne 4. června 1919.

K otázce katechismu. D. P.! Článek kdysi uveřejněný ve Věstníku katechetskému »Poznámky k nynějšímu katechismu« psán jest mi z duše. S žalem pozorovali jsme my starší katechetové, že na místo katechismu Bernardova zaveden jest od kardinála Schönborna tento nečeský a nemotorný. V čem ale nesouhlasím s Vámi jest: ať nový katechismus nemá žádných otázek. Proč? Každý katecheta klade otázky podle svého rozumu, aby mu děti rozuměly. Mimo to učiti se těmto otázkám na paměť, jest zvláště starším katechetům dosti obtížné. Potom dle odpovědi dítěte řídí se katecheta a klade otázky, aby došel cíle. Všecky námitky a poukazy na německé katechismy ku př. Deharbův a jiné jsou ničím. My musíme míti katechismy svůj český, t. j. pro Čechy srozumitelný.

Druhou námitku, kterou činím proti obrázkovému katechismu jest. Ze světější učitelé mají hojnost obrázkových pomůcek, není příčinou, abychom my jich v tom následovali. Přede mnou jest ve škole obraz vzorného držení pera při psaní. Plní svůj účel? Dle mého zdání nikoliv. Když takový žák I. a II. roku dostane pero do ruky, chytí je, iak se mu zdá nejvhodněji. Teprv oko učitelovo a ruka jeho napravit nesprávné držení pera. Druhý obrázek jest, jak se děti na sáňkách kloužají. To nepotřebují viděti na obraze, to ony na rybníce prakticky i neprakticky provádějí. Oba obrázky jsou zbytečné, nahánějí jen do měšce nakladatelům. Mimo to nyní má dítě v ruce tolik obrázků, že musím je častěji konfiskovati. Dle mého náhledu jsou obrazy zmatek učení katechetského a ukáží-li jim z obrázků buď Herderových neb Hölzlových, stačí to účelu mému.

. Otázky v katechismu dítě si opakuje dosti těžce. Úspora odpadnutím jich jest velká. Definice jsem skracoval hned, jak jsem nucen byl dle tohoto katechismu učiti. Také přikázání církevní jsem spojoval s III. přikázáním božím. Raduji se, že mé poznatky byly a jsou úsudkem Vaším. Způsob některých učitelů rozvěšovati obrazy po stěnách, není mi po rozumu a chuti. Menší děti vše nepochopí, starším jest dobré dávat po malých dávkách. Jak tělo tak i duše podle stupňů se zdokonaluje. Přijměte tyto řádky mé jako zkušenoého katechety po dobrém. Š. v. S.

Rádi popřáváme místa řádkům zkušenoého katechety, byť bychom s druhým bodem zcela nesouhlasili.

Jest možno katechetovi odepriti drahotní výpomoc? Správní komise vysočanská na návrh učitele Štrause odepřela místnímu katechetovi drahotní výpomoc z důvodů politických (založení místní organizace strany lidové) hlasy členů sociálně-demokratických a českých socialistů (13) proti hlasům národně demokratických členů (8). Katecheta podal protest okresnímu hejtmanství karlínskému, které dne 29. května 1919 pod čís. 17.928 zaslalo městskému úřadu ve Vysočanech následující rozhodnutí: K protestu katechety Arnošta Olivy *zakazuje* zdejší úřad na základě ustanovení § 102 obecního zřízení *z moci úřední provedení výkonu usnesení tamní správní komise ze dne 5. dubna 1919, jimž povolena pro učitelstvo tamní s vyloučením tohoto katechety drahotní roční výpomoc* od 1. ledna 1919 na dobu, než budou Vysočany ku Praze připojeny, ježto usnesení to přičí se ustanovení § 30. odst. 4. zákona ze dne 19. prosince 1875 č. 86. z. z. o právních svazcích učitelstva národních škol veřejných. Z výměru tohoto lze do 14 dní ode dne doručení jeho počítaje, podati u zdejšího úřadu odvolání k zemské správě politické v Praze. — Místodržitelství rada Dr. Porkert. Místní správní komise k zemské správě politické se neodvolala a katechetovi přídavek za dobu od 1. ledna do 31. srpna najednou vyplatila.

A. Oliva.

Právnímu fondu darovali dpp.: Jan Řezníček, Červ. Kostelec 5 K a Ot. Oliva, Dol. Kalovice 3 K.

Podpůrnému fondu dp. F. Čurda, Vršovice 5 K.

Na mimořádná vydání povinné 2 K složili: V. Horných, Fr. Cepník, Ot. Oliva, V. Halama a A. Oliva.

A. Oliva, t. č. pokladník.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA ›VYCHOVATELE‹ K XXXIV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Škola a vyučování náboženství. — O chrámu Páně. — Církev v Čechách za Lucemburků. — Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné. — Návrhy o věcech náboženských v Národním shromáždění. — Z praxe a různé.

Škola a vyučování náboženství.

Nejvýznamnějším a nejdůležitějším objektem lidského *vědění* jest Bůh. Nauka, která by nechtěla aspoň předpokládati božskou bytost, byla by v nejvyšší míře nedostatečná a vadna. Také stvořených věcí nelze úplně poznati, nerespektuje-li se jejich úplná závislost na Bohu. Umlčuje-li se pravda náboženská, pak učení není již důkladné a solidní.

Vyučování náboženství je nutné také s hlediska *mravního*. Neboť, jelikož naše celé konání směřuje k Bohu, jakožto poslednímu cíli, nutno tedy poznati vůli Boží. Mravní zákon má svou sankci a platnost tehdy, ukazuje-li na Boha. Mravnost, která staví na jiných základech, nemá absolutní závazné síly a v těžkých pokušeních neobstojí. Náboženství nelze nazývatí věcí soukromou. Nebo náboženské názory mají nesmírný vliv na naše vnější jednání k našim spolubližním a určují poslušnost k zákonům. Spravedlnost a láska k bližnímu daří se jen na půdě náboženské. A to vše platí nejen pro školy národní, ale ještě více pro školy *střední*. Nebo duchovní samostatnost a zralost úsudku není naprosto dosažena propuštěním ze školy národní, intelektuelní interes je mocnější a nebezpečí poblouzení a klesnutí je větší, čím více probouzejí se smyslné vášně.

Rodiče nemohou si činiti nárok rozhodovati o udílení vyučování náboženského. Co je dítěti nutným, toho nemají mu odepíratí. Také udílení vyučování světského není závislo na souhlasu rodičů. Práva rodičů nejsou tudíž neobmezena, nýbrž omezena právem přirozeným a pozitivním právem božským. Také není to nedůstojný *nátlak* na dítě, má-li poslouchati vyučování náboženské. ›Nátlak je jen tam zbytečný a člověka nedůstojný, kde člověk sám je s to o sebe se postarati, nikoli však tam, kde sobě ponechán jsa, musil by nějaké škody utrpěti. Bývá-li mladý stromek přivázan ke kůlu anebo dejme příklad z lidského živeta, bývá-li zlomená a opět narovnaná noha dána v pevné desky, tu nelze mluvití o nespravedlivém a nedůstojném nátlaku.‹ Také ve světských předmětech uplatňuje se nucená docházka a nikdo nepokládá toho za neoprávněné, neboť je to k dobru dítěte,

Pro vyloučení náboženství z předmětů obligátních může hlasovati jen *atheista*. Atheismus však je nerozumný a proto nepřirozený.

Má-li náboženské vyučování míti úspěch, musí býti s ním spojeny i *náboženské úkony*, především modlitba a užívání prostředků milosti. »Jediné toto živoucí spojení s Bohem skýtá všechny přednosti, které náboženství může člověku poskytnouti: ovládnání vášní, vnitřní pokoj, útěchu ve strastech, sílu v bojích života, spravedlnost a lásku k bližnímu.« (Dokončení.)

O chrámu Páně.

FRANT. MALÝ.

Dnes na počátku školního roku chci promluvit k vám o *chrámu Páně*. Především, táži se vás: není-li i celá příroda chrámem Božím? Obloha nebeská se podobá klenbě chrámové, a země jest jako široká podlaha. Ohnivá koule sluneční jest jako zavěšená věčná lampa. Nesčíslné hvězdy, za noci patrné, jsou jako svíce rozžaté na oltářích. I velebný zpěv zaznívá v chrámě přírody — to prozpěvují ptáčekové. Ale i vůni kadidla cítíme v chrámě přírody — tu vydávají krásné, různobarevné květinčky. Právem tedy, celá příroda může se nazývati chrámem Boha všemohoucího? Ovšem! Žalmista Páně napsal: »Nebesa vypravují slávu Boží a dílo rukou jeho zvěstuje obloha.«

A přece jen ten chrám přírody katolickému křesťanu nestačí a stačiti nesmí. Sám Pán Bůh ode dávna nařizoval lidem, aby sobě stavěli a světili chrám, kde by se shromažďovali k modlitbě. Tak i tento váš kostelíček byl stavěn z vůle Boží. Rozhlédněte se v něm, co tu vše vidíte?

1. Při návštěvě kostela přistoupíte obyčejně a jako mimoděk ke *kropence*. Ponořujete své prsty do svěcené vody a podle prastarého křesťanského zvyku se kropíte. Co si při tom myslíte? Anebo abych se určitěji vyjádřil: nač si při tom žehnání sebe vzpomenouti máte? Vzpomeňte si, na ono měděné umyvadlo, které z rozkazu Božího postavil Mojžíš mezi sv. stánkem a oltářem obětním. Tam se umývali kněží, než vešli do svatyně a nežli přistoupili k oltáři! A tak i vy, milé děti, máte do kostela přicházeti se srdcem čistým, aby vaše modlitby byly Pánu Bohu příjemny!

Ejhle! Milí žáci, není-liž tedy tato kropenka jako nějaký přítel (přítelkyně), který vás u dveří chrámových vítá a zároveň poučuje, v jakém stavu máte sem vstoupiti? Neníliž ta nepatrná kropenka jako nějaký strážný anděl, který by vás rád ostříhal před hříchy?

2. Nuže, když jste se slušně byli požehnali vodou svěcenou, kam asi potom hned obrátíte své oči? Upřete je na hlavní *oltář*, jehož velebnost a důstojnost ostatní vedlejší oltáře zvyšují.

Ach, oltář! Ó, kolikrát jste již slyšeli v biblických dějinách o mužích zbožných a svatých, kteří stavěli oltáře a na nich Hospodinu obětovali! Přemýšlejte! Kain a Abel, synové prvních lidí postavili oltáře. Nemyslíte, že činili jenom to, čemu je naučili rodičové? Vystavěl oltář i Noe, Abraham, Jakub a jiní. Velice dlouhá je řada těchto nábožných stavitelů až po Šalamouna, který nad obětním

oltářem zbudoval docela velkolepý chrám. Do podobného chrámu chodili apoštolové, modlíval se tam i Pán Ježíš.

Avšak od té chvíle, kdy se opona chrámová v něm roztrhla ve dvě polovice, přestaly oltáře Starého Zákona a z jejich trosek povstal oltář nový.

Pohleďte naň! Neklade se na něj obilí, maso a tuk zvířat (jako bývalo zvykem v Zák. Starém), ale Spasitel náš obětuje se na něm ustavičně skrze posvěcené ruce kněze; obětuje se jako oběť smírná, prosebná a děkovná a sestupuje často dolů k nám, aby byl pokrmem našich duší. A proto hie, kterak povýšen jest každý oltář na několika stupních! Proč povýšen? Protože se na něm koná něco vznešeného, zázrak největší — —

3. Ale které místočko na něm je přece nejsvětější? Je to *tabernaculum* neb svatostánek. Podívejte se naň s posvátnou úctou! Dlí tam Ježíš Kristus jako Bůh a jako člověk v jednoduché způsobě chleba. Tam se Mu klaní neviditelní andělé. Čiňme Mu poklonu i my! »Pochválena . . . «

Ale, cožpak je Pán Ježíš přítomen jen tam? Je sice pravda, že Kristus je neviditelně přítomen všude, tak jako zeměpán je přítomen svou vůlí a svým zákonem po celé velké říši. Ale ve svatostánku i nejchudšího kostela katolického je Kristus přítomen viditelně v posvěcené Hostii, před níž dnem i nocí věčné světlo svítí. Ach, drahé děti, to je naše, pouze naše katolické privilegium! To jest jedině naše chloubal

Neboť vězte, že této výsady ostatní společnosti náboženské nepožívají. Co jsou tedy jejich kostely? Jsou to pouhé modlitebny, kde se ozývá modlitba a zpěv a kde se konají kázání. Ale mše sv. se tam nekoná a stánky Boží to nejsou a býti nemohou z té jednoduché příčiny, že tam není Ježíš Kristus přítomen v nejsv. Svátosti.

Protestantský kazatel londýnský ukazoval své pětileté dceruše pozoruhodnosti velkoměsta. Uvedl ji též do chrámu katolického. Tam si všecko dobře prohlíželi. Najednou spatřila dceruška lampu s věčným světlem, která visela před hlavním oltářem. I tázala se: »Tatičku, proč pak zde hoří světlo, když je přece jasný den?« Otec odpověděl: »Mé dítě, to znamená, že Kristus je v tomto chrámě přítomen. Kristus se totiž nalézá za těmito pozlacenými dvířkami na hlavním oltáři. Proto tu svítí dnem i nocí světlo.« I řekla dívka: »Otče, já bych ráda P. Ježíše viděla.« Otec odpověděl: »To nejde, neboť jsou dvířka zamčena. Ale i kdyby byla otevřena, nemohla bys přece Krista spatřiti, neboť je skryt závojem.« Co tím asi mínil říci onen otec? Zajisté nic jiného, nežli, že Kristus Pán jest ve vel. Svátosti ukryt pod způsobami chleba.

Když odešli oba z katolického chrámu, který byl celý den otevřen, dali si otevřít v nejbližší ulici chrám protestantský, který bývá celý týden opuštěný a zavřený. Když do této modlitebny vstoupili, hledala dívka očima dychtivě hlavní oltář a věčné světlo. Jakýsi oltář sice uzřela, ale světla nikoli. Tázala se tedy: »Tatičku, proč pak nehoří zde žádné světlo?« Otec odpověděl: »Protože zde není Pán Ježíš, milé dítě.« Načež dceruška smutně namítla: »Pojďme tedy odtud, když zde není Pán Ježíš.«

Od té doby chtěla dívka chodit pouze do katolického chrámu a zpečovala se navštěvovat protestantskou modlitebnu. Říkala: »Chci jíti tam, kde je přítomen Pán Ježíš.« Slova dítěte učinila veliký dojem na otce. Přemýšlel o té věci víc a

více, až se konečně navrátil do lůna církve katolické. Zajisté si myslil, že pravá Církev může býti jenom tam, kde je Kristus, a nejvznešenější chrám je ten, kde se uchovává vel. Svátost. Tím, že se stal katolíkem, ztratil roční příjem 24.000 K ale on si z toho nic nedělal. Také jeho choť přestoupila k Církvi katolické a pravila své dcerušce: »My všichni chceme jíti tam, kde je Kristus.« To jest, drahé děti, *skutečná* událost. (Spirago, Příklady.)

A my, čemu se z ní učíme? Prorok Habakuk (2, 20) napsal: »Pán ve chrámu sv. svém — umlkni před tváří jeho všeliká země!« V chrámu Páně varujte se tedy všelikých hříšných myšlenek! V chrámu Páně ať umlknou všechny zbytečné řeči! V chrámu Páně kořte se v poníženosti a pokoře Pánu Bohu svému!

Sv. Pavel (I. Kor. 3) napsal: »Jestli-že kdo poskvrní chrám Páně, ztratí jej Bůh.« Hle, máte zde dobrotivého Boha, který vás chce vyslyšeti. Máte zde milosrdného Boha, který vám chce hříchy odpustiti. Máte zde sladkého Ježíše, který Vás chce nasytiti. Chovejte se zde tedy slušně!

Máte zde Ježíše Krista, který se za vás a za jiné denně obětuje. Máte zde ve svatostánku Spasitele, který vás chce i v poslední hodině smrti navštívit a proto zde ve dne v noci čeká, aby byl k umírajícím donešen. Máte zde Ježíše Krista, onoho budoucího Soudce, který vás bude ihned po smrti a ještě jednou ku konci světa souditi z každého marného slova! Na to m. dr., nikdy nezapomeňte a chovejte se tu pobožně a uctivě. Amen.

Církev v Čechách za Lucemburků.*)

Napsal ARNOŠT OLIVA.

Jan Lucemburský (1310—46), syn Jindřicha VII. nestaral se mnoho o správu země. Liboval si v turnajích a radovánkách, vyhledáváje rád dobrodružství. Poměry církevní za jeho vlády nebyly zlé.

Lepší doby nastaly za nástupce Janova *Karla IV.* (1346—78). Vychovatelem Karlovým v Paříži byl Petr Roger, pozdější papež avignonský Klement VI. Po návratu do vlasti viděl Karel žalostný stav země, snažil se tudíž povznést blahobyť i vzdělanost. Dílo počaté s horoucí láskou k zubožené zemi za podpory nejšlechternějších rádců se zdařilo. Zaslouží si tedy Karel plným právem čestný název »otec vlasti« a jeho panování »zlatý věk«.

Karel svým vlivem dosáhl od papeže Klementa VI. *povýšení biskupství pražského na arcibiskupství* (1344). Pražskému arcibiskupovi podřízeno biskupství olomoucké a nově zřízené biskupství litomyšlské. Prvním arcibiskupem byl Arnošt z Pardubic, na něhož papež přenesl právo korunovati českého krále.

Arnošt z Pardubic narodil se 1297 v Hostýni u Ouval. Vychován byl v Kladsku, kde otec byl královským purkrabím. Nabyv vzdělání na universitách v Bologni a Padově, stal se kanovníkem u sv. Víta, biskupem a prvním arcibiskupem. Zemřel v Roudnici (1364) a pohřben v Kladsku. *Vynikal moudrostí, učeností a zbožností, zůstáváje pověstně skromným.* Byl velikým ctitelem P. Marie a sv. patronů zemských. Známa jest i jeho štedrost. Velikých zásluh získal si jako rádcе Karlův o založení university, duchovenstvo i národ.

*) Návrh učebnice církevních dějin.

Na radu Arnoštovu založil Karel v Praze *universitu* (1348), dostav svolení od Klimenta VI. Karel, Arnošt a duchovenstvo ukázali lásku k novému učení četnými dary. Kancléřem university jmenován pražský arcibiskup. *Profesoři a studenti rozděleni na čtyry skupiny či národy: český, polský, saský a bavorský dle zemí, ze kterých přišli.*

Karel založil *klášter na Slovanech* (Emausy), kde se konala bohoslužba jazykem slovanským. Založil nový kostel sv. Víta a stavbu svěřil slavnému staviteli francouzskému Matyáši z Arrasu.

Karel byl vzorem opravdového, zbožného křestana. Hluboká víra nevadila mu vykonati činy tak veliké, že ještě dnes s vděčností a úctou vzpomínáme jeho zlatého panování. Veškerá činnost Karlova jasně dokazuje, že víra nepřekáží pokroku a vzdělanosti.

Václav IV. (1378—1419) zůstal daleko za otcem. Byl dobromyslný, milovník kratochvílí, ale popudlivý. Za něho poměr mezi králem a arcibiskupem Janem z Jenštejna se přiosříl, neboť král nešetřil ani osoby arcibiskupovy. V té době podstoupil mučednickou smrt *sv. Jan Nepomucký*.

Jan, syn Velflína z Pomuku, nar. 1340. Vystudoval a na kněze posvěcen v Praze 1370. Byl generálním vikářem arcibiskupa Jana z Jenštejna a zpovědníkem královny Žofie. Králem nucen k vyjádření zpovědního tajemství, odmítl, a byl proto králem nenáviděn. Příležitost ku pomstě brzy se našla. Král chtěl zříditi biskupství v Kladrubech pro svého oblíbence děkana Hynka Pluha z Rabštejna. Čekalo se jen na smrt opata kladrubského Racka. Sotva tento zemřel, zvolili řeholníci ihned nového opata a arcibiskup volbu schválil. Král rozhněván dal stíhati arcibiskupa i přední rádce jeho. Arcibiskup uprchl, generální vikář Jan mučen a zmučený svržen s mostu do Vitavy *20. března 1393*. Tělo světčovo nalezeno rybáři a uloženo v chrámě sv. Víta. (Pokračování.)

Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné.

Jan Křtitel, předchůdce Pána Ježíše.

Za krále Heroda žil v horách judských židovský kněz jménem Zachariáš se svou manželkou Alžbětou. Oba byli bohabojní a žili dle přikázání Božích. Velice je rmořtilo, že neměli žádných dětí. I modlivali se vroucně k Bohu o syna. Byli již velmi staří, a prosba jejich dosud vyslyšena nebyla; ale nepřestávali Boha prositi.

Když jedenkrát Zachariáš konal službu kněžskou ve chrámě jerusalemském, zjevil se mu anděl Gabriel a řekl: »Zachariáši, Pán Bůh vyslyšel prosbu tvou. Alžběta, manželka tvá, dostane syna a dáš mu jméno Jan. Budeš míti z něho velkou radost, neboť *on půjde před Pánem*, aby mu připravil lid dokonalý.«

Slova andělova se vyplnila. Ještě před narozením Pána Ježíše dostala Alžběta syna, kterému dalí jméno Jan. Zachariáš plný radosti z dítěte děkoval Bohu a osvěcen Duchem svatým, prorokoval: »*Iy, dítě mé, prorokem Nejvyššího budeš, neboť půjdeš před Pánem připravovat cesty jeho.*«

Malý Jan rostl a prospíval na těle i na duchu. Již v mládí svým zvolil poušť za obydlí své. Nosil šat ze srsti velbloudí a opásán byl koženým pásem. Pokrmem byly mu kobylinky a med lesních včel. Vína a nápoje opojného nepil.

Uplynulo skoro třicet let. Pán Ježíš měl veřejně vystoupiti. Bůh uložil proto Janovi, aby připravoval lid na jeho vystoupení. Jan poslechl, chodil po krajině jordánské a kázal: »*Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské!*«

Mnozí uposlechli slov Janových, vyznávali své hříchy a slibovali, že se polepší. Ti vstupovali do řeky Jordánu a Jan je křtil. *Proto se jmenuje Jan Křtitel.* Také Pána Ježíše pokřtil.

Židé jerusalemské domnívali se, že snad Jan jest zaslíbený Vykupitel nebo-li Kristus. I poslali k němu zvláštní posly, aby se ho na to tázali. Jan jim řekl: »Já nejsem Kristus, ale po mně přijde; on jest mocnější nežli já a já nejsem ani hoden rozvázati řemenky u obuvi jeho.«

Jan dlouho veřejně nepůsobil. Kázal neohroženě. Docela i králi Herodovi vytykal nemravný jeho život. Herodes dal ho za to uvězniti a později stíti.

* *

Jan Křtitel připravoval lid na veřejné vystoupení Pána Ježíše, proto se *jmenuje předchůdce Páně.*

Křest Janův nepůsobil odpuštění hříchů, nýbrž jen naznačoval. Teprve Pán Ježíš nám odpuštění hříchů zasloužil. ◀

Narození Jana Křtitele [si připomínáme dvacátého čtvrtého června a *stěti* jeho dne dvacátého devátého srpna.

* *

Buď v náboženském přesvědčení tak neohrožený, jaký byl Jan v poslání svém.

Jan Konopík a Frt. Suchomel, katecheté.

Návrhy o věcech náboženských v Národním shromáždění.

(Pokračování.)

10. *Reforma kazatelské svobody.*

Návrh dra Boučka a soudr., aby doplněno bylo nařízení § 303. tr. z.

Čl. I. 303. tr. z. doplňuje se takto:

Přechinu tohoto se však nedopouští, kdo přítomen jsa bohosluž. obřadu, ať v kostele nebo mimo něj,

a) knězi, zneužívajícímu tohoto obřadu k politickým výpadům stranickým neb osobním urážkám, připomene jeho pravé poslání a nepřipustné jeho počínání, nebo

b) po skončeném bohosluž. obřadu vyloží přítomným důvody, pro které za to pokládá, že výklady kněžovy byly nesprávné.

Čl. II. Zákon tento nabývá platnosti dnem vyhlásky.

Čl. III. Provedením pověřuje se člen vlády pro správu spravedlnosti.

Návrh tento přikázán buď komisi ústavní.

O d ů v o d ě n í :

Drahně let slyšeti je stížnosti, že kněží, u nás hlavně katoličtí zneužívají kazatelen k účelům politickým. Místo lásky k bližnímu káží nenávisť, ušlechtilé ideje pokroku a socialismu znetvořují, leckdy z nevědomosti, leckdy však úmyslně; štvou zejména proti třídám odkázaným na mzdu a domáhajícím se zlepšení svých výdělkových poměrů.

V některých částech naší republiky, kam vinou rakouských vlád vzdělání neproniklo ještě měrou dostatečnou, důvěřivý lid za to pokládá, že kněz je vpravdě sluhou božím a jen jemu slouží, příkládá slepě viru jeho výkladům, ssaje do sebe zlobu proti spoluobčanům, knězi nepohodlným, a odchází z místa, kde hlásati se má láska a odpuštění, naplněn nepřátelstvím.

Tomuto zavřitelnému počínání jinde pokoušeli se čeliti tresty na svobodě nebo, na př. nyní v Solnohradech, odnětím duchovní správy. Takovéto prostředky odmítáme, protože přiči se našim pojmům o svobodě, leč rovnost občanů dlužno zachovati. Ne všichni věřící jsou nepokrokoví, ne všichni věřící upírají pracujícímu lidu právo na lepší sociální postavení, jako to činí kněží dotčeného druhu. Je mnoho zbožných lidí, kteří svého boha chtějí v kostele uctívati a které pobuřuje a jejichž náboženské citění uráží sobecké a se zásadami Kristovými neslučitelné chování kněze, na kazatelně politisujícího. Těm musí býti poskytnuta možnost obrany. Kněz je občanem jako každý jiný; a může pořádati schůze, choditi do schůzí odpůrců, ale v kostele smí býti jen knězem.

Zjednati nápravu je účelem našeho návrhu. Snad někdo namítne, že připuštění politické diskuse v kostele, znehodnotíme význam jeho. Nikoliv! To činí kněží, kteří mění kostel v politický tábor lidu. My vyvozujeme jěn z této změny, kněžimi přivoděné, logické důsledky.

V Praze, 10. prosince 1918.

Dr. Bouček, dr. Klouda, dr. Rambousek, Laube Rudolf, dr. A. Uhlíř, dr. Veverka, dr. Theodor Bartošek, Holejšovský, Landová-Štychová, Sladký, dr. Krejčí, Ot. Vochoč, Hrouda, J. Svozil, Jan Hrizbyl, Emil Špatný, dr. Veselý, Slaviček, dr. Emil Franke, Ing. Záruba-Pfeffermänn, Buřival, Netolický, Františka Zeminová, Jiří Skorkovský.

(Pokračování.)

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v Čechách. Na členské poradě 17. září vyslechli členové zprávu o prováděcích nařízeních k novému zákonu a o vydání spolkového katechismu. První vydání tohoto jest rozebráno a druhé vydání v nejbližších dnech bude hotovo, důkaz to, jaké oblibě tato naše učebnice všude se těší. — Dle daných pokynů upozorňují se zvláště mladší členové-katecheti, aby neopominuli ve svém vlastním zájmu co nejdříve složit si katechetské zkoušky; tím ulehčí sobě eventuálně jiné zkoušky pozdější. Po posmrtné vzpomínce na v Pánu zesnulého kol. Mareše zahájena debata o neradostných poměrech na školách a schůze pak skončena. Redaktor

»Věstniku« referuje o prázdninovém sjezdu katechetském na Velehradě a tlumočí dík sjezdu za pozdrav.

Spolek něm. katechetů diecése budějovické měl valnou schůzi 20. června t. r., již účastnil se též p. biskup Hůlka. Po vyčerpání programu stanoven roč. členský příspěvek 7 K. Starý výbor opět zvolen. Po přednášce: Náboženské vyučování v různých státech (Weniger) a následující debatě, byly přijaty tyto návrhy jednomyslně: 1. Spolek co nejdůrazněji ohražuje se proti výnosům ministerstva školství vlády československé kteréž (výnosy) urážejí křesťanské přesvědčení většiny katolického lidu a činí ilusorním prak-

tické osvědčování a uvádění náboženství v život, k čemuž škola má spolupůsobiti. Týž spolek protestuje také proti dalším zamýšleným snahám, aby náboženství bylo ze školního vyučování buď vyloučeno anebo prohlášeno předmětem nepovinným, jakož i proti tomu, aby škola byla učiněna státním monopolem. Církví a rodičům nelze upírat práva na výchovu jich dětí. Mělo-li by náboženské vyučování ohrožováno býti, musil by veškeren katolický lid republiky československé sáhnouti k nejkrajnějším prostředkům obrany hájení práva a svobody ve jménu náboženství, práv rodičů a pravé demokracie, která není slučitelná se státním monopolisováním. 2. Spolek prohlašuje, že bude se domáhati potřebných reforem na církevní půdě ve shodě se zákonitou církevní vrchností. Členové spolku budou trvati zvláště na celibátě, který s církevním svěcením dobrovolně přijali a závaznost jeho s milostí Boží až do konce života zachovati hodlají. Slibují, že i dále budou věrni církvi, papeži a svému německému lidu, který nyní v takové tísní je. 3. Spolek vybízí katolické německé rodče a křesťansky smýšlející učitelstvo, aby potíralo současně snahy zdobrovolnění anebo dokonce odstranění vyučování náboženství.

Spolek katechetů diecése litoměřické měl valnou schůzi 2. července t. r. v Ústí, na níž zvolen byl výbor. Předsedou: Kölbinger, místopředsedou; Halbhuber a jednatel: Schuster. Schůze byla četně navštívena a živě debatováno.

Spolek katechetů německých olomoucké diecése měl valnou schůzi dne 26. srpna t. r. v Bruntále. Neujasněná situace, stále se měnící poměry a pasivita Němců vůbec zavinily chudou zprávu jednatelskou. Dřívější výbor byl znovu zvolen. Proti nařízení Habermanovým ohrožujícím pře vážně náboženské vyučování, nezákonným a přičiícím se vůli většiny obyvatelstva podán byl protest k současným držitelům vlády a usnešeno informovati lid a zaříditi velikou akci podpisů. Pro tento školní rok doporučeno katechetům zůstatí při starém. Spolek bude pracovati ve shodě s nově založenou německou jednotou kněžstva, při níž je také sekce katechetická.

Národní hymny. Presidium ministerstva vnitra vydalo podřízeným úřadům tento pokyn: Jak bylo již nejednou zjištěno, hraje a zpívá se »Kde domov můj« při takových příležitostech a v takových místnostech, jež profanují tuto hymnu našeho národního pro-

buzení i státního vzkříšení. Hymnu tuto veřejně hráti a zpívati jest dovoleno pouze při slavnostech a příležitostech vážného rázu spolu se slovenskou hymnou »Nad Tatrou se blýská«. Obecenstvo jest — samozřejmě — povinno, vyslechnouti tyto hymny — stojíc. Hráti a zpívati tyto hymny v restauracích, kavárnách, tanečních místnostech a pod. není přípustno. Není však závadních námitek proti použití melodií těchto hymen v nějaké hudební směsi, upravené z českých neb slovenských písní v slušném provedení. Na toto ustanovení budtež výslovně upozornění pořadatelé hudebních a pěveckých produkcí, divadelních představení, slavností a pod.

Jakou školu si lid přeje, ukázal v Bavorsku nejliberálnější Mnichov. Čtk. přináší z Mnichova 22. září: Městská rada vydala k obyvatelstvu provolání proti školské stávce, kterou zahájilo sdružení katolických rodičů pro přeměnu několika konfesijních škol ve školy simultánní. Městská rada upozorňuje rodiče na trestné následky stávky. *Při hlasování o školním zápisu vyslovilo se 15.000 rodičů pro simultánní a 65.000 pro konfesijní školy.* Pro školu náboženskou hlasovalo z oprávněných rodičů 77.5%, pro školu simultánní 22.5%. *Z katolických dětí pro školu náboženskou jest zapsáno 47.560, pro simultánní 11.431; z protestantských 4548 a 2793; ze židovských 241 a 501.* Dle toho bude v Mnichově z 62 škol *konfesijních 51 a simultánních 11.* Kdy dojde u nás k hlasování rodičů, jaké školy si přejí? A proč nedalo se hlasovati rodičům, zda si přejí odstranění či ponechání křížů? Každé násilí v demokratické republice jest jen důkazem, že pojmu demokracie se vůbec nerozumí a že heslo o převýchově v první řadě platí pro ministra školství a jeho tajemníka! —i—

Komutace. Katecheta měšťanské školy v menším městě rád by změnil místo s některým kollegou. Nabídka do adm. t. l.

Z našich rovů:

Emanuel Mareš,

*1870 †1919,

zaslouž. katecheta m.š. šk. v Praze u sv. Vojtěcha.

Z řady letošních semijubilantů po delší plnicí chorobě povolán k věčné slávě.

Ideální poměr jeho ke Spolku dokumentuje byť skrovný, ale láskyplný odkaz peněžitý.

R. i. p.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA ›VYCHOVATELE‹ K XXXIV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Prováděcí nařízení z. š. r. — Církev v Čechách za Lucemburků. — Návrh čítanky
katol. nábož. pro školy obecné. — Z praxe a různé.

Svému arcibiskupu a primasu českému
J. M. nejdůstojnějšímu Pánu
p. dru. **Františku Kordačovi**
k jeho nastolení
projevuje nejoddanější úctu a lásku synovskou
Spolek katechetů v Čechách.

Nařízení

**zemské školní rady v Praze ze dne 15. září 1919, č. IIIA-454/149,
č. z. š. r. 80.610 ai 1919, k zákonu ze dne 23. ledna 1919 č. 274
sb. zák. a nař. st. čsl. č. LIX,**

**jímž se upravují služební příjmy a výslužné učitelstva na veřejných školách
obecných a občanských (měšťanských).**

P o z n á m k y: *osn.* = osnova zákona o plátech učitelských, vyhlášená vnesením zemské školní rady
v Praze ze dne 24. VII. 1918, čís. II A-3622, z. š. r. 51.614; *t. z.* = tohoto zákona; *sb. z.* = sbírka
zákonů a nařízení státu československého; *pragm.* = služební pragmatika ze dne 25. ledna 1914,
čís. 15 ř. z.

I. Všeobecné předpisy.

1. Kdekoli se v tomto nařízení užívá výrazu „tohoto zákona“, rozuměti
jest zákon ze dne 23. května 1919, č. 274 sb. z. a n. st. čs.

2. Vyměřují-li se služební příjmy učitelstva v činné službě na veřejných
školách obecných a občanských, posuzovati jest učitele podle toho, jsou-li ve
službě počáteční (čl. II. odst. 2. t. z.), nebo mají-li postupovati v některé ob-
dobné skupině platů státních úředníků podle pravidel časového postupu, obsa-
žených v § 6 t. z.

3. Jaké příjmy náležejí učitelům ve službě počáteční, jak zařadovati učitele do skupin a hodnostních tříd a jak jim vyměřiti příslušné platy, rozhodují ustanovení o předepsaných zkouškách, o služebním stáří a počtu týdenních hodin učebních. Stane se tak, ať je služební místo řádně systemisováno nebo jenom zatímně zřízeno, ať jde o trvalé nebo jenom zatímné ustanovení učitele ve službě buď za plat nebo za odměnu (remuneraci), o zastupování nebo o výpomocnou službu nebo o učitelku svobodnou, provdanou či vdovu.

4. K služebním příjmům, naznačeným ve článku II. t. z. náležejí tou dobou, co ustanovuje zákon ze dne 15. dubna 1873, č. 47 ř. z., změněný zákony ze dne 19. září 1898, č. 172 ř. z., ze dne 19. února 1907, - č. 34 ř. z., a ze dne 25. ledna 1914, č. 15. ř. z., jakož i ministetská nařízení ze dne 11. září 1918, č. 333 ř. z., a ze dne 19. listopadu 1917, č. 449 ř. z., a nařízení vlády republiky československé ze dne 23. prosince 1918, č. 100, z 28. února 1919, č. 106, a ze dne 15. května 1919, č. 259 sb. z.

Výhodami státních úředníků a praktikantů, které jest ve smyslu 3. věty 1. odstavce článku II. t. z. přiznati učitelům ve službě počáteční a těm, kteří podle tohoto zákona požívají příjmu některé hodnostní třídy nebo jejich částí, jsou tou dobou

nároky při služebním zaměstnání mimo vlastní působiště (cestné, stravné a vedlejší poplatky),

náhrada výloh při přesídlení (počítaje v to náhradu za nájemné a za poškození nábytku),

náhrada povinných srážek z platů (služebních taks, poplatků za udělení úřadu, kolků na kvitancích, daní a povinných pensijních příspěvků do zemských fondů), čekatelné a požitky v postavení mimo službu,

osobní výpomoci a zálohy,

slevy jízdného na drahách a lodích

a jiné výhody, které nemají rázu pravidelných platů (2. odstavec § 1. t. z.) a jejich nadlepení.

Mezi tyto výhody náleží také připočtení válečných let z důvodů vojenské služby nebo činné služby školní v čase války pro postup do vyšší stupnice platové a pro postup časový, jak je zavedeno pro úředníky v aktivní civilní službě státní.

5. Aby se vyhovělo ustanovením § 13 t. z., budiž při vyměřování platů učitelům v činné službě a na odpočinku, jakož i zaopatřovacích požitků vdovám a sirotkům v dekretu (1/6) výslovně uvedeno, kolik jim náleží podle předpisů platných pro státní úředníky a kolik podle příslušného ustanovení zemských zákonů, plat pak budiž vyměřen podle ustanovení výhodnějšího pro učitele. Toho dbáti jest při každém dalším zvýšení příjmů, plynoucích z toho zákona.

6. O vyměření služebních příjmů vydá příslušný školní úřad učiteli dekret. V něm budiž uvedeno, z kterého právního důvodu se přiznávají učiteli příjmy a výhody ze zákona plynoucí a od které doby má jich požívatí.

7. Uvedené tu předpisy o vyměřování služebních příjmů učitelů činných platí obdobně o vyměřování příjmů učitelům na odpočinku a zaopatřovacích požitků vdovám a sirotkům po učitelích, pokud není dalšími předpisy ještě zvlášť upraveno.

8. Všechny změny v době účinnosti tohoto zákona nově podniknuté a týkající se služebních příjmů státních úředníků buď v činné službě nebo na odpočinku a zaopatřovacích požitků po takových osobách, vztahujících se podle

článku IV. t. z. také na učitele, kteří požívají platů nebo jejich procentuálních částí podle souřadného postavení v hodnostních třídách a shodného postupu se skupinami časového postupu státních úředníků (odstavec 3. a 5. v § 6. t. z. a odstavec 2. § 52 pragm.).

O každé další nové změně bude vydáno zvláštní nařízení.

9. Učitelům, jejichž služební příjmy nelze vyměřiti podle ustanovení tohoto zákona, protože nevyhověli podmínkám v něm obsaženým (výpomocní učitelé nebo zástupci učitelů, pokud nevykonali předepsaných zkoušek a členové duchovní správy) budou i nadále vyměřovati služební příjmy podle toho, co pro ně ustanovuje zemský zákon země, kde právě jsou ustanoveni k vyučování na veřejných školách (2. odstavec článku III. t. z.).

10. Zákonem o školách národních ze dne 3. dubna 1919 č. 189 sb. z., byl název škol měšťanských změněn a školy ty se v něm nazývají školami občanskými, kteréž pojmenování se užívá i v zákoně ze dne 23. května 1919, č. 274. Co jest v zákoně tomta a v předpisech k němu nařízeno o učitelích na školách občanských, platí tudíž o učitelích, kteří byli dosazeni v učitelský úřad na školách měšťanských. Odbornou zkouškou způsobilosti pro školy občanské rozumí se zkouška způsobilosti vyučovati na školách měšťanských.

11. Kdekoli se mluví v předpisech tohoto nařízení o učitelích, platí to, pokud není jinak výslovně stanoveno, také vždy o učitelkách všech kategorií.

II. Předpisy k ustanovením jednotlivých paragrafů.

K § 1. Podle § 56 zákona ze dne 25. ledna 1914, č. 15 ř. z., jsou lhůty počáteční služby státních praktikantů skupiny C tříleté, skupiny D čtyřleté. Týž zákon ustanovuje v §§ 50 a 52 postup do vyšších platových stupnic a do příjmů vyšší hodnostní třídy. (Platy uvedeny v I. 4 v tomto nařízení.)

Při vyměřování místních přídavků jest se řídití ministerskými nařízeními, vydanými o výjimečném zařazení jednotlivých měst a osad do tříd aktivních přídavků na základě zmocnění uděleného vládě v 3. odstavci § 2 článku II. zákona ze dne 19. února 1907, č. 34 ř. z.

K § 3. 1. Měsíční výplata předem splatných služebních příjmů diti se má podle nařízení veškerého ministerstva ze dne 15. srpna 1907, č. 203 ř. z., již posledního dne předcházejícího měsíce, připadá-li první den v měsíci na neděli.

2. Služební požitky učitelů v počáteční službě vyplácejí se rovněž napřed.

3. Kterak nahraditi přeplacené částky místního (aktivního) přídavku (ve čtvrtletních částkách) předem splatného, stanoví ministerské nařízení ze dne 1. února 1914, č. 33 ř. z., a výnos ministra vnitra ze dne 3. února 1914, č. 909.

Vyplácí-li se místní přídavek ve lhůtách čtvrtletních, stane se tak dny 1. února, 1. května, 1. srpna a 1. listopadu.

K § 4. Druhým odstavcem tohoto paragrafu mění se v souhlasu s § 50 zákona ze dne 25. ledna 1914, č. 15 ř. z., 2. odstavec § 1 článku I. zákona ze dne 19. února 1907, č. 34 ř. z. o zařazení stupňů služného týmž zákonem stanovených. Podle 4. odstavce § 5. téhož zákona nemohou postupovati do stupňů zákonem tím nově utvořených (4. stupeň v VI.—XI. hodnostní třídě a 5. stupeň v IX. třídě hodnostní) učitelé, kteří dovršili 60. rok věku a 35 let služby. Výjimku od toho činí ustanovení 2. odstavce § 37 t. z.

Také učitelé, požívající procentuální části platů některé hodnostní třídy, postupují buď do vyšší procentuální části nebo do plných platů téže nebo vyšší třídy hodnostní, při čemž se jim započítává ve smyslu poslední věty odstavce 4. § 4 tohoto zákona do postupu a pro zařazení do příslušného stupně služného nebo jeho části veškerá vpočitatelná služební doba, jakoby již byli od počátku sloužili v témž služebním poměru.

K § 5. Lhůty časového postupu a postupu do vyšších stupňů služného hodnostních tříd byly pro státní úředníky posledně upraveny zákonem ze dne 19. února 1907, č. 34 ř. z. a pragm. (2. odst. §§. 50 a 60 pragm.).

Vyšetřuje-li se, zda-li učitel překročil hranici služebního stáří v odstavci 4. § 5 t. z. uvedenou, počítají se veškerá období vpočitatelná pro vyměření výslužného jednoduše. Na výhodný počet (na př. na dvojnásobné počítání válečného roku a podob.) se při tom nepřihlíží. (Výnos ministerstva vnitra ze dne 3. února 1914, č. 907 k §§ 51 a 80 pragm.)

K § 9. Prokazuje-li učitel zkoušku způsobilosti učitelské pro několik druhů škol, budiž při zařazení do skupiny časového postupu přihlíženo ke zkoušce, která se požaduje pro učitele školy, na niž právě působí. Učitelé, prokazující toliko zkoušku učitelské způsobilosti pro školy obecná a dosazení na školy občanské, mají platy a postup jako učitelé škol obecných.

Platy hodnostních tříd, o kterých se v tomto paragrafu jedná, rozuměti jest podle § 1 t. z. služné, jeho zvýšení a místní (aktivitní) přídatek.

Na učitele občanských škol, kteří postupují podle předposledního odstavce § 6 t. z., přízpusobiti jest ve smyslu článku IV. také všechny předpisy a změny, pokud se týkají časového postupu a výše platů těch státních úředníků, kteří podle 2. odstavce § 52. pragm. požívají stejných lhůt časového postupu v hodnostních třídách, jak je to v onom odstavci uvedeno o učitelích občanských škol.

Při vypočítávání lhůt, předepsaných pro časový postup do vyšších platů vůbec, se nehledí na období, která podle předpisů tohoto zákona nejsou vpočitatelná pro příslušný postup do vyšší třídy hodnostní nebo do vyššího stupně služného téže třídy (počáteční služba v §§ 15, 16, 17, 19, 21 a 23, presenční služba vojenská v § 14 t. z.).

Co je uvedeno v předcházejících předpisech k § 6 t. z., platí také o časovém postupu učitelů, požívajících procentuální odměny z platů hodnostních tříd.

K § 8. Obdobně k platnému tou dobou předpisu k §§ 55—56 pragm. ve výnosu ministerstva vnitra ze dne 3. února 1914 (č. 907 ř. z.) má učitel oznámiti ředitelství školy okresní školní radě nárok svůj na postup do vyšších platů do 20. dne měsíce, který předchází měsíc a den nápadu práva.

V tomto oznámení, které se nekolkuje, jest jasně a stručně vylíčiti skutečnosti, odůvodňující nárok.

Stane-li se přihláška v čas podle tohoto předpisu, buď o ní rozhodnuto do desátého dne měsíce, který následuje po přihlášce.

Shledá-li okresní školní rada, že ohlášený nárok jest oprávněn, poukáže vyšší platy od prvního měsíce, který následuje po uplynutí předcházející postupové lhůty, zastaví po rozumu odstavce 5. § 2 t. z. dřívější platy posledním dnem měsíce, po kterém má učitel užívati nových platů a vyhotoví dekret (3. odstavec § 2 t. z. a 6. odstavec všeobecných předpisů pod I. v tomto nařízení.) Učitel se může z tohoto rozhodnutí odvolati.

K § 10. Ustanovení prvního odstavce tohoto paragrafu se týká zejména zástupců ředitelů škol a nároků, které přísluší učitelům, když se překládají na čas potřeby do jiného služebního místa.

Druhý odstavec týká se nároků, které učitelé vzcházejí ze služebních výkonů mimo vlastní působišťe nebo z přeložení, když bylo pro učitele spojeno s přesídlením do jiného služebního místa, bylo-li tak nařízeno z příčin služebních. Za výkon mimo vlastní působišťe dlužno pokládati také docházení na školu v jiném místě než v tom, v jehož obvodu jest škola, na které učitel byl přikázán.

Nárok na cestovní výlohy (jízdné a diety) řídí se hodnotní třídou, do které učitel posledně postoupil.

K nároku na úhradu stěhovacích výloh náleží též náhrada za poškození nabytku (§ 3 pravidel o přesídlení státních úředníků z 13. září 1804) a vezme se pro ni za základ služné posledně přiznané.

Učitelé, jenž má nárok na pravidelnou náhradu za přesídlení, zaplatí se dle § 68 zákona ze dne 25. ledna 1914, č. 1. ř. z., náhrada nájemného, dal-li za podmínek tam uvedených, prostřednictvím ředitele školy nebo jeho zástupce úřadům školním svůj byt k použití.

Učitelům ve službě počáteční přiznávají se předchozím odstavcem § 10 nároky praktikantů státních úředníků i co do požitků v tomto paragrafu uvedených.

Učitelům, požívajícím toliko části některé hodnotní třídy, přísluší v plné výši nároky, z ustanovení § 10 t. z. plynoucí.

Příslušné předpisy platné pro státní úředníky, jimiž se tedy jest s výhradou odstavce 4. § 10 t. z. řídit, jsou tou dobou obsaženy v §§ 58 a 68 pragm. a ve výnosu ministerstva vnitra z 3. února 1914, č. 907 (k § 58), v min. nařízení z 27. července 1916, č. 234 ř. z., resp. min. nař. z 29. pros. 1917, č. 522 ř. z.

K § 12. Příbytečné (§ 9 t. z.) nelze pokládati za místní přídavek.

K § 13. Zjišťují-li se vyšší nároky učitelé příslušející podle ustanovení zemských zákonů, není po rozumu 1. odstavce tohoto paragrafu rozhodujícím součet všech příjmů učitelových, nýbrž jednotlivé platy z každého právního titulu zvlášť.

Za souřadné nároky z téhož právního důvodu pokládati jest:

1. Adjutum státních praktikantů v přípravné službě (podle §§ 11 a 46 prag.) a remuneraci (odměnu, adjutum), plat nebo služné, které přísluší podle zemských zákonů jednotlivým kategoriím učitelstva ve službě počáteční, t. j. před zařazením do platů nejnižší hodnotní třídy nebo části těchto platů (§§ 15, 17, 18 a 22 t. z.)

2. stupně služného v hodnotních třídách ve stejné služební době podle §§ 4, 16, 17, 19—22 a 23 t. z. (zákon ze dne 19. února 1907, č. 34 ř. z.) a základní služné týchž kategorií učitelů s tříletými a osmiletými pravidelnými zvýšeními, nebo platy učitelů se čtyřletými služebními přídavky ve Slezsku.

3. Místní neboli aktivní přídavky státních úředníků (zákon z 19. února 1907, č. 34 ř. z.) a aktivní přídavky učitelů.

4. Povoluje-li se náhrada za služební výkony mimo vlastní působišťe podle předpisů pro státní úředníky (viz připomínky k § 10 t. z. v tomto nařízení), jest přihlížeti k ustanovením zemských zákonů pro obdobné případy. Cestovné a stravné učitelů a učitelek, jejichž působišťe vztahuje se na několik služebních míst, jest posuzovati jako souřadné s upotřebením státního úředníka mimo služební místo v témž okrese a jest také přihlížeti ve smyslu § 13 t. z. k ustanovení zemských zákonů o platech toho druhu.

Podobně jest se vésti, pokud se týče záloh na služné (§ 11 t. z.), poukazování platů učitelům za konání vojenské služby (§ 14 t. z.) nebo při poukazování řádných užitků uvedených sub I/4 v tomto nařízení.

Druhý odstavec § 13 t. z. má na zřeteli požitky, které přísluší učitelům podle zemských zákonů, pokud je nelze pokládati za souhradné s platy hodnostních tříd státních úředníků. Jsou to zejména činovnícké přídavky a osobní přídavky učitelů podle § 35 osnovy, kteří nezastávají správu školy, o nichž se v § 28 t. z. výslovně ustanovuje, že mají býti započítány do výslužného, dále příjmy, které podle zemských zákonů přísluší učitelům ze závazku stran, z nadání, z užitků budov, zahrad nebo pozemků, kteréžto a podobné jiné požitky i nadále zůstávají v platnosti jako vyšší nároky učitelovy.

Činí-li některé platy, které plynou učitelům z určitého právního důvodu, podklad pro vyměření jiných požitků, buďte požitky ty přiznány učitelům se zřetěním k platům, které byly učitelům přiznány ve smyslu § 13 t. z. jako vyšší nároky.

K § 14. Předpisy o státních úřednících, které podle odstavce 1. článku II. mají se přizpůsobiti na učitele vykonávající službu presenční nebo při mobilisaci, obsaženy jsou tou dobou v zákonu ze dne 22. června 1878, č. 59 ř. z., v nařízeních ministerských z 26. prosince 1887, č. 3 ř. z. ex 1888, ze dne 30. března 1909, č. 49 ř. z., ze dne 3. února 1914, č. 907 ř. z., v císařském nařízení ze dne 17. srpna 1916, č. 262 ř. z., a v nařízení ministerstva financí ze dne 20. června 1917, č. 265 ř. z.

K § 15. Příjmy státních praktikantů jsou ustanoveny v § 46 pragm., v min. nařízeních sub I/4 všeobecných předpisů v tomto nařízení uvedených a v nařízení vlády ze dne 28. února 1919, č. 107 sb. z.

Při vyměřování příjmů v počáteční službě budiž přihlíženo k tomu, co jest ustanoveno v předpisech tohoto nařízení k § 13 t. z.

Předpisy §§ 7 a 8 tohoto zákona platí také o postupu učitele do vyšších příjmů příslušejících státním praktikantům.

K § 16. Obdobně jako se výpomocným učitelům a učite'ským zástupcům se zkouškou dospělosti počítá 20 měsíců skutečné školní praxe podle dosavadních zákonných předpisů za dvě léta potřebná ke zkoušce způsobilosti, počítati jest těmto učitelům 30 měsíců skutečné školní praxe za tři léta služby počáteční, v nichž jest obsaženo i dvouletí potřebné ke zkoušce způsobilosti učitel'ské.

Jiné pro učitele výhodnější započítání služební doby pro zařazení do platů hodnostních tříd skupiny C, než jak jest předepsáno v tomto paragrafu, může nastati v případech uvedených ve 3., 5. a 6. odstavci § 4 a v 5. odstavci § 5.

Nevykonali-li učitel literární požadovanou zkoušku učitel'ské způsobilosti pro školy obecné do konce tříletého působení ve školní službě, zdrží se jeho zařazení do platů hodnostních tříd a skupin časového postupu (§ 6 t. z.) až do prvního dne měsíce, který následuje po tom, kdy zkoušku vykoná.

Které jiné okolnosti způsobují, že učitel je zdržen při tomto zařazení, ustanovuje se v odstavci 3. § 5.

Při zařazení učitele do platů skupiny C podle § 16 jest dbáti též předpisů §§ 7 a 8 t. z.

Dnem, od kterého má zařazení učitele do skupiny C platnost, přísluší mu podle 2. odstavce § 1 t. z. nárok na platy státního úředníka v souhradném po-

stavení v hodnostních třídách (viz stupnice v 3., 4. a v 5. odstavci § 6 t. z. a zákony uvedené sub I/4 v tomto nařízení).

Při poukazování těchto platů jest se řídití též předpisy k § 13 t. z., v přechodné době pak ještě předpisy k §§ 37 a 38 t. z.

K § 17. Zvláštními učitelí náboženství rozuměti jest učitele, kteří nejsouce ustanoveni v duchovní správě, věnují se školní službě jako vlastnímu povolání a pro něž v zemských zákonech užívá se pojmenování: zvláštní (vlastní) učitelé náboženství, se stálými (pevnými) platy nebo za odměnu (remuneraci) definitivně nebo provisorně ustanovení.

O počáteční službě těchto učitelů platí obdobně, co uvedeno při §§ 15 a 16 s výjimkou druhé věty prvního odstavce § 17 t. z.

K zařazení učitelů náboženství do skupiny C výslovně se upozorňuje, že platí pro ty, kdo budou po vydání tohoto zákona na školách ustanoveni, předpisy k § 16 t. z., a že tedy nemají nároku na jiné výhody ze zákonů zemských než na ty, které podle § 13 t. z. náležejí učitelům literním, kteří jsou již ustanoveni. Výjimku od toho či i pro přechodnou dobu ustanovení §§ 37 a 38 t. z.

Zvláštní učitele náboženství s vyučovací povinností menší než 16 hodin týdně dlužno při vyměření příjmu co do služby počáteční i co do zařazení do skupin posuzovati jako zvláštní učitele náboženství, kteří vyučují přes 15 hodin týdně, s tím jediným rozdílem, že obdrží jen procentualní částku příslušných příjmů, které podle druhého odstavce § 1 t. z. souhlasí s jejich postavením v hodnostní třídě a předepsaným postupem časovým. Ve smyslu 3. věty v 1. odstavci článku II. t. z. jest však nezkráceně přiznati učitelům, kteří požívají jen části příjmů hodnostní třídy, výhody uvedené v druhém odstavci sub I/4 tohoto nařízení.

Co jest započítati do vyučovací povinnosti zvláštních učitelů náboženství řídí se příslušnými zákony zemskými.

K § 18 až 23. Ustanovení platná pro učitelstvo literní (§§ 15 a 16 t. z. s příslušnými předpisy) platí obdobně i pro učitelky ručních prací a pro učitele vedlejší, jimiž se rozumějí učitelé a učitelky, kteří se zabývají vyučováním předmětům nepovinným jako povoláním samostatným, s tím rozdílem, že pro skupinu D je předepsána čtyřletá služba počáteční.

Je-li však učitelka ženských ručních prací ustanovena také k vyučování na škole občanské, odečtou se jí při zařazení do skupiny C z celkové doby služební její tři léta na službu počáteční.

O nedefinitivních učitelkách ženských ručních prací a o učitelích vedlejších z povolání, vyučují-li méně než 13, po případě u vedlejších učitelů méně než 16 hodin týdně, platí obdobně ustanovení předposledního odstavce tohoto nařízení k § 17 a to, co zde bylo připomenuto k § 13 t. z.

Pro přiznání služebních příjmů a další postup rozhoduje průkaz o předepsaných zkouškách a doba služby na veřejných školách ztrávená.

Paragraf 19 obsahuje v první větě odstavce 1. výjimku, která se týče učitelů ženských ručních prací v Čechách, kde podle osnovy zákona z roku 1913, uvedené v 3. odstavci článku III. t. z., mohou býti po desítileté službě jmenovány trvalé učitelky, jež vyučují aspoň 12 hodin týdně. Budou tedy dnem, kdy jmenování vešlo v moc práva, zařaděny do plných platů skupiny D nebo C, př čemž se jim odečtou čtyři neb jen tři léta z celkové služební doby na službu počáteční.

Služební doba učitelek ženských ručních prací, jež mají týdenní povinnost menší než 16 hodin, nepřevádí se při zařadování jich do platů hodnostních tříd, jak to předepisují zemské zákony při trvalém jmenování.

K § 25. Odměny, jež se upravují v 1. a 2. odstavci tohoto paragrafu, náležejí ve smyslu 2. odstavce § 13. t. z. mezi zvláštní požitky, jež učitelé přísluší po ustanovení zákonů zemských.

K § 26. Nejdůležitější změna zemských zákonů, vyplývající z ustanovení tohoto zákona, záleží podle připominky v § 33 t. z. v tom, že učitelé, kteří byli zařaděni do platů hodnostních tříd v některé skupině (§ 6 t. z.), nebo kterým byla přiznána procentuální část těchto platů (§§ 17, 19 a 23), nabývají tím nároku na výslužné a zaopatřovací požitky pozůstalých podle započítatelných platů (3. odstavec § 28 t. z.), na které měl učitel podle tohoto zákona nárok v rozhodujícím okamžiku.

Při vyměřování výslužného a zaopatřovacích požitků jest míti na zřeteli zákonitá ustanovení o minimální pensí, jakož i přihlížeti k podmínkám § 13 a předpisům tohoto paragrafu.

K § 27. Pokud se týče doby do výslužného započítatelné, budiž ve smyslu ustanovení §§ 2, 18, 27 a 28 t. z., započítána všechna doba na veřejných školách ztrávená, službu počáteční na veřejných i soukromých školách v to zahrnujíc, a to bez ohledu na okolnosti uvedené v 2. větě odstavce 3. všeobecných předpisů tohoto nařízení (pod I) nebo na to, měl-li učitel celé služné podle hodnostních tříd či jenom jeho procentuální část.

Ostatní služba na soukromých školách obecných a občanských ztrávená započítá se za podmínek stanovených zemskými zákony.

K § 28. Služební platy, které se podle předpisu pro státní úředníky započítávají učitelé do výslužného a do zaopatřovacích požitků učitelských vdov a sirotků, byly tou dobou ustanoveny zákony uvedenými v I. odst. pod I. 4, všeobecných předpisů v tomto nařízení.

K výslužnému vyměřenému podle § 28 t. z. náleží ve smyslu čl. IV. t. z. také mimořádná nadlepení, platná za účinnosti tohoto zákona pro státní úředníky na odpočinku a obsažená tou dobou v ministerském nařízení ze dne 11. září 1918, č. 334 ř. z., v nařízení vlády ze dne 23. prosince 1918, č. 100 sb. z. a n. st. čs., a v zákoně ze dne 15. května 1919, č. 260 téže sbírky. Totéž platí o výhodách v druhém odstavci sub I/4 v tomto nařízení uvedených, pokud se vztahují na státní úředníky na odpočinku.

K § 29. Učitelé jmenovaní v posledním odstavci tohoto paragrafu, jakož i učitelé, kteří se před dovršením pěti služebních let stanou bez své viny neschopnými ke každému výdělků pro jinou nežli v 1. odstavci § 29 t. z. naznačenou nemoc, mají nárok na trvalé výslužné, jež se jim vyměří podle posledního odstavce § 62 pragm. a výnosu ministerstva vnitřního ze dne 3. února 1914, č. 907, k § 62 pragm.

K § 32. Při povolování pohřebních a ošetrovacích útrat jest se tou dobou řídit předpisem k § 65 pragm. a výnosem ministerstva vnitřního ze dne 3. února 1914, č. 908 ř. z.

K § 33. Kdy, po kterou dobu a v jaké výši platiti jest pensijní příspěvky z platů podle § 28 do výslužného započítatelných, řídí se tou dobou podle ustanovení pro státní úředníky obsažených v zákonu z 19. února 1907, č. 34 ř. z.

K § 34. Osobní výkazy, které vedou okresní školní úřady o učitelích, buďte doplněny daty pro potřebu tohoto zákona.

Jako »přiměřená« lhůta, v níž se má vymáhati podle druhého odstavce § 34 přeplacená částka obytného, platí doba nejvýše dvou roků na jeho vyměření (výn. min. vnitřa ze dne 3. února 1914, č. 907, k § 66 služeb. pragm.).

K § 36. Učitelům na odpočinku před prvním listopadem 1918 nebo pozůstalým po učitelích před tím dnem zemřelých příslušejí požitky státních úředníků, kteří v téže době jako oni odešli na odpočinek nebo zemřeli. Vyměření těchto požitků stane se podle ustanovení zákonů ze dne 25. července 1871, č. 33 ř. z., ze dne 25. února 1875, č. 19 ř. z., ze dne 14. května 1896, č. 74 ř. z., ze dne 19. července 1902, č. 221 ř. z., ze dne 4. května 1906, č. 106 ř. z., ze dne 14. července 1910, č. 133 ř. z. a podle zákonů a nařízení uvedených v připomínkách k §§ 28 a 29 v tomto nařízení, dále ve všeobecných předpisech pod 1/4 téhož nařízení, po případě podle zákonů dřívějších.

K § 37. Učitelům dosazeným v úřad před vydáním tohoto zákona (přede dnem 5. června 1919) netřeba přihlašovati nárok podle § 8 a vyměření platů stane se podle předpisu k § 8. z moci úřední.

O vyměření služebních příjmů literním učitelům se zkouškou dospělosti kteří byli před vydáním zákona dosazeni v úřad v kterémkoli služebním postavení a hodnosti, platí ustanovení o učitelích v počáteční službě obsažená v § 15 t. z. a v prováděcím předpisu k němu počínaje 1. listopadem 1915. Kdo z nich vykonal zkoušku učitelské způsobilosti pro školy obecné po 1. listopadu 1918 jakožto učitelé dosazeni před vydáním tohoto zákona v úřad, budou zařaděni do platů nejnižší hodnosti třídy skupiny C prvním dnem měsíce, po vykonané zkoušce následujícího podle pravidel tohoto zákona.

Všeobecně jest zachovati ještě tato pravidla:

a) Platy vyměří se až do nejvyšší míry předpisů o časovém postupu do dokonání 35. roku započitatelné služby (2. odstavec v § 2 a 3. odstavec § 27) i těm učitelům, kteří 35. rok služební a 60. rok věku dokonali před vydáním tohoto zákona.

b) Učitelé počnou užívati vyměřených jim služebních příjmů ode dne 1. listopadu 1918, po rozumu § 37 a těchto prováděcích předpisů. V následujícím potom čase jinak vyměřených příjmů počnou užívati toho dne, kdy jim na ně vzešel nárok.

c) V dekretu (3. odstavec § 2) buďte uvedeny nároky učitelovy z posledního ustanovení ve službě, podle upotřebení a podle pravidel o časovém postupu jemu právoplatně přiznané, zejména též stupeň v hodnostní třídě příslušné skupiny, z kterého právního důvodu a od kterého dne vzešly tyto nároky v moc práva.

d) Učitel může u svého nadřízeného služebního úřadu (do 14 dní) podati námítky proti výměře platů a po případě v též lhůtě dále se odvolati k ústřednímu úřadu školnímu proti zamítavému rozhodnutí prvé instance.

K § 38. Osobní přídavek podle ustanovení 1. odstavce § 38 učitelé přiznaný dlužno rozeznávají od osobních přídavků učitelů literních a zvláštních učitelů náboženství (předpis k § 13 t. z.).

Druhý odstavec § 38 obsahuje předpis o tom, kdy učitelé zanikne nárok na osobní přídavek podle 1. odstavce téhož § přiznaný, netýká se však vyšších nároků podle § 13 učitelé na novém služebním místě příslušejících.

K § 39. Pravidla o placení pensijních příspěvků jsou obsažena v prováděcím předpise k § 33.

O náhradě splacených příspěvků a dávek ze služebních příjmů a podobných po 1. listopadu splatných dávek jest se řídití předpisem nařízení ministra financí ze dne 11. září 1918, č. 333 a 334.

Církev v Čechách za Lucemburků.*)

Napsal ARNOŠT OLIVA.

(Dokončení.)

Jan Hus.

V Čechách jako v jiných zemích touženo po opravách v církvi. *Zprávy o nekázní duchovenstva v Čechách bývají na úkor pravdy zveličovány.* Že u nás nebylo tak zle jako jinde, dokazují znamenití arcibiskupové té doby, kteří dbali kázně církevní a kněžstvo tehdejší samo, které si bedlivě všimalo studií věd a umění. Kněží opisovali, kupovali a sbírali knihy, starali se o chudé a posluhovali v četných hospitálech konajíce tak skutky účinné lásky k bližnímu. Mimo to právě v Čechách vyskytli se přísní mravokárci všech zlořádů. Byli to: *Ronrád Waldhauser, Jan Milíč z Kroměříže, Matěj z Janova*, k nimž počítáme i zbožného zemana *Tómu ze Štítného*.

Za krále Václava IV. mezi nej přednějšími horliteli o nápravu v církvi byl *Jan Hus*. Narodil se v Husinci 1369. Studoval v Praze živě se přísluhováním a zpěvem v pražských kostelích. Vysvěcen na kněze 1400, byl kazatelem v kapli betlémské, zповěd níkem královny a dosáhl i hodnosti rektora university. Jako kazatel betlémský horlil proti neřestem své doby nešetře nikoho. Jsa vzorným knězem, výmluvným kazatelem a upřímným Čechem, požíval důvěry a přízně dvoru královského i arcibiskupa Jana Zbyňka z Hasenburka. Na žádost arcibiskupovu měl promluvy na synodách pražských (shromáždění duchovenstva) r. 1405 a 1407.

Jan Hus líboval si v knihách Viklefových, které přinesl do Prahy přítel jeho Jeroným Pražský, rád v nich čítal, studentům na universitě přes zákaz profesorů vykládal a o nich docela i kázal. Tím dostal se do sporu s arcibiskupem a později také s papežem, když vystoupil proti odpustkům, které legáti papežští se svolením krále i arcibiskupa v Praze hlásali. Jeho přičiněním byly bully (listiny) papežské o odpuscích veřejně spáleny. Papež dal proto Husa do klatby a vyhlásil nad Prahou interdikt, dokud by tu prodléval. Králem Václavem vyzván opustil Hus Prahu, odešel na Kozí Hrádek a pak na hrad Krakovec. Po venkově kázal a ve volných chvílích spisoval knihy.

Zikmund dosáhl svolání církevního sněmu do Kostnice. Hus máje průvodní list Zikmundův, který mu zaručoval bezpečnost na cestě tam a zpět, dostavil se do Kostnice v průvodu českých pánů Jana z Chlumu, Václava z Dubé a Jindřicha z Lacemboku. V Kostnici zbaven klatby, ale nesměl mši sv. sloužiti a kázati. Poněvadž nedbal zákazu a dle doslechu chtěl i uprchnouti, byl v Kostnici uvězněn a po onemocnění převezzen na hrad Gottlieben.

Sněm počínal si ve při Husově zcela zákonně. Zavedeno řádné vyšetřování, zkoumáno jeho učení a vyslyšání svědkové. Hus hájil bludné učení Viklefovo,

*) Návrh učebnice církevních dějin.

kteř si osvojil. Nejznamenitější členové sboru jako Petr Aliacký, kardinál Zabarella a jiní snažili se pohnouti Husa k odvolání bludného učení dle mírné formule. Třikrát vyslýčán, trval neústupně na tom, že neučil bludně, *prohlášen tedy za kacíře a dle tehdejšího zvyku upálen 6. července 1415.*

Hus dobyt si velikých zásluh o národ, literaturu, jazyk náš. Za Karla IV. byla Praha sídlem dvoru císařského. Založením university stala se střediskem vzdělání střední Evropy. S Karlem přišli mnozí němečtí úředníci a za nimi přicházeli i studenti ve velkém počtu. Měli docela cizinci na universitě tři hlasy a Čechové hlas jeden. Hus provedl záslužný čin. Václav IV. chtěl, by jeho poddaní přidrželi se papeže pisánského Alexandra V. a předložil záležitost tu k rozhodnutí universitě. S králem souhlasili jen Čechové, ostatní odporovali. Hus toho použil a vymohl na králi památný dekret kutnohorský (1409), jímž Čechové dostali tři hlasy a cizinci hlas jeden, profesori a studenti němečtí opustili Prahu.

Zásluky Husovy rádi uznáváme, vážime si ho pro jeho činnost národní ale bludů jeho jako katolíci schvalovati nemůžeme. Mohl náboženství i církvi velice prospěti, kdyby při svých snahách opravných zůstal na půdě církevní.

Návrh čítanky katol. nábož. pro školy obecné.

Pán Ježíš, učitel lidu.

Po svém návratu z pouště začal Pán Ježíš učit. Nevyučoval jen na jednom místě, nýbrž chodil po zemi židovské a všude kázal: ve chrámě, v modlitebnách (synagogách), v domech a pod širým nebem (v přírodě).

Učil, co máme věřit i konati, abychom přišli k Bohu do nebe. Aby mu lidé uvěřili, konal *zázraky*. Učení své vykládal v krásných příkladech, kterým říkáme *podobenství*.

Ze všech stran přicházeli k němu lidé, aby ho slyšeli. Mnozí uvěřili jeho učení a ti se nazývali *věřící*. Z věřících přijímal *učedníky*, ze kterých si později vyvolil *duanact apoštolů*.

* *

Pán Ježíš řekl svým posluchačům: *»Kdo z Boha jest, slovo Boží slyší«*, to znamená: *»Kdo Boha miluje, rád o něm i poslouchá.«* Posloucháš rád slovo Boží?

První zázrak Pána Ježíše.

V Káně, městečku galilejském, byla svatba. Byla tam matka Ježíšova Panna Maria. Také Pán Ježíš byl pozván i učedníci jeho.

Při hostině počalo se nedostávatí vína. To zpozorovala Panna Maria a řekla Pánu Ježíši: *„Nemají vína.“* Pán Ježíš odpověděl: *»Ještě nepřišla hodina má.«* Panna Maria poznala, že Pán Ježíš pomůže. I řekla služebníkům: *»Cokoli vám řekne, učiňte.«*

V síni hodovní stálo šest kamenných nádob na vodu. Pán Ježíš řekl služebníkům: *„Naplňte nádoby vodou.“* I naplnili je až do vrchu. Potom poručil Ježíš: *»Nyní nalijte a neste správci svatby.«* I nesli. Správce okusil a poznal, že jest to dobré víno.

I zavolal ženicha a ptal se ho, 'odkud to víno má. Ženich nevěděl. Služebníci však to věděli a vypravovali, *kerak Pán Ježíš proměnil vodu ve víno.*
To byl první zázrak Pána Ježíše, a zjevil tím svou slávu. I uvěřili v něj učedníci jeho, že jest slíbený Vykupitel.

* * *

Zázrak jest skutek, který může vykonati jen všemohoucí Bůh.

Pán Ježíš konal zázraky :

1. aby dokázal, že jest pravý Bůh ;
2. aby jimi ukazoval lásku svou k lidem.

První zázrak vykonal Pán Ježíš na přimluvu (orodování) Panny Marie.

* *

Oroduj za nás svatá Boží rodičko.

Abychom *hodnými se stali* zaslíbení Kristových.

Fr. Suchomel a Jan Konopík,
katecheté.

~~~~~

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v Čechách měl po prázdninách první výborovou schůzi 1. října t. r. Po vyslechnutí a schválení zpráv funkcionářů a účastníků katechetských kursů na Velehradě věnována vřelá vzpomínka v Pánu zesnulým kolegům Em. Marešovi a Janu Flumovi z Prahy s přáním, aby všichni členové za ně obětováli mši sv. a na ně v modlitbách svých pamatovali. Vzdán dík i pozůstalým po Em. Marešovi za jeho odkaz 100 K pro podpůrný fond. Kéž by i ostatní členové na tento fond a zvláště na právní náš fond nezapomínali. Příspěvky budou kvitovány v našem Věstníku. Doba jest vážná a Spolek má značné výlohy. Spolu se členové upozorňují, že přírážka 2 K družstvu »Vlast« za časopis »Vychovatele« r. 1919 je nutno doplatit. Přírážka ta je zcela právně zdražením výroby odůvodněna. Pokud členové změnili svá působišťe, at laskavě oznámí tyto změny jednateli Spolku: A. Tichý, Podolí u Prahy. Tamtéž at přihlašují se členové noví! Není možno, aby kdo stál dnes mimo stavovskou organizaci naši. Je to každého povinností, neboť Spolek náš jediný pro stav náš účinně pracuje

a stále za všechny bdí. Proto nikdo nesmí v našich řadách scházeti a snad stranou k snahám spolku přihlížeti!

Katecheté škol obecných i občanských se tímto důtklivě upozorňují, že při vyplňování tabulek platových (bod 8.) dle zákona z 23. května 1919 mají si dle správného výkladu § 37. téhož zákona započítati k době skutečné služby ještě 4letí, jako dosud při vypočítávání trienálek dle osnovy z r. 1913 se dalo. Vyplňuje-li ředitel neb řídící učitel tabulky sám, upozorněte jej na svůj zákonem oprávněný nárok, který není nikde výslovně zrušen, ba přímo § 37. a prováděcími nařízeními z. š. r. z 15. září podepřen. Tam výslovně se praví, že katechety po vydání zákona ustanovené posuzovati jest dle § 17. a před vydáním zákona ustanovené dle § 37. Obdrží-li tedy kdo od okr. šk. rady dekret s nesprávným platem, necht' neopomine do 14 dnů po obdržení rekurovati k z. š. radě cestou úřední. Duchovní správcové tímto se uctivě žádají, aby laskavě pp. katechety na tuto důležitou věc upozornili. (Ze Spolku katechetů v Čechách).

~~~~~

K číslu tomuto jsou přiloženy složní lístky pro ty, kdo dosud nezaslali povinné 2 K na uhrazení vydání mimořádných.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA ›VYCHOVATELE‹ K XXXIV. ROČNÍKU

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smichově č. 992.

Promluva na II. neděli adventní. — Z praxe a různé. —

Exhorta na II. neděli adventní.

Neposkvrněné Početí Panny Marie v obrazech.

Napsal FRANT. MALÝ, kaplan u sv. Štěpána v Praze.

Bylo to dne 8. prosince roku 1854. Toho věru památného dne ubíral se v Římě papež Pius IX. na služby Boží do velechrámu sv. Petra. Neubíral se však sám, nýbrž ve slavném průvodu, ve kterém byli 54 kardinálové, 143 biskupové a nespočetní duchovní hodnostáři z celého světa. Nesmírné prostory velechrámu byly naplněny zbožnými lidmi, kterých se tam v onen den shromáždilo přes 50.000. Nejdříve byla sloužena slavná mše svatá. Když bylo odzpíváno evangélium v jazyku latinském a řeckém, nastalo pojednou velebné ticho.

Nejstarší z biskupů, kmet více než 90letý, přistoupil k papežskému trůnu a jménem svým, jménem všech biskupů a kněží a konečně jménem všech pravověřících křesťanů celého světa žádal sv. Otce, aby prohlásil za článek víry, že blah. Panna Maria byla*) ode vši poskvrny hříchu dědičného naprosto uchráněna. Po těchto slovech papež Pius IX. povstal se svého stolce, přiblížil se k hlavnímu oltáři, poklekl na kolena a zapěl „Veni, sancte Spiritus“ = „přiď, ó Duše přesvatý!“ Celý chrám se rozlaholil touto posvátnou církevní hymnou kterou tisícové nadšeně zpívali. A když ji dozpívali, sv. Otec vystoupil opět na povýšené místo a se slzami v očích, ale jasným hlasem počal takto mluvit: „Ve jménu Církve svaté katolické, která je řízena Duchem svatým, prohlašuji učení o neposkvrněném Početí přeblah. Panny Marie za pravdivý článek víry, který od této chvíle mají všichni katoličtí křesťané přijmouti, věřiti a vyznávatí.“

Chápete, jakou povinnost nám papež tímto prohlášením uložil? Řeknu vám to zkrátka a srozumitelně: Právě tak jako věříme, že Ježíš Kristus byl Bůh a spolu člověk . . Právě tak musíme věřiti, že Panna Maria byla bez poskvrny hříchu dědičného počata a po celý život svů; i každého jiného hříchu byla uchráněna. Avšak nemyslete sobě, že tím snad papež prohlásil něco nového nebo dosud neznámého! Naopak! V neposkvrněné Početí P. Marie věřili už

*) Již při své m. Počatí.

dávno před tím, po všechny věky a skoro všichni křesťané. Neposkvrněné Početí předpovídali docela již starozákonní proroci.

Jeden z nich, jménem Sirach, psal na př. ve své knize (Eccli 24.) takto: „Já jsem vyvýšena jako *cedr* na Libanu jako *cypřiš* na hoře Sinaj . . . jako *palma* v Kades jako *oliva* spanilá na polích a jako *javor* vyvýšena jsem podle vody.“ Co soudíte, o tom? Napsal snad Sirach tyto věty o sobě? Nikoli; protože je napsal o rodu ženském. Tedy komu asi platila tato jeho chvála? Sv. Církev tvrdí, že se tato chvála vztahovala na neposkvrněnou Pannu Marii. Neboť jenom ona byla nade všechny ostatní lidi vyvýšena, právě tak jako je vyvýšen nad ostatní stromovi: *cedr*, *cypřiš*, *palma*, *oliva* a *javor*. — Uvažujme o tom!

1. Uvažujte předně, podobá-li se P. Maria opravdu stromu *cedrovému*? Vite, jak vypadá *cedr*? Vite, kde roste? Až přijдете domů, podívejte se, prosím, na mapu Palestiny! Na severu této Svaté Země vypíná se pohoří libanonské, které bylo za starých časů porostlé obrovským lesem, který se skládal ze samých vonných lesů *cedrových*. Kmeny těchto vzácných stromů dovážeti dal svého času král Šalamoun ke stavbě chrámu. Ze stromů *cedrových* stavěli králové egyptští a assyrští své obchodní lodi. Ze dříví *cedrového* robili staří národové skříně, nábytek a zvláště drahocenné rakve, které nehnily a netrpěly červotočinou.

Cedrový strom totiž vyniká mimo jiné také tím, že dosahuje vysokého stáří (až 3000 let), nikdy nehnije a žádný červ se neodváží na něm hlodat. Proto tedy *cedr* na Libanonu býval od dávna znakem neporušitelnosti. Ano. — Ale jsme snad my — lidé neporušitelní? Jsme snad tak šťastní, že na duši naší nehlodá žádný červ? Ach, právě naopak. My jsme tak snadno podrobeni porušení. Ve hříchu dědičném jsme se zrodili a v duších nám ustavičně hlodají červové hříchu.

Jedině Rodička Boží byla neporušitelná. Ona se beze hříchu prvopočátečního počala a na její duši neodvážil se hlodat žádný červ hříchu. Tím byla vyvýšena nad ostatní lidi právě tak, jako je vyvýšen *cedr* nad ostatní stromovi. . .

2. Avšak Rodička Boží vynikala podle slov Pisma sv. také jako *cypřiš*. Viděli jste už někdy tento strom? Když jsem svého času za doby míru trávil prázdniny na břehu jezera Gardského v horní Itálii, spatřil jsem tam velmi mnoho *cypřišů*. Některé z těchto roztomilých stromů shledal jsem na tanejších hřbitovech nad hroby a kolem pomníků. Jiné rostly kolem chrámův a památných budov na břehu tohoto modravého jezera. Já pak vždycky, kdykoli jsem se na ně díval, myslil jsem si v duchu, jak významně se tyto stromy podobají neposkvrněné Panně Marii. *Cypřiše* totiž rostou vzhůru pravidelně a rovně a marně byste na jejich kmenech od kořene až do výšky hledali nějaký ohyzdný suk. Jaký to skvělý obraz Rodičky Boží! Kterýsi světec napsal: Rodička Boží byla vyvýšena jako *cypřiš*, na kterém se nenacházel ani žádný suk hříchu prvotního ani drsnatá kůra hříchu osobního. Od kořene až do výšky t. j. od svého početí až do své smrti vyrůstala před Bohem rovně a nejevila ani žádnou náklonnost ke hříchu. <

Ale my jsme za to jako strom nerovný a sukovatý. Ve hříchu dědičném jsme se zrodili; na křtu jsme se sice obmyli, ale kolika hříchy jsme pošpinili

znova duši svou! Kdo je všecky spočítá a kdo je přehlédne? Či vyrůstá snad někdo z vás, ó milé děti, jako nějaký *cypřiš* beze hříchu?

3. Ale nyní mně řekněte, o kterém stromu se říkává, že je mezi stromovím královnou? Je to bez odporu *palma*, která se ode dávna pokládá za znamení vítězství. *Palmy* nosívali ve svých rukou vítězové. *Palmami* se okrašlovaly vítězkyně. Ratolesti *palmové* metalí Palestínští Pánu Ježíši na cestu, když se na oslátku vezl do Jeruzaléma. Miláček Páně sv. Jan vypravuje, že při svém Zjevení viděl v nebesích anděly a svaté, kteří drželi v rukou *palmy* na znamení, že svůj životní boj na zemi skončili a že se jako vítězové v nebi radují. Ale komu asi mezi svatými a světicemi v nebi náleží *palma* nejkrásnější? Kdo nejslavněji na zemi zvítězil? Kdo potfel hlavu ďáblou. Kdo zničil jeho moc? Zдали ne Rodička Boží P. Maria, vždyť ona už svým neposkrvněným početím jest vyvýšena jako nějaká *palma*!

4. A »jako spanilá *oliva* na polích«. Kdybych se vás nyní otázal, kde se asi v Písmě sv. s *olivou* nejdříve shledáváme, co byste mi odpověděli? Pomožu vaši paměti. Bylo to za času potopy. Tenkrát když Noe už po druhé vypustil holubičku z archy, přinesla mu v zobáčku zelenou ratolest *olivovou*. Kde pak asi holubička tuto *olivovou* ratolest nalezla, když přece mohutná voda všecky stromy byla vyvrátila? Jak pak mohla za tak krátký čas vyrůsti zelená ratolest? Na tuto otázku odpověděl sv. Ambrož takto: »Když dravé proudy vody zničily všecko stromoví, zůstal jako zázrakem jeden jediný strom *olivový* uprostřed vody zelený a neporušený. Z tohoto stromu, když vody opadly, utrhla holubička onu ratolest a přinesla ji do korábu pro potěšení.«

Podobně, ačkoli prvopočátečný hřích zachvátí všecky lidi do jednoho, zůstala v této všeobecné potopě jako nějaká *olivová* ratolest jediná P. Maria neporušenou a neposkrvněnou.

Ale ještě nejsem, děti, hotov se svým rozjímáním.

5. V krajinách našich vyrůstá pěkný a štihlý strom, který se nazývá *javor*. Je to podivný strom. Ačkoli nejraději roste při vodách, přece jeho listy nedovedou na sobě snést ani krůpěj vody. Jakmile na ně spadne na příklad kapka dešťová, k listu nepřilne, ale ihned stéká dolů. *Javor* jest, milé děti, obrazem neposkrvněného Početí. Neboť ačkoli P. Maria pocházela z rodičů, kteří byli porušeni hříchem dědičným jako všichni ostatní lidé . . . Ačkoli byla jako *javor* štípena podle vody hříchů, přece její neposkrvněná duše nedovedla na sobě strpěti ani krůpěj, ani kapku, ani skvrnu hříchu.

Ale my? My lidé jsme více nakloněni ke hříchu nežli k dobrému a tak Boha svého urážíme. Můžeme ještě očekávat odpuštění?

K sv. Bernardu přišel člověk, který se mu vyzpovídal z velkého počtu hříchův a pak řekl zoufale: »Pochybuj silně, že mně Pán Bůh všecky tyto těžké hříchy odpustí.« Světec odpověděl: »Milý synu, nezoufej! Když jsi se nyní vyzpovídal, poklekni před mariánským oltářem a pomodli se taktó: Matko Boží, ty jsi jako *cedr* na Libanu. Ty jsi jako *cypřiš* vyvýšená. Ty jsi jako královna *palma*. Ty jsi jako ratolest *olivová*. Ty jsi čistá jako *javor* podle vody stojící. Shlédni na mne s nebes vysokosti! Přimluv se za mne! Oroduj za mne, sv. Boží Rodičko!« Amen.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v Čechách měl 19. listopadu velmi čítně navštívenou *členskou* schůzi, na které probral své stavovské záležitosti a mnohé dotazy členů byly zodpověděny. Zejména poukázáno bylo na nesprávné výpočty oběšniku z. š. rady v Praze ze dne 16. září všem okres. škol. radám zasláného, které dle znění zákona nehodí se ani pro katechety před ani po vydání zákona paritního ustanovené. Usneseno všeobecně rekurovat proti nesprávnému zařadování a všemi legálními prostředky domáhat se zákonem paritním aspoň starým katechetům ponechaných práv. Katecheté budoucí jsou o ně připraveni a za učitelky ručních prací postaveni. Po vysvětlení, proč v »Čechu« v článcích »K zákonu z 23. května 1919« nebylo pokračováno a ujištění, že vše s tabulkami bude vydáno v rozmnoženém a tudíž zdraženém čísle »Věstníku« při »Vychovateli«, schůze skončena. Ježto vydání zvláštní brožury bylo by spojeno s velikými pro Spolek výlohami, redakce »Věstníku« výhodněji uveřejnění nejnutnějších vysvětlení k zákonu projednala s družstvem Vlast. Nejbolestnější při všem je, že ještě teď najde se mnohý katecheta, který neuznal za hodno ani se stát členem spolku a nejen že nechává jiné za sebe pracovat, ale ani stavovský orgán neodbírá, spolek ani tím nepatrným ročním příspěvkem nepodpojí, ale když jde — jako teď — o něj, lamentovat a posílat spolku dotazy dovede. Kolegové taci zasloužili by i veřejného pokárání, nicméně doufáme, že aspoň teď uznají, že třeba dnes každému se organisovat. Jen organisace něco zmůže, bez organisace jsme rozprášení a úplně desorientováni. —

Z Moravy: Katechetický kurs roku 1920. Paedagogická Akademie usnesla se ve své poslední schůzi požádati obě organisace katechetské v Olomouci i v Brně, aby do 1. prosince 1919 navrhly témata a řečníky pro katechetický kurs, který bude v rozměrech větších na Velehradě r. 1920 pořádán. Obě naše Jednoty účastní se ho bohdá korporativně.

Zase o krok dále. Národnímu shromáždění předložen návrh vládní, jímž se mění ustanovení posud platných zákonů

zemských o složení místních a okresních rad školních. V důvodové zprávě se udává, že přihlíženo k tomu, aby uplatnila se zásada všeobecného práva hlasovacího, aby nemohl se státi členem úřadu školního jednotlivec jen proto, že jest funkcionářem té které církve.

Na právní fond přispěli dpp.: 10 K: V. Vítek z Vinohrad; 8 K: V. Janás a Ant. Vančura; 7 K: J. Malý Sušice; 6 K: V. Liška; 5 K: K. Bica; 4 K: J. Malý, J. Špáta; 3 K: V. Kutina; 2 K: K. Jelínek, F. Pinkoševský, V. Jiruš, J. Bažant, Alf. Bébar; 1 K: J. Kavan, A. Vlasák, J. Nejedlo, J. Beznkr, V. Bečvář.

Upozornění: Dnešní číslo přináší pojednání ze Spolku o aktuálních našich otázkách a odpověď na mnohé urgency. *Prosíme, by na mimořádné výlohy s tím spojené každý člen zaslal příloženým chekem 2 K.* Větší rozsah čísla zaslal se toliko členům Spolku. Kdo bude žádati mimo, ncht zašle administraci 2 K 50 h za ex. Pro nečleny katechetského Spolku stojí mimořádný Věstník 5 K. — Kromě toho redaktor z usnesení výboru prosí kolegů, by pamatovali na právní fond.

Nedoplatky zašlete nejdéle do patnáctého prosince. Po tomto dni budu je vymáhati právně. Na mimořádná vydání má každý člen — vlastně každý katecheta — přispěti 2 korunami. Kdo svoji povinnost dosud nevykonal, učň tak co nejdříve.

Při té příležitosti děkuji všem, kdo pochopili význam doby. Sapienti sat!

Arnošt Oliva,
t. č. pokladník.

Z našich rovů:

P. Jan Flum.

* 1852, † 4./7. 1919

katecheta měšť. šk. v Praze-II. u sv. Jindřicha.

Veterán katecheta, jehož záslužná činnost i mimoškolní ve vlasteneckých spolcích byla oceněna v denních listech.

R. i. p.

Členové Spolku neopominou aktu piety k našemu v P. zesnulému spolubratru.

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXXIV. ROČNÍKU „VYCHOVATELE“.

ROČNÍK XXII.

Redaktor VLASTIMIL HÁLEK.

Za ranních červánků.

(K otázce lidové výchovy napsal ANT. JEŽEK.)

Motto: »Společnost lidská pustila se zřetele zásady náboženské a jen ty jsou prostředkem, aby v lidstvu byl zaveden pořádek, aby zavládl blahobyť, mír a pokoj.« (Lev XI¹¹.)

Dohasínají požáry války, široko daleko zaběhl jejich ohlas a lidstvo pocítilo, že se jedná o nesmírné úkoly, které válka měla vykonati. Válka dokonává své titánské dílo, klene se duha míru od východu až na západ a lidstvo stojí před rozmanitými úkoly, jež žádají rozluštění.

»Pracuj každý s chutí usilovnou na národa roli dědičné,« ozývá se jako tajný, ale důtklivý hlas v srdci každého, kdo jest dobré vůle. Cesty, jimiž se lidstvo bude ubírat, mohou býti rozličné a budou zajisté dle toho, jak plamen doby válečné zasáhl a očistil lidského ducha. Nový život hlásí se ke slovu se všemi svými schopnostmi a myšlenka bude všude provázeti člověka, aby v budoucnosti byl spokojeným a šťastným, ba mnohem šťastnějším než kdysi.

Již nyní — v době končící se války — vynořují se hlasy, které dotýkají se otázek lidové výchovy v době mírové. Proč bychom i my — katolíci — neměli pronést několik slov, v co doufáme od budoucnosti, jaké naděje skládáme v doby mírové!

Jakým směrem půjdeme?

Zajisté tím, kterým jsme kráčeli již v dobách míru. Neodbočíme z cesty, ba nyní tím více zůstaneme přimknuti k dřevu sv. kříže, k němuž nás orkán válečný přitiskl a budeme neochvějně státi pod rozepiatýma rukama Spasitele, který němě zve: »Pojďte ke mně všichni .«

»Já budu vaším vzorem a přetvořím vás v dokonalé, šťastné lidstvo!« Kdo bude srdce dobrého, neoslyší hlasu pastýřova, který neunavně, lahodně zve do svého ovčince. U něho, v jeho náboženství jest nejpožehnanější zdroj, z něhož prýští nejkrásnější, nejčistší a nejvznešenější radosti, jak praví professor Tůma.

Ke Kristu vzali jsme své útočiště, když nás naši drazí opustili, aby hájili ohroženou vlast. V jeho ochranu jsme doporučeli všechny při večerních pobožnostech a uzavírali v božské srdce Spasitelovo. A jakoby ohlasem dostávali jsme zprávy z bojiště, kterak před důležitými událostmi naši vojíní se modlili, přes celou mši sv. klečeli na kolenou a přijímali Krista ve své srdce. Zdálo se, že se doplňujeme, my, bojující doma s nimi, bojujícími v poli. A ohlas duše ukázal se i na venek v podobě růžence, medailonku i křížku přitknutého k vojenské čapce. A nestyděl se za tyto odznaky dělník, ani intelligent. Neodstranil jich, ani když se vrátil a procházel se po korsu hlavního města. I cestu našli vrátivší se vojíní do chrámu domáciho, tam, kde snad byli křtěni a klekli ve

vroucí modlitbě u mřížek, kde kdysi jako školní děti přítomni byli oběti mše svaté. I oni mohli říci s filosofem Herbstem: »Tak klidno nebylo dosud nikdy v mé duši; nic neschází k mému štěstí. Království Boží jest v nás a pokoj a radost.«

Otázka náboženská bude po válce hráti zase první úlohu v dějinách lidstva, ta otázka, která byla odstrkována od mnohých jako Popelka. Z požáru války jako fenix omlazený vznese se v obrozujících se duších lidských, aby slavila svůj triumf nad nevěrou a vlažností.

Alexander Humbold pravil: »Život jest největší nerozum. Kdybychom aspoň věděli, proč jsme na tomto světě! A myslitelé zůstane všecko záhadné.« Tato slova pravil, když mu bylo 80 let.

Proč jsme na světě, tu otázku zodpoví dle katechismu každé dítě, tu otázku luštila také válka se svými hrůzami a hned při tom člověk nahlížel ve skalenou studánku svého srdce. Snad výčitku si učinil, že mnohdy klepal pastýř duši — při různých příležitostech — na branku jeho srdce, ale musil zase odejít. Bylo zavřeno

Teď tu stojíš v zákopech a čteš »Breviář moderního člověka« (Jaroslav Vrchlický):

»Ach kdyby nebylo jen toho konce,
jak celý život s boji, trudy všemi
by mohl nám býti ještě pro zábavu!
Jak všecko snadno by se unést dalo,
ach, kdyby nebylo jen toho konce — —
a mně se zdálo, o ta pouhá slova,
že rozbíjí se naše moudrost všecka!«

Něco se děje v tvé duši, jako když začarovaná princezka vzbudí se k novému životu. Lhostejnost uprchla, nevěra zmizela, tys našel sebe sama a ohlížíš se po lékaři duší, abys Bohu sloužil jako pravý křesťan v duchu a pravdě. Kde nepomohl šelest smrti, tam obrácení způsobilo poranění, čtení zbožných knih jako u sv. Ignáce, příklady jiných, zbožná smrt soudruhů.

To jsou cesty Božské prozřetelnosti, jimiž přivádí zbloudilé na cestu pravou. Či byl to jediný Heine, který, stoje před branami věčnosti, v Paříži roku 1849 odříkával svému příteli své »Věřím«? Či byl on samotný, když pravil: »Příteli, Jindřich Heine vše prozkoumav a uváživ vám prohlašuje, že existuje Bůh, který soudí naše činy, že duše jest nesmrtelná a že po tomto životě bude jiný, kde dobro bude odměněno a zlo potrestáno.« — »Umírám ve víře v jednoho věčného Boha, Stvořitele světa, jehož milosrdenství pro svou nesmrtelnou duši využívám. Lituji, že jsem ve svých spisech často bez úcty psal o svatých věcech, ale byl jsem k tomu veden více duchem času nežli ze zlé vůle. Milý Bože, prosím Tebe, jakož i všechny lidi za odpuštění.« (Závěť Heineova.)

Kdo nepřitulil se k svému Bohu, jest nešťastný na světě i v poslední hodině a může pln bolu pouze zvolati slovy malířky Baškvicevové: »Chtěla jsem všechno, ale ve všem byla jsem zklamána.«

Až rozhlaholí se zvony nad koncem války a v kotoučích kadidla vynesou se k výši slova hymnu sv. Ambrože, kéž by všechna srdce se zasvětila Ježíši Svátostnému a slíbila mu věrnost po celý život. S požehnáním Jeho počalo by

se pracovati v rodinách na hesle: »Omnia instaurare in Christo« — »všecko obnoviti v Kristu.«

Domácnosti by se přetvořily dle vzoru rodiny z Nazareta, vše by vonělo ovzduším křesťanských ctností a po čase zdálo by se nám, že ani jinak býti nemůže a divili bychom se, jak jen bylo možno, že jsme mohli býti nevšimavými k studnicím obrozující vody, ale ve svém velikášství že jsme hledali cisterny rozpraskané, které nemohou udržeti vody. (Pokračování.)

Po Haeckelovi.

Studie o monismu. VÁCLAV HRUDKA.

Rusko zmítá se v smrtelných křečích revoluce; vidíme případ v jeho současných dějinách, který již častěji vyskytl se v historii: theorie přenesená z ciziny, z docela odlehklých poměrů, rozežere působením fanatiků klidný vývoj národa. Marxismus jest dílem německého ducha, ale Německu neuškodil, pravověrní marxisté němečtí se škodolibou radostí sledují rozvratnou činnost ruských revolucionářů a po úpadku ruské říše vysmívají se židovsko-ruským spiklencům: aliter in theoria, aliter in praxi (jinak v theorii, jinak v praxi), to vy, my nic!

Než i nás se dotkly mnohé theorie německých myslitelů; než co dím, dotkly, lépe říci vsály se do našeho národního života a mají závažný vliv na myšlení tisíců. Kdo pročítal před válkou mnohé týdeníky brněnské i pražské, ví, co znamenal Bebel (Die Frau) a Haeckel (Welträtsel) pro naše agitátory a naše monisty. U nás sice není možno hrstce dobrodruhů strhnouti na sebe vládu nad miliony, ale po válce ukáže se velikost nebezpečnosti; budou strašně překvapeni ti, kdož válkou očekávali zlepšení poměrů. Čtěte jen v některém časopisu nadšení pro praxi bolševiků a rozpomeňte se na slova F. V. Krejčího z knihy »Sen nové kultury«: Ano, náhrada za chrám, toť to něco, co hledáme, po čem volá dnešní život a co by mělo býti korunou dnešní kultury. I kultura je otázka moci. Vždycky ji tvořili a vedli ti, kdo vládli. Teprve až vrstvy, proniklé moderním duchem vědeckým, nenáboženským a demokratickým, neválečným a socialistickým, nabudou ve společnosti rozhodujícího vlivu, bude podražena základna starým silám mravním a ukáže se pak, že nebyly to už síly života, nýbrž jen síly pouhé setrvačnosti a bázně.

Tudíž konečné cíle jsou tytéž jako ruských bolševiků, ale prostředky našich marxistů jsou jemnější a vybrané.

Poměr marxistů k Darwinovi i Haeckelovi bývá často přetřásán; snad neuškodí trochu přehledu v předvečer poválečných kulturních bojů.

V theorii o substancii navazuje Haeckel na učení Barucha Spinozy (zemř. 1677). Universální podstata světa ukazuje nám dvě různé stránky své pravé tvárnosti, dva základní atributy: hmotu — nekonečnou látku podstaty a ducha — všeobsáhlou myslící energii podstaty. Všechny obměny, které později pojem substance prodělal, vracejí se k nazírání Spinozovu. Všechny předměty přístupné našemu poznání jsou jenom zvláštními přechodnými formami substance, jsou accidencemi čili modi (modus = způsob). Tyto modi jsou hmotnými tělesy, spojujeme-li je s atributem rozsahu (prostornosti), naproti tomu jsou silami, spojuje-

me-li je s pojmem myšlení (energie). Materia (průstorná látka) a energie — pohybuující síla — jsou dva neodlučitelé přívlastky jediné podstaty.

Společná jediná prasíla je myšlena jako chvění nejmenších hmotných částíček, jako vibrace atomů. Atomy jsou mrtvými odloučenými tělísky, která vibrují v prázdném prostoru působíce do dálky. Společná prasíla světa jest individuální zhuštění vlastní podstaty, která naplňuje celý nekonečný prostor bez mezery a přestávky; jediná její vnitřní mechanická forma působení záleží v tom, že zhušťováním nebo stahováním povstávají nekonečně malá centra zhuštění, která sice mohou měniti stupeň své hustoty a tím i objemu, ale o sobě a pro sebe jsou stálá.

Toto jsou kinetický — kinesis = pohyb — a pyknotický pojem podstaty — pyknos = hustý.

Haeckel přejímá tyto myšlenky z Vogtovy knihy: Podstata električnosti a magnetismu na základě jednotného pojmu o substancí, 1891. Oba hlavní díly substance, hmota i ether, nejsou mrtvé a jenom vnějšími silami pohnutelné, nýbrž mají cit a vůli; pocítují rozkoš při zhuštění, bolest při napětí; usilují o zhuštění a odporují napětí. Není prázdného prostoru, část nekonečného prostoru, kterou nezaujímají atomy hmotné, naplněna jest etherem. Není bezprostředního působení na dálku prázdným prostorem; všechno vzájemné působení těles jest buď podmíněno bezprostředním kontaktem hmot, aneb jest zprostředkováno etherem.

Haecklovi vyplývá tato rovnice: svět = příroda = substance = kosmos = universum = Bůh!

Haeckel rád se toulá v širých pralesích metafysiky; ač praví, že cit nemá s poznáním pravdy docela nic co činiti, přece přiznává, že obě cesty poznání jsou navzájem nepostradatelné, empirie — Bacon a Mill, i spekulace — Plato a Hegel. Tedy sám spekuluje taktó: Hmota, jako nekonečně rozsáhlá podstata a duch — energie —, jako citící a myslící podstata, jsou dvěma základními pravlastnostmi všeobsáhlé božské podstaty světové. Pohyb jest právě tak immanentní a původní vlastností substance jako cit.

Z knihy Reinkeho: Svět jako čin, přisvojuje si učení o monismu energie: Každá síla přírody může býti proměněna prostředně nebo bezprostředně v každou jinou, vládne tedy zásada o jednotě sil přírodních.

Pozorujeme, že v ústrojných tělesech přírodních vyskytují se tytéž prvky jako v neústrojných. Život organismů není ničím jiným, než chemicko-fyzikální procesem, který se zakládá na výměně bílkovin. Prvkem, který jediné může přivoditi sloučení složení bílkovitých tělísek s ostatními prvky, totiž s kyslíkem, vodíkem, dusíkem, jest uhlík. Bílkovina skládá se z pěti prvků, ze čtyř ústrojných, uhlíku, vodíku, kyslíku, dusíku a z malé dávky síry. Odkud však život na této zemi? Bölsche připouští prvoplození. Dr. Vilém Meyer (Urania-Meyer zvaný) v knize »Jak povstal svět« praví, že život nutně spadl s nebe. Spadl meteoritem či prachem a snesla jednoduchá buňka i strašný chlad světového prostoru. Avšak jak tedy povstal život na oněch světech? Světový chlad jest 273 stupně pod nulou.

(Pokračování.)

Po Haeckelovi.

Studie o monismu. VÁCLAV HRADKA.

(Pokračování.)

Haeckel theorisuje takto: Jsme přesvědčeni o fyzikální a chemické jednotě nekonečného kosmu. Na jiných hvězdách, jako na naší zemi, tvoří uhlík složité sloučeniny s jinými prvky a z jeho sloučenin, obsahujících dusík, vyvinulo se plasma, podivuhodná živá substance, již známe jako jediného vlastníka organického života. Monery — na př. bakterie —, jež se skládají jenom z takového primitivního protoplasmatu, povstavše praplozením z oněch anorganických sloučenin, mohou jíti na mnoha jiných planetách touž cestou vývoje jako na naší; nejprve utvořily se z jejich homogenního plasmatického těla odloučením vnitřního jádra od vnějšího bunečného obalu nejjednodušší živé buňky.

Krátký smysl všeho jest: vězte praplození a nevěříte-li, zvěstujete zázraka. A ten ovšem zvěstujeme! Praplozením (archigonie) rozumíme první vznik živého plasmatu z anorganické sloučeniny uhlíku ve dvou periodách: ontogenie jest vznik nejjednodušších těles plasmatických z anorganické tekutosti útvaru a plasmagonie jest individualisace nejprimitivnějších organismů z oněch plasmatických sloučenin v podobě moner.

Vědy přírodní ovšem postupují od roku 1838 obřímí kroky, kdy Schleiden objevil buňku jako společný elementární orgán rostlin. Avšak kde najdeme most, jenž by spojoval chemické procesy neorganické přírody s duševním životem, jak se jeví u člověka.

U Haeckla nic není nemožného, veškery záhady lehce vysvětlí.

Nezdržím se u obecně známých Haecklových teorií, že zárodek člověka má poslopně podobu všech nižších živočichů, že člověk jest pravým amniotickým zvířetem! Amnion jest obal kolem embrya, jehož postrádají obojživelníci a ryby. Také se nebudu zabývatí učením, že se člověk vyvinul z nižších obratlovců a to přímo z pravých opic, což jest speciálním dedukčním závěrem, který vyplývá z absolutní nutnosti z indukčního všeobecného zákona descendenční theorie. Opomenu zmínku o komickém nálezu Eugena Duboise 1894 na Javě; jen poznamenám z Benjamina Vettra (Světový názor moderního člověka): »Posud chybí nálezy nepřetržitě řady kostí od opic k člověku.« Tento poznatek je významnější nežli veškerá dedukce.

Více zajímají monistické názory o vzniku a podstatě duše.

Haeckel usuzuje: Hmotnou základnu každé duševní činnosti, bez níž není tato činnost myslitelná, nazývájme psychoplasmatem, poněvadž chemickou analýs jest všude dokázáno jako tělisko, které náleží ke skupině těles plasmatických, to jest oněch bíkovitých sloučenin uhlíkovitých, které jsou podkladem všech životních dějů. Duše jest kolektivní pojem pro všechny duševní funkce plasmatu. U člověka a u vyšších zvířat vyskytuje se psychoplasma už následkem pokročilé dělby práce u orgánů a tkaniva jako diferencovaná součástka soustavy nervové, jako neuroplasma buněk gangliových a jich vodivých výběžků nervových vláken.

Haeckel, jenž vždy s oblibou klasifikoval, rozřídí pět stupňů citlivosti od citlivého psychoplasmata u protistů a od pigmentových skvrn, znamenajících rozčilení až po vědomí a citění; prý už u členovců; tolikéž stupňů čítá i jeho

mládeže krásně soudí o vděčnosti dětí dobře vychovaných těmito slovy: »Když pak dospěje léty i rozumem a pocítí útěchu z neposkvrněného svědomí, nebude moci nemyslet na matku. A kdykoliv bude okoušeti radostného ovoce vzdělání duševního, tolikráte bude jí vroucí díky vzdávati. Neboť kdyby jí nebylo, nebylo by se snad naučilo mítí práci ve vážnosti a zahálku v ošklivosti a vyhledávati pravdu pevnou vůlí. A tak obraz matky vrátí se v jeho paměť v průvodu posvátných úmyslů a dobrých affektů; hlas její spojí se s hlasem rozumu, aby ho napomenul neb mu poskytl posily v protivenstvích. A tím způsobem poslouchá jí vzdálené, miluje ji mrtvou a ctí jako přítomnu a až do konce života chová u věrné paměti její rady.«

Takto uzpůsobenou mládež přejala by ve svou náruč škola, vychovávající ji nábožensky-mravně. I na tomto místě nutno, aby mládež setkala se s učitelem těch zlatých, starých dob, kdy škola stála ve stínu chrámu a učitel ve svornosti a lásce bratrské podal pomocnou ruku knězi k vzájemnému doplnění a práci. Pravdou zůstane, že tehdejší mládež zasluhovala náзву »zlatá«, dnes pójmenování to jest pouhou »ironií«. Jen přísně katolické učitelstvo dovede vychovati chloubu národa, neochvějně duby, výtečné charaktery!

Ve škole musí rozkvéstí v plnou krásu náboženský život a pilné plnění náboženských povinností, ba různých výnosů co do trestů v případě opomenutí. Příklad učitelstva kéž jest mládeži vzpruhou a nesporným dosvědčením, že náboženství nejsou žádné báchorky, ale ryzí pravda, která nejen se ústně hlásá, ale také činem dosvědčuje.

Potom tak snadno nezahyne náboženství u mládeže, až se jí otevrou brány veřejného života. Strach před konáním náboženských povinností nenastane, jako dosud se dalo, poněvadž celý život ponese nespornou značku — katolictví nejen na papíře, ale v srdci a v celém životě.

Již Jan Amos Komenský pravil: »V křesťanských školách mají býti vzdělávání občané pro nebe, ne pro svět a proto jim mají býti dávaní takoví učitelé, kteří by jim vštěpovali spíše nebeské než pozemské, spíše svaté nežli světské věci« (Didaktika).

Prodchnuto svatým zápalem pro vše vznešené pohrdne dorůstající mládež chlebem pochybné ceny, který jí nabídne svět v podobě překročování příkazů Božích, různého bejlí divadelního, knižního atd., neboť zlo veškeré nikdy nevyzmizí ze světa, jako světlo střídá se s tmou. Od pravé víry a zbožnosti očekáváme obrod veškerenstva a návrat k spojenému životu vzájemnému.

»Vždy jest zbožnost základem blaha těch, kteří jí jsou prodchnuti a veliký hřích proti humanitě páše ten, kdo hrubou rukou trhá představy, z nichž na různých stupních zbožnost a důvěra v Boha vyplývá, ať jsou jakékoliv. Zušlechťovati je, jest pravou úlohou vzdělance, ale běda tomu, od koho pohoršení pochází« (Pn. Dr. František Krejčí: »Psychologie«).

Nedbejme proroků, kteří snad mají malou naději v obrodnou sílu sv. Evangelia. Pokládají náboženství za něco překonaného, ale nesmírně se mýlí. Těch proroků již bylo nesmírně, zemřeli, ale náboženství, učení Kristovo nezemřelo. Neplane-li v srdcích plamenem, aspoň doutná a čeká na okamžik vzplanutí. Nietzsche chtěl překonati země, náboženství Zoroastrovo, Kristovo i ostatní a stál jako moderní prorok s písní o překonaném náboženství. Nesmírný byl to úkol, Nietzsche podlehl, oň rozbil svou leb — sešilel.

(Pokračování.)

Za ranních červánků.

(K otázce lidové výchovy napsal ANT. JEŽEK.)

(Pokračování.)

I v dálné budoucnosti bude možno užití slov Dr. Masakarua, profesora srovnávací vědy náboženské na státní universitě v Tokiu: »Církev katolická jest dle mého přesvědčení nejmocnější a nejdokonalejší organizace náboženská, kterou znají dějiny lidstva.«

Důležitou bude také při výchově lidstva *otázka mravnosti*. Kráčí totiž stejnoměrně s otázkou náboženskou. Jsou to dvě nerozlučné sestry, smrtí jedné běže i druhá za své. A není ani možno býti mravným a neuznávatí auktoritu, která dává rozkazy, právě jako zase naopak uznávatí nejvyšší auktoritu a neplniti příkazů, o nichž vím, kde mají svůj původ. Přikloní-li se lidstvo těsněji k svému Bohu, potom otázka mravnosti bude řešena cestou správnou k štěstí budoucího pokolení.

Karel IX. tázal se slavného básníka Torquata Tassa († 1595), koho pokládá za nejšťastnějšího. »Boha« — odpověděl básník. »To víme všichni,« vece král, »ale z lidí, kdo jest nejšťastnější?« Básník odvětil: »Ten, kdo Bohu jest nejpodobnější — nejctnostnější.«

Otázka mravnosti jevila se velmi palčivou před dobou válečnou. Kamkoliv se obrátila, všude nalézala »slevu«, proto nyní bude třeba důkladně ji přiužítí.

V rodinách bylo by dobře vrátiti se v doby, kdy stěny zdobily obrazy posvátné, roznecující lásku k Ježíši Kristu a Rodičce Boží, jakož i k našim zemským patronům. Budou to hlavně děti, které ve škole při vyučování sv. náboženství prozradí, zda takové obrazy posvátné zdobí útulné přibytky vaše!

»Štěstí, pravé štěstí jest sama ctnost,« praví filosof Spinoza —, ctnost musí hleděti z obrazů, aby budila v celé rodině ctnosti živé na všech členech se zobrazující. Potom lze říci o křesťanech slovo chvály, jež nalézáme v korespondenci Diguetově, kde stojí psáno: »Křesťané mají vlast, ale žijí v ní jako cizinci; žijí v těle, ale nežijí dle těla, žijí v zemi, ale v nebi mají svou vlast. Křesťané jako cizinci přebývají ve světě pomijejícím, ale očekávají nepomijitelnost a nesmrtnost v nebi.«

Zdobí-li stěny vašeho přibytku obrazy antiky, které rozdmychují vašeň a kazí vkus, odstraňte to bejlí, než vás zkazí a vaše děti přivedou na scesti a páchání tajných hříchů proti mravnosti.

Která rodina chce býti šťastnou, nebude se vyhýbati — dětem, neboť ony jsou potěchou otcovou i matčinou. Nechtiti dětí, různými, nekalými prostředky se jim vyhýbati, ať již pro ztrátu krásy nebo z vyrušení pohodlného života —, není mravné a odsouzeno jest nejen od žen, ale i mužů.

Pro příklad šťastného manželství půjdeme daleko, až do 18. století, kdy Ludvík Hersel byl pastorem v Linum, vesnici Braniborské. Jeho choť Luisa porodila mu 30. března 1798 dcerušku, která dostala jméno po matce.

Luisa byla páté dítě šťastné rodiny pastorovy. Čtyři dívky, tři hochy a dívku vzali s sebou z Trebina, když odtud do Linum se přestěhovali. Zároveň vzal s sebou stromky, jež otec každému při narození vsadil a které nyní ve farní za-

hradě v Linum byly zasazeny. Ke čtyřem vzrůstajícím stromkům připojen nyní pátý, jablůňka, aby s dívčinkou nově narozenou vzrůstala.

Děťátko uvítáno radostně všemi, neboť rodiče přáli si dcerušku a Karlínka — starší dcera — denně prosila nebe o sestřičku, aby si s ní mohla hrátí.

„Vyslyšel's, Bože, mé tiché přání,
za dcerku jsem tě prosila,“

tak stojí v básni, kterou složila matka, plna zbožné vděčnosti.

Jest zachován list, jež matka napsala pro případ, že by nepřezila narození dítěte. V listě se praví: »Ráda vykupuji tvůj život životem svým, milované dítě, jen když tak vykoupím život dobrého občana pozemského a jednou blaženého obyvatele nebes.«*)

Kéž bychom našli mnoho podobně šťastných rodin, které by byly chloubou svému národu a vychovaly nám zdárné potomstvo. Rodina musí býti prochnuta cele zásadami sv. Evangelia. »Evangelium, které nás učí, že lidská duše má větší cenu nežli celý svět, jež učí nás lásce k Bohu a k lidem, toto evangelium jest jádrem a základem veškeré mravnosti. Bez této evangelické mravnosti zahyne každý národ. Heslo rovnost, volnost, bratrství znamená něco jen na základě evangelia« (Harnak).

Mravnost pěstovati dlužno všemi směry, má-li vydati jednu hojného ovoce. Proto zvláště rodiče mají hleděti, aby neužívali výrazů lašcivních a sprostých. Děti ihned si je osvojí a užívají jich, aniž by se zarděly. Vždyť prosě napodobí své rodiče a to k jich omluvě stačí. Luisa Henselová měla vše v ošklivosti, co bylo jakkoliv neslušné. Bylo jí teprve osm let, když vlastní rukou potrestala hochy, jenž v její přítomnosti si dovolil neslušné řeči. Nemrav. é řeči a písně dotýkají se nás velmi nemile od dětí malých, ale co máme říci, vidíme-li, že si dospělejší jinak nevedou? Rovnost dobře odsoudila dorost, jejímž údělem jest továrna. »Sledujeme často mládež vycházející z útrob továren: její řeči a celkové jich počínání. Žasnete a zachvějete se v duši. I ten, kdo neměl možnost žítí v ovzduší života továrního, dovede si z počínání mládeže učiniti jasný obraz o jejich životním konání. To není veselost, radost ze života a skotačivost. V tom zračí se něco jiného. Jakási zvláštnost, zvrhlý výsměch nehodě jiného, otupělost, tedy jakési se vzdání opravdového života. Slyšte, jak od maličkých hochů, tak od sotva se vyvíjejících dívek slova hrubá, drsná, cizlá a nemravná, že ani člověk dospělý v nejúžším kruhu svých známých by si je vyřknouti netroufal bez uzardění . . .«

Tomuto smutnému zjevu, který se ukazuje dosud jako černý stín z ovzduší továrenského, bude možno zabrániti jen tehdaž, bude-li patřičná péče věnována ú tům, bude-i se mti jazyk na pozor, aby nepohoršoval okolí, ani sebe.

Mravné dítě z náručí mateřského přijme ráda škola, aby je zdokonalila a posílila mravní základ mohutnými piliři sv. víry, upevnila a vedla je dále po stezkách ctnosti k budoucímu šťastnému životu, neboť jen mravný člověk může býti zcela šťasten. »Bez náboženství není ctnosti, bez ctnosti není štěstí na zemi.« (Diderot).

(Pokrácování.)

*) »Cestou k pravé víře«. Učitelská příl. Vychovatele r. XVII.

Po Haeckelovi.

Studie o monismu. VÁCLAV H. UDKA.

(Pokračování.)

Haeckel prohlašuje jedinou záhadou pojem všeobšáhle substance, ona jest věčná, tím nám tajemna, ale naše chemie i fysika ji důkladně a postačitelně probádaly!

Podal jsem některé názory Haeck'ovy věrně a mnohdy až slovně; nyní uvedu některé názory jiných moderních badatelů, aby se vyrýsoval úzký filosofický a konečně i přírodovědecký obzor autorův. Moderní badání otevřelo perspektivy, o nichž se Haecklovi ani nezdálo; úmyslně opomenu ty, kteří jasně se vyslovili proti Haecklovi, jako Julius Baumann, E. Dennert, Erich Adickes, Fridrich Nippold a uvedu jména, o jichž strannosti nemůže býti domněnky.

Dr. Benjamin Vetter (Světový názor moderního člověka) shoduje se s Haecklem v mínění, že cílem vědy jest a zůstane čistá a nezahalená pravda, cestou k ní jest svobodné bádání a svobodná kritika, ale nemůže se ubrániti poznámce, že všechno naše vědění zůstane přece jen relativním, za světem a ve světě, jak se nám jeví, taji se svět, jaký skutečně jest. Dr. F. Mareš, jenž vždy má odvalu poctivě prohlásiti své vědecké přesvědčení i přes vřavu dne, otevřeně přiznává, že přírodní věda slouží životu, neřídí život, nezjeví nám pravdu, podporuje a zlepšuje náš živobytí; jest přes její monoucnosti odhaliti pravdu věcí. Proto dí Mareš — Starost o výživu —, že mysl se obrací od přírodních objektů ke tvořímu subjektu, to, co býti má, stává se jí pravdivější než to, co jest. Tím ovšem padá determinismus; to, co býti má, se utváří podle nějakých zásad a člověk sám jest tvůrcem. Kde však bere zásady pro své jednání? Je vidno, že každé větě Haeck'ově možno činiti námitky. Pamatujme si proti realismu slova Marešova: co býti má, stává se pravdivějším než to, co jest.

Vetter v mnohém přisvědčuje Haecklovi. Zaklad jednotného mechanického názoru na svět jest zákon o zachování energie, každá věc do jisté míry jest pouze určitým množstvím energie a věta, že její substance jest nerozrušitelná, neznamená nic jiného, než že ono množství energie bude absolutně dále existovati. Ale jaká bude tato existence, táží se udiveně Clausius, Chvolson a jiní průkopníci theorie v entropii světa. Tato jest energie v teplo přeměněná a nahromaděná v chladnějším tělesech, tou entropie vesmíru touží po maximu. Haeckel nestačil domyslíti tuto theorii.

Vetter připouští, že nemůžeme zevrubně naznačiti, za jakých okolností a v jaké podobě vznikl život po prvé; ale neopomine utěšiti, že nebylo určité doby, o které by pozorovatel mohl říci: teď vznikl život. Život prý vůbec neměl počátku, i těm nejnižším dnes známým formám života předchazely formy ještě jednodušší; organická tělesa jsou složena z týchž latek jako neorganická a podléhají týmž zákonům, životní zjevy liší se od chemických a fysikálních procesů prý pouze stupněm a nikoli kvalitou, jakostí. Pardon, chemik vytvoří organickou látku — cukr —, ale nevytvoří organismus! Zde si všimneme zatím, jak vtipnými vytáčkami se uhýbají nesnázím descendenční theorie: Jest sice pravdou, že počet zkamenělých zbytků jest malý vzhledem k množství tvarů, jež existovaly; též schází velmi mnoho spojek mezi jednotlivými třídami, mnohé druhy vystupují náhle bez přechodů. Musíme však uvážiti, že mnohé kraje byly pod

vodou a náhle se vynořily, a život na ně přešel z okolních pevnin, a zase ony končiny, kde život se vyvíjel, zmizely pod hladinou vln pěnivého oceánu. Než bylo by třeba i toho dokázat. Věda, chce-li sloužit exaktní, musí být exaktní.

V pravdě nevíme tedy, kdy předkové lidského pokolení dospěli ve svém vývoji tak daleko, že bylo lze je mít za opravdové lidi. Vždyť i dnes člověk se řídí vyššími mravními pohnutkami jen ve styku s rodinou, ve styku s bližním řídí jej nejnižší vášně. Společnost, celek tvoří svou morálku dle svého prospěchu, co celku škodí či prospívá.

Avšak ani Vetter neubrání se na konec pochybnostem o platnosti materialismu, ač v mnohém podléhá; přiznává, že základní princip materialismu, že hmota myšlená pouze třebas beze vsí podstaty jako centrum energie, jest světem o sobě, podstatou všech věcí, neobstojí před přísnou kritikou. A byla to nejen spekulace, tedy abstraktní myšlení a filosofování, jež podrylo materialismu půdu, nýbrž a hlavně objevy nových zákonů a zjevů přírodních, na př. radioaktivita, a bylo třeba k vysvětlení nových teorií, které pomínuly piplání descendistů jako bezcenné dětské hříčky. Už Roux (Program) upozorňuje na stále vystupující nové obtíže descendenční theorie, že kauzální vědy nikdy nedosáhnou dokonalého stavu, poněvadž každé nové poznání přičin plodí nové otázky po příčinách těchto přičin.

Dr. Em. Rádl (Dějiny vývojových teorií v biologii XIX. st.) vytýká právem Darwinovi viru, že historie není vývojem myšlenek, nýbrž jen následností; přirovnává vtipně činnost Darwinovu ku snažení historika, jenž by největší význam přikládal k rodokmenům, opomíjíje vlastností jednotlivcovy. Palaeontolog má se spokojiti pouze tím, co jest přístupno jeho zkušenosti. V dějinách často konstatujeme, že jsou malí synové velkých otců či obráceně, a pouze konstatujeme, více nelze činiti. Haeckel chce pro všechny zjevy získati formulku.

Rádl kaže, že nauka Darwinova jest virou v slepou nahodilost, strojovost a hmotovost světa, v pojetí Haecklově pak že jest přesvědčením, že anatomická skladba těla jest základem přemýšlení. U Darw. na není pravého pokroku, nýbrž jen posrtek, tedy násilný a vnucený.

Rádl si stěžuje na dnešní odpor k hlubšímu chápání; jednotlivosti se cení a přímo se vytýká zvláštnost každé věcíčky tím, že se každinké dává nové jméno. Na každou otázku odpovídá darwinista dějinami; jmenuje zákonem onu pravděpodobnost, s jakou můžeme očekávati výsledek ze známých příčin; Darwin hledal příčiny, nikoli důvody, a vývoje nepochopil, ani jeho hlubokého velkolepého smyslu. Jemu byl vývoj kronikou světa, naplněnou malými událostmi.

Rádl charakterisuje Darwinovy zásady, že absolutně platí pouze věta, že nic neplatí absolutně, všechno že jest jen následkem, druh jest následkem přirozeného výběru, který vychází z boje o život, a ten plyne ze všeobecných životních vlastností, které jsou než jen výsledkem fyzikálních a chemických vlastností hmoty, ale ty vyplývají z pohybu atomů, který však není absolutní, nýbrž následuje ze subjektivních počátků a ty také jsou jen následkem, ale čeho?

Autor skepticky přiznává, že pravda není ani na papíře, ani v experimentech, ani v rozumu, ani v srdci, jest jedině tam, kde všechny tyto věci jedno jsou. Chápejte dobře tuto delikátnost a srovnejte s ní hlučný tón Haecklův a jeho školy.

(Pokračování.)

Za ranních červánků.

(K otázce lidové výchovy napsal ANT. JEŽEK.)

(Pokračování.)

Sotva dovede dítě čísti, již sahá po každém kousku potišteného papíru. Nemá-li dítě mravně se zkazit, očistme domácnosti od nezdravého bejlí, co se týká novin a knih. Všechno nezdravé, souchotinami zvířecosti nasáklé musí býti uvrženo do očištného ohně. Jinak běda! Hoši z obecné školy a román, toť dvě nesrovnalosti, které přinesou obyčejně rozvrat, nespokojenost mysli, rozervanost duševní, vzplanutí vášní, dobrodružné myšlenky, snad i zločin. A lék? Nemoc, která se rozmocí nechala přezíráním se strany rodičů, dá se nespokojenost vyléčiti. Proto třeba předejít katastrofě tím, že jednak bude četba nemravná odsouzena k spálení, ne darována jiným, neboť by jiné nakazila, jinak bude dítěti vštípena krása, kterou by si nejvýše zamilovalo. Jistý mladý muž vychovaný naznačeným směrem pravil: »Já bych snad i miloval špatné romány, kdyby nemravnost nebyla tak ohavná. Nejsem svatouškem a vím, že vydávám se směšnosti; nicméně musím vyznati, že při čtení špatné pověsti taková mne uchvacuje nechut a odpor, že jsem ještě žádné dočísti nemohl.«

Sv. Augustin vyznává: »Čtením špatných knih nestává se nikdo výmluvným, ale ovšem nešlechtným; tak člověk bez ostychu zlé poznává, naučí se bez ostychu o něm mluvit, bez ostychu je konati. Místo aby se čtením takových knih vzdělal, zahubí sebe sám, ztrácí pravý úsudek, jasný, zdravý smysl, stydlivost, stává se bohaprázdným a nevěrcem.«

Špatná kniha přivedla mnohého v záhubu a přetrhla nit šťastného jeho života. Sv. Petr praví: »Kdo chce žertovati s ďáblem, nemůže se radovati s Kristem.« Nemravná kniha a mravný život toť jako voda a oheň, jedno nutně a bezpodmínečně vylučuje druhé.

Ale nejen nutno odstraniti nemravnou literaturu, jest zároveň hleděti, aby mládež si ji neopatrovala tajně buď kupováním nebo vypůjčováním. Proč mládež přilnula k tomuto zlu, odpovídá velmi ostře Jos. Buchowiecki. Příčina tkví v láci spisů, v živém vypravování s podkladem vnějších událostí zajímavých, v rychlém postupu děje a lehosti slohu, líčení hrdinů jako vzorů odvahy, udatnosti, věrnosti, schytralé mstivosti; spisy neobsahují »mravokárná« naučení, nýbrž k dětem se mluví jako k dospělým a neudílí se jim mentorská naučení, také lákavé nadsписы a křiklavé obálky budí zvědavost a zájem.

U nás upozornil professor Zenkl na bejlí řečeného druhu a vyzval k ostrážitosti nejen rodiče, ale dovolával se i součinnosti veřejnosti, knihkupců, obchodníků, kteří knihy prodávají.

Pozvedneme-li svůj hlas k obnově mravnosti vzhledem knižního trhu, přineseme mnoho dobra v budoucno a splní se na nás slova Niemeyerova: »Ještě v letech pozdnějších, když tací vychovatelé více nežijí, působí památka jejich a dodává často nejvíce síly k boji v okamžicích pokušení a nejvíce odvahy ku vyplnění povinností nejtěžších, ku provedení podniknutí velikolepých.«

Mnohem záslužnější bude vésti budoucí lidstvo k mravnosti od malička nežli později pomocí různých ústavů. Divíme se tomu, že již jsou zpustlíky děti dvanáctileté. Pro ně zřízen ústav al Marchiondi v Itálii, kdož nedosáhli této hranice věku, ale zpustlostí se rovnají předešlým, určen jest ústav v Parabiagu, pro

žebřavé, zahálčivé a toulavé »al Patronate«. V Itálii před 25 roky bylo dle úřední statistiky 8 státních polepšoven, jež měly na 1500 chovanců. A podivno, že bylo to kněžstvo, které zřizovalo nové a nové ústavy, aby řitivší se mravnost podepřelo a znovu zbudovalo. V Miláně zřízena byla jedna z největších opatroven polepšoven pro děvčata nazvaná »Casa di Nazaret«. Zakladateli byli roku 1859 kněz Carlo Salerio a donna Carolina Orsenigo. Ústav zřízen na 450 děvčat, jež sem dány na základě čl. 441 tr. zák.

Než netřeba zacházeti až do ciziny, i my vidíme, že »strůmkové Boží« i u nás rostou na křivo a musí býti různými polepšovými napravováními. Proto v budoucnu jest zvolati: »Více péče o mládež, přitužití kázeň, aby vášně se nerozpoutaly jako bujný oř a nezavlékly člověka v bahno, které se naň šklebí ze světa. Jinak nabaží se každý všeho z mládí, užije, co pohár rozkoše skýtá a na konec omrzí svět a člověk stává se protivným sám sobě. Potom chápeme slova státníka v Centre: »Jak jest ten život lidský nechutnou věcí! Ničím nejsem nadšen, naopak chladný, baseovaný, výsměšný a vnitř až ďábelsky naladěn.«

Nejlepším návodem k mravnímu životu bude »poznati sebe sama!« Těm, kteří prostředku toho budou užívatí, sloužíž slova Jana Kocína z Kocinetu: »Známost samého sebe, jak Thales dosvědčil a zkušenosti potvrzuje, jest mezi všemi věcmi nejtěžší a nejněsnadnější. Proto pohané moudře říkali, že to přísloví: »Znej sebe sama« spadlo od Boha s nebe. Pročež i Amfiktionové ta slova na dveřích chrámu Apollinova v Delfách zlatými literami poručili napsati, chtěie ukázati, že k navedení ctného života nic není platnějšího jako poznati sebe samého.«

U mnohého nebude snad tato cesta lehkou, ale za to záslužnou nejen pro něho samého, ale i pro ty, které bude vésti. Nemravný člověk marně by k mravnosti naváděl a vedl. On sám musí příkladem zářiti a to bude více účinkovati než hrozby a prosby.

Mravný národ nikdy nezahynul a pojistil si věčnou památku v dějinách. Jeho jméno nebude vymazáno z myslí lidských; nemravný národ klesne hloub a hlouběji, až jednou se zřítí do prohlubně, kterou si vykopal svou lehkomyšlností. Na troskách jeho bude budovati zase národ mravný, aby jeho jméno zalesklo se v nejintenzivnějším světle mezi ostatními národy světa.

Proč zaniklo pohanství?

Protože holdovalo nemravnosti!

Dva tisíce let září ve světle mravnosti nauka Ježíše Krista, která měla kolébku v zastrčeném Nazaretě. Jako chudá dívka vyšla nesměle do světa a stala se jeho královnou, kterou uznávají chudí i bohatí, dělníci i králové. Čistota a ry-zost dopomohla jí k rozšíření a upevnění, žádný orkán světa nesmete jí z povrchu zemského.

Jen mravností povznese se lidstvo k vysněným cílům, jen čistotou obrodí celý svět a připraví si štěstí!

»Člověk, který hledá štěstí ve vnějším blahobytu, staví dům svůj na písku, poněvadž skutečné štěstí může dáti jen harmonie niterného života.« (Mallory.)

A harmonie — soulad v niterném životě jen tehdy vládne, panuje-li veškerému myšlení, chtění a konání — mravnost!

(Dokončení.)

Po Haeckelovi.

Studie o monismu. VÁCLAV HI UDKA.

(Pokračování.)

Dr. Fr. Mareš v epochální práci »Idealism a realism v přírodní vědě« podobně vymezuje úkol vědy; praví, že mechanicko-materialistická fyziologie německé vytkla si za úkol vypátrati samu podstatu života, za jakou pokládala a priori pohyb hmotných částic, působený přitažlivými a odpudivými silami. Tento úkol přesahuje meze možné lidské zkušenosti.

Je jistě zajímavý slyšeti učence takového významu, jako professr fyziologie Mareš, jak resignovaně a úzce vymezuje obor vědy.

Pokud mohu z vlastního pozorování usuzovati, nesnese Haeckel s naším Marešem porovnání. Je poučno sledovati názory Marešovy proti Haeckelovi což možno přesně a slovně.

Mareš navazuje na slova Du Bois Reymondova, že nedojdeme porozumění dějů životních, dokud nebude provedena jejich mechanická analýsa. Proti tomuto mechanismu, o němž jsme již slyšeli, klade Mareš svoji nauku o vitalismu, jehož podstatu vidí v tom, že nastupuje jediné správnou cestu — dle Marešova soudu — k poznání vychází od známého, totiž od světa vnitřního a odtud vykládá neznámé, totiž vnější svět. Převrácenou cestou prý jde mechanism, vychází od neznámého, od vnějšího světa, chtěje odtud vysvětliti známé, vnitřní svět vědomí.

Nebude třeba mého rozboru těchto slov Marešových, poněvadž Mareš dále sám vykládá smysl jejich na příkladu oběhu krve; všimneme si, jak hlouběji chápe Marešův vitalism tajemství života nežli pohodlný mechanický materialism Haecklův. Mareš praví, že se soudilo o oběhu krve, že tento jest vysvětlen hy drodynamikou; avšak krev pohybuje se passivně, aktivní výkon srdce a svalů není fysikálně vysvětlen. Všechny zjevy v organismech vysvětlitelné mechanicky, nejsou vlastními zjevy životními, jsou passivné. Tajemství života vězí v aktivitě, Pojmu aktivity nemáme však ze smyslných dojmů, nýbrž z pozorování sebe samých, z pozorování vůle, jak se jeví vnitřnímu smyslu.

Zajisté není potřebí bližšího výkladu těchto názorů. Je patrna přednost Marešovy theorie nad Haecklovým mechanismem. Životní síla je u Mareše pojem sestrojený z vlastní zkušenosti člověka a vitalism je pokus pochopiti zjevy životní z toho, co člověk sám bezprostředně prožívá.

Je zřejma nedostatečnost theorie, že život povstal z mechanických příčin, že se zachovává a vyvíjí mechanicky, není možno vyloučiti z výkladu životního tajemství i jiné důležité činitele jako na příklad účelně působící sílu. Každá naše věda má a bude mít v sobě cosi antropomorfstického, dle formy svého rozumu vykládáme si životní děje. Mechanický výklad jest dalek toho, pochopiti tyto životní děje v plné celosti.

Proti Haecklově uhlíkové theorii, že uhlík jest tím závažným činitelem, z něhož povstal život praplozením, uvádí Mareš, že určité množství materiálu netvoří stroj, na příklad, potřebné kvantum skla a kovu není ještě drobnohledem, ani určité smíšeniny uhlíku a jiných prvků nedají organism.

Fysiolog Mareš výslovně a rozhodně mluví proti theorii samoplození, tvrdě, že víme jen tolik, že živé povstalo vždy jen ze živého. Nikde nepovstala volně z neorganických mrtvých látek a energie živá hmota, živá bytost předpokládá

jinou živou bytost již jsoucí. Můžete se domýšleti o samoplození za okolností nyní nám docela cizích a neznámých; tuto volnost nám Mareš dává, ale nepokládejte svoji fantazii za vědecký poznatek. Jsou i jiné výklady organismů, které tvrdí, že organismy byly stvořeny přiměřeně vzhledem k předvídaným okolnostem života, aby přizpůsobeny byly životním podmínkám. Někteří přirovnávají organismy k mechanismům, kteréž prozrazují ruku i ducha svého tvůrce, působící síly jsou svázány v harmonický celek. A někteří výslovně mluví o organismech jako o stělesněných ideách tvůrce, jichž útvar není následkem minulosti a výsledkem působících nutností, nýbrž tento útvar jejich jest dán předvídaně jako prostředek k cíli, k životu. Pak tato působící nutnost není to aktivum života, ono agens, nýbrž jen služkou, která slouží něčemu vyššímu, totiž životu a jeho uchování. Pak ve výkladu není hlavním činitelem minulé příčina, která organism vytvořila a přizpůsobila, nýbrž účel, ono budoucí, čeho má být dosaženo. A to předvídané budoucí určuje přítomné.

Ovšem mnozí filosofové i jinak vykládali záhady živých organismů. Tento činitel, který nové organismy vytváří a již jsoucí organismy zachovává, přetvořuje a přizpůsobuje daným okolnostem, spočívá v organismech samých a zovou jej dle Schopenhaura vůlí k životu. Vůle k životu, onen pud sebezachování, jest ono všemocné agens, o jehož jsoucnosti jsme se sami ze své zkušenosti nejlépe přesvědčili.

Mareš sám uznává, jak zřejmo z jeho důvodů, v přírodě činitele řídicího a k cíli směřujícího; nevysvětlíme si ničeho z přírodního dění, uvažujeme-li stále jen posloupnost jevů jako příčinu a následek; tento následek byl by jen výsledkem chemického procesu; přírodozpytci nechtějí uznati účel, jenž ví o budoucích příčinách, dovede je seskupiti a dá jim působiti. Tento účel je něco minulého, uplynulého, a právě proto mnozí vidí jen sled zjevů, jako příčinu a následek a zpečují se uznati předvídané účelno zirájící do budoucna. Tudíž nestačí bohatost a tajemnost přírodního dění jen rozbor chemických processů, které skutečně se dějí, ale za těmito procesy se skrývá tajemný motor, jež pohodlnost Haecklova nechápala. Ale i když exaktní věda je bezmocna a nemůže zachytiti účelného činitele, spokojujíc se jen výkladem ústrojného přizpůsobení, nemůže toho či itele popírati, jenž uniká jejím rozborům.

Mareš zajímavě vyráží zbraň z ruky Haecklovi i tam, kde chtěl filosof z Jeny užiti i učení o přírodním výběru ku svým monistickým závěrům. Mareš právem uznává přírodní výběr za důležitého činitele v utváření životního účelna, ale zdůrazňuje, že přírodní výběr předpokládá už životní činitele, a zvláště přizpůsobivost jakožto základní vlastnost životní, tedy vůli k přizpůsobení; jinak nepřipouští, že by přírodní výběr vytvořoval neb zdokonaloval nových vlastností, nýbrž uznává jen, že přírodní výběr zveličuje dané vlastnosti hromaděním.

Poukazuje na rozpor tvrzení, že přírodě nezáleží na jedincích, nýbrž na druhu, a pro zachování druhu obětuje jedince. Ale druh přece záleží v jedincích, tedy pro zabezpečení jedinců obětuje jedince.

(Pokračování.)

Za ranních červánků.

(K otázce lidové výchovy napsal ANT. JEŽEK.)
(Dokončení.)

Správně luštěná otázka náboženská a mravní vytvoří nezbytně lidstvo plně chápající svůj dalekosáhlý úkol a posvětit jeho snahy a činy. Ne v záhubu bude se lidstvo řídit, ale stoupati stále výš a výše k metám svého snažení.

Náboženství a mravnost vytvoří přímé charaktery, které zašlápnu v sobě hada egoismu, který jest nenasytný a ostatní nechal by umřít hladu. V srdci zkvete láska k bližnímu v podobě charity, která vydá mnohem intenzivnější světlo nežli dosud.

Nastanou doby prvních křesťanů, kteří byli spjati láskou bezmeznou, byli jedno srdce, jedna duše. »Milujte se vespolek jako já jsem miloval vás,« pravil Spasitel. A ten odkaz září a vydává ovoce pouze ve světle náboženství a mravnosti. Láska k bližnímu ukáže se různým způsobem jako za zlatých, starých dob, kdy lidé žili spokojeně vedle sebe, šťastně, aniž někomu napadlo, že by mohl bližnímu uškodit. Ani hněv nebyl příčinou, vždyť staří věděli, že slunce nemá zapadati nad hněvem, že má nastati smír, než slunce zajde za hory.

Byl to malý ráj, když panovalo v srdci náboženství a zasnouvalo se s mravností. Lidé si, vzájemně pomáhali v domácnostech i na poli, žili jako jediná, velká rodina. Žádný neodcizil ničeho druhému, příbytky nebyly zavřeny; host našel dvéře vždy otevřené, nebo nalezl klíč pod cihlou bližně dveří. »Nesmíš vzít, co ti nepatří,« odstrašovalo každého, aby se nedotekl cizího majetku.

Do štěstí tehdáz vmísil se i pelyněk v podobě vojny nebo i jiného svízele, ale nalezl vždy lidstvo připravené pomáhati, kde bylo možno. V čase dopuštění Božího poznáme pravé přátele, kteří neutíkají, ale otevírají štědrou ruku. V »Babičce« Boženy Němcové čteme v kap. VII. »Byly tenkrát zlé časy, vojny a nemoce i hladu dosti. Korec žita stál 100 zl. na bankocetlích. To jest něco říci! — Ale Pán Bůh nás miloval, že jsme vše jakž takž přestáli. Tak bylo zle, že chodili lidé s penězi v hrsti nemohouce koupit. Náš tatík, to byl člověk, aby ho pohledal, ten pomohl jakživ každému, kde a jak jen mohl; k němu také každý přišel, když nevěděl kudy kam. Když přicházeli chudší sousedé prosíce: »Přenechte nám korec žita, nemáme na chléb ani zrna,« říkal: »Dokud mám, rád dám; až nebude já mít, dá jiný« a hned musila máma naměřit do pytle obilí. Peníze však nevzal — to, to! »Vždyť jsme sousedé!« říkal »jestli my si nevypomůžem, kdo by nám měl vypomoci. Až vám Pán Bůh obrodí, splatíte mi zrnem a budeme spraveni.« A to bylo. Za to měl také tisícerec zaplat Pán Bůh. Matka, jestli nepřišel jeden den žebráček, byla by ho šla hledat na rozcestí, to byla její radost. Proč by také nebyli pomáhali lidem: najedli jsme se do syta, v čem chodit bylo, proč by se z toho přebytku nebylo udílelo? To ještě není tak velká zásluha, jen povinnost křesťanská, ale když si od úst utrhne a dá, to jest pěkná ctnost. Však to přišlo i s námi tak daleko, že jsme jídali jednou za den, aby měli jiní lidé také co jíst. No, i to jsme přestáli a zase slunce zasvitlo. V zemi byl pokoj a bylo vždy líp a líp . . .«

Co tu krásných myšlenek vtělených ve skutky lásky křesťanské, jež krášlily lidstvo nábožensky a mravně uvědomělé. Tenkrát znali dobře, kdo jest jich bližním a skláněli se k němu v lásce křesťanské. A ta rozšířila se všude, lidé byli jedna duše i srdce. Zlé časy zažehnány a štěstí zavládlo zase na zemi.

Jak krásně se žilo, když obětavost slavila triumfy!

Již nyní, za doby válečné vřavy, ukázala se obětavost v pravém světle. Pomocnou ruku přidali všichni k dobru vlasti a bližního. Možno říci, že někdy až závaděno bylo skutky křesťanské lásky. O charitě vytrysklé z uvědomění náboženského mohli by vypravovati vojíní ubírající se do boje i ranění vracející se domů nebo do lazaretů. Co andělů v podobě lidské přichvátalo, aby ulehčilo nebohým, očistilo je, podalo jim čiši obcerstvujícího nápoje, posílilo je lékem. Ani lidé nezapomněli na nepatrné projevy, které jsou tolik milými nemocným, na př. na květiny, jimiž ozdobili noční stolky nebo podali je raněným na nádraží při zastávkách vlaku. O obcerstvení se jim postarali, o zpříjemnění dlouhého času darováním hudebních nástrojů, což jistě — i dle lékařských posudků — blahodárně působí na mysl a usnadňuje léčení.

I divadla otevřela své brány a přinesla své umění pozdravujícím se, aby, až se jednou vrátí snad daleko do své vlasti, mohli vyprávěti, že nevymizel soucit a láska přinesla všech obětí, jichž byla schopna.

O lasce k bližnímu mohl by dobře mluvití spolek »Červeného kříže«, který viděl mnohou chudičkou osobu, jak vkládá do pokladničky »vdovin groš«! Viděli jsme školní mládež při sbírkách, jak ochotně vždy se hlásila, že půjde na sbírku a těšila se z toho, hodně-li vybrala. Tak učí se i děti samy přispívati k dobrému účelu, aby se v ně vkořenilo sémě dobra.

A jestliže nyní zvykne si mládež prokazovati dobrodiní svým bližním, nepřestane ani tehdy, až utichne řev válečný a nad zemí ukáže se duha míru. Snad změní se účely, na něž nyní jest přispíváno, nebudou se plésti a šiti věci pro vojíny v poli, nebudou se posílati knihy vojínům v poli a lazaretech, ale budou tu nové úkoly, které bude třeba podpořiti.

Zbudou sirotci po našich chrabrých vojínech, zbudou vdovy, které svýma rukama budou si vydělávati svůj chléb. Nové úkoly nastanou u těch, již vedeni jsou naukou Kristovou, který byl »Milosrdným Samaritánem« nemajícím sobě rovna. Jeho učení z lásky k lidstvu vytrysklé vrylo v srdce lidská sémě charity, která tkví nejen za purpurovým pláštěm, ale i za roztrhanou halenou.

Dnes může lidstvo trpící v první řadě poděkovati nauce Kristově, která tvrdé srdce obměkčila a uhnětla, aby konalo skutky tělesného i duševního milosrdenství.

Blahoslavení milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou! Svět je velká nemocnice, my buďme milosrdnými bratry!

»Svět obrovské buď tobě poupě spjaté
snem všednosti, ty rozdechni je v růži,
neb strhnout jeden závoj s čela Kráse,
toť víc než laur, jenž do tmy věků svítí,
toť víc než věčnost, — to jest celé žití!

(Vrchlický.)

Celý náš život buď prodchnut zásadami, jež podal nám ve svých spisích Ch. Dickens, jichž celkový posudek podává kritik těmito slovy: »Buďte dobrými a milujícími; není pravé radosti kromě ve šlechetném hnutí srdce, ušlechtilá citelnost — toť celý člověk.

Nechte vědu mudrcům, pýchu šlechtě, nádheru boháčům; mějte slitování s nešťastníky! Nejnížší a nejopovrženější tvor může mítí tisícero násobnou větší

ce nu než zpyšnělec. Netrýzněte něžných duší, jež se vyskytují ve všech stavech a dobách. Věřte, že lidskost, milosrdenství, slitování, jemnost jsou nejlepšimi věcmi v člověku a lidské slzy i soucit nejlepšimi věcmi na světě. Jen žítí — neznamená ničeho; býti mocným, učeným, vznešeným, znamená málo; býti užitečným nedostačuje. Jen ten skutečně žil a jest člověkem, jež neskrblil slzou při vzpomínce na dobrodiní buď jinému nebo sobě prokazané.«

Po Haeckelovi.

Studie o monismu. VÁCLAV HRUDKA.

(Pokračování.)

Ano, jest nějaký činitel, který tak seskupil příčiny, že uskutečňují organism jakožto účel, praví Mareš. Tudíž jistě existuje v přírodě boj o život, přírodní výběr, avšak také úsilí k životu. Což může přírodovědec říci, zda toto úsilí o život je v organismech samých či nad organismy? Jeho měření a vážení tento činitel vždy ujde. Mohl se Haeckel domnívati, že tím, co tvrdil o pohybu atomů, o jejich sblížování i odpudivosti, vysvětlil úhradu života? Ano, vysvětliti pocit! Vidíme, že se v mozku něco děje, ale co se děje! Nepochopíme pocit z pohybu hmoty!

Tak dospěl Mareš až k složitému a zajisté velmi nesnadnému problému podstaty hmoty a síly. Plně chápe význam otázky o původu pocitu z pohybu hmoty. Ale svědčí o jeho filosofickém vzdělání, že odnímá tyto otázky přírodovědě, která nemá schopností rozluštití je a odkazuje filosofickému bádání do theorie o myšlení.

Nebudu zde rozváděti theorii poznání z křesťanské filosofie, nýbrž uvedu stručně poměr Marešových názorů k modernímu energetismu a k Haecklově materialismu.

Mareš prozíravě pro svou filosofii utíká se až k Descartesovi. Jeho věta cogito, ergo sum, myslím, tedy jsem, v Marešově osvětlení dostává plného osvětlení a silného reliefu. Descartes uznává, že prvním bezprostředně patrným skutečnem jest psychické, jež jest též jisté, skutečno věčné jest jen dovozeno na základě [poznatků vstípeného rozumu. Obě skutečna, psychické i němé, jsou v člověku spojena, ale výklad tohoto spojení tvoří ohromný problém pro theorii poznání; Haeckel vykládá pohybem atomů, tedy způsobem nejprimitivnějším, Spinoza mluví o hmotě a myšlence jako o dvou základních attributech věčné substance. Zevně je svět hmotou v pohybu, uvnitř jeví se jako myšlení a chtění — psychofysický paralélism.

Ostwald (Überwindung des wissenschaftlichen Materialismus) popírá hmotu a pokládá svět za skupinu prostorně uspořádaných energií. Ostwald je známé jméno v moderním bádání; jest plným energetikem. Hörnhager (Das Werden der Welt als Entwicklung von Kraft und Stoff) stojí ještě v táboře starém, an praví, že veškeré přírodní dění zakládá se na transformacích hmoty a síly; zjevy duševní jsou vyšší tvary síly. Mareš těsně se blíží Ostwaldovi, vykládaje, že svět nám známý prostřednictvím smyslů sám o sobě jest soustavou sil nehmotných a neprostorových, ježto rozprostření vzniká teprve působením sil v naše smysly. Jedinou, přímo patrnou skutečností jest obsah vědomí a zevnější svět se nám

jeví jakožto tormy našich smyslů, jeví se nám jen skrze naše smysly, jakožto soubor zjevů oděných jakkostmi a formami našich smyslů. Wolf (Zur Psychologie des Erkennens) poznamenává, že vztah mezi poznávacími ústroji a vnějším světem jest velmi těsný; náš rozum jest nejjasnějším zobrazením vnějšího světa; jako zrak je dokonale přizpůsoben kn vnímání světla, tak jsou naše formy názoru a myšlení dokonale přizpůsobeny skutečným zevnějším poměrům. (Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Jednota katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy v Čechách koná schůzi správního výboru v neděli, *dne 27. dubna* v 10 hodin dopoledne *vs* spolkové místnosti v domě družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. 26 n.

Školské požadavky střední Moravy. V Olomouci konala se v neděli 30. března porada zástupců měst Prostějova, Přerova, Litovle a Olomouce, které účastnili se člen Nár. Shr. Rudolf Mlčoch, Stojan, Časný a Okleštěk. Jednáno o školských požadavcích. Docleno dohody, tak že všechna tato města budou se vzájemně podporovat v těchto svých požadavcích. Pro Olomouc budou žá-dány: vysoká škola obchodní, vyšší škola průmyslová pro umělá a stavební řemesla s odborem chemickým. Pro Prostějov odborná škola textilní s posavadní školou tkalcovskou a dvouletou denní školou krejčovskou a vý-zkumnou stanicí textilní. Vyšší průmyslovou školu strojnickou pro hutnictví, slévačství a hospodářské stroje. Pro Přerov školu elektro-technickou a mistrovskou školu pro stavitelství. Pro Litovel odb. školu keramickou, ev. mly-nářskou. Budou podniknuty kroky, aby po-slanecké kluby byly informovány a získány pro tyto požadavky.

Slovo k reformám ve školství. Festina lente. Práce kvapná málo platná. Kvap je špatný rádce. — Národ není žádný pokusný králik. I. Mládež má být od 6. do dokonáního 15. roku školou povinna, toť moderní po-žadavek. Dosud je návštěva školy do 14 let povinnou a učitelstvo vždy uznávalo, že toho bylo přes míru. Čemu se dítě do 12 let nenaučí, tomu se také později nedoučí. Z lenocha neudělal dosud nikdo hoča pilného ani po dobrém ani po zlém. Snad se učitelstvo dosud málo nadřelo? Či mladá generace se domnívá, že bude zázraky konat, ve které nevěří? Nejspíše jen ona moudrost velkou lžící nabírala a zapomíná, že je vlastně starému učitelstvu za vše díkem povinna. Toto je ale nevděk. Ostatně každá chyba se sama tresce, a kdož dnešního nepokoje ve škole vinnými jsou, ti sami nad tím

v brzku spláčí, neboť sami trest na vlastním těle okusi. Každý rozumný muž, učitel, profesor, vychovatel uznával dobu obecného hlavního vzdělání do 12 let. Dítě ať se naučí čísti, psáti a počítati — o náboženství se nezmiňujeme, je samozřejmé, ale vše v plném rozsahu slov čísti, psáti, počítati. Obecná škola klade základ a nic více. Doba do 12 let budiž ale plně pro školu využita beze všech úlev. Po 12. roce ať jde dítě do učení neb práce, nadané děti pak na studie. Nebudou si pak střední školy na žactvo tolik ztěžovati, neboť bude rozumnější. Zajisté hoch 12 letý je rozumnější 10 letého. Tím způsobem neubereme potřebné síly rolnictvu, průmyslu, obchodu a nerozmnožujeme učený proletariát, který se práce jen štítí.

II. Proč ten spěch? A ti, kdož to vy-žadují, zda potřebnou zkušenost mají? Kolik jich z nich mimo hranice země a starého Rakouska bylo? Kdyby tomu tak bylo, za-jisté by jinak usuzovali. V okolních státech je většinou závaznost obecného vzdělání do 12 let — počínaje rokem 7 rci sedmým, pokud to pisatelé je známo. Prospěch je dobrý a lid a země tím neutrpěli. Neškodilo by aspoň školství Švýcar si za vzor vzíti.

III. Talenty byly a budou opomíjeny. Vždyť jsme lidé a okolnosti mnoho spolu-působí, jež nelze vždy změnit. Kolping, sv. Kliment Dvořák, Card. Gruscha atd. a náš president Masaryk byli učni a — přece od-dali se studiím a prospěli. Poměry jim po-mohly a vše se přemohlo. Jak mnohý přece zle pochodil. Pisatelové strýci byli genialní lidé. Jeden byl vždy primus ve staré i nové škole, tak že občanstvo vždy k němu velkou úctou mělo, byl to rozený »advokát«, ale po-měry učinily z něj v pravém slova smyslu »prostého ševce«. Na obuvníka se nehodil a přece jen jím celý život byl. Není člověk ve všem svým neobnizeným pánem — na to se na mnoze zapomíná. Mnohý se dostane vysoko, ale jakými prostředky? Jinému na př. při těžce schopnosti svědomí vše shatilo. Republika a samostatný stát na tom ničeho nezmění. Proto: **Dvakrát měř a jednou řež!** X. Y.

Slůvko k úpravě našeho školství.

I. Školy obecné jako období nabytí obecného vzdělání nutného pro každého občana.

Řídme se zásadami: »Učme nejpotřebnějšímu«. »Nemařme času zbytečností«. »Vzdělání toto buď společné celému národu«.

Cílem buď, by se každý naučil čísti, psátí, počítati. Obohacujme paměť a v posledních letech cvičme rozum. O náboženství není zmínky, poněvadž je tak potřebné pro duši jako vzduch pro tělo.

Vzdělání započni 6tým ba raději 7ým rokem jako v cizině a konči rokem 12ým, však beze všech úlev.

Pro tomto roce mládež školu obecnou opouští a rozchází se buď do práce t. j. jde do učení buď řemeslu neb rolnictví aneb jiného zaměstnání. V práci na poli, v domě, v dílně neb v obchodě je síla našeho národa. Čím dříve se mládež práce chopí, tím lépe, tím dříve stává se samostatnou, sebe užíví. Pro tuto mládež buďte zařízení školy pokračovací, které by některý den v témdni cele učení věnovala, místo nynějších večerů a neděl, o čemž však nejlépe rozhodnouti mohou učitelé staří těchto škol.

II. Vzdělání středních škol.

Toto budiž první čtyři roky stejné pro všechno žactvo, jež se věnuje studiím. Tím způsobem odpadnou různé kategorie středních škol zvláště měšťanské školy neblahé pověsti. Ulehčí se žactvu jakož i rodičům. Jak pak může někdo v 10. roce o hochu říci, k jakému studiu se hodí, zda klassickému neb reálnému, aneb jen k zvýšenému obecnému? $12 + 4 = 16$. V 16 letech ale rozhodně vidí se, k čemu dítě nadání má a pak možno volit. Zamezí se mnohému zlu. Hoch studoval gymnasium — v I. byl slabý, v II. to ještě šlo a ve III. uvázl. Nyní se vidí, že nemá dar jazyků (co teď s ním?). Na reálku není to možné s ním, poněvadž nestudoval francínu, tak nezbyvá než s ním jen do měšťanské školy a naposled se řekne: »Vždyť může býti učitelem«, jakoby na učitele se každý hodil. To je také jeden z důvodů, proč si tak málo učitelstva obecných škol vážíme, ač jsou přec jen průkopníky civilizace, vychovatelé národa. Jako takoví jsou prvními činiteli v národě, proto by měli se jen síly tomu Bohem určené — zvláště nadané a dobře vychované věnovati. Dle toho zasluhují také uznání.

Ze IV. třídy střední školy ať se rozcházejí směry na klassický a realistický — 3 neb 4 roky.

Tážeme se, čemu by se žactvo v nižších třídách škol středních učilo?

I. Jazykům: a) domácím — mateřský a druhý zemský. (NB. Učme se jazyku souseda již z chytrosti; sobě a národu jen prospějeme.)

b) cizím — francína a latina.

II. Počtům, by vše potřebné pro život ovládali. Mocnění, odmocňování, vypočítávání ploch a těles. Důkazů nežádejme jakož i krkolomných cviků v algebře, vždyť po ukončení IV. třídy nebudou přednášeti matematiku.

III. Realie — Zeměpis, Domovinu, Evropu a všeobecně díly světa a maličkost astronomie.

Dějepis. Děje vlasti a ostatní jen ve spojitosti s vlastí.

Starý věk celý.

Přírodopis. Tři říše jako dosud ba důkladněji, však raději znalost jedinců než vědecké třídění.

Přírodopyt jako dosud.

Kreslení a rýsování vše vzhledem k praktickému životu.

Zpěv, Tělocvik, Sport.

Ze IV. třídy střední by se žactvo rozcházelo do rozličných odborných škol, jako obchodní školy, učitelské ústavy, konservatoria, umělecké ústavy atd.

Ostatní žactvo by pak pokračovalo buď klassicky aneb realisticky. Toto studium by pak potrvalo 3—4 roky a dovršilo by se. V tomto období by studovalo i potřebnou řečtinu.

III. Vzděláním na vysokých školách.

Ještě něco o učitelích.

Naše učitelstvo je vzdělanější učitelstva sousedních států bývalého Rakouska. Přes to bylo ve velké nevýhodě. Ve Švýcařích může se učitel obecných škol svou pílí a horlivostí dodělati toho, že se stane učitelem na středních školách, které odpovídají našim nižším realným školám, kdežto našemu učitelstvu to není možný, jestli nemá maturity středních škol. Jako ve Švýcařích, je tomu ve Francii. Učitel ob. škol nemá toho vzdělání, jež si náš učitel na učit. ústavě získá. II. Zkouška je u něho jen praktická, kdežto u nás je i theoreticko-vědecká. III. Zkouška nevyrovná se naší zkoušce způsobilosti vyučovati na školách měšťanských a přece dostává titul professeur, kterýž se našim odborným učitelům za žádnou cenu nedopřeje. O hmotném postavení nelze mi mluvit, však bude zajisté lepší, když se tomu stavu tolik cti dostane a za svoji práci ji přec jen zaslouží, předpokládaje, že svou povinnost plní.

Záhodno by bylo pro nás učitele věc takto upravití:

Po odbytých 4 třídách střední školy (nikdy měšťanky) 4—5 ročníků učitelského ústavu.

Po 5. roce zkouška, která měž platnost maturity na středních školách, tak že by nadaný a k studiu náklonnost mající učitel i potom professorem na školách středních bez jakékoliv latiny neb jiného jazyka státi se mohl, t. j. vysokou školu — universitu řádně navštěvovati mohl, jak tomu je pokud vím všude v románských státech. Po tříleté praxi budiž zkouška praktická jako dosud, pak budiž umožněno, aby dalším studiem se mohl státi professorem na nižších středních školách, avšak toto bez návštěvy university.

Konečně dovoluji si poznámku připojiti. Mnoho se mluvílo a psalo, by učitelé navštěvovali universitu. Zde krátce pravím — to je zbytečnost, luxus, přepych. Ničeho pro školu nenabude a čas má. Zkušenost potvrzuje, že velcí učenci — znám jich ze své praxe mnoho — byli vždy špatní učitelé a vychovatelé. Vědění má pro sebe, ale nedovede je dát, tím méně žactvo ovládat. Té učitelské praxi musí se učiti od mládí, čím dříve, tím lépe! Škoda času. Za rok praxe se více pro školu naučí než za čtyři leta na universitě.

Jiná jest theorie, jiná jest praxe.

Aby se k pílí žactvo i učitelstvo povzbudilo, zavedeny jsou v cizině ve třídách všech druhů škol (obecných, středních i universit) zkoušky obdobné a na konci každého roku zkoušky závěrečné před zvláštní komisí, kterou určuje ministr vyučování.

Zkouší se písemně a ústně. Postup se určuje průměrem, ale tak že v hlavních předmětech (jazyk, počty) nesmí býti ani jedna nedostatečná a celkový průměr ne čtyři. Všechna tato vysvědčení od komisí vydaná jsou kolkovaná i na obecných školách.

Kdo nemá uspokojivého vysvědčení poslední třídy obecných škol, nemůže postoupiti do středních škol, nemůže jíti do učení, ba v pozdějším životě nemůže se státi ani obecním metařem.

X. Y.

Po Haeckelovi.

Studie o monismu. VÁCLAV HUBUDKA.

(Pokračování.)

Co vím o světě, vím jen ze svých smyslů, obsah mého vědomí je mi bezprostřední a jistý; skutečno nevypátráme nijak nežli svými smysly, empirie nás filosoficky nepřivede dále, vždy člověk sám zůstane měřítkem.

Na základě této theorie poznání, že chápu svět jen oděný svými smysly, usiluje Mareš též o monismus, totiž o nalezení jednotného hlediska, jehož by bylo možno užiti ve všech vědách. Posud nebylo možno užiti fysikových hledisk ani fyziologovi ani psychologovi; a učinil-li to některý badatel přece způsobem Haecklovým, šeredně se zklamal.

Vezme-li psycholog hmotu za základ, jako činí fysik, přenáší vše fysikovi běžné i do psychologie a máme pak něco podivuhodně zruďného a netvárného ale nikoli psychologii. Než existuje přece něco společného, charakteristického, co je možno položití za základ i fysikovi i psychologovi a na čemž je možno stavěti monismus věd. Mareš praví, že nám vůbec dány jsou elementy, jako tóny, city, tlaky, snahy, teploty, nálady; tyto elementy jsou součástmi světa fysického i psychického. Slovo hmota pak neznačí nic jiného, nežli zvláštní souvislost těchto elementů. Výraz citící živá hmota jest nesmyslem, neboť znamená tedy dle Mareše citící, živá zvláštní souvislost elementů.

Toto nové hledisko v psychologii vykládá Mareš voluntaristicky a navazuje na Wundta (*Grundriss der Psychologie*): starší psychologie položila za svůj základ představu, Mareš uznává za obiectum materiale děje vůle. Starší psychologii, jež vycházela od představ, nazývá intelektualistickou, novou pak, jež za základ přijímá duševní kony, chtění, nazývá voluntaristickou. Místo pojmu podstaty nastupuje pojem činu, konání. A praví doslovně: Záhada vztahu mezi duší a tělem trvá jen pokud se jim podkládají substance, s hlediska theorie aktuality je bezprostředná skutečnost dění obsažena v psychologické zkušenosti. Nesmí fyziolog definovat subjekt jakožto tělesného jedinca, tím byl by psycholog zaveden do materialismu. Nemůžeme a nesmíme přetvořiti psychologii v mechaniku mozkových dějů. Co se v mozku děje, to tělesné a objektivné, není naší bezprostřední zkušeností, na níž spočívá psychologie, to nazývá Mareš metafysickými předpoklady přírodní vědy. Zelený list jest v závislosti na slunci a chlorofylu elementem fysickým, v závislosti na zraku elementem psychickým, zkušenost jest ovšem jen jedna, psychická, ale týž děj může sejeviti dvojím způsobem, psychicky i fysicky, dle hlediska vnitřního neb vnějšího smyslu. Smysl psycho-fysického parallelismu spočívá v tom, že oba vzhledy téhož děje, fysický i psy-

chický, jsou přesně souběžné. Nesmíme chápati tento parallelism jako parallelism dvou různých substancí, podstat, poněvadž by byl nepochopitelným. Duševní děj je skutečný, bezprostředně zkoumaný, fyzické jest jen jeho vnějším vzhledem.

Mareš tedy — ovšem nikoli sám, nýbrž s četnými jinými moderními energetiky — požaduje nového názoru o skutečnu, o realitě. Oproti materialistům — materia — hmota — zoveme [tuto moderní školu energetiky — energie znamená sílu, činnost. Vzájemnost a vztah mezi duší — psyche — a přírodou — fysis — patřily vždy k nejtěžším problémům lidské myšlenky. Není dle Mareše tento poměr mezi psychickým a fyzickým vůbec rozluštitelný, pokud se fyzické vykládá jako pohyb hmoty naprosto rozdílné od duševního. Úplná pochopitelnost přírody na základě přitažlivosti a odpudivosti hmotných atomů nevyloží nic z přírodního dění, tím méně i samu záhadu života. Příznajeme dané elementy a záhady jsou rozluštitelné. Ale Mareš praví výslovně o daných, tedy předpokládaných elementech. Ty tedy mají tvořiti nedokazatelné prima principia vědy. Vždyť i princip o zachování energie předpokládá jiné vlastnosti hmoty, nežli ji přisuzoval Haeckel.

(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Výbor Jednoty katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy v Čechách konal dne 27. dubna r. 1919 o 10. hod. dopol. svoji správní schůzi za hojného účastenství členstva. Po vykonané modlitbě zahájil předseda p. řídící učitel *Josef Kafka* schůzi jakožto první v republice Československé svoláním »slávy« republiky československé a jejimu předsedovi dru *Tomáši Gariku Masarykovi*, načež byl čten, schválen a probrán protokol ze schůze minulé. Dále následovalo vyřizování vnitřních spolkových záležitostí a sestavování kandidátní listiny k volbě výboru ve výroční řádné valné hromadě, která se bude konati v prvé polovici července t. r. — Místopředseda a ředitel družstva *Vlast*, redaktor *Tomáš Jos. Jiroušek* podával zprávu o vydaném kalendáři »*Štitném*« na rok 1918, z níž vysvítalo, že ačkoliv papír, práce a všechny prostředky s ále stoupající v ceně mnoho peněz si vyžádaly, přece u kalendáře toho i při malém nákladu nevyšel. Jednotě žádný deficit. Členové jednoty počtem 600 kalendáře rozebrali tak, že vydání 722 K 60 h s ním spojené bylo úplně hrazeno tímtež příjmem. Také kalendář »*Štitný*« na rok 1919 vydaný byl do posledního exempláře rozebrán a referent doufá, že při uzavření účtu před valnou hromadou, vyúčtování v příjmech i vydání dobře skončí. Dále táže se referent, má-li se kalendář »*Štitný*«

letos i na rok 1920 vydati a shromáždění po krátkém rokování se usnáší, aby kalendář za všech okolností na rok 1920 se tiskem vydal. Redakci kalendáře, jak známo, vede pan předseda *Josef Kafka* a při podané zprávě vzdán mu dik za pečlivost s tím spojenou. Ku konci schůze prohlásil předseda pan *Josef Kafka*, že jednota naše, dle svého nepolitického *vzdělávacího účelu* za dobu svého *20letého trvání* učinila dosti a tolik, co učiniti se dalo. A proto prosí, aby členové starší, kteří činnost jednoty znají, mladší katolický d rost a příznivce katol. hnutí o tom uvědomili a *nové jeduotě členy získali*. To vydá více než všecko uvažování o politickém či nepolitickém úspěchu katolické paedagogiky v *hnutí všeobecném*. V seskupení učitelstva v politické organizaci při československé lidové straně nevidíme žádné konkurence jednotě, neboť jednota politiku nepěstuje, nýbrž vzdělání a osvětové stanovisko přivádí v řadách vlašných katolíků k platnosti. Proto, kdo může i z našich členů, když účastní se akce politické v organizaci politické, nikdo z nás proti tomu býti nemůže, naopak jest záslužno pracovati i na poli politickém k prospěchu národa, vlasti a mravní výchovy. Když volných návrhů nebylo, prohlásil předseda po dvouhodinném rokování schůzi za skončenou.

Po Haeckelovi.

Studie o monismu. VÁCLAV HRUDKA.

(Pokračování.)

Věda nanejvýš určí vztahy realit, aby mohly býti odvozeny jedny z druhých. Činností hmoty, jak nazýváme přitažlivost a odpudivost atomů, nesestrojíme názor světa. Avšak naše smysly reagují na rozdíly v energii, naše vědomosti o světě týkají se jen vztahů, energií, tudíž theorie v energii nám podá lepší názor světa nežli Haecklův materialismus. Základem všeho dění přírodního je proměna energií. Všechny energie směřují od vyšších intenzit k nižším a konečně směřují k tepelné energii; ale při těchto proměnách zachovává se jenom množství energie, tedy kvantita, ale nikoli zároveň kvalita, jakost energie, Teplo nepůsobí téhož účinku jako mechanická energie, vyrovnávají se rozdíly tepelných intenzit a energie se kazí a porušuje.

U organismů živých uváděla se výměna látek jakožto základ zjevů životních. Ale energetism proti materialismu předpokládá životní potenciál, který se vybavuje dle stupně a jakosti podnětu. Neřekneme prostě, že tento fyziologický potenciál se obnovuje výměnou látek, nýbrž assimilací energie obsažené v živých látkách. Poměr mezi psychickým a fyzickým dle Mareše není nic jiného než vybavování potenciálů; tedy smyslové pocity jsou energií smyslových ústrojí, která se vybavuje podnětem. Živočich se pohybuje, vydává práci a teplo, projevuje tím různé tvary energie z vlastního daného potenciálu, který se vybavuje dle stupně podnětu. Podle toho hmota není než skupinou energií, vše, co platí o hmotě, platí vlastně o těchto energiích; váha jest energie polohy, rozprostření jest objemová energie, chemické vlastnosti jsou chemická energie.

U Haeckla se psychické připodobňuje fyzickému; energetism činí právě naopak; fyzické připodobní se duševnímu; místo hmoty nastupuje energie, jakožto základ fyzického skutečna. Tento základ je duchový a nehmotný, jaksi připodobněný naší vůli; vztahy mezi tímto nehmotným a duchovým skutečnem a našimi smysly, naší vůlí a naším chtěním, jsou pochopitelné.

Ideálem energetiky jest, jak praví G. Helm (Die Energetik, 1897), že úkolem energetiky jest zobraziti zkušenost o dějích přírodních co možno bezprostředně, bez pomoci vyběsňených mechanismů.

Ale Mareš zamítá theorie těch, kdož elementy, tedy tlaky, prostor, čas, barvu za realitu, vlastně za skutečno samo o sobě pokládají. Sám nevidí v elementech nic jiného nežli pocity podmíněné našimi smysly a praví, že tak zůstává na půdě empirické zkušenosti. Mareš nechce uznati tyto elementy za něco absolutního, jak materialisté soudili o atomech; celkem sřazuje myšlenky známého profesora Macha (Principien der Wärmelehre a Mechanik in ihrer Entwicklung). Přijímejme elementy jako dané skutečno a nepátřejme po jejich původu a povaze; ukolem vědy budiž stanoviti vztahy, souvislosti a závislosti elementů. Věda vyjadřuje myšlenkami fakta, aby mohla býti sdělována a nahrazuje, vlastně opisuje zkušenost popisem. Smysly naše nejsou určeny pro poznávání, nýbrž pro vnímání životních podmínek, účelem vědy je praktická potřeba. Věda stanoví a rozřídí fakta, srovnává jejich vztahy v stručnou formuli; tato formule se v naší mluvě nazývá zákonem, jakožto přírodní zákon zastupuje v naší mysli

vztahy ohromné řady fakt. Přírodní zákon je konstrukce naší mysli; mluvíme o zevnějším světě jako o něčem absolutním, jako o sobě existujícím, ale v pravdě my sami ze smyslových dojmů přítomných i možných konstruujeme zákon, jenž má podklad v působení daných elementů na naši smyslnost či lépe snad smyslovost.

Mareš uvádí dle Pearsona, že přírodní zákon podobně jako právnícký jest výtvorem lidského rozumu; přírodní zákon neplatí sám o sobě nezávisle na lidské mysli, nýbrž jest lidským rozumem vytvořen, naše smysly chápají vztahy věcí a krátkou formulací tvoří zákony; v přírodě existují jen ojedinělé vztahy. Člověk prý sám je tvůrcem přírodních zákonů, tyto neexistují dříve, dokud nebyly lidskou myslí vytvořeny. Všeobecná platnost zákonů přírodních vztahuje se jen k určitému způsobu lidské vnímavosti a chápavosti jakožto stručných výrazů pro vztahy množství fakt.

Věda takto chápaná nevysvětluje příčinné nutnosti, ani proč se děje určitý sled faktů. Věda jen popisuje a zákon je antropomorfism dle způsobu našeho myšlení, zákon je dílo naší smyslovosti. Energetism vykládá na příklad pohyb takto: Nesmíme se tázati, co se pohybuje a co působí pohyb, nýbrž otázka má míti co mění skupiny našich smyslových dojmů, neboť pohyb není v něm, nýbrž koncept naší mysli. Je patrný velký vliv Descartesův i Kantův na toto učení.

Theorie poznání, jak ji pěstovali učenci katoličtí na základě učení sv. Tomáše Akvinského i Aristotela, nazývá se theorie umírněného realismu. Theorie materialistická šířená tolika učenci podržuje dělníka, to jest hmotu a nezná práce dělníkovy, to jest energie; naproti tomu energetism uznává práci, tedy energii, ale dělník, to jest hmota, mu zmizel docela. Na místo atomů nastupují ionty, ještě menší atomů, u nichž vlastně není nic tělesného, jež jsou už čistě duchové povahy. Theorie o elementech zduchovuje celou přírodu. Umírněný realism však připouští věcem skutečnost, a v naší mysli existují údobně, jinak nežli ve skutečnosti, ale naše poznání se shoduje se skutečným stavem věcí.

Nebudu již zde líčiti, v čem se liší theorie poznání sv. Tomáše Akvinského od učení Haecklova a Marešova. Chtěl jsem pouze srovnati Haecklův materialismus s učením energetiků a pojednati o přemožení tak zvaného monismu Haecklova. I když nemůžeme vzíti Marešovy soudy ve všem za své, přece neupíráme jim jistě vznešenosti a myšlenkové noblessy. Proti kalným virům opravdu špinavé sofistiky Haecklovy vystupuje Mareš vždy jako duševní aristokrat, Haeckel je vášnivě zaujatý, nespravedlivý, často sprostý, Mareš vždy jemný, přesvědčený a nijak nevtíravý, tolerantní. Erudice i duševní obraz Marešův jsou ohromny, zdá se neuvěřitelným, co může specialista fyziolog ovládnouti z filozofie.

Zajímavý jsou závěry prot. Mareše, jež mu vyplývají z jeho energetismu, že je život tvoření. Člověk tvořící činný naplňuje život, člověk trpný znehodnocuje život, člověk tvořící povznáší život pod vlastní moc a zodpovědnost, činí ze života pravdu, určuje hodnotu života; člověk trpný podřizuje život neznámé pravdě, v životě vidí prelud, zbavuje ho vši ceny. Kdykoli vedli lidstvo lidé tvořící, povznášelo se a žilo. Ale každá činnost řídí se zásadami a cílem.

(Pokračování.)

Z prvních počátků českého školství.

Podává OTAKAR JAKOUBEK.

Školy byly z počátku v Čechách ustanoveny a zřizovány jen ku vzdělání duchovenstva a nalézaly se proto u nás v jisté úpravě hned od začátku křesťanství, jak viděti již ze příkladu *Budče*, kdež sv. Václav nabyt prvního literárního vzdělání. Při pražském katedrálím chrámu připomínají se školy, které řídil nepochybně kapitulní scholastikus, již aspoň v druhé polovině XIV. století. V těchto učili se žáci, kteří jako čekatelé kněžského stavu vykonávali již zároveň některé chrámové služby.

Podobným čekatelem byl i náš letopisec *Kosmas*, jenž roku 1074 sám o sobě vypravuje a o čekatelství tímto se zmiňuje.

Podobné školy měla vyšehradská kapitula nejspíše hned od jejího založení, kláštery břevnovský a strahovský. Ke strahovským Praemonstrátům dal, aspoň jak letopisové líčí, král Vladislav II. svého syna Vojtěcha, pozdějšího solnohradského biskupa, na učení, což nejspíše stávalo se častěji také se syny vznešenějších panských rodů. Podobně bývaly snad svatojirské jeptišky, hotovitelky místrných ručních prací k ozdobě chrámů, učitelkami šlechtických panen, jimž i literní umění a cvičení v krásných ženských pracích sloužila ke chvále.

Jeptiškám praemonstrátského řádu v Doksanech svěřil Vladislav II. svou dceru Anežku do učení.

Kdo chtěl nabýti vyššího vzdělání, než poskytovaly domácí školy, putovati musil do ciziny a takových »putování« bylo tehdy mnoho. V první době křesťanské bylo to blízké Německo a později více Francie. Sv. Vojtěch na př. od svého otce poslán na učení do arcibiskupského sídla Magdeburku.

Kosmas vystudoval grammatiku a dialektiku v Leodii v Nizozemí. Na filosofická studia byla však jízda do Francie za jeho času již obyčejná. O biskupu Danielu I., taktéž o Jindřichu Břetislavovi píše Gerlach (80, 94), že studovali v Paříži.

Při pražské kapitule (v l. 1235—1348) nalézala se různá nadání. Tak na př. k nadání *scholastika* této kapituly patřily *Hněvkovice Bílé* v Časlavsku, ves, které scholastikus Přisnobor vymohl práva trhu udělením krále Otakara roku 1262.

Při velechrámě pražském kromě vlastních kleriků bylo k službám kostela zřízeno také 12 školáků ke zpěvům a říkání žalmů, kteří se nazývali *bonifanti*, *boni pueri* aneb také *innocentes*. Původ k tomuto zařízení dal kanovník Eberhard († r. 1259), který k opatření mladých těchto žáků potravou a oděvem koupil některé statky ve Velké Vsi v Kouřimsku blíže Panenských Břežan. Jednou ročně, v den Mláďátek, mívali jisté občerstvení v klášteře břevnovském, s kteréhož potom sešlo pro různé výtržnosti při tom, na které břevnovský opat již r. 1255 u papeže si stěžoval.

R. 1267 zavázal se platiti za to každoročně čtvrt hřivny v den před Božím narozením. V listině, která o tom jedná, připomíná se jistý vyšší dohlížitel nad těmito žáky, řečený *episcopus innocentum*, nejspíše některý z kanovníků, a jistý mistr, t. j. nepochybně jejich vyučovatel.)

Od dávna byl při vyšehradském kostele zřízen též sbor dvanácti žáků *bonifanti* (clerici bonifantes) k nižším kostelním službám, v nichž se střídali ve dne

*) Tato listina uložena v archivu pražské kapituly.

i v noci, přebývající pohromadě ve zvláštním domě. R. 1326 uzavřela kapitula zřízení toto zrušiti, a na místo 12 bonifantů zavésti 10 kněží, řečených *chorálníci* (presbyteri chorales).

Kromě chorálníků byli zde ve službách kostela již od starší doby t. zv. *žáci desíti chlebě* (clerici decem panum), kteří odtud dostali zvláště také určení, aby doplňovali nedostatky z obmeškání chorálníků. Též chudí žáci (pauperes clerici) bez ustanoveného počtu, kteří navštěvovali kostel, nalézali v něm různých služeb a výdělků.

Ku *kanторství* daroval zde při zřízení jeho (r. 1320) kanovník Fridrich, farář v Budči, dědinu a mlýn v Kamenném Mostě s jistými povinnostmi k oslavení svého výročního památného dne.

K výživě *bonifantů* byly ustanoveny starodávné statky kapituly v Čakovících a v Bašti v Kouřimsku.

K doplnění náležití promluvíti o pražských školách, jak dalece možno jest na základě chudých tehdejších pramenů.*) Péče o školství tehdy vycházela zejména jen od církevních představených.

Podle listiny krále Přemysla Otakara II., dané r. 1265 měšťanům Nového Města u sv. Havla, dá se souditi, že již tehdy obyčejně při každém farním kostele nalézala se škola. Král dovoluje totiž měšťanům, aby směli při kostele sv. Havla založiti školy tímže způsobem a s touže svobodou, jako bylo obyčejem ve všech jiných královských městech. O zřízení těchto *farních škol*, určených pro děti, jak stěžuje si Tomek, nemáme však z této doby nižádných pamětí.

Mnohem důležitější byly na každý způsob školy *klášterní a kollegiální*, ve kterých se připravovalo odrostlejší žactvo pro kněžský stav, vykonávajíc při tom již i přiměřené služby v kostele. Z této třídy školáků, jak již jsme uvedli, pocházeli na př. bonifanti při kostele pražském a vysehradském ve XIII. století. Za své služby mívali namnoze výživu při kostele.

Pamatovalo se na ně občasné i v nadáních výročních mší a k tomu podobných vysazením peněžitých darů. Též jednotliví preláti kostelů podporovali je dáváním obědů aneb jiným způsobem, jak píše se na př. o děkanu Vítovi, že »každodenně míval při svém stole tři chudé školáky, sloužící kostelu pražskému.«

K zvelebení těchto čelnějších škol působili mnoho sv. Otcové XII. a XIII. stol. všeobecnými rozkazy. Tak nařídil na př. sv. Otec Innocens III. na obecném lateranském koncilu r. 1215, aby při každém metropolitním kostele byl zřízen učitel či doktor theologie, při každém pak katedrálním kostele aspoň jeden učitel čili mistr t. zv. svobodných umění, kterýž by byl povinen vyučovati žákovstvo kostelu sloužící i jiné chudé školáky zadarmo, začež měl mistr jistý obrok čili beneficium důchodů kostela. Školy, v nichž se vyučovalo tímto způsobem předmětům t. zv. fakulty artistské čili svobodným uměním, nazývaly se odtud studii, ač toliko studii *částecnými* (studia particularia), s rozdílem od učení čili studií obecných (studia generalia), na nichž vyučovalo se předmětům všech čtyř fakult a udělovala se důstojenství mistrů neb doktorů s plnou platností pro všechny křesťanské země. (Dokončení.)

*) Nejvíce sebral o pražském školství V. V. Tomek a uložil v jeho »Dějepis Prahy«, z něhož i výpisy čerpány.

Po Haeckelovi.

Studie o monismu. VÁCLAV HRUDKA.

(Dokončení.)

Vývojové teorie nakázaly mluvit o účelnosti v přírodě a ve všem viděli jen příčinu; naproti tomu usuzuje jinak prof. Mareš, že se nemůžeme dovědět, jak tvůrčí moc svedla příčiny do takových vztahů, že z nich vyplývá život; avšak chápeme ideu, která se vyplňuje životním dějem jakožto cíl. Života nepochopíme z příčin, nýbrž z účelů. Energetism neklade na boj o život, na učení o dědičnosti, o rudimentech, o přirozeném výběru takovou váhu jako evolucionisté, ti zajisté na všechny otázky o původu stvoření odpovídali svými konstruovanými dějinami stvoření. Mareš chápe účel jako rozkaz příčiny jako prostředky k provedení rozkazu. Účel není věcí jsoucí, nýbrž tím, co provedeno býti má; účel ničeho neuskuteční, příčiny uskutečňují a jsou tak seskupeny, že uskuteční účel. Uskutečňování příčin odpovídá určité ideji, totiž účelu. Nelze pochopiti organismu ni světa z příčin, nýbrž jen z účelu. Na příkladu se ujasní. Hodinky nepochopíme z mechanismu, nýbrž z účelu, pro který jsou sestrojeny a jemuž slouží. Tedy vitalism nepopírá bezvědomé slepé síly, o nichž tak horoucně bájí Haeckel, ale uznává je pouze za příčiny a přesně odlišuje od nich účel. Než i mezi vitalisty existují veliké rozdíly; společný mají odpor k mechanickému materialismu, jenž chápe život jako slepé a bezvědomé uskutečňování příčin, jako mechanický pohyb atomů; vitalism zcela správně praví, že toto nestačí k vysvětlení života, nýbrž uznává tvůrčí moc a sílu, která ovládá, řídí a seskupuje tyto příčiny, že se uskutečňuje účel, totiž život. A účelem života je tvoření, práce, radost. Někteří kladou tuto tvůrčí sílu nad přírodu, jako naše křesťanská filosofie zvaná theism — theos = Bůh —, a jiní pak přímo do organismů samých, z čehož snadno vzniká pantheism; pas znamená veškerý, tudíž vše jest Bůh, příroda jest tvůrčí síla, příroda jest Bůh. Ta rovnice vyplynula i Haecklovi, jenž stojí na protivném pólu myšlení.

Netřeba podotýkati, že tak daleko jemný a aristokratický profesor Mareš, nezachází. Výslovně praví, že nenajde příčiny ku sporu s náboženstvím. —

Chtěl jsem podati jen malou ukázkou, že i malý národ se ctí obtojí ve velikém kulturním zápase a že nemusí býti jen veliký národ, kdo kulturně vede lidstvo. Postavil jsem myšlenky našeho Mareše proti názorům Haecklovým; ač ve všem s profesorem Marešem nesouhlasím, skláním se před jeho geniálností; oč duchaplnější a ušlechtlejší jest jeho učení proti hrubému německému materialismu Haecklovu, Vogtovu (Köhlerglaube und Wissenschaft) a Ludvíku Büchnera (Kraft und Stoff)!

Snažil jsem se podati myšlenky obou táborů co možno stručně a výstižně; proto jsem citoval často slovně pro lepší porozumění subtilnostem, jak snadno odborník pozná.

Monismus ukládá si úkol velmi obtížný; touží naléztí jednotné hledisko, jehož by bylo možno užítí ve všech vědách jak fysikovi tak i psychologovi; fysika a psychologie znamenají právě protivné póly lidského poznávání; monismus chce i veškeré dění přírodní odvoditi z jednotného pramene, materialism z přitažlivosti a odpudivosti hmotných atomů, což přenáší i do psychologie, a energetism vykládá přírodní zjevy z proměn energií nehmotných a užije této teorie

i ve fysice; křesťanský monism zná causa exemplaris, finalis i efficiens, to jest příčinu, jež jest zrcadlem zjevů jako jejich příklad a vzor, jejíž odlikou jest věci tohoto světa, řekněme příčinu vzornou, příčinu účelnou, jež všechny věci učinila pro sebe a k níž všechny zjevy tíhnou, zná příčinu výkonnou, jež vše způsobilá, a to jest Bůh. Bůh jest vzor, cíl i tvůrce všeho. Svět je projev jeho moci, slávy i lásky, neb z lásky k tvorům a pro tvory stvořil svět. Jeho idee a plány zříme v uspořádání zjevů a přiblížení naše myšlení a poznání jeho vůli vtělené v zařízení světa, jest úkolem našeho badání a naší vědy, jest náš křesťanský monismus.

Z prvních počátků českého školství.

Podává OTAKAR JAKOUBEK.

(Dokončení.)

Určitá zmínka o tomto pražském učení děje se ponejprve r. 1248, kdy vypravuje souvěký letopisec o tehdejší bouři v zemi mezi králem Václavem I. a Otakarem, že v ní učení pomínulo, t. j. ovšem na čas zaniklo rozptýlením žáků a učitelů. Za panování Přemysla Otakara II. došlo nového lesku, před tím nebývalého, takže i z německých jeho zemí, Rakous a Štýrska, též z Bavor přijížděli žáci do Prahy na učení. Za posledních let jeho vlády (kolem r. 1271) drželi v něm čtení dva mistři svobodných umění, mistr Očko o grammatice a mistr Bohumil o logice, rodili Čechové, jak viděti z jejich jmen.

Mimo to pak kapitulní scholastikus, jemuž nepochybně náležel vrchní dohled nad učením, tehdy Řehoř z rodu pánů Zajíců z Valdeka, rovněž mistr, potomní biskup pražský, držel čtení o Aristotelových knihách o přirozených věcech. Po druhé rozptýlilo se pražské učení při započetí války mezi Přemyslem Otakarem II. a Rudolfem II., již asi r. 1274, když žáci z Rakous a ze Štýrska z vyšších rozkazů aneb z obavy nebezpečnosti pro sebe, musili se z Čech navrátiti do svých vlastí. Za krále Václava II. jmenuje se mistr Matěj, kněz a kanovník kostela sv. Jiří s prebendou ve Statenicích, správcem škol na pražském hradě (*rector scholarum in castro Pragensi*), jak udává Dobner, čímž míní se nepochybně ředitel tohoto částečného studia, snad asi po časích Otty z Brandenburku zase obnoveného.

Podobná vyšší škola jako při kostele sv. Vítala nalézala se však také na Vyšehradě při kapitulním kostele, jejíž mistr čili ředitel (*magister scolae, rector scolae*) byl rovněž jeden ze služebných kněží kostela. Jako *beneficium* byl k úřadu jeho vykázán dvůr kapitule náležející v Komořanech na Vltavě blíže Zbraslavi, jehož důchody, obnáševše prvé toliko půl čtvrté kopy grošů ročně, zvýšeny jsou na pět kop prodáním dvoru toho právem zákupným z usnesení kapitoly r. 1332.*)

Stalo se to nepochybně za školmistrovství potomního kanovníka pražského Františka, známého jako letopisce, který úřad ten zastával až do r. 1333.

Za výtečnosti školy při kapitulním kostele vyšehradském zůstávaly sotva pozadu klášterní školy *Benediktinů* v Břevnově aneb *Praemonstrátů* na Strahově, poněvadž oba řádové od dávných dob byli pilní duchovního vzdělání, ačkoli se nám právě určitých zmínek o těchto školách nedostává.

*) Podle listiny vyšehradské kapituly z téhož roku.

Z novějších řádů prosluli svými školami nejvíce *Dominikáni* a *Augustiniáni*, jejichž *lektorové* byli právě učitelé, a sice netoliko ve svobodných uměních, nýbrž zvláště také v theologii.

Z lektorů dominikánského kláštera u sv. Klimenta byl toho času na slovo vzatý zvláště bratr Kolda z Koldic, známý nám mezi jiným jako skladatel několika nábožensko-krasopisných spisků, které věnoval kněžně Kunigundě, abatysi u sv. Jiří.

K nabytí vyšších vědomostí, jichž tyto domácí školy ještě neposkytovaly, putovalo se z Čech dosud mnoho do vzdálených zemí na obecná učení vlášská a francouzská, zvláště k studiím theologickým, ve kterémž ohledu největší slávu mělo učení pařížské, a k studiím právnickým, jimiž vynikala Bononie i jiné vlášské university. V Bononii byl počet studujících Čechů ve XIII. stol. tak znamenitý, že činili pro sebe jeden z 18 národů, na které se dělila tamní ultramontánská universita, t. j. z ostatních národů kromě Vlachů složená. Také však nalezá se zmínka za času krále Václava II. o navštěvování právníké školy v Orleanu.

Z těchto universit pocházeli *doktorové práv*, protože se objevují v Čechách od druhé polovice XIII. a během první polovice XIV. stol., t. j. nejvíce doktorové práva kanonického (doctores decretorum), jehož známosti bylo zapotřebí při biskupském soudu. Též mnozí lékaři, jakož snad asi Jan Štěpánův z Prahy, který se nazývá slavnějším jménem *artis medicinalis professor* (r. 1320), musili mít své umění z cizích universit, dílem snad z nejpověstnější lékařské fakulty montpelliérské.

Na studium v cizině odbírali se velmi zhusta duchovní osoby, mající již svá benefícia, na př. fary aneb kanovníká místa, jakž ukazují příklady vyžádaného dovolení od biskupů, jehož bylo zapotřebí k opuštění kostela a spravování jeho na čas vikářem. V klášterích benediktinského řádu bylo posílání mladších spoluúčů k učení na cizí university stálým pravidlem, takže mělo i býti ustanoveno, kolik by se na to ročně mělo vynakládati z důchodů každého kláštera.

Aby obtížného a útratného tohoto cestování do vzdálených zemí obyvatelům království svého z většího dílu ušetřil, zanášel se nejprve král Václav II. kolem r. 1294 myšlenkou o založení *obecného učení* všech známých fakult v Praze samé, doufaje tím způsobiti vědám nové středisko, ke kterému by potom putovali také obyvatelé všech okolních zemí. Pro různé neshody rádců králových s této myšlenky sešlo a její uskutečnění provedl teprve velký otec vlasti — Karel IV.

V popisu duchovenstva těchto dob, který pečlivě sestavil V. V. Tomek, nalézá se mnoho jmen kněží o školství tehdy zasloužilých. K vůli doplnění této stati uvádíme tyto: Z biskupů pražských uvádí se *Bernary*, prve scholastik pražský (biskupem zvolen r. 1236, † 10. září 1240) a *Řehoř* z rodu Zajíců z Waldeka, mistr ve svobodném umění († r. 1301).

Z děkanů pražské kapituly: *Řehoř*, scholastikus, po té biskup a *Předbor*, scholastikus.

Z kanovníků pražských působili jako scholastikové: *Jeroným*, mistr, *Alexander*, mistr (1181—1197), *Bartoloměj*, mistr, *Jan*, scholastikus (1203—1214), *Bernard*, *Štěpán*, scholastikus pražský, *Přisnobor* (1262—1264), *Marquard*, *Antonín*, scholastikus v neznámé době, *Meruher*, scholastikus, *Chvalek*, kantor, *Jan*, scho-

*) Dobner, »Monumenta« VI. 328 atd. 368 atd.

lastikus, *Oldřich z Paběnic* (šlechtického rodu), doktor decretorum a scholastikus (1307—1325), *Předbor*, scholastikus (1327—1337), *Tobiáš*, scholastikus vyšehradský (1327—1341), *Michal*, scholastikus, *Dětrich*, scholastikus.

Z kanovníků vyšehradských: *Fridrich*, scholastikus, *Přisnobar*, pražský scholastikus (1262—1264), *Jan* (1284—1302), *Walther* († 28. února 1323), scholastikusové, *Wolkin*, mistr (1321—1326), *Tobiáš*, scholastikus (1323—1343).

Z duchovenstva kostelů kollegiálních připomíná se při kapli Všech Svatých na hradě pražském r. 1295 *Herman*, kantor; při kostele sv. Jiří v prebendě stativnické kanovník *Matěj* jako rektor škol na hradě; v prebendě pilepské kanovník *Štěpán*, mistr (asi roku 1304) a z farářů pražských u sv. Havla *Šimon*, mistr (1301—1308)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Svaz křesťanského učitelstva českoslov. v Praze. Za účastenství asi 300 vychovatelů dítek v neděli, dne 13. července v Praze konána ustavující schůze Svazu ve dvoraně Grégrově repr. domu. Po zahájení schůze svolavatelem zvoleno předsednictvo: posl. Kadlčák, který sjezd řídil, ředitelka Šmucerová, členka obecního zastup. města Prahy a říd. uč. Jelínek. Zapis. učitel Tichý a sl. Černíková z Oslavan. Krátkým prosllovem předseda zahajuje sjezdové jednání, vítá účastníky, načež člen N. S. inž. Pospíšil za Klub lidový pozdrav tlumočí. O potřebě nábož. mravního základu ve výchově velmi zdařile promluvil prof. Žák. O úkolech křest. učitelky poučavě pojednal učitelka A. Rozsypalová, když byl prof. obch. akademie Zdeněk Černý zdařile promluvil o laické morálce ve Francii. Mezi řeči sl. Rozsypalové dostavila se do schůze Miss Fletscherová se svou družinou anglické mise katolické. Za nadšeného souhlasu vzácné hostě vítá předs. Když pak referentka přerušenu řeč dokončila, Miss Fletscherová vyličila vývoj katol. školství v Anglii, což tlumočnický česky sděloval. Řeč Miss Fletscherové byla vrcholem nadšení, jakéž ovládalo celé jednání, a bouře souhlasu burácela dvoranou za odpovědi, jež Missi přednášel předseda. Na ty chvíle jistě účastníci nezapomenou. O nábožensko-mravním obrození čs. národa nadšeně a s nadprůměrným úspěchem referoval od učitel Ježek, načež učitel Hromadník podal zprávu o vzniku Svazu, jeho cílech a navrhl první výbor souhlasem pak zvolený. Na to se rozřešil rozhovor rázu slavnostního, věcného. Promluvil Msgr. kanovník dr. Kašpar za kapitulou metropolitní, Ph. C. Šrámek za

studentstvo, katech. V. Vajs za spolek katechetů a mládež, dr. Beran, ř. uč. Benda Fr. za zeměděle katolíky, uč. Vlast. Jelínek za uč. invalidy katol., Běla Pečinková o úkolech našich, uč. Hromadník o svazu. Přednáška A. Šmahové o škole ve Francii a Belgii odročena na příští schůzi. Načež předseda zdařilý sjezd, zasedající od 10. hod. ráno do 4. hod. odpo. bez přestávky, zakončil srdečným doslovem a pozdravem jménem katol. uč. moravského tlumočeným. Na první výzvu soukromou přihlásilo se do Svazu 400 učitelů a učitelek všech kategorií, nadšených stoupců křesťanské výchovy.

Katolická jednota českých učitelek na Moravě koná mimořádnou valnou schůzi dne 17. srpna t. r. v Bystřici pod Hostýnem v místnostech »Střádala« (hostinec pana Stýskala na náměstí) o 2. hod. odpo. Na programu přednáška odborné učitelky M. Rečkové: »Výsledky vyučování kreslení dle moderních směrů na škole obecné a měšťanské«. Po schůzi společná návštěva hrobu zvěčnělé ředitelky M. Hoffmannové a pak pouť na sv. Hostýn.

Český Gratulant.

Jednota katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy v království Českém v Praze vydala svým nákladem sbírku různých přání, památných nápisů, jakož i příležitostných a slavnostních prosluvů pod jménem »Český Gratulant«. Cena s drah. přírázkou K 1-80, poštou K 2-10.

Objednávky vyřizuje: administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.

„Pane, ať vidím!“

Píše ANTONÍN JEŽEK.

Tak zvolati by mělo již jednou učitelstvo, zaslepené starou záští vůči náboženství, abychom poznali, že to š výchovou mládeže myslí dobře. A zatím co chvíli vře sopka nenávisti a zavidlosti, aby v příhodné době vyvěřela a lávou vše svaté a katolickému lidu drahé zničila. Výlevy hněvu však marně bude snažiti se učitelstvo provésti své záměry, neboť jako pod povrchem lávy zůstává vše nedotčeno věkům, tak i v srdcích katolických rodičů hluboko zůstane vryta sv. víra a opravdové přesvědčení, že svoboda ve škole, za níž bojuje učitelstvo, přinese národu jen zhoubu a neštěstí. Průkopníci svobody stanou se hrobaři vlastní krve a uvedou národ na pokraj záhuby časné i věčné.

»Chcete potlačit náboženství?« — pravil Combes, »dříve však se musí věděti, čím je nahraditi. Co se mne týče, nevěřím, že by se většina, ba co dím, že by se skoro celá Francie mohla spokojiti s pouhými mravními ideemi, s těmi ideemi, jak se podávají v povrchním vyučování našich obecných škol. Nemohu vpraviti se v představu současné společnosti, jež by se skládala z filosofů jako jest M. Allard . . . Ministerstvo prohlásilo, že se bude držeti na půdě konkordátu, protože pokládá idee náboženské za idee nutné, za nejmocnější mravní pružiny lidstva.«

Náboženské idee naproti tomu u nás jsou bez obalu ministerstvem vyučování a osvěty pomalu potlačovány. Náboženské úkony jsou sice žactvu dovoleny, ale tak, aby tím vyučování obecné nebralo ujmy. Jest otázka, proč má býti od letošního roku den 1. května dnem feriálním, ale na sv. zpověď a sv. přijímání dvě; obvyklá půldne prázdně jsou zrušena? Či má pro nás větší cenu účastniti se tábora lidu a poslouchati různé řečníky politických stran dne 1. května, nebo zasvětiti zachráněnou duši Bohu? Jest jisto, že systematicky učitelstvo a vedle něho ministerstvo vyučování a osvěty nám běře jedno po druhém a my bezradně stojíme před hotovou věcí. Čím jest dnes kněžstvo — ve škole? Ničím, protože, když pozdvihne hlasu svého jménem Božím, bývá od pokrokového učitelstva přehlasováno. Není tudíž závidění hodný úřad kněze ve škole! Osvědčuje se pravda věčného evangelia „Ze škol vyženou vás“ — A to se stane, jestliže nepozdvihnou hlasů vedle lidu svého ti, kteří sedí na stolicích biskupských, k nimž kněžstvo dnes upírá zrak. Či nebyl to sv. Petr, který po seslání Ducha sv. první odhodil závoru ode dveří a začal beze strachu kázati Krista Ukřižovaného a vytýkati Židům, že oni Spasitele přivedli na pranýř?

Za svými biskupy postavilo by se chutě kněžstvo, jejich hlas proniknuvší mezi věřící konal by pravé divy jako v Německu v letech sedmdesátých a lidí katolický byl by hrdým na Jegliče země svatováclavské!

Již jest čas, abychom ze spánku povstali, nastal den, nižší klérus horečně pracuje na tom, co se dá zachrániti a těší se nadějí, že uslyší povzbuzující slovo těch nejvyšších, že zaslechne to, co by mohl ohlásiti katolickému lidu z kazatelny i na veřejných schůzích. Jak by to imponovalo: „Biskup k vám promluvil — přátelé“ — A zatím stále ticho trapné vysilující k smrti! Kněžstvo nižší pracuje s chvatem, ale i s rozmyslem, sílí se mezi sebou povzbuzováním a útěchou, že jeho los není právě z nejhorších. Pracuje rádo, ale zároveň s tím přesvědčením, že kdyby všechno bylo ztraceno, neztratilo se nic jeho vinou!

Kněžstvo přes všechny překážky stará se o dozor při službách Božích pro mládež, vede ji do kostela, přes únavu mnohde 4 hodiného vyučování v sobotu zpovídá a v neděli podává tělo Páně, modlí se s dětmi ve škole, učí je křesťanskému pozdravu.

Kněžstvo pracuje ve veřejnosti, přednáší, odráží útoky na schůzích pro katolické víře, zakládá organizace, získává mládež škole odrostlou zásadám Kristovým. A při tom musí vykonávat své funkce i soukromé záležitosti. Kdo by mohl popírat činnost kněze v dnešní době?

Kněžstvo zaslouží si plně podpory mravní od svých představených, kněžstvo musí se postavit všem lidem, který v srdci svém dosud chová zbožné tradice předků, který ví, že zdeptáním náboženství vyplnila by se slova Hume-ova: »Hleďte národ bez náboženství; najdete-li ho, buďte jist, že se mnoho neliší od nerozumných zvířat!«

Zdravá duše ve zdravém těle.

(Vychovatelská úvaha.) Píše L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

Nemůže být lépe zahájen tento článek, jako básní Boleslava Jablonského z »Moudrosti otcovské«, odkud vyjímáme tyto hluboce promyšlené, na výsost pravdivé verše:

Synu! Všechných statků země,
ježto blaží lidské plémě,
vše, co srdce rádo cítí,
okusil jsem ve svém žití.

Pro mne kvetly lásky ráje
za krásného dnů mých máje;
mně i země pokladové
sloužili co geniové.

V nejvznadnější svojí kráse
příroda mi jevila se;
umění mně švými divy
v ráj měnilo zemské nivy.

Hlavu štěstěny milence
věncily již slávy věnce;
chvály, cti a důstojenství
měl již stařec účastenství

Tážeš-li se však, co jest
největší v tom světě štěstí?

odpovídám tobě směle:

»Zdravá duše v zdravém těle!«

Co hluboké životní a všeobšáh'é pravdy jest v těchto několika málo slokách! A jako se právem říkává: »Co jest platno tomu, kdyby i celý svět získal, kdyby na své duši úhony utrpěl?« tož stejným právem říci můžeme: »Co jsou platny veškery poklady světa a největší bohatsví tomu, kdo soužen nemocemi, bídě a bezradostně životem se vleče, sám sobě na obtíž a jiným snad na zármutek a bezmocnou útrpnost?«

Během nedávno minulé války různé otázky zdravotnické ustupovaly do pozadí. Samozřejmě! Neboť lékaři celého snad světa měli po celou řadu rokův tolik trapného zaměstnání v lazaretech, že nebylo možno starati se také ještě o něco jiného, nežli o ty řady děsně zmrzačených a umírajících vojinů, mužů v nejlepším věku, pravého to výkvetu národa, jehož ztráta bude všude dlouho a bolestně pocífována.

Za tou příčinou i ta palčivá, stále ožehavá otázka o potlačování tuberkulosity aspoň na čas ustupovala do pozadí a jak byla naléhavě trapnou a stále časově

nutnou, toho máme důkaz v přítomnosti poválečné, kdy následkem těch svizelů válečných, trvajících po léta, rozmohla se následkem podvýživy a přemnohých útrap tuberkulosa, tato metla člověčenstva měrou úžasně hrozivou.

Jak hrozný jest pomysl, že dnes trpí tuberkulosou mnohem více těch ubožáků, nežli tomu bylo za pravidelné doby?

Mužové i ženy každého věku a co jest nejžalostnějšího, hlavně veliké procento dětí propadává dnes u nás této nemoci proletářů, zaviněné nedostatkem, podvýživou, hroznými ubytovacími poměry; a tyto přechetné řady souchotinářů, nad nimiž útrpné srdce trne, jak úžasně jsou rozmnožovány zástupy oněch, kteří z válečného pole se vrátili!

Bůh polituj! Vždyť i otrlého člověka musí zabolet srdce, když sezná názorným příkladem, jak ve statisících případech odešel do války statný muž, mladík zdravím kypící a vrátil se následkem nevypravitelných útrap válečných s úplně podlomeným zdravím, se zárodkem více méně vyvinuté plicní choroby, nepočítaje v to ony ubožáky nejhrůznějšími způsoby zmrzačené.

O lidském zdraví právem se říkává, že pozná plnou jeho cenu teprve ten, kdo jej ztratí. — Této smutně bolestné pravdy měli by si lidé býti více vědomí a pak by zajisté se předešlo mnoha nemocem.

Uvažme jen, jak nesmírně lehkomyšlně počínají si mladí lidé na příklad za tanečních zábav, ať se tyto odbyvají na venkově anebo ve městě. Tancem zahřátý, ba přímo rozpálený mladík nebo dívka lije do sebe ledový nápoj, anebo se jdou »ochladit« jsouce do mokra zpceni, ven do mrazivého vzduchu na dvůr či na ulici.

Přemnoží z nich takto kladou zárodek příští chorobě plicní, ač tomu u nich není tak dávnó, kdy jim bylo ve škole vštěpováno: »Jsi-li uhřátý, nepij!«

A tak pro jediný okamžik mladické neopatrnosti si mnohý a mnohá předčasně ukrátí život, jehož pozdější utrpení jest hrozné a kdy smř bývá vysvobozením.

Jest snažným přáním každého poctivého lidumila, aby s nápravou veřejných poměrů nastala hlavně náprava zdravotnictví a náběhy k tomu se činí z míst povolanych. Je to úkol ohromný, velice nesnadný, ale tím záslužnější, že zajisté se zdaří ustanovujícím se institucím zachránit mnoho životů a kde to již nebude možno přo pokročilost choroby, *budou míti ti nešťastníci všemožné ulehčení a co hlavního — izolování od svého okolí, nebudou moci rozšiřovati zhoubnou nákazu, jak až posud se děje, když v těsném, nezdravém přibytku společně se tisí lidé zdraví se souchotináři.

Pakli minulé válka, tato hrozná metla člověčenství vyvolá v život četná prospěšná zdravotní nařizení, bude to aspoň kapka úlevy v tom moři a zhoubné záplavě předchozích bēd.

Jiná, neméně trapná choroba vedle tuberkulosy (která však není na štěstí tak nakažlivá jako tato), jest nervosa, která se v poslední době úžasně zmahá.

Však není divu! Nervosu (poruchu čivní soustavy) zavinuje přemnoho příčin, které tak snadno neize odstranit.

Vizme, co osvědčený lékař, docent Dr. V. Vitek piše o této nemoci (v Národní Politice): »Podráždění a oslabení soustavy nervové u člověka, soustředěné v jeho mozku, může vyplývati z nejrůznějších vlivů. Buď jsou to dlouho trvajcí a ji vysilující nákazy, jež neustálým vlivem ji přivádějí z rovnováhy (na př.

válka), nebo náhlé těžké otřesy mravní a hmotné. Jindy ovšem i jiné a dosud záhadné vlivy. Výsledek tohoto působení jeví se vždy v jejím vysílení, zemdlenosti a tím i nedostatečné výkonnosti, jakož i v chorobné dráždivosti.

A přece je silných a zachovalých nervů k jakékoli práci, ať již hmotné či duševní, právě tak nezbytně třeba jako správného trávení a zažívání, jako tvoření krve, zkrátka jako všech normálních funkcí veškerých orgánů našeho těla k životu nezbytných.

Neboť člověk s oslabenými nervy pracuje právě tak těžce a namáhavě, jako na příklad ten, kdo je stížen neduhem žaludečním a pod. a práce jeho ztrácí tím na ceně.*

Hle, jaká jsou to zlatá slova lidumila lékaře, hodná největšího rozšíření, neboť učenec na témž samém místě pro poučení nejširších vrstev takto dále píše:

»Ježto pak bývají nemocní tito jinak tělesně zdraví, bývá stav jejich často záhadou nejen jim samým, ale i jejich okolí. Neboť ani jejich vzezření zhusta nenasvědčuje žádné vážnější chorobě. Bývají často dobře živeni, zdravé barvy v tváři a tak zavádají mnohdy podnět k domněnce, že se mazlí sami se sebou, že se snaží bezúčelně vzbuzovati soucit svého okolí, aby jim ve všem ustupovalo a hovělo jejich rozmarům. Tím bolestněji pak nesou neoprávněné podezřívání.

Lidé tito často dlouho tápou v nejistotě, co se s nimi vlastně děje. Necítí se býti v pravém slova smyslu nemocnými a přece mají určitý dojem, že nejsou také zdraví. Nic jich netěší, nezajímá, vše je jim lhostejno, ne-li protivno, každá práce je jim na obtíž a těžko se k ní odhodlávají. Ale mimo to vše je dráždí až nepřirozeným způsobem, každá maličkost vyvolává u nich výbuch zlosti, každý nezdár i bezvýznamný vzbuzuje v nich beznadějnost. A celý ten stav přivádí je přímo k zoufalství. Spánek jich neosvěžuje, naopak cítí se malátnější ráno, než když si večer lehají, mnohdy trpí i nespavostí, jindy opět děsivými sny. A tak vlekou se životem, neznajíce jeho radosti a připadajíce si bezúčelnými tvory, obtížnými sami sobě.*

Ach, jak převýtečným psychologem je tento spisovatel lékař! Jak do té nejmenší podrobnosti líčí trapný stav ubožáků nervově chorých. Pisatelka tohoto článku píše tuto poznámku z vlastní smutné zkušenosti, kdy nepřetržitou námahou duševní i tělesnou trvající po celá desetiletí, prudkými otřesy mysli ocitala se nejednou na samém rozhraní choromyslnosti. Je to hrozný stav ta nervosa a je povinností každého co možno nejzdatněji proti ní bojovat. Jeť vůbec známo, jak již i malé děti (zvláště rodičů nějak zatížených) mohou býti nervosními a není věru již nic smutnějšího, jako takové postižené dítě, nežije li v okolí, které by správně chápalo jeho duševní a myšlenkový stav.

Proto kde jest dítě při učení nestálé, při hře roztržité a silně popudlivé ba i zlostné, je dobře vésti jej k lékaři, aby prozkoumal jeho stav a je-li třeba, potlačil vzrůstající zlo v samém zárodku.

(Pokračování.)

Výchovný význam jesliček.*)

ARNOŠT OLIVA.

A staré písně v duši znějí,
a s nimi jdou sny jesliček,
kol hlavy zní jak ve závěji
hlas traticích se rolníček.

Můj duch tone v blaha moři,
vzduch srdcem táhne hluboce,
a zvony znějí, světla hoří—
ó Vánoce! ó Vánoce!

Jar. Vrchlický.

Vánoce! Nejkrásnější svátky v řadě krásných a významných svátků církevního roku. Kdo rád nevzpomíná a nestává se aspoň v duchu na okamžik šťastným dítětem? Vánoce svátky dětí — božský Vykupitel přichází na svět v podobě dítěte. Jak krásná příležitost naskytá se tu rodičům i vychovatelům využití zvláštní dětské nálady a v dětská srdce hluboce vštípití obraz Jezulátka, by žádný náraz v životě budoucím nemohl ho zastínit a falešný malíř zkreslit.

Sváteční náladu vánoční nejlépe vystihují *jesličky*. Jesličky to jsou, které měly a zvláště v nynější i budoucí době teprve budou mítí neocenitelný výchovný význam. Bohužel, že tento dobrý výchovný prostředek bývá přehlíženo rodiči i vychovateli. Čeho neznáme, nedovedeme si ani náležitě vážit. Těšivá mne vždycky a mohu jen schvalovati, staví-li si děti jesličky (Betlém), neboť:

jesličky jsou výborným výchovným prostředkem.

Představme si zbožnou matku klečící před jesličkami se svým dítětem a vžijme se do nálady toho dítěte. Dětská duše plná poesie obírá se Jezulátkem. Pannou Marií, ovečkami, pastýři a následkem všech těch dojmů je podajná jako vosk, takže rozumná ruka vychovatelova může vkreslití nejkrásnější obrázek. Máš, Františku, Ježíška rád? Mám, maminko! Těší mne, že miluješ Ježíška, chceš-li by Ježíšek i tebe miloval, musíš se mu líbiti svým jednáním, svou modlitbou a svou prací ve škole. Zde nejlépe pečlivá matka dovede vycítiti, co zvláště má dítěti na srdce vložití, kterých vad a chyb varovati a ke kterým ctnostem nabádati. A tak jesličky — živý názor — stávají se dítěti školou ctností a zbožnosti. Jesličky jsou školou ctností.

U jesliček učí se dítě *poslušnosti*. Evangelista stručně praví: byl jim poddán. Poslušnost počíná v jesličkách. Kdo jest ono malé děťátko? Jest jako jiné děti? Ano, pohlížíme-li na ně jen očima tělesnými, pak je právě tak slabé, pomoci potřebné jako každé jiné dítě; hledíme-li na ně očima víry jako mudrci a pastýři, pak pod rouškou zdánlivé slabosti a nemohoucnosti spatříme sílu a majestát božství. To dítě jest Bůh, Syn Boží, který z poslušnosti k nebeskému Otcí opouští nebeské výšiny a sestupuje na zemi a stává se chudým a slabým dítětem. Z poslušnosti leží v jesličkách a podává právě zde důkazy pokorné poslušnosti. Jeho slabost a nemohoucnost není jako u ostatních dětí nevědomá, ale vědomá a dobrovolná. Ač má svobodnou vůli, počíná si při všem jako bezmocné dítě, dává se zvedati a pokládati, dává se krmiti ne jak a kdy Ono chce, ale jak a kdy chce Matka!

Snad v ničem se při domácí výchově a výchově vůbec tolik nechybuje jako právě v tomto směru a proto tolik nářků v přítomných dnech na neposlušnost, vzdor a nepodajnost dětí a odtud také ony smutné zjevy, že děti a dospělejší mládež

*) Dle spisku: Die Weihnachtskrippe und ihre Bedeutung für die Erziehung von P. Danie Gruber, O. F. M. Innsbruck 1914.

i nejlépe míněné výstrahy a napomínání nedbají. Kde hledati příčinu těchto smutných zjevů? U rodičů i vychovatelů, kteří zanedbali v mládí dětem vštěpovati poslušnost. Proto záhy lámati svéhlavost a krotiti výstřelky proti poslušnosti!

Nutno děti navykati, by rychle a přesně bez odpovědi a reptání rozkazů a výstrah uposlechly ovšem v předpokladu, že rozkazy a pokyny musí býti rozumné a důsledné, ne libovolné a směšné. Nesmí se dovoliti dnes, co se nedovolí zítra, nesmí se zakazovati dnes, co se dovolí jindy. Nepřikazuj také mnoho a rozličných věcí najednou. Stálé tikání hodin se přeslechne, zvykli jsme si už na ně. Proto rozkaz zni krátce a bez dlouhých výkladů, proč to či ono. *Poslušnost musí býti dobrovolná*, spočívat na vyšším základě, musí míti základ i oporu v Bohu, posloucháme z lásky k Bohu, proto musíme upozorniti, že rodiče zastupují místo Boží, vychovatelé místo rodičů a vůli Boží jest poslušchati rodiče a jich zástupce. Nutno dětem vštípti, že poslušností podobají se Spasiteli a proto vedeme je k jesličkám a ukazujeme malého Ježíška — vzor poslušnosti — aby si nejen obraz, ale i tuto ctnost hluboko do srdce zapsaly a nikdy ji nezapomněly. Neopomeňme tohoto výchovného prostředku k ctnosti, která jest nutnou podmínkou zdárné výchovy.

U jesliček učí se dítě *skromnosti*. Naříkáme na těkavost dětí. Jen zábavu a zase zábavu. Mnoho zaviňuje špatná výchova z domova. Čím jednodušeji dítě vychováno, tím méně potřeb má a tím spokojenější bude. Jednoduchá strava, jednoduchý šat, každá zbytečnost stranou. Odepři si něco z lásky k Ježíškovi, hled, co on z lásky k nám vykonal! Leží v jesličkách na holé slámě, v zimě jen plénkami přikryt. Matka ráda by ho ukryla do nejlepších podušek, před zimou v teple chovala. Ježíšek se toho všeho dobrovolně zřekl, aby nám — velkým i dětem — ukázal, že máme rádi se uskrovnovati, bychom tím z lásky k němu jednali. Šťastné děti, jimž rozumní rodiče i vychovatelé záhy v mládí jeho křesťanského odříkání cílevědomou výchovou v srdce vložili, neboť jen tak zůstanou vítězi v bojích budoucích. A kde naleznete lepší vzor pro tuto ctnost než právě u jesliček?

U jesliček se učí dítě *odříkání*. Králové dali zláto, kadidlo myrhu. Kéž bychom mohli také něco darovati! Zde naskytá se příležitost poučiti o ctnostech na výsost potřebných naší době. Naše doba hrozně stůně a naše mládež vážně churaví, všude jen samé požitkářství, pohodlné živobyčí, plno zbytečných zábav, ale i zbytečných řečí. O této době můžeme plným právem užití slov knihy Moudrost (2, 6-9): Pojďtež tedy a požívejme dobrých věcí, kteréž tu jsou a užijevme tvorstva (stvořených věcí světa) jako v mladosti rychle (prve než mine mladost). Drahým vínem a drahými mastmi naplněme se: a ať nemine nás květ času. Korunujme se růžemi, prve nežli svadnou: nižádná nebuď louka, kteréž by nepřešla bujnost naše (t. j. nižádná rozkoš, které bychom neokusili). Žádný z nás nebuď prázden rozpustilosti naší: vsudy pozůstavme znamení veselosti: nebo tenť jest díl náš a ten jest náš los.

Většině lidstva chybí prostředky, by mohli do sytosti užívatí všech radováněk a proto tolik nespokojenosti, neštěstí, vražd, sebevražd, krádeží, podvodů a jak se všechny ty moderní hříchy jmenují. Má-li budoucí generace těchto otravných pramenů býti ušetřena, musí rodina i škola v mladých dětských srdcích tuto nezdavou touhu potlačovati a cvičiti záhy v odříkání. Jen tehdy budou budoucí generace šťastnými, budou-li vychováni v duchu apoštola Pavla:

nebo já se naučil dosti míti na tom, co mám. Umím i sčítzen býti (nouzi trpěti), umím i hojnost míti (všudy a ve všech věcech vycvičen jsem) i nasyčen býti i lačněti: i hojnost míti i nouzi trpěti. (Fil. 4, 11-12).

Jsou dary, které jsou Ježíškovi milejší než beránci pastýřů a zlato mudrců. Milejší jest Spasiteli, když, ty dítě, z lásky k Bohu zřekneš se některých dáreků a poskytneš chudému dítěti, když zřekneš se mnohých dáreků, abys mohlo dáti nějaký obnos ve prospěch slepých atd., když zřekneš se své zábavy i nejmilejší, abys vykonalo dobrý skutek (navštívilo nemocného spolužáka, žákyni atd.). Kde jinde můžete účinněji v tomto směru na duši dítěte působiti než u jesliček?

U jesliček učí se dítě *sebezapírání*. To slovo jest dnešnému světu odporné a přece pro katolíka nutné. „Tehdy řekl Ježíš učenníkům svým: Chce-li kdo za mnou přijíti (mne následovati), zapři sebe sám (Mat. 26, 24.) Má-li dítě na trnité cestě cnosti následovati Spasitele, pak nutno záhy začíti s výchovou sebezapírání. Bez sebezapírání není možno mluvit o karakteru, neboť ku karakteru patří v první řadě silná vůle, která nás uschopňuje všude a za všech okolností jednati dle pevných, stálých zásad. Pevná vůle není možna bez sebezapírání. Jen ten, kdo se záhy naučil své náklonnosti přemáhati a své žádostivosti podrobovati rozkazům svého ducha, má pevnou, silnou a rozhodnou vůli. Chceme vychovávatí karaktery — ne třtiny — proto nutno záhy nabádati k sebezápóru. Nesmím vždycky vyplniti přání dětí, nemusí, ba mnohdy ani nesmí dítě vše míti. Této ctnosti zase nejlépe učíte u jesliček poukazem na sebezapírání Spasitele.

Jesličky budí a udržují *dětskou mysl*. Naříkáme, že nemáme dětí, máme mladé starce, vše je mrzí, všemu nejlépe rozumějí, mnoho zbytečného vědí. Města i venkov mohou si podati ruce. Není-li snad všude na venkově stejně následkem komunikace a společenských poměrů, kdy dítě městské houfně proudí na venek, nebude ani zde v dohledné době lépe. Blouznění o naší zlaté mládeži musíme už přenechatí minulosti, pro budoucnost jest naší povinností vrátiti děti dětskému životu, vrátiti dětem jejich dětství, zachovati jim dětsky čisté, nevinné srdce. Nejkrásnějším buditelem, oživovatelem i udržovatelem dětského citění i smýšlení jsou nesporně jesličky. Co tu radosti, co chystání a příprav ku stavbě Betlémal A jak vše se posuzuje, dětsky rozumuje, tak že mnohý dospělý, kdo si ještě trochu smyslu pro poesii zachoval, stává se s dětmi na chvíli zase dítětem a nalézá sám mnoho radosti, může-li s dětmi stavbou jesliček pookřátí. Při stavbě Betléma všechny myšlenky obírají se jen Ježíškem a každé to dítě jistě chce mu býti podobno v tichosti, nevinnosti a lásce. (Dokončení.)

Zdravá duše ve zdravém těle.

(Vychovatelská úvaha.) Píše L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

(Pokračování.)

Tím povinni jsou rodičové sobě a hlavně svým dětem, aby z nich snad později nevyrostli tvorové politování hodni, neboť výše uvedený lékař dále píše:

»Kdo nahlédl jednou do nitra těchto lidí a pochopil jejich duševní stav, dovede si pak teprve představití jejich útrapy. Je to neustálá honba nejčernějších dojmů a myšlenek, která je šťve z místa na místo. Vnucují se jim proti jejich vůli, pronásledují je jako upíři a vyčerpávají jejich síly. Nejčastější takovou

utkvělou představou je myšlenka na smrt, která je děsí na každém kroku a každý záblesk radosti jí otravuje. Každý pochod myšlenkový jest jí provázen a jejich celá pozornost je téměř trvale k ní obrácena. Jindy to odporná slova, pronikající proti jejich vůli z jejich nitra, urážející a rouhající se nejposvátějším jejich citům, a děsíce je svým hrubým cynismem, jež si pak kladou sami za vinu, tak že počínají nenáviděti sami sebe.

Je snadno pochopitelné, kterak člověk takto trpící touží po klidu své rozhárané duše a vyhledává všemožné prostředky s úzkostnou touhou naléztí vysvobození. Používá tu pak často škodlivých, omamujících léků, jimiž sice na několik hodin se zbavuje těžkých nálad, ale tím stav svůj pouze zhoršuje, ještě více jimi vysiluje své nervy.

Až potud jsme si dovolili citovat tyto výňatky z krátkého článku, jsouce přesvědčení, že tato zlatá slova páně doktorova jsou napsaná ku prospěchu trpících a k poučení všeobecnému, a že tudíž zasluhují co největšího rozšíření. Jako jedinou cestu k uzdravení udává pan spisovatel zesílení nervové soustavy. Pouze tento způsob může vrátiti radost ze života a může odstranit chorobnou podrážděnost, vzbuditi touhu po práci.

»Pouze silné nervy dovedou býti klidnými« napsáno dále a tím končíme ten kratičký výňatek, neboť další již spadá do oboru lékařské léčby, což podáno velmi zajímavě a populárně, takže je to srozumitelné každému čtenáři i ne odborníkovi.

Jest nesporné, že podobnými cennými články častěji uveřejňovanými o různých nemocech, mnoho by získaly hlavně vrstvy lidové, které nemají příležitosti k pročitání odborných spisů zdravotnických. A přece je ze všeho patrné, že jest právě zdraví, jak tělesné tak i duševní, nejvzácnějším bohatstvím každého člověka. Bez něho je boháč ubožákem a zdravý nuzák po případě se může všeho v životě domoci. Proto zde přišťe podáme matkám vychovatelkám na uvážení články proslaveného lékaře vědátora Dra Thraenhauta.

Děti zdravých nervů.

Thraenhaut píše :

Základ ku příštímu zdraví dítěte dlužno budovati hned v nejujtějším jeho mládí. Čím jest dítě menší, tím citlivější jest a vnímavější ku všem dojmům, které na něho působí prostřednictvím jeho smyslů. Proto jest zde nutno velice jemné zacházení a převeliká šetrnost. Vystřihati nutno dítě příliš ostrého osvětlení, pronikavého hluku, prudce náhlého probuzení a zvláště škodlivu i odsouzení hodno jest, když se děti úmyslně straší a z úkrytů lekají. Budí-li se dítě ze spánku, ať děje se tak s vlídnou laskavostí — vádou nebo dokonce třepáním tělíčka může se dítěti uškoditi na čivní soustavě. Nejlépe když se děti náležitě spánkem posilněné samy probudí, tu pak bývají čilé a veselé po celý čas. Duševní schopnost a všechny smysly dítěte bývají nejvíce napínány tehdy, kdy ono mluvíti a běhati počíná. Zdravě založené a náležitě se vyvinující dítě obyčejně jeví pro své okolí tolik zájmu, že nebývá třeba na něco zvláště je upozorňovati. Předvádí-li se mu mnoho obrazů a různých předmětů, vyvolává to u dítěte duševní napětí, jevíci se zvýšenou živostí a rozčilením, což obyčejně končí hlubokým vyčerpáním. Při hře jest třeba dítě ponechati samo sobě a jeho vlastní obrazotvornosti, aby tato nebyla zbytečně drážděna. (Pokračování.)

Výchovný význam jesliček.

ARNOŠT OLIVA.

(Dokončení.)

Známy biskup Keppler lituje toho, že v dnešních dnech dětem i mládeži chybí opravdové radosti. Jest to bohužel pravda. Tisíce a tisíce dětí neznají pravé radosti po celý rok — vzpomínka na vánoce, stavba jesliček aspoň několik dní ať jsou výjimkou! Z jesliček necht do srdcí dětských vstupuje anděl s radostnou zvěstí: zvěstují vám radost velikou a jesličky stanou se zvěstovatelem radosti, která zapustí tu kořeny pro celý další život. Proto bolestně musí se dotknouti věřících rodičů i vychovatelů vědomí, že tento dobrý výchovný prostředek jest odstraňován. Odkřesťanění rodiny začíná se tu důsledně provádět za podpory našich katolických rodin, které nedovedou doceniti následky nerozumného jednání, kterým škodí jen a jedině svým vlastním dětem.

Jesličky i vzdělávají. Pozorování Ježíška v jeho božské chudobě, pohled na svatou Matku i sv. pěstouna pohřížené v hlubokou modlitbu prozářenou radostí, svatí pastýři, andělé i tři králové ve své slávě, ale i v zbožném zanícení působí dojemně a mocně na citlivá dětská srdce a zjemňují dětský cit.

Proto třeba, by jesličky staly se tím, čím lidu našemu bývaly v dobách nejtrudnějších. Ne stromek, ale jesličky musí míti přední místo v našich příbytích, musí zpět do katolických rodin, z nichž byly neprávem a neporozuměním vytlačeny. Toť úkolem rodičů i vychovatelů. Žádný kněz neopomene doby vánoční použití k upozornění dětí i rodičů na tento výchovný prostředek. Naše děti musí zase před jesličkami konati večerní i ranní modlitby a pěti vánoční písně a vánoční koledy, což přinese mnoho dobrého dětem i rodičům, neboť dotud budou děti zbožnější, mravnější a poctivější a tedy také lepší, pokud si zachovají dětskou mysl. Rodiče i vychovatelé nesmí zapominati, že děti jim svěřené jsou dětmi Kristovými, ať se tedy sami nestávají Herodesy těchto dítek.

U jesliček učí se dítě trpělivosti v chudobě. Z jesliček dýše samá chudoba. Chudá matka, chudí pastýři, chudičké Dítě. Je cosi zvláštního, řekněme božského v této chudobě. Jest to chudoba dobrovolná.

Chudoba jest trpká, tím trpčí pro dítě, které ji více pocituje než dospělý a zvláště o vánocích, kdy vidí jiné děti v nadbytku hraček a pamlsků a všelijakých zbytečností, zatím co samo nemá ani jediné hračky, ba mnohdy ani kousek chleba — nedivme se, že pocítí hořkost a v srdci rodí se závist a nenávisť. Co může tu na uklidnění dítěte více působiti než poukaz na hladového a zkrhlého Spasitele v jesličkách?

U jesliček učí se dítě štědrosti a lásce. Chudý byl před Kristem v opovržení. Ne tak po Kristu. Co jste učinili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste to učinili (Mat. 25, 40), dáme-li tedy něco chudému dítěti jako bychom to dali samému Ježíškovi. V tomto smyslu budou rodiče i vychovatelé dítky před chudičkým Ježíškem nabádati. A poněvadž děti ve většině jsou dojmům přístupny a mají měkké a citlivé srdce, zapustí jstě podobné poučení kořinky do dětského srdíčka a výsledek ukáže se v rozhodnutí dítěte něčeho ze svých dárků poskytnouti dětem chudým. Rozumní rodiče nebudou ničeho proti tomuto rozhodnutí namítati, naopak dítě v dobrém úmyslu utvrdí a za skutek šlechetný pochválí. Tak se učí dítě této královně ctností — lásce k bližnímu — dnes tolik

Valná hromada

Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy v Čechách konala se za hojného účastenství členů v neděli dne 12. října v 10 hod. dopol. v redakčních místnostech v domě družstva Vlast.

Po vykonané modlitbě zahájil schůzi předseda, řídící učitel p. Jos. Kafka, uvítáním všech přítomných, načež v delší řeči učinil projev radosti nad jmenováním nového arcibiskupa v osobě vsdp. Msgra Th. a Ph. dra. Frant. Kordače, profesora theologické fakulty pražské. Pan předsedající novému arcibiskupu ndp. dru. Frant. Kordačovi, členu Jednoty a bývalému předsedovi Jednoty katol. učitelstva českého, přál vše dobré v jeho vrchnopastýřském díle a ubezpečil jej oddaností všech ve shromáždění se nacházejících. — Dále oznámil celý seznam, během roku v Pánu zesnulých členů, za něž pokladník spolku vldp. osobní farář a katecheta Ant. Suchoradský sloužil ráno mši svatou. Řeč pana předsedy vyslechnuta byla členstvem za povstání ze svých sedadel.

Po předsedovi ujal se slova jednatel Jednoty katol. učitelstva p. Jos. Hrubý. Přednesl zprávu za celý rok a přečetl protokol z minulé valné hromady. Jak zpráva tak i protokol došly bez debaty jednomyslného schválení.

Pokladník dp. Ant. Suchoradský přednesl zprávu pokladní, která jednohlasně s pochvalou schválena a po prohlášení pp. prof. Schindlera a Jana Žáka, revisorů účtů, kteří položku za položkou zkoumali, a v pořádku vše našli, pokladníku vldp. Ant. Suchoradskému uděleno absolutorium za všeobecného souhlasu.

Správce knihovny red. Tom. J. Jiroušek oznámil, že půjčování knih v tomto roce jako v minulých válečných letech valně pokleslo, ale vzdor tomu bylo přece od 11 osob knihovny používáno a od nich na vazbu knih složeno 6 K 45 h, s kterými, když se připočtou k 85 K 41 hal. z roku 1918, má dnes knihovna v záloze obnos 91 K 37 h. — Zpráva přijata se souhlasem.

Přikročeno k volbě předsedy, výboru, náhradníků a revisorů účtů. Jednohlasně jsou zvoleni: za předsedu p. Jos. Kafka, řídící učitel ve Zdětině. — Za I. místopředsedu p. Tomáš Jos. Jiroušek, red. a ředitel závodu družstva Vlast. — Za II. místopředsedu p. Vlastimil Jelínek, učitel v Břevnově. — Za jednatele p. Jos. Hrubý, učitel v Praze. — Za pokladníka vldp. Ant. Suchoradský, osobní farář a katecheta v Praze. — Do výboru jsou zvoleni pp.: Jiljí Březina, ředitel měšť. škol na Smíchově. Bohuslav Šubrt, faktor knihtiskárny v Praze. Jan Kalivoda, profesor v Bubenči. Jan Voborský, spisovatel v Praze. Richard Vojáček, profesor v Praze. Křišťan Havlíček, řídící učitel v Drahlíně. Slečna Albína Fortýnová, učitelka v Praze a slč. Terezie Urbányi, expeditorka v Praze. — Za náhradníky výboru byli zvoleni pp.: Bohumil Varhaut, stavitel v Krči. Bohumil Havel, učitel ve Vojslavici, Jan Bliženec, mistr knihářský v Praze. Za revisory účtů jsou zvoleni: vldp. Frant. Schindler, kons. rada a gymn. profesor v Praze a p. Jan Žák, účetní v Praze

Všichni zvolení své tunkce přijali. Ve volných návrzích bylo usneseno přispěti Tiskové Lize, Spolku na zakládání katol. knihoven v zemích českosl. po 25 K a 25 K jistému spisovateli za dobré působení literární pro mládež.

Schůzi zakončil pan předseda řídící učitel Josef Kafka třikrát provoláním slávy sv. Otcí Benediktu XV., prezidentu českosl. republiky T. G. Masarykovi a ndp. arcibiskupu dru. Fr. Kordačovi a celému česko-moravskému episkopátu.

zanedbávané a bude jí jistě šetřiti i ve starším věku. Co zla mohlo býti se světa odstraněno, kdyby více této ctností bylo mezi lidmi!

U jesliček můžete dobře působiti i ve prospěch dětí pohanských. Děti, které vidíme na ulicích hladové, zkrhlé, otrhané a bosé, jsou opravdu ubohé, ale nejsou těmi nejhudšími a nejubožejšími. V zemích pohanských žije tisíce tisíců dětí daleko nešťastnějších, poněvadž neznají pravého světla — neznají Spasitele. My jim můžeme pomáhati, by Ježíška poznaly. Můžeme tak činiti modlitbou a až budeme většími také dárky na jich vyučování. Tato naše oběť jest Spasiteli velice milou — a jesličky stávají se pramenem obětí a učí lásce k jiným i neznámým národům.

Jesličky dávají rodičům i vychovatelům příležitost nabádati děti k častému sv. přijímání. Vypravujeme-li dětem biblickou zprávu o narození Spasitele, nezapomeneme upozorniti na velikou radost pastýřů i mudrců, když mohli Ježíška viděti a před ním pokleknouti. Této radosti nemusíme dobrým, svatým mužům těm záviděti, neboť my jsme šťastnější, máme Ježíška stále mezi námi ve svatostánku v Nejsvětější svátosti. Každý náš kostel jest Betlémem a svatostánek jesličkami. Jako svatí muži s radostí spěchali do Betléma, hodné dobré dítko rádo pospíchá do kostela před jesličky-svatostánek. Spasitel má takové děti rád, ovšem že se musí slušně a zbožně chovati. Hleďte, jak klečí sv. pastýři!

My můžeme nejen k Ježíškovi choditi, před Ním klekati, my můžeme Jeho tělo i krev přijímati do svého srdce ve sv. přijímání a čím častěji tak činíme, tím jsme Ježíškovi milejší.

Málokomu jest dopřáno navštíviti rodiště Spasitelovo, proto stavíme v kostelích jesličky a zavádíme tento zvyk i do katolických rodin, bychom tím vzbudili myšlenky na Spasitele. Jak rády dítky jesličky navštěvují a před nimi se modlí. Vraťte dětem jesličky. Ať není jediného kostela, jedině katolické rodiny, kde by scházely jesličky. A nemůžete-li už býti bez vánočního stromku, ať pod ním nechybí jesličky.

Jesličky opravdové, názorné vyučování dětí! Nejkrásnější mluvou nedovete dítěti tak hluboce v srdce vštíiti jednotlivé události při narození Spasitele, jak to činí jesličky svými prostými figurkami. Zde církev ukazuje svoji paedagogickou moudrost.

Žádný vychovatel nepodceňuj tohoto názorného prostředku. Význam výchovný jest jistě veliký a zvláště doba nynější má zapotřebí těch ctností, které jsme uvedli. Vychovatel doby dnešní musí využití všech prostředků k mravní obrodě lidské společnosti, která nastane obrozením mládeže na zásadách evangelia Kristova.

Končím slovy F. Košáka ve »Vychovateli« 1917 str. 217: Stavme jesličky v kostele a voďme k nim děti; napomínejme, aby přicházely a u nich se modlily, na Ježíška vzpomínaly. Pomáhejme dětem a při různých příležitostech, všude napomínejme, vybízejme a prosme: Vraťte dětem jesličky! Vraťte jim požehnání, vraťte jim zdroj dětské poesie; vraťte jim čistou dětskou zbožnost a svaté nadšení! Vraťte jim pramen blahých vzpomínek, zdroj náboženské síly a vytrvalosti pro celý šťastný život.

Zdravá duše ve zdravém těle.

(Vychovatelská úvaha.) Píše L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

(Pokračování.)

To mělo by být pravidlem také při vypravování pohádek. Zvláště za večerů se doporučuje opatrnosti, aby dětem nebylo vypravováno, co by je dělalo jinak by se ze spánku uděšeně vytrhovaly, trápeny zlými sny. Bázlivé děti se nesmějí karat, ani domluva zde nezpomáhá, pouze laskavými slovy a trpělivostí je nutno vykládat jim zbytečnost jejich strachu. Nerozumno jest před dětmi mluvit o válce a jejich hrůzách, poněvadž to na dětskou mysl působí sklíčovícím dojmem. Dříve zdravé děti blednou, jsou mdlé a stále se všeho lekají. Je to pochopitelné, neboť dětská mysl stále přemýšlí o tom, co neutěšeného dítě slyšelo.

K žádoucímu sesílení nervů u dítěte nejlépe poslouží pohyb na zdravém, svěžím vzduchu, přiměřená, dráždidel prostá strava, vzduchové lázně a mírné omývání chladnou vodou. A právě za oněch prvních pět roků dětského věku třeba dítěti rozumné výchovy, aby pak bylo spůsobilé k návštěvě školy a jejím úkolům.

Však nelze dosti často opakovat rodičům i vychovatelům dítek slova: »Zdraví jest největším pokladem člověka«. A základ k dobře vyvinutému zdravému tělu, v němž by sídlila také zdravá duše, nutno budovati hned na samém počátku života dětského.

Zvláště důležitá doba k tomu nastane, když se má drobný kojeneček odstavit a uvykati na jinou potravu kromě mléka mateřského, které jest pro něj nejprůměřenější a nejzdravější výživou. Dítě vyživované pomocí ssací láhve má poněkud dříve dostávat pevnou potravu nežli dítě živěné prsem matčiným. Ovšem se musí k tomu použití nejdříve zahoustlá polévka a teprve zvolna uvyká se dítě na měkké kaše; ovocné míchaniny, zelenina a jídla vaječná se v první čas příliš nedoporučují. Spíše svědčí robátku zahoustlá polévka z ovesných vloček, krupovka, krupičná i rýžová polévka, vařená přímo z těchto produktů nežli z jejich náhražek nebo z mouky ovesné, rýžové atd. Vaří se v mléce nebo ve vodě, po případě se to rozumně střídá a bedlivě se pozoruje, jde-li to dítěti k duhu i co mu snad lépe chutná.

Vystříhati se jest jakéhokoli koření, pouze zrnko soli a dobré máslo je přípustno při prvních pokrmech kojenců. Naproti tomu nesmí se jim podávat polévka z masa, poněvadž velice dráždí útlou soustavu tělesnou. Teprve později když dítě poněkud zesílí a uvykne na pevné pokrmy, může se mu podati slabší polévka hlavně z telecích kostí, poněvadž podporuje vzrůst kostry. Vůbec polévky svrchu uvedené jest nejlépe dávat dětem jednou denně, vždy v poledne a nepřilíš mnoho.

Teprve osvědčí-li se takové přikrmování, což se pozná, když dítě přibývá ve váze a má-li pravidelnou stoličku (je třeba děti často vážit), může se podati k večeru zase trochu polévky. Kdyby byla stolička tvrdá, prospěje podati něco ovocné zavařeniny ve tvaru povidel, ale nesmí býti tuze sladká.

Mezi druhým rokem kromě kaší možno dětem dávat kaši z bramborů, rozmačkanou zeleninu, dobře rozvařené, odpeckované ovoce. Děti rády jedí a velice jim svědčí v tělesném vývinu špenát, mladý hrášek, mrkev, brambory s mlékem hodně umíchané a omastěné máslem. Je správné děti učiti, aby záhy dovedly samy vládnouti lžičkou a při jídle předkládati jim jen málo pokrmu, aby se jim neznechutil a rychle nevystydl. Po dvou letech každá pečlivá matka sama již vyzkoumá, co dítěti nejlépe svědčí a nyní nechat dbá především toho, aby si dítě zvyklo na rozumnou střídmost.

(Dokončení.)

Kříž.

Všední příběh napsal ANT. JEŽEK.

Boj vypovězen křížům ve školách. Stupňoval se na život i na smrt. Není pokrokové mítí ve třídě obraz Ukřižovaného! Obnova školství počala odstraněním toho, který jest symbolem života, přítelem dítek, těšitelem v strastech a podporovatelem radosti. »Ze škol vyženu vás,« pravil Kristus a sám byl první slov těch obětí.

»Kde asi zůstane,« zatanulo na mysli učitelu náboženství, když odcházel z konference, kde ještě benevolentně stanoveno, aby ten, komu kříž překáží, dal ho sejmouti a odstraniti. A skutečně následující den bylo zřítí na stěně místo kříže jen začernalý obrys, který zdál se býti znamením doby.

Náhodou vešel učitel náboženství do V. třídy obecné školy ve V. Nechtěl věřiti ani svým očím. Na stěně visel — kříž.

»Slečno,« řekl »vy zde máte ještě kříž? Jinde již není, proč právě zde? Až to ostatní uzří, nebudete pokrokovou, postaví vás na pranýř!«

Obrátila svou hlavu ke kříži a pravila: »Říkejte, co chcete, kříž tu zůstane a bude se se mnou stěhovat ze třídy do třídy.« »A proč, smím-li se ptáti?«

»Jest to veliké — proč« a začala vypravovati.

Bylo to na počátku války, kdy můj snoubenec (znal jste ho přec) náhle povolán na vojnu. Tak rychle to šlo, že mu ani nezbyvalo jinde se rozloučiti než zde. Přišel za mnou do školy, když jsem odvedla děti. Několika slovy to učinil, potom zahleděl se na kříž a pravil: »Nuže, na shledanou a zůstaň mi věrnou. Až tě všecko opustí a případně na tě malomyslnost, pohleď na tento kříž a z něho čerpej útěchu i sílu. Vše snadněji poneseš, snad i odloučení navždy. Zamžily se mi oči a neoschly ani po jeho odchodu. Když jsem se na jeho odkaz zahleděla, zdálo se mi, že pod křížem zřím Sedmibolestnou Pannu, v jejíž hrud' sedmero se pohroužilo mečů. Nastaly doby osamocení; list přicháze za listem a potěšil vždy, až ale, však to dobře víte co se stalo, že můj snoubenec byl zastižen. Kdyby nebylo tohoto kříže, těch rukou zbodovaných, jež jakoby objímaly svět, nevím, co by se bylo stalo pro velikou lásku mou k němu. Z něho čerpala jsem útěchu, jí jest mi i nyní po několika letech, bude i v budoucnu. Proto jest tu a zůstane. Po konferenci — odpoledne — přišel školník. »Co budete dělati,« ptala jsem se. »Jdu sejmouti kříž, již není v žádné třídě!« »Ale zde zůstane,« řekla jsem odhodlaně. A zůstal. Proč neřekla jsem nikomu mimo vás, vím, že jste mně porozuměl! Bez kříže nebude svět lepší ani hodnější lidé. Nejdříve zavrhnou kříž, potom Boha a zůstane jim na zemi pouhé — peklo. Bez Boha budou lidé jen rozervanější a ze srdce vymizí mír a pokoj, který svět nikdy nedal, ba ani dáti nemůže. A když se s dětmi modlím, říkávám, aby se divaly na kříž. Snad mi porozumějí až dospějí. Tím méně budu se o ně strachovati, když nic jiného, nebudou moci aspoň o mně říci, že jsem jim vytrhla ze srdce, co si přinesly již z domova. A mně samé bez kříže stále by něco scházelo.«

Pohlédla na kříž a její oči se zarosily. Snad si vzpomněla na někoho drahého, jehož památka tak brzy neumírá.

Vyšel učitel náboženství na chodbu beze slova s pomyšlením »Kdo se Boha nespustí, ani On ho v hoři neopustí.« Lilie mezi trním, šťastná mezi opuštěnými.

Kdo přišel do třídy v době květů, našel pod křížem konsolu a na ní vázu, v níž byly vždy čerstvé květiny . .

Jednoho rána krácel učitel náboženství po chodbě. Právě zvonilo. Z jedné třídy ozvalo se dvoji udeření rákoskou na stůl a slyšení bylo sopránové »zakrytí!«
Počalo vyučování

Prvoučitelé slovanští sv. Cyrill a Methoděj.

Ve světoznámé encyklice »Grande munus« — »Vznešený úkol« čteme tato slova papeže Lva XIII., slova zajisté dosahu nesmírně velikého, neocenitelného. Patrně z nich, co o velkých zásluhách apoštolů slovanských, sv. Cyrilla a Methoděje dávno již napsal výtečný spisovatel Frant. Ladislav Čelakovský ve své knize »Čtení o počátcích dějin vzdělanosti a literatury národů slovanských« kdež čteme výslovné svědectví o písemnictví IX. věku: »Důstojně otevíráme pořadí spisovatelů našich jmény oněch dvou učených a co ještě větší váhy jest, svatých mužů.« (Cyrilla a Methoděje.)

Aj, jaká tu nesmírná zásluha ssv. Cyrilla a Methoděje! Zásluha, věru, neocenitelná, když i Němec, znamenitý Schloetzer, obdivuje se jim takto: »Vítejte nám, vy nesmrtelní stanovitelé slovanského písma, jižto se první osmělili řeč, mající takovou hojnost vlastních sobě zvuků, jinak než jako s jazyka lidu sníti a znamenati písmeny řeckými; avšak počínající si při tom jako důmyslní mužové, anož jste pro každý hlahol, jehož se Řekovi nedostává, zvláštní vymyslili znaky.«

Nadšen byl pro dílo ssv. Cyrilla a Methoděje, nadšen pro Slovanstvo, profesor na polytechnickém ústavě v Praze Frant. Jan Jezbera, jenž za nedlouhou dobu obeznámil se nejen se všemi nářečnými slovanskými, ale i s jinými jazyky evropskými tak, že mohl těmi jazyky mluvit a psát. Jsa takovým znalcem jazyků vydával jako redaktor všeslovanský časopis »Slověnin« a tu r. 1862 v čís. 1. napsal, že všichni Slované, pod sluncem dosud žijící, povinni jsou oslavovati vděčně tisícileté jubileum příchodu ssv. Cyrilla a Methoděje 1863 a končil slovy: »Tak aspoň v krátkosti ukázal jsem jasně, že všichni kmenové slovanští, kteří podnes živi jsou pod sluncem od východu na západ a k půlnoci, svým apoštolům za jsoucnost, které požívají, díky povinni jsou; neboť těch Slovanů, k nimž ani písmena ani slova Kyrila a Methoda nedošla, již pod sluncem není. Vzpomeňtež si na Slovanů polabské, již Srby, Lužici a Obodrity se nazývali.«

Zdaž to není řečeno velmi dobře?!

Ruský časopis církevní »Christianskoje čtenie« ve svazku I., vydaném v Petrohradě r. 1863, vyslovil zcela správně: »Svatí Cyrill a Methoděj byli jmenovitě národními učiteli. Nechtěť tedy u nás jsou patrony národního vzdělání, orodovníky a pomocníky národa v tomto velkém díle.« Tak psal církevní ten časopis a přimlouval se, aby ssv. Cyrill a Methoděj od jubilejního roku 1863 stali se »patrony národních škol« na Rusi, aby takto památka jejich obnovovala se každým rokem, ano žádal sobě toužebně ještě více, když napsal: »Kéž by svátek ke cti ssv. bratrův osvětitelův (ssv. Cyrilla a Methoděje) ustanovil se po veškeré Rusi od dómu Nanebevzetí Panny Marie v Moskvě až do venkovského chrámu v mrtvé krajině, na universitách i na neznámých farních školách.«

Jenom na základě, kterýž položil sám Kristus Pán učitel učitelů, a na kterémžto základě Kristově apoštovali u Slovanů ssv. Cyrill a Methoděj, prvoučitelé

slovanští, věru jenom na tomto základě jak dějepis i zkušenost učí, daří se jedině pravá výchova mládeže, výchova lidu i národa.

Tak apoštovali prvoučitelé slovanští ssv. Cyrill o Methoděj a hle! »Jejich pracím a námahám děkovati jest, že onino národové (slovanští) užřeli světlo evangelia a z pohanské divokosti přivedeni byli ku mravnému a lidskému životu,« jak čteme ve zlaté encyklice cyrillo-methodějské »Grande munus« čili »Vznešený úkol« papeže Lva XIII.

Věru, prohlášení slavné, přeslavné!

Ještě, však i jiné slyšme prohlášení, jež učinil biskup Strossmayer na sklonku života svého pozemského! S důrazem velkým propověděl na obranu svou proti zuřivým odpůrcům tato přepamatná slova nad zlato a drahokamy vzácnější a cennější: »Vždycky byl jsem přesvědčen a ochoten jíti na smrt za to, že nejvyšší a nejnebesštější dílo v rukou Božích, Božské milosti — katolická církev to jest, od které a kterou dochází lidské pokolení cele a úplně Božské milosti . . . Také dnes ještě, na pokraji hrobu a věčnosti stoje, vzdávám čest katolické církvi a nemohu býti dosti vděčen věčné Prozřetelnosti, kteráž mi prokázala milost, že zrodil se a vychován jsem byl od zbožných rodičů katolických a že vzdělán jsem byl od řádných katolických učitelův.«

Hrdinské, skvělé vyznání, důstojné velkého ctitele a následovníka slovan-
ských apoštolů sv. Cyrilla a Methoděje, prvoučitelů slovanských národův.

V tomto duchu cyrillo-methodějském třeba vyučovati a vychovávat všude mládež slovanskou.

K.

Zdravá duše ve zdravém těle.

(Vychovatelská úvaha.) Píše L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

(Dokončení.)

Tolik nutno uvést o tělesném vývoji; o dalším duševním vývinu dítěte platí toto: Zvláště jest zavržení hodno a žádný vychovatel, ba ani rozumný člověk nepředloží malému dítěti otázku: »Koho máš raději, otce nebo matku?«

Útlá dětská duše může se takto přivést z rovnováhy, prostá nelíčenost a prostota se zaplaší, nemluvě ani o tom, že mysl dítěte jest násilně nucena k ostrému porovnávání namnoze zbytečnému, neli škodlivému.

Vždyť přece oba, otec i matka jako rodiče svorně a sjednoceně stojí nad dítětem, majíce onu moc, před kterou se děti nejdříve sklánějí. Proto rodiče nikdy se nemají před dětmi sváříti, nýbrž jeviti se jim jako jedna pevná a svorná vůle. Pohříchu však rodiče nechávají se namnoze ovládati lidskými slabostmi a chybami a tak se mnohdy k sluchu dětí dostanou i nešetrné hádky. Ale dítě vzdor tomu posud nemá ani tušení, co se takto staví mezi rodiče a co jest vlastně příčinou jejich nesvornosti, a proto neuvažuje, kdo bude vítězem v takovém sporu a na či stranu by se mělo přiklonit.

Toto vědomí, rozhodování o právu či křivdě, přemýšlení, hloubání a — odsuzování otce nebo matky bývá u dětí vyvoláváno teprve škodlivou a neustálou otázkou: »Koho máš raději?«

Bystré dítě od tohoto okamžiku bedlivě postřehuje život a společný styk obou rodičů, kterých si přece mělo vždycky vážit tak vysoce, aby mu ani nepřišlo na mysl, posuzovat jejich jednání a skutky, ale výše uvedená otázka je takorčka k tomu vede, aby soudilo své rodiče.

Hle, jak jest nepřipustno v mladou mysl zasévat takové škodlivé sítě.

Děti bývají vůbec stranické proto, any nemají žádné zkušenosti, pochopení, jemně vyvinutý cit srdečného účastenství a posuzují všecko pouze dle prvního dojmu a povrchního zdání. Již proto jejich úsudek nemůže býti spravedlivý.

Druhá, ještě horší otázka bývá: »Proč máš otce nebo matku raději?«

Je-li dítě otázkou první ve své jistotě zvykláno, otázka druhá jím přímo otřese a probudí dřímající nespravedlivé hloubání. Tímto se jemně založené, citlivé děti přivádějí do duševního rozporu, do jakési rozervanosti, kterou velice trpí a jejíž následky se táhnou mnohdy po celý jejich další život.

Jeli nepřipustno, aby se cizí lidé takto dětí dotazovali, tím hůře bývá, počínají-li si takto sami rodiče. Stane-li se na příklad, že za přítomnosti nějaké návštěvy matka se otáže: »Koho máš raději?« tu si dítě někdy i vědomě zalže, jen aby tazatelku neurazilo, až konečně samo sobě namluví, že stojí při té neb oné straně.

Z toho vyplývá, že máme děti vůbec ušetřit podobných nevhodných, ba škodlivých otázek.

Rovněž nebývá dobře, mají-li rodiče před sebou vzájemná tajemství, která z nepatrných mráček mohou vzrůst v těžké mraky; ohrožující na konec i domácí a rodinou spokojenost.

Třeba to bylo jen nějaké menší zbytečné vydání, o němž by jeden předpokládal, že s tím druhý nebude souhlasit.

Člověk, jenž něco tají, bývá nejistý, roztržitý, i v nejnevinnějších slovech hledá narážky a prozradí-li se konečně i sám, jak se pravidelně stává, dojde k výstupu mnohem horšímu, nežli by bývalo vyvolalo upřímné doznání hned na počátku.

Jest sice pravdou, že dobrá hospodyně a matka rodiny ví, že manžela starostmi zkrúšeného a unaveného denní lopotou nemá obtěžovat vypočítáváním všech denních mrzutostí s čeládkou a s dětmi. Pouze případy velice vážné má svěřiti hlavě rodiny, ale toliko ve vhodné chvíli. Stane-li se, že manžel nerad a neochotně poskytuje peněz na domácnost a vydržování rodiny, tu rozumnou řečí a případně i napsanými záznamy výdajů mnohem více se pořídí nežli planým křikem, pláčem a vádou.

Takovými poměry nejvíce trpívají děti a tyto bývají dvojnásobně k politování v rodinách, kde jsou majetkové či mravní poměry rozháraný.

Každá manželka, je-li matkou, již k vůli svým dětem měla by bráti poctivého a svědomitého podílu na práci, starostech a hmotných poměrech manžela, neboť nelze si pomyslit již nic hrůznějšího, jako když se zdánlivý blahobyť náhle sřítí a matka s dětmi, které žily až dosud v pohodlí a přepychu, octnou se náhle na mizině.

Leckdes dalo by se podobnému neštěstí vyvarovati, kdyby bylo mezi manžely více srdečné upřímnosti, kdyby jeden před druhým nebyli bývali něco tajili.

Upozornění. Nedopatřením při stránkování »Učitelské přílohy« ve »Výchovatelci« čis. 20. z 15. listopadu t. r. přeskočeny byly 4 strany, proto, neručte se klamovati stranu 41—45, které nebyly vůbec vydány.